ALEXANDRU MITRU

Din Marile Legende ale Lumii

ALEXANDRU MITRU

Din Marile Legende ale Lumii

Ilustraţii
MIRCEA NICOLAU

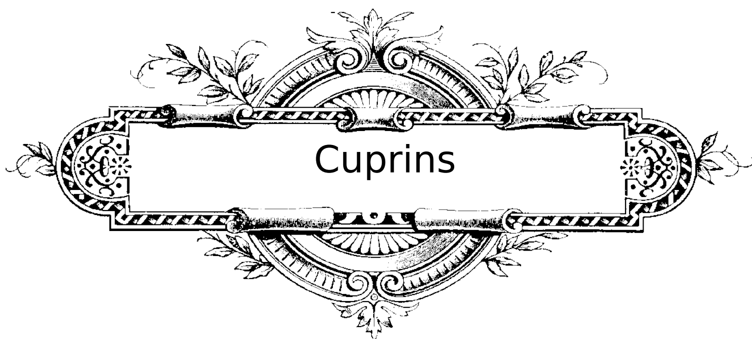

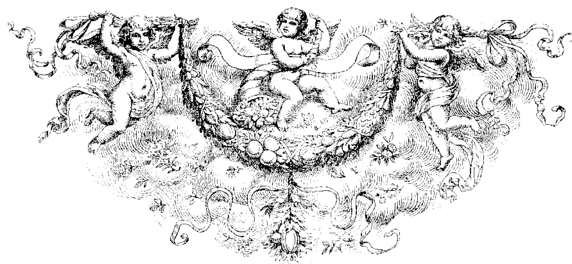
După volumul apărut la
EDITURA JUNIMEA 1976

AL. MITRU

Din marile legende ale lumii

Cuprins

Ghilgames

Ghilgames

Aceasta este cea mai veche poveste a lumii. *„Străbunica poveştilor”*.[1]

Din ea, ca dintr-un izvor limpede, s-au născut toate celelalte.

Cu gesturi largi, parcă de vrajă, un bărbat vârstnic, înveşmântat într-o mantie ca de rege, şi-având pe frunte o bentiţă purpurie, povesteşte mulţimii adunate la poalele curmalilor legendele despre Ghilgameş.

Ziua e caldă, aburită şi nisipul luceşte stins.

Ne aflăm cu două mii şi mai bine de ani înaintea erei noastre pe ţărmul râului Eufrat.

Pescarii, agricultorii, olarii, ţesătorii şi alţi meşteşugari, crescătorii de boi şi cai, neguţătorii de carne, de bere, de ulei îndesesc rândurile. Sudoarea curge-n pârâiaşe pe chipurile înfierbântate. Şi

[1] Este vorba nu numai de cea dintâi epopee a lumii, de prima capodoperă a literaturii universale, ci şi de întâiul imn închinat forţei omului în lupta pentru biruinţa binelui. Creată în mileniul al III-lea î.e.n. (adică aproape cu 5.000 de ani în urmă), sub formă de poeme şi balade sumeriene, preluate de babilonieni, ea a fost unificată, probabil, de un poet necunoscut din sec. al XII-lea î.e.n. şi a fost descoperit în biblioteca regelui Assurbanipal, înscrisă pe 12 tăbliţe de argilă arsă. În limba română, epopeea a apărut până astăzi în trei versiuni: 1) I. Mihălcescu, la Casa Şcoalelor, 1921, după traducerea germană a lui A. Ungnad şi H. Gressmann ; 2) Virginia Şerbănescu şi Al. Dima, la E.L.U., 1966, după traducerea franceză a lui Rene Labat, şi 3) Athanase Negoiţă, la Editura Ştiinţifică, 1975, după traducerea lui E. A. Speiser, comparată cu aceea a lui A. Heidel şi A. Schott.

răsuflările, din cauza înghesuielii, sunt grele. Dar nimeni, nimeni nu se-ndură să plece şi să nu mai asculte ce se cântă despre Ghilgameş.[2]

Cei doi soţi ai povestitorului, care-i acompaniază glasul cu un soi de cimpoi, un fluier şi două tobe împerecheate, au început un cântec vesel, reamintind celor de faţă clipa când s-a născut Ghilgameş.

— Mamă i-a fost zeiţa Ninsun, aceea care se-ngrijeşte de focul ce arde veşnic în vatra zeului cu păr de aur, zeul soarelui şi-al dreptăţii, al cărui nume este Şamaş. Iar tatăl său un spiriduş, numai pe jumătate zeu. Cealaltă jumătate fiindu-i alcătuire pământeană.

Cum s-a născut micul Ghilgameş, zeii l-au înzestrat cu haruri. Şamaş a revărsat asupră-i o frumuseţe fără seamăn. Enlil, zeul pământului străbun şi al văzduhului albastru, i-a dăruit statura mândră, 'naltă de unsprezece coţi şi pieptul larg de nouă palme. La rândul său, nici asprul Adad, zeul furtunii îndârjite, n-a vrut să rămână dator. L-a hărăzit cu-o vitejie ce nu putea fi înfrânată nici chiar de forţele zeieşti. Şi Ea, cel şerpuitor, i-a dăruit înţelepciune.

Şi, înălţându-se flăcăul cu voia zeului Anu[3], urcat fu-n jilţul strămoşesc de rege al Urukului.

Tânăr, voinic şi plin de sevă, dornic de tot ce-i bucurie şi desfătare şi putere, Ghilgameş dete-un chiot straşnic.

Lacom, el începu să soarbă plăcerile cu însetare, ca soarele de dimineaţă, ce seacă apa bălţilor unde se scaldă bivolii, cu căldura-i toropitoare.

Şi porunci să se adune cei şapte înţelepţi vestiţi, ctitorii lumii de atunci şi ai civilizaţiei, ca să pună noi temelii cetăţii pe care-o stăpânea. Iar toţi flăcăii să s-

adune şi, zi şi noapte, să trudească. Şi să ridice metereze, un templu fără de pereche şi un lăcaş trufaşei Iştar, zeiţa dragostei aprinse, a înmulţirii oamenilor, dar şi-a pieirii lor prin harţă şi prin războaie sângeroase.

Voios, neobosit, Ghilgameş îşi preschimbă cetatea sa într-o bijuterie rară, fără să-i pese cât de cât de truda şi de suferinţa acelora ce o creau, ba cerându-le şi mai mult, alte şi alte giuvaeruri, din ce în ce mai măiestrite.

Mâhniţi de nepăsarea lui, locuitorii din Uruk s-au plecat zeilor plângând. Jalea lor s-a înălţat spre cer, a ajuns până la Anu, cel mai puternic dintre zei.

Ghilgameş nu se mai sfieşte în a-i trudi pe toţi feciorii şi a-i slei de întreaga vlagă, dezlănţuind asupra lor corvezi prin care-i chinuieşte, şi zi şi noapte, neîncetat. E nesătul de glorie. La fel, pe fete şi neveste le târăşte în casa lui, înjosindu-i pe toţi bărbaţii, chiar când sunt stirpe de războinici. Nu se satură de plăceri.

Zeul Anu ştia că forţei nu îi poţi pune stavilă, decât aşezându-i în faţă altă forţă asemănătoare. Două focuri când se-ntâlnesc, se contopesc unul cu altul şi, la sfârşit, se potolesc.

Dădu poruncă lui Aruru, zeiţa zămislirilor, şi, ea alergă în pustiu. Frământă lutul umezit şi făuri din el o fiinţă, de-o putere copleşitoare, cu trupul învelit în păr, asemeni fiarelor din codri, – cu numele de Enkidu. Un vânător ce se-ascunsese într-un tufiş, zări uriaşul. Şi nu stătu de loc pe gânduri. Porni, îndată, spre Uruk, ca să-l vestească pe Ghilgameş.

— E un uriaş nemaivăzut, îi povesti el lui Ghilgameş. Cutreieră, neobosit, pădurile şi mlaştinile. Soţi îi sunt

fiarele vrăjmaşe şi multe ale vietăţi ce trăiesc în sălbăticie. Se hrăneşte la fel cu ele. N-a văzut încă niciun om.

Ghilgameş cugetă un timp.

Iată ce trebuie să faci, îl sfătui pe vânător. Să iei cu tine o femeie, o fiică a plăcerilor, şi să i-o duci lui Enkidu. Aceasta să-i iese-nainte, să-şi dezvăluie farmecele şi uriaşul s-o îmbrăţişeze. Va învăţa ce-i dragostea. Şi dragostea-l va preschimba din soţ al fiarelor în om.

Totul s-a petrecut întocmai. Enkidu i-a picat în mreje frumoasei fete din Uruk. Ce-i drept e drept, îmbrăţişând-o, Enkidu şi-a pierdut din vlagă. Şi fiarele-au fugit de el, simţind că nu mai e de-al lor. În schimb, s-a făcut mult mai chipeş şi mintea i s-a limpezit. Fata i-a povestit apoi c-ar fi, dincolo de păduri, o aşezare omenească, bogată-n temple şi zidiri care de care mai măiestre, ce poartă numele Uruk. Acolo, i-a mai şoptit ea, sub zâmbete şi mângâieri, viaţa-i plăcută şi senină, cu copile ispititoare ce se întâlnesc la orice pas. Veselia-i la ea acasă. Ghiduşii te silesc să râzi, chiar când ai inima amară. Iar cântăreţii te răsfaţă, noapte de noapte, cu poveşti. Acolo rege e Ghilgameş, cel mai puternic dintre oameni. E ca un taur în cireadă. Pasul i-e sprinten şi semeţ. Şi chipul i-e strălucitor de tinereţe şi vigoare, încredere şi bărbăţie.

Enkidu s-a lăsat vrăjit de şoaptele acelei fete.

— Haide şi du-mă la Uruk, s-a hotărât el într-o zi. În templele zeilor voştri. Şi la Ghilgameş ce-l vestit. Vreau să-l înfrunt şi să-i rostesc :

— Sunt un fiu al pustiului, împletitură de puteri strâns înnodate de Ninurta, zeul războiului cel crunt.

M-am născut în sălbăticie şi nu mă înfricoşez de nimeni. Nu mă tem nici măcar de tine.

În acea noapte, când uriaşul îi rostea fetei planul său, Ghilgameş abia se culcase. Dar nu se cufundase bine în somnul cel odihnitor, că visele îl şi încearcă. Are de-a rândul două vise. Întâi, vede, cu ochii minţii, un cer senin şi plin de stele. Dar, dintre stele, se desprinde un bolovan rotund şi greu. Atât de greu că, la-nceput, oricât dorea să-l dea de-o parte, nici nu-l poate clinti din loc. Pe urmă, visul se strămută chiar în cetatea sa, Uruk. Iar în cetate se ivise, căzută, poate, tot din cer, o secure înspăimântătoare, la fel de mare şi de grea ca bolovanul dinainte, în jurul căreia poporul se bulucea, neostenit, s-o vadă şi s-o cerceteze.

Pe amândouă, el, Ghilgameş, după strădanii fără număr, a izbutit până la urmă să le-aşeze la picioarele mamei sale.

Zeiţa Ninsun, mama lui, îi tâlcuieşte visele fiului său, când se trezeşte.

— Bolovanul ca şi securea nu-s altceva decât o fiinţă.

— Ce fel de fiinţă, vreau să ştiu, de-mi poţi răspunde, scumpă mamă?

— O fiinţă tare deosebită. O întruchipare a tăriei. Tăria însăşi. Ea soseşte, este pe drum şi va ajunge, mai curând decât crezi, la tine. Şi vine să te ocrotească. Să-ţi fie prieten credincios.

În vremea asta, Enkidu, care pornise în zori la drum, călăuzit cu sârg de fată, întâlneşte pe-un călător. Şi chipul călătorului era negru şi mohorât.

Enkidu l-a întrebat de ce pe faţa lui nu se zăreşte nicio urmă de bucurie, de ce-i atât de întristat?

Călătorul i-a dat răspuns:

— De vrei să îmi cunoşti tristeţea şi revolta care mă-ncearcă – şi nu numai revolta mea, ci-a tuturor bărbaţilor – vino cu mine în Uruk. Acolo este o Casă a Nunţii. Şi vei vedea, cu ochii tăi, cum regele se bucură, cu lăcomie, de plăceri. Sileşte fetele-fecioare – a silit şi pe fata mea – înainte de măritiş, să vină în braţele lui. Nevestele-au ajuns de râs. Iar flăcăii, cei mai voinici, sunt prinşi cu-arcanul şi târâţi la muncile cele mai grele, în rând cu bivolii şi boii. Cine mai poate îndura?

Aflând de cele ce se-ntâmplă, Enkidu simte o strânsoare şi o mânie în inimă.

— Unde e? Vreau să-l întâlnesc şi să-l înfrunt fără cruţare.

Oamenii din Uruk văzându-l pe Enkidu intrând pe Porţi şi pătrunzând apoi în Piaţă, mergând întins spre Casa Nunţii, îl privesc lung şi îşi grăiesc :

— Ca Ghilgameş e la statură, dar mijlocul i-e mai subţire. Se vede că nu s-a hrănit decât cu ierburi tinere şi lapte proaspăt supt de-a dreptul din ugerele caprelor şi ale altor vietăţi, ce zburdă în sălbăticie. Doar oasele îi sunt mai mari, ca să îşi sprijine pe ele greutatea trupului uriaş.

Enkidu nu vede nimic. N-a văzut Porţile, nici Piaţa. Nici templele cele măreţe, nici oamenii cei chinuiţi. Atâta este de pornit, încât nu vrea nimic să vadă în afară de Casa Nunţii.

Dar aici, în această zi, în locul fetelor-fecioare şi a nevestelor răpite se găsea doar zeiţa Iştar.

Enkidu nu o bagă în seamă pe Iştar cea ispititoare. Ci îl aşteaptă pe Ghilgameş să sosească la Casa Nunţii.

Trece un timp şi iacătă-l pe mândrul fiu al dulcei

Ninsun. Soseşte-n pasul lui vioi, obişnuit, şi se îndreaptă spre casa desfătărilor.

Enkidu îi iese înainte.

— Opreşte-te! îi strigă el.

Ghilgameş nu este deprins să-i taie drumul cineva, fie el muritor sau zeu, şi nici să primească porunci.

— Dă-te în lături! îi ordonă.

Şi cât spune cuvintele, are răgazul să-i măsoare lui Enkidu, din ochi, puterea. Umerii celui odrăslit în mijlocul pustiului, după porunca zeilor, sunt tari ca nişte stei din munte. Muşchii lui par curmeie lungi, încolăcite şi înnodate. Şi pumnii bolovani desprinşi, sub trăsnete nimicitoare, în timpul marilor furtuni.

— Vino să ne prindem la luptă!

Marelui rege din Uruk îi tremură, de supărare, muşchii puternici, noduroşi.

Braţele i se întind spre Enkidu, ca într-un vârtej. Amândoi se cuprind de mijloc. Se opintesc ca taurii. Se strâng şi se smucesc în lături. Se împing şi se târăsc pe drum. Uşa, întâi, se prăbuşeşte. Apoi zidul se clatină.

Şi oamenii, îngrămădiţi, nici nu-şi pot crede ochilor cum de niciunul nu se-ndoaie şi nu se frânge de mijloc.

Amândoi par deopotrivă. Pământul se cutremură de izbiturile cumplite şi geme în adâncul lui.

S-au luptat vreme îndelungă, izbindu-se unul pe altul, până când regele Ghilgameş îl prinse strâns pe Enkidu şi îl sili să îngenuncheze.

Abia atunci îşi desfăcu Ghilgameş braţele de fier din jurul mijlocului celui ce se născuse în pustiu.

Lupta fusese pe dreptate şi Enkidu se ridică fără de nicio vrăjmăşie. Ba, dimpotrivă, înţelese că rostul lui era să fie frate de soartă cu Ghilgameş şi prietenul lui

cel mai bun.

Se îmbrăţişară ca doi fraţi născuţi dintr-o aceeaşi mamă. Şi-aşa, ţinându-se de umeri, o căutară pe blânda Ninsun. Şi ea îi binecuvântă.

— Care este destinul nostru? o întrebară amândoi.

— Prin lupta dată între voi, cinstită şi neîntinată, v-aţi cunoscut puterile şi-aţi dovedit că meritaţi să vă legaţi prin prietenie. Nimic nu este mai presus ca simţământul prieteniei şi-al dragostei care-i uneşte pe cei mai vrednici dintre oameni. Inimile se curăţă de tot ce au întunecat. Şi cugetele se apropie în hotărârea de-a înfrânge şi-a nimici ce e mai rău pe-această lume încă plină de suferinţă şi întuneric. Fiţi voi, pentru de-a pururi, pilda cea mai deplină a prieteniei, ce luptă, în numele lui Şamaş, pentru dreptate şi lumină.

Prietenii îşi strâng mâinile.

Enkidu simte ce-l aşteaptă în luptele ce vor urma. N-are puterea lui Ghilgameş. Îi e ruşine de el însuşi şi ochii i se umezesc. Dar nu stă-n cumpănă de loc. Prietenia, dacă-i curată, e cingătoarea cea mai scumpă, de care nu te mai desparţi nici când treci de hotarul vieţii.

Şamaş, soarele sclipitor, zeul dreptăţii şi-al luminii, de sus, din cerul fără nori, îi priveşte pe cei doi prieteni. Păru-i de aur flutură. Mâna-i îi binecuvântează.

Cine nu ştie că Humbaba cel neînvins e însuşi răul? Lăcaşul lui e-n întuneric. E în Pădurea Cedrilor. Pădure adâncă păstrătoare a mii de spirite haine cu fire înfricoşătoare. Enlil i-a încredinţat, în taină, lui Humbaba, pe lângă Forţă, şi şapte Furii, casă-i stea oricând alături, la nevoie. Când Humbaba deschide

gura azvârle foc, aduce moarte, când urlă se clatină lumea.

— Noi ne vom făuri securi şi săbii tari, grăi Ghilgameş. Cu ele vom reteza cedrii, ca să se risipească bezna, care domneşte în pădurea ce zămişleşte-ntr-una răul, şi-l vom răpune pe Humbaba.

Bătrânii-i văd pe cei doi prieteni cum îşi iau arcurile în spate, cum se înarmează cu securi şi săbii lungi şi ascuţite.

— Gândiţi-vă, îi previn ei, că Humbaba e ca şi-un zeu. Menit a fi învingător în orice luptă pe pământ. Pădurea i-e prielnică şi întunericul la fel. Vouă vă vor fi duşmănoase pădurea şi întunericul. Nu plecaţi, căci puteţi pieri!

— Bătrânilor, nu tremuraţi, grăieşte regele Ghilgameş. Meşterii ne-au făurit arme. Şamaş ne-a binecuvântat. Şi mama mea, Ninsun, la fel. Pe Enkidu mi l-a învestit cu semnul unei legături ce nu se poate sfărâma, de prieten, de supus, de frate. Pornim voioşi, măcar că drumul e presărat tot de primejdii. Nu ştim nimica despre lupta ce ne aşteaptă cu Humbaba. Ştim doar că, la capătul ei, dreptatea trebuie împlinită, iar răul nimicit deplin. Întunericul risipit în numele zeului Şamaş.

— Bine, de nu se poate altfel, se deteră învinşi bătrânii, vedem că nu e nicio cale să vă oprim, să nu plecaţi. Mergeţi cu bine, biruiţi şi vă întoarceţi sănătoşi. Vă binecuvântăm şi noi! Dar Enkidu, tu să ai grijă, să-l ocroteşti pe Ghilgameş. Astăzi nu mai e ca-nainte şi are o menire-naltă, ca rege al Urukului.

Plecară cei doi fraţi de luptă şi merseră, neobosiţi,

trei zile-n şir, atâta cale cât ar fi străbătut-o alţii într-o lună şi jumătate.

Şi iată-i c-au ajuns în faţa Porţilor-Mari-ale-Pădurii unde-se-naşte-ntr-una-răul şi unde e sălaşul muced al întunericului crâncen.

Paznicul se află la Porţi, o arătare prea hidoasă, fără de chip şi inimă. Zărindu-i pe prietenii noştri, luă din grămada de alături o cămaşă de zale tari şi şi-o turnă, pe loc, pe trup. De toate avea şapte cămăşi. Când le-mbrăca pe toate şapte, nu mai putea fi biruit. Dar nu-mbrăcase decât una şi Ghilgameş se repezi.

Paznicul începu să ţipe şi să alerge prin pădure. Enkidu, însă, îi tăie calea. Şi Ghilgameş îl înşfăcă.

Urmă o trântă, nu prea lungă, şi paznicul fu doborât.

Întâia treaptă spre victorie o urcaseră prietenii, trecuseră acum de Porţi şi cercetau uimiţi pădurea.

Vedeau Muntele Cedrilor unde-şi avea un alt sălaş zeiţa Iştar cea trufaşă. Copacii-şi înălţau spre boltă coroanele îmbelşugate. Şi mii de curpeni se-agăţau de ramurile cedrilor înmiresmând pădurea toată.

Îşi pregătiră săbiile şi merseră încă trei zile, căutându-i urma lui Humbaba, dar fiara nu se arăta.

După a treia zi de drum, se pregătiră de odihnă. Se sprijiniră spate-n spate, veghind, cu grijă, încordaţi, dar somnul cel înşelător îi fură, pe neaşteptate.

Deodată regele Ghilgameş se trezi, ca strigat de-un glas. Şi-i povesti lui Enkidu că-n visele ce le visase în scurtul timp cât aţipise văzuse un munte răsturnat.

— Muntele acesta e Humbaba! fu de părere Enkidu. În curând el va fi învins.

Merseră apoi mai departe, cincizeci de leghe îndoite. Şi, când ajunseră, săpară o groapă şi turnară apă

curată, ne-ncepută, spre slava zeului Şamaş. Ghilgameş se urcă pe-o coastă şi-acolo risipi făină, mărunt cernută şi curată, la fel ca apa, pentru Şamaş. Gândul să le fie curat şi inima neîntinată, iar fapta plină de lumină.

Noaptea Ghilgameş iar visă. Ploua cu sânge şi cu foc. Focul se stinse într-un târziu şi rămase numai cenuşă.

Prevestirile erau rele. Enkidu se cutremură.

— Dacă te temi, întoarce-te!

— Nu mă întorc, rămân cu tine. Prietenia îmi e mai scumpă decât chiar viaţa, Ghilgameş.

— Să-ncepem dar să tăiem cedrii, lăcaşul întunericului.

— Până atunci nu s-auzise niciun zgomot în tot adâncul. Pădurea nici nu răsufla. Crudul Humbaba aştepta clipa cea potrivită a luptei.

Pe negândite, răsună un urlet înspăimântător :

— Cine-a îndrăznit să-mi calce codrii! Cine îmi taie cedrii mei?

Glasul stârni înfiorare, dar Şamaş-cu-părul-de-aur îi îmboldi pe cei doi prieteni, sfătuindu-i din înălţimi:

— Mergeţi 'nainte, fără teamă, şi înfruntaţi-l pe Humbaba. Astăzi va fi pieirea lui.

Lupta nu ne simţim în stare să o descriem pe-ndelete. Humbaba, monstrul, se ivise, ca un munte ce se prăvale deasupra muritorilor. Răgetele lui răscoleau văile, munţii, pe de-a rândul. Şi apele se revărsau. Cerul vuia. Şi tot pământul stătea în aşteptare mută. Ce va urma? Şi ce va fi? Vor izbuti cei doi voinici să-i ţină piept acestei fiare, înteţită de şapte Furii, sprijinită de tot ce-i rău?

Lupta s-a dat într-o încleştare atât de aprigă încât privirile se rătăceau, urechile-şi pierdeau auzul, nu mai ştiai cine izbea, cine se cuprindea cu cine. Şi, totuşi, sorţii înclinau mai mult spre partea lui Humbaba. (Adeseori se întâmplă astfel şi răul izbândeşte întâi.)

Noroc numai că zeul Şamaş, auzind vocea lui Ghilgameş, care-l chema într-ajutor, trimise, în graba cea mai mare, vântul sălbatic, cel de gheaţă, cel cu nisip, cel cu furtună, de miazănoapte, cu vârtejuri, cu fierbinţeală şi cu ploaie. Opt vânturi îl înconjurară şi-l ameţiră pe Humbaba.

Acesta, rătăcit, văzu că Furiile au pierit şi spiritele cele rele s-au risipit de-asemenea, luate de vânturile tari ale zeului luminos.

— Iartă-mă! Iartă-mă, Ghilgameş, începu să se jeluiască. Îţi voi da cedrii cei mai falnici şi mă voi face servul tău. Dar cruţă-mi numai zilele...

— Humbaba trebuie să piară. El e izvorul răului, răsună iar glasul lui Şamaş. Pădurea Cedrilor e oul în care se cloceşte bezna, care ascunde crimele.

Auzindu-i vocea lui Şamaş, Ghilgameş ridică securea, trase şi sabia din teacă. Lovi, şi Humbaba urlă. Enkidu îl izbi şi el, de şapte ori fără cruţare.

Şi Humbaba se prăbuşi. Cedrii cei-nalţi vuiră greu, ştiind că vor fi retezaţi până la unul de eroi. Eliberară prizonierii din tainiţele codrilor, în care îi ţinuse monstrul. Tăiară capul lui Humbaba, îl aduseră la Uruk şi îl înfipseră într-o ţeapă, să vadă toţi c-a fost răpus.

Izvorul răului pierise prin vitejia lui Ghilgameş şi-a soţului său, Enkidu.

Proaspăt spălat şi pieptănat, schimbat în veşminte curate, cu-o legătură purpurie pe fruntea lată,

Ghilgameş, biruitor al răului, este slăvit de întreg poporul. Tineri şi vârstnici îl aclamă. Tobele, fluierul, cimpoiul nu cântă decât pentru el şi pentru dragu-i Enkidu.

Zeiţa dragostei, Iştar, văzându-l cât este de mândru şi mai frumos ca niciodată se-aprinse toată de iubire pentru strălucitorul tânăr.

— O, Ghilgameş, îl roagă ea. Fii soţul meu şi îţi voi da ceea ce nici nu poţi visa. Palatul meu e fără seamăn. Aurul şi pietrele scumpe împodobesc fiece colţ. Ogrăzile-mi sunt minunate! Animalele se-nmulţesc sub mâna mea, ca într-o poveste. Boi mai puternici ca ai mei n-au fost şi nu vor fi pe lume. Caii aleargă ca în zbor. Şi ce-ţi doreşti tu poţi avea numai gândind la acel lucru.

— Nu stărui, o rugă el. Dragostea-ţi nu mă ispiteşte. E trecătoare ca un foc ce se stinge sub gerul iernii. Te cunosc mult prea bine, Iştar. Ai înşelat atâtea fiinţe. Le-ai mângâiat câteva clipe. Apoi le-ai părăsit, râzând. Pe unele le-ai blestemat şi le-ai lovit, nelegiuito! Dragostea ta nu-mi trebuie.

Zeiţa n-a putut să-ndure cuvântul tânărului rege. Nu îndrăznise încă nimeni s-o certe astfel pe Iştar. Şi nici să o batjocorească.

— Vei plăti, s-a înfuriat ea. Căci dragostea unei zeiţe nu se respinge-n niciun fel.

S-a avântat apoi spre cer. Lacrimile-i curgeau şiroaie.

— Tată şi mamă,[4] a strigat, în faţa zeului Anu, cel mai puternic dintre zei, şi a Antuei, soaţa sa. Ghilgameş m-a batjocorit. Mi-a înşirat păcatele, mi-a amintit blestemele, m-a ocărât, m-a izgonit. Tată, te

rog, hohotea ea, răzbună-mă şi făureşte-mi acel Taur Ceresc de care mi-ai amintit de-atâtea ori. Taurul vreau să-l nimicească, să-l străpungă pe regele Urukului. Iar, dacă nu mi-l făureşti, voi sfărâma zăvoarele Porţilor Iadului şi morţii se vor întoarce pe pământ. Vor fi mai mulţi decât cei vii.

Tatăl, Anu, îşi vedea fata hotărâtă să împlinească teribila-i ameninţare. Duşmănia ei e cumplită.

— Vei avea taurul ceresc, dacă dorinţa ta e asta şi vrei ca Ghilgameş să piară. Dar ştii bine că, făurindu-l, vor fi şapte ani fără rod, şi Urukul va flămânzi.

— Nu-ţi fie teamă, scumpe tată, l-asigură zeiţa Iştar. Am strâns eu grâne pentru oameni şi iarbă pentru animale. Şi nimeni nu va flămânzi. Deci dă-mi mai iute taurul.

I-l făuri zeul Anu. Şi, încrâncenată de mânie, Iştar îl duse pe pământ.

Taurul pustii câmpia cu răsuflarea lui fierbinte. Sorbi apele râului. Crăpă pământul. Şi căzură, în crăpături, sute de oameni. Iar, printre ei, şi Enkidu.

Dar Enkidu nu se lăsă. Se încordă. Sări-napoi. Nimeni n-ar fi putut sări. Ci el ajunse înapoi de unde lunecase-n hău. Apucă taurul de coadă. Degeaba Taurul Ceresc, mugind, se mai silea să scape. El îl ţinu ca-nlănţuit. Şi Ghilgameş se apropie. Smulse sabia de la brâu şi lovi Taurul Ceresc sub coarnele sale uriaşe, croite din lapislazuli, în ceafa ca sculptată-n piatră.[5]

Taurul se împletici, botu-i însângeră ţărâna. Inima lui încă fierbinte i-o scoaseră şi i-o închinară zeului Şamaş, soarele.

Iştar se tânguia pe ziduri şi-l blestema pe Ghilgameş că-i ucisese taurul.

Enkidu nu-i iertă blestemul cu care-i lovea prietenul. Şi, în numele prieteniei, îi smulse taurului umărul. Şi i-l zvârli în obraz fiicei zeului preaputernic Anu.

Zeiţa Iştar le chemă pe toate preotesele din templul ei şi împreună jeliră moartea taurului, stropindu-i umărul cu lacrimi. În acest timp trecu Ghilgameş, în carul lui cel scump de aur. Alături era Enkidu. Mulţimea îi sărbătorea aruncând flori asupra lor.

— Cât de frumos eşti tu, Ghilgameş! strigau toate fecioarele, pe care le întâlneau în drum. Şi prietenul tău, Enkidu, nu e nici el de lepădat.

La palatul împodobit al regelui ce o înfruntase pe Iştar cea ispititoare se pregăteau serbările.

Şi Ghilgameş şi Enkidu urmau să fie încununaţi cu cununa eroilor.

Numai că zeii nu puteau să ierte umilinţele îndurate de Iştar cea ispititoare din partea celor doi viteji. Cum nu puteau ierta nici moartea lui Humbaba şi-a Taurului cel făurit de zeul Anu, şi nici tăierea Cedrilor.

Toate fuseseră ursite de zei în sfatul lor ceresc. Răul şi Binele alături. Lumina şi întunericul. Şi, în deosebi, ce nu se cade a fi atins de pământeni, locul puternicilor zei în tot ce se petrece în lume.

Degeaba îi apără Şamaş pe Ghilgameş şi Enkidu. Zeii-l mustrară şi pe el. Prea se-arătase toată vremea cu prietenie lângă ei, prea le dăduse mult curaj.

Pedeapsa trebuia să vină, fiindcă doi pământeni nevrednici călcaseră orânduirea, hotărârile zeilor.

Cine va fi lovit întâi?

Sfatul decise : Enkidu.

Şi Enkidu se îmbolnăvi. Frigurile-l cuprinseră. Viaţa i

se scurta mereu. Şi Ghilgameş, care-l veghea, înţelese că şi-l va pierde.

Durerea lui se făcu munte. Nu e nimic mai greu pe lume ca despărţirea de un prieten.

Şi Enkidu se zbuciuma. Deplângea traiul liniştit din vremea când vieţuia încă departe, în sălbăticie. De n-ar fi venit vânătorul şi nu l-ar fi privit în taină! De n-ar fi avut apoi parte de dragostea unei femei! De n-ar fi plecat în Uruk! Blestemaţi fie toţi aceia care l-au preschimbat, pe-ncetul, din fiară-n om.

— De ce blestemi? l-a certat Şamaş, ivindu-se în înălţimi. Prin dragoste, te-ai ridicat pe scara firii omeneşti. Ai priceput ce-i omenia. Şi te-ai smuls din sălbăticie. Ai gustat hrană pregătită, asemeni zeilor din cer. Şi ai sorbit, ca regii, bere. Ca ei, te-ai odihnit pe jilţuri şi laviţe împodobite. Şi prietenie ai legat cu cel mai mândru, mai puternic şi mai frumos dintre bărbaţi, Ghilgameş cel neînfricat. Priveşte-l plânge lângă tine. Şi-a adus toţi locuitorii Urukului să te jelească. Şi-atunci când îl vei părăsi, nu va putea îndura mâhnirea şi va pleca pe urma ta!

Enkidu se mai linişti şi încercă să-şi îndulcească vorbele care le rostise. Apoi îşi povesti un vis :

— Se prefăcuse-n porumbel. Şi-un grifon îl purtase-n gheare până-n sălaşul lui Irkalla, zeul Infernului cel hâd, al beznelor fără sfârşit, în ţara celor fără viaţă.

Ghilgameş înţelese visul. El alergă la mama sa. O imploră să îl ajute. Enkidu să rămână-n viaţă.

Ninsun îl mângâie pe rege, dar nu fu-n stare să-l ajute. Voinţa zeilor cereşti, aţâţaţi de trufaşa Iştar, nu se putea îmblânzi deloc.

Zece şi încă două zile se scurseră astfel, de-a rândul,

pline de lacrimi şi suspine. Şi, când se împliniră toate, Enkidu nu mai respiră, ochii lui stinşi nu mai văzură chipul drag al lui Ghilgameş.

Plânsul regelui din Uruk[6] întrece acum orice măsură. Disperarea îl stăpâneşte. El îşi azvârle straiele, îşi smulge părul, îl cuprinde pe Enkidu, fratele său, în braţe, hohotind sălbatic.

— O, prietene, grăieşte el, fie ca munţii, şesurile, cărările pădurilor, cedrii cei pustiiţi de noi, râul Eufrat, locuitorii străvechiului Uruk să plângă pieirea ta, cum plâng şi eu. Căci tu ai fost braţul meu drept, securea, spada, scutul meu! Şi regii vin să ţi se plece, să-ţi sărute picioarele. Iar eu voi porunci, îndată, meşterilor neîntrecuţi să-ţi făurească o statuie din aur şi lapislazuli, ca-n veacuri cei ce vor veni să-l cunoască pe Enkidu, cel mai drag şi mai credincios prieten şi frate de pe lume.

Şase zile şi şapte nopţi Ghilgameş nu se dezlipi de trupul prietenului său, jelindu-l fără de răgaz. Abia în cea de-a opta zi, umplu, în zori, un vas cu miere şi altul cu uleiuri verzi. Le-orândui pe amândouă pe-o masă scumpă de măslin şi le închină zeului Şamaş.

Îşi puse pe spinare o cergă. Şi se porni la drum să-l caute pe Utanapiştim, străbunul, bătrânul cel nemuritor.

Nu se putea împăca nicicum cu gândul morţii prietenului. Voia să caute Nemurirea şi Tinereţea veşnică.[7]

Merse şi merse îndelung, înfruntă sute de duşmani, haite de fiare flămânzite şi spirite răufăcătoare. Oamenii-scorpii îl opriră dar dacă înţeleseră că el e două treimi zeu şi numai o treime om, îl sfătuiră să

străbată drumul pe care soarele călătoreşte, în timpul nopţii, prin ceţuri negre ca mormântul şi peste piedici fără număr, până ce dă iar de lumină.

Grădina zeilor i-acolo, minune nemaiîntâlnită, cu flori de aur şi cu fructe numai din pietre preţioase. Râuri limpezi îi udă iarba şi florile înmiresmate şi vânturi calme o răcoresc.

Se odihni puţină vreme, prinse puteri şi, după sfatul zeului care-l ocrotise întotdeauna, soarele-cel-cu-păr-de-aur, plecă s-o caute pe Siduri.

Siduri era o hangiţă ce cunoştea destule taine. La început ea se sperie, când Ghilgameş bătu la porţi. Obrazul lui i-era brăzdat şi faţa arsă de nelinişti, de suferinţe şi încercări. I se păru un ucigaş. Se linişti doar când află că e regele din Uruk, ce vrea să afle Nemurirea.

Hangiţa zâmbi milostivă. Nemurirea nu-i pentru oameni. Zeii şi-o ţin de partea lor. Pământenii au datoria să îşi trăiască viaţa dată, precum le-o hotărăşte cerul. Pot însă încerca să-şi smulgă oricât de multe bucurii. Cântul şi jocul, mai ales, desfătările dragostei, hrana aleasă, băutura, veşmintele de soi şi râsul. Aceasta-i tot ce pot avea în afară de suferinţe.

Dar Ghilgameş se ţinu tare. Gândul lui era numai unul. Amara soartă a oamenilor de-a se preface-n pulbere, după-o prea scurtă vieţuire. Cum să lupţi împotriva morţii? Şi unde-i Utanapiştim, străbunicul preaînţelept, ca să-l întrebe care-i taina de-a deveni nemuritor?

Hangiţa se înduplecă şi-i povesti despre bătrânul pe care îl căuta Ghilgameş că locuieşte peste mare. Dar cine oare îndrăzneşte să plutească până acolo? Ar

întâlni apele-morţii. Apele cele-ntunecate, prin care numai Urşanabi-luntraşul cel fără pereche, sluga lui Utanapiştim – ce are nişte statuete, înzestrate de zei cu haruri neînţelese pentru oameni – abia, abia poate vâsli.

Ghilgameş se însenină. „Aşadar, iată care-i calea!” Numai că şi Iştar veghea. Ea-l rătăci pe Ghilgameş. Şi el se repezi, furios, şi, fără nicio pricină, sfărâmă statuetele. Cum să te mai avânţi pe ape?

Drumul părea curmat aici şi ţinta regelui Ghilgameş pierdută pentru totdeauna.

Numai că bunul Urşanabi mai cunoştea încă o cale.

Dacă Ghilgameş izbutea să taie din pădurea deasă – ce se-ntindea în apropiere – de două ori câte şaizeci de prăjini lungi – ce măsurau fiecare şaizeci de coţi – le smolea, le scobea cu grijă pe toate cât de-un lat de vâslă şi le-aducea lui Urşanabi, putea fi încă o speranţă.

Ghilgameş scoase sabia. Se năpusti-n pădurea deasă. Tăie prăjinile dorite. Le smoli, apoi le scobi. Le aduse lui Urşanabi, urcară în luntre şi plutiră.

Trebuia să străbată marea într-o lună şi jumătate. Ei ajunseră în trei zile, prin sârguinţa lui Ghilgameş.

Ajunseră la apa-morţii. Şi Urşanabi-l învăţă pe Ghilgameş să vâre-n apă, la rând, toate prăjinile. Numai mâna să şi-o ferească de undele ucigătoare.

Se sfârşiră prăjinile.

— Ce-i de făcut?

Îşi desfăcu Ghilgameş brâul şi îşi făuri din el parâmă. Iar straiele lui Urşanabi, smulse în grabă, le-nălţă, cu mâna lui, în chip de pânză.

Aşa, cu greu, mereu pândiţi de moartea cea

neiertătoare, ajunseră într-un târziu la ţărmul unde se afla bătrânul Uta-napiştim. Acesta şi soţia lui erau din stirpea celor vechi, care scăpaseră cu bine din Potopul ce înecase, odinioară, întreg pământul.

— Şezi lângă mine, îl pofti străbunul pe urmaşul său, văzându-l supt de oboseală. Ce s-a-ntâmplat? Hai povesteşte!

Ghilgameş s-aşeză pe prund. Şi-i depănă, pe îndelete, viaţa şi luptele purtate alăturea de Enkidu. Cum biruiseră împreună pe Humbaba şi taurul cel făurit de zei în cer. Şi-apoi cum zeii, aţâţaţi de Iştar cea necruţătoare, le-a dat pedeapsa cea mai cruntă. L-au cufundat pe Enkidu în somnul cel mai greu, al morţii. Le-a despărţit o prietenie cum nici că mai fusese alta. Văzându-şi prietenul cum doarme, fără putinţă de-a se-ntoarce, el însuşi s-a înfricoşat. Aceasta-i soarta oamenilor? Să biruie-n atâtea lupte, dar să fie călcaţi de moarte? Şi ce e viaţa? Ce e moartea? Ce se petrece „dincolo”?

A purces deci pe calea lungă şi bântuită de vrăjmaşi către el, Uta-napiştim, străbunul lui, ce dobândise, precum se ştie, Nemurirea. Poate se-ndură, se-nvoieşte să-i dezvelească marea-taină. Poate-l ajută şi pe el să aibă o Viaţă Veşnică.

Bătrânul Uta-napiştim l-a privit îngăduitor.

— Ascultă-mă, i-a grăit el, fiindcă-ai bătut atâta cale, şi-ai îndurat atât de multe, doar ca să afli *adevărul,* îţi voi spune ce s-a întâmplat, cum am aflat despre Potopul[8] pe care zeii-l pregăteau şi cum de-am reuşit să scap.

Ea, zeul înţelepciunii – care spusese adeseori că eu sunt cel mai cumpănit dintre bărbaţii muritori – luase

parte la adunarea din Şuruppak, a zeilor, de pe malul Eufratului. Acolo Enlil a strigat că oamenii s-au înrăit, crimele, ura, duşmănia se-nmulţesc ca ciupercile. Şi a propus să se înece pământul sub puhoi de ape. Anu şi-a dat încuviinţarea şi-astfel s-a hotărât Potopul.

Numai că Ea mi-a trimis un vis prin care mă vestea de ceea ce urma să vină şi mă-nvăţa să construiesc o corabie foarte mare, pe care să mă salvez eu, soţia, rudele, tot tribul şi animalele pe care voiam să le păstrez în viaţă.

Acelora ce mă-ntrebau de ce ridic corabia – corabie cu şase caturi – eu trebuia să le răspund că Enlil, zeul, mă urăşte. Şi eu doresc să mă strămut, cu întreg avutul, neamurile, slujitorii şi prietenii, în ţinuturile lui Ea, cel ce iubeşte-nţelepciunea. Şapte zile am construit-o – cu tribul meu – corabia. Când am sfârşit, am încărcat-o cu ce era de trebuinţă : hrană, băuturi şi veşminte. Am urcat animalele. Pe urmă, i-am poftit pe oameni.

Semnalul sorocit al ploii şi-al revărsărilor de ape mi-l anunţase zeul Şamaş.

Am ferecat uşile bine. L-am chemat pe Puzur-Amurri, marinarul cel mai vestit, şi i-am încredinţat, de grabă, cârma corăbiei în mâini.

De sus, zeul Enlil răcnea că a venit ceasul cel mare al pedepsirii oamenilor. Zeul Nergal, ce stăpâneşte ţinutul negru al morţilor, desfăcu stăvilarele şi apele se revărsară. Cu torţe aprinse alergau spiritele pământului şi ce nu se-neca ardea.

Ploile nu mai conteneau. Şuvoaiele urlau în munţi, spălau câmpiile de case, de oameni şi-alte vietăţi. Prăpădul se-ntinsese atât că nu mai putea fi oprit.

Înşişi zeii se-nspăimântară de ce dezlănţuiseră şi se uitau, din înălţimi, la apele clocotitoare, fără să ştie ce să facă şi cum să le poată opri.

Iştar care, ca de-obicei, îl aţâţase pe Anu, îndemnându-l să încuviinţeze pieirea muritorilor, acuma se certa pe sine :

„De ce-am vorbit atât de crunt în adunarea zeilor? Tocmai eu care-i zămislisem pe pământeni, prin voia mea, i-am lăsat pradă apelor, fără să mişc măcar un deget, ci apăsându-i cât mai mult!”

Şase zile şi şapte nopţi furtuna a tot bântuit, până când vântul, ostenit, şi-a lăsat aripile-n jos.

De grab', am deschis o fereastră. Apa învăluise totul, niciun zgomot nu s-auzea. Pierise tot ce era viaţă.

Corabia se înţepenise în coasta muntelui Nitsir. Dând drumul unui porumbel, am vrut să văd ce se întâmplă. Neavând unde să s-aşeze, porumbelul s-a întors la noi. Am slobozit şi-o rândunea. Cu ea s-a petrecut la fel. Abia în ziua următoare, când am dat drumul unui corb, acesta nu s-a mai întors, căci apele începuseră să se retragă în matca lor.

Atunci am deschis uşile, dându-le voie tuturor să se împrăştie în lume. Iar eu am adus sacrificii puternicilor zei cereşti. Am săpat gropi şi-am turnat apă, neîncepută, de izvor, făcându-le astfel libaţii.

Zeii s-au adunat voioşi, amirosind miresmele. Şi Iştar i-a poftit pe zei să se bucure de libaţii.

— Numai Enlil n-aş vrea să vină, a spus Iştar, încrâncenată, fiindcă el a urzit Potopul.

Dar iată că sosi şi Enlil mai mâniat decât oricând. Aflase că scăpasem noi.

— Cine oare a destăinuit vreunuia din pământeni că-

n cer se pregătea Potopul? Nu cumva Ea înţeleptul? răcnea el fără stavilă.

Ea nu se înfricoşă, ci îl răspunse lui Enlil:

— Cum ai putut pune la cale fără să cântăreşti destul o faptă atât de dureroasă?

— Pe pământ erau mult prea mulţi păcătoşi şi răufăcători.

— Bun. Să-i fi pedepsit pe ei, dar nu întreaga omenire. Crezi că e drept să sufere nevinovaţii pentru-aceia care n-au cugetul curat? Şi eu mai află că n-am spus nici unui om vreun cuvinţel despre ce puneai tu la cale. Ci i-am trimis numai un vis făpturii mele credincioase, bunului Uta-napiştim.

Ascultându-l pe zeul Ea, Enlil şi-a îmblânzit pornirea. Căinţa părea că-l încearcă. S-a urcat pe corabie. Ne-a luat de mâini pe amândoi, pe soţia mea şi pe mine. Ne-a îndemnat să îngenunchem şi, binecuvântându-ne, a hotărât să vieţuim, de-atunci-nainte, în acest loc, la marginile apelor. Dar nu ca oameni, ci ca zei, nemuritori asemeni lor.

Bătrânul Uta-napiştim îşi isprăvise povestirea :

— Tu cum socoţi că ai putea, îl întrebă el pe Ghilgameş, să îl convingi pe zeul Enlil că meriţi să ai nemurirea? Haide să te pun la-ncercare. Sileşte-te să nu adormi şase zile şi şapte nopţi. Te prinzi?

— Mă prind, zise Ghilgameş.

Dar nu stătu câteva clipe şi-o ceaţă îi cuprinse ochii. Somnul îl coborî ca-n moarte.

Şase zile şi şapte nopţi nici că se mai trezi din somn. Nici nu ştia ce e cu el. Să fi fost voia lui Enlil? A lui Iştar, marea zeiţă, zeiţa care-l duşmănea? A lui Anu stăpânul lumii peste cer şi peste pământ? Cine-ar

putea să înţeleagă? În fiecare zi soţia lui Uta-napiştim cocea câte o pâine pentru el şi făcea câte-un semn pe zid.

Când se trezi, totuşi, din somn, Ghilgameş se înfioră.

— Oriunde sunt, oriunde merg, şi chiar în somn, glăsui el, moartea se află lângă mine.

Se povesteşte că Ghilgameş, atunci sau poate mai târziu, sau mai-nainte, nu se ştie, prin voia lui Ea, slăvitul, ar fi grăit cu Enkidu, cu duhul lui, cel slobozit câteva clipe din Infern.

Şi Ghilgameş l-ar fi întrebat ce-i „dincolo” şi care-i legea ce cârmuieşte subpământul?

Iar Enkidu i-ar fi răspuns, că „dincolo” nu-i decât jale şi pulbere fără hotar.[9]

Noroc că vorba dintre ei a fost curmată tot de zei, tot din voinţa zeilor, ce-ngăduiseră şi-aşa, la rugămintea lui Ghilgameş, mai mult decât puteau chiar ei îngădui celor-de-jos. Altminteri, regelui Ghilgameş, cuvintele lui Enkidu i-ar fi strivit şi cugetul, şi tot adâncul inimii.

Bătrânul Uta-napiştim, înţelegându-i suferinţa, i-a poruncit lui Urşanabi să-l ducă pe urmaşul lui de pe tărâmul apelor către pământul părintesc. Atâta că, mai înainte, trebuia să se cureţe de tot ceea ce-l întinase. Să se ducă la un izvor ce se afla pe ţărmul mării. Să-şi zvârle pieile de fiare ce îl acoperiseră. Şi, curăţat de răni cu plăgi, să îşi îmbrace un veşmânt nou. Chiar legătura de la frunte să-i fie mereu proaspătă. Şi-aşa să plece spre Uruk.

Se pregătea tocmai de drum, când soaţa străbunului său spuse lui Uta-napiştim :

— Îl vezi? A îndurat destul. A colindat pe mări şi ţări.

Şi-acum se-ntoarce în Uruk. Ar trebui să-i faci un dar.

Bătrânul i-arătă o plantă cu florile mirositoare şi toată zimţată de spini, asemeni unui trandafir.

— Creşte numai pe fundul mării. Este doar una singură. Şi dacă te hrăneşti cu ea nu mai mori şi nu-mbătrâneşti.

Fericit până peste poate, Ghilgameş s-azvârli în mare. Căută-n- delung pe fundul ei. Şi, iat-o, floarea e aici. „Ce norocos sunt! se gândi. Când îmi pierdusem orice vise, nu mai aveam nicio nădejde, am dobândit tot ce râvneam. Abia aştept s-ajung acasă. Prin planta asta minunată, vom izgoni din Uruk moartea. Şi bătrâneţea, şi urâtul. Spaimele ce ne mistuie."

Înşfăcă floarea fermecată, neţinând seama că în palmă i se-nfigeau spinii-ascuţiţi şi din carne îi curgea sânge.

Se-ntoarse, bucuros, pe mal. Îi mulţumi străbunului şi soaţei lui, din inimă. Se urcă în corabie, alăturea de Urşanabi, visând, vesel, la zilele de tinereţe fericită pe care-avea să le trăiască în Urukul lui strămoşesc.

Călătoriră aşa o vreme. Făcură întâi un popas. Se odihniră şi plecară cu corabia mai departe.

La cel de-al doilea popas, regele zări un pârâu. Un izvor îl hrănea cu apă limpede şi îmbelşugată. Încins şi bucuros, Ghilgameş gândi ce bună ar fi o scaldă. Dar, în timp ce se cufunda în undele răcoritoare, un şarpe fu atras de planta pe care regele Ghilgameş şi-o ascunsese în veşminte. Mireasma ei îl tulbura.

Şarpele se târî uşor şi mâncă planta fermecată.

Îndată solzii îi căzură şi-şi îmbrăcă o piele nouă, întinerind cât ai clipi.

Ghilgameş, când se-napoie, văzu tot ce se

petrecuse.

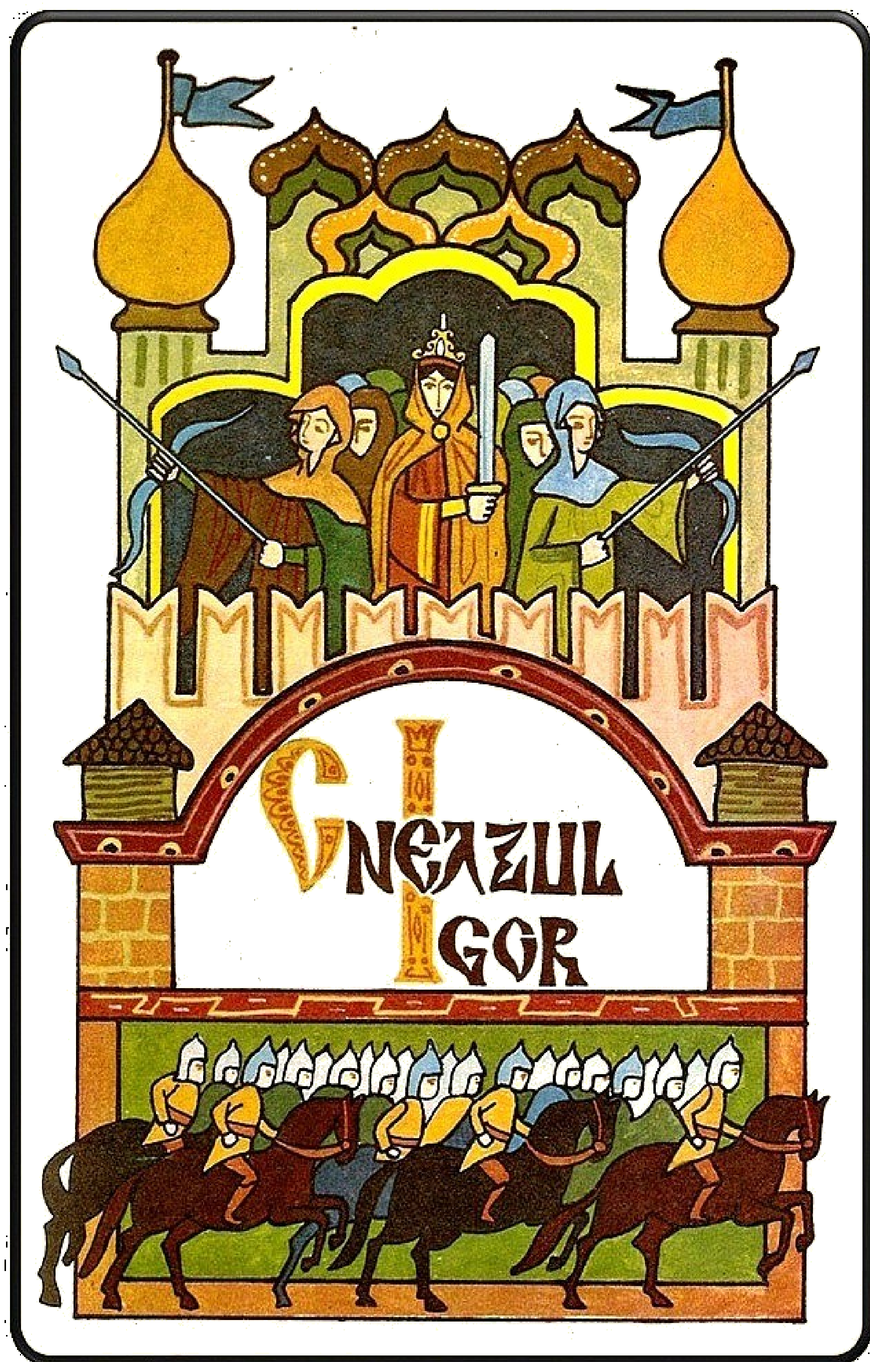
Planurile-i se năruiră. Durerea veche-l copleşi.

— De ce m-am zbuciumat atât? Pentru cine m-am străduit şi mi-am sleit puterile? se-ntreba el nedumerit. Nepieritor nu e nimic. Totu-i firav şi trecător. O, Şamaş, unde e dreptatea?

O zi gemu lângă izvor, muşcându-şi pumnii disperat.

Soarele-cel-cu-păr-de-aur strălucea în înaltul bolţii.

— Lumina Lui e fără moarte, se dumiri atunci Ghilgameş. Noaptea n-o poate birui. Şi faptele vitejilor pentru binele oamenilor şi adevărul lor, la fel. Şi cântecele despre cei ce nu-şi precupeţesc puterea înfruntând forţa răului. Aceasta-i NEMURIREA LOR.

CNEAZUL IGOR

Cneazul Igor

Închipuiţi-vă, dragi cititori, că ne aflăm în Rusia, cu cinci sau şase veacuri în urmă, pe ţărmul unui râu. Râul acesta poate să fie Niprul, sau Donul, sau Doneţul. Pe ţărmul râului, într-o poiană smălţuită, şi-au făcut tabără nişte viteji ce merg la oaste să-şi apere pământul strămoşesc. Este-un amurg tăcut. Cerul s-a făcut roşu. Vântul adie uşurel. Pe râu alunecă o barcă. Vâslele plescăie.

Stropii scurşi de pe vâsle lucesc o clipă, purpurii, în lumina amurgului, apoi se sting îndată-n bezna rece a apei curgătoare.

Greierii ţârâie subţire prin iarbă. Florile-şi strâng petalele înfiorate de răcoarea serii.

În tabără a poposit, în seara asta, şi-un cântăreţ. Este un cântăreţ bătrân, bătrân, aproape orb. Ştie să povestească legendele străvechi. Glasul şi-l însoţeşte cu o guslă[10]. Poartă o haină lungă, albă. Barba şi pletele-i sunt ninse. Se sprijină de-o parte într-un toiag, de alta, pe umărul unui copil, un băieţaş de şapte sau opt ani. Copilul are o faţă rotundă, luminoasă. Părul bălai îi flutură pe umeri. Prinsă de gât cu un curmei,

are o traistă în care păstrează bucatele primite de la femeile miloase de prin sate sau de la trecători.

Copilul se deprinde de pe acum cu meşteşugul de-a şti să cânte şi să povestească, pe sunete de guslă, legendele din alte vremuri ale Rusiei.

— Ascultaţi, ascultaţi, dragii mei, spune bătrânul, povestea despre cneazul Igor şi oastea lui.

Iar degetele cântăreţului mângâie coardele. Şi coardele suspină sub degetele sale bătrâne şi tremurătoare.

Bărbaţii s-au strâns în jurul lui, uitând de cină şi de focul care se stinge în poiană, cu sclipiri albăstrui.

— Spune, bătrâne, spune! îi grăiesc ei. Tu eşti la fel de vechi ca lumea. Nu cumva ai văzut cu ochii tăi pe cneazul Igor şi pe vitejii lui?

Pe cer s-a aprins prima stea. Pâlpâie către tabăra oştenilor. Curând o să răsară şi luna, dincolo de acoperişul negru, zimţat, al codrului.

Moşneagul cată-n jur. Ochii îi sunt înceţoşaţi. îşi clatină pletele albe şi răspunde:

Pe cneazul Igor nu l-am cunoscut. Nici pe vitejii lui nu i-am văzut. Am auzit însă că nişte moşi-strămoşi ai mei ar fi pierit lângă scăriţa de aur[11] a lui Igor, pe câmpul dintre Don şi Mare. Asta am auzit. Poate c-a fost aşa. Se poate... Se prea poate...

— Moşule, moşule, întreabă ascultătorii. Dar cum s-a întâmplat ca Igor să fie-nfrânt? Cum a putut să-şi piardă oastea? Era viteaz doar, nu?

— Ehei, ehei!... oftează moşul. Igor să nu fi fost viteaz? Era viteaz, cum nu se poate spune. Însă a săvârşit Igor mare greşeală. A săvârşit mare greşeală, oftează el adânc. N-a ştiut să asculte la vreme glasul

poporului. Greşeala lui să nu se mai repete... Dar hai mai bine să-mi încep povestea. Dă-mi, nepoţele, gusla!...

În liniştea-nserării se aude limpede până şi plescăitul broscuţelor în apă, se aude zvonul firului de iarbă sub alinarea vântului.

— Începe, moşule, se bucură oştenii şi se strâng mai aproape.

Gusla răsună dulce, de parcă ea vorbeşte, parcă ar spune ea

povestea cneazului Igor şi a oştirii sale.

— Ascultaţi, feţii mei?

— Ascultăm, moşule!

— Aţi auzit de Novgorod-Seversk?[12]

— Am auzit!...

— Ei bine, ca să-nţelegeţi totul pe deplin, am să vă povestesc întâi ceva ce nu-i cuprins în cântecele bătrâneşti, însă socot c-aşa a fost, aşa s-a petrecut[13]...

— Poţi să ne povesteşti. Noi te vom asculta până la cap...

— Era o zi de primăvară timpurie. În ziua aceea, la Novgorod-Seversk lumea se vântura încoa şi-ncolo prin cetate. Bărbaţi, femei, şi chiar copii umblau pe uliţe, glăsuind tare între ei. Iar alţii se adunaseră în piaţă. Oştenii cneazului se străduiau să-i risipească. Aşa erau poruncile lui Igor. Însă mulţimea nu se dădea- napoi.

— Plecaţi încolo, oameni buni, spuneau oştenii. Cneazul o să se supere. Astăzi e vorba să sosească

---

[12] Novgorod-Seversk, sau Novgorodul de miazănoapte, cetate din cnezatul cu acelaşi nume, se afla între Nipru şi Don, pe ţărmul râului Desna, la nord-est de Kiev, nu prea departe de Cernigovul de astăzi, într-o regiune înfloritoare, dar primejduită de atacurile popoarelor nomade, cum au fost la început pecenegii, apoi poloveţii, care se aşezaseră în câmpiile din sudul Rusiei.

nişte soli...

Oamenii tot nu se lăsau.

— Ştim!... Ştim!... răspundeau ei. Astăzi or să sosească soli din Kiev. Bine ar fi să-nţeleagă cnejii. N-ar mai putea hainii poloveţi[14] să-şi joace caii aproape în fiecare an peste pământurile noastre...

— N-ar mai putea să ne ia fetele, să ni le facă roabe, ţipau cu glasuri ascuţite şi câteva femei.

— Tăceţi!... Tăceţi, odată!... se repezeau iarăşi ostaşii. Iacătă, solii marelui cneaz din Kiev au şi sosit în piaţă.

În vremea asta, într-adevăr, solii din Kiev, călări pe nişte cai pietroşi, negri ca păcura, acoperiţi cu postav roşu sub şeile de lemn, treceau prin mijlocul mulţimii, către palatele lui Igor. Palatele erau clădite din bârne, pe temelii de piatră, cu turlele rotunde, aurite, împodobite cu preafrumoase sculpturi în lemn.

Cei ce sosiseră erau şase bărbaţi spătoşi, trecuţi de vârsta mijlocie, purtând pe chipuri urme de răni adânci şi vechi. Se vedea bine că erau oameni de vază şi de credinţă ai cneazului cel mare din Kiev. Se vedea asta nu numai după îmbrăcămintea lor bogată şi după steaguri, ci şi după armele ce le purtau.

Solii priveau de-altminteri cu prietenie către bărbaţii din popor ce se descopereau şi se plecau-naintea lor, lăsându-şi pletele să lunece peste obrazurile aspre, făcând cu mâinile câte o temenea, de la piept la pământ... Femeile, înghesuite în spatele bărbaţilor, priveau spre soli cu gurile căscate şi încercau să-şi potolească pruncii, care săltau în jurul lor ca nişte iezi neastâmpăraţi.

În sfârşit, solii ajungând chiar lângă treptele

palatului s-au coborât fără de grabă de pe cai, aşa cum se şi cuvenea din partea unor oameni cu vază, sosiţi din partea cneazului cel mare de la Kiev. Şi-au descins armele în semn de pace şi de gânduri bune, dându-le slujitorilor care-i urmau la mică depărtare, de-asemenea călări. Şi-au netezit cu palmele pletele şi bărbile stufoase. Şi-au scuturat după aceea cizmele de tina adunată pe ele în drumul lung prin stepă, izbindu-le de lespezile mari de piatră, cu care era podită intrarea în palat.

Apoi au început să urce pe scări, spre sala largă, sprijinită pe stâlpi, unde îşi primea cneazul Igor solii.

Cneazul era acolo, aşezat pe un jilţ sculptat cu măiestrie în lemn, închipuind un şoim în zbor, având aripile de aur.

Igor era în acel timp un bărbat nu prea tânăr. Avea chiar trei feciori din cea dintâi căsătorie.

Totuşi în părul lui ca spicul de secară nu se zărea niciun fir argintiu.

Avea nişte ochi vii, străpungători, de culoarea oţelului.

Se povestea că-n bătălie ochii cneazului Igor ardeau atât de tare, încât îi ţintuiau pe poloveţi şi-i împietreau mai înainte ca viteazul să-i fi izbit cu sabia sau suliţa în piept.

Acuma Igor aştepta, privind spre porţile deschise, de unde trebuiau să se ivească solii lui Sviatoslav.

După ce trâmbiţaşii au sunat, şi pâlcul de oşteni de la intrarea de sub boltă s-a dat în lături, lăsând drumul deschis, solii, doi cite doi, au mers până în faţa jilţului pe care sta, sprijinindu-se-n sabie, cneazul de Novgorod-Seversk.

Aici s-au plecat de mijloc, scoţându-şi cuşmele de blană scumpă, de biber, făcând o plecăciune adâncă în faţa cneazului.

— Ce veste îmi aduceţi de la iubitul meu văr, Sviatoslav? i-a întrebat acesta, cercetându-i, cu ochii oţeliţi, până-n adâncul sufletului, căutând parcă să afle, mai dinainte ca solii să vorbească, cu ce gânduri veneau.

— Slăvit să fii tu, Igor, viteaz între viteji, a răspuns unul dintre soli, cel mai bătrân, o căpetenie de oaste, având o brazdă adâncă pe obraz, de la ureche până la colţul stâng al gurii – de bună seamă urmă a unei răni, pe care-o căpătase-n luptă. Vărul tău, Sviatoslav, marele cneaz de Kiev, stăpânul nostru-al tuturora, îţi trimite numai urări de bine, însă îţi pune o-ntrebare: De ce n-ai vrut să-l însoţeşti în vara care a trecut, în lupta contra poloveţilor de lângă Nipru, duşmanii noştri sângeroşi ce ne calcă hotarele? Tu nu ştiai că poloveţii vor să reteze şi drumurile noastre de negoţ către Bizanţ,[15] vor să ne ia în stăpânire toată ţara? Acuma el te cheamă din nou. îi cheamă pe toţi cnejii Rusiei, şi-n primul rând pe tine, Igor, cel mai viteaz şi mai puternic, să vă uniţi. Şi împreună să-i nimiciţi pe poloveţi. Unde-i unire e putere...

În timp ce vorbea solul, fruntea cneazului Igor se-nourase ca o zi când bat furtunile în stepă.

— Stai, solule, a rostit Igor, în timp ce ochii lui zvârleau scântei, nu mă certa ca pe o slugă a marelui cneaz Sviatoslav. Ştiu că stăpânul tău e ager la bătălie, ca un leu, deşi este împovărat de ani. Ştiu că, în lupta de lângă Nipru, l-a prins în laţ pe hanul poloveţ, Cobiac, cum prinde vânătorul lupul, şi l-a dus la dânsul

în cetate[16]. Ştiu toate astea, solule, însă mai ştiu şi eu că Igor, cneazul din Novgorod-Seversk, nu vrea să lupte pentru slava lui Sviatoslav, ci pentru-a lui... Destul vă-mpăunaţi voi, kievanii, cu timpurile lui Vladimir, acela care a stăpânit odinioară toate pământurile noastre şi adunase-ntreg poporul într-un mănunchi[17]. Nu! Nu doresc să-i mai aduc mărire lui Sviatoslav. Daţi-i acest răspuns. Vreau ca şi Novgorod-Severskul să strălucească cel puţin deopotrivă cu Kievul, dacă nu şi mai mult. Şi asta, solule, prin lupta şi prin braţul meu, ce nu sunt mai prejos decât ale lui Sviatoslav. Aşa să-i dai răspunsul marelui cneaz de Kiev...

În sala largă, boltită şi luminată de făclii, deşi afară era ziuă şi soarele lunii april lucea biruitor peste cetate, se făcuse o linişte ca de mormânt.

Către sfârşitul cuvântării sale, Igor se ridicase de pe jilţ şi, apropiindu-se de solul cel bătrân, îi glăsuise ultimele cuvinte aproape în obraz, cu glasul apăsat.

Solul, auzind cele spuse de Igor, îşi coborâse în schimb fruntea din ce în ce mai mult, de parcă l-ar fi-ncovoiat mâhnirea şi nu ar fi putut să-şi mai păstreze capul pe umeri, sus.

Totuşi, când Igor, încă încruntat, se-napoiase pe jilţul său cioplit în forma unui şoim în zbor, solul lui Sviatoslav îşi înălţase iarăşi fruntea, privind în ochii cneazului de Novgorod-Seversk, şi-i răspunsese-ndurerat:

— Aşa-i voi spune, preamărite, vărului tău, deşi greşeşti... Adu-ţi aminte de hotărârea luată de cneji, la Liubeci, în urmă cu 88 de ani[18]. Gândeşte-te încă o dată, Igor, dacă faci bine ceea ce faci. Uneşte-te cu

noi, şi-i vom învinge mult mai lesne, şi pentru totdeauna, pe poloveţi...

— Taci, solule... Nu mai grăi nimic, să nu mă mânii... a rostit Igor, tăind vorba bătrânului. Să-i spui lui Sviatoslav că în curând o să audă despre înfrângerea deplină a celor ce lovesc Rusia, şi despre noul drum către Bizanţ, croit de luptătorii Novgorod-Severskului. Aşa să-i spui, a zâmbit Igor, străluminat în el de gândul pe care şi-l nutrea de multă, foarte multă vreme.

— Aşa-i voi spune, s-a plecat solul cel bătrân în faţa cneazului, şi lângă el şi ceilalţi soli. Amar... Amar se va-ntrista stăpânul nostru când va afla...

După aceea solii, punându-şi din nou cuşmele, s-au coborât pe scări şi s-au săltat îndată pe cai.

Merindele de drum, îmbiate de slugile lui Igor, n-au vrut să le primească niciunul.

Cui putea să-i mai ardă de merinde când se-ntorceau la Kiev cu răspunsul pe care îl rostise Igor?

Oamenii ce se vânzoliseră în toată vremea asta pe uliţe şi-n piaţa din mijlocul cetăţii, cu ochii către palatele lui Igor, se grămădeau acum în jurul solilor.

— S-au unit cnejii?... S-au unit?... striga mulţimea. Rusia a stat totdeauna stavilă... stavilă neclintită împotriva puhoaielor.

— A stat, fiindcă a fost unită, spuneau cei mai bătrâni, clătinându-şi mustrător capetele sure. Cnejii de astăzi s-au unit? Pe săbiile lor stă cumpănită soarta întregii ţări...

— Nu! Cneazul din Novgorod-Seversk nu vrea să lupte alăturea de Kiev, răspundea tuturor solul cel bătrân, acela ce avea pe chip brazda de sabie. Degeaba îl tot cheamă Sviatoslav. Glasul lui nu vrea

să-l audă. Se crede cel mai vrednic să apere Rusia, să-i nimicească, singur, pe poloveţi... O să vedem ce-o să mai fie...

Şi, spunând vorbele acestea, îşi strângea calul între pulpele vânjoase, mânându-l către miazăzi, urmat de ceilalţi soli şi de slugile care-i însoţeau.

— Sărmană ţară, murmurau bătrânii, ascultând cele ce spusese solul. Cnejii sunt prea trufaşi. Igor e un viteaz, dar nu-nţelege că numai în unire stă puterea, cum spun şi cântecele vechi...

Pe uliţe se potolise larma. Femeile tăceau, privindu-şi temătoare bărbaţii, fraţii sau feciorii, şi suspinau:

— Câţi dintre dragii noştri n-or să se mai întoarcă?

Singuri copiii, ne-nţelegând îngrijorarea părinţilor, îşi purtau joaca mai departe.

Schimbător cerul lui april pornise să se-nnegureze. Un vânt subţire, înşelător, sufla dinspre asfinţit, făcând femeile-mbrăcate în bluze sau cămăşi de in şi cânepă să se-nfioare.

Sus, în palate, cneazul Igor plecase către iatacul soţiei sale, Iaroslavna[19] , să-şi potolească supărarea care îi cuprinsese pieptul, o dată cu sosirea solilor.

Sabia lui, bătută-n pietre scumpe, lovea podelele de lemn, sunând cu vuiet la fiecare pas, parcă-nsoţea cu glasul ei de-oţel clocotul care bântuia inima-nfierbântată a lui Igor.

— Dragul meu, soţul meu, opreşte-te, şoptea duioasa Iaroslavna. Apleacă-ţi pletele, iubite, la pieptul meu, şi mă ascultă... Dă la o parte supărarea... Poate-i mai bine cum spunea solul lui Sviatoslav. Unindu-vă voi, cnejii, poloveţii or să fie goniţi, şi pacea va domni-n cetăţi.

Soţia lui Igor din cea de-a două căsătorie, Iaroslavna, era fragedă şi gingaşă ca un lujer.

Abia ieşise din copilărie, când cneazul o ceruse de nevastă, cu un an măi-nainte, vrăjit de ochii ei frumoşi şi de purtările-i alese, de mersul mlădios şi de pieliţa ca de piersică, de pe obraz.

Dar mintea ei era-nţeleaptă.

Acum tânăra cneaghină se alipise de soţul său, pe care îl iubea mai mult decât orice pe lume. Îl cuprinsese drăgăstoasă cu braţele pe după gât silindu-se să-l mângâie, să-l sfătuiască, aşa precum îi porunceau ei însăşi cugetul şi inima, cinstit şi fără şovăială.

Numai că Igor, auzindu-i sfatul, se desprinsese din îmbrăţişare.

— Nu, Iaroslavna, draga mea, nu vreau s-aud astfel de vorbe, îi răspunsese el aprins. Tu eşti mai mândră ca oricare dintre femeile Rusiei. Eşti floare într-un câmp de ierburi. Eşti diamantul din cunună. Eşti aurul ce străluceşte lângă podoabe ruginite. Vreau să-l întrec în vitejie pe Sviatoslav. Nu uita că sunt mult mai tânăr decât marele cneaz din Kiev. Am să-i înving în luptă pe toţi duşmanii. Tu ştii ce doresc eu? Ţie-ţi pot spune. Vreau să deschid o cale nouă, şi mult mai scurtă, către Bizanţ, mai apropiată şi mai prielnică pentru negoţ decât „drumul de la varegi la greci”. Calea cea nouă o voi deschide pe râurile Oscol, Doneţ şi Don. La ea mă tot gândesc de ani de zile. A venit vremea să o-nfăptuiesc. Tu trebuie să-înţelegi!... Cetatea noastră o să ajungă în strălucire vechiul Kiev. Numele meu o să întreacă, iubito, pe al lui Vladimir. Iar tu, frumoasă-ntre frumoase, vei fi, alăturea de mine,

cea mai slăvită dintre toate prinţesele de pe pământ...

— O, cneazule, şoimul meu drag, suspina dulce Iaroslavna, Vladimir şi-a învins vrăjmaşii fiindcă în jurul său erau toţi cnejii şi întreg poporul. Iar tu eşti singur, dragul meu...

— Cinstea mea o să fie cu atât mai mare, dacă îi voi învinge singur. Dar nu sunt singur, Iaroslavna. Vitejii mei mă vor urma. Şi tu-mi vei însoţi tot drumul cu dragostea care mi-o porţi. Haide, nu plânge, Iaroslavna. Soţiile vitejilor nu plâng. Dă-mi coiful!... Un slujitor să-nşeueze roibul. Vreau să grăiesc mulţimii. Îmbrăţişează-mă. Sărutul tău îmi va aduce noroc, frumoasă şi mult iubită Iaroslavna...

Cât timp vorbise cneazul Igor cu soţia sa, mulţimea se strânsese în piaţă, în jurul unui boian,[20] un meşter cântăreţ din guslă.

Pe vremurile acelea cântăreţii erau cinstiţi nu numai de popor, ci şi de cneji. Şedeau pe jilţuri, alăturea de ei, şi sorbeau vinul din cupe de argint.

Mulţimea, adunată-n jurul acelui cântăreţ, a început să-l roage:

— Ia cântă, meştere boian, un cântec. Gusla străbună este ca pana în mâna ta, şi cântecele strămoşeşti ne cuprind inima de vrajă. Ia cântă tu un cântec vechi, din vremurile când unirea aducea cnejilor puterea asupra celor ce vroiau s-adulmece pradă-n Rusia. Ia cântă, meştere, ia cântă!...

Cântăreţul abia îşi luase-n braţe gusla, abia de îşi lăsase palma peste întinsele ei coarde, abia dăduse primul sunet, când tropot straşnic de copite s-a auzit.

— Ia stai, boiane, stai o clipă, i-a strigat tare cneazul Igor, îţi dăruiesc o guslă nouă. În loc de lemn, va fi de

aur, şi coardele vor fi făcute numai şi numai din argint. Să cânţi însă acum un cântec în care să arăţi că nu-i cu-adevărat viteaz acela care se bizuie pe alţii, şi nu pe sabia-i tăioasă. Cântă, boiane, hai, porneşte, cântă tu slava aceluia ce va porni ca-n zbor de luptă. Câţi mă iubesc să mă urmeze împotriva poloveţilor, năpârcile de la hotare. Ceilalţi să stea lângă neveste, să stea ascunşi pe lângă vetre şi să se spele cu cenuşă pe ochii tulburi, de fricoşi. Cântă, boiane, cântă tare, s-audă toţi, şi peste veacuri, cum cneazul Igor nu se teme, şi pleacă singur la război!

Aşa cum glăsuia viteazul, stând drept pe cal, având în mână sabia scumpă cu mânerul bătut în pietre preţioase, părea însuşi cumplitul Stribog, zeul furtunilor în care crezuseră strămoşii.

Mulţimea, la-nceput tăcută, încet, încet, se-nsufleţea.

Cerul se răzbuna şi el. Norii se risipeau, purtaţi de vânturi.

Iară bărbaţii se adunau în jurul cneazului, strigând:

— Ba nu, şi noi te vom urma, deşi ştim că greşeşti, vrând să ai singur gloria de-a birui pe poloveţi. De-aceea i-ai gonit pe solii vărului tău, azi, din Seversk. Însă noi nu te vom lăsa, fiindcă vrem să apărăm Rusia de hoardele de poloveţi. Ni-s sufletele încărcate de ură împotriva celor care ne-au pângărit pământul. Tu nu ne-ai dus la luptă în ziua când Sviatoslav din Kiev a chemat cnejii. Dacă erai şi tu cu ei – nu doar un han, ci pe toţi hanii i-ai fi adus târâş de barbă. Hai dară să spălăm ruşinea de a fi stat atunci deoparte, când alţii se aflau în luptă. Să-i înfruntăm acum noi singuri. Sau poate vor veni şi alţii, din Cernigov, din Râlsk, din

Trubcevsk sau din Putivl...[21]

Suntem puţini, dar vom lupta până la moarte lângă tine pentru Rusia, mama noastră.

— Aşa vă vreau! glăsuia Igor. Pregătiţi lăncile şi scuturile. Săbiile ni le vom uda curând cu sânge poloveţ. Cântă, boiane, cântă izbânda! Cântă pe Igor şi ai săi!... Adunaţi sape şi topoare! Haideţi, viteji, să apărăm pământul sfânt al Rusiei!...

— Haideţi, viteji!... striga mulţimea. Haideţi la luptă şi izbândă! Glorie Novgorodului de miazănoapte!...

În timp ce Igor glăsuia mulţimii şi-o-nflăcăra, sus, în palate, Iaroslavna se năpustise în iatacul soţului său.

Sub rochia albă şi subţire, pieptul i se zbătea mai aprig decât o mică porumbiţă înspăimântată de-un vultan.

Cosiţele-i curgeau în râuri lungi, mătăsoase, pe poclada ce învelea patul lui Igor.

— Iubitul meu, şoptea domniţa, o teamă neagră mă sfâşie. Eşti singur ca un căprior în zorii zilei prin pădure, şi nu zăreşti, colo-n desişuri, mistreţii care te pândesc.

Dar jos îl auzea pe Igor:

— Haideţi, viteji, veniţi la luptă! Veniţi, şi-o să vă răcoriţi tot necazul pe poloveţi...

— Venim!... Venim!... strigau bărbaţii, zvârlindu-şi cuşmele în sus.

Iar făurarii aprindeau, grăbiţi, focuri în fierării, şi ciocăneau, şi meştereau, pe nicovale, coifuri, săbii, cămăşi de zale, scuturi şi vârfuri de săgeţi, şi câte sunt de trebuinţă când se începe un război.

Femeile, în vremea asta, zoreau prin casă să gătească merindele pentru aceia care plecau să-

nfrunte moartea, slujind pământul strămoşesc, alăturea de cneazul Igor.

Când a fost totul, totul gata, Igor a dat semnalul de plecare.[22]

Podul cetăţii s-a lăsat. Şi oastea de pedeştri şi călăreţi, cu flamurile fâlfâinde, cu tobele bătând, s-a scurs afară din cetate, înşiruindu-se pe drumul care ducea către Doneţ.

Pe lângă Igor, călărea Vladimir, fiul său iubit, pe un cal murg cu coama lungă, neastâmpărat ca şi stăpânul său. Igor îi dăruise lui Vladimir dreptul de cneaz peste Putivl, cetate mare şi-ntărită, care fusese ridicată în calea cetelor năvălitoare din miazăzi sau răsărit.

Frumos, cu chip ca de fecioară, dar cu-o mustaţă aurie abia mijindu-i, Vladimir se mistuia de nerăbdare de-a intra-n sfârşit în luptă. Punea ades mâna la şold pe sabia-i scânteietoare. Atunci surâsul îi scălda faţa într-o lumină dulce şi cânta vesel cu oştenii:

„Haideţi, să-nceapă bătălia!
Rusia e măicuţa noastră,
Şi ea ne cheamă s-o scăpăm
De cetele năvălitoare.
Haideţi, viteji, haideţi la luptă!”

Igor se legăna în şa. Zâmbea şi el, privindu-şi fiul, voinic, frumos şi-nsufleţit, în aşteptarea bătăliei.

În vremea asta Iaroslavna, urcată-n turla cea mai-naltă, îi urmărea cum se pierdeau, se prefăceau parcă în umbre, care şi ele se topeau în ceţurile dimineţii.

Abia de se mai auzea din depărtare cântecul:

„Haideţi, să-nceapă bătălia!
Rusia e măicuţa noastră,
Şi ea ne cheamă s-o scăpăm...”

Şi glasurile se stingeau...

Dar ea mai făcea încă semne de bun rămas, cu o năframă de mătase, către oştirea ce se pierdea în depărtări, şi către Igor cel iubit.

Pe urmă, cneaghina şi-a pus palmele albe peste ochi. A izbucnit în hohote. Atât de furtunos plângea, că jupâniţele adunate în jurul ei n-au mai putut s-o domolească.

Abia au dus-o în iatac. Nu se-ndura să se coboare din turla de unde-l privise pe soţul ei plecând la luptă.

— Nu te mâhni atât, domniţă, glăsuiau jupâniţele. Când a mai fost vreodată cneazul Igor învins în luptă? Duşmanii, cât îl vor vedea, o să se simtă săgetaţi de-o spaimă fără de pereche. Şi or să fugă de la Don. Vino-ţi în fire, Iaroslavna. Soţul tău va sosi curând şi noi îl vom primi cu flori.

— Sunt prea puţini oştenii noştri, suspina tristă Iaroslavna. Nicicând nu m-am temut ca astăzi de sorţii unei bătălii. Iată, nu s-a-mplinit nici anul de când sunt cneaghină-n Seversk, şi inima îmi este arsă de-o presimţire-ntunecată pentru bărbatul meu iubit. Dea domnul să se-ntoarcă acasă curând, biruitor şi teafăr, acel ce mi-e stăpân şi soţ...

— Aşa va fi, n-ai nicio teamă, râdea fratele cneaghinei, cneazul Galiţchi Iaroslavici, căruia Igor îi lăsase spre ocrotire şi spre pază cnezatul şi pe Iaroslavna, pe timpul cât dura războiul. Cneazul Galiţchi, spunând asta, îşi mângâia barba subţire,

mătăsoasă, cu fire roşii-argintii, cum este coada de vulpoi. Dar până să se întoarcă Igor, să fim stăpâni, surioară dragă, să nu se simtă lipsa lui...

— Te rog să iei în mână, singur, cnezatul, şi să-l cârmuieşti, zicea cneaghina Iaroslavna. Pe mine mă doboară jalea. Simt c-am să plâng necontenit. Şi nu vreau să se vadă plânsu-mi, sau să se-audă prin cetate...

În sinea lui, cneazul Galiţchi se bucura că va rămâne singur stăpân pe Novgorod, dar nu vroia ca Iaroslavna să vadă asta. De-aceea îi spunea:

— Faci bine, draga mea surioară, că nu te-amesteci la domnie. Astea sunt treburi bărbăteşti, obositoare pentru tine. Mai bine ai să stai închisă aci-n iatac, să plângi de vrei, iar jupâniţele din juru-ţi să-ţi îngrijească sănătatea...

— Îţi mulţumesc, iubite frate, se alina puţin domniţa. Îmi eşti un frate credincios, în acest ceas de cumpănă pentru cnezatul de Seversk. Igor va şti să-ţi mulţumească atunci când se va-napoia...

Pe când schimbau aceste vorbe Galiţchi şi cu Iaroslavna, oastea lui Igor se-adâncea în stepele fără hotar.

Pas după pas ei se-apropiau de lupta cea încrâncenată.

Venise-n stepă primăvara, cu cerneri albe de lumină, cu păsărele cântătoare şi cu covoare smălţuite de zeci şi zeci de mii de flori. Văzduhul proaspăt şi curat purta în el miresmele mulţimilor de flori din stepă. Pâraiele curgeau în şopot peste tăpşanele-nverzite. Iar coifurile ascuţite, şi zalele zornăitoare, şi săbiile, şi scuturile luceau sub razele aurii.

Oamenii încă mai cântau...

Oştirii de la Novgorod i se alăturaseră întâi o ceată din Putivl, şi apoi alta de la Râlsk. Ceata din Râlsk avea în frunte pe Sviatoslav, un tânăr cneaz. Acesta îi era nepot cneazului de la Novgorod. De asemeni, li s-au adăugat câteva pilcuri de coui, trimişi de alt cneaz, Iaroslav, ce cârmuia la Cernigov.

Şi-au mers, au mers, precum se spune, până când a ajuns oştirea pe ţărmurile Doneţului.

Cerul fusese pân-atuncea senin ca fruntea fără gânduri, ca apa fără vălurele, ca inima unui copil. Iar soarele sclipea pe boltă, zvârlindu-şi razele lui calde peste vitejii oşteni ruşi.

Tocmai se pregăteau să treacă, printr-un vad, râul zgomotos, când pe neaşteptate cerul a prins să se întunece. Soarele s-a făcut verzui. A început să pâlpâie ca un tăciune învelit în vatră de un gospodar. S-a micşorat apoi mereu. S-a schimbat într-o seceră, care-şi avea tăişu-ntors către oştirile lui Igor.[23]

— Ce se petrece sus în cer? glăsuiau unii dintre ei. Nu cumva este un semn rău?

— S-a stins lumina soarelui! se minuna şi Vladimir. Deodată am rămas în beznă.

— Semn rău!... Semn rău! E semn de moarte... zicea un preot lângă Igor. Poate e chiar sfârşitul lumii. Săriţi mai bine de pe cai şi pocăiţi-vă în tină. Să nu ne pedeapsească domnul...

Şi tot atunci se mai iscase şi un vifor. Din cuiburi, sutele de păsări, smulse de vânt şi spulberate, zburau bezmetice, ţipând. Unele lunecau pe ape, plutind ca nişte frunze moarte, iar altele cădeau în stoluri printre oştenii cneazului. Lupii şi urşii, din păduri, cu ochii

arzători, ţâşneau spre ţărmul râului, urlând. Caii se-nspăimântau de ei, şi, nechezând, săreau sălbatici, trântind pe unii călăreţi.

Spaima lor nu a fost prea mică. Câţiva au şi-nceput să-l roage pe cneazul Igor să se-ntoarcă. Alţii credeau că vrăjitorii din taberele poloveţe au făcut poate farmece, ca duhurile-ntunecate să le stea piedică în drum sau chiar să le urzească moartea.

Oastea se clătina la ţărm din îndârjita ei pornire. Dar Igor, călărind în trap prin faţa oştilor ruseşti, a început să le rostească:

— Fraţilor ruşi, vă spun curat, doresc să beau apă din Don! Ce? Voi nu ştiţi că lângă Don îşi au sălaşuri poloveţii? Nu v-amintiţi când vă ardeau casele-n stepă? Aţi uitat? Atunci poate că aţi văzut copii străpunşi de suliţe. Sau aţi văzut fecioarele târâte-n ştreanguri, pângărite. Satele noastre au fost călcate şi arse până-n temelii. Iar ţestele bătrânilor au fost zdrobite sub copite. Şi voi mai şovăiţi la ţărm? Mai este numai o postaţă până la celălalt râu, Oscolul. Acolo ne vom întâlni cu cetele lui Vsevolod, fratele meu, pornite din cetatea Kursk. Vitejii lui au fost născuţi în sunete de trâmbiţă, şi alăptaţi au fost de mame numai din vârf de suliţă. Ei sar ca lupii pe duşmani şi-i aduc cneazului lor slavă. Sunteţi voi mai prejos ca ei?

Ochii lui Igor îi ţintea pe toţi oştenii, ca un fulger. Şi ei au răspuns într-un glas:

— Nici noi nu suntem mai prejos! Se va vedea când vom lupta...

— Aşa vă vreau, voinicii mei, le spunea iarăşi cneazul Igor. De la Oscol mai e puţin şi, iată, o să se-arate Donul, cu malurile-i înverzite. Eu, unul, vă

mărturisesc că n-am să iau în seamă cerul. Mă-ncred în voi, şi vreau să sorb, din coiful lucitor, de aur, apă din Donul liniştit. De nu voi bea, mai bine pier tăiat de săbii poloveţe. Câţi iubesc Rusia să vină!

Şi, strunind calul, cneazul Igor a tăiat apele de-a dreptul, fără să mai privească-n urmă.

După el au pornit în trap Vladimir şi cu Sviatoslav.

Furtuna încă nu trecuse. Soarele tot nu se ivise întreg pe cerul Rusiei, dar oastea s-a pornit să strige, acoperind sub mii de glasuri vântul şi urletele aspre ale dihăniilor din codri şi ţipetele păsărilor.

— Venim şi noi în urma ta!...

Şi l-au urmat pe cneazul Igor, prin clocotul Doneţului.

Lângă Oscol, au poposit vreo două zile ca să-l aştepte pe Vsevolod, cneazul de Trubcevsk, cu ceata de viteji kurskani.

Erau acuma laolaltă Igor şi Vsevolod, fârtaţii, şi cei doi tineri, Sviatoslav şi Vladimir, fiul lui Igor.

În toţi avea nădejde Igor, dar cel mai mult în Vsevolod, cneazul cel aprig ca un zimbru, de care se temeau toţi hanii poloveţilor.[24]

Tuspatru cnejiii au mers-nainte, până la râul Salniţa, ce-şi poartă apele curate printre mesteceni albicioşi.

Aici s-au întâlnit cu pâlcul de cercetaşi trimişi de Igor să afle unde-s poloveţii.

— Măria-ta! i-au spus lui Igor oştenii cercetaşi, îndată ce l-au văzut între mesteceni. Ceata de poloveţi se află pe ţărmurile Siurlei, alt râuleţ, nu prea departe. Sunt mulţi cum este iarba-n stepă. Au arme, arme, cu duiumul. Noi ne-am ascuns în buruiene şi am privit înmărmuriţi cum ceasuri lungi se perindau, călări, pe malul Siurlei. Cetele lor sălbatice treceau urlând ca

lupii iarna. Poate-i mai bine pentru toţi să ne-ndreptăm acum spre vetre şi să ne-ntoarcem altădată. Pe ţărmul Siurliei pândeşte moartea cu colţii ei rânjiţi către oştirile lui Igor. Atât am vrea noi să-ţi vestim...

Aflând aceste ştiri aduse de cercetaşi, couii s-au înspăimântat. Au început să murmure:

— Noi nu vrem să ne pierdem viaţa. De sunt atât de mulţi duşmani, ne vom înapoia la vetre. Nu vrem să ne primejduim.[25]

Dar Igor s-a urcat cu calul pe o movilă înverzită, de unde stăpânea cu ochii toată oştirea, şi a spus:

— Ne-au adus vestea cercetaşii că poloveţii-şi plimbă caii de cum treci Siurlia micuţă şi te îndrepţi spre Caiala[26] şi către Donul liniştit. Unii au fost străpunşi de spaimă, aflând că-s poloveţii ca frunza. Aceştia nu iubesc Rusia. Nu vor să moară pentru ea. Noi, ceştilalţi, nu cumpănim de se plăteşte libertatea cu viaţa noastră. Nu-i aşa?

Era, se spune, tot spre seară. Umbrele îi învăluiau, şi nimeni nu ştia că moartea, cu aripile ei cernite, le da târcoale multora.

— Ba e aşa, au spus oştenii, din nou însufleţiţi de Igor, şi toţi couii şi-au lăsat fruntea în pământ.

— Noi mergem, Igor, mai departe. Haide să trecem Salniţa, au glăsuit oştenii ruşi.

— De vreme ce-am plecat cu voi, au spus couii, vă-nsoţim. în glasurile lor era însă un necaz stăpânit.

Igor şi-a scos liniştit coiful, şi-a şters sudoarea cu-o năframă dată de mândra Iaroslavna.

A făcut semn după aceea spre oastea lui., să treacă râul.

Au mers apoi întreaga noapte.

Au mers şi dimineaţa toată. Şi spre amiază au ajuns la apa mică a Siurliei.[27]

Iar dincolo erau duşmanii, călări pe cai, încrâncenaţi, cu arcurile gata-ntinse.

Igor a ridicat o mână, şi cel dintâi s-a repezit, prin apă, către poloveţi.

Sângele a-nceput să curgă ca vinul roşu la ospăţ.

Loviţi, hainii poloveţi au lăsat totul şi-au fugit. Au lăsat care, arme, haine, chiar şi merindele de drum.

Oştenii cneazului au luat atâta pradă de la ei, încât nu încăpeau în care grămezile strălucitoare de aur roşu şi argint, de săbii, scuturi, suliţe, zale de fier, şi chingi, şi şei, şi alte multe scumpătăţi.

Cei doi hani poloveţi, pe nume Conceac şi Gza, fugeau călări.

Fugeau de nu li se vedea nici urma, ca nişte iepuri încolţiţi de vânători şi de ogari.

— Văzut-aţi, fraţilor? spunea în bătălie cneazul Igor. A început cu voie bună ospăţul luptei cel dorit...

— A început, cneazule Igor, strigau oştenii mulţumiţi. Şi-aşa va fi pân-la sfârşit, cu toate semnele din cer.

Un pâlc de călăreţi, în frunte cu tânărul cneaz Sviatoslav, îi urmărea pe cei învinşi.

Când s-au întors urmăritorii, era târziu, târziu de tot. În stepă se făcuse noapte. Dar licuricii scânteiau, ca picături rupte din cer, din înălţimea stelelor.

Igor a spus către ai săi:

— Nu-i bine să rămânem în câmp, în nişte locuri cunoscute doar de viclenii poloveţi. Hanii au fost învinşi de noi, şi urmăriţi de Sviatoslav; însă în zori se vor întoarce, după mirosul sângelui. Sunt ca şacalii, îi

cunosc. Aici suntem lângă Caiala. Ar fi bine să ne întoarcem şi să ne odihnim tihniţi, în timpul nopţii, undeva, pe lângă râul Salniţa. Când vor veni, nu vor găsi decât hoituri de poloveţi. Atunci ne repezim din nou. Ce ziceţi? Ce zici, Sviatoslav?

Tânărul cneaz era trudit. Caii abia se mai târau.

— Duceţi-vă, a răspuns el. Noi nu putem să vă-nsoţim. O să rămânem tot aici, şi om vedea ce va mai fi...

— Asta nu este cu putinţă, a sărit însă Vsevolod. Rămânem, ori plecăm cu toţii. Soarta, oricum ar fi să fie, e mai uşor când o-mparţi cu cei pe care îi iubeşti.

— Aşa e, s-a-nvoit şi Igor. Vom face tabăra aici. Ştiu c-or să fie ceasuri grele, dar nu ne temem, orice-o fi...

Şi-ndată s-au întins pe câmp corturi de pânză pentru cneji.

Iar oastea s-a culcat pe iarbă, sub pâlpâirea stelelor.

Cei mai mulţi se uitau spre cer, dar gândurile le fugeau la soaţe dragi şi la copii. Curând îi vor învinge-n luptă pe poloveţi şi vor sosi biruitori în Novgorod, Kursk sau Putivl. Mulţimea-i va împodobi cu cununi verzi şi flori de câmp. Şi ei vor glăsui voioşi celor care-i vor întreba câte greutăţi au îndurat pân-au învins pe poloveţi.

Astfel visau vitejii ruşi, privind lucirea stelelor, şi nici nu le trecea prin gând că-n acel ceas, ca nişte vulpi, duşmanii lunecau prin stepă, învăluindu-i nesimţit.

Ruşii, câţi nu dormeau, cântau...

Cântau încă vitejii ruşi.

Iar poloveţii, furişaţi, încercuiau tot acel câmp.

Zorii s-au revărsat în stepă, însângeraţi şi mohorâţi.

Nori negri şi bolovănoşi erau purtaţi de-un vânt hain.

Iar printre nori ţâşneau ades fulgere verzi şi tunete.

— Hei, o să plouă, cum se vede, spuneau unii dintre oşteni.

— Da, o să plouă cu săgeţi, răspundea zimbrul Vsevolod.

Şi iată că, pe neaşteptate, oastea de poloveţi s-avântă asupra cetelor ruseşti, ca nişte lupi flămânzi pe-o stână. Iar vânturile suflă, suflă, purtând săgeţile duşmane spre Igor, Vsevolod şi-ai lor. Pământul duduie năprasnic de tropotul copitelor. Apele se-nroşesc şi curg cu spume către marea largă. Pulberea înveleşte oastea într-o mantie galbenă. Gâtlejurile-s înecate. Sudoarea curge purpurie. Şi zalele parcă-s aprinse; iar săbiile par făclii.

Cel mai viteaz s-arată Igor. Duşmanii cad în jurul său cum cade pleava cenuşie în toiul secerişului. Şi lângă el luptă, zdrobind ţeste duşmane, Vsevolod. Oriunde se ivesc ei doi, sau Vladimir, sau Sviatoslav, duşmanii fug care-ncotro, sau cad mormane la pământ.

Au uitat cnejii de belşug, de casele împodobite şi de soţii. Nu se gândesc decât la luptă. Acum, joacă în hora morţii. Igor călăuzeşte hora. Aşa se scurge toată ziua. Şi noaptea trece-nsângerată. Trece apoi încă o zi; după aceea încă una...

S-au mai văzut pe lume lupte, dar cruntă cum este aceasta nu s-a văzut încă vreodată. Caii au sângele la glezne.

Norii, care se buluciseră în zorii zilei peste câmp, fuseseră purtaţi de vânturi şi risipiţi în patru zări. Şi soarele de primăvară ardea ca-n miezul lui cuptor.

Ruşii, purtaţi de bătălie, se depărtaseră.

Lipsiţi de apă, însetau. Şi arcurile se uscau de

seceta-nspăimântătoare. Nu mai puteau să le întindă.

Ar fi vroit să se apropie de râu, să-şi moaie mâinile sau cape- tele-nfierbântate de coifurile de oţel. Erau însă încercuiţi, şi poloveţii nu-i lăsau să se apropie cât de cât de unduirea apelor.

Dar chiar aşa flămânzi, şi arşi, şi însetaţi, ar fi luptat zile şi nopţi, fără oprire, vitejii ruşi, de nu dădeau-napoi couii.

Ei nu puteau uita că Igor îi biciuise cu cuvântul pe ţărmurile Salniţei, învinuindu-i că-s fricoşi. Luptaseră fără avânt, şi cum dăduseră de greu, fugiseră care-ncotro.

Mii, mii şi mii de poloveţi se aruncau mereu în luptă.

Igor părea un leu rănit.

În jurul său zburau în cerc sute de capete duşmane, ca nucile toamna, din pom, când bate nucul gospodarul.

Leşuri se adunau grămezi.

Numai că alte mii săreau, şi alte mii, asupra lui. Şi-ntr-un sfârşit, viteazul Igor căzu în tină, biruit.

În locul brâului de cneaz a fost cuprins în ştreanguri negre şi cetluit ca orice rob.

Vladimir cel frumos şi tânăr, şi Sviatoslav, la rândul lor, căzură învinşi de poloveţi.

Târâţi erau acuma cnejii pe drumul greu al robilor.

S-au bătut mult vitejii ruşi. Au trecut zile trei la număr de când luptau neîncetat.

Dar astăzi toţi s-au despărţit... Cei mai mulţi au pornit ca umbre către ţinutul morţilor. Ceilalţi, puţini, câţi mai trăiau, cu zimbrul Vsevolod în frunte, deşi ştiau că vor cădea şi ei curând, curând de tot, mai purtau armele în mâini şi încercau să ţină piept

mulţimilor de poloveţi.

Din săbii mai aveau doar cioturi. Pierdute erau scuturile. Şi lănci nu mai ţineau în mâini. Pe capete coifuri n-aveau.

Iar poloveţii îi loveau neîncetat, neîncetat, cu suliţe şi cu săgeţi.

Într-un târziu au fost zdrobiţi. Au fost legaţi şi Vsevolod, şi alţi vreo cincisprezece ruşi. Au fost târâţi, la rându-le, în lanţuri către miazăzi.

Ospăţul nunţii sângeroase a încetat. S-au îmbătat toţi oaspeţii. Nu mai răsună cântece. Au tăcut toţi vitejii ruşi!...[28]

Din toţi pe care îi privise, din turlă, mândra Iaroslavna, în ziua când plecau la luptă, mai trăiau doar câţiva viteji. Iar Igor, cel ce zădărâse întregul rău, prin dezunire, Igor ce visa gloria doar pentru Novgorod-Seversk, se prăvălise din mărire, din cinstea lui de domn şi cneaz. Şaua de aur şi-o schimbase în şaua neagră a robiei.

— Mai bine vreau să vă dau viaţa, decât să mă luaţi rob, striga. Amară... mult... prea mult amară îmi este vina, hohotea. O, fraţii mei iubiţi de luptă, cum v-am mânat eu către moarte. Cât rău v-am căşunat eu vouă, iubiţii mei oşteni viteji.

Şi încerca să-şi sfarme fruntea cu lanţurile de la mâini.

Nu vă mai spun ce-a fost în ţară, când s-a aflat că toată oastea pierdută era pentru veci.

Femeile plângeau cernite pe la răscruci şi glăsuiau:

— Unde sunt dragii noştri? Unde? Au adormit pe totdeauna în nişte locuri depărtate, pe lângă repedea Caiala. Oasele lor au fost călcate de caii poloveţilor. De

astăzi cine să-i mai vadă, decât în vise, uneori, însângeraţi şi mohorâţi?

Gemeau oraşele de spaimă.

Obida năpădise ţara din Novgorod până la Don. Iar poloveţii pătrundeau călări, cu suliţele-n mâini. Jefuiau sate şi cetăţi, răpeau fecioare şi copii. Şi ce nu luau ardeau în foc.

Păleau şi florile pe câmpuri, iarba se vestejea şi ea, copacii îşi plecau de jale frunţile până la pământ.

Nădăjduise cneazul Igor ca Novgorodul să întreacă prin strălucire vechiul Kiev. Vroise să fie cântat în cântece de toţi boianii. Şi se luptase cu duşmanul, având numai o oaste mică şi câţiva prieteni credincioşi.

Crezuse Igor că-i de-ajuns să fii voinic şi să n-ai teamă, ca să-i învingi pe cei vicleni. Uitase ce spunea poporul, că nu e soartă mai amară decât a celui ce rămâne singur la ceas de cumpănă.

Singur era acuma, singur, legat în lanţuri, obidit. Oastea sa de viteji fusese zdrobită toată pe un câmp, între Caiala, Siurlia şi Donul veşnic liniştit.

Fiarele din păduri veneau să lingă sângele vărsat din rănile încă deschise, sângele vitejesc al celor jertfiţi pentru pământul rus.

Corbii se grămădeau pe câmpuri şi ciuguleau cu lăcomie ochii şi buzele-mpietrite, şi trupurile ce păstrau sub ele încă armele.

O! Cum gemea-n robie Igor! Cum mai gemea... Ştia prea bine că hainii jefuiau prin ţară. Oastea lor năvălea turbată, în mâini cu torţele aprinse.

O! Cum gemea-n robie Igor, şi Rusia ardea în flăcări.

Hanul Gza călărea în goană, cu cetele, către Putivl,

şi Conceac, spre Pereiaslavl şi Rimov.[29]

Amar era pe ţara rusă!

Nimeni, nimeni nu mai cânta...

Marele cneaz de Kiev, Sviatoslav, înţeleptul, n-aflase încă vestea înfrângerii lui Igor.

Cneazul era bătrân, cu barba argintie, lungă până la brâu. Deşi atât de-n vârstă, sta tot ne-ncovoiat pe jilţul său de aur, din luminatul Kiev. Poloveţii-i ziceau Sviatoslav cel cumplit. Numai cât auzeau numele cneazului, şi îi treceau răcori.

Cu o vară-nainte el făcuse prăpăd în oastea poloveţă.

Trecuse atunci cneazul, vajnic, peste câmpii. Tulburase din mers râuri şi lacuri line, cu colbul ridicat de caii săi în tropot. Iară pe hanul Cobiac, cel crâncen cum e fiara, îl smulsese din cort, ca viforul ce poartă zăpada peste câmp.

Astfel de om era bătrânul Sviatoslav, vărul cneazului Igor, acel ce-i îndemna pe cnejii din Rusia să se lege-n mănunchi. El trimisese soli lui Igor şi-l chemase să-l însoţească-n luptă. Şi Igor îi gonise pe solii de la Kiev, plin de înfumurare. Plecase la război cu oastea lui puţină, cu fratele, cu fiul şi cu nepotul lui.

Sviatoslav se mâhnise. Totuşi, în gândul său îi dorise izbândă vărului din Seversk.

Adesea se-ntreba: „Ce-o fi cu cneazul Igor? Ce s-a-ntâmplat cu oastea-i? Oare or izbuti să-nfrângă pe duşmani?”

Fusese o zi tristă cu cer înnourat. Noaptea, bătrânul cneaz se zbuciumase mult în patul său de aur. În zori, când se trezise, chemase împrejuru-i curtenii, căpitanii, şi le grăise astfel:

— Fraţii mei, ascultaţi! În noaptea ce-a trecut, eu am visat un vis care m-a tulburat. Am să vi-l spun şi vouă. Se făcea că fusesem învelit într-un giulgiu, de parcă eram mort. Cineva îmi dăduse să beau vin mestecat cu venin şi cu fiere. Pe pieptul meu, duşmanii zvârleau mărgăritare din nişte tolbe mari. Acesta-i semn de lacrimi. Palatu-mi daurit era lipsit de grinzi. Şi corbii croncăneau sus, pe acoperiş. Ce ziceţi voi de vis? Mă tot gândesc la Igor. Nu cumva a căzut?[30]

S-au plecat toţi curtenii în faţa cneazului, s-au plecat căpitanii cu ochii la pământ, şi i-au răspuns aşa:

— Măria-ta, ne iartă că îţi aducem ştire primită astă-noapte. Pe capetele noastre s-a prăvălit amarul. Şoimilor ce-au zburat să bea apă din Don li s-au frânt aripile, duşmanii le-au tăiat. Iar ei sunt ferecaţi în lanţuri poloveţe.

Înmărmurit a stat bătrânul, aflând vestea. Fusese el lovit, în zeci de bătălii, de duşmani sângeroşi. Dar astfel de durere nu încercase încă. „Cum? Igor a căzut? Nu este cu putinţă. Şi zimbrul Vsevolod? Şi Vladimir cel tânăr, şi nepotul lui Igor, Sviatovlav, cneazul de Râlsk?... Oastea lor a pierit?”

Şi-a dus mâna la frunte, revăzându-i în minte, falnici, nebiruiţi. Nu îi venea să creadă.

S-a ridicat pe urmă bătrânul Sviatoslav, marele cneaz de Kiev. S-a ridicat din jilţ şi-a rostit un cuvânt ce nu se uită-n veci. De aur i-a fost vorba, şi udată cu lacrimi.

— Fiii mei, a zis el, Igor şi Vsevolod, v-aţi grăbit să plecaţi în stepa poloveţă, ca să vă aflaţi slavă. Numai că fără slavă şi fără biruinţă aţi înfruntat duşmanul...

Aşa grăia bătrânul, cătând spre zarea depărtată,

unde zăceau în lanţuri Igor şi Vsevolod. Aşa grăia, cu jale, marele cneaz de Kiev, bătrân, însă puternic ca un stejar de veacuri.

Curtenii, căpitanii de oaste, slujitorii, toţi câţi erau de faţă nici nu mai răsuflau.

Tăceau şi ascultau cele ce rostea cneazul. Doar ochii lor priveau spre cneaz şi lăcrămau, căci adevăr spunea bătrânul Sviatoslav.

— Va trebui să luăm iar armele în mâini. Să uităm oboseala, şi haina bătrâneţii s-o azvârlim în lături. Să fim cum este şoimul ce-n pragul primăverii îşi schimbă penele, şi-ntinerit goneşte pe orice zburătoare de lângă cuibul lui. Păcat că nu sunt cnejii adunaţi laolaltă... Dar nu e prea târziu!...

Glasul bătrânului crescuse ca un tunet.

— Uniţi-vă! spunea. Să se oprească drumul duşmanilor Rusiei, cu suliţi ascuţite. Lăsaţi zavistiile! Puneţi-vă piciorul în scăriţă de aur! Săltaţi pe cai cu toţii, şi să ieşim la luptă, stavilă neclintită, zid de nebiruit! Să pornim şi pe Don cu luntrile, la vale. Să izgonim duşmanul! Să-l înecăm în Mare! Să răzbunăm pă- mântul pe care ne-am născut, şi anii de obidă, şi rănile lui Igor! Să ne unim cu toţii! Aşa vom birui...

Şi cât era de mare, întreg poporul rus a fost cutremurat de cuvântul de aur, cuvânt stropit cu lacrimi de cneazul cel bătrân şi înţelept din Kiev.

Cei doi hani, Gza şi Conceac, au fost înfricoşaţi, aflând că va să vie oastea lui Sviatoslav.

Şi, fiind cuprinşi de teamă, n-a trecut multă vreme şi hanii s-au pornit spre marea cea verzuie, cu cete răzleţite, făcând în cale jafuri, lăsând pământul ars.

Să lăsăm însă vechea cetate Kiev, pe Sviatoslav,

curtenii şi căpitanii lui să îşi urmeze lupta, iar noi să ne întoarcem în cetatea Putivl.

Acolo se dusese, sub ziduri întărite, cneaghina Iaroslavna, cum poruncise Igor în ceasul când pleca. Şi sta sub ocrotirea fratelui său, Galiţchi.

Unul dintre oştenii lui Igor izbutise să scape de robie. El se-ntorsese acasă şi povestise totul.

Cneaghina rămăsese dintâi ca înlemnită, aflând grozava veste adusă de oştean.[31]

În primele clipite nici n-a putut să plângă. Scosese doar un geamăt, ca o ciută rănită. Simţise c-o să cadă. Şi-abia de se târâse până-n iatacul său.

Aici se prăbuşise fără de cunoştinţă.

Zile şi nopţi, domniţa plutise ca o frunză pe aripile vieţii. Viaţa i se păstrase doar într-un fir subţire.

N-avea în vremea asta decât un gând: pe Igor. N-avea decât o vorbă. O rostea zi şi noapte. Şi vorba era – Igor.

Chipul i se topea sub lacrimi şi arşiţe. Slăbea necontenit. Era pe pragul morţii.

Şi totuşi, cneaghina nu se lăsa învinsă.

Deşi era atât de tânără, firavă, ea se lupta cu moartea. Dragostea ei curată pentru soţul plecat, inima ei fierbinte o ajutau să lupte şi să biruie boala.

— Igor trebuie să scape! murmura în răstimpul când îşi venea în fire.

— N-ai grijă, Iaroslavna, ziceau, înlăcrămate, jupâniţele toate. Sviatoslav de la Kiev a pornit cu oştirea. Se dau lupte în stepă. Cnejii acuma văd greşeala săvârşită. Poate se vor uni, şi Igor o să scape din ghearele robiei. Va veni lângă tine…

Iaroslavna zâmbea atunci visului drag de a-l vedea

pe Igor întors în părintescul său Novgorod-Seversk.

Atâta doar că-n vremea cât ea zăcea bolnavă, luptându-se cu moartea, fratele ei, Galiţchi îşi făcea alte planuri:

„Igor e în robie. Vladimir, Sviatoslav şi Vsevolod la fel. Dacă nu se întorc, poate că moştenirea îmi e sortită mie. De ce să nu culeg roadele astea coapte, ce-mi cad singure-n poală? Şi, până una, alta, aş vrea să mai petrec!...”

Şi-n loc să pregătească lupta de apărare a cetăţii Putivl, Galiţchi a-nceput să stea la zaiafete.

Uitase şi de Igor, de sora sa bolnavă, de văduve, orfani, uitase de duşmanii care, lovind Rusia, se-ndreptau spre Putivl, cu foc şi sabie.

Ca să petreacă-n voie, a-nlăturat întâi pe curtenii lui Igor şi ai lui Vladimir. A chemat lângă sine pe nişte dezmăţaţi, pe nişte pierde-vară şi fără căpătâi, şi chiar câţiva fugari din oştile lui Igor.

A pus să se dea cep butoaielor cu vinuri. A adus măscărici. Şi-a poruncit să vină cea mai frumoasă fată ce locuia-n cnezat, să petreacă-mpreună.

Fata n-a vrut să vină. Şi-atunci cneazul Galiţchi a poruncit să fie adusă cu de-a sila. Răpită-n toiul nopţii, fata a fost târâtă la palat, unde cneazul tocmai benchetuia.

— Fie-ţi milă, Galiţchi, se ruga biata fată, plângând cu hohote. Sunt numai o copilă. Tatăl meu a pierit în luptă lângă Igor şi lângă Vladimir. De ce mă înjoseşti?...

Ştirea că noul cneaz a răpit o copilă a prins însă s-alerge. Întâi a fost o şoaptă care-a trecut furiş, pe la uşi şi ferestre. Apoi s-a făcut zvon... până ce-au aflat

toţi câţi locuiau acolo, în cetatea Putivl.

Dintre bărbaţi, acasă erau mai mult bătrânii. Ceilalţi pieriseră lângă râul Caiala.

Erau însă-n cetate toate femeile. Ele s-au adunat pe uliţe, strigând. Şi, grămădindu-se, s-au îndreptat buluc către palatul unde se desfăta Galiţchi.

Oştenii ce stăteau de strajă n-au dat voie cetelor de femei să intre înăuntru. Dar ele au ţipat de jos, către ferestre:

— Galiţchi, e destul! Ajunge cu dezmăţul! Noi suntem văduve. Igor şi Vladimir sunt robi la poloveţi. Şi tu benchetuieşti? Dă-ne înapoi fecioara pe care ne-ai răpit-o! Altminteri vei plăti...

Făceau atâta larmă, încât cneazul Galiţchi şi-a întrebat curtenii:

— Ce spun femeile?

— Spun să le dai copila, altminteri vei plăti... Dar sunt vorbe de clacă şi de femei nebune. Nici nu le lua în seamă... a glăsuit un tânăr din ceata lui Galiţchi.

— Trimiteţi doi oşteni, a râs cneazul Galiţchi, să le lovească bine cu bicele-mpletite şi să le ia la goană. Să nu le mai aud.

— Aşa te vrem, Galiţchi! glăsuiau dezmăţaţii. Doar nu te-nfricoşezi de câteva femei. Tu ai să fii stăpân pe Novgorod- Seversk. Trăiască noul cneaz!...

Şi-au deşertat cu toţii cupele mari cu vin.

Copila se ruga în genunchi de Galiţchi:

— Nu mă mai înjosiţi, tatăl meu a pierit în luptă, lângă Igor. Corbii l-au ciugulit. Mama îl mai jeleşte. Inima mi-e cernită... cneazule, te îndură...

Galiţchi n-o lua-n seamă. Nimeni n-o asculta. Râdeau cu toţii-n hohot de lacrimile ei.

Când..,. pe neaşteptate o uşă s-a deschis, cu zgomot, într-o parte. Un curtean şi-a-ndreptat privirea către uşă, şi n-a mai scos o vorbă. Doar cu o mână-ntinsă arăta lui Galiţchi uşa ce se afla chiar în spatele lui.

Ceilalţi s-au înturnat, să privească şi ei.

Galiţchi, de asemeni... şi a rămas trăsnit. În uşă se afla cneaghina Iaroslavna...

Domniţa era trasă şi albă la obraz. Curteanul o ţinea sprijinită de braţ.

Femeile cetăţii, văzând că nu se-ndură Galiţchi să le dea copila înapoi, urcaseră grămadă în încăperea unde se afla Iaroslavna.

Domniţa nu avea străjeri la uşa ei. Nu se păzea de nimeni. Era blândă şi bună. Oamenii o iubeau.

Şi-i spuseseră totul femeile, domniţei. Întâi, câte făcea Galiţchi prin cetate: petreceri fără seamăn şi multe nedreptăţi. Apoi, cum poruncise să fie luată fata şi adusă la palat. Ba, după toate astea, îi arătaseră ce se vorbea-n Putivl, cum Galiţchi râvneşte să-i ia scaunul lui Igor.

Deşi încă bolnavă, cneaghina se grăbise spre sala de ospeţe, chemând în urma ei o ceată de oşteni şi un curtean destoinic.

Intrând în încăpere, Iaroslavna spusese fratelui său aşa:

— Nemernic eşti, Galiţchi! Dă-i drumul bietei fete!

Fata se ridicase cu pletele roşcate revărsate pe umeri, fugind lângă domniţă.

La semnul cneaghinei, mănunchiul de oşteni a şi pătruns în sală.

Aceşti oşteni erau dintre cei credincioşi cneaghinei

Iaroslavna.

Cu suliţele-ntinse ei au încercuit ceata de dezmăţaţi.

— Ce faci? ţipa Galiţchi cu limba-mpleticită.

— În timp ce unii pier sau suferă amarnic, tu te-mbuibi, petrecând. Şi-ai vrea să te-nscăunezi în cnezatul lui Igor. Dă-mi sabia, Galiţchi!

Tremurând ca un laş, el şi-a întins sabia.

— Luaţi-l sub pază bună! Duceţi-l la hotare, şi-acolo daţi-i drumul să plece unde-o vrea, a mai zis Iaroslavna. De azi nu mai mi-e frate. Pe ceilalţi îi vârâţi în beciuri, să-i găsească Igor, când s-o întoarce, şi să-i judece el.

Din sala de ospeţe mesele au fost luate, vinul a fost vărsat înapoi în butoaie. Bucatele au fost strânse şi duse în cămări.

Cneaghina a cerut o sabie de aur şi s-a urcat în jilţ. Era mai palidă decât un mort.

— Până se-ntoarce Igor, îi voi ţine eu locul, a spus ea cu glas stins.

Îşi strângea pumnii mici, să se păstreze tare, să nu se prăbuşească de pe jilţul de lemn.

— Cine ţine la Igor să vină lângă mine! a mai grăit din nou. Să apărăm Putivl!...[32]

Oştenii de credinţă, cei ce ţineau la Igor, s-au grămădit voioşi în jurul cneaghinei.

Pe când se petreceau aceste întâmplări, au venit la Putivl doi vestitori călări. Aduceau ştiri de spaimă. S-apropiau mulţi poloveţi de cetatea Putivl.

Mulţimea adunată în jurul cneaghinei a glăsuit atunci:

— Să vie!... Nu ne temem! Zidurile sunt tari. Avem porţi straşnice şi metereze bune. Avem încă bucate, şi

arme sunt de-ajuns. Cneaghino, vom lupta... Nu te uita că suntem mai mult bătrâni, femei şi copii, în cetate. Dă numai o poruncă. Să ni se-ncredinţeze armele ce-s lăsate de Igor, pentru ca să le-avem la vreme de nevoie, şi suntem gata toţi să ne urcăm pe ziduri şi să ne apărăm...

— Să se dea armele! rosti cneaghina.

Şi sute de voci s-au auzit:

— Trăiască Iaroslavna!

Şi-ndată s-au deschis uşile la cămări, şi s-au scos armele.

S-au strâns toţi cete, cete, bătrâni, femei, copii, şi s-au urcat pe ziduri.

S-au pregătit, de-asemeni, ulei înfierbântat, şi apă clocotită, şi bolovani, şi lemne de azvârlit în capul celor care doreau să intre în Putivl.

Întâia zi s-a scurs fără de tulburări. A doua zi, la fel, fără niciun necaz. Însă în cea de-a treia, s-a arătat în stepă un nour uriaş de praf.

Veneau călări duşmanii. În fruntea lor era chiar sângerosul Gza. Hanul era călare pe-un armăsar ca neaua, cu şaua de argint şi frâiele de aur.

Cine-l vedea pe Gza se şi înspăimânta. Era crâncen, urât. Privea încrucişat, şi gura-i era strâmbă, parcă rânjea mereu. La brâu avea un paloş puţin încovoiat, cu mânerul bătut în pietre preţioase şi teaca de argint. Pe cap purta căciulă din blană de samur şi avea un caftan ţesut numai din fir.

Ajungând cu urdia la poalele cetăţii, a-nceput să răcnească:

— Predaţi-vă, voi, oameni din cetatea Putivl! Rusia e pierdută. Igor ne este sclav, şi Vladimir la fel. Dacă nu

vă predaţi astăzi de bunăvoie, mâine vă vom supune cu armele, şi nimeni nu va scăpa cu viaţă. Aşa, noi nu vă cerem decât fecioarele, copiii şi avutul. Încolo vă iertăm. Deschideţi porţile!

— Vino de le deschide, a răspuns un bătrân cu barba colilie. Doreşti copiii noştri, fecioarele şi-avutul? Noi o să-ţi dăruim pietre şi apă fiartă, săgeţi şi suliţe. Altceva ce mai vrei, han fără de obraz?

Hanul s-a înnegrit la chip, plin de mânie, auzind vorbele bătrânului oştean. S-a ridicat în scări şi a ţipat la oaste.

— Loviţi şi luaţi chiar astăzi Putivl, şi vi-l dau trei zile pentru jaf. A patra zi îl ardem, şi plecăm înapoi.

Şi cetele lui Gza, urlând ca nişte fiare, s-au repezit spre ziduri, cu funii împletite şi scăriţe de lemn.

Săgeţile zburau. Din prăştii ţâşneau pietre. Apa ce mărginea cetatea era plină de duşmani poloveţi, care-notau spre ziduri.

Dar nici cei din cetate nu erau mai prejos. Unii înfierbântau cazanele cu apă, alţii fierbeau uleiul, şi le turnau în capul celor ce încercau să se urce pe ziduri.

Copiii aduceau doniţele cu apă şi se-ngrijeau de foc sau puneau la-ndemână săgeţi şi suliţe.

Crezuse hanul Gza că-n cetatea Putivl, de nu mai este Igor, nimeni nu stă de veghe, iar porţile-s deschise, poate intra cine pofteşte. Şi vedea, mâniat, că nu era aşa, deşi făgăduia cetelor sale jafuri, fecioare, pietre scumpe şi alte avuţii.

Ruşii au luptat cu sârg ziua, până spre seară, şi au pierit puţini. Mai mulţi s-au dus vrăjmaşii în ţara morţilor, loviţi în cap cu pietre sau opăriţi cu apă şi ulei clocotit.

Noaptea a coborât albastră şi tăcută peste dârzul Putivl, apărat de bărbaţi bătrâni şi de femei.

Totuşi, din depărtări s-auzea hanul Gza cum ţipa la oşteni şi îi ameninţa:

— De nu-mi veţi lua nici mâine cetatea, vreau să ştiţi c-am să vă pedepsesc, iară pe cei mai leneşi cred c-am să-i şi ucid... în schimb, pe cei mai vrednici îi voi scălda în aur şi mii de scumpătăţi...

A doua zi, în zori, lupta iar a-nceput, dar, ca şi-n prima zi, hainii poloveţi n-au izbutit să urce pe ziduri, în Putivl. A treia zi şi-a patra nimic nu s-a schimbat.

Gza se înverşuna să ia totuşi Putivl. I-a dat foc din trei locuri. Poloveţii săreau spre zidurile tari, şi tot mai mulţi piereau. Ruşii se apărau de ei, neînfricaţi. Apa ce-nconjura cetatea se umpluse de hoituri poloveţe, şi se făcuse pod.

Cneaghina Iaroslavna era mereu pe ziduri. Crescuse în puteri de când erau primejdii, şi parcă se-ntărea doar când gândea că este datoare să ferească Putivul de duşmani, cât timp va lipsi Igor.

Urca pe metereze, şi-atunci chipul ei palid se rumenea puţin. Uneori înflorea pe buzele-i subţiri câte-o urmă de zâmbet, văzând cum ştiu să lupte, alături de bărbaţi, femeile cetăţii.

— Aşa să lupt şi eu! îşi spunea Iaroslavna. Şi am să-nving! Am să-l revăd pe Igor...

Ar fi totuşi să spunem că se împuţinau mereu săgeţile. Lemnele cam lipseau. Uleiul se sfârşise. Bucatele nici ele nu mai erau destule.

I-aşteptau zile grele pe cei încercuiţi.

Dar iată, într-o zi s-a arătat în zare un mic vârtej de praf. Şi din el s-a desprins, după ce a ajuns la oastea

poloveţă, un sol, un bărbat tânăr, înarmat până-n dinţi. Solul, descălecând, s-a prăvălit în praf, sărutându-i caftanul hanului poloveţ, şi i-a rostit astfel:

— Mărite Gza, mă iartă că-ţi aduc veşti nu bune. Sviatoslav de la Kiev se îndreaptă spre noi cu oastea-i de viteji. S-au împărţit în cete. Unii plutesc pe Don cu luntrile de lemn. Iar alţii vin spre Rimov, călări, ca o furtună. Slăvitul nostru Conceac te-ndeamnă să te-ntorci, la Suroj,[33] de îndată. Şi el va părăsi Rimovul cucerit. Altminteri s-ar putea să ţi se taie drumul...

— Dar nu am luat Putivl! a răcnit Gza, izbind cu cizma în pământ. Nicicând nu vom putea să-i nimicim de tot pe ruşi. Bine că îi avem cel puţin robi pe Igor şi pe fârtaţii lui. Rusia e slăbită, oricum, de lipsa lor. Să se ridice asediul, deşi ne vom întoarce curând, iar la Putivl, ca să ne răzbunăm...

Şi cum a spus el asta, tobele au bătut. Cailor li s-au pus şeile pe spinare. Corturile au fost strânse, şi hanul, încruntat, cu mâna a făcut semnul să pornească urdiile la drum.

Oamenii din Putivl priveau, şi nu credeau. Nu le venea să creadă. Să plece-aşa, deodată? Nu e o viclenie? Dar au văzut prea bine cum toţi se depărtau, fără gând să se-ntoarcă.

Au ieşit din cetate. S-au bucurat nespus. Scăpaseră de moarte.

Şi iată că din zare se iveşte alt sol. De astă dată rus.

Era un sol trimis de cneazul Sviatoslav. Şi acesta vestea celor de la Putivl că hanii poloveţi au făcut cale-ntoarsă, înfricoşaţi pesemne de oştile din Kiev.

Primejdiile s-au dus.

— În schimb se pregăteşte, mai spunea solul rus, o

altă bătălie, ţintind sălaşurile unde se află robi Igor şi soţii săi. Cneaghina Iaroslavna să fie liniştită. Fără nici o-ndoială, nu va trece mult timp şi Igor va scăpa, se va întoarce acasă, în Novgorod-Seversk.

— Şi-acuma, dragii mei, a spus bătrânul cântăreţ celor care-l înconjurau în poieniţă, e timpul să ne coborâm pe Don, către Suroj, unde se-nşiruiau, la vremea când are loc povestea noastră, sălaşurile poloveţe. Cei doi hani se-ntorseseră acolo, de teama oştilor din Kiev. Stăteau la pândă; aşteptau să vadă ce se mai întâmplă.

Şi-ar trebui să amintesc că aveau hanii bogăţie, cât nu se poate-nchipui. Conceac avea şaizeci de corturi, şi Gza cincizeci, pline cu aur. Aveau veşminte de mătase, covoare scumpe, giuvaeruri, cai, boi, asini, cămile, turme de oi, cirezi de vite. Aveau şi robi nenumăraţi.

Şi Conceac mai avea şi-o fată, smeadă, cu ochii de tăciune, ce cânta ca o ciocârlie în fiecare dimineaţă, vrăjindu-i inima lui aspră, încrâncenată-n bătălii.

Cam pe ascuns, unii spuneau că mama fetei nu fusese o poloveţă, ci rusoaică.

O luase Conceac în robie dintr-un oraş, nu ştiu de unde. Şi, fiind atâta de frumoasă, vroise s-o ia de soţie nu numai Conceac, ci şi Gza.

Fiindcă nu se înţelegeau, cei doi hani s-au luptat trei zile. învingătorul a fost Conceac. Şi el a luat-o de nevastă. Iar soaţa i-a născut o fată.

Hanul s-a-nveselit nespus când s-a născut copila asta. A poruncit în cinstea ei petreceri fără de pereche, cu danţ, cu muzică, întreceri între oştenii poloveţi, cu caii şi cu armele.

Atâta că-n puţină vreme mama copilei a murit.

Deasupra patului de aur, unde zăcea soţia-i moartă, Conceac a pus să se ridice un gorgan mare cât un munte. Iar în mormânt i-a aşternut tot ce-i era de trebuinţă pentru tărâmul celălalt.[34]

Pe nicio altă soaţă Conceac nu o-ndrăgise atât de mult.

Fata crescuse fără mamă, între femeile de casă şi roabele hanului Conceac. Era frumoasă ca o floare, subţire, dulce, mlădioasă.

Cu-o lună-n urmă, când o parte din oastea de poloveţi îi adusese la Suroj pe cnejii Igor, Vladimir, şi Vsevolod, şi Sviatoslav, fata abia-mplinise cincisprezece ani.

Deşi cnejii erau legaţi cu lanţuri – pentru că se zbăteau să scape şi să sară la poloveţi – mulţimea de femei şi fete se-nfricoşa privind la ei.

Igor şi Vsevolod erau ca nişte lei prinşi în capcană. Ochii lor fulgerau în jur. Iar Vladimir şi Sviatoslav, tineri de tot, nu încetau să-i blesteme pe poloveţi.

Când a trecut prin faţa ei şirul de ruşi căzuţi ca robi, copila hanului şedea cu alte fete deopotrivă pe un tăpşan şi se uitau.

Cântaseră.

Azvârleau flori asupra cetei de oşteni care îi aduceau pe ruşi.

Deodată, fata l-a zărit pe Vladimir, cneaz de Putivl.

Haina lui era ruptă toată. Fruntea-i era însângerată. Picioarele îi şchiopătau, lovite de săgeţi şi săbii. O mână-i spânzura de gât, legată cu o funie, iară cealaltă era strânsă în lanţul gros, care-l unea cu Sviatoslav,

cneazul de Râlsk.

Vladimir, astfel închingat, se-asemăna cu-n şoim rănit, cu aripa însângerată şi legat zdravăn în lănţug.

— Tată, mai bine să murim, decât să fim purtaţi în lanţuri, striga într-una Vladimir, sporind durerea cneazului.

— Mai bine, fiul meu, mai bine! Poate vom izbuti cumva! glăsuia Igor din Seversk, căutând să-şi liniştească fiul. Lupta ni s-a sfârşit cu rău... Şi numai eu sunt vinovat... Şi numai eu vreau să plătesc.

Cu toate că-i ştia duşmani, fata lui Conceac a rămas mişcată până în adânc de chipurile prinşilor.

Vorbea cu prietenele ei:

— Uitaţi-vă cât suferă, ştiindu-se în lanţuri robi, trecând pe dinaintea noastră. Şi mai ales tânărul cneaz, cu ochi albaştri şi senini... Fetelor, nu ştiţi cine e?

— Este feciorul cneazului Igor din Novgorod-Seversk, şi se numeşte Vladimir, i-au dat răspunsul fetele, după ce au sărit să-ntrebe pe un oştean ce e şi cum.

— Este atâta de frumos, cum n-am văzut niciun flăcău, a mai rostit fata lui Conceac, roşindu-se toată la chip, urmărindu-l pe Vladimir, până ce-a fost vârât în cort.

În acea noapte l-a visat. I se părea că Vladimir luptase iar cu hanul Conceac, şi-l doborâse la pământ. Conceac ruga pe fiica lui să-i sară iute-n ajutor. Vladimir o ruga la fel. Ea-l ajuta pe Vladimir, şi tatăl ei se prăpădea.

Înspăimântată, Conceacovna s-a deşteptat atunci din vis. Era scăldată în sudori. S-a şters la ochi, să-i piară visul acesta mult prea nebunesc. Stelele tot mai

scânteiau, ca rătăcite prin văzduh, deşi era aproape-n zori.

Chipul lui Vladimir trăia nespus de viu în ochii ei, îndurerat. Parcă-l vedea mergând în şir, strigând mereu spre cneazul Igor:

— Tată, eu vreau mai bine moartea, decât din corturi poloveţe să ne privească ochi haini!...

A doua zi de dimineaţă fata a cerut îngăduinţă de-a se îngriji de Vladimir, Sviatoslav, Vsevolod şi Igor.

— Sunt cneji de seamă şi viteji, spunea sfioasă Conceacovna. Sunt plini de răni. Şi nu se cade să nu ne îngrijim de ei. Şi hanul Cobiac, când a fost dus de barbă în cetatea Kiev, a fost îndată lecuit de rănile care le-avea. Suntem datori şi noi la fel...

Ruşii la început n-au vrut, şi nu ar fi primit, desigur, nici până la sfârşit vreo milă de la duşmanii lor de moarte. Însă văzând-o pe copilă atât de bună, de duioasă, cu-ncetul s-au mai îmblânzit.

Sviatoslav s-a învoit primul să fie oblojit de fată, apoi vărul său Vladimir, Vsevolod, zimbrul de la Trubcevsk, şi cel din urmă, cneazul Igor.

La rugăminţile copilei, mai apoi, cnejii au fost lăsaţi să umble liberi printre corturi, în tot sălaşul poloveţ.

Acum, după ce hanii se-ntorseseră de la Putivl şi Rimov, cnejii au fost poftiţi chiar la petreceri. Ei n-au primit.

Doar Vladimir s-a dus o dată, să vadă fetele danţând... fiindcă danţa şi Conceacovna.

Pe nesimţite şi hoţeşte, dragostea se cam furişase şi-n inima lui Vladimir. Voia să-nlăture iubirea: „E fata hanului duşman, care ne ţine prinşi”, îşi spunea el,

scrâşnind din dinţi.

„Dar fata e nevinovată de tot ce făptuieşte tatăl. Şi mama ei a fost rusoaică. Şi este bună. Mă iubeşte. Neîndoios că mă iubeşte. Am drept s-o fac să sufere?” se răzgândea iar Vladimir.

Şi tot căutându-şi, lui şi fetei, pricini de dezvinovăţire, s-a pomenit că într-o seară s-a întâlnit cu Conceacovna pe ţărmul mării, într-un loc de unde apa se zărea sclipind sub revărsarea lunii.

Fără de vorbe, amândoi s-au apropiat unul de celălalt şi şi-au strâns mâinile tremurătoare.

S-au aşezat apoi pe-o piatră, şi Conceacovna i-a cântat lui Vladimir un cântec vechi, învăţat de la o rusoaică, tot roabă la poloveţi.

Vladimir a cuprins-o-n braţe, şi-au stat aşa până în zori, când n-a rămas să lumineze cerul înalt decât o stea. O stea ţesută din văpăi, ce se numea, pe acea vreme, la poloveţi, „steaua tăcerii”.[35]

Atunci abia s-au despărţit, şi Conceacovna a jurat că nu va fi decât a lui, a nimănuia sau a morţii.

În acea noapte, cneazul Igor s-a zbuciumat nespus de mult. Aflase că feciorul său e-ndrăgostit de Conceacovna.

O rană grea, primită-n piept, nu i se lecuise încă. Îi sângera neîncetat şi îi sleia puterile. Dar nu-l durea atât de tare rana aceasta sângerândă, cât ştirea că feciorul lui se întâlnea cu Conceacovna pe malul mării de argint.

„Fata duşmanului Rusiei, a celui ce ne ţine prinşi, să fie soaţa sau iubita fiului meu, cneaz de Putivl? Nu! Niciodată! Niciodată n-o să îngădui crima asta!”

Aşa îşi spunea cneazul Igor, privind din cortul lui de

pânză, spre miazănoapte, spre Seversk, unde ştia că-l aşteptau prietenii săi din ţara rusă şi mult iubita-i Iaroslavna. Ce dor... Ce dor i-era de ea!...

O, de-ar scăpa el din robie, n-ar mai avea deloc răgaz, şi s-ar uni cu ceilalţi cneji, şi-n primul rând cu Sviatoslav, bătrânul înţelept din Kiev...

Îşi recunoaşte azi greşeala!... Şi ar dori s-o spele-n sânge!...

E drept că-n seara ce trecuse, oşteanul poloveţ, Ovlur, care fusese pus de Conceac să-i stea de veghe zi şi noapte, se strecurase-n cortul lui şi îi şoptise la ureche nişte cuvinte- mbietoare.

— Cneazule Igor, i-a spus Ovlur. Tu poate nu mă mai ţii minte, dar mi-ai făcut cândva un bine. Eu am fost rob la Novgorod. Eram rănit. Stam să-mi dau duhul. Tu ai fost bun, şi-ai poruncit să mi s-aducă oblojeli. Vracii tăi m-au scăpat de moarte. Mi-ai dat apoi drumul să plec. În bătălie te-am văzut. Erai viteaz făr' de pereche. Şi-am plâns când tu ai căzut rob, şi Conceac te-a târât în lanţuri. Pe hanul Conceac îl urăsc. Mi-a smuls o roabă dobândită cu preţul vieţii, cneazule, şi, fiindcă m-am împotrivit, m-a biciuit cu mâna lui. M-am jurat pe norocul meu să te ajut să fugi de-aici. Şi vreau să fug şi eu cu tine. Să-ngădui să te însoţesc. Să mă aşez în Novgorod şi să-ţi fiu slugă credincioasă.[36]

Igor a stat puţin pe gânduri. Putea să fie o-nşelăciune pusă la cale chiar de han. Să-l vadă dacă vrea să fugă, ca să îl poată omorî. Dar nu: Ovlur era cinstit. Căta în ochii cneazului deschis şi fără şovăială.

— Hai, cneazule, hai să fugim!

— Nu pot să fug, i-a răspuns Igor, în taina nopţii. Vreau să-mi smulg singur libertatea, cu sabia, în luptă

dreaptă. Şi rana care-o am în piept mă pustieşte de puteri. Şi-apoi nu pot să-i părăsesc pe Vladimir, pe Vsevolod, pe Sviatoslav şi pe ceilalţi.

— Te vei întoarce cu oştirea şi-i vei scăpa în puţin timp, i-a şoptit iarăşi poloveţul. Dar trebuie să scapi tu-ntâi...

— Nu, fără ei nu pot să plec, a spus cu hotărâre Igor.

Şi poloveţul a plecat din cort, cuprins de întristare.

La niciun ceas după ce Ovlur se strecurase-n cortul lui, făcându-i astfel de-mbieri, s-a auzit sunet de trâmbiţi, şi-a venit însuşi hanul Conceac.

Hanul era un bărbat vârstnic, nu prea înalt, foarte voinic. Avea o barbă neagră-noapte, care era însă cănită – obicei vechi la poloveţi. Barba îi flutura pe piept. Călca mărunt şi îndesat. Era-mbrăcat într-un caftan dintr-o mătase galbenă, împodobit cu pietre scumpe, ce-nchipuiau pajişti cu flori. La brâu i-atârna sabia bătută în mărgăritare. Iară la gât purta mărgele şi o pafta de ametist.

A deschis cortul cneazului şi, cu un zâmbet prefăcut, încărcat de făgăduieli, Conceac a păşit înăuntru.

Slugile i-au întins trei perne peste covoarele din cort, şi hanul s-a aşezat jos, încrucişând picioarele. A făcut semn să plece toţi: slugi, păzitori, oşteni, curteni, şi să rămână numai Igor.

— Viteze cneaz! i-a rostit hanul, când au rămas numai ei singuri. Tu eşti ca vulturii din munţi, semeţ, puternic, îndrăzneţ; dar ruşii nu te preţuiesc. Locul lui Sviatoslav din Kiev s-ar cuveni să fie al tău. Noi am putea să te-ajutăm, dacă ai vrea să ne fii prieten...

— Nu-mi trebuie scaunul din Kiev, şi nici nu vă doresc de prieteni, a răspuns Igor încruntat. Nu-mi

doresc decât libertatea...

— Fata mea, a grăit iar hanul întunecându-se puţin, s-a-ndrăgostit de fiul tău. Şi îl doreşte chiar de soţ.

— Nu voi îngădui nicicând astfel de nuntă, hanule.

— Am biciuit-o pe copilă pentru această dragoste, s-a- negurat mai tare hanul. Mi-o cer un rege şi-un sultan pe fata mea, cneazule Igor. Numai că dragostea robeşte mai rău ca laţul poloveţ. Şi eu am fost îndrăgostit, odinioară, de-o rusoaică, şi ştiu ce-n-seamnă acest chin. Fata mea, fără Vladimir, se va stinge ca un opaiţ când suflă vântul furtunos, ca stelele în zori de zi. Iată de ce am socotit că-i bine să ne împăcăm...

Hanului îi lucea privirea ca unei bufniţe în noapte, şi mâna-i luneca pe barbă.

— Cum socoteşti tu împăcarea? a-ntrebat aprig cneazul Igor.

— O socotesc în acest fel, a spus Conceac, mieros. Ţie îţi dau îndată drumul. Le dăm drumul şi celorlalţi, dacă ne juri că niciodată... dar niciodată, cneazule, n-ai să mai vii-mpotriva noastră. Şi dacă juri lucrul acesta, când ne vei cere sprijinul, noi vom fi gata să ţi-l dăm. Voi, cnejii, vă certaţi adesea. Noi stăm de veghe la hotare, şi când spui tu, am şi pătruns, ţi-am şi venit într-ajutor. Iară pe Vladimir ţi-l cer copilei mele de bărbat. Să locuiască amândoi la mine sau în Novgorod. Tu singur ai să hotărăşti. Deşi mi-eşti rob, te las s-alegi. Întinde mâna, cneazule, cum este datina la voi, să ne-mpăcăm, să facă nunta copila mea cu Vladimir.

Hanul îi întinsese mâna.

Dar cneazul nici nu i-o privi. După un timp se ridică de pe jilţul cu trei picioare, pe care îl avea în cort.

Vroia să fie liniştit, deşi inima-i clocotea de-nverşunare şi mânie.

— Hanule, tu nu ne cunoşti, grăi el în cele din urmă, deşi de-atâtea ori ai fost cu hoardele în ţara noastră. Noi nu ne vindem patria. Eu, cneazul Igor nici atât. Nici nu ne dăm copiii noştri cuiva zălog, de bunăvoie. N-o să am niciodată pace, atâta timp cât pe pământul nostru vor mai păşi cotropitori. Sunt rob la voi, dar am să scap. Am să mă-ntorc cu armele, şi vă voi izgoni din ţară. însă nu singur, cum crezi tu. Cu Sviatoslav şi ceilalţi cneji. Ştiu care-mi este datoria. O vei afla curând şi tu...

Hanul, ascultând ce spunea Igor din Novgorod-Seversk, sări în sus şi smulse pânza care era în loc de uşă. Ieşi afară şi strigă:

— Acesta-i ultimul cuvânt?

— E cel din urmă, hanule!

— Atunci ai să pieri în robie!

Şi hanul, tropăind furios, pornise către cortul său. Faţa lui neagră şi umflată se buhăise şi mai mult. Dinţii îi clănţăneau de furie. Izbea cu băţul lui de han pe toţi cei care-i întâlnea.

Oştenii tremurau de teamă. Când era hanul supărat, ades reteza capete şi din senin, din te miri ce.

Şi-acum nu era supărat, era mai mult, era ca marea către iarnă, când se pornesc furtunile, lovind în ţărm, urlând, gemând şi înecând ce-i stă în cale.

Cneazul să nu mai aibă voie să se preumble printre corturi! răcnea pe cale hanul Conceac. L-am socotit ca oaspete, nu rob de rând; dar el mă-nfruntă. Aţi înţeles?

Am înţeles! se clătinau toţi sfetnicii şi dârdâiau ca prinşi de friguri.

Şi ceilalţi ruşi să nu mai poată umbla cum crede fiecare. Să stea în corturile lor...

Dar Vladimir?

Doar Vladimir poate să umble, însă vegheat de voi mereu...[37]

Şi se cuvine să mai ştiţi că-n timp ce Igor cugeta la vorbele spuse de Conceac şi la-mbierile lui Ovlur, iar rana îl durea în piept, pe zidurile din Putivl urcase iarăşi Iaroslavna. Urcase mândra Iaroslavna. Şi sta de veghe până seara, şi-apoi din noapte până-n zori, cătând spre zarea depărtată, spre ţărmul mării de Suroj, pe care îl vedea în minte, unde ştia că este Igor, în corturile poloveţe.

Plângea, plângea biata domniţă pe zidurile din Putivl, zi după zi, ceas după ceas.

Ştia că Igor este prins.

Totuşi nădăjduia domniţa că într-o zi soţul iubit va izbuti să-şi rupă lanţul şi va porni ca şoimu-n zbor.

...Întâi îl va vedea micuţ, micuţ de tot, un punct în zare. Îl va cunoaşte imediat. Cu mâna îi va face semn. Va fi apoi mereu mai mare. Şi ea va alerga pe scări, să-i iasă în întâmpinare. Îl va primi la sânul ei, ca pe-un copil întors acasă, dup-o călătorie lungă, în care-au fost mii de primejdii, şi el a fost ades lovit.

Se spune, dragii mei, se spune, că Iaroslavna sta pe ziduri, urcată sus, şi-aşa plângea:

— De ce atâta nedreptate? Doamne, de ce loveşti atât pe cei viteji şi îndrăzneţi? Trupul puternic al lui Igor a fost împuns de suliţe, săgeţi cu vârfurile-ntoarse i s-au vârât adânc în carne, şi săbiile l-au tăiat, securile l-au ciopârţit. O, de-aş putea să mă prefac într-un cuc mititel şi ager, să zbor până la soţul meu. Să iau un

peticel vrăjit, dintr-o blăniţă a unui breb[38], şi rănile să-i oblojesc, şi sângele să i-l opresc. Doar voinicia-i de oţel a mai păstrat viaţa în Igor şi n-a lăsat-o să se-nalţe, ca o săgeată, către nori...

Ascultând jalea Iaroslavnei, legenda zice că un cuc s-a înălţat de prin desişuri, a smuls cu ciocul ascuţit un peticel dintr-o blăniţă a unui breb, un breb vrăjit.

Cu peticelul prins în cioc, a zburat chiar la cneazul Igor, i-a oblojit rana din piept. Şi rana i s-a-nchis.

Şi cneazul Igor era iarăşi puternic ca odinioară.

— Cine eşti tu, cuc mititel, ce rana grea mi-ai oblojit şi puteri noi mi-ai dăruit? întreba poate cneazul Igor.

— Eu sunt dorul soţiei tale, sunt grija şi cu lacrimile, dădea răspuns micuţul cuc. Tu rupe-ţi lanţurile de rob, şi vino lângă Iaroslavna. Ea te aşteaptă colo-n turn, colo-n cetatea din Putivl...

Iar în Putivl, Iaroslavna şedea pe ziduri, şi plângea, şi certa vântul viforos. În toiul nopţii îl certa:

— O, vântule, tu, viforos, de ce-ai suflat atât de tare, şi pentru ce ai slobozit, pe lungi şi nevăzute aripi, săgeţile duşmanilor către oştenii celui drag? Nu-ţi ajungea să zbori pe sus, nu-ţi ajungea să goneşti norii? De ce-ai bătut în bucuria, singura bucurie-a mea, în cneazul Igor, soţul meu, cum baţi în firul de năgară?

Iar vântul glasu-i auzea, şi, domolit, se ascundea în iarba deasă ca un şarpe. Ca şarpele mi se târa prin buruieni, foşnind mâhnit.

— Oh, Iaroslavna, draga mea, răspundea vântul domolit, cu jalea ta cum mă sfâşii!... Am să-l ajut pe soţul tău... Am să-l ajut... Am să-l ajut...

Venise iarăşi zori de zi, cu cerul larg împurpurat. Şi Iaroslavna, tot pe zid, plângea şi se ruga mereu:

— Tu, Niprule, ai sfărâmat munţii de piatră poloveţi. Tot tu ai purtat luntrile cneazului Sviatoslav, mai an, până la oastea lui Cobiac. Leagănă-l, Niprule, acum şi pe doritul soţ al meu, du-l către casă, Niprule, ca să nu mai trimit mereu lacrimi şi jale pân' la el.

Niprul la rându-i asculta.

— Oh, Iaroslavna, zicea el. Cu jalea ta parcă mă seci. Am să-l ajut pe soţul tău...

Şi Iaroslavna mai certa pe craiul zilei lucitor, soarele care se-nălţa.

— Tu, de trei ori prealuminate, ce tuturor eşti cald şi mândru, pentru ce oare ai trimis razele tale prea fierbinţi peste oştenii cneazului? Tu fără apă i-ai lăsat şi arcurile le-au plesnit, tolbele li s-au închircit. De ce, de ce i-ai obidit?

Iar soarele se-ntuneca.

Şi soarele aşa-i grăia:

— Oh, Iaroslavna, mă dobori, cu plânsul tău neostoit... Am să-l ajut pe soţul tău... Am să-l ajut...![39]

Freamătă-n miez de noapte marea, purtând pe ea vârtej de neguri. Poartă pe ea jalea iubitei, şi gemetele Iaroslavnei, şi gândurile ei de dor. Lui Igor i se luminează mintea deodată, ca sub trăsnet. Ştie, pe clipă, ce să facă, ce drumuri poate să apuce, şi cum poate scăpa din lanţuri, să meargă-ntins spre ţara lui, spre tronul părintesc, de aur.

Lângă el se iveşte Ovlur:

— Haide, stăpâne, să fugim!

— Bine, se învoieşte Igor, căruia-i cresc puterile mai mult la gândul libertăţii. Adu-mi iute o sabie şi pregăteşte câţiva cai...

A bătut ceasul libertăţii.

Aude parcă peste mare plânsul şi jalea Iaroslavnei, aude jalea Rusiei.

A luat în mână sabia.

Ovlur i-a vestit pe ceilalţi. Şi toţi s-au furişat din corturi.

Igor i-aşteaptă lângă ţărm călare. Va da semnalul de plecare – un fluierat ca de nagâţ.

Toţi se strecoară acum spre ţărm.

Şi Vladimir e printre ei. El a-ndrăgit pe Conceacovna, însă i-e dor, un dor nespus de casă şi de mirosul câmpului sorbit din goana calului, în stepele marii Rusii.

Şi Vladimir e printre ei...

Dar ochii dragostei nu-s orbi.

Ochii iubirii văd şi-n beznă, aud şi şoapta gândului.

O umbră caldă, mlădioasă şi-ngrijorată se iveşte.

„Vladimir! Unde-i, Vladimir?”

Umbra aleargă-n taina nopţii. Taie calea fugarilor. Se lipeşte de Vladimir, şi gâtul i-l încercuieşte.

— Nu pot trăi fără de tine. Dacă tu pleci, eu am să mor. Ia-mă cu tine, Vladimir!

Vladimir îi desface braţul încercuit pe gâtul lui.

— Iubita mea, am să mă-ntorc. Cu tatăl meu am să mă-ntorc. Te voi smulge cu sabia din corturile hanului. Acuma lasă-mă să plec...

Ea cade în genunchi şi plânge:

— Nu pleca, dragul meu! Mai stai! Ţii minte ce-ţi spuneam pe ţărm? O fată nu poate iubi decât o dată, pe vecie. Niciun minut nu mai pot sta fără de tine. Nu pleca...

Tânărul cneaz o-mbrăţişează şi-o sărută pe pletele

de abanos, pe ochii-nlăcrămaţi, şi fuge să-i mai ajungă pe ceilalţi.

— Stai! strigă ea, cu disperare. Ia-mă cu tine sau rămâi!...

Slugile hanului aud strigătul fetei, şi răsar, s-azvârl spre ţărmuri. Zadarnic mai fluieră Igor. Zadarnic mai încearcă Ovlur să facă drum fugarilor.

Poloveţii i-au prins în lanţuri.. Au prins pe cneazul de Putivl, pe cei din Trubcevsk şi de Râlsk.

Numai pe Igor nu l-au prins.

Cu sabia şi-a făcut drum.

Ca helgea[40] albă a sărit într-un tufiş, de-acolo-n altul. Apoi în altul; iar în altul, până la marea vineţie...

Ce dulce e să fugi spre casă, spre ţara ta care te-aşteaptă, când ai fost prins ca leu-n cuşcă! Ce bine este să alergi în aerul curat al nopţii, când ştii că ţinta ta se cheamă nepreţuita libertate! Ce bine este să goneşti, când te aşteaptă Iaroslavna!...

Şi el fugea ca helgea albă. A înotat un timp prin Don. S-a săltat repede pe-un ţărm. Şi-ncălecând un cal din stepă, s-a avântat către Doneţ, zburând prin neguri ca un şoim, urmat de credinciosul Ovlur.

Pornind Igor spre libertate, tobele au început să bată. Focuri uriaşe au fost aprinse, să-mprăştie umbrele nopţii. Conceac, cu barba răvăşită, umbla ca tigrul printre corturi. Gza, celălalt han, urla sălbatic.

— O mie de oşteni să sară în urma mea, poruncea Gza.

— Şi altă mie-n urma mea, striga mai tare hanul Conceac.

— O să-l ajungem negreşit! O să-l tăiem cu săbiile!

— Iar trupul astfel ciopârţit o să i-l ridicăm în furci.

Caii, în tropot, au ţâşnit, purtând oştenii-înzăuaţi. Pe două drumuri s-au pornit, cu cei doi hani în fruntea lor.

Urlând ca lupii au pornit.

Igor zbura însă prin stepă, şi în zadar mai alergau caii cei iuţi în urma lui, ducând pe Conceac şi pe Gza.

În curând iată şi Doneţul. Pe-aici trecuse Igor într-o zi, cu oastea lui, spre bătălie. Aici se arătase semnul care a-nfricoşat oştenii. Şi iacătă-l din nou aici. Goneşte către Novgorod.

Caii pe care-i călăriseră Ovlur şi el, repezi ca vântul, sunt trudiţi.

Ajunşi aici se-mpiedică. Cad în genunchi. Alunecă. Abia de mai răsuflă bieţii. În inimi parcă au ciocane. Bat, bat şi bat, şi se sfârşesc. Dar cneazul Igor nu se lasă. Trece Doneţul şi ascultă ce-i spune apa râului:

— Cneazule Igor, nu ţi-e mică fala pe care-ai dobândit-o, dar nici mânia hanilor, că le-ai scăpat, nu e mai mică. Mai mare însă decât toate va fi în ţară bucuria, când ruşii vor afla că vii…

Şi cneazul Igor îi răspunde Doneţului cu glas voios:

— Nici fala ta, de azi-nainte, Doneţule, nu va fi mică. Ai legănat un cneaz pe ape; nagâţii tăi, şi pescăruşii, şi lebedele l-au păzit. I-ai aşternut pe ţărmul tău un pat de ierburi moi şi calde. Cu bura ta l-ai încălzit, la poalele unui copac. Şi l-ai hrănit cu peştii tăi. I-ai şoptit vechi poveşti ruseşti, în freamătul domol de ape. Doneţule, vei fi cântat!…

Trece Doneţul cneazul Igor, şi-n urma lui gonesc şi hanii Conceac şi Gza, ca doi lupi suri.

Fuge din nou prin stepa largă; dar teama nu-l zoreşte-acum, ci dorul pentru Iaroslavna.

El tot ca şoimul se avântă, deşi goneşte fără cal;

iar Ovlur, Ovlur îl urmează, abia ţinându-i urmele.

Ce bine e să treci prin stepă, să te zoreşti spre casa ta! Ţărcile se pornesc să ţipe. Corbii-n schimb nu mai croncănesc, iar ciorile au amuţit. Numai ciocănitoarele, tot ciocănind, i-arată drumul, în timp ce alte zburătoare se-nalţă-n slavă şi vestesc, prin cântec vesel, răsăritul.

Conceac şi Gza nu-l vor ajunge!

Hanii s-au oprit locului. S-au întâlnit şi s-au oprit. Nu, nu mai pot să-i prindă urma.

Acum Igor e-n ţara Lui. Codrii şi stepa îl slujesc.

— Amar, amar va fi de noi, se tânguieşte hanul Gza. Şoimul cel ager ne-a fugit.

— Dar îl avem pe şoimuleţ, pe Vladimir tot îl avem. Şi-l vom păstra pe şoimuleţ, ţinut în cuşcă, lâng-o fată, cea mai frumoasă şi mai dragă. Şi şoimul nu ne va lovi, să nu-i ucidem şoimuleţul, rosteşte Conceac, cercetând stepa întinsă a Rusiei.

— Să nu fugă şi şoimuleţul, ducând cu el fata cea dragă, se căina iar hanul Gza. C-atunci vor năvăli toţi şoimii, şi ne vor ciocăni în frunte. Hanule Conceac, eu mă tem!…

Ceru-i de aur luminat. Fetele cântă vesele; iară flăcăii se grăbesc să iasă-n calea cneazului. Îi aduc cneazului un cal. Aruncă scuturile-n sus, şi paloşele scânteiază.

Boianul îşi ia-n mână gusla, şi-n cântul lui rosteşte astfel:

— Hei, bună-a fost învăţătura! Pentru vecie a rămas. Igor, ascultă-i pe bătrâni. Ascultă-l şi pe Sviatoslav – cuvântul cneazului din Kiev. Tot în unire

stă puterea!...

Încântătoarea Iaroslavna era în turn, încă plângând, când trâmbiţele au sunat, şi cântece s-au auzit.

Din turn s-a repezit vârtej. Igor, asemeni unui şoim, venea întins spre cuibul lui.

S-au întâlnit în pragul porţii aşa cum îşi dorise ea.

Ea-l adusese. Numai ea!...

Mulţimea se îngrămădise în jurul lor, şi îi privea.

Igor s-a oprit lângă porţi:

— Iertaţi-mă, a rostit el. Mare a fost greşeala mea. Acum însă o voi spăla. Ne vom uni cu ceilalţi cneji. Eu însumi am să merg la Kiev...

— Cinstite Igor, bine spui, au glăsuit atunci bătrânii.

— Pământul îl vom răzbuna. Şi celor duşi le vom aduce prinosul nostru, a spus Igor, plecându-se către popor. Pe câţi se află în robie îi vom scăpa.

— Pe Vladimir?

— Pe Vladimir, pe Vsevolod şi Sviatoslav, şi câţi se mai găsesc acolo.

În toate turlele băteau clopote limpezi, de aramă.

Igor s-a dat jos de pe cal.

Iaroslavna s-a apropiat de cel atât de aşteptat. S-au luat de mână şi-au urcat, sus, în pristolul părintesc, el, cneazul Igor şi cu ea, cea mai iubită-ntre soţii.

Clopote se-auzeau bătând ca într-o zi de sărbătoare.

Şi trâmbiţele sfâşiau văzduhurile dimineţii, vestind întoarcerea lui Igor în toate cele patru zări.

*

Povestea noastră despre Igor şi oastea lui s-a

isprăvit...

Bătrânul care a cântat-o acolo, în poiana smălţuită, în tabăra oştenilor, ridică degetele ostenite de pe guslă.

Focul s-a stins. Toţi au uitat de cină.

Un pâlc de nori, aduşi de vânt, se leagănă-n văzduh, ca luntrile Lui Sviatoslav pe Don.

Luna este ascunsă după nori.

Barba moşneagului pare o pată albă în întunericul de nepătruns.

Râul se scurge-n noapte, murmurând. Cântă şi el legenda despre Igor şi oastea lui vestită de viteji...

Roland

Roland

Pe aripile gândului acuma să zburăm peste oraşe, peste sate, peste fluvii, şi să ne pogorâm în Franţa, în orăşelul Angoulême, din secolul al treisprezecelea.

Este duminică după-amiază. Pe treptele unei fântâni de piatră, la umbra unui stejar falnic, a poposit un menestrel, un poet-cântăreţ rătăcitor.[41]

Poartă o haină scurtă, neagră, din catifea, şi pe deasupra o mantie prinsă cu un lănţug de gât.

În mână ţine o vielă.[42]

În jurul lui s-au aşezat pe jilţuri câţiva seniori: stăpânul locului – un conte; un stareţ; patru cavaleri;

---

[41] Menestrelii erau poeţi-muzicanţi medievali, care cântau sau recitau poeme, şi alteori chiar povesteau în proză. Însoţindu-şi glasul cu diferite instrumente. Ei nu erau de origină nobilă, ca trubadurii sau truverii. La început, menestrelii fuseseră adesea numai nişte slujitori ai poeţilor cavaleri-trubadurii sau truverii, ale căror poeme le cântau sau le psalmodiau cu voce tare. Mai târziu, prin secolele al XII-lea şi al XIII-lea, încep să devină independenţi. Pe lângă poemele create de trubaduri, compun şi ei altele, sau le prelucrează pe cele vechi. Cu toate că ei continuă să oglindească în cântece concepţii impuse de biserică sau nobilimea feudală, se remarcă totuşi la menestreli apropierea de creaţia populară, şi chiar unele accente critice la adresa bisericii şi nobilimii. Menestrelii erau de altfel mult iubiţi de popor, ca şi jonglerii (alţi cântăreţi, cărora le-au urmat şi cu care se şi confundau uneori), pe când trubadurii şi truverii erau apreciaţi în special de aristocraţie.

apoi călugări şi scutieri. Pe margine se găsesc pajii.

În urma lor s-au strâns mulţime de meseriaşi, calfe, oşteni, oameni de pe moşia contelui şi vânători.

Cu învoirea contelui, stăpân peste acel ţinut, menestrelul a recitat până atunci patru sau cinci poeme: „Chansons de geste”.[43]

Nefiind un poet nobil – un poet cavaler, ca trubadurii sau truverii – neavând haine scumpe, nici slujitori, contele i-a îngăduit să cânte aici, pe treptele fântânii, nu în castelul său.

Poetul este însă meşter. S-a străduit să cânte astfel, încât să placă tuturor.

Iar cei îngrămădiţi în urma jilţurilor l-au aplaudat din toată inima, bătând din palmele butucănoase:

— Bravo, iubite menestrel!... Mai cântă-ne... mai cântă-ne...

Şi contele i-a-ntins o pungă cu câţiva galbeni lucitori.

Aplauzele au contenit.

Pe la ferestrele înguste ale caselor din împrejurimi s-au ivit sumedenie de capete de fete şi femei, purtând bonete albe peste bucle. Şi ele sunt numai urechi, dornice să audă cântul şi să-l vadă pe menestrel.

Şi menestrelul se înclină întâi spre conte şi spre stareţ; după aceea spre ferestre, şi face-un semn cu mâna spre mulţime:

— Ce mai doriţi să ascultaţi?

— Cântaţi-ne despre Roland! răspunde mândru contele.

— Să auzim cum s-a născut, cum a trăit în sărăcie şi s-a luptat cu Olivier, până ce s-au împrietenit, se bucură cei din popor.

— Să ne arăţi cum l-a slujit pe suzeran,[44] pe

Charlemagne,[45] cum şi-a dat viaţa pentru el, mai glăsuieşte contele.

Fetele chicoteau la geamuri.

— O să aflăm şi despre Oda, iubita lui... o să aflăm...

Şi stareţul face un semn:

— Să nu uitaţi însă că Roland a luptat pentru Charlemagne, să-i nimicească pe păgâni...

Poetul se înclină iarăşi:

— Am să vă cânt tot ce doriţi!...

Câţiva copii s-au ghemuit în preajma treptelor fântânii. Un scutier vrea să-i izgonească. Se strâmbă fioros. Dar ei nu-l văd, şi cată ţintă cu ochii către menestrel. Acesta glăsuieşte iarăşi:

— Roland a fost cel mai viteaz dintre toţi cavalerii Franţei. El nu s-a născut în palate. Mama sa l-a născut la Sutri. L-a născut în Italia. Acolo, într-o peşteră, a văzut el lumina zilei.

— Cum s-a-ntâmplat? Am vrea să ştim! strigă un tânăr potcovar. Mama lui nu se numea Berta?

— Se numea Berta, şi era sora lui Carol cel vestit. Aţi auzit de Charlemagne?

— Am auzit!... Am auzit!...

— Ei bine, Charlemagne vestitul avea, la vremea când urmează aceste întâmplări ciudate, pe care vi le povestesc, o vârstă tare-naintată. Câţi ani socotiţi voi c-avea?

— Avea o sută!... strigă unul dintre oştenii contelui.

— Sau poate două, strigă altul. A fost un împărat de seamă...

— Avea aproape două sute,[46] se învoieşte cântăreţul. Şi-avea o barbă cum e neaua. Când călărea în fruntea oastei, barba îi flutura pe piept, ca un troian

împrăştiat de vânturi, în mijlocul iernii. Calul se apleca cu pântecul până-n pământ când Carol se-avânta pe el.

Şi menestrelul mai urmează, în timp ce sunetul vielei s-aude încet, încet şi grav, ca viersul cântecelor vechi despre Roland şi Charlemagne.

— El cucerise toată lumea,[47] dintr-un hotar într-alt hotar, izgonindu-i pe sarazini. Era groaza păgânilor.

Stareţul râde mulţumit: numai tânărul potcovar strigă din nou:

— Să lăsăm asta. Cum e cu Berta vrem să ştim...

— Berta era o fată blondă, frumoasă ca atâtea fete pe care le zăresc la geamuri, numai că se îndrăgostise de-un cavaler, pe nume Milan. Se-ndrăgostise pe ascuns...

Stareţul se cutremură; dar orăşenii râd cu poftă. Râde şi contele cu ei. Văzându-l pe stăpânul lor că ride, râd şi cavalerii, vasalii săi, râd şi scutierii şi cei vreo şapte sau opt paji.

Pe la ferestre râd de-asemeni femeile, dar pe ferite; iar fetele se înroşesc şi-şi trag înapoi capetele acoperite cu bonete.

— Dar Carol nici n-a vrut s-audă ca sora lui să se mărite cu Milan, un biet cavaler ce nu avea niciun castel, nicio feudă şi nici şerbi.

Milan nici nu era prea nobil, şi-apoi era şi prea sărac. Lui Carol nu-i plăcea de fel.

Dar Berta îl iubea pe Milan, şi fără să mai ceară voia lui Charlemagne s-a măritat.

— Cine a măritat-o? Cine ? râde un frânghier, un tânăr cu o cămaşă galbenă.

— Cine? Un preot, se-nţelege...

— Dar cum?... Dar cum?... El nu ştia că nu se

învoieşte Carol?

— Ştia... Dar ce nu face punga?... în toiul unei nopţi de vară, Berta s-a strecurat din casă, şi preotul a măritat-o.

Stareţul îl ameninţă pe menestrel; dar ceilalţi râd şi îşi fac semne: „Punga, câte nu poate face punga, când este plină ochi cu aur?”

— Şi, după ce s-a măritat, a fugit cu frumosul Milan.

Au fugit ei, au tot fugit... Şi şi-au căutat un adăpost, unde Berta să poată naşte.

Aflând Carol această faptă, s-a mâniat îngrozitor.

A vrut să-i prindă, să-i închidă într-o pivniţă cu guzgani, să-i lase să moară de foame. Şi, fiindcă n-a putut să-i prindă, a cerut papii de la Roma să-i gonească, pe Milan şi soţia lui, din mijlocul creştinilor. Papa i-a excomunicat.[48]

Şi cei doi tineri rătăceau din colţ în colţ, ca nişte câini înfometaţi, lipsiţi de adăpost şi hrană.

Aurul ce-l aveau cu ei, când au plecat, s-a risipit curând de tot.

Hainele li se ponoseau.

Totuşi au mers, au mers mereu. Au ajuns în Italia.

Au întrebat de-un loc ascuns. Şi astfel au ajuns la Sutri. Nişte ţărani le-au arătat o peşteră ferită-n munte. Acolo s-au adăpostit, şi Berta a născut un prunc.

Pruncul era însuşi Roland.

Din mijlocul celor de rând se aud suspine. Iar la geamuri multor femei li s-au umplut ochii de lacrimi şi şoptesc:

— Bietul Roland, cum s-a născut!...

— Acolo, îşi urmează viersul poetul nostru, a crescut micul Roland, în sărăcie, din mila unor bieţi ţărani, ce

le dădeau cu bunătate câte ceva din tot ce-aveau.

Viaţa lor era tare grea.

Bărbatul Bertei nu putea să dobândească mai nimic. Nici nu era deprins cu truda, ca orice nobil cavaler. Era un tânăr uşuratic.

Dragostea lui s-a stins curând. Au început lacrimi, suspine din partea Bertei şi mustrări. Au început apoi şi certuri.

Destul că într-o zi, sătul de lipsuri, cavalerul Milan s-a hotărât să plece-n lume.

Lăsându-i pe Berta şi Roland singuri şi fără niciun sprijin, Milan, cu sabia la şold, a plecat după aventuri. S-a dus şi nu s-a mai întors.

Berta a rămas singură, înlăcrămată, neştiind cum ar putea să mai trăiască...

Roland avea vreo şase ani, însă crescuse zvelt, înalt. Părea că are doisprezece, sau poate cinsprezece ani. Nimeni dintre ceilalţi băieţi nu se putea lupta cu el. Copiii îl urmau orbeşte, şi-i ascultau poruncile.

Şi fiind el cam dezbrăcat, fiii ţăranilor din Sutri s-au hotărât să-l înveşmânte.

Doi dintre ei s-au înţeles s-aducă pânză, din care Berta să-i croiască lui Roland o cămaşă lungă, şi poate nişte pantaloni. Dar n-au vorbit mai înainte dacă s-aducă pânză albă sau colorată în vreun fel. Astfel s-a întâmplat că Roland a primit de la un copil o fâşie de pânză albă, şi altul i-a adus în dar o pânză cum e flacăra.

Roland le-a luat pe amândouă. A mulţumit copiilor din Sutri şi a glăsuit:

— Când voi ajunge cavaler, am să-mi aleg culorile roşu şi alb,[49] în amintirea acestui dar făcut de voi.

Aşa s-a şi făcut pe urmă.

Copiii ţineau mult la Roland, fiindcă avea inimă bună, era-ndrăzneţ, dar prietenos, îi împăca de se certau şi era gata să-i ajute, orice necaz ar fi avut.

Contele din acel ţinut avea un fiu, pe Olivier. Şi Olivier era voinic. Deşi avea tot şase ani, părea de doisprezece ani, şi poate chiar de cincisprezece, aşa cum părea şi Roland.

Într-o zi Olivier s-a luat la ceartă cu câţiva copii. Câinele lui muşcase pe unul dintre ei. Copiii au lovit câinele, şi Olivier s-a înfuriat. I-a luat de-a rândul la bătaie.

Tocmai venea atunci Roland. Roland a vrut să-i apere pe prietenii săi de la Sutri. S-a repezit la Olivier.

S-au luat la luptă amândoi, şi s-au bătut de dimineaţă până la prânz, neîncetat.

Olivier l-a trântit pe Roland. Şi Roland l-a trântit, de asemeni, pe fiul contelui din Sutri.

Niciunul nu s-au biruit.

Atunci copiii au strigat:

— Amândoi sunteţi doi voinici! Este păcat să vă loviţi. Împrieteniţi-vă mai bine.

Cei doi băieţi s-au descleştat. S-au privit amândoi în faţă. Şi-ndată s-au împrietenit.

Şi-au jurat să se sprijine. Au devenit ca doi buni fraţi.

După această întâmplare, n-a trecut însă multă vreme şi Olivier cu tatăl său au plecat spre cetatea Vienei, unde unchiul lui Olivier era numit guvernator.

Roland s-a întristat atâta, încât a început să plângă, întâia oară-n viaţa lui. A plâns câteva zile-n şir. Până la

urmă i-a trecut, dar nu şi-a uitat prietenul. Adeseori vorbea de el.

Şi iar au trecut câţiva ani.

Roland creştea. Se făcea mare şi devenea tot mai voinic.

Au mai trecut vreo şase ani.

Dar iată, într-o bună zi s-aude-n Sutri că soseşte mult prea-viteazul Charlemagne.

Era în trecere spre Roma. Urma să fie-ncoronat ca împărat de însuşi papa.

Până atunci nu avusese pe cap coroană împărătească. Papa îl socotea doar rege. Iar Charlemagne îi trimisese poruncă să se pregătească să-i dea coroana, că de nu o să-l gonească de la Roma.

Acuma, împlinindu-şi gândul, se apropia cu toţi vasalii de Roma cea strălucitoare...

Era aşa cam spre amiază, când ei au poposit în Sutri.

S-au întins iute corturile şi mesele pentru popas. Iar Charlemagne cu toţi pairii[50] s-au aşezat la un ospăţ.

Li s-au adus bucatele: carne, şi vin, şi nişte fructe.

Roland, ascuns după un trunchi, privea cum s-aduceau bucatele, şi împăratul Charlemagne le împărţea cu mâna lui.

Mama sa Berta nu-i spusese că Charlemagne e unchiul său.

El se uita la Charlemagne, acel cu barba albă cum e floarea cireşilor în primăvară; dar mai mult se uita la carnea gătită pentru cavaleri.

Trebuie să vă spun că Roland şi mama sa, prinţesa Berta, erau flămânzi de vreo trei zile. Nu mai aveau în peşteră nicio fărâmă de mâncare. Fusese secetă, şi era foamete la Sutri.

Şi nu-l durea atât pe Roland, pentru el, că era flămând, cât îl rodea amărăciunea că mama sa nu avea hrană.
Văzând atâtea bunătăţi în talerele de pe mese, Roland n-a mai putut să rabde.
S-a repezit. A smuls o tavă plină ochi cu bucăţi de carne, şi a fugit spre peşteră, să i le ducă mamei sale.
Un cavaler, băgând de seamă, a început să strige tare:
— Săriţi! Prindeţi pe acel tânăr. A luat o tavă cu fripturi...
Deşi se petrecuse totul atât de repede, se spune că Charlemagne a fost uimit şi de curajul, dar şi de chipul lui Roland.
— Urmăriţi-l pe acest băiat. Aflaţi îndată cine este, şi aduceţi-mi-l aici, a dat poruncă Charlemagne. La chip acest băiat ciudat arată cum eram şi eu când aveam treisprezece ani...
Cavalerii s-au avântat pe urmele băiatului. Şi au ajuns la peşteră.
Roland, văzând că se apropie grupul de cavaleri, a şi pus mâna pe-o măciucă, gata să dea lupta cu ei.
Poate că ar fi-nceput lupta, dar mama lui, prinţesa Berta, s-a grăbit să-i oprească mâna. Şi a strigat spre cavaleri:
— Nu vă uitaţi, seniorilor, că mă găsiţi astăzi în zdrenţe. Eu sunt sora lui Charlemagne. Prinţesa Berta mă numesc.
Cu toţii au descălecat. Şi au îngenunchiat în faţa prinţesei Berta, aducându-i omagiile cavalereşti. Apoi i-au însoţit pe ea şi pe-ndrăzneţul Roland în faţa lui Carol cel Mare.

Charlemagne, care se-arătase atât de crunt odinioară, ascultând trista povestire a sorei sale părăsite de uşuraticul ei soţ, s-a-nduioşat şi a iertat-o. A poruncit să fie dusă cu o trăsură la palat, slujită de trei mari seniori. Iar pe Roland l-a încercat în luptele cavalereşti. Şi-ncredinţându-se că e viteaz, i-a pus coiful cu creastă-naltă. I-a dat în mâna dreaptă o lance, de care atârna un stindard. I-a pus tunică ostăşească. Şi sub tunică, o cuirasă de oţel bun. L-a învestit drept cavaler.[51]

— Feuda o veţi dobândi prin luptă, cavaler Roland, din ţara sarazinilor, a spus la urmă Charlemagne.

Roland, la rându-i, a jurat, după datina cavalerilor, că va lupta pentru acela ce-i devenise suzeran, pentru onoare, bătrâni, văduve şi orfani. Va ţine la cuvântul dat. N-o să se lupte niciodată în doi contra unuia singur. Şi de va fi să cadă-n luptă, va fi cu faţa la duşman.[52]

După aceste jurăminte, Carol i-a dat şi sabia. Era o sabie vestită, cu numele de Durandal, care fusese a lui Hector, fiul lui Priam de la Troia, ucis în luptă de Atila.[53]

I-a dat şi-un cal, pe Veillantif, un armăsar fără pereche. Şi l-a făcut pair al Franţei.

Apoi, cu mare bucurie, în sunete de trâmbiţe, oastea de cavaleri francezi s-a-ndreptat spre oraşul Roma.

Charlemagne îl ţinea pe Roland numai alăturea de el, şi-l întreba necontenit cum vieţuiseră de greu în peştera întunecată, el şi nefericita Berta.

Tot povestindu-şi, au ajuns până lângă oraşul Roma, unde au fost primiţi de papa.

Roland a stat de faţă, între toţi ceilalţi cavaleri, când însuşi papa de la Roma i-a pus lui Charlemagne

coroana de împărat, şi i-a dat sceptrul bătut în pietre preţioase.

Au petrecut aici un timp. După aceea, împăratul cu cavalerii au plecat să lupte cu aceia care primejduiau într-una frontierele iubitei Franţe, şi mai ales cu sarazinii.

Pe nimeni nu ura mai mult Carol cel Mare decât pe regii sarazini care ocupaseră pe atunci Spania şi care tot puneau la cale să intre şi-n iubita-i Franţă.[54]

Aflând că în cetatea Vienei se găsise un trădător, prieten al sarazinilor, Carol cel Mare l-a cerut. Şi fiindcă aceasta nu l-a dat, a pornit cu toţi cavalerii să împresoare şi să ia cetatea Vienei cu asalt.

Roland a mers cu Charlemagne până la Viena.

Cetatea au împresurat-o, şi ar fi cucerit-o sigur, de nu ar fi venit vestea că la hotare dă târcoale regele sarazin Marsiliu.

Grăbit să isprăvească asaltul şi să se-ntoarcă spre Marsiliu, Charlemagne a trimis solie conducătorului cetăţii, contele Guerin de Montglave. I-a spus că vrea să hotărască soarta cetăţii printr-o luptă între doi cavaleri de frunte. Unul trimis de Charlemagne, altul de Guerin de Montglave.

Guerin de Montglave s-a învoit.

Charlemagne a ales drept cavaler, care să lupte, pe Roland, deşi toţi cavalerii Franţei vroiau să aibă ei onoarea de a lupta pentru împărat.[55]

La rândul său, contele Montglave s-a hotărât pentru Olivier, nepotul lui cel mai iubit şi cel mai îndrăzneţ oştean ce se afla-n cetatea Vienei.

Heralzii[56] au ieşit în câmp. Au vestit începutul luptei.

Roland lupta întâia oară pentru bătrânul

Charlemagne. Nu cunoştea blazoanele. Şi nu ştia cu cine luptă. Olivier nu cunoştea nici el pe cel care avea să-i stea-mpotrivă.

Cei doi cavaleri viteji au îmbrăcat armuri de fier. Şi-au pus coifurile, lăsându-şi peste feţe vizierele ce nu aveau decât două deschizături, prin care să poată privi. Călări pe cai, având în mâini lănci ascuţite, se reped unul asupra celuilalt.[57]

Şi lupta între ei porneşte.

Armurile răsună tare, cu zăngănit, de izbituri, însă niciuna nu se sparge. Se reped iar, îşi dau ocol. Şi se înfruntă ca doi lei, unul şi celălalt furioşi. Când se lovesc de astă dată, la amândoi, într-o clipită, li se frâng lăncile-n bucăţi.

Îşi scot atuncea săbiile. Sabia tânărului Roland abia de-ar ridica-o cinci. Olivier are, de-asemeni, o sabie de oţel, cam cât e statul unui om.

Se ciocnesc fără de cruţare. Se clatină sub izbituri. Dar încă nu se dau bătuţi.

Sar de pe cai şi se-ncleştează, unul pe celălalt, cu mânie.

Amândoi, în aceiaşi clipă, îşi smulg de pe cap coifurile, îşi ridică pumnalele. Şi sunt gata să se înjunghie.

Dar deodată, şi Roland, şi Olivier, se recunosc. Se-mbrăţişează bucuroşi. Şi Roland strigă:

— Sunt învins!

— Eu mă predau! zice cu lacrimi şi Olivier. Fratele meu, bunul meu Roland. Aşadar noi ne-am întâlnit, şi vom rămâne împreună, până la moarte, amândoi.

S-au apropiat de locul luptei şi Charlemagne, şi contele ce cârmuia cetatea Vienei. S-au împăcat. Şi

contele s-a închinat lui Charlemagne. I-a-ncredinţat pe trădător.

Olivier a cerut să plece alături de Roland şi Carol, şi Montglave a încuviinţat.

Aşa s-a întărit atunci mult preavestita prietenie şi însoţire pân' la moarte dintre Roland şi Olivier.

Câte n-au făptuit, pe urmă, ei amândoi în bătălii!...

Trofeele[58] duşmanilor, luate de Roland în război, erau atât de numeroase, încât fuseseră agăţate de trunchiurile de stejar ale unei întregi păduri. La fel trofeele lui Olivier.

Mulţimea, care îl ascultă pe cântăreţ, a amuţit. Pe trepte, chiar lângă copii, s-au aşezat câţiva oşteni şi potcovarul guraliv.

Viela sună-ncetişor. Şi menestrelul îşi deapănă tot mai înflăcărat povestea despre Roland şi Charlemagne:

— Pe urmă Roland l-a-nsoţit pe Carol şi în Spania, trecând de Munţii Pirinei, să apere Franţa de-ameninţarea sarazinilor.

Şapte ani s-a tot luptat Carol. A luat din mâinile vrăjmaşe, sarazine, ţinutul Spaniei: cetăţi, oraşe şi castele.

Nu mai era necucerit decât oraşul lui Marsiliu, Saragosa.[59]

Şi în oraşul Saragosa, temutul rege sarazin, Marsiliu, acela care se-nchina lui Mahomed şi lui Apolo, chemase pe seniorii săi, pe un peron de marmură.[60]

Peronul era străjuit de douăzeci de mii de oameni.

— Seniorii mei, le-a spus Marsiliu, Carol din Franţa ne învinge. Eu sunt pe pragul prăbuşirii. Ce sfat îmi daţi? Cum ne salvăm noi de la moarte şi ruşine?

Toţi sarazinii au tăcut. S-auzeau numai răsuflări

grăbite şi înfricoşate. Toţi sarazinii au tăcut. Doar Blancandrin, mare senior, sfetnicul cel mai înţelept al regelui din Saragosa, cel mai viteaz şi iscusit dintre ei toţi, a glăsuit către Marsiliu:

— Nu te înspăimânta, o, rege. Trimite vorbă deîndată lui Charlemagne, stăpânul Franţei, că doreşti să i te supui, că-i dăruieşti urşi, lei şi câini, şi şapte sute de cămile, şi patru sute de catâri, purtând saci cu argint şi aur, aur cu care-şi va plăti din plin pe toţi oştenii săi. S-a războit destul pe-aici. E timpul să se-ntoarcă acasă, la Aix, unde-i castelul său. Să-i spui doar că la sărbătoarea lui Saint-Michel, patronul Franţei, o să vii acolo-n Aix, şi vei primi, în catedrală, legea creştină, părăsind pe Mahomed, profetul sfânt, şi pe Apolo cel măreţ, cărora noi ne închinăm. Dacă va cere şi ostateci, nu şovăi, dă-i, o, rege, dă-i dintre copiii noştri. Eu trimit pe feciorul meu. Să moară, dacă e nevoie, dar să nu pierdem noi pământul cel cucerit în Spania şi rangurile de nobleţe, şi să ajungem cerşetori. Şi eu îţi jur, rege Marsiliu, pe barba mea încărunţită, pe mâna care poartă spada, că Charlemagne o să se-nşele. El crede în cuvântul dat. O să-şi ridice ostile, şi se va-napoia în Franţa, crezând că noi îi vom fi prieteni. De sărbătoarea Saint-Michel, o să te-aştepte-n catedrală. Şi, fiindcă nu o să vii, inima lui orgolioasă va clocoti ca un vulcan. Va ucide pe fiii noştri. Dar e mai bine să-i ucidă, decât să pierdem Spania... Iar între timp ne-om întări, şi n-or să mai cuteze să ne-nfrunte pe teritoriul stăpânit de noi.

— Poate că e mai bine astfel, au rostit sarazinii-n cor, ascultându-l pe Blancandrin.

Marsiliu şi-a sfârşit consiliul.

C-un semn din deget, a chemat zece dintre seniorii săi, având în cap pe Blancandrin.

— Seniorii mei, le-a spus Marsiliu, duceţi-vă la Charlemagne, în mâini cu ramuri de măslin, ca semn de pace şi credinţă. Încredinţaţi-l că-nainte de-a trece luna am să fiu la Aix cu-o mie de supuşi, ca să primesc legea creştină, şi să devin vasalul său. Luaţi cu voi zece catâri albi, trimişi de prinţul din Sevilla, cu frâiele numai din aur şi cu şeile de argint. Călăreţii să aibă-n braţe verzi şi lungi ramuri de măslin. Stăpânul Franţei o să cadă în cursa pe care i-o-ntindem…

În acest timp, Charlemagne sosise într-o cetate, la Cordova. Îi sfărâmase zidurile. Şi cu maşini nemaivăzute, ce le-adusese în război, maşini ce azvârleau ghiulele până la trei sute de paşi, îi doborâse turnurile. Pradă de aur şi argint, armuri de preţ şi fete mândre luaseră cavalerii săi. Nu rămăsese în Cordova niciun picior de sarazin. Câţi n-au vrut să i se supună au fost tăiaţi cu săbiile.

Într-o zi, Charlemagne şedea la poalele unui palat impunător, din marmură, într-o livadă înflorită.

În jurul lui se află conţii, baronii şi toţi ducii săi. Stau pe covoare de mătase şi joacă un joc nou, zis „table”, cu nişte zaruri mici, de os. Alţii se străduiesc la şah. Şi cei mai tineri îşi încearcă îndemânarea şi puterea în lupta ce se cheamă scrimă.

Bătrânul împărat se află în umbra unui pin măreţ, pe-un tron făcut întreg de aur. Lângă el stau seniori iubiţi, cum sunt Roland şi Olivier. Şi-n jurul lor sunt, ca un zid, francezii cincisprezece mii.

Trimişii lui Marsiliu au sosit, s-au închinat în faţa lui.

Blancandrin îi rosteşte astfel:

— Aduc salutul lui Marsiliu! El vrea să fie, Charlemagne, vasalul vostru preasupus.

Apoi îi spuse tot ce-i poruncise regele său, Marsiliu.

Auzind cele cuvântate de trimis, Carol şi-a lăsat barba-n piept şi a stat astfel cugetând.

A stat un timp îndelungat. Întotdeauna cugeta mult înainte de-a vorbi. Abia pe urmă a grăit:

— Marsiliu e duşmanul meu. S-a dovedit adeseori că-i mincinos. În ce măsură pot să cred cuvintele ce mi le spuneţi?

— Vă dăm ostateci câţi ne cereţi. Printre ei e şi fiul meu, a spus şiretul Blancandrin.

Seara venise-mpurpurată. S-a ridicat un cort în care, sub pază, au fost găzduiţi cei zece trimişi sarazini. Ei au stat astfel până în zori, când împăratul şi-a chemat din nou consiliul de seniori. Au venit lângă el Ogier, marele duce, şi Roland, arhiepiscopul Turpin, Olivier, prieten cu Roland, şi alţi mulţi nobili, şi-ntre ei se mai găsea şi Ganelon, tatăl vitreg al lui Roland.[61]

Şi Charlemagne a glăsuit:

— Seniorilor! Ne-au venit soli din partea regelui Marsiliu. El ne trimite lei, cămile şi aur de Arabia. Ne cere-n schimb să ne întoarcem, şi ne promite că va fi pe viitor un vasal supus, îmbrăţişând credinţa noastră. Ne jură că nu va nutri vreodată gânduri duşmănoase faţă de scumpa noastră Franţă. Ce spuneţi voi?...

— Să fim prudenţi! au răspuns cei mai mulţi seniori.

— Nenorocire-i, dacă-l credeţi pe sarazinul trădător, a spus şi tânărul Roland. Nu ştiţi c-a mai trimis odată cincisprezece păgâni de-ai lui cu ramuri de măslin în mâini, ca până la sfârşit Marsiliu să ne înşele, şi să pierdem pe doi seniori, aflaţi la el. Să continuăm acest

război, aşa precum l-am început, să asediem şi Saragosa, să-l pedepsim pe trădător. Să nimicim puterea celui ce stă lângă hotarul Franţei, cu gândul numai de-a lovi...

Carol şedea cu barba-n piept, fără să spună vreun cuvânt. Ceilalţi francezi tăceau şi ei. Numai contele Ganelon s-a ridicat plin de mândrie:

— Nenorocirea se pogoară asupra împăraţilor care-i ascultă pe nebuni. Marsiliu vi se-ncredinţează cu mâinile încrucişate, vă recunoaşte suzeran şi vă promite să urmeze credinţa voastră. Ce mai vreţi?

A spus apoi ducele Naimes:

— Dacă Marsiliu ne trimite ostateci buni, putem să-l credem. Războiul a durat prea mult. Doar nu o să-şi ucidă proprii lor fii... Nu putem crede că au să fie-atât de cruzi.

— Seniorilor, a rostit Carol. Pe cine spuneţi să-l trimitem la Saragosa, în cetate, ducând bastonul şi mănuşa regelui sarazin, Marsiliu, s-aleagă pacea sau războiul?

— Îngăduiţi-mi să plec eu! a rostit ducele de Naimes.

— Nu, nu, a răspuns Charlemagne. Sunteţi bătrânul înţelept de care am nevoie aici...

— Îngăduiţi-mi să plec eu! s-a repezit tânărul Roland.

— Sunteţi prea mândru şi prea aspru, conte Roland, a glăsuit la rândul său şi Olivier. Cred că-i mai bine să plec eu.

— Niciunul dintre voi nu pleacă, le-a dat răspunsul Charlemagne. Am alte planuri pentru voi. Ce alt mare senior ar fi?...

— Atunci contele Ganelon este seniorul potrivit! a spus din nou tânărul Roland, crezând că-i face o

favoare aceluia pe care Berta îl luase în căsătorie, după întoarcerea în Franţa.

Însă contele Ganelon s-a-nfricoşat şi a strigat:

— I-o nebunie ce aud! Tocmai pe mine, tată vitreg, s-a găsit Roland să arunce solia asta la Marsiliu? Dacă mă-ntorc am să-i răspund c-un rău care-o să-l coste scump...

— Cuvintele de-ameninţare nu le primesc! a rostit Roland. Vă socoteam un înţelept potrivit pentru asemenea solie. Şi dacă Charlemagne primeşte, mă duc îndată-n locul vostru...

Şi contele Roland a râs; iar Ganelon s-a simţit ars de acest râs, ca de-un cuţit, mai ales pentru că vedea pe toţi ceilalţi dându-i dreptate nepotului lui Charlemagne.

— Sire! i-a spus lui Charlemagne contele Ganelon atunci. Mă duc la regele Marsiliu, dar pe Roland nu-l mai iubesc, şi nu-l mai socotesc ca fiu. Mă duc, dar ştiu că nu mă-ntorc, cum nu s-au mai întors nici ceilalţi seniori trimişi la Saragosa.

— Veţi merge, a spus Charlemagne, fiindcă aşa vă poruncesc.

Şi i-a întins întâi bastonul, apoi, din mâna lui, mănuşa. Dar când s-o prindă Ganelon, mănuşa i-a scăpat în iarbă.

Ganelon a încălecat pe calul său numit Tachebrun; a luat în mână sabia ce purta numele Murgleis, şi a pornit spre Saragosa. În drum l-au aşteptat trimişii regelui sarazin, Marsiliu, în fruntea lor cu Blancandrin.

Blancandrin călărea acuma alăturea de Ganelon, mergând în trap spre Saragosa. Îi dăruise lui Ganelon un cal de preţ. Şi sarazinul glăsuia cu vorbe pline de dulceaţă:

— Carol e mare şi puternic. Şi-a biruit pe toţi duşmanii. A biruit şi Anglia. De ce râvneşte la ţinutul ce este cucerit de regele Marsiliu?

— Aşa este voinţa sa. Nu-i om în toată lumea asta să fie pe măsura lui... i-a dat răspunsul Ganelon. Şi-i urăşte pe sarazini. Aţi năvălit în Spania. Aţi fi intrat poate şi-n Franţa, de nu se afla Charlemagne. Întoarceţi-vă-n ţara voastră...

— Francezii sunt viteji şi nobili, a rostit iarăşi Blancandrin. Dar unii conţi îi fac rău lui Charlemagne, când îi dau sfaturi prin care-l mână la pieire...

— Nu e adevărat ce spuneţi despre seniori, a zis francezul, afară numai de Roland, care-ntr-o zi o să plătească purtarea lui nesăbuită...

Tot călărind, s-a arătat zidul cetăţii sarazine. De pe ziduri îl aclamau soţiile seniorilor, şi chiar regina lui Marsiliu. Strigau în cor: „Trăiască Franţa!” Vroiau să se prefacă prieteni, şi nu duşmani de moarte ai Franţei, precum erau de fapt.

La umbra unui pin era tronul înalt, acoperit de stofe scumpe şi mătăsuri. Pe tron sta regele Marsiliu.

În jurul lui, ca o pădure, se aflau douăzeci de mii de oameni, cu suliţe şi platoşe.

— Rege Marsiliu, Charlemagne cere să vă supuneţi lui şi să primiţi credinţa noastră. Dacă nu îl veţi asculta, o să vă lege, o să vă ducă la Aix, în capitala sa, şi-acolo vă veţi pierde viaţa, în chipul cel mai ruşinos...

Marsiliu s-a schimbat la faţă şi a pus mâna pe o lance, gata s-o zvârle-n Ganelon. Dar contele şi-a tras din teacă sabia doar puţin de tot, de-un lat de palmă. Şi-a azvârlit din spate haina de zibelină şi a spus:

— Nu mor fără să iau cu mine pe cei mai buni seniori ai voştri! Mai bine ascultaţi ce spune, prin gura mea, chiar Charlemagne. Dacă vă veţi supune-ndată, puteţi păstra, dar ca vasal, jumătate din ţara voastră. Cealaltă parte o va lua orgoliosul conte Roland. De nu-i veţi asculta porunca, vă va lega pe-un cal de rând, şi-o să vă ducă pân' la Aix, şi-acolo vă va tăia capul...

— Te voi ucide, Ganelon, a strigat regele Marsiliu.

Dar contele, având în mână sabia sa tăioasă, Murgleis, se sprijinise de un pin, şi era gata să dea lupta.

În vremea asta, Blancandrin i-a şoptit regelui Marsiliu ce ură avea contele contra feciorului său vitreg:

— El este gata să trădeze!... şoptea în taină Blancandrin.

— El este gata să trădeze, şopteau şi ceilalţi sarazini.

— Aşaa? Atunci se schimbă totul... Seniorule, a zis Marsiliu, mie îmi place să-mi vorbeşti de Charlemagne. Pe cât ştiu eu, a vieţuit cam două veacuri. Paşii săi au călcat pământul în lung şi-n lat. Pavăza lui a primit în luptă sute de mii de lovituri. Toţi regii de odinioară, care erau duşmanii Franţei, au ajuns nişte cerşetori. Când oare se va odihni?

— Charlemagne este un viteaz. Eu nu pot înceta să-l laud, a spus contele Ganelon. Şi cât timp vor trăi cei doisprezece pairi, care formează avangarda, cu douăzeci de mii de oameni, cei mai buni cavaleri francezi, nimeni nu-i poate sta-mpotrivă...

— Ce-i de făcut? l-a întrebat regele sarazin pe conte, ştiind că-i gata să trădeze. Hai, vino să ne răcorim colea, la umbra pinului, pe marginea unei fântâni, în

care apa murmură.[62]

Şi Ganelon s-a aşezat pe marginea unei fântâni, la umbra unui pin înalt.

Nu se priveau nici unu-n faţă.

Marsiliu îl vedea pe conte în luciul apei, pe furiş. Ganelon îl privea la fel pe regele din Saragosa.

— Ce-i de făcut? a zis Marsiliu.

— Carol cel Mare e viteaz. Carol şi-a regăsit nepotul, pe prea-trufaşul conte Roland, şi vrea să-i facă-n dar ţinutul ce-i stăpânit de sarazini. Şi chiar oraşul Saragosa ar vrea să-l dea contelui Roland, a spus regelui Ganelon. Vrea să-şi asigure hotarele din partea sarazinilor. Cât vor trăi contele Roland şi Olivier, prietenul lui, Carol va fi biruitor... Nimeni nu-i poate sta-mpotrivă...

— Seniore, a zis iar Marsiliu. Eu pot să strâng cam patru sute de mii de cavaleri în luptă, şi să-l lovesc pe Charlemagne.

— V-aţi pierde oastea în zadar, a spus contele Ganelon, privind în apă pe Marsiliu. Asta ar fi o nebunie. Nimeni nu-l poate birui. Mai bine este să-i trimiteţi lui Charlemagne comorile pe care le-aţi făgăduit, să-ndestuleze pe seniori. Trimiteţi şi pe fiii voştri ostateci împăratului. Şi el se va întoarce-n Franţa... Prin grija mea, or să rămână în ariergardă toţi pairii, cu Olivier şi cu Roland, şi douăzeci de mii de oameni, floarea oştirilor franceze, în trecătoarea Roncevaux... Voi o să-i atacaţi acolo cu sutele de mii de oameni, pe care ştiu că îi aveţi, şi o să-i omorâţi pe toţi. Murind aceşti seniori viteji, şi partea cea mai bună a oastei, războiul o să înceteze.

— Puteţi jura, a spus Marsiliu, că va fi astfel precum

spuneţi, în trecătoarea Roncevaux?

— Mă jur pe luciul săbiei ce poartă numele Murgleis, a rostit tare Ganelon.

Dar când s-a jurat Ganelon pe luciul săbiei Murgleis, din slăvi s-a auzit un tunet.

Şi a-nceput să bubuie cu lovituri ca de ciocan.

Fulgere lungi au spintecat cerul de sus şi până jos. Un vifor s-a dezlănţuit. Pinul sub care se aflau s-a clătinat pân' la pământ, gemând cu vorbe ca de om:

— „Un prăpăd groaznic va veni!”

Marsiliu şi cu Ganelon s-au ridicat şi au fugit.

Din fugă, regele a spus:

— Roland va fi de noi ucis!

— Sunt dornic ca să mă răzbun! a şuierat şi Ganelon.

Pinul din marginea fântânii a fost izbit atunci de trăsnet, şi ars până la rădăcini.

— Charlemagne va fi nimicit, a glăsuit aspru Marsiliu.

— Pe Roland vreau să mă răzbun, a şuierat iar Ganelon. Pe Olivier şi pe pairi vreau să mă răzbun, fiindcă ţin la el.

Şi regele a poruncit să se deschidă uşile sălilor pline de comori şi să se-ncarce pe catâri sute de saci umpluţi cu aur, să vie şi ostatecii.

L-a sărutat pe Ganelon. I-a dăruit o sabie şi, i-a mai dăruit un coif.

Soţia regelui Marsiliu, cu numele de Branimonda, vicleană ca şi regele, i-a dăruit lui Ganelon două coliere de ametist, granate şi aur curat pentru soţia contelui.

— Pentru ca să nu fie bănuieli, a mai spus contele Ganelon, fiul meu cel adevărat, ce se numeşte Baudouin, se va găsi-ntre cavalerii-ariergărzii, când vor intra în trecătoare. Doresc să fie ocrotit. Cum o să

faceţi acest lucru?

Marsiliu a luat o platoşă, adusă din Arabia, şi i-a dat-o lui Ganelon.

— E platoşa ce-o purtam eu. Să-o îmbrace Baudouin. Toţi sarazinii vor cunoaşte-o. Şi nimeni nu-l va mai lovi.

Catârii erau încărcaţi. Regele sarazinilor i-a mai grăit lui Ganelon:

— Seniore Ganelon, duceţi lui Charlemagne aceste daruri, şi nu uitaţi ce mi-aţi jurat pe luciul săbiei Murgleis.

Şi iarăşi s-au îmbrăţişat Ganelon, regele, regina, Blancandrin şi alţi sarazini.

Fusese larg deschis drumul trădării.

Şi într-o noapte, Charlemagne visa că ţinea-n mâna dreaptă lancea, şi Ganelon s-a repezit, i-a smuls-o şi i-a sfărâmat-o. I-a rupt-o cu atâta furie, că aşchiile au zburat până-n înaltul cerului.[63]

Spre dimineaţă, Ganelon s-a înfăţişat lui Charlemagne cu aurul, ostatecii şi jurământul lui Marsiliu.

— Seniori, vă strângeţi armele, pornim spre patrie, spre Franţa!... a dat poruncă Charlemagne. Cine va fi în ariergardă?...

— Roland, frumosul meu fiu vitreg. Nu e nimeni mai brav ca el, s-a auzit glasul trădării, glasul contelui Ganelon. Olivier, prietenul lui bun. Toţi cei doisprezece pairi.

— Cine va fi în avangardă?

— Ogier din Danemarca, sire. N-aveţi pe nimeni mai destoinic, a rostit iarăşi Ganelon.

— Fiţi sigur, conte Ganelon, mie nu-mi va cădea din mână arma, cum v-a căzut vouă mănuşa, în faţa

împăratului... a râs din nou tânărul Roland. Rămânem noi în ariergardă, Olivier, eu şi toţii pairii.

Ganelon a scrâşnit din dinţi. Faţa lui verde ca veninul se înverzise şi mai mult.

Prin văile din Pirinei, patru sute de mii de oameni, de sarazini, treceau călări, cu scuturile agăţate de gâturile cailor, având pe ei cămăşi de zale, coifuri pe cap, săbii în dreapta, lănci în stânga, şi inimile-ncrâncenate...

E miezul nopţii. Ei gonesc. Se urcă-n vârful munţilor. Aşteaptă zorii lucitori.

Prin trecătoarea Roncevaux trece acuma avangarda, cu contele Ogier, danezul. Trece şi Charlemagne, bătrânul. Ducele Naimes e lângă el. Urmează apoi grosul oastei.

— Duce, rosteşte Charlemagne, nu am greşit eu, ascultându-l pe Ganelon, să las în urmă floarea oştirilor franceze, din douăzeci de mii oameni, şi toţi tinerii cei mai vrednici, pairii mei cei mai destoinici, cu Roland şi cu Olivier?

Ducele Naimes tace mâhnit.

Charlemagne a trecut în Franţa.

Ariegarda e-n Spania. Se-nşiră ca un fir de aţă prin trecătoarea Roncevaux, având în frunte pe Roland.

Tobele sună pe coline. Caii aleargă, tropăind. Răsună mii de trâmbiţe.

Trădarea îşi arată glasul.

Iar ziua se înfăţişează cu faţa clară, luminată, făcând să strălucească, roşii, armurile francezilor...

Lupta e gata să înceapă între francezi şi sarazini.

Şi ajungând cu povestirea aici, ar fi să spunem că, auzind cum s-a-ntâmplat cu Roland şi cu Olivier, şi douăzeci de mii de tineri, floarea oştirilor franceze,

care erau în ariergarda armatelor lui Charlemagne, vânduţi de contele Ganelon, mulţimea ce-asculta pe menestrel se frământa cu furie.

— Iată un nobil cum trădează, atunci când vrea să se răzbune! Nu ţine seama de credinţă, de jurăminte, prietenie... Nu ţine seama de nimic... Vitejii îşi vor pierde capul.

— Lăsaţi... Tăceţi!... glăsuiau alţii. Să-l auzim pe menestrel! Bietul Roland, ce-l mai aşteaptă!... Spune, iubite menestrel, spune ce s-a mai petrecut!...

Şi menestrelul povestea cum s-au ivit în Pirinei oştile regelui Marsiliu.

— Zgomotul armelor de oţel şi nechezatul cailor se auzeau până departe, în trecătoarea Roncevaux. Olivier, prietenul lui Roland, auzea zgomotul de arme şi nechezatul cailor. El călărea până pe-o culme. Privea în zări şi ce vedea? Oştirea regelui Marsiliu înveşmântată în oţel, sute de mii de sarazini, care sub raza dimineţii păreau un rug aprins pe creste, un foc imens, fără hotar.

— Senior Roland, a grăit el, socot că vom avea o luptă cu sarazinii lui Marsiliu. Ne-a trădat poate Ganelon...

— Taci, Olivier, a zis Roland. Ganelon îmi e tată vitreg. Nu mai rosti niciun cuvânt de hulă împotriva lui. N-ascult cu inima uşoară.

Olivier călărea-n galop, pe altă creastă, şi vedea cum sarazinii-ncercuiesc, în trecătoare, pe francezi, din toate cele patru zări.

— Senior Roland! glăsuia el. Sunaţi din cornul scump de fildeş, de aur şi cristal, spre Franţa, ca să audă Charlemagne şi să ne vină-n ajutor. Oriunde cercetez

în munte văd numai sarazini călări, cu coifurile lucitoare, bătute-n pietre preţioase, din care parcă ţâşnesc flăcări, cu scuturile agăţate de gâturile cailor, şi-n vârful lăncilor având flamuri, pe care sunt brodate, cu fire scumpe, de mătase, luna şi soarele din cer.

Dar contele Roland zâmbea spre prietenul său Olivier, şi-i răspundea neînfricat:

— Seniore, eu m-aş ruşina să mă întorc în patrie, în dulcea Franţă, dacă astăzi n-aş fi în stare să o apăr şi aş chema în ajutor pe Charlemagne şi grosul oastei.

De trei ori l-a-ndemnat prea bine contele Olivier pe Roland să sufle-n cornul său cel scump şi să-l cheme pe Charlemagne, ca să le vie într-ajutor.[64]

Olivier era înţelept.

Roland n-a vrut însă s-asculte. Din îndrăzneală şi mândrie, Roland n-a vrut s-asculte sfatul.

— Nu, conte Olivier, zicea tânărul Roland prietenului. Nu vreau să-mi înjosesc părinţii, neluptând azi cu sarazinii, oricât sunt ei de numeroşi. Nu vreau să arunc dezonoarea asupra dulcei mele Franţe. Sabia dragă, Durandal, dată mie de Charlemagne, în al cărei mâner de aur au fost puse cândva relicve,[65] se va scălda curând în sânge. Eu vă asigur că niciunul din sarazini nu va rămâne cu viaţă-n bătălia asta.

Contele Olivier trecea şi el în rândurile oastei.

— Nu aţi vrut, conte, s-ascultaţi pe Olivier, prietenul vostru, glăsuia el către Roland. Uriaşă e armata care ne-ncercuieşte în Roncevaux. Munţii sunt plini de călăreţi: văile şi câmpiile, vâlcelele, pădurile, stâncile şi prăpăstiile. Iar noi avem o oaste mică, pe lângă ei. Dacă-l chemaţi pe Charlemagne, nu ne pândea azi un dezastru... Acum vă ascult ordinul.

— E blestemat acela care poartă în piept o inimă, în care-şi are cuibul teama... mai rostea tânărul Roland. Şi striga către cavaleri: Seniori viteji! Ştiţi doar cu toţii că împăratul ne-a lăsat în ariergardă, fiindcă nu e niciunul printre cei din juru-mi să nu iubească dulcea Franţă. Loviţi duşmanul fără milă! Eu voi izbi cu Durandal, sabia mea mult încercată...

Şi călărind pe armăsarul cu foc în vine, Veillantif, Roland pornea semeţ în fruntea oastei, urmat de Olivier, Turpin şi de ceilalţi seniori francezi.

— Regele sarazinilor îşi prăvăleşte ostile sale peste noi. Cu lovituri de sabie îi vom plăti această faptă... rostea spre cavaleri Roland.

Iară din munte, ca o mare ce se revarsă peste ţărmuri, năvălea oastea sarazină, cu lăncile, cu săbiile, cu arcurile, spre francezi, având în frunte pe Aelroth, nepotul regelui Marsiliu, ce se jurase să-l ucidă cu mâna lui chiar pe Roland.

Ostile erau faţă-n faţă.

— Strigaţi, francezi! spunea Roland. Să se audă până-n cer strigătul vostru vitejesc...

— Montjoie![66]... strigau toţi cavalerii. Întâmpinând pe sarazini.

Însă cel care călărea în fruntea sarazinilor, nepotul regelui Marsiliu, a glăsuit către Roland:

— Nebun este acela care v-a părăsit în Spania. Acum Franţa voastră dulce îşi va pierde pe veci onoarea, şi Charlemagne mâna sa dreaptă.

Auzind vorbele pe care nepotul regelui Marsiliu i le rostise în obraz, Roland şi-a simţit inima străpunsă ca de un pumnal. Nu l-a lăsat pe sarazin să îşi termine cuvântarea.

— Primeşte-ţi plata, i-a strigat. Franţa îşi va păstra onoarea. Loviţi-i, cavaleri, cu sete...

Şi, ridicând pe Durandal, l-a izbit groaznic pe Aelroth, culcându-l în ţărâna rece.

Un duce al sarazinilor, fratele regelui Marsiliu, care avea o frunte largă, cam cât lăţimea unui scut, şi ochii depărtaţi de nas, vrea să-l răzbune pe Aelroth.

— Acum ai să te lupţi cu mine! Franţa-şi va pierde azi onoarea, şi Charlemagne mâna sa dreaptă, l-a înfruntat necruţător, şi a-ntins lancea spre Roland.

Dar tânărul Roland a dat, cu sabia sa Durandal, în trupul sarazinului, sfărmându-i scutul, zalele, coiful şi lancea, lăsându-l fără de suflare.

Locul vuia de lovituri. Se încleştaseră în luptă întâia parte a oştirii regelui sarazin, Marsiliu – în număr de-o sută de mii – şi cu mănunchiul de francezi.

Roland, gonind cu Veillantif, având în mâini pe Durandal, făcea în jurul său un gol.

Şi cetele de sarazini se prăbuşeau ca firul ierbii în timpul verii, când cosaşul străbate câmpul înverzit.

Alăturea de el lupta şi înţeleptul Olivier. Sabia lui, zisă Hauteclaire, care fusese altădată a unui împărat roman, şi-avea mânerul tot de aur, căptuşit însă cu cristal, în care se-ascundeau relicve, ca şi în Durandal, sclipea de sânge sarazin.

Arhiepiscopul Turpin, în zalele de cavaler, slujind mai mult iubita Franţă decât amvonul catedralei striga:

— Montjoie!... seniori francezi. Onoare nouă, ce luptăm cu mii şi mii de sarazini... Loviţi, ucideţi pe duşmani!

De-asemenea, cei doisprezece pairi ai Franţei nu erau mult mai prejos decât Turpin sau Olivier, decât

Roland, nebiruitul.

Dintre francezi au căzut mulţi, ce nu aveau să-şi mai revadă părinţii, rudele, copiii, şi nici mult îndrăgita Franţă. Dar dintr-o sută şi mai bine de mii de sarazini, pe care-i adusese-aici Marsiliu, n-a mai scăpat nimeni cu zile.

A încetat o clipă lupta.

Francezii îşi deplângeau morţii şi îi căutau neosteniţi, printre mormanele uriaşe de sarazini, care zăceau în jurul şi deasupra lor – cum se luptaseră vitejii până la ultima suflare.

În acest timp, în patrie pornise o furtună mare. Vântul urla. Cădeau de sus fulgere verzi, nimicitoare. Trăsnete doborau copacii. Pământul se cutremura. Şi de la Saint Michel-Peril, până la Reims din Besancon, până la portul din Wissant, nu era nicio casă-ntrea- gă, nezguduită de cutremur, cu zidurile necrăpate. Şi cerul se înnegurase, parcă era spoit cu smoală.

Iară-n cumplita trecătoare, la Roncevaux, în Pirinei, Marsiliu însuşi se-arăta călare, urmat de trei sute de mii de oameni. Coifurile duşmanilor, bătute în mărgăritare, şi scuturile lor de aur, zalele scumpe de oţel, şi lăncile, şi săbiile, având mânere de argint, umpleau tot locul de luciri şi scânteieri nemaivăzute.

Atunci a început atacul arhiepiscopul Turpin. Încălecând calul pe care îl dobândise într-o luptă, când ucisese pe un rege din Danemarca, a strigat:

— Montjoie! Seniori şi cavaleri ai dulcei Franţei, la atac!...

— Montjoie! răspundeau cavalerii, câţi mai puteau să

ţină-n mână săbii sau lănci încă întregi.

Războiul a pornit din nou.

Cei mai viteji erau în frunte: Roland, Olivier şi Turpin, urmaţi de toţi pairii Franţei.

Pe câţi lovea contele Roland, cu Durandal, îi spinteca din creştet până la mijloc, tăind şi caii de sub ei. Olivier reteza pe alţii.

Totuşi, din ce în ce mai mulţi cădeau din cavalerii Franţei. Dar răpuneau mai înainte zeci, sute, mii de sarazini.

Unul singur dintre francezi nu primea nicio lovitură. Era fiul lui Ganelon.

— Conte Roland, uitaţi-vă, nu-i lovitură să-l atingă pe Baudouin, acela care e vlăstarul lui Ganelon, i-a arătat un cavaler. Un sarazin care-a fost prins mărturiseşte că platoşa pe care-o poartă este a regelui Marsiliu. Şi tot el ne-a mărturisit trădarea mişeleas- că a lui Ganelon.

Roland strigă spre Baudouin:

— Platoşa ta-i semnul trădării? Răspunde, fratele meu vitreg! Ruşinea ne acoperă... Ganelon ne-a vândut pe aur regelui sarazinilor, şi te-a cruţat numai pe tine. Platoşa e a lui Marsiliu.

— Dacă tatăl meu a făcut trădarea, eu îi voi scoate inima cu sabia ce-o port în mână! a spus tânărul Baudouin. Platoşa mi-o azvârl îndată.

Şi cavalerul şi-a azvârlit platoşa care-l ocrotea. S-a avântat în bătălie, lângă Roland şi Olivier.

Neocrotit de platoşă, tânărul conte a simţit cum o lance îl fulgeră, din spate până în grumaz.

— Vezi Roland? Nu sunt trădător!...

Roland s-a oprit locului:

— Montjoie! Ai să fii răzbunat. Ganelon va fi

pedepsit. Tu ai căzut între viteji...

Şi lupta s-a înverşunat.

Sângele se vărsa-n şiroaie, care-necaseră strâmtoarea şi îi stropea pe cavaleri.

Caii călcau numai pe leşuri. Picioarele le lunecau în roşia, calda băltoacă. Şi sarazinii năvăleau din ce în ce mai mulţi, în jurul francezilor tot mai puţini.

— Seniore, frate Olivier, rostea acum Roland, cum am putea să-i dăm de veste, până-n Franţa, lui Charlemagne, că noi pierim? Spuneaţi cândva să sun din corn... Să vie şi să ne răzbune...

Olivier s-a-ntors spre Roland, spunându-i cu-amărăciune:

— Ar însemna, conte Roland, să insultaţi părinţii voştri, şi să dezonoraţi chiar Franţa... Aşa ziceaţi mai adineauri. Şi eu vă spun, conte Roland, că nu cred s-o mai revedeţi pe Oda, pe surioara mea, care vă e logodnică. Cât v-a iubit biata de ea! Şi cât va plânge, auzind că aţi căzut la Roncevaux.

Roland, o clipă stând din luptă, a rostit:

— De ce vă mâniaţi atâta? îmi sunteţi frate drag şi prieten. Pe blânda Oda o iubesc. O să mă doară despărţirea. Dar gândul mi-e la dulcea Franţă, şi la poporul ameninţat de sarazini. Pentru ei trebuie să luptăm.

— N-aţi ascultat ce v-am rostit. Nu aţi sunat la timp din corn. Bravura nu e întinată de o-nsoţeşte prevederea. Din vina voastră au pierit atâţia nobili cavaleri. Au pierit toţi pairii Franţei. Şi prietenia ce ne leagă atât de mult pe amândoi se va sfârşi în astă-seară. Nici nu o să apară luna, şi-amândoi ne vom despărţi de Franţa şi de toţi cei dragi...

Arhiepiscopul Turpin, prinzând o clipă de răgaz, s-a apropiat de ce doi tineri şi le-a rostit:

— Nu vă certaţi! Totul s-apropie de sfârşit. Dacă sunaţi din corn, Roland, nu ne mai poate ajuta nici împăratul Charlemagne. Totuşi, el se va reîntoarce, şi ne va răzbuna din plin. Sunaţi din corn, conte Roland!

Roland şi-a dus la gură cornul din aur, fildeş şi cristal, şi a sunat atât de tare, încât tâmplele i-au plesnit, şi sângele, ca un val roşu, l-a podidit peste armură.

Charlemagne a auzit cornul.

— Staţi! a zis el către seniori. Roland ne cheamă într-ajutor.

Dar a sărit şi trădătorul:

— Nu credeţi asta, Charlemagne, a rostit el. Nu ştiţi mândria lui Roland? Mai bine ar pieri ucis, decât să cheme într-ajutor. Sigur, e la vreo vânătoare. Se veseleşte, aşa cum este tinereţea. Mergeţi în tihnă mai departe. Şi fiul meu este cu el...

Roland sună în corn din nou. Trupul i-e ud, nu de sudoare, ci sângele l-a potopit.

— Staţi! dă iar ordin Charlemagne. Sunetul cornului acum e mistuit parcă-n durere. Roland e în primejdie.

— Nu vă temeţi, zice Ganelon. Şi fiul meu este cu ei...

— Ba da, spune ducele Naimes. Sunt sigur că a fost trădat. Şi trădătoru-i Ganelon! Doar el a vorbit cu Marsiliu...

La un semn al lui Charlemagne, Ganelon a fost prins în braţe de cavaleri, legat în ştreanguri, agăţat de un cal de rând, şi fiecare l-a lovit cu latul săbiei, în spate.

Treizeci de mii de trâmbiţaşi sună răspunsul lui

Roland. Charlemagne şi-a şi-nturnat calul. Cu barba albă până-n brâu, având în mână pe Joyeuse, sabia lui fără pereche, goneşte în galop, urmat de contele Ogier, ducele Naimes şi alţi seniori, cu toţi vasalii după ei.

În trecătoarea Roncevaux lupta aproape s-a sfârşit. E drept că regele Marsiliu a părăsit câmpul de luptă, după ce contele Roland i-a retezat, cu Durandal, mâna ce ţinea sabia, de-a dreptul de la-ncheietură. Olivier însă a murit.

Mai înainte de-a muri, Olivier l-a rugat pe Roland:

— Sângele mi s-a scurs din trup. Frâul calului nu-l mai ţin. Şi calul mă poartă spre margini. Simte şi calul c-am să mor... Dar vreau să mor între duşmani. Roland, seniore, prinde frâul, şi tra- ge-mă în iureş iar...

Roland a prins calul de frâu. L-a tras spre iureşul duşman. Sarazinii, cât l-au văzut pe Olivier lângă Roland, s-au îngrozit.

Olivier a murit în şa, cu sabia Hauteclaire în mână, între duşmanii sarazini, ce tremurau de teama lui, ca frunza plopului în vânt.

Din toţi cei douăzeci de mii, n-au mai rămas decât doi oameni: Turpin şi contele Roland.

Acum se stinge şi Turpin, arhiepiscopul de Reims, lovit de lănci şi de săgeţi, dar tot în şa, între duşmani.

— Montjoie! strigă din nou Roland, deşi e sfârtecat cu totul de tăieturi de sabie. Şi porneşte, pe Veillantif, spre sarazini, neînfricat. Abia se ţine însă-n şa. Dar sarazinii nu-ndrăznesc să se apropie de Roland.

— Nimeni nu-i poate sta-mpotrivă, glăsuiau ei. Şi de departe – auziţi – sună în trâmbiţe francezii! Şi se întoarce Charlemagne. Hai să fugim! Hai să fugim!

Câţi au rămas încă în viaţă, din marea oaste sarazină, se-ntorc şi fug înspăimântaţi.

Roland simte că i-a sosit sfârşitul. Vrea să-şi sfărâme sabia, să n-o găsească vreun duşman. De trei ori dă cu sabia, dă cu nădejde într-o stâncă. Sabia nici nu se ştirbeşte, dar stânca se despică-n două.[67]

Se lasă-atunci lângă un pin, punând sub el, la adăpost, cornul de aur şi de fildeş, şi sabia sa, Durandal.

— O, Durandal, şopteşte el, cu tine eu am biruit atâţi duşmani ai dulcei Franţe, câte fire de păr se află în barba – albă cum e floarea în luna lui aprilie – a celui ce mi-e suzeran... Să intri-n mână de viteaz...

Şi se lungeşte lângă pin, cu faţa către Spania, către duşmanul care fuge, lăsând în urmă-i nori de praf.

— Când Charlemagne o să ajungă în trecătoarea Roncevaux, va şti că am căzut cu faţa tot îndreptată spre duşman, că-n luptă am fost victorios! îşi spune el încetişor. Iar gândurile lui din urmă i se îndreaptă către ţară, spre Franţa sa prea mult iubită. îşi lasă fruntea lin pe braţul atât de ostenit de luptă şi îşi dă ultima suflare.

După încă puţină vreme, Charlemagne a sosit acolo, în trecătoarea Roncevaux. Amurgul coborâse roşu. Curând avea să vie noaptea. Dar Charlemagne şi-a îndreptat ochii spre slavă. S-a rugat s-adaste încă puţin ziua, până-şi sfârşeşte răzbunarea. Soarele a stat locului. Într-un galop, ca o furtună, Charlemagne a zburat cu oastea pe urmele acelora ce-i uciseseră vitejii.

În luptele care-au urmat, acei care fugiseră din trecătoarea Roncevaux şi-au plătit crimele, răpuşi de

sabia lui Charlemagne, iar alţii au pierit de teamă.

Şi-a fost luată Saragosa, cetatea sarazinilor.

Regele lor, crudul Marsiliu, s-a azvârlit, îndurerat, pe zidurile sfărâmate de ostile lui Charlemagne, şi-a plâns până şi-a dat sfârşitul.

Când a ajuns în patrie, la Aix, în capitala lui, şi a urcat pe treptele palatului de marmură, Charlegmane a găsit o fată gingaşă, albă, tremurând. Se numea Oda,[68] şi era sora contelui Olivier, cea mai frumoasă dintre toate copilele întregii Franţe.

— Unde îmi e logodnicul? Unde-i Roland, ce îmi jurase că am să fiu soţia lui? a-ntrebat ea cu glas sfios.

Lui Charlemagne i s-au umplut ochii de lacrimi şi a spus:

— Roland s-a stins ca un viteaz, căzând cu faţa spre duşman. Trupul lui şi-al lui Olivier le-am aşezat într-un mormânt de marmoră din catedrala de la Blaye. Şi inimile lor le-am pus într-o cutie preţioasă, din aur şi din pietre scumpe. Ţie-ţi voi da, frumoasă Oda, pe fiul meu, pe Louis, de soţ, şi ai să fii împărătească...

Fata n-a spus niciun cuvânt. A suspinat, pală la faţă ca frunza din octombrie, a căzut jos şi a murit, în timp ce toţi seniorii Franţei plângeau în hohote pe Roland, iar Charlemagne îşi smulgea barba, gemea cu inima zdrobită de-o suferinţă fără seamăn.

Pe urmă a fost judecata contelui Ganelon, acela care trădase Franţa, pe Charlemagne şi oastea de cavaleri, la Roncevaux.

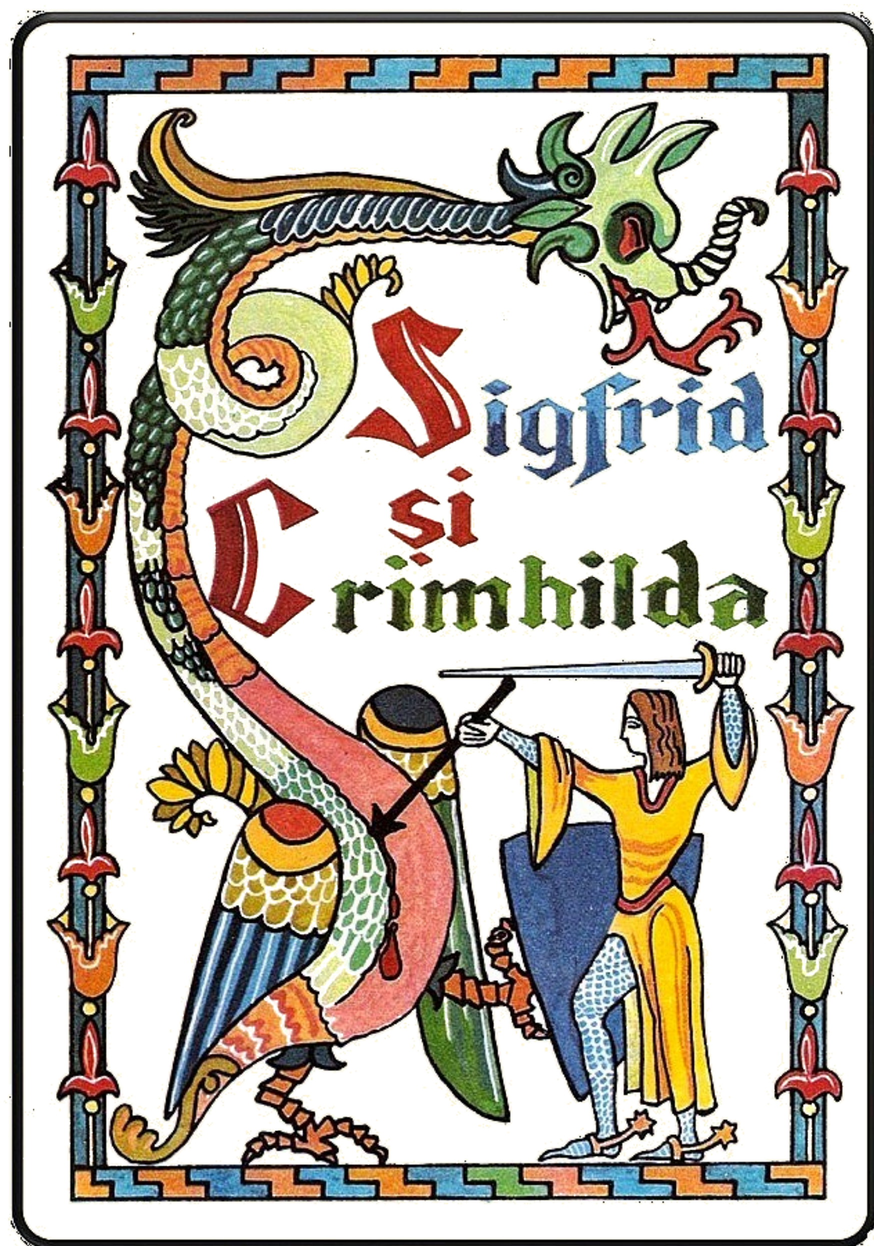
El a fost strâns legat cu lanţuri de patru armăsari sălbatici, care l-au rupt în bucăţele. Şi-alăturea au fost ucişi alţi treizeci de bărbaţi din neamul contelui

trădător, Ganelon. Aceştia au fost spânzuraţi, ca să se ţină minte bine că nu e vină mai grozavă decât aceea de-a trăda patria şi pe cei viteji.

Iară mulţimea, ascultându-l pe menestrel, plângea şi ea soarta cea tristă a lui Roland, viteazul de la Roncevaux, căzut cu faţa la duşman. Şi aplauda însufleţită, când auzea că Ganelon a fost, în fine, pedepsit.

Şi multă, multă vreme, oamenii, care cunoşteau cântul străvechi despre Roland, s-au dus în orăşelul Blaye, să pună flori pe trei morminte de marmură albă ca neaua, care, precum zice legenda, aparţin lui Roland, Olivier şi Odei.[69]

Aşa-l slăveau ei pe Roland... Aşa-i slăveau pe cei viteji!

Sigfrid
şi
Crimhilda

Sigfrid şi Crimhilda

Suntem de astă dată pe o corabie, cam tot în

---

[2] Ghilgameş, erou real, devenit în cântecele sumeriene personaj legendar. A fost regele vechiului oraş Uruk, din sudul Mesopotamiei (descoperit sub zidurile actualului oraş Warka, cam la 220 km depărtare de Bagdad).

[3] Anu, divinitate asiro-babiloniană, zeul suprem al cerului.

[4] Scena are multe asemănări cu plângerile zeiţei Afrodita şi răzbunările ei faţă de aceia care nu-i respectau îndeajuns puterea şi cultul. Iată cum sună, în transpunerea Virginei Şerbănescu şi Al. Dima — transpunere pe care am utilizat-o şi noi, ca bază, în această repovestire — plângerea zeiţei Iştar :

— „Tată, făureşte Taurul Ceresc, care să-l omoare pe Ghilgameş,
şi să-l umple de groază până în lăcaşul său.
Dacă nu făureşti pentru mine Taurul,
voi sfărâma porţile iadului,
le voi dărâma uşorii, le voi sparge în bucăţi pragul,
voi aduce morţii din groapă pe pământ,
şi morţii vor fi atunci mai numeroşi decât viii!"

[5] Lupta cu Taurul Ceresc reprezintă iarăşi un moment spectaculos. Fără să vrem, ne gândim mai ales la luptele lui Heracle cu diferitele fiare şi monştri, întruchipări ale răului şi primejdiilor ce bântuiau odinioară pământul.

[6] Plânsul regelui din Uruk, la moartea prietenului său Enkidu, ne readuce în minte jalea şi mânia lui Ahile la moartea lui Patroclu. Însă intensitatea celui dintâi, în aceeaşi transpunere amintită mai sus, este cu mult mai impresionantă.

„...Fie ca toate cărările lui Enkidu, în Pădurea Cedrilor,
să te plângă, să nu tacă zi şi noapte!
Să te plângă Bătrânii întinsului Uruk, Urukului-celui-Âmprejmuit,
care cu mâinile întinse ne binecuvântau la plecare.

vremea când în Franţa un menestrel ne povesteşte despre Roland, neînfricatul.

Corabia a plecat din Mannheim,[70] pe Rin în jos. Are în cală lucruri scumpe: ţesături, fire de mătase, şi lănci, şi săbii din Strassburg. Sunt ale contelui de Utrecht.[71]

Un cavaler trimis de conte este pe punte şi

Să te plângă întinsele piscuri ale munţilor sălbatici,
pe care împreună ne-am urcat de-atâtea ori!
Să te plângă, să te jelească şesurile, ca o mamă să te plângă,
Să te jelească... cedrii
pe care i-am pustiit cu mânia noastră!
Să te plângă ursul, hiena, pantera,
tigrul, cerbul, leopardul, leul, bivolul,
căprioara, antilopa, toate fiarele sălbatice!
Să te plângă Ulaiul, pe al cărui ţărm am hoinărit!
Să te plângă Eufratul cel limpede,
din care am scos apă pentru burdufurile noastre!
Să plângă locuitorii întinsului Uruk, Urukului-celui-Âmprejmuit!"

[7] Dorinţa de nemurire, ca şi de „tinereţe fără bătrâneţe" este unul dintre cele mai vechi vise ale omenirii. Şi basmele noastre cuprind frecvent această năzuinţă.

[8] După cum se vede, mitul Potopului îşi are origina nu în fabulaţiile ebraice sau eline, ci în cântecele sumeriene. Uta-napiştim, bătrânul înţelept, străbunul lui Ghilgameş, este cea dintâi întrupare a legendarilor Noe ori Deucalion.

[9] Puţine versuri ni se pare a fi fost scrise mai zguduitor şi mai adânc, în literatura universală, ca dialogul dintre Ghilgameş şi umbra lui Enkidu — ieşită pentru puţin timp din Infern (dialog cuprins în Tableta a douăsprezecea — transpus, de astă dată, după traducerea francezului G. Contenau) :

—„Spune-mi, prietene, spune-mi, prietene,
spune-mi care-i legea lumii subpământene pe care o cunoşti!"
—„Nu, nu ţi-o voi spune, prietene, nu ţi-o voi spune,
dacă ţi-aş destăinui legea lumii subpământene pe care o cunosc,
te-ai porni pe plâns!"
—„Ei bine, fie, vreau să mă pornesc pe plâns
Ce ţi-a fost drag, ce-ai mângâiat şi era pe placul inimii tale,
este astăzi pradă viermilor, ca o haină veche.
Ce ţi-a fost drag, ce-ai mângâiat şi era pe placul inimii tale,
este astăzi acoperit cu pulbere.
Toate acestea sunt acum cufundate în pulbere,

veghează, având cu el zece oşteni. Oştenii-s bine înarmaţi. Ei stau pe margini, străjuind corabia să n-o lovească tâlharii apelor – piraţii – ce bântuiau atunci pe Rin.

În partea dinapoi a punţii se mai găsesc, îngrămădiţi, şi nişte călători de rând: ţărani, calfe de meseriaşi, pescari şi câteva femei.

Toate acestea sunt acum cufundate în pulbere.“

[10] Gusla rusească era un instrument popular, un fel de psalterion, având o cutie de lemn, de obicei de arţar, plată, cu cinci până la şapte coarde. Coardele erau ciupite cu mâna sau cu o pană, cu un plectru. Cu ea se acompaniau, începând probabil cam de prin secolul al VI-lea, cântăreţii şi povestitorii de inline (de la rusescul „bâli” — ceea ce a fost), sau starine (din rusescul „starina” — vreme veche). Prin bâline şi starine se înţelegeau cântecele populare epice ruseşti despre faptele eroice ale vitejilor şi despre evenimentele de seamă din viaţa poporului. Cuvântul guslă vine de la slavul „gudeti”, care înseamnă a cânta din coarde, a le face să răsune.

[11] **î**n cântecele vechi ruseşti se spune uneori că un anume viteaz a luptat sau a murit lângă scăriţa de aur a unui comandant de oşti. Bătrânul cântăreţ vrea să facă aluzie aici la toţi acei străbuni care au luptat sau au pierit, urmându-l pe Igor la lupta împotriva poloveţilor.

În „Cântecul oastei lui Igor” se spune bunăoară:

Puneţi picioru-n scăriţe de aur,
pentru obida vremii noastre, domnilor,
să apărăm Ţara rusească,
rănile lui Igor să le răzbunăm,
Igor fiul aprig al lui Sviatoslav!

[13] Episodul care urmează este închipuit. Se bazează însă pe afirmaţia istorică, după care cneazul Sviatoslav din Kiev (1182-l194) întreprinsese în anul 1184 o campanie pe râul Nipru, împotriva poloveţilor. Igor şi ceilalţi cneji din Seversk nu vruseseră să ia parte la această campanie. „În schimb — aşa cum arată Mihai Beniuc în introducerea sa la «Cântecul oastei lui Igor» — tocmai când Sviatoslav se străduia să adune într-un mănunchi pe toţi cnejii, pentru a porni o expediţie în vara anului următor, 1185, cnejii din cnezatul de Novgorod-Seversk, sub conducerea lui Igor Sviatoslavici, în primăvara aceluiaşi an, pornesc ei campania împotriva poloveţilor, de data aceasta nu înspre Nipru, ca Sviatoslav, ci înspre Don.” Am socotit deci foarte posibil ca Sviatoslav — dorind să-i unească pe cneji în luptă — să fi trimis în primul rând o solie lui Igor, cel mai însemnat dintre cnejii Severskului. Iar Igor trebuie să fi respins acea solie, de vreme ce nu s-a unit cu Sviatoslav, ci a plecat numai cu cnejii subordonaţi lui, din Seversk spre râul Don.

Nobilul cavaler din Utrecht le-a-ngăduit să-l însoţească, în jos, pe Rin, dacă-i aduc, pentru călătoria asta, bucate, băuturi şi vin.

Fiindcă nevoia nu te-ntreabă de ai sau n-ai, ei i-au adus cele cerute şi-au căpătat îngăduinţa să urce pe corabie, în partea dinapoi a punţii.

Şi-acum plutesc uşor pe ape nobilul cavaler din

---

[14] Poloveţii sau cumanii — cum erau numiţi în apus, popor nomad de păstori războinici, năvăliseră din Asia şi luaseră în stăpânirea lor stepa dintre Volga şi Nipru, împingându-i pe pecenegi către Dunăre. De aici, începând din secolul al XI-lea, ei atacă necontenit cele treisprezece cnezate ruseşti, ca: Novgorod-Seversk, Pereiaslavul şi mai ales Kievul, încercând să le distrugă.

[15] Vechea Rusie făcea comerţ intens cu bizantinii pe calea apelor, numită „din varegi la greci”, adică pornind de la Neva, prin lacul Ladoga, Volhov, lacul Ilmen, afluenţii Dvinei apusene, Nipru, ajungând până la Marea Neagră. La cataractele Niprului, luntrile erau trase de pe apă pe uscat, până la locul unde râul era iarăşi navigabil. Aici însă îi atacau adeseori poloveţii pe negustorii ruşi, jefuindu-i.

[16] Bătălia dată de marele cneaz al Kievului, Sviatoslav, în anul 1184, împotriva poloveţilor de la Nipru, s-a terminat cu o biruinţă. Cu acest prilej a fost luat prizonier chiar hanul poloveţ Cobiac. Dar biruinţa nu a fost totuşi hotărâtoare, tocmai pentru că la chemarea lui Sviatoslav din Kiev nu răspunseseră toţi cnejii, şi îndeosebi cnejii din Novgorod-Seversk.

[17] Statul kievian ajunsese la cea mai înaltă dezvoltare sub cneazul Vladimir (978-l015). Acest puternic stat începe însă să se dezbine în cursul secolului al XII-lea datorită certurilor şi ambiţiilor cnejilor. Este epoca de răscruce a istoriei poporului rus, când popoarele nomade lovesc cu tot mai multă îndârjire întâia sa organizaţie de stat, „Rusia Kieviană”.

[18] **î**n anul 1097 cnejii se adunaseră la Liubeci şi hotărâseră să isprăvească cu dezbinările dintre ei. S-a spus cu acest prilej:

„De ce să ducem noi ţara rusească de râpă, uneltind unul contra altuia, în timp ce poloveţii ne sfâşie ţara şi se bucură că ne luptăm între noi? De azi înainte să fim uniţi cu toţii”.

[19] Pe soţia lui Igor o chema, de fapt, Eufrosina. Ea era însă fiica cneazului Haliciului Galiţiei, Iaroslav (1153-l187), şi de aceea, în legende, cronică şi cântece, este numită Iaroslavna. Căsătoria Iaroslavnei cu Igor avusese loc în anul 1184.

[20] Boian pare a fi fost un mare cântăreţ şi povestitor, care a trăit pe la sfârşitul secolului al X-lea sau începutul celui de al XI-lea, şi care a uimit lumea cu neasemuita sa artă. El a intrat în legendă. A devenit un fel de Orfeu al Rusiei. Mai târziu, pentru cinstirea lui, au fost numiţi boiani şi alţi cântăreţi

Utrecht şi amărâţii poporeni.

Corabia se leagănă deasupra Rinului albastru.

E primăvară şi cocorii se-ntorc la cuiburile lor, cu fâlfâit moale de aripi. Crestele munţilor mai sunt strălucitoare sub zăpada ce nu s-a topit încă toată.

Pe ţărmuri se zăresc copii, care se joacă şi fac semne corăbiei cu mâinile, ce par albi porumbei în

---

iscusiţi. Cu vremea, numele acesta a trecut şi asupra unor instrumente bogate în armonii. Astăzi boian este numit adesea acordeonul.

[21] Cernigovul (care există şi astăzi) şi Trubcevskul erau două cetăţi, cea dintâi la miazăzi, cea de-a doua la miazănoapte de Novgorod-Seversk, pe ţărmurile râului Desna. Dincolo de acest râu, în apropiere de locul de unde izvorăşte Doneţul de nord, era Râlskul; iar la sud de Râlsk era Putivl. Se pare că toate aceste cetăţi făceau parte pe atunci din cnezatul de Seversk.

[22] Plecarea lui Igor la bătălie a fost în ziua de vineri, 23 aprilie, anul 1185.

[23] Pe timpurile acelea oamenii trăiau în ignoranţă. De aceea nu puteau înţelege fenomenul aşa de simplu al eclipselor de soare. Ei socoteau lucrul acesta ca un semn prevestitor de nenorociri. Eclipsa de soare, care a înfricoşat pe oştenii lui Igor, scăzându-le curajul în luptă, a avut loc la 1 mai 1185. Se ştie că în timpul eclipselor animalele şi păsările devin neliniştite, şi uneori se stârnesc vânturi sau se petrec alte fenomene terestre. Despre această faimoasă eclipsă se aminteşte în toate tradiţiile orale, se scrie şi în letopiseţele ruseşti şi în „Cântecul oastei lui Igor”. În acest cântec, eclipsa de soare are loc, după poetul anonim — care a urmărit în acest fel să scoată mai multe efecte artistice — la începutul campaniei. Urmând exemplul poemului, compozitorul Borodin, în celebra sa operă muzicală — „Cneazul Igor” (compusă pe un proiect de libret schiţat de Stasov) face ca eclipsa să aibă loc, pe scenă, în prologul operei sale, în timp ce Igor se pregăteşte de plecare din cetatea Putivl. Letopiseţele ruseşti redau însă eclipsa, potrivit adevărului istoric, nu la începutul campaniei, ci după plecare, în momentul cronologic al ajungerii lângă râul Doneţ. Noi am încercat să păstrăm adevărul istoric, şi totuşi să folosim, în sinteză, cele mai valoroase elemente, în primul rând ale tradiţiilor populare, ale letopiseţelor ruseşti, ale vestitului poem şi ale operei muzicale.

[24] Pe vremurile acelea triburile de poloveţi se întinseseră până în sudul Moldovei şi al Munteniei, până sub poalele Carpaţilor, sub numele de cumani.

[25] Couii erau un neam de mongoli, foşti nomazi, care se stabiliseră în mai multe părţi ale Rusiei. Se pare însă că ei veniseră în această luptă împotriva poloveţilor mai mult din dorinţa de-a prăda decât din prietenie faţă de ruşi. De aceea este explicabil că ei vor ceda cei dintâi în faţa duşmanului, determinând, în bună parte, înfrângerea lui Igor.

zbor.

— Se apropie Wormsul, strigă o calfă de dulgher. Priviţi! Priviţi!...

Într-adevăr, curând, se vede pe-o stâncă-naltă, cenuşie, un castel vechi cu turnurile crenelate, castelul regilor burgunzi.[72]

---

[26] Caiala este râul în apropierea căruia a suferit Igor marea sa înfrângere. Se presupune că râul Caiala este în realitate vechiul Calmius, care se vărsa în Marea Azov.

[27] Potrivit informaţiilor istorice, prima ciocnire dintre ruşi şi poloveţi s-a dat tot într-o zi de vineri — deci cam la o săptămână de la plecarea cnejilor din Novgorod-Seversk — aproape de amiază.

[28] Nespus de mişcătoare sunt versurile din „Cântec”, care evocă sfârşitul bătăliei:

Aici nu mai ajunse
vinul sângelui,
aici au isprăvit ospăţul
vitejii ruşi,
aici şi-au îmbătat nuntaşii,
şi s-au întins ei înşişi în ţărână,
pentru ţarina rusească.
Se vestejeşte iarba de durere,
copacul se îndoaie cu amar până-n pământ.

[29] După înfrângerea lui Igor, hanii poloveţi au vrut probabil să dea o lovitură decisivă. Să cucerească Putivl, care se pare că era una dintre cele mai puternice fortăreţe şi totodată să atace Kievul. Ca să poată lovi Kievul, ei şi-au propus să pună stăpânire mai întâi pe Pereiaslavl şi pe Rimov, cetăţi aflate mai la miazăzi de Kiev, pe partea cealaltă a Niprului, de unde să poată apoi izbi în voie cetatea de scaun a lui Sviatoslav.

[30] Poetul anonim, care a creat „Cântecul oastei lui Igor”, a dat dovadă în opera sa de o înaltă măiestrie artistică. Între momentele cele mai grăitoare ale poemului se numără atât „Visul lui Sviatoslav”, cât şi „Cuvântul său de aur”. „Visul” a fost creat anume cu scopul de a arăta previziunea cneazului că Igor şi cu soţii săi, care plecaseră singuri la luptă, vor fi înfrânţi. El bănuia această înfrângere mai înainte de a-i fi fost comunicată de către curteni. Această previziune şi-o mărturiseşte poetic, cu ajutorul simbolurilor şi metaforelor cuprinse în aşa-numitul vis. Mai impresionant este „Cuvântul de aur amestecat cu lacrimi”, rostit de Sviatoslav. Acest „cuvânt” constituie cea mai înaltă expresie a ideilor patriotice cuprinse în „Cântec”. Prin el, autorul poemului exprimă de fapt propriile sale simţăminte şi indirect simţămintele

Mai jos sunt case învelite cu olane roşii sau cu ţiglă. La chei, sub plopii argintii, ce tremură uşor în vânt, se află-o barcă. Şi în barcă se văd doi tineri minesengeri,[73]
ce-şi flutură năframele.

Corabia-şi încetineşte uşorul ei alunecuş pe apele fremătătoare. Şi, agăţaţi de-o funie, tinerii cântăreţi se

poporului, exprimă chemarea înflăcărată la unire.

[31] **î**n opera „Cneazul Igor” de Borodin, terminată însă de Rimski Korsakov şi Glazunov, Iaroslavna află despre căderea lui Igor abia după ce-l izgoneşte pe fratele său, Galiţchi, din cetatea Putivl.

[32] Toată această scenă a pregătirii şi apărării cetăţii Putivl este imaginară.

[33] Surojul este vechiul nume al Mării Azov, pe ţărmurile căreia sălăşluiau triburi de nomazi poloveţi.

[34] Poloveţii credeau într-o închipiută viaţă dincolo de mormânt. De aceea puneau în morminte obiecte necesare în viaţa de toate zilele. Gorganele ridicate deasupra mormintelor se numeau la vechii ruşi kurgane.

[35] Este vorba de „luceafărul de dimineaţă”, numit de poloveţi „steaua tăcerii”. În opera „Cneazul Igor”, Borodin a creat melodii fermecătoare pe tema dragostei dintre Vladimir şi Conceacovna. Cum îşi poate însă oricine închipui, nu există nici un fel de date exacte asupra originii pe care o avea Conceacovna, după mamă, nici asupra felului cum s-a ţesut dragostea dintre cei doi tineri, nici asupra modului cum a reacţionat cneazul Igor la auzul acestei veşti. Sunt doar presupuneri că astfel trebuie să se fi petrecut.

[36] în acest fel a încercat autorul acestei cărţi să-şi tălmăcească de ce un poloveţ, Ovlur, îl ajută cu atâta devotament pe Igor să scape din robie.

[37] în opera lui Borodin e înfăţişat hanul Conceac încercând să-l ademenească pe Igor de partea lui, prin daruri, roabe frumoase şi chiar o serbare dată în cinstea lui.

[38] în poem se cântă:

La Dunăre s-aude
glasul Iaroslavnei;
ca cucul, nevăzut ea cântă-n zori.
— „Zbura-voi — zice ea —
ca un cuc pe Dunăre,
muia-voi în apele Kaialei
mânecă de breb,
obloji-voi cneazului
sângerânde rănile
pe trupul său voinic”.

urcă, spre bucuria tuturor.

Trufaşul cavaler din Utrecht, la rugămintea tinerilor de-a le da voie să-l însoţească şi ei pe Rin, în jos, încuviinţează, întrebând însă cam bănuitor:

— Puteţi veni cu noi. Aş vrea să ştiu însă mai înainte unde doriţi s-ajungeţi?

Cavalerul este un bărbat foarte-nalt, din garda

Se pare că ruşii vechi atribuiau blăniţei de breb — un animal înrudit cu castorul, şi care a trăit odinioară şi pe la noi — calitatea de a putea lecui rănile, oprind curgerea sângelui.

[39] Plânsul Iaroslavnei din „Cântec” — pe care noi cu greu îl putem reproduce în proză — şi apoi din opera muzicală a lui Borodin, are şi o nuanţă socială, cetăţenească, patriotică. Iaroslavna ceartă vântul şi soarele nu numai pentru că au pricinuit suferinţa lui Igor, ci şi pentru că au lovit în oştirea rusă.

[40] Hermina se mai numeşte şi helge.

[42] Viela este strămoaşa îndepărtată a viorii de astăzi. Istoria ei este legată de aceea a menestrelilor. La început (secolul al XI-lea), se cânta la vielă, învârtindu-se dintr-o manivelă. Însă în secolul al XIII-lea ea avea cinci coarde, pe care se cânta cu un arcuş. În 1225, strada Rambuteau - din Parisul de azi - se numea „strada cântăreţilor de vielă", şi cincizeci de ani mai târziu şi-a schimbat numele în „strada menestrelilor". Viela s-a transformat, la începutul secolului al XV-lea, în violă, şi-abia pe urmă s-a născut vioara.

[43] „Chansons de geste" sunt acele poeme epice franceze în care se povestesc fapte de arme, de vitejie, bazate pe anumite întâmplări istorice sau legendare. Vine de la latinul „gesta" sau „res geste", adică fapte de război, întâmplări însemnate.

[44] Până în secolul al XI-lea, în Franţa se desăvârşeşte procesul de feudalizare. Din cauza transformărilor economice, şi datorită nivelului scăzut de dezvoltare a forţelor de producţie, pământurile ajung în mâinile marilor nobili. Stăpânul întregului pământ era socotit regele sau împăratul, care îl împărţea ducilor, conţilor, episcopilor şi stareţilor marilor mânăstiri. Regele era suzeranul, iar ducii, episcopii etc., marii săi feudali.

La rândul lor, marii feudali erau suzeranii baronilor şi viconţilor, şi aceştia ai cavalerilor. În schimbul feudelor pe care le primeau de la suzeranii lor, nobilii feudali trebuiau să vină în ajutorul suzeranului la război, şi la nevoie să moară pentru el. Aveau, de asemenea, şi alte obligaţii de ordin material, iar suzeranul trebuia să-i ocrotească pe vasalii săi. Toată această organizare nu avea alt scop decât menţinerea exploatării ţărănimii, pe umerii căreia apăsa întreaga ierarhie feudală.

[45] Carol cel Mare (768-814) este cunoscut în poemele eroice franceze sub

contelui de Utrecht. Are o frunte-ngustă şi ochi vineţi, privind tăios spre cântăreţi. La brâu poartă o sabie uriaşă.

— Gândim s-ajungem în Frislanda.[74]

— Am auzit că pe-acolo s-ar fi găsind mulţi iubitori de cântece şi de poeme! zice unul din minesengeri, un tânăr blond, cu obrajii rumeni, înveşmântat cu

---

numele de Charlemagne. În cursul unei domnii de 46 de ani, el a pus stăpânire pe aproape toate ţinuturile care fuseseră în stăpânirea imperiului roman de apus, purtând aproape 50 de campanii militare. Războaiele sale aveau ca scop cucerirea de noi teritorii şi mărirea statului franc, creat pe pământul fostului imperiu roman de apus. La anul 800, papa Leon III l-a încoronat ca împărat. Până atunci fusese numai rege al francilor. Deşi a fost un cârmuitor crud, a dovedit calităţi mari pe câmpul de luptă, fiind de o vitejie neobişnuită. Ca şi tatăl său, Pepin cel Scurt, şi mai ales ca bunicul său, Carol Martel, cu care uneori se şi confundă în legendă, Carol cel Mare a luptat cu îndârjire contra arabilor, sarazinilor încă de la începutul secolului al VIII-lea, ei intraseră în Galia de Sud (Franţa de sud, de astăzi), cu scopul de a o lua în stăpânire. Carol cel Mare a creat la frontieră o regiune de apărare, numită marca spaniolă. Acest lucru a înflăcărat mult imaginaţia populară, care a întruchipat în aceste fapte idealurile sale de apărare a patriei.

De aceea luptele date de el au intrat mai târziu în aşa-numitul ciclu de „legende carolingiene". Pe seama isprăvilor lui şi ale căpeteniilor sale s-au alcătuit adevărate epopei populare. Epopeile populare au fost însă prelucrate mai târziu, în spiritul clasei dominante, de către poeţii cavaleri, ca Theroulde şi alţii. Astfel, dintr-o mare epopee populară s-a născut şi cântecul despre Roland. Însă legenda populară a fost mistificată, deşi din ea s-au mai păstrat destule urme, fie în „Cântec” fie în alte renumite „chansons de geste".

[46] De fapt, la data când se născuse Roland, Carol cel Mare nu era nici el decât un copil de 7-8 ani, dar imaginaţia populară îl vedea un bătrân cu o barbă imensă, albă, în vârstă de cel puţin o sută de ani. De asemeni, nu se confirmă istoric nici o înrudire între Roland şi Carol, deşi în legendă Roland apare ca nepotul împăratului.

[47] Legenda arăta şi alte fapte care contravin istoriei. De pildă, se povestea că împăratul Carol cucerise şi Anglia, Irlanda, Constantinopolul etc., pe unde piciorul lui nu a călcat niciodată. Imperiul său, împreună cu teritoriile dependente, a cuprins, în perioada de maximă înflorire, aproape toată întinderea Germaniei, Franţei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului, Elveţiei, şi o parte a Italiei de astăzi. De aceea era socotit împărat al lumii. Sub influenţa bisericii se arăta în poeme că împăratul Carol nu lupta cu alt scop decât acela de a izgoni pe păgâni, pe sarazini, nume prin care poeţii medievali înţelegeau la început pe arabi, apoi pe mauri, şi în cele din urmă pe toţi

pantaloni din postav negru şi haină stacojie, de Strassburg.

— Atunci aveţi acelaşi drum cu noi, mai spune iarăşi cavalerul. Nu vă vom cere să plătiţi pentru călătoria asta. O să vă punem la-ncercare meşteşugul. Poate vreţi să cântaţi ceva...

— De e nevoie, plătim noi, dăm mână de la mână şi

---

musulmanii laolaltă. Fără îndoială că lupta împotriva arabilor, care pătrunseseră în Europa şi ameninţau şi Franţa, ocupa un loc important în acţiunile lui Carol cel Mare, dar nu acesta era scopul său de bază, ci întinderea, întărirea şi totodată apărarea imperiului său.

[48] Excomunicarea însemna nu numai alungarea cuiva din sânul comunităţii religioase creştine, ci un blestem îngrozitor. Nimeni nu avea voie să-i hrănească, să-i adăpostească sau să dea cel mai mic ajutor excomunicaţilor, sub ameninţarea unei pedepse asemănătoare.

[49] Fiecare nobil îşi avea culorile sale, pe care şi le punea pe veşminte, pe învelitoarea calului, pe armură sau scut. Roland avea - după legendă - culorile roşu şi alb.

[50] Pairii (se pronunţă perii) - dar pentru a se evita confuzii s-a scris în original) erau cei mai de frunte nobili ai Franţei. Se alegeau doisprezece pairi. Se numeau astfel pentru că toţi aveau drepturi egale în faţa împăratului. (De la latinul „par – egal”). Printre pairii legendari ai lui Carol cel Mare se numărau, afară de Roland şi Olivier de Montalban: Solomon, rege al Bretaniei; Namo, duce de Bassani; arhiepiscopul Turpin; Ogier, danezul; prinţul englez Astolfo; Florisamart, stăpânul turnului Sylvan; vrăjitorul Malagigi şi alţii.

[51] învestitura era, în evul mediu, de obicei un act solemn, prin care un mare senior numea, confirma cuiva demnitatea de cavaler. (De la latinul „investire".)

[52] în epoca feudală s-a dezvoltat o anumită morală, numită cavalerească, dominată de ideea credinţei faţă de suzeran. Vasalul trebuia să vină oricând în ajutorul suzeranului său şi să-şi dea la nevoie viaţa pentru el.

„Fiecare cavaler e obligat să îndure
Pentru senior arşiţa, frigul şi lipsurile.
El nu trebuie să-şi cruţe nici sângele, nici trupul!"

spune Roland în preajma luptei de la Roncevaux.

[53] Poeţii medievali făceau şi alte confuzii mari. Astfel se spunea că Hector a fost ucis de Atila. (Noi ştim, din „Iliada" lui Homer, că l-a răpus Ahile.) Ei mai atribuiau eroilor stăpânirea asupra unor săbii sau cai vestiţi, cu însuşiri excepţionale.

plătim, strigă cei care se găsesc în partea dinapoi a punţii. Numai să cânte pentru noi tinerii minesengeri...

Ochii vineţi ai cavalerului se luminează pentru-o clipă. Tare-l încearcă lăcomia. Se stăpâneşte însă şi răspunde:

— Tăceţi din gură, voi de-acolo, oameni de rând. Tăceţi din gură... Tinerii cântăreţi sunt oaspeţi şi nu ne

---

[54] Pentru a justifica toafte acţiunile războinice ale lui Carol cel Mare, în cântecele lirico-narative din evul mediu se amintesc de multe ori intenţiile duşmănoase ale sarazinilor împotriva Franţei, sau se acuză de trădare şi prietenie cu sarazinii alţi regi şi prinţi, pe care i-a atacat şi i-a supus Carol cel Mare.

[55] Elemente ale legendei despre naşterea, copilăria şi tinereţea lui Roland se aflau probabil, odinioară, în cântecele lirico-narative şi apoi în epopeea populară. Ele au ajuns până la noi - bineînţeles mult transformate - şi în povestirile în proză, ca şi în numeroase prelucrări ale unor autori ca Th. Bulfinch, M. Sanders ş.a.

[56] Heralzii erau un fel de ofiţeri care purtau blazonul stăpânului lor şi-i anunţau sosirea. Seniorii îşi comunicau poruncile prin heralzi vasalilor lor. Tot prin ei se făceau declaraţiile de război sau se organizau festivităţile. Blazonul era un semn distinct, pe care-l avea nobilul, închipuind un leu, o floare, un zid de cetate etc.

[57] în catedrala din oraşul Angouleme se găseşte, într-adevăr, un basorelief, reprezentând doi cavaleri în luptă. Se spune că ar fi Roland şi Olivier, luptându-se în faţa Vienei.

[58] Armura unui duşman de frunte ucis, în evul mediu, se agăţa, de multe ori, pe un trunchi de copac, sub numele de trofeu.

[59] Legenda povestită de cântăreţ se bizuie pe o întâmplare reală, petrecută în trecătoarea Roncevaux, din Munţii Pirinei. După o incursiune în Spania, care durase câteva luni, în care timp Carol făcuse o mulţime de cuceriri, armata sa se reîntorcea prin trecătoarea Roncevaux din Munţii Pirinei, la 15 august 778. Nişte cete de munteni, care la trecerea spre Spania călăuziseră armatele lui Carol, îi atacă la înapoiere ariergarda, răpesc prăzile pe care aceasta le purta şi dispar în ascunzişurile lor, fără ca să mai poată fi vreodată prinşi şi pedepsiţi. Cu acest prilej au pierit mai mulţi cavaleri, între care şi contele breton Hrodland - Roland. Probabil că aceştia s-au apărat cu multă vitejie, pentru că, din acest episod istoric modest, a înflorit legenda, apoi poema atât de cunoscută, „Cântecul lui Roland", cel mai bun şi mai vechi monument al epopeii medievale franceze. Numai că în legendă războiul lui Carol cel Mare durează şapte ani, nu câteva luni, cum a fost în realitate. Înfrângerea de la Roncevaux se datoreşte, în imaginaţia poetului, nu lipsei de

vor plăti nimic... dacă ne vor cânta pe drum...

— Acesta-i lucru prea uşor, spune şi cellalt cântăreţ, un tânăr vesel, dar plăpând, purtând o haină cenuşie. Şi noi îl facem cu plăcere. Este doar meşteşugul nostru. De vreţi, începem chiar acum... Ce aţi dori să vă cântăm?

---

tactică, aşa cum a fost într-adevăr, ci trădării contelui Ganelon. De asemenea, în legendă se arată că Charlemagne a răzbunat pe cei căzuţi în luptă. Tot în legendă, evenimentele au fost mutate din secolul al VIII-lea - când de fapt au avut loc - în secolele al XI-lea şi al XII-lea, transformând chipul lui Roland în acela al unui vasal ideal care moare fără şovăire pentru suzeranul său.

Prima transcriere a acestui cântec se află într-un manuscris de la Oxford, şi datează din secolul al XII-lea. Însă, pentru întâia oară, el pare să fi fost scris de un cântăreţ breton sau normand (poate Theroulde).

Pe lângă ideile simple şi rigide ale lumii feudale, care se desprind din acest cântec, se preamăreşte aici vitejia în luptă pentru Franţa şi sentimentul nobil al prieteniei. Roland este puternic, curajos, are cultul onoarei, şi ultimele lui gânduri, înainte de a muri, sunt pentru „dulcea Franţă".

Datorită acestor virtuţi, pe care cântăreţii populari le-au întruchipat în figura lui Roland, se explică faptul că legenda şi poema respectivă au dăinuit de-a lungul veacurilor.

[60] Poetul îşi închipuia că sarazinii aveau seniori, conţi şi duci, ca regii şi împăraţii Franţei, şi că aveau aceleaşi obiceiuri cavalereşti. Şi mai credea că sarazinii se închinau lui Mahomed şi... lui Apolo.

[61] „Cântecul lui Roland" indică pe Ganelon drept tată vitreg al principalului erou al poemului. Alte explicaţii nu se dau.

[62] Episodul legendar al fântânii se găseşte în aproape toate versiunile orale. El lipseşte din „Cântec”. Multe alte episoade introduse şi de noi, după legendele franceze, în această povestire, au fost preluate şi prelucrate, din versiunile orale, şi în lucrări poetice târzii, ca: „Orlando furioso” - „Roland furios” (Orlando este numele italian al lui Roland), de Ludovico Ariosto (1474-1533); „Orlando inamorato” - „Roland îndrăgostit”, de Matheo Mario Bojardo (1430-1494); „Romans de Chevalerie” - „Romanele cavalereşti” - de contele de Tressan etc. După unele din aceste izvoare, Roland nu ar fi fost atacat la întoarcerea din Spania, ci ar fi fost atras anume în trecătoare de Marsiliu, sub pretextul că vine acolo să plătească tributul.

[63] Visul lui Carol cel Mare este asemănător cu acela din „Cântecul oastei lui Igor”, al cneazului Sviatoslav. Carol cel Mare vizează că Ganelon îi rupe lancea din mâna dreaptă. Lancea îl reprezintă pe Roland. Acest procedeu poetic, de a folosi visul şi simbolurile lui, îl găsim deseori şi în alte opere

— Cântaţi-ne despre burgunzi, mormăie-naltul cavaler. Aici e Wormsul, deci rostiţi Cântecul Nibelungilor...[75]

— O să cântăm, spun tinerii. Este un cântec de demult. Crâncene întâmplări s-au scurs aici, la Worms, peste burgunzi. Câte-a văzut bătrânul Rin în scurgerea lui necurmată!

---

literare sau în legendele evului mediu.

[64] în legendă şi cântec, Olivier este arătat mai înţelept şi mai prudent. El îl roagă de trei ori pe tânărul Roland să sune din faimosul său corn, şi astfel să cheme pe Charlemagne în ajutorul ariergardei, încercuită de sarazini; dar acesta refuză cu mândrie, crezând că ar fi înjosit dacă ar trebui să cheme în ajutorul său pe împărat şi grosul oastei. Numai în clipa când constată că totul este pierdut îi cheamă, însă numai cu scopul de a răzbuna înfrângerea suferită prin mişelie şi trădare.

[65] Feudalii obişnuiau să pună în interiorul mânerelor săbiilor diferite moaşte şi relicve, bucăţele de lemn, oase etc., sperând că le vor purta noroc în bătălie. Bineînţeles că toate acestea erau numai nişte superstiţii, şi nu ajutau cu nimic, aşa cum s-a întâmplat şi cu Roland.

[66] Strigătul de luptă al francezilor: Montjoie ! - devenit mai târziu tradiţional - era legat, după unele legende, de numele săbiei lui Charlemagne, Joyeuse.

[67] O veche pictură franceză, pe sticlă, aflată în muzeul Luvru, reprezintă această scenă: Roland încercând să-şi sfărâme sabia, despicând o stâncă în două, şi mai departe, tot Roland sunând din corn. În faţa sa se vede toată oastea de cavaleri răpuşi. Impresionant reproduc legendara bătălie de la Roncevaux şi miniaturile din „Marile cronici franceze”.

[68] Numele ei în cronicile din literatura medievală franceză este Aida-Auda.

[69] După o legendă, la Blaye, ar fi fost înmormântaţi Turpin, Olivier şi Roland; după alta, Olivier, Oda şi Roland.

[70] Mannheimul, aflat în partea de sus a Rinului, la confluenţa sa cu râul Necar, deşi înfiinţat pe la anul 800, era încă în secolul al XIII-lea o aşezare nu prea însemnată.În schimb Strassburgul, care se află în Alsacia, tot pe ţărmul Rinului, era încă de pe atunci un centru comercial important.

[71] Utrechtul se află în Olanda, nu prea departe de vărsarea Rinului în Marea Nordului.

[72] Regatul burgunzilor germani, o ramură a vandalilor, a fost înfiinţat pe Rin la anul 413, având capitala la Worms, oraş ce există şi în zilele noastre. În anul 437 regatul a fost nimicit, în cursul unui atac al hunilor, şi ultimul rege burgund, pe nume Gundichar, a fost ucis cu acest prilej. Cetele de burgunzi rămase în viaţă, după acest dezastru, au părăsit ţinutul Rinului, îndreptându-se mai întâi spre Sabaudia (Savoia de astăzi), apoi spre regiunea cursului

— Începeţi... hai, începeţi cântul, strigă pescarii şi ţăranii cei grămădiţi în fundul punţii. Nu-i sărbătoare mai frumoasă decât s-asculţi un cântăreţ.

Cei doi tineri se saltă sprinteni pe un colac mare de sfoară. Unul îşi ia în braţe rotta[76] şi-i mângâie coardele lungi, privind spre depărtările încununate de zăpezi, apoi către cetatea Worms. Şi celălalt, după ce face o

---

superior al Rhonului şi al Saonei, întemeind un nou regat. Teritoriul acestui nou regat burgund a fost mai târziu înglobat statului franc de apus, adică Franţei de astăzi.

[73] Numele german original este Minnesänger (transmis la noi — minesenger, se citeşte însă minezengher) şi înseamnă cântăreţ al iubirii înalte. Minesengerii erau nişte poeţi şi muzicanţi cavaleri, asemănându-se în multe privinţe cu trubadurii. Se cunosc minesengeri mari creatori, ca Walter von der Vogelweide (1160-1230), Hartmann von der Aue (1170-1210) sau Wolfram von Eschenbach (1170-1220). Alţii minesengeri mai tineri sau lipsiţi de importanţă se mulţumeau numai să cânte sau să recite operele marilor poeţi. De asemenea, unii erau nobili bogaţi şi puternici, îşi cântau operele în castelele regilor şi ale marilor aristocraţi de la curte. Alţii, mai puţin nobili, în ce priveşte originea, şi mai săraci, cântau cel mai adesea prin pieţele oraşelor, prin târguri, uneori chiar prin sate, prin porturi sau pe corăbii — cum se întâmplă în povestirea noastră — sau pe la curţile micilor nobili provinciali. De multe ori între aceşti minesengeri aveau loc întreceri în ce priveşte măiestria. Se cunoaşte o faimoasă întrecere la Wartburg în 1207). (Această întrecere a fost de altfel ilustrată într-o miniatură aflată într-un manuscris din secolul al XIV-lea.) Mai târziu aproape toţi minesengerii, ca şi trubadurii sau truverii francezi au început să se coboare din castele în pieţele oraşelor şi să cânte pentru mulţime. În Germania minesengerii au putut fi întâlniţi la mijlocul veacului al XIV-lea. In această epocă ei nu mai creau, ci se mărgineau în a cânta operele înaintaşilor, adaptându-le gustului ascultătorilor.

[74] Comitatul Frislandei sau Frizia era în partea de nord a Olandei de astăzi.

[75] în şirul marilor legende din veacul de mijloc, aceea despre Sigfrid şi Crimhilda ocupă un loc cu totul deosebit. În ţesătura ei s-au împletit cele mai vechi poveşti mitologice ale nordului, cu fapte istorice reale petrecute în secolele al V-lea şi al VI-lea, cu întâmplări şi obiceiuri din vremea când s-a definitivat poema, adică din secolul al XII-lea. Ca să înţelegem mai bine toate acestea va trebui să ne întoarcem, însă, în primele secole ale erei noastre, în Scandinavia şi în Islanda. Mai ales în Islanda. Pământurile acestea stâncoase, îngheţate, cu fiorduri dantelate, sunt leagănul poveştilor despre imaginarii zei ai lumii de la miazănoapte. Şi oamenii din miazănoapte luptau din greu cu vitregiile naturii: zăpada, îngheţurile, mările pline de furtuni. Iubeau lumina

plecăciune cu boneta în mână, grăieşte spre ascultători, arătând zidurile sure:

— Aici, în Worms, pe stânca asta, sus, în castelul cenuşiu, au vieţuit, cu multe veacuri în urmă, viforosul Dancrat şi soaţa lui, regina Ute, cu fiii lor Gunter, şi Gernot, şi Giselher. De-acolo, unde vedeţi turla că săgetează înălţimea, străjuia regele adesea apele Rinului spre Strassburg sau către Marea Nordului. Şi vai de-acel ce cuteza să se apropie de ţinutul burgunzilor, fără să aibă la provă semnul alb al păcii!

Regele şi cu fiii lui, însoţiţi şi de alţi viteji, ca Tronje Hagen[77] negurosul, sfetnicul cel mai de credinţă, sau Volker cel într-una vesel, Dankwart, şi Rumhold, şi mulţi alţii săreau pe cai sau în corăbii ce pururea erau la chei, strânse în lanţuri şi parâme, şi nu putea niciun duşman să urce până la castel.

---

soarelui, dar ea pierea aproape întotdeauna sub ceţuri şi întunecimi. Atunci ei au creat un fel de Apolo al nordului, pe zeul Balder, tânărul şi frumosul zeu al luminii. Acesta era invulnerabil. In fruntea călăreţilor săi, înarmaţi cu lănci şi săbii, zeul luminii, Balder, îl înfrunta adeseori pe întunecatul stăpânitor al ţării ceţurilor: prea mohorâtul Niflheim. Urând lumina şi dreptatea, Loki, zeul răutăţilor, descoperă singurul mijloc prin care Balder putea fi doborât. Şi îl răpune printr-o viclenie. Povestea aceasta despre Balder şi Loki, care întruchipa lupta dintre lumină şi întuneric, dintre bine şi rău, a fost cântată în imnurile nordice veacuri de-a rândul şi ea se află de fapt la baza cântecului şi legendei despre frumosul Sigfrid.

Dar iată că întâmplări istorice reale vin să înflăcăreze inimile oamenilor de la miazănoapte. Triburile germanice încep să se tălăzuiască şi să izbească imperiul roman de apus, căutând să-i preia bogata moştenire. Adeseori regii acestor triburi se luptă însă şi între ei şi se distrug fără cruţare. Vechile poveşti mitologice ale nordului, care oglindiseră odinioară numai forţele naturii, întruchipându-le în zei, capătă de atunci înainte şi atribute istorice, sociale. Noi nu ştim dacă Sigfrid, frumosul şi viteazul prinţ din Niderlanda, a existat în realitate. Dar socotim că tot aşa precum Roland, Cidul sau Igor au vieţuit într-adevăr, trebuie să fi fost cândva şi un Sigfrid. Poporul n-a cântat decât pe cei mai dragi eroi ai săi. Dar dacă Sigfrid o fi existat, la fel ca şi în poemele despre Roland sau Cidul, caracterul de bază al eroului a fost cu siguranţă mult schimbat.

Pentru că lângă doamna Ute mai avea regele acolo un bobocel de copiliţă, cu obrăjorii albi şi rumeni, cu buzele însângerate şi ochi albaştri cum e cerul în primăvară dimineaţa şi cu surâs dulce, sfielnic, şi-o voce lină, mângâioasă, mai mângâioasă decât e cântecul de rottă. Era comoara regelui cea mai de preţ, cea mai aleasă, pe care şi-o veghea ziua şi noaptea cu feciorii şi cu oştenii cei mai buni.

Comoara se numea Crimhilda...

Castelul se mai vede încă. Priviţi acolo unde bate raza de soare-ntr-o fereastră cu gemuleţe colorate. Acolo spun alţi minesengeri, mai vârstnici şi mai

---

Legenda despre luminosul zeu Balder a căpătat un caracter istoric. S-au născut alte cântece ale căror urme le găsim circulând în Scandinavia şi prin Germania, cu mult înainte de anul 1000. Tot astfel după cum descoperim multe elemente ale legendei consemnate de istorie, ca însuşi numele de Nibelung; uciderea regelui burgund Gundichar de către huni la anul 437; cearta dintre două regine: Brunhilda a francilor şi Fredegonda a Neustriei; sau, răzbunarea reginei Clotilda asupra altui rege burgund din secolul al VI-lea, care-i omorâse părinţii. Preluând aceste străvechi cântece, poeţii cavaleri ai evului mediu de mijloc le-au adaptat gustului epocii în care trăiau. Au împletit pe firul povestirii şi alte întâmplări din stricta contemporaneitate şi le-au împrumutat eroilor legendei purtările şi obiceiurile cavalereşti ale timpului lor. Aşa s-a încheiat probabil, pe la anul 1210 în Austria, forma definitivă a „Cântecului Nibelungilor”, sub pana unui poet rătăcitor necunoscut. Recopiată, poema ne-a rămas în aproape douăzeci de manuscrise cu mici deosebiri între ele, constituind cel mai important monument al literaturii germane vechi şi unul dintre cele mai valoroase ale literaturii universale.

[76] Minesengerii cântau acompaniindu-se fie cu fidelul — acelaşi instrument ca şi viela menestrelului, însă cu patru coarde — fie cu o harpă mică, numai cu cinci până la nouă coarde, moştenită de la cântăreţii vikingilor, dar mai ales cu rotta, un instrument asemănător cu citara antică, însă de formă lungă şi rectangulară, ale cărei coarde erau ciupite cu ajutorul unui plectru de fildeş sau de metal.

[77] După mulţi cercetători în problemele de mitologie nordică, Hagen nu întruchipează decât pe întunecatul zeu Loki din legendele scandinave, acela care a doborât prin viclenie pe zeul luminii Balder, personificat în legenda Nibelungilor prin bălaiul Sigfrid.

înţelepţi, că ar fi fost odaia fetei. De-acolo ea privea în zare, visând în visele-i de fată la cel care urma să vină, s-o ia şi s-o facă regină în nu se ştie care ţară.

Rinul i se părea atuncea – sub strălucirea soarelui – că e un râu mare de aur. Pomii şi verdele din pajişti i se păreau că-s poleiţi, şi căprioarele din munte, care veneau să se adape, păreau nişte făpturi din basme.

Aşa se scurgea viaţa ei, la adăpost de orice patimi, de griji sau chiar de întristări.

De la o vreme însă Dancrat s-a petrecut din lumea asta, cum se petrece orice fiinţă.

Ultimul lui cuvânt a fost spre Gunter, cel care-i urma, fiind cel mai mare dintre fraţi:

— Să aveţi grijă de Crimhilda, să nu o bată vânturi aspre şi să-i găsiţi un mire vrednic, cel mai viteaz dintre viteji, care s-o poată ocroti...

Burgunzii l-au aşezat pe Dancrat, după străbune obiceiuri, într-un mormânt ce se mai vede într-o ogradă, la castel, punându-i căpătâi o spadă.

Şi Gunter s-a încununat în locul tatălui său, Dancrat, având pe fraţii lui alături, pe Gernot şi pe Giselher.

— Tronje Hagen să-ţi ajute la treburile cârmuirii şi sfatul său să i-lasculţi, îl îndemnase mai-nainte Dancrat pe fiul său urmaş.

Şi-acum, lângă regele Gunter şi lângă fraţii săi iubiţi, şedea de veghe veşnic Hagen, cu chipul său cel neguros.

Se spune că în toată lumea nu era om mai iscusit decât acest Tronje Hagen. Ba, după unii cântăreţi, cunoştea şi vrăjitorii. Nu era taină cât de mare ca el să n-o poată afla. Umbla doar îmbrăcat în negru. Barba şi părul le-avea negre, ochii mereu întunecaţi. Altminteri

era devotat până la moarte regelui. Nici nu avea altă credinţă Tronje Hagen pe pământ, decât slujirea celui care îi era rege şi stăpân.

Şi, trebuie să mai povestim că după moartea tatălui, într-o zi, se afla Crimhilda sus, la fereastră, şi-mpletea la o dantelă subţirică. Mai multe fete se găseau în jurul ei, cosind, ţesând, pălăvrăgind de toate cele câte-s în lună sau în stele.

Din întâmplare se găsea alăturea regina Ute.

Toate copilele râdeau.

Numai Crimhildei îi curgeau pe obrăjori câteva lacrimi. Ochii-i erau nespus de trişti.

— Ce e cu tine, fata mea? a întrebat-o doamna Ute.

Crimhilda şi-a înălţat chipul spre mama ei şi i-a răspuns:

— Slăvită doamnă şi măicuţă, nu ştiu de trebuie să-ţi spun... Şi nu ştiu dacă n-o să râzi, auzind povestirea mea.

Mama a dat însă din cap şi i-a făcut un semn cu mâna, în chip că nu va râde nimeni de cele ce vor auzi.

— Iată ce este, a spus Crimhilda. În noaptea asta am avut un vis de tot tulburător.[78]

— Mi se părea că mă găseam într-un ţinut necunoscut, unde trăiam într-un castel, fără de voi, cei cunoscuţi şi apropiaţi atâta mie. N-aveam decât un singur prieten şi-apărător. Era un şoim ce săgeta văzduhurile şi se-ntorcea pe mâna mea. Îl dezmierdam, şi-mi era drag. Dar iată, din înalt, deodată, se reped două păsări negre. Socotesc că erau doi vulturi. Nu am putut să-i deosebesc. Mă-nconjura o pâclă deasă. Şi vulturii aceştia doi s-au repezit spre şoimul meu. Unul i-a-nfipt ciocul în spate. Celălalt l-a

smuls cu ghearele. Penele i le-au răvăşit. Inima i-au mâncat-o toată. Sângele lui a-nroşit ţărâna. Stătea – parcă îl văd în vis – întins, cu-aripile lăsate, cu ochii goi, de sânge stors... Nu pot să spun, iubită mamă, cât m-a mâhnit visul acesta. M-am trezit plină de sudori şi-nlăcrămată, suspinând. Am plâns, şi mai oftez şi-acum... Mă-ntreb ce poate însemna... Ce tâlcuri îi pot oare da...

Regina Wormsului a stat câteva clipe, cugetând. Se spune că regina Ute era nespus de înţeleaptă. Şi apoi, mângâindu-şi fata, i-a tâlcuit visul aşa:

— Socot că şoimul tău din vis trebuie să fie un bărbat, care-o să-ţi fie ţie drag. Nu ştiu de îţi va fi şi soţ. El o să aibă doi duşmani de neam înalt, poate regesc, care o să-i scurteze viaţa cu armele lor ascuţite. Însă tu nu te întrista. Poate şi visele ne mint. Eşti prea frumoasă, şi prea bună, ca să nu ai destul noroc lângă bărbatul ce te-o lua de soaţă, în castelul său...

Crimhilda s-a-nroşit la chip:

— Nici nu gândesc să mă mărit! a şoptit ea. Am auzit că multe sunt primejdiile ce le cuprinde dragostea. Mai bine vreau să stau într-una lângă măicuţă, lângă fraţi.

— Ehei, numai de s-o putea, a surâs blânda doamnă Ute. De pe acum ne tot vin soli, din susul Rinului, din jos, şi chiar de peste ţări şi mări. Pesemne, minesengerii ce vin adesea la castel şi te-au văzut la ospeţe duc vestea-n lume peste tot de mândra frumuseţe-a ta... Atâţia prinţi ţi-au cerut mâna. Tu-i tot respingi – dar până când?

Şi-adevărat, că pân-atuncea sosiseră sute de soli, atraşi ca fluturii în noapte de razele unei făclii.

Vestea de frumuseţea fetei o duceau minesengerii tuturor regilor din lume, prinţilor, cavalerilor şi tuturor vitejilor.

Tot pe atunci, se povesteşte că în tărâmul Niderlandei – Ţara de jos a Rinului – ocârmuia regele Sigmund, în marea lui cetate Xanten.[79]

Dacă mai sus străjuia Rinul bătrânul rege burgund, Dancrat, jos îl veghea regele Sigmund.

Şi-aşa, precum spun cântăreţii din vremurile de demult, regele Sigmund şi cu soaţa, iubita lui regină Siglind, aveau în casă şi-un fecior de-o frumuseţe, vitejie şi isteţime fără seamăn. Nicicând n-a fost altul ca el. Se chema Sigfrid – păr bălai, Sigfrid cu paloşul de foc, Sigfrid, cel mai bun călăreţ şi cel mai bun vâslaş pe Rin şi-n toată Marea Nordului.

Grozavi bărbaţi trăiau şi-n Xanten.

În Ţara Rinului de jos, se ştie, nu se află munţi să ocrotească de duşmani cetăţile şi satele. Rinul i-asemeni unui drum pe care umblă orişicine, la voia lui, şi orişicând. Primejdiile-s mult mai mari decât în susul râului. Din Marea Nordului s-avântă piraţii des şi jefuiesc. De nu eşti de ajuns de tare şi inima de-ţi tremură cât de puţin în vreo clipită, eşti mult prea lesne doborât.

Oamenii Rinului de jos ştiu asta bine, şi de-aceea se pregătesc să lupte straşnic şi să-i răpună pe vrăjmaşi.

Iar pe pământul Niderlandei, cel mai bun dintre cavaleri, cel mai viteaz şi cel mai vrednic era frumosul tânăr Sigfrid.

Când îşi punea coiful de aur, sabia scumpă de argint şi-ncăleca pe un cal alb, Sigfrid părea un zeu picat din înălţimile Walhalei – lăcaşul zeilor germani – un zeu

strălucitor ca Balder, dar mai puternic decât el.

Nimica nu-l înfricoşa pe tânărul cel semeţ, Sigfrid. In luptă era ca un fulger. Iar la petreceri, glasul lui suna voios, răsunător, intonând cântece străvechi, prin care cei vii proslăveau pe cei viteji, căzuţi în luptă, duşi în Walhala de walkirii,[80] spre desfătare veşnică.

Iar tatăl său, bătrânul Sigmund, îl privea plin de bucurie şi de tristeţe totodată. Inima lui se veselea ştiindu-l pe feciorul său neîntrecut între bărbaţi, deşi abia-i mijise barba blondă ca aurul curat. Şi-apoi îl potopea tristeţea, pentru că preafrumosu-i fiu părăsea deseori cetatea, pleca să cerceteze lumea. Şi nu ştia dacă-ntr-o zi nu-l vor lovi nişte haini, cu mişelie, pe la spate.

Mai se găsea atunci pe lume şi ţara Nibelungilor. O, ce întunecată ţară. Ţară de neguri şi păduri. Copacii creşteau groşi şi strâmbi. Apele se scurgeau mâloase. Iarba se târa pe pământ, nu creştea moale, mătăsoasă, ci era aspră, scârţâia când sufla vântul peste ea, ca nişte crengi de lemn uscat. Iar oamenii priveau pieziş. Nu se-auzea pe-acolo râset, ci gemete de schingiuiţi, şi răcnete, şi blesteme. Nimănui nu-i plăcea să umble prin astfel de ţinut, în care soarele nici nu pătrundea printre desişurile negre, şi mohorâte, şi-ncruntate.[81]

Doar Sigfrid, preaviteazul Sigfrid, nu se sfiise, şi umbla prin ţara Nibelungilor cu calul său, şi-o cerceta.

Şi tot umblând, vrând să cunoască această ţară a negurilor, s-a rătăcit printr-o pădure. Pădurea se-ntindea adânc, pe nişte munţi prăpăstioşi. Rătăcind el mereu prin munte, s-a auzit zgomot de glasuri, de răcnete şi blesteme. Se certau, se băteau de moarte

doi prinţi din neamul Nibelung. Aceştia-şi omorâseră tatăl doar cu o zi în urmă. Îl căsăpiseră să-i ia comorile ce stăpânise şi care se aflau acolo, în munţii cei prăpăstioşi, ascunse într-o tainiţă.

Comorile acestea mari fuseseră odinioară în stăpânirea unor duhuri. Erau, de altfel, făurite de-acele duhuri, sub pământ, şi cuprindeau vase de aur, cupe înalte de argint, armuri şi scuturi, căşti şi săbii, care sclipeau ca focuri vii.

Mai erau haine şi covoare ţesute tot în fire scumpe, bătute-n pietre preţioase. Iar nestematele stăteau în grămezi mari de diamante, smaragde şi mărgăritare, rubine şi-alte pietre scumpe, cum nu se mai găsesc în lume. Atât de multe se aflau în tainiţa sub-pământeană, că nu ar fi putut încape în nu ştiu câte mari clădiri.

Întâiul rege-n acea ţară, cu numele de Nibelung, printr-un mijloc pe care nimeni nu l-a aflat nici în legendă, pusese mâna pe comoară.

Şi, punând mâna pe comoară, acele duhuri neştiute ar fi rostit un greu blestem:

„În mâna cui or să ajungă comorile ce ni s-au luat de către regii Nibelungi, să piară înecat în sânge! Fierul de sabie sau lancea să îl străpungă, negreşit. Fiul să-şi duşmănească tatăl, soţul soţia, prietenia să nu-mblânzească inima celui ce va râvni comoara. S-aducă-n jurul ei doar moarte, cumplită moarte şi durere, şi răzbunări nemaivăzute… Aşa ursim… Aşa să fie!”

Astfel spuseseră la urmă acele duhuri din legendă.[82]

Şi-ntr-adevăr, zice povestea că-ntâiul rege al ţării, Nibelung, fusese doborât de-un frate care-i râvnea

averile. Toţi regii care i-au urmat din neamul lui, toţi regii Nibelungi, ce stăpâniseră comoara, fuseseră răpuşi de fier.

Cei doi prinţi care se băteau în faţa tânărului Sigfrid erau din neamul Nibelung. Ei se chemau: cel mare, Schillung, iară mezinul Nibelung, la fel ca regele strămoş. Ei se certau pe moştenire. Şi nu ştiau cum s-o împartă, fiindcă şi unul şi cellalt vroiau mai mult de jumătate.

Sigfrid tocmai se apropia.

— Tinere, i-au glăsuit ei. Împarte-ne comoara asta, şi îţi vom dărui o spadă ce poartă numele de Balmung. Ea e făcută în Islanda de un fierar care bătea pe nicovală, altădată, sub muntele cel înalt, Hecla, spade şi zeilor din cer.[83]

— A fost purtată cu-ndrăzneală de primul rege, Nibelung. Primeşti tu să ne faci dreptate?...

— Primesc, cum nu, a rostit Sigfrid.

Sigfrid era cinstit din fire. El nu ştia că cei doi prinţi nici nu gândeau să-i dea pe Balmung. Vroiau numai să se slujească de el cât o-mpărţi comoara, şi apoi să-i scurteze viaţa, ca tatălui lor doborât.

Şi Sigfrid a descălecat şi a-mpărţit în jumătăţi comoara cea fără pereche. A pus o parte din comoară pe coasta unui munte-nalt. Şi-n faţa lui, pe un alt munte, a pus cealaltă jumătate.

Făcuse împărţeala dreaptă. Dar fraţii, prinţii Nibelungi, au început să strige tare şi să-l blesteme pe flăcău căci fiecare dintre ei vroia mai mult de jumătate. Ba, prinţul Schillung, furios, şi-a ridicat iute pumnalul ca să-l lovească-n inimă pe tânărul Sigfrid din Xanten. Dar Sigfrid n-a rămas dator şi l-a lovit cu

sabia, tăindu-i capul din grumaz. De nu ar fi ştiut să lupte, lui Sigfrid i-ar fi fost, desigur, ziua aceea cea din urmă; căci Nibelung, celălalt prinţ, cuprins de-o ură-ncrâncenată, s-a repezit asupra lui cu-o lance care scânteia, gata să i-o înfigă-n trup.

Numai că Sigfrid s-a ferit cu dibăcie de duşman, şi l-a răspuns cu sabia, culcându-i fruntea în ţărână.

Cum au căzut aceşti doi prinţi, s-au deschis porţile de fier ce ţineau tainiţa-ncuiată. Şi lângă porţi, scânteietoare, într-o firidă de argint, era sabia făurită în atelierul zeilor de sub prăpăstiosul Hecla. Sigfrid a vrut să o apuce, dar porţile s-au strâns la loc.

Au stat aşa câteva clipe, şi iată, s-au deschis din nou.

Sigfrid, fără să stea pe gânduri, s-a repezit, a smuls pe Balmung din albul ei lăcaş de-argint.

Tocmai atunci, ca nişte fiare s-au repezit la el, cu arme, doisprezece uriaşi. În urma lor veneau călări vreo şapte sute de oşteni, înalţi cât trunchii de stejari.

Lupta a fost destul de grea, dar Sigfrid tot i-a biruit. Şi i-a legat pe toţi în ştreanguri, să-i ducă prizonieri în Xanten. Dar cum sfârşise treaba asta şi-abia-ncercase să răsufle, s-a şi simţit cuprins din spate de nişte braţe ca de fier.

Sigfrid era atât de tare, că nimeni nu ar fi putut să-i prindă mâna nicio clipă. Şi iată că mâna sa dreaptă, în care ţinea sabia, i-era acuma ţintuită. Viteazul s-a întors să-şi vadă duşmanul care îl prinsese în braţe cu-atâta putere. În spate nu se zărea nimeni, şi nici în faţă, nici pe lături. Duşmanul era nevăzut.

Totuşi s-a străduit viteazul să lupte cu acea făptură pe care n-o putea zări. Şi s-a luptat o zi şi-o noapte. Şi

soarele, şi stelele cătaseră la lupta asta îndârjită, pe care Sigfrid o dădea cu-o fiinţă atât de misterioasă. Trecuse apoi dimineaţa. Se apropia şi miezul zilei, şi lupta nu se mai sfârşea. Când, iată, Sigfrid se smuceşte şi-şi scapă mâna din prinsoarea acelui cleşte de oţel. Şi, învârtind-o prin văzduh, căutând să-şi dibuie duşmanul, care-l lovea când dintr-o parte şi când dintr-alta, fără milă, mâna sa prinde o fâşie lucie, moale, de mătase. Trage fâşia şi în mână zăreşte-o glugă albăstrie.

Gluga căzuse de pe capul unui pitic bătrân, dar zdravăn. Iar gluga era fermecată. Ea făcea nevăzut pe-acela care şi-o aşeza pe cap. Îi da-n acelaşi timp putere de zece ori pe cât avea.

Fără de gluga fermecată, ce-o purtase pân-atunci, piticul nu mai cuteza să îl înfrunte pe viteaz. Căzuse pe o latură şi se ruga smerit de Sigfrid:

— Sunt regele piticilor care sălăşluiesc în munte şi străjuiesc comorile, avutul Nibelungilor. Mă cheamă Albrich, şi voi fi de azi-nainte sluga ta...

Sigfrid s-a-nduplecat de Albrich. Era bătrân, cu barba albă. Şi avea ochii albaştri, buni, cătând spre tânăr cu credinţă.

— Comorile sunt ale tale, căci tu le-ai cucerit în luptă, a mai rostit piticul Albrich.

Sigfrid, atât de ostenit, vroia să-şi spele puţin faţa, să bea câteva-nghiţituri dintr-un izvor ce murmura încetişor printre copaci. Însă în clipa când a vrut să soarbă din izvor, întreaga lume s-a clătit sub şuierul unui balaur, care stătea şi el de strajă lângă comoara nibelungă, într-o adâncitură largă, o peşteră de sub pământ.

Balaurul şedea de veacuri în peşteră şi dormea dus. Lui îi era sortit de duhuri să doarmă-n voie, liniştit, cât timp era sabia Balmung în tainiţa comorilor. Numai când sabia aceasta ar fi căzut în mâinile unui voinic venit din lume, el trebuia să se trezească şi să-l ucidă pe voinic.

Ca să-nţelegeţi ce balaur s-a-nfăţişat atunci lui Sigfrid, vă spun că el putea cuprinde sub trupul său toată pădurea. Botul îi era plin de flăcări şi ochii îi ardeau ca para. Pe cap avea o creastă-naltă, roşie, ca scăldată-n sânge. Pielea-i era învăluită în nişte plăci mari. Ghearele lui erau uriaşe. Unde călcau, săpau o vale.

Când Sigfrid a luat sabia din tainiţa comorilor, balaurul s-a deşteptat. A căscat larg şi s-a târât din peştera adâncă-afară. A aşteptat însă ca Sigfrid răpus să fie de pitic. Văzând învingător pe Sigfrid, după o luptă atât de lungă, balaurul s-a repezit asupra lui, c-un şuier groaznic, pe când voinicul, însetat, se apleca să soarbă apă.

Sigfrid, auzind şuierul, s-a-ntors fulgerător spre monstru, cu sabia Balmung în mână. Dar prea târziu. Balaurul, deschizând botul, l-a şi cuprins într-o clipită. Viteazul tânăr s-a văzut în mijlocul unui noian de flăcări care îl ardeau. Şi dinţii aprigi de balaur s-au strâns ca nişte porţi de fier. Oricare altul ar fi fost în locul lui ar fi pierit. Dar Sigfrid, cu o încordare uriaşă, dincolo de fire, a ridicat în sus pe Balmung şi a înfipt-o-n cerul gurii monstrului înfiorător, mai înainte ca acesta să-l strivească. Sabia i s-a-nfipt în creier balaurului fioros. Botul i s-a deschis c-un răget, scos din adâncul trupului care se zvârcolea de jos, doborând

sute de copaci, răsturnând stâncile din munţi, vărsând din el valuri de sânge purpuriu şi înfierbântat.

Din sângele care-i cursese balaurului, se făcuse un lac roşu, în vâlcea.

— Stăpâne, a zis Albrich lui Sigfrid, tu ne-ai învins prin vitejie, şi, după datinile vechi, te vom sluji, eu şi piticii, şi luptătorii ne-nfricaţi ce se găsesc în toată ţara, şi-aşteaptă doar porunca mea. Dă-mi voie să-ţi dau un sfat. Dacă te vei scălda îndată în balta asta roşie, în sângele balaurului, vei dobândi atâta forţă, încât nimeni din lumea asta nu va putea să-ţi stea-mpotrivă. Iar trupul tău, scăldat în sânge, nu va mai fi pătruns în veci de lance, spadă sau săgeată, cuţit de fier sau orice armă. Nici focul nu te va mai arde. Vei deveni invulnerabil.

Sigfrid l-a ţintuit în ochi pe Albrich cu privirea lui senină, dar străpungătoare.

— Dacă mă minţi, piticule, şi-n ceasul morţii de mă aflu, să ştii că am să mă răzbun. Nici tu nu vei scăpa cu zile.

— Încrede-te, a spus piticul. Nu te înşel. Noi, cei de-aici, suntem cumpliţi, da-n luptă dreaptă. Nu ştim de loc să înşelăm... Doar regii noştri-au fost mişei. Grăbeşte-te însă, pentru că sângele acesta va împietri curând de tot...

Sigfrid s-a dezbrăcat de haine şi s-a zvârlit numaidecât în balta roşie, fierbinte.

Tot corpul şi l-a scăldat Sigfrid, făcându-se invulnerabil. Numai pe umărul său stâng i-a căzut dintr-un tei o frunză. Piticul Albrich a vroit să-nlăture această frunză, dar timpul de scăldat trecuse.

Lui Sigfrid i-a rămas pe umăr un loc micuţ, în care

spada putea să-şi înfigă tăişul. Dar cine-ar fi putut să afle această taină a lui Sigfrid, pe care-o cunoşteau doar el şi regele piticilor?

Aşa a devenit stăpân Sigfrid pe marile comori ale regilor Nibelungi, pe spada Balmung cea vestită, ca şi pe gluga fermecată a regelui piticilor, glugă ce făcea nevăzut pe cel ce şi-o punea pe cap, şi-i înzecea puterile.

Când a plecat, l-a însoţit piticul Albrich pe tot drumul. Şi oriunde făceau popas, Albrich chema pe luptătorii din ţara Nibelungilor să i se plece noului stăpânitor al ţării lor.

Cu toţii îl jurau credinţă, lui şi urmaşilor lui Sigfrid.

Credinţă îi jurau pe Balmung, sabia Nibelungilor.

Aşa s-a dus Sigfrid la Xanten, lăsând comoara blestemată a Nibelungilor sub paza lui Albrich cel cu barbă albă şi-a celorlalţi pitici ai săi.[84]

Pe când se-napoia la Xanten, voinicul Sigfrid auzea, nu pentru prima oară, pretutindeni unde făcea câte-un popas, c-aici, la Worms, într-un castel, pe ţărmul Rinului de aur, se afla cea mai mândră fată din câte se aflau pe-atunci în ţările din miazănoapte.

Mulţi cântăreţi o proslăveau în cântece şi în poeme. Şi povesteau cum veneau regii, prinţii, baronii şi vitejii să-i ceară mâna ei micuţă regelui Gunter de la Worms şi mamei sale, doamna Ute. Dar ea nu îndrăgea pe nimeni. Vroia să stea mereu fecioară, lângă regină, mama ei, şi lângă fraţii mult iubiţi.

Sigfrid, auzind veştile, se-nflăcără atât de mult, încât o visa deseori pe sora regelui burgund, Crimhilda cea fermecătoare. Şi-n visele lui o vedea aşa cum era ea, aievea, pentru că vechii cântăreţi ştiau să

zugrăvească-n versuri oamenii tocmai cum erau. Ştiau să-i cânte-n aşa fel, încât parcă îi şi vedeai.

Sosind apoi Sigfrid la Xanten, privea corăbiile plutind pe apa Rinului în jos.

Şi nu trecea corabie să n-aducă şi vestea asta, că-n regatul burgunzilor creşte o fată ca un vis. „Ferice cine va putea să-i dobândească dragostea şi s-o ia în castelul lui”, spunea oricare călător. Sigfrid nu mai putea să rabde dorul care îl mistuia.

De când se întorsese-n Xanten, doar de Crimhilda auzea, doar la Crimhilda se gândea.

Vroise el, ce-i drept, să uite, să-şi izgonească gândurile.

Pleca ades la vânătoare, în nişte codrii nepătrunşi, sau pescuia în largul mării, cânta sau petrecea cu soţii, tineri şi ei, feciori de prinţi, dar alinare nu-şi găsea.

Şi într-o zi s-a-nfăţişat tatălui său, bătrânul Sigmund:

— Tată, i-a glăsuit flăcăul. Voi pleca în cetatea Worms, voi îndura oricât pe lume şi voi sluji burgunzilor, luptând cu spada pentru ei, numai s-o capăt pe Crimhilda. Mă simt cuprins de-o dragoste nemărginită pentru ea...

Sigmund a vrut să-i stea-mpotrivă. O presimţire îl făcea să nu se învoiască lesne cu cererea fiului său.

Dar Sigfrid era hotărât s-o dobândească pe Crimhilda, cu orice preţ ar fi plătit această vajnică dorinţă.

Tatăl i-a dat cu întristare fiului său voie să plece şi să o afle pe Crimhilda.

Şi Sigfrid a pornit călare pe ţărmul Rinului, albastru cum este cerul dimineaţa, învăpăiat către amiază, şi-

nsângerat în faptul serii – către Crimhilda mult visată, însoţit doar de câţiva prieteni.

Erau cu toţii treisprezece. Vocile lor umpleau văzduhul cu cântece răsunătoare. Rinul lucea ca o oglindă şi răsfrângea în apa lui chivere de argint şi aur, lănci lungi, cu vârfuri ascuţite, şi chipuri falnice de tineri din Xanten, din Ţara de jos. Iar între ei, ca zeul Balder, şi mai frumos, şi mai viteaz, voinicul şi bălaiul Sigfrid.

Goneau pe ţărmul Rinului şi, în a cincea zi de cale, au şi zărit în depărtări turnul cel alb şi crenelat în care se aflau străjerii regelui Gunter de la Worms.

Vestit îndată de străjeri, regele Gunter i-a ieşit lui Sigfrid în întâmpinare. Era urmat de Giselher şi Gernot, fraţii săi, ca şi de Hagen, unchiul lui, marele sfetnic de la Worms.

— Cine să călărească oare spre noi, cu-atâta îndrăzneală? l-a-ntrebat regele pe Hagen.

Hagen era cel mai umblat din câţi curteni erau pe-atunci în ţările din miazănoapte. Faţa îi era încruntată. Părul, ca de tăciune stins, îi flutura aspru pe umeri. Şi-n păr avea fire de-argint, pentru că Hagen era vârstnic, slujise nu ştiu câtor regi.

Şi Hagen, fără să dea greş, i-a răspuns regelui aşa:

— Acest voinic ce călăreşte în fruntea altor doisprezece, după veşminte şi curaj, poate fi numai unul: Sigfrid. Vine tocmai din Niderlanda, Ţara de jos. Şi tatăl său, bătrânul Sigmund, stăpâneşte cetatea Xanten, cetate care-i aşezată pe ţărmul Rinului, spre mare. Cu Sigfrid nu te poţi lupta. Este voinic, cum nu se află al doilea pe tot pământul. Şi a învins pe mulţi duşmani, prin lupte date faţă-n faţă. Luptând astfel a

dobândit comoara Nibelungilor, care se zice că aduce stăpânilor ei nenoroc. Are de-asemeni spada Balmung, care retează dintr-o dată câte treizeci de capete. Are şi-o glugă fermecată, a regelui piticilor, ce face omul nevăzut şi-i înzeceşte forţele. Şi, dacă e să vă spun tot, a biruit şi un balaur ce străjuia lângă comoară. Şi după ce l-a biruit, sfătuit de piticul Albrich, s-a scăldat în sângele lui şi-a devenit invulnerabil. Nicio săgeată, spadă, lance, pumnal sau piatră nu-i pot face cel mai mic rău, nu-l pot răni. Iar la plecare, însuşi Albrich, cu toată ceata de pitici, l-a-nsoţit până la hotar pe-acest voinic, Sigfrid din Xanten. Unde era vreo aşezare, îi striga Albrich pe războinici să vină şi să i se-nchine lui Sigfrid, noul lor stăpân. Acesta-i cel care soseşte, pe cât pot eu să socotesc. Rege, tu fii prevăzător...

Tocmai se apropiase Sigfrid de porţile cetăţii Worms.

— Voi nu sosiţi din Niderlanda? Tu nu eşti feciorul lui Sigmund şi al Siglindei de la Xanten? l-a întrebat regele Gunter.[85]

— Eu sunt, a răspuns mândru Sigfrid. Şi văd că aţi ieşit cu arme. Am auzit că voi, burgunzii, sunteţi îndrăzneţi. Dacă e-ntr-adevăr aşa trimiteţi pe cel mai viteaz, cel mai puternic cavaler, cu lancea sau cu sabia, să ne întrecem amândoi...

Gunter a pus mâna la şold, să-şi scoată sabia din teacă. Dar Hagen l-a ţinut de braţ:

— Nu te pripi. Mai ai răbdare. Pe Sigfrid nu-l poţi birui.

Gunter s-a domolit puţin.

— Nu înţeleg de ce vorbeşti atât de-nverşunat cu mine, a rostit iară către Sigfrid.

— Am auzit că tu, rege burgund, nu vorbeşti altfel

nimănui, decât cu armele în mâini, i-a dat răspuns bălaiul Sigfrid. Şi totuşi, dacă vă-nvoiţi, doresc a fi prieten cu voi...

Obrazul regelui burgund s-a luminat numaidecât. La fel s-au luminat la chip şi fraţii: Giselher şi Gernot. Doar Hagen a rămas cu ochii întunecaţi, în timp ce Sigfrid era primit cu bucurie sub zidurile de la Worms.

Au răsunat, după aceea, jocuri şi cântece la curte. Sigfrid cânta şi petrecea. În luptele cavalereşti era în fruntea tuturor. La trântă, la zvârliri cu lancea, la alergări, la călărit, nu putea nimeni să-l întreacă.

Cânta, lupta şi petrecea, dar gândul lui era mereu numai la sora regelui, Crimhilda cea cu păr de aur.

— Unde o fi Crimhilda oare? Cum aş putea s-o zăresc? tot se-ntreba bălaiul Sigfrid.

Şi nu ştia că-n vremea asta, la o fereastră zăbrelită, Crimhilda sta şi-l cerceta. Ochii albaştri ai copilei străluceau de-o lumină nouă, privind la chipeşul flăcău. Şi dragostea ca o făclie dogoritoare i-aprindea inima, visele-i de fată.

A mai trecut, se povesteşte, încă un an, acolo-n Worms.

Lui Sigfrid i-a fost dat s-o vadă numai o dată pe Crimhilda. Ieşise lângă mama sa, la o serbare, în cetate, urmată de tinere fete şi multe doamne de onoare.

Văzuse tânărul din Xanten, în mintea lui, chipul Crimhildei strălucitor ca o cunună încărcată de nestemate, dar cum era într-adevăr tot nu-şi putuse-nchipui.

Privea la ea ca ameţit, orbit de frumuseţea ei, de gingăşia-i de fecioară, de mersu-i lin şi unduios. Privea,

şi nu-i venea să creadă.

„Aceasta-i, aşadar, Crimhilda? Atât e de încântătoare?”

Cât o iubise mai-nainte pe sora regelui burgund, cum o iubea însă de-atunci!

A izbucnit în vremea asta năpastă grea peste burgunzi.

Saxonii cu paloşe late şi coifuri de argint cu coarne, asemenea celor de taur, însoţiţi de ostaşi danezi, temuţi arcaşi şi lăncieri, au năvălit peste burgunzi. în fruntea lor erau doi regi: Luaeger din Saxonia şi Ludegast din Dania.[86]

Gunter era îngrijorat. Duşmanii aduceau cu ei şaizeci de mii, ba şi mai bine de luptători mult încercaţi.

Aflând Sigfrid această ştire, i-a cerut regelui burgund numai o mie de oşteni ca să-i gonească pe vrăjmaşi.

Gunter s-a-nvoit bucuros. Şi Sigfrid, cu-o mie de oameni şi cu cei doisprezece prieteni aduşi din Xanten, s-a pornit să-ntâmpine pe cei doi regi.

În luptele care s-au dat, Sigfrid şi-a dovedit credinţa şi prietenia pentru Gunter, fratele celei mult prea dragi.

Cei doi regi din Saxonia şi Dania au căzut prinşi. Oastea lor a fost sfărâmată.

Morţii nu i-au mai numărat.

Nu avuseseră burgunzii de când erau aşa izbândă, deşi nu se aflau pe-atunci alţi luptători mai încercaţi. Iară victoria dobândită cu-atâta faimă împotriva ostaşilor năvălitori se datora numai lui Sigfrid.

În timp ce şirul nesfârşit de prizonieri intra în Worms, regele Gunter poruncise serbări strălucitoare în cinstea oaspetelui său, biruitor peste duşmani.

Iară primirea glorioasă a celor care se-ntorceau trebuia să o facă ea, Crimhilda cea fermecătoare, în piaţa mare de la Worms, aşa cum hotărâse Gunter.

— Bine-ai venit, i-a spus Crimhilda lui Sigfrid, care se afla alături de regele Gunter. Şi şi-a lăsat mâna ei mică în palma lui, mângâietoare.

A trebuit să-l şi sărute pe buzele-i înfierbântate, cum era datina burgundă, atunci când se-ntorceau vitejii.

Fata, simţindu-i arzătoarea lui răsuflare, s-a roşit ca macul gingaş din grădină, s-a clătinat de-o ameţeală neînţeleasă pentru ceilalţi. Şi era gata să se piardă, de nu ar fi ţinut-o Sigfrid.

— Domniţa mea, i-a grăit el, credinţă-ţi jur acum, de-a pururi. Odihnă eu n-o să mai am până ce tu nu vei vroi să-mi împlineşti aprigul dor ce m-a mânat până la Worms.

Atâta. Alta nu şi-au spus. Dar inimile s-au legat, până la moarte, amândouă, acolo-n piaţa Wormsului.

Sigfrid, atât de îndrăzneţ în lupte şi în bătălii, era sfielnic în iubire. Nu ştia cum să-şi spună dorul, s-o ceară fratelui ei, Gunter, pe mult iubita lui Crimhilda.

Dar într-o zi, regele Gunter a început să povestească de marea insulă Islanda, care se-ntinde-n miazănoapte, în oceanul furtunilor şi al gheţurilor veşnice.

— Acolo, a-nceput să spună, regină este o fecioară de-o frumuseţe uimitoare, al cărei nume e Brunhilda.[87]

Sigfrid ştia şi el povestea.

— Frumoasă tare e Brunhilda, a glăsuit regelui Gunter. Însă e mândră peste fire. Mulţi şi-au pierdut până azi capul. Vin regi de pe întreg pământul să-i ceară mâna preafrumoasei, dar ea îi pune-ntâi să

lupte. Luptă-n întrecere cu ea. Până azi n-a învins-o nimeni. Şi cine-i biruit pe dată e osândit să-şi piardă capul. Ţărmul oceanului e plin de capete regeşti pierdute, ce stau înfipte-n suliţe.

Gunter l-a luat de braţ pe Sigfrid. I-a spus în şoaptă, la ureche:

— Acuma îmi eşti prieten bun. Mi-ai salvat ţara de duşmani. M-ai ajutat în clipe grele. Aş vrea şi eu să-ţi spun ceva...

— Spune, s-a învoit şi Sigfrid.

— De mult râvnesc eu la Brunhilda. Dar până azi n-am îndrăznit să mă pornesc către Islanda. Deunăzi am vorbit cu Hagen. El zice că-s prea mari primejdii. Dar orişicâte ar fi să fie, nu pot trăi fără Brunhilda. De asta m-am încredinţat. Şi-am cugetat că, fiindu-mi prieten, ai să-mi dai iarăşi ajutor. Te încumeţi să mă-nsoţeşti până-n tărâmul îngheţat din mările furtunilor?

— Mă încumet, iubite rege, a spus Sigfrid cu prietenie. Gricât ar fi Brunhilda asta de aspră, fii sigur, Gunter îţi va fi regină în Burgundia. Ne va-nsoţi aici, la Worms, supusă ca o mieluşea. Pe ţărmul insulei Islanda capul tău nu va fi înfipt. Dar îţi pun o condiţie…

— Oricare-o fi, ţi-o-ndeplinesc, a dat răspuns regele Gunter. Numai s-o capăt pe Brunhilda.

— O cer şi eu pe sora ta. Dă-mi-o de soaţă pe Crimhilda, a îndrăznit, în sfârşit, Sigfrid.

— Crimhilda?… Tu?… s-a mirat Gunter. Vroia să stea mereu fecioară lângă regină, mama sa, şi lângă fraţi… Ei bine, fie. Ţi-o jur, Sigfrid, va fi a ta!…

Tinerii şi-au dat apoi mâna, pecetluindu-şi amândoi făgăduinţele făcute.

Şi iată, în puţină vreme, corabia de lemn burgundă

luneca mai întâi pe Rin, zvâcnea pe Marea Nordului şi s-azvârlea în ropotul furtunilor, ce bântuiau neîntrerupt la miazănoapte, în ocean.

Pe ea se urcaseră Sigfrid, Gunter şi Hagen negurosul, şi prietenul lui Hagen, Volker,[88] din neamul căruia se trag toţi cântăreţii de pe Rin.

Cumplită a fost călătoria. De nu era Sigfrid la cârmă, se scufundau, de bună seamă. Numai o mână de voinic ca a lui Sigfrid a putut să-nfrunte furia apelor.

Corabia era zvârlită încoa'şi-ncolo peste valuri, parcă era o jucărie. Hăuri de ape se căscau. De sus cădea o grindină ca nişte bice arzătoare. Pânzele se făceau ca lemnul, sub frigul cel străpungător. Frânghiile înţepeneau de sus şi până jos, sub gheaţă. Marea urla înverşunată. Drumul părea fără sfârşit.

Numai că, într-o dimineaţă, furtunile s-au potolit. În depărtare s-a văzut castelul 'nalt, strălucitor, clădit pe stâncile Islandei, în care locuia Brunhilda.

— Victorie nouă! au strigat Sigfrid şi Gunter laolaltă. Iată şi ţărmul mult dorit! Iată şi stâncile Brunhildei!

Şi Gunter l-a îmbrăţişat pe prietenul său cel bun, Sigfrid, ce-l însoţise în Islanda.

Volker, poetul cavaler, a început să cânte vesel. Din roita sa ţâşneau spre slavă sunete limpezi, argintii, care urcau până-n Walhala, cum spuneau vechii cântăreţi, şi-l desfătau pe cruntul Wotan.

Şi Wotan le îngădui să se apropie de Islanda şi de cetatea de pe stânci, cu numele de Isenstein. El aruncă jos în ocean, o toporişcă de argint. Ea se făcu un pescăruş. Şi pescăruşul arătă lui Sigfrid, ce era cârmaci, unde era ţărmul prielnic să poată lăsa ancora.

Tustrei erau prea bucuroşi că ajunseseră la ţintă,

doar Hagen cel întunecat îi privea aspru, mustrător.

Dar Gunter, Sigfrid şi cu Volker n-au luat în seamă la chipul rece şi încruntat ce-l avea Hagen. Au tras corabia la ţărm şi au sărit pe gheaţă, sprinteni. Numai că nici n-au prins să vadă împrejurimile albite, şi s-au văzut împresuraţi. Oşteni cu feţe mohorâte îi împungeau cu suliţe. S-a auzit apoi un tropot şi s-a ivit mândra Brunhilda, marea regină a Islandei, călare pe un armăsar alb ca zăpada şi focos. Părul îi luneca pe spate, în lungi cosiţe încreţite. Purta în mâna dreaptă lancea, spadă la şold şi un pumnal, iar scutul agăţat de şa. Pe frunte avea o coroană cu două aripe de vultur, din aurul cel mai curat. Avea pe ea şi platoşă. Purta şi zale de oţel, şi o mantie roşie, care îi flutura în vânt.

Era frumoasă, însă aspră. Semăna cu-o walkirie.

Cătând acum spre cei sosiţi pe ţărmurile insulei, văzu şi pe viteazul Sigfrid. Şi pentru-o cilpă s-a gândit că nu s-ar întrista de loc dacă i-ar fi el peţitor. Totuşi, s-a încruntat la faţă. Le-a grăit tare, răspicat:

— Cine sunteţi? De-unde veniţi până-n Oceanul Îngheţat? Şi cu ce drept călcaţi aici, pe stâncile din Isenstein?

Ea întreba mai mult pe Sigfrid, luându-l, după înfăţişare, ceea ce şi era, un prinţ.

Dar Sigfrid a privit spre ea nepăsător şi i-a răspuns că el e numai un scutier. Iară stăpânul lui e Gunter, rege peste Burgundia. Ceilalţi doi îi sunt cavaleri, şi sfetnici buni şi apropiaţi.

Apoi s-a dat mai la o parte, luând scutul regelui în mână, făcându-se că-i slujitor.

Vroia să fie cât mai şters în ochii reginei Islandei şi-astfel să-l poată ajuta mai cu folos pe fratele iubitei

sale.

Se pare, spun mulţi minesengeri, că în această întâmplare este izvorul suferinţelor de mai târziu.

Sigfrid nu s-a uitat la ea şi nici n-a gândit s-o peţească, spunând că-i numai un vasal al regelui Burgundiei.

Pe nimeni nu ierta Brunhilda, de nu se arăta destul de fermecat de frumuseţea-i de fecioară.

— Bine, a glăsuit regina, auzind vorbele lui Sigfrid. Cunoaşteţi însă legea mea. Ne vom lua la întrecere. Dacă mă biruieşte Gunter, îl voi urma în ţara lui. De nu, el îşi va pierde capul, îl voi înfige-n suliţă pe ţărmurile oceanului. Şi corbii îl vor ciuguli.

În timpul cât rostea Brunhilda vorbele-acestea, regele se-ngălbenise la obraz. Hagen o blestema, scrâşnind. Dar Sigfrid s-a dat lângă rege şi i-a şoptit încetişor să nu se teamă, fiindcă el va fi mereu în preajmă.

Regina şi-a cerut îndată scutul de aur şi oţel. Trei bărbaţi greu l-au ridicat; însă Brunhilda l-a-nşfăcat cu mâna stângă, ca pe-un fulg, şi a cerut şi suliţa.

Suliţa, după cum se spune, era făcută dintr-un trunchi şi ghintuită cu oţel, cam la o sută de ocale. Vreo trei sau poate patru oameni abia, abia de o târau.

Brunhilda însă a cuprins-o, cum iei o aşchie în mână.

— Fii gata, rege, i-a strigat lui Gunter de Burgundia.

În acest timp, tânărul Sigfrid se strecurase pe corabie. Acolo îşi pusese gluga piticului Albrich pe cap, şi se făcuse nevăzut. Se-napoiase lângă Gunter şi îi şoptise la ureche:

— Ia mâna, rege, de pe scut. Lasă-l să-l sprijin numai eu, când zvârle suliţa Brunhilda...

Regele Gunter se întoarse să vadă cine îi vorbeşte. În spate însă nu văzu decât pe Hagen, încruntat. Şi tot atunci simţi o mână ce nevăzută-i prinse scutul.

Brunhilda nu putea zări că nu mai ţinea Gunter scutul. Era cam la cincizeci de paşi. Doar Volker se uita mirat cum scutul nu se mai găsea în mâna regelui şi, totuşi, se ţinea singur în văzduh, parcă plutea pe nişte aripi.

Brunhilda când a strigat tare: „Fii gata, rege!” s-a lăsat puţin pe spate, şi cu toată puterea pe care o avea a zvârlit suliţa spre Gunter.

De n-ar fi fost alături Sigfrid, Gunter cădea sub lovitură.

Dar prinţul Niderlandei, Sigfrid, a sprijinit atât de bine scutul în mâna lui de fier, că nici măcar nu s-a clintit. Atât doar că din el au curs, sub străşnicia izbiturii, buchete roşii de scântei.

Pe urmă Sigfrid a-nălţat suliţa grea de-unde căzuse şi-a cumpănit-o-n mâna dreaptă, în timp ce, de asemenea, Gunter se prefăcea c-o ţine el, A îndreptat-o spre regină; dar nu cu vârful ascuţit, de teamă să nu o ucidă. Cu partea boantă a-ndreptat-o, ţinând-o bine de tăiş.

Şi-atât de tare a aruncat-o, că scutul i-a căzut reginei din mână şi ea însăşi s-a clătinat.

Din scutul ei şi din armură au ţâşnit flăcări, nu scântei.

A mai urmat o încercare, cu azvârlirea unei stânci. Şi, la fel, Sigfrid, nevăzut, a biruit-o pe Brunhilda...

De faţă se aflau vreo şapte sau chiar opt sute de viteji din marea insulă Islanda...

Brunhilda a fost nevoită să-şi păstreze cuvântul dat.

Fuseseră atâţia martori, şi toţi văzuseră prea bine că regele Burgundiei o învinsese pe regină.

De furie, apriga Brunhilda a luat suliţa din nou şi-a aruncat-o spre castel.

Suliţa a străpuns trei ziduri şi s-a oprit într-un portal.

— Ia-mă cu tine, a spus ea regelui Gunter, îmblânzită. Voi fi regina ta la Worms, şi tu vei fi, peste Islanda, stăpân, de azi, în locul meu.

Ce bucurie a avut Gunter! Mai-mai că nu se poate spune. Dar şi mai mare bucurie a simţit Sigfrid cel bălai.

El se-ntorsese la corabie. Pusese iar gluga la loc, într-o lădiţă, sub o bancă, şi se grăbise la castel.

Aici făcuse pe miratul.

— Nu-ncepeţi lupta amândoi? o întrebase pe Brunhilda. Am fost puţin până la ţărm, să văd de-i legătura bună, dacă frânghia care ţine corabia nu s-a slăbit.

Brunhilda a căzut în cursă.

A socotit că-ntr-adevăr Sigfrid lipsise în tot timpul cât se-ntrecuse ea cu Gunter.

— Un scutier bun, i-a răspuns ea, nu îşi lasă stăpânul singur tocmai când se începe lupta. Întrecerea a avut loc şi Gunter m-a învins pe mine. După-nţelegerea avută, voi fi acum regina lui...

Sigfrid s-a înroşit puţin. Poate ar fi răspuns Brunhildei pentru asemenea cuvinte, cu altele încă mai tari. Dar bucuria că-n curând urma s-o vadă pe Crimhilda, pe draga lui, i-a-năbuşit toată mânia.

Volker cânta din rotta sa un cântec despre biruinţă.

Sigfrid îl însoţea cu glasul pe cavalerul cântăreţ.

Doar Hagen nu-şi mai descrunta ochii săi reci şi-

ntunecaţi. Nu lua parte la veselia ce-i cuprinsese pe ceilalţi, şi-n primul rând pe însuşi Gunter, ce-şi vedea visul împlinit.

Brunhilda a orânduit după aceea o serbare în cinstea oaspeţilor săi. Ochii ei, tot ca ai lui Hagen, erau vineţi şi mohorâţi. Şi-n noaptea care a urmat, au început să se ivească în Isenstein, cetatea ei, războinici înveliţi în zale, cu coifuri şi-arme de oţel.

Priveau ciudoşi în jurul lor, vorbeau în şoaptă sau tăceau.

Lui Hagen nu i s-a părut că e vreo bună prevestire. A spus-o şi regelui Gunter; Gunter, lui Sigfrid şi lui Volker.

Serbarea trebuia să fie în Isenstein peste opt zile.

Nu cumva la serbarea asta Brunhilda uneltea ceva? Nu cumva oştile reginei aveau poruncă să-i lovească? Pentru că inima Brunhildei era-ngheţată. Se vedea. Gunter n-o ispitea de loc. Blestema ziua când văzuse corabia burgunzilor sosind la ţărm, în Isenstein.

La rugăminţile lui Gunter, Sigfrid a plecat cu corabia în ţara Nibelungilor. Nimeni nu l-a văzut că pleacă dintre oştenii gheţurilor. Şi-a pus pe cap gluga lui Albrich şi, neştiut, s-a coborât în ţara Nibelungilor.

De-acolo s-a întors, pe urmă, cu-o mie de oşteni viteji, călări pe cai, împodobiţi numai în aur şi argint. Erau urcaţi toţi pe corăbii, ţinându-şi suliţele-n mâini.

Brunhilda s-a mirat nespus:

— Ce este cu oştirea asta ivită pe neaşteptate?

Gunter i-a tălmăcit astfel:

— Când am venit noi în Islanda nu am vrut să te supărăm, şi ne-am lăsat toată oştirea în largul mării undeva. Acum fiindcă ne-am hotărât să facem nunta în

curând, am făcut semne, de pe ţărm, că vasele cu călăreţii pot să s-apropie şi să lase ancora lângă Isenstein.

Brunhilda n-a avut ce spune. Serbarea s-a grăbit puţin. Luptătorii din Isenstein n-au mai privit pieziş la Gunter. Şi, după încă şapte zile, Brunhilda, Gunter, Sigfrid, Volker şi veşnic negurosul Hagen, cu oastea şi cu două sute de doamne şi fete din casă, cu mult bagaj şi bogăţie, s-au urcat iarăşi pe corăbii.

Au plutit timp de nouă zile, înfruntând marea furtunoasă, până la gura Rinului.

De-aici Sigfrid s-a despărţit de Gunter şi Brunhilda, şi, călărind un cal ca vântul, s-a grăbit spre cetatea Worms. Îl urmau douăzeci de oameni.

Regina Ute şi Crimhilda, Gernot, şi Giselher, şi ceilalţi, aflând că Gunter a învins, nu ştiau cum să-i mulţumească lui Sigfrid pentru vestea asta. Ei toţi credeau că singur Gunter a înfrânt trufia frumoasei Brunhilda.

S-au pregătit odăile. Doamnele şi domniţele şi-au făcut rochii cu paftale şi cu mărgele colorate. Şi-au scos din lăzi colanele, brăţările cu pietre scumpe, cununile de nestemate şi blănurile cele bune, numai hermină şi samur.

Caii au fost înşeuaţi cu şei înalte, de argint. Şi cavalerii s-au armat cu săbii late, aurite.

Şi astfel au întâmpinat cortegiul cel strălucitor, în care se aflau regina din Isenstein, regele Gunter, Hagen şi Volker cântăreţul, şi doamnele şi fetele venite tocmai din Islanda, şi cavalerii nibelungi şi cei ai trufaşei Brunhilda.

Primirea ce li s-a făcut a-ntrecut orice-nchipuire.

Domniţele Burgundiei, cu flori în plete, le-au cântat. Cavalerii le-au dat onorul, cu flamurile ridicate.

Şi vorbele de bun sosit Brunhildei le-a rostit Crimhilda.

Cu dragoste apoi Crimhilda a-mbrăţişat-o pe regina cea aspră a islandezilor.

I-a sărutat obrajii palizi şi ochii cei întunecoşi.

Cu sărutări a-ntâmpinat-o şi doamna Ute pe Brunhilda, şi cei doi fii ai ei mai mici: principii Giselher şi Gernot.

Mai toţi îi lăudau frumuseţea, deşi oricine îşi da seama, afară poate doar de Gunter, că-ntre Crimhilda şi Brunhilda, mai mândră era cea dintâi.

S-au întins apoi multe mese. Pahare s-au ciocnit voios. Şi Sigfrid i-a reamintit lui Gunter ce-i făgăduise mai înainte de plecare către ţinuturile Islandei: dacă se-ntorc iarăşi la Worms, având cu ei şi pe Brunhilda, îngăduie căsătoria Crimhildei cea cu păr de aur.

Gunter a-ncuviinţat îndată şi fără nicio şovăială nunta lui Sigfrid cu Crimhilda. Ba încă a mai poruncit ca nunta sa şi a lui Sigfrid să fie în aceeaşi zi.

Nunţile au fost fără pereche. Iară petrecerea pornită nu s-a sfârşit vreo două luni. În capul mesei erau Gunter şi cu Brunhilda cea trufaşă şi dincolo, la celălalt capăt, se aşezaseră pierduţi, cu ochii-n ochi şi mână-n mână, Sigfrid cu scumpa lui Crimhilda.

— Iată-ne, suntem împreună, a rostit blând frumosul Sigfrid. Astfel vom sta întotdeauna...

— Da. Dragostea care ţi-o port nu are seamăn, şi îţi jur că ea nu va slăbi o clipă, cât timp va bate inima în pieptul meu... a spus Crimhilda.

Brunhilda îi privea-ncruntată. Venin avea în inimă.

— Eu nu-nţeleg de ce îi dai unui vasal atâta cinste. Sigfrid ştiam că ţi-e scutier, a zis Brunhilda către Gunter.

Dar regele a zâmbit vesel.

— O fi cum spui, dar ţin la el mai mult decât la fraţii mei. O să-nţelegi poate vreodată aceste vorbe, draga mea.

Brunhilda ar fi vrut să spună mai nu ştiu ce, mai nu ştiu cum, dar Gunter i-a tăiat cuvântul. Şi prin aceasta i-a sporit nesăbuita ei mânie contra lui Sigfrid şi-a Crimhildei.

După ce s-a sfârşit ospăţul, mirele a dorit să intre şi el în cămara Brunhildei. Regina l-a împiedicat. Nu îl iubea de loc pe rege, şi fiindcă Gunter stăruia, a luat o centură lungă şi l-a legat cu ea pe rege. Apoi, aşa strâns în centură, l-a atârnat de-un cui, în grindă.

Întreaga noapte a gemut regele, stând legat în grindă. Doar dimineaţa i-a dat drumul soţului său aspra Brunhilda.

A doua zi, sărmanul Gunter era nespus de abătut. Sigfrid l-a întrebat ce are. Gunter i-a spus de-a fir-a-păr cum nu i-a îngăduit Brunhilda să intre în odaia ei, şi, fiindcă el a stăruit, l-a legat strâns cu o centură.

L-a agăţat apoi în grindă.

L-a ţinut astfel toată noaptea. Doar dimineaţa i-a dat drumul, însă i-a glăsuit aşa:

— De astă dată ţi-am dat drumul. Dacă nu o să-ţi fie-nvăţ, şi ai să mai încerci să intri vreodată în odaia mea, am să te leg din nou de grindă, şi-am să te las ca să te vadă toţi slujitorii din palat... Şi să râdă cu hohote...

— Asta e totul? a spus Sigfrid. Ascultă, frate, ce te-

nvăţ. Diseară când sfârşim ospăţul, urmeaz-o iarăşi pe Brunhilda. Ea, sigur, se va-mpotrivi. Numai că-n spate voi fi eu, pe cap cu gluga fermecată. Şi, nevăzut, te-oi ajuta...

Gunter s-a învoit, fireşte.

Seara, Brunhilda l-a oprit din nou să intre în cămară. Dar Sigfrid care îi urma, pe cap cu gluga fermecată, a suflat iute în făclie. Gunter s-a dat mai la o parte. Şi Sigfrid, nevăzut în prag, a şi cuprins-o de mijloc pe mult prea apriga Brunhilda. A început lupta cu ea.

— Sunt rege şi stăpân aici, şoptea Sigfrid, lăsând să creadă că e Gunter. Dă-te, Brunhilda, la o parte. Castelul este tot al meu, şi pot să intru unde vreau.

S-au luptat ei un timp în prag. Şi Sigfrid, până la sfârşit, a biruit-o pe Brunhilda, oricât era de-nverşunată şi de puternică regina. Degeaba îşi mai pregătise Brunhilda lunga-i cingătoare, ca să-şi anine iar în grindă bărbatul, pe regele Gunter.

Abia putea să mai respire, strânsă de braţele lui Sigfrid ca nişte cleşti tari, de oţel. Simţea că de va mai lupta cât de puţin, acolo-n prag, o să se stingă negreşit. Şi Brunhilda s-a domolit.

— Te rog, îndură-te, dă-mi drumul, iubite soţ, glăsuia ea, crezând că-n faţa sa e Gunter. De astăzi poţi intra oricând şi-aici, în încăperea mea, cum intri orişiunde vrei în tot acest castel al tău. De astăzi am să te ascult şi nu te voi mai supăra, dar cruţă-mi viaţa, plângea ea.

Sigfrid îndată i-a dat drumul şi l-a împins pe întuneric, în faţa ei, din nou pe Gunter, care stătuse lângă uşă.

Numai că-n timpul luptei Sigfrid îi smulsese mândrei

regine a Islandei lunga centură aurită pe care ea o pregătise, gândind că-l va lega pe Gunter, ca şi cu-o seară mai-nainte.

Ajuns acasă, vesel, Sigfrid a povestit totul Crimhildei. I-a arătat şi cingătoarea.

Crimhilda a luat cingătoarea cumnatei sale, şi, râzând, a azvârlit-o într-o ladă, ca nici să nu se mai pomenească de tot ce suferise Gunter de la soţia sa, Brunhilda.

Şi totul a rămas uitat...

— A mai trecut încă un timp... cânta tânărul minesenger, în vreme ce corabia, plutind pe Rin, se apropia de întăritul castel Mainz. Rinul intra de-aici în munţi. Soonwaldul se ivea din stânga, împădurit şi misterios. Şi Westerwaldul aştepta din dreapta, ameninţător, cu stâncile lui cenuşii, rostogolite până-n ţărm.

Crimhilda-i arăta Brunhildei o dragoste caldă, de soră. Însă regina din Islanda în sufletu-i nu avea tihnă şi nu putea să se împace. Odinioară, în Islanda, ea crezuse că Sigfrid a venit s-o ceară de soţie. Acesta-i răspunsese însă că este doar vasalul regelui Gunter, de la Worms. Şi-acuma îl vedea în cinste, nu ca vasal, ci ca un prieten, şi mai cu seamă însurat, şi peste fire fericit lângă iubita lui Crimhilda.

Acest necaz, pe cât se spune, a tot crescut, a tot crescut...

Într-o zi au venit din Xanten soli de la Sigmund şi Siglinda.

Şi solii îi rugau pe Sigfrid şi pe Crimhilda să pornească degrabă către Niderlanda. Sigmund era cam ostenit.

Vroia să-i lase cârmuirea feciorului său cel plecat de-atâta vreme la burgunzi.

Ascultând ruga tatălui, Sigfrid a luat-o pe Crimhilda şi – după ce s-au despărţit de Ute, doamna, şi de fraţi – amân- doi au plecat spre Xanten, cu mult bagaj şi însoţiţi de cavalerii nibelungi.

Drumul l-au făcut tot pe apă, plutind pe lângă Mainz şi Köln, până ce au ajuns la Xanten.

Pe ţărm se aflau regele şi regina aşteptând.

Ce mult s-a bucurat Siglinda de-o noră atât de-ncântătoare, cum era tânăra Crimhilda! Sigmund nu se mai sătura s-o tot privească şi să-i spună:

— Acum îl înţeleg pe Sigfrid... De aş fi fost în anii lui şi eu plecam să-mi cuceresc o soaţă cum eşti tu, Crimhilda...

Cu râsete şi voie bună au pornit apoi la palat, urmaţi de doamne, cavaleri, de slujitori şi de oştire.

Mult s-au mirat toţi poporenii văzând oştenii nibelungi, înalţi, şi neguroşi, şi zdraveni, înveşmântaţi numai în aur, şi în argint, şi în oţel, cu lăncile în cumpănire, trecând în tropot prin oraş.

S-au aşternut mese bogate. Au avut loc serbări, turnire.[89]

După aceea însă Sigmund a-ncredinţat fiului său ocârmuirea peste oraş şi peste ţară, în faţa dregătorilor şi a întregului popor.

Sigfrid a fost încunUnat. Şi a-nceput să cârmuiască, având la dreapta pe Crimhilda.

Soţia, deşi tânără, îl sfătuia cu-nţelepciune şi dragoste în orice pricini. Şi, fiindcă el, mai bătăios, era adesea pus pe lupte şi pe războaie cu vecinii ea-l domolea de multe ori.

Au trecut astfel zece ani.

Blonda Crimhilda-i dăruise soţului său un băieţel. Era voinic, bălai şi rumen. Semăna picătură ruptă cu tatăl său, viteazul Sigfrid.

— Cum să-l numim? a-ntrebat ea când s-a născut.

— Mai este vorbă? a zis Sigfrid. Gunter, ca pe fratele tău. Iată prilejul fericit ca să ne arătăm iubirea pe care-o purtăm amândoi cumnatului meu de la Worms.

Şi pruncul a luat numele lui Gunter, regele burgund.

Aflind Gunter această ştire, tocmai în vremea când Brunhilda îi dăruise şi ea un prunc, tot băieţel, şi tot voinic, a hotărât să-i dea, de asemenea, numele dragului cumnat.

Băiatul său s-a numit Sigfrid.

Cu acest prilej, Brunhilda a început iarăşi să-ntrebe pe soţul său:

— Sigfrid ştiam că ţi-e vasal. Aşa mi-a spus odinioară. Vasalii trebuie să vină în fiecare an, supuşi, la suzeran şi să-l salute, ba uneori s-aducă bir. Sigfrid de ce n-a mai venit?

Gunter s-a mâniat puţin. I-a răspuns totuşi liniştit:

— Ţi-am spus, şi iarăşi îţi repet: Sigfrid nu mi-e de loc vasal. Îmi e doar prieten şi cumnat. Totul n-a fost decât o vorbă fără noimă, azvârlită odinioară în Islanda. Însă ce-i drept, îmi este dor şi mie de surioara mea, de soţul ei şi de băiatul care-a primit numele meu. Fiindcă au venit zilele verii, şi ţara mi-e scăldată-n flori, iară pe Rin apele curg mai aurite ca oricând, am cugetat noaptea trecută că ar fi bine să-i poftim să vină în cetatea Worms, să mai petrecem împreună.

— Să fie precum socoteşti! a spus Brunhilda încruntată. Pofteşte-i după cum ţi-e voia, pe sora ta şi

pe vasal...

După ce a rostit cuvântul care îl supăra pe Gunter, regina s-a întors cu faţa spre o fereastră, şi-a tăcut.

Ea nu putea nicicând să ierte – deşi trecuseră atâţia şi-atâţia ani de când era regină în Burgundia – că Sigfrid o nesocotise, zicând că e numai vasal şi n-are dreptul s-o peţească. Otravă mai avea Brunhilda, de bună seamă-n inimă, că nu era-n locul Crimhildei şi n-avea ea de soţ pe Sigfrid, cel mai frumos şi mai viteaz dintre bărbaţii ce trăiau în acea vreme pe pământ.

Gunter s-a încruntat din nou, a vrut să mai spună ceva, însă regina se-ntorsese cu faţa aspră spre fereastră, curtenii îi priveau miraţi, şi-atunci a dat poruncă astfel:

— Să plece soli în Niderlanda şi să-i poftească-aici, la Worms, pe Sigfrid şi Crimhilda. Nu i-am văzut de zece ani. Ne este tare dor de ei, de soră, ca şi de cumnat.

Solii, cu daruri, au plecat. S-au dus la Xanten într-un suflet.

Sigfrid, cu inima deschisă, s-a veselit primind poftirea.

— Plecăm, Crimhilda, de îndată, a hotărât bălaiul Sigfrid. Îmi e atât de dor de Gunter. Şi de Brunhilda mi-este dor. Mi-aduc aminte când am fost cu Gunter să o cucerim din depărtata ei Islandă. Preţul victoriei erai tu. Ei, anii, anii cum se duc... Ai astăzi douăzeci şi şase. Mai ieri aveai doar cincisprezece.

Crimhilda nici nu mai ştia de bucurie ce să facă. Pornea un lucru, îl lăsa... Strângea pe micul prinţ la piept şi-i povestea cum este ţara Burgundiei, pe Rin, în sus. De n-ar fi fost drumul prea lung, îl lua cu ea până la Worms. Aşa-l lăsa ca să mai crească şi să se facă

mai voinic.

S-au pregătit vreo şapte zile.

Au luat cu ei şi multe daruri pentru bătrâna doamnă Ute, şi pentru Gunter şi Brunhilda, şi pentru Gernot, Giselher, Hagen şi ceilalţi de la Worms.

Sigfrid şi-a luat în braţe fiul. L-a sărutat de multe ori.

Gunter cel mic – avea un an – l-a strâns şi el de gât pe Sigfrid. Nici nu vroia să-i mai dea drumul. Ţipa, plângea, şi nu-l lăsa pe tatăl său, Sigfrid, de gât.

Cu greu de tot s-au domolit. Abia i l-au desprins din braţe. A rămas însă suspinând, în timp ce ei plecau pe drum, călări, pe ţărmul Rinului.

Grea despărţire a fost asta. Mereu îşi aminteau de Gunter, fiul lor mititel, pe când se depărtau într-una de Niderlanda şi intrau, cu caii şi poverile, pe drumurile dintre munţi.

Străjerii, ce stăteau de veghe ziua şi noaptea, la hotar, au dat de ştire prin trimişi, care zburau pe cai ca vântul, că sosesc oaspeţii doriţi.

Gunter, Brunhilda, doamna Ute, fraţii mai mici şi sfetnicii le-au ieşit în întâmpinare.

Ce-mbrăţişări, ce vorbe bune, ce veselie-a fost atunci, nici nu se poate povesti.

Mesele nu se ridicau. Întrecerile se sfârşeau, dar de îndată le luau locul alte întreceri vitejeşti. Şi alte lupte începeau între vitejii cavaleri. Turnirele, spun cântăreţii, că ar fi fost poate o sută, în timpul cât au stat ca prieteni Sigfrid şi draga lui Crimhilda în marele castel din Worms.

Sigfrid a-nvins în vremea asta pe toţi cât s-au încumetat să-ncerce a lupta cu el.

A strâns vreo treizeci de cununi. Apoi stindarde,

suliţe, spade, pumnale şi blazoane. Trofeul lui se ridica pe-o latură a castelului, împovărat de arme, zale şi tot ce-a dobândit luptând.

Timpul trecea plăcut şi vesel.

Petrecerea era în toi. A venit însă un turnir din care s-a iscat urgia. Crimhilda sta lângă Brunhilda, şi amândouă se uitau la soţii lor cum se luptau pe câmpul îngrădit cu steaguri.

Sigfrid trântise de pe cal pe-un luptător sosit anume din ducatul Carintiei ca să-şi încerce vitejia.

— Nimeni nu-i mai viteaz ca Sigfrid, şi nici mai tare decât el, strigase veselă Crimhilda.

Însă regina de la Worms s-a învolburat pe sub sprâncene. Ochii i s-au întunecat mai mult decât de obicei. Şi a rostit aspră Crimhildei:

— Crezi tu, dar nu-i aşa, Crimhilda. Se află unul mai viteaz. Cu zece ani mai înainte, când au venit Gunter şi Sigfrid în depărtata mea Islanda, Sigfrid a spus că e scutier. Şi-n vremea cât a durat lupta s-a depărtat şi s-a ascuns. Iar Gunter s-a-ntrecut cu mine, m-a biruit ca un viteaz. Un suzeran e mai puternic decât oricare din vasali...

Crimhilda s-a simţit lovită de vorbe, ca de un cuţit.

— Sigfrid – vasal, spui tu, Brunhilda? Nu e vasalul nimănui. Află ce-ţi spun: Acolo, în Islanda, Sigfrid te-a-nvins, nu, cum crezi Gunter.

— Sigfrid! Ce spui? Mă faci să râd. L-am văzut bine eu pe Gunter, zvârlindu-mi lancea, apoi stânca...

— L-ai văzut? Nu l-ai văzut bine! în spatele lui era Sigfrid, pe cap cu gluga fermecată, pe care-o are de la Albrich.

Şi-a râs Crimhilda, mulţumită, fiindcă putuse să

rostească astfel de vorbe despre Sigfrid, soţul atâta de iubit.

— E o minciună fără seamăn! s-a-nverşunat mai rău Brunhilda. Dacă era aşa cum spui, Gunter nu m-ar fi biruit în seara-a doua după nuntă. N-ar fi putut intra-n odaie. Sau de intra, n-ar fi scăpat de cingătoarea-mi aurită. Sta agăţat şi-acum în grindă, în hohotele tuturor.

Turnirul tocmai se sfârşise. Reginele s-au ridicat, fără să-şi termine cuvântul.

A doua zi s-au întâlnit pe drumul spre biserică.

Brunhilda se grăbea, urmată de o suită numeroasă, să urce treptele de piatră.

Crimhilda s-a ivit şi ea, înconjurată de-o mulţime de doamne şi tinere fete ce o-nsoţeau din Niderlanda.

— Întâi se cade să se urce pe trepte cea care-i soţia regelui suzeran, a spus mândra Brunhilda cu glas tare, ca să audă toţi din jur. După aceea se cuvine să urce şi soţia vasalului: Sigfrid îi e vasal lui Gunter.

— Mă mir, i-a spus, jignită greu, Crimhilda, că o femeie cum eşti tu ocupă tronul de regină.

Brunhilda s-a făcut ca ceara.

— Ce vrei să spui? a-ntrebat ea.

— Ce vreau să spun? a râs Crimhilda. Îmi vorbeai ieri de cingătoarea cu care l-ai legat pe Gunter. Dar unde-i cingătoarea asta? Spuneai cândva că ai pierdut-o. Nu ai pierdut-o, fiindcă uite-o...

Şi, dându-şi grabnic la o parte mantia care o-nvălea, i-a arătat soaţei lui Gunter, pe rochie, strânsă, cingătoarea lungă, de piele aurită.

— Sigfrid te-a biruit şi-atunci, având pe cap tot gluga fermecată. Pe întuneric n-ai zărit că Gunter s-a dat la o

parte, şi Sigfrid s-a luptat cu tine. Când te-a lăsat, ţi s-a desprins în mâna-i cingătoarea asta. Iată dovada. Ce mai spui?

Lumea, auzind gălăgie, s-a adunat în jurul lor.

Vorbele spuse de Crimhilda au umplut inima Brunhildei de-o ură fără de pereche. S-a dus la Gunter. A ţipat:

— I-adevărat ce-mi spune soaţa lui Sigfrid, care ţi-e vasal?... Vreau răzbunare... Răzbunare!... Vreau moartea celui ce m-a-nfrânt!

Gunter şedea posomorit. Ceilalţi îşi fereau ochii-n lături. Doar Hagen se uita spre rege, murmurând ameninţător:

— Taina acum nu mai e taină. O ştie fiecare om. Şi mai toţi râd pe înfundate. Regina s-a făcut de râs. Regele Gunter tot la fel. Chiar eu, care te-am însoţit când ai adus-o pe Brunhilda, voi fi acuma ponegrit. Făptaşul trebuie să plătească... Făptaşul trebuie ucis...

Era nespus de amărât Sigfrid de ce se petrecuse.

Inima îi era curată. Îl ajutase doar pe Gunter, fiindcă-l rugase el prea mult, şi pentru că-l socotea frate. Şi de-i mărturisise taina Crimhildei sale-n acea noapte, făcuse asta tot cu gândul de-a avea cugetu-mpăcat faţă de soţia lui iubită.

Cu ce era el vinovat că nu se potolea Brunhilda, şi căuta pricină într-una, şi-l umilise şi pe el, şi pe iubita lui Crimhilda?

Fusese-o sfadă-ntre prinţese. Putea să se găsească-o cale ca totul să fie iar bine.

Sigfrid se dusese la Gunter să-l liniştească, să-l împace. Crimhildei îi părea, de-asemeni, nespus de rău de toată cearta. Ar fi cerut chiar ea Brunhildei, cu

vorbe bune, împăcarea. Dar Brunhilda nici n-o privea şi nu vroia s-o mai audă.

Din toată marea veselie care fusese la-nceput, acuma nu mai rămăsese decât mânie, priviri rele şi şoapte negre, veninoase.

Mai ales Hagen, negurosul, îl aţâţa mereu pe rege:

— Nu trebuie să-l ierţi pe Sigfrid. Numai prin moartea lui se spală ruşinea care-ai îndurat-o... Acuma ştie toată lumea că pe Brunhilda n-ai învins-o, ci că ţi-a dăruit-o Sigfrid. Şi dacă Sigfrid o să piară, nu mai rămâne niciun martor, şi poţi să spui iarăşi ce vrei…

Pe-ascuns întunecatul sfetnic se-nţelesese cu Brunhilda şi îi jurase s-o răzbune, luând viaţa celui ce era oaspete în Burgundia.

De-aceea-i cerea învoire regelui Gunter să-l ucidă pe tânărul rege din Xanten.

Gunter, uitând de prieteşugul de altădată, de ajutorul ce-l primise de-atâtea ori de la Sigfrid, s-a învoit mult prea uşor, dorind să-şi liniştească soaţa din negrăita ei mânie.

Amândoi, Hagen şi cu Gunter, au pus la cale-un vicleşug.

S-au prefăcut că supărarea s-a risipit şi au uitat-o.

Cu toţii iar zâmbeau lui Sigfrid cu bunăvoie şi-l pofteau pe la ospeţe şi turnire.

Regina însăşi, prefăcută, o lua de mijloc pe Crimhilda şi-o săruta, zicând că pacea este mai bună decât cearta.

De multe ori se-ntâmplă astfel. Vicleanul îţi surâde-n faţă, şi-n spate pregăteşte arma cu care te va-njunghia.

Şi, precum uneltiseră, Gunter şi Hagen au tocmit

vreo patruzeci de vânzători să vină şi să se prefacă fugari din ţara danilor.

Aceştia au venit la curte şi s-au plecat regelui Gunter. Sigfrid era şi el de faţă. Hagen orânduise astfel ca tânărul soţ al Crimhildei să se găsească la castel.

— Regele Ludegast, danezul, cu Ludeger, craiul saxon, pe care voi i-aţi biruit cu zece ani mai înainte, au pornit iarăşi să v-atace, au spus fugarii mincinoşi. Şi plănuiesc să ardă Wormsul.

Sigfrid, cu inima curată, nebănuind înşelăciunea, a glăsuit numaidecât:

— Să vină, dacă vor să piară. Acuma nu-i vom mai ierta. Regele Gunter are prieteni. Mă voi lupta eu pentru el.

Hagen atâta aştepta. Făcând semn regelui, a spus:

— Sigfrid e cel dintâi viteaz din câţi se află pe pământ. Aş zice, luminate rege, să primim rugămintea lui.

— O şi primim, a răspuns Gunter. Însă îl însoţim şi noi. Să ne gătim deci pentru luptă. Peste cinci zile vom porni eu, Sigfrid şi cu tine, Hagen, şi alţi războinici încercaţi, ce nu se tem nici de saxoni, şi nici de oştenii danezi.

A fost pentru întâia oară când Hagen a zâmbit puţin, ca şi cum într-o zi noroasă s-ar arăta pe cer o geană abia mijită de lumină. Apoi s-a-ntunecat la loc şi a dat fuga la Brunhilda, să-i povestească tot ce-a fost şi cum l-au înşelat pe Sigfrid.

S-au sfătuit iar amândoi.

Hagen i-a povestit Brunhildei că Sigfrid e invulnerabil. însă tot el şi-a amintit că tânărul din Niderlanda avea un loc unde putea să fie străbătut de

armă.[90]

— Cum să aflăm, a spus Brunhilda, unde-ar putea fi el lovit?

— Voi afla eu, a răspuns Hagen. Sigfrid va trebui să piară. Crimhilda mă socoate prieten, crede că ţin la ea, fiindcă-i sunt unchi. Îmi va mărturisi ea însăşi această taină, în curând. Şi asta îi va fi osânda...

Hagen şi-a luat după aceea o-nfăţişare prefăcută şi a căutat-o pe Crimhilda. Şi făcând pe îngrijoratul i-a glăsuit în acest fel:

— Ştiu că iubitul tău bărbat s-a cufundat odinioară în sânge roşu, de balaur. A devenit invulnerabil. Însă mai ştiu că tot atunci pe trup o frunză i-a căzut, de sus, dintr-o coroană a unui tei. Locul cel neatins de sânge e singurul lui beteşug. Acolo poate fi lovit. Ca unchi ce-ţi sunt, rudă de-aproape, ca sfetnic al Burgundiei, mă-ngrijorează acest lucru. Mă tem ca-n bătălia asta Sigfrid să nu fie lovit... Mă tem. Am nişte presimţiri...

Crimhilda s-a înfiorat.

Dragostea uneori e oarbă. Nu-nţelege înşelăciunea.

— Unchiule Hagen, a zis ea, căzând în cursa mişelească, decât să fie lovit el, mai bine piară lumea toată. Sigfrid e tot ce am mai scump...

Hagen pentru a doua oară s-a luminat atunci puţin.

— Ştiu, a spus el, şi tocmai de-asta am venit eu acum la tine. Cunoşti, de bună seamă, taina. Ştii locul unde-i vulnerabil...

— Da, îl cunosc a zis Crimhilda, dar nu am voie să ţi-l spun. Şi nu-l voi spune nimănui... Sigfrid s-ar mânia grozav...

— I-adevărat, a rostit Hagen, că Sigfrid n-ar îngădui. El este tânăr şi viteaz. Socoate c-ar fi înjosit, dacă ar fi

păzit de altul, în timpul unei bătălii. Eu însă îţi sunt rudă bună. Taina n-am s-o împărtăşesc nici unui om. Îţi jură Hagen! Şi ştii că eu nu-mi calc cuvântul. Te sfătuiesc ca, pe ascuns, să-i coşi, Crimhilda, pe veşmânt, în locul unde-i vulnerabil, un semn micuţ, neobservat, cu nişte aţă roşie. Doar eu voi şti semnul acesta. Şi-l voi păzi de lovituri pe soţul tău mult îndrăgit în iureşul războiului. Îţi spun din nou: am presimţiri. Socot că nu ai vrea să-l pierzi...

Crimhilda a oftat adânc:

Nu ştiu de pot să mă încred...

— Încrede-te, îţi sunt unchi bun şi îţi vreau numai binele.

Şi, temătoare de primejdii, Crimhilda s-a-nvoit să coasă, cu aţă roşie, un semn pe tunica soţului său.

Cu mâna ei îi arăta duşmanului locul în care Sigfrid putea fi nimerit.

Şi-atunci, se spune în legendă că Hagen a zâmbit din nou, în acea zi, a treia oară.

Planul îi izbutea deplin. I-a dat de ştire şi Brunhildei. Gunter a fost şi el vestit.

Gunter se zice c-ar fi stat încă o clipă-n cumpănă:

— Ucidem pe un oaspete, apărător, rudă şi prieten, a murmurat încet, în barbă. Dacă se află crima asta, ce or să spună peste veacuri poeţii-n cântecele lor? Sângele lui ne va păta coroana, tronul şi pe noi...

— Coroana de Burgundia a fost pătată tot prin Sigfrid, a grăit Hagen, îngheţat. Şi ca să nu ai remuşcări, voi lua crima asupra mea. Eu voi vărsa sângele lui...

Gunter întâi n-a spus nimic. Barba îi tremura uşor. A-ncuviinţat apoi din cap:

— Bine, să fie omorât. Sângele îl vei vărsa tu!

Şi, precum uneltise Hagen, Crimhilda a cusut pe haina soţului său, tânărul Sigfrid, în locul unde lovitura putea fi dată cu folos, un semn micuţ cu aţă roşie, o cruciuliţă cât un bob.

A doua sau a treia zi, oştile au pornit la drum.

Sigfrid şi-a-mbrăţişat soţia.

Crimhilda i s-a strâns la piept.

Inima îi bătea Crimhildei, de parcă îi sărea din piept.

— Sigfrid, păzeşte-te, te rog...

Ochii albaştri lăcrămau.

— Crimhilda, nu te îngriji. Tu ştii că sunt invulnerabil. Sângele roşu, de balaur, mă va feri de-orice primejdii...

— Pe spate însă ai un loc... a spus Crimhilda-ncetinel.

— Pe-acela nu mi-l ştie nimeni, decât tu singură, iubito, a râs cu voie bună Sigfrid.

Crimhilda s-a făcut ca ceara. A vrut să mai spună ceva, dar Sigfrid a îmbrăţişat-o. Şi-a pus coiful şi a plecat.

Oştile se porniseră, dar ea mai sta lângă un stâlp, sus, în cerdac, şi tremura. Cu mâna îi mai făcea semn.

— Nu, Sigfrid... Sigfrid, nu pleca...

De la un alt balcon privea Brunhilda, săgetându-l pe Sigfrid cu ochii, de parcă îl muşca.

Gunter era în fruntea oastei, Sigfrid alăturea de el. În urma lor călărea Hagen.

— Sigfrid!... striga încă soţia lui Sigfrid cel cu păr bălai.

Dar Sigfrid n-o mai auzea.

Şi doamna Ute se-apropie de fiica ei, o mângâie şi îi strânse mâinile reci.

Brunhilda nu se mai vedea.

Însă Crimhildei îi păru că mai aude-un râs hain, şi izbucni în hohote...

Oastea înainta acum prin codrii deşi, greu de pătruns către ţara saxonilor.

Merseră ziua şi noaptea. Se depărtaseră destul.

— Ce-ar fi să şi vânăm ceva în drumul nostru? a spus Hagen, cercetând mai ales pe Sigfrid.

— Să vânăm, a grăit şi Gunter.

Şi, după vorba sfetnicului, s-au împărţit în două cete.

Era către ceasul amiezei. Sigfrid a pornit prin pădure şi, cum era de priceput în meşteşugul vânătoarei, a doborât un cerb, un zimbru, vreo nu ştiu câte căprioare, un cerb sălbatic, mai mulţi ţapi, şi mai la urmă un mistreţ.

Toată oştirea nu vânase atâta cât aducea Sigfrid.

Focul fusese aprins în *sihlă. (Sihlă, sihle, s.f. – Pădure deasă de copaci tineri; hățiș)*

Se apropia timpul de masă şi de odihnă, când, deodată, sunară iarăşi buciumaşii.

Un urs uriaş, scăpat de săbii şi buzdugane, se-arătă.

Sigfrid încălecă din nou. Ursul fugea către desişuri. Voinicul se azvârli din şa. Îl cuprinse la o strâmtoare. Îi sări-n spate. Îl trânti şi dete-o luptă piept la piept. Ursul întinse labele. Vroia să-l muşte. Mormăia. Sigfrid îi apucă gâtlejul. Îi tăvăli botu-n pământ. Scoase curmeiul şi-l legă, apoi îl luă târâş cu el.

Ce chiote s-au auzit în tabără când a sosit Sigfrid cu ursul lui târâş!

Apoi a fost întinsă masa. Şi-au mâncat carne din vânatul îmbelşugat adus de Sigfrid.

Dar vin n-avem? întrebă Sigfrid. Să bem şi să

cântăm în cor...

— Vinul? se prefăcea uimit sfetnicul regelui din Worms. De vinuri am uitat de tot. Dar ştiu, dacă ţi-e sete, Sigfrid, într-o vâlcică, un izvor cu apă cum nici n-ai gustat...

— Să bem şi apă, a spus Sigfrid. Unde cunoşti izvorul, Hagen?

— Pe-aici... Pe-aici!... a răspuns Hagen, călăuzindu-l pe viteazul din Niderlanda spre adâncul codrului. Uite izvorul... uite-l ici...

Şi Hagen l-a adus pe Sigfrid în faţa unui mic izvor ce murmura printre copaci.

— Dă-mi spada Balmung, dă-mi şi lancea, i-a spus cu viclenie Hagen. Apleacă-te şi soarbe apă. Încrede-te. Îţi sunt doar unchi, prin soaţa ta, dulcea Crimhilda.

Sigfrid i-a dat vicleanului armele sale neînfrânte. S-a aplecat să soarbă apă.

Atunci Hagen a repezit lancea de fier în locul unde Crimhilda îi făcuse semnul cusut cu aţă roşie. Fierul i-a atins inima. Oricare altul s-ar fi stins numaidecât sub tăietură.

Dar Sigfrid încă răsufla.

A căutat sabia sau lancea. Şi n-a găsit decât un scut.

Hagen fugise imediat.

Ca iepurele alerga.

Dar Sigfrid, luând în mână scutul, l-a aruncat în urma lui, atât de tare, că vicleanul s-a prăvălit sub lovitură. Dacă era în loc un paloş, nu putea Hagen să mai scape.

Apoi Sigfrid a lunecat cu ochii împăienjeniţi.

Izvor de sânge gâlgâia din rana inimii deschise.[91]

Gunter venise lângă el să vadă dacă a murit.

— O, Gunter, a mai şoptit Sigfrid, deschizând pentru-o clipă ochii. N-a fost o crimă mai nedreaptă decât aceasta a lui Hagen. V-am stat ades în ajutor. Şi iată care mi-e răsplata. Ai grijă cel puţin de ea, biata şi scumpa mea Crimhilda. Şi fereşte-o de nedreptăţi…

Pajiştea toată, înflorită, era acum scăldată-n sânge roşu, fierbinte, de viteaz.

Hagen a chemat slugile. Sigfrid a fost urcat pe-un scut de aur roşu, sângeriu, precum se spune în legendă, să fie dus Crimhildei sale.

— Sigfrid a fost ucis, se pare, a grăit Hagen, de un tâlhar care a vrut să-i prade hainele de aur. Tâlharul apoi a fugit.

Au trecut Rinul înspre seară. În taină au urcat pe drumul care ducea către castel. L-au dus la uşile Crimhildei şi l-au lăsat fără o vorbă, ca să-l găsească ea în zori.

Niciunul n-a avut curajul, nici Hagen, nici regele Gunter, niciunul dintre cavaleri, ca să se ducă la Crimhilda şi să îi spună că e mort soţul său cel atât de drag.

În zori, când s-a trezit Crimhilda, o slugă a venit pierdută:

— Mărită doamnă!… a strigat, şi n-a mai spus niciun cuvânt.

Îşi ţinea doar mâna la piept, şi răsufla fără suflare. Plângea, şi nu se auzea. Atâta-ncremenise biata.

— Mărită doamnă… E afară…

— Ce este-afară? Cine este? s-a înălţat din jilţ Crimhilda.

Şi galbenă s-a năpustit până-n pridvoarele de piatră.

Acolo, jos, întins pe scut, pătat de sânge, palid,

Sigfrid.

Degeaba au mai vrut s-o ţină domniţele din preajma ei, Crimhilda a căzut pe trupul lipsit de viaţă al lui Sigfrid.

I-a ridicat chipul frumos cu pletele ude de sânge. L-a sărutat, l-a mângâiat, de parcă era încă viu.

— Oh! Sigfrid... Sigfrid... a spus ea. Aşadar iată cum te-ntorci. Unde îţi e privirea mândră, şi Balmung cum te-a părăsit? Dar ştiu eu... ştiu... nu voinicia te-a biruit, ci mişelia...[92]

Pieptul i se zbătea Crimhildei sub plânsul aprig, hohotit. Cu lacrimile îi spăla ochii-ngheţaţi şi gura rece. Îl săruta, şi iar plângea:

— De-aş şti eu cine-s ucigaşii, Sigfrid, cum te-aş mai răzbuna!... Sigfrid, cum am să te răzbun!... Bănuiesc cine-s ucigaşii... îţi jur... îţi jur... iubite Sigfrid, în acest ceas de neuitat...

Întins pe scut, Sigfrid era ca Balder, zeul luminos, ucis de Loki cel viclean. Părul lui blond ca aurul era tot năclăit de sânge. Ochii albaştri, zâmbitori, nu mai vedeau chipul Crimhildei. Şi mâna-i nu mai ţinea spada, spada lui, Balmung cea vestită, făcută sub muntele Hecla de-un făurar al zeilor.

Spada era acum la Hagen, în cingătoarea de argint.

S-au adunat şi cavalerii din ţara Nibelungilor: înalţi, puternici, viforoşi.

— Regină, i-au spus ei Crimhildei, lasă-ne să te răzbunăm. Lasă-ne să luptăm cu Gunter, şi toţi burgunzii lui trufaşi, lasă-ne să distrugem ţara unde un oaspete-i ucis cu-o lovitură pe la spate...

Crimhilda hohotea încet şi-l săruta mereu pe Sigfrid. Nu-i auzea. Nu-nţelegea:

— Stăpână, au spus cavalerii, lasă-ne cel puţin să-l luăm, să-i facem o raclă de aur, strânsă în chingă de oţel, bătută în mărgăritare şi în rubine sângerii. Lasă-ne, eşti stăpâna noastră.

Crimhilda nu spunea nimic. Plângea şi nu spunea nimic. Iară doamnele-o sprijineau, ca să nu se mai prăbuşească. Toate plângeau cu hohote.

Din aurul ce îl aveau pe arme, straie şi pe cai, cavalerii au făcut raclă. Au strâns-o-n chingă de oţel. Au scos toate rubinele, mărgăritarele lucioase şi celelalte nestemate, şi le-au bătut pe această raclă.

Sigfrid dormea somnul cel veşnic. Şi lângă el, îngenuncheată, era Crimhilda, fără glas, ţinându-l încleştat de gât.

La început se tânguise.

Faţa gingaşă a reginei pălise ca o flacără când trece noaptea şi s-arată lumina răsăritului.

Gura ei bâiguia cuvinte neînţelese pentru ceilalţi.

Apoi pe-ncetul se-mpietrise. Ochii ei blânzi, înlăcrămaţi, se-ntunecaseră deodată şi se făcuseră tăioşi.

Izvorul cald al ochilor se potolise pe încetul, până secase la sfârşit.

A stat aşa timp de trei zile, obraz lângă obraz cu Sigfrid. Nu ştia nimeni dacă nu e de-asemeni moartă lângă el.

Într-un târziu, s-a ridicat, pală, cu ochii rătăciţi, în rochia albă, dar pătată de sângele roşu-al lui Sigfrid. Crimhilda nu vedea pe nimeni dintre cei care se aflau în larga sală-ndoliată.

— Apropiaţi-vă şi-o mângâiaţi, a rostit Gunter către preoţi. Amintiţi-i despre blestemul care apasă-

ntotdeauna pe-aceia care stăpânesc comoara Nibelungilor. Câţi au avut-o până azi, au pierit doborâţi de fier. Sigfrid o stăpânise-n urmă şi, iată-l, zace fără viaţă.

Preoţii s-au înfăţişat Crimhildei să o mângâie.

— Plecaţi! le-a glăsuit Crimhilda. Credeam că este sus un cer al bunătăţii şi dreptăţii, care iubeşte ce-i frumos... Lui m-am rugat şi zi, şi noapte să-mi ocrotească dragostea. Şi cerul ce-a făcut? Răspundeţi!... Priviţi şi voi. Sigfrid e mort. Iară duşmanii cei vicleni se află-n jur. Se veselesc. Eu nu mai cred în cer de azi. Cerul îi sprijină pe răi. Eu singură am să-l răzbun pe Sigfrid, pe bărbatul meu! Vreau răzbunare!... Voi plecaţi! Tu, rege Gunter, mă ascultă. Cer, după datina burgundă, să vie fiecare prinţ şi fiecare cavaler să i se plece mortului. Încuviinţezi?

— Încuviinţez! a dat răspuns regele Gunter, în faţa cavalerilor.

Şi, în castelul de la Worms, au început să se perinde, după străvechea datină, toţi cavalerii regelui, ca să-i sărute mâna dreaptă lui Sigfrid cel ucis de fier.

Au venit Giselher şi Gernot, fraţii Crimhildei, mai întâi. I s-au plecat tăcuţi lui Sigfrid şi nu s-a întâmplat nimic. Ei nu ştiau de uneltirea lui Gunter, Hagen şi-a Brunhildei.

— Vino şi tu, unchiule Hagen, a spus Crimhilda celui care lovise pe viteazul Sigfrid şi sta întunecat deoparte.

Hagen a şovăit o clipă, dar apoi a călcat trufaş spre racla cea scumpă, de aur, în care Sigfrid sta culcat. Spada sa, Balmung, ce-o răpise lui Sigfrid printr-o viclenie, lovindu-se atunci de lespezi, se zice că a dat

un vaiet. Parcă plânsese cineva. Parcă se auzise-un ţipăt. Toţi ochii s-au întors spre Hagen. Dar Hagen, îmbrăcat în negru, precum umbla întotdeauna, cu barba neagră şi o cută între sprâncenele stufoase, a călcat ţanţoş înainte. S-a dus în faţa mortului şi i-a prins mâna s-o sărute.

Numai că, în aceeaşi clipă, cum spun poveştile străvechi, rana lui Sigfrid s-a deschis şi sângele a gâlgâit pentru a doua oară, roşu, mânjind pe degete pe Hagen.

— Aşadar, tu eşti criminalul!... a glăsuit încet Crimhilda. Nu, nu m-am înşelat de fel în bănuieli.

— Nu, nu e el! a rostit Gunter, gândind să-şi apere părtaşul la fapta cea înjositoare. Hagen este nevinovat. Tâlharii l-au ucis pe Sigfrid, colo-n pădure, la izvor, ca să-i ia hainele de aur. Ţi-o jură fratele tău, Gunter...

Şi regele a jurat strâmb ca s-o înşele pe Crimhilda.

Dar, ea Crimhilda, n-a răspuns. A dat un geamăt şi-a căzut din nou cu fruntea lângă Sigfrid, plângând şi hohotind amar.

Abia au smuls-o pe Crimhilda. Abia l-au îngropat pe Sigfrid, căci ea-l ţinea cu mâinile şi nu-i lăsa să îl cufunde în groapa care se căsca neagră şi rece lângă el.

Când s-a sfârşit, s-a dus ca oarbă, urmată de suita sa, în altă casă de la Worms. N-a vrut să şadă în castel lângă Brunhilda, lângă Gunter şi Hagen, pe care-i ura.

Tatăl lui Sigfrid i-a cerut să vină în cetatea Xanten şi să fie la adăpost de cine ştie ce duşmani.

O aştepta şi micul Gunter, dornic să-i mai audă glasul, să fie mângâiat de ea.

Însă Crimhilda se schimbase.[93]

Dorinţa de-a plăti cu sânge, sângele care se vărsase, o făcea să se-mpotrivească dorului de-a-şi vedea copilul. Îi era teamă că văzându-l se va muia şi nu va fi în stare să-şi urmeze gândul, pe care îl nutrea-n ascuns.

Tânăra, vesela Crimhilda, care zburda odinioară, care cânta neîncetat, acum era tăcută, tristă. Îşi petrecea întreaga zi lângă mormântul încă proaspăt al celui care se dusese din lumea asta. Şi plângea. Ochii, senini mai înainte, nu i se mai uscau de plâns. Nu mai avea alt gând Crimhilda, decât pe-acela de-a plăti lui Hagen şi regelui Gunter crima făcută la izvor.

De fapt, ar fi putut Crimhilda să-i învoiască pe oştenii veniţi din ţara nibelungă – care atâta aşteptau – să ia în mână armele şi să lovească în castel. Dar ea ştia că regele are o oaste numeroasă. Poate nu ar fi izbutit să-i biruiască pe burgunzii regelui Gunter şi-ai lui Hagen. Şi atunci totul s-ar fi sfârşit.

De-aceea îi şi învoise pe cavalerii nibelungi să se întoarcă-n ţara lor.

Şi aştepta. Nu ştia ce. Dar aştepta şi se gândea. Mult, în adânc, se tot gândea.

Şi sufletul i se-mpietrea din ce în ce mai mult...

Şi se mai spune că nici Hagen nu socotea că-i de ajuns câte făcuse mai-nainte lui Sigfrid şi Crimhildei sale. Şi-a uneltit – fără-ndoială, tot laolaltă cu Brunhilda – să-i ia Crimhildei şi comoara, comoara Nibelungilor, care trecuse-n stăpânirea ei.

Şi Hagen l-a-ndemnat pe Gunter să-i ceară sorei lui, Crimhildei, s-aducă-n Worms marea comoară din ţara Nibelungilor.

Crimhilda, care se gândea numai la răzbunarea ei, a

socotit că este bine să aibă-n mâna sa comoara. Şi i-a trimis în acea ţară pe Gernot şi pe Giselher. Ei au plecat numaidecât la regele piticilor, i-au cerut cheile comorii, în numele soaţei lui Sigfrid.

Au grămădit comoara toată în numeroase care largi, au grămădit-o şi-n corăbii, care-au plutit pe râul Rin. Şi-aşa s-au dus până la Worms.

Abia a încăput comoara în zecile de încăperi, în turlele şi pivniţele ce se găseau în marea casă pe care-o locuia Crimhilda.

Lângă comoară se găsea şi o vărguţă fermecată, de care se putea sluji să-şi împlinească multe planuri.

Cum au adus comorile, Crimhilda a-nceput să-mpartă aur, argint şi pietre scumpe, în amintirea soţului, tuturor celor ce veneau până la pragul ei să-i ceară.

Părea că liniştea începe să se aştearnă peste toate.

Sigfrid, în clipa morţii lui, ceruse regelui să-i jure că îi va ocroti soţia, averea ei şi drepturile. Crimhilda l-a rugat pe Gunter să-i întărească jurământul. Şi Gunter i-a jurat, fireşte.

Însă, în taină, a vorbit cu Hagen, cu sfetnicul său. Şi Hagen l-a-nvăţat aşa:

— Crimhilda-mparte aurul şi capătă sute de prieteni ce într-o zi ne pot izbi cu arme şi cu duşmănie şi ne pot cere socoteală, aflând că noi l-am doborât pe Sigfrid! Afară de-asta, te întreb: cuvine-se ca ea să aibă acea vărguţă fermecată, ce-i poate fi de mult folos, când va dori să se răzbune? De ce să aibă ea, Crimhilda, atât noian de avuţie, şi tu, rege-n Burgundia, să fii pe lângă ea sărac! Nu! Trebuie să-i luăm comoara, să-i luăm vărguţă, să-i luăm tot...

Regele Gunter i-a răspuns că a lovit-o prea de-ajuns ca să-ndrăznească să-i mai ia şi moştenirea de la Sigfrid. I-a şi jurat s-o ocrotească. Dacă i-ar lua acum comoara şi ar aduce-o la castel, ar fi învinuit de toţi că nu-şi păstrează jurământul şi-ar întări şi bănuiala că tot ei au fost ucigaşii. În altă parte n-are unde să poată ascunde-atâta aur...

— Eu ştiu un loc, a spus iar Hagen, unde putem adăposti marea comoară nibelungă, fără s-o poată afla nimeni. Într-un târziu, putem s-o scoatem, s-o folosim cum vom pofti...

— Care e acel loc ferit, unde-am putea adăposti comoara Nibelungilor? a întrebat regele Gunter, cuprins şi el de lăcomie.

— Care? Apele Rinului, i-a dat răspuns sfetnicul Hagen, rânjind ca fiara înfuriată, când este gata să sfâşie. O cufundăm într-o vâltoare, într-un loc cunoscut de mine. Pe cei care ne-or ajuta, îi căsăpim după aceea. Taina rămâne s-o cunoaştem numai noi doi, tu şi cu mine. Şi doar târziu, când vom dori, o scoatem iarăşi la iveală... Vom fi cei mai bogaţi din lume...

Şi Hagen a rânjit din nou.

— Planul e bun, a grăit Gunter.

Şi amândoi s-au înţeles ca regele să se prefacă faţă de sora lui, Crimhilda, că pleacă-ntr-o călătorie. În acest timp, sfetnicul Hagen să smulgă aurul Crimhildei prin mişelie, cu putere, şi să-l cufunde-n râul Rin, într-un loc neştiut de nimeni.

Planul urzit în acel ceas a fost dus la îndeplinire. Gunter s-a prefăcut că pleacă. Şi-n vremea asta, cu urgie, Hagen a năvălit în casa Crimhildei cea nefericită şi i-a răpit toată comoara.

Mormanele de-argint şi aur, şi lăzile cu nestemate, obiecte scumpe: cheutori, paftale mândre, cingători, şiraguri de mărgăritare, mii de inele preţioase, cercei sclipind de diamante, şi de rubine, şi safire, şi câte, câte alte lucruri, şi chiar vărguţa fermecată au fost lăsate într-o noapte în apele râului Rin. Şi-acei care l-au ajutat au fost apoi măcelăriţi.

Stăpâni peste marea comoară, prin crimă şi prin tâlhărie, erau acum regele Gunter şi sfetnicul său de credinţă, întunecatul, crudul Hagen.

Pe urmă, Gunter s-a făcut că se întoarce de la drum. Crimhilda i s-a jeluit şi i-a cerut să-l pedepsească pe-acela care-o jefuise şi să-i dea înapoi comoara.

Regele s-a făcut întâi că-i dă dreptate sorei sale şi că-i va lua viaţa lui Hagen pentru această tâlhărie. Însă a amânat osânda, zicând că nu-l poate ucide, până nu află mai întâi unde a dus Hagen comoara. Să nu se piardă pe vecie.

Şi-aşa, tot amânând într-una au trecut iute câţiva ani. Lumea a început să uite preamişeleasca întâmplare. Şi Hagen s-a întors la curte la fel de tare şi trufaş precum fusese şi-nainte.

Crimhilda a-nţeles minciuna. Şi setea ei de răzbunare a crescut tot şi tot mai mult.

Şi, niciodată de atunci, Crimhilda nu s-a învoit să intre în castel, la Gunter, să stea cu regele la masă. Iar spre Brunhilda şi spre Hagen nu arunca decât priviri de ură şi dispreţ adânc.

„Veni-va ceasul socotelii! îşi spunea ea neîncetat. Nu trebuie să-mi pierd răbdarea. Or să-mi plătească ei, mişeii, moartea lui Sigfrid cel bălai, iubitul meu pe veşnicie”.[94]

Şi aştepta, şi aştepta să se ivească vreun prilej.

Iară prilejul s-a ivit mai iute decât socotise.

Domnea, în timpurile-acelea, peste oştirile de huni, un rege aprig, numit Etzel de către cei din miazănoapte – Atila, cum îi spunem noi.

Despre el se vorbea în şoaptă. Cetele lui de călăreţi zburau în cele patru zări ca viscolul nimicitor. Cine ar fi-ndrăznit să stea cu armele în faţa lui, şi să-l înfrunte pe Atila?

Numai c-atâta de războinic precum era craiul Atila, pe-atât încă se povesteşte că iubea el şi cântecul. La curtea lui veneau adesea şi cântăreţi din miazănoapte. Toamna, târziu, şi-n toiul iernii, când s-aduna toată oştirea în jurul său, la Etzelburg, şi vântul şuiera prin pustă, aducând ploaie sau zăpadă, craiului îi plăcea să stea pe-un jilţ de lemn, între oşteni, şi să asculte cântăreţii veniţi din ţări îndepărtate.

Iar cântăreţii îi rosteau despre viteazul tânăr Sigfrid, ucis cu lancea, la izvor, şi despre jalea fără margini a soaţei lui, blonda Crimhilda.

„N-a fost şi poate n-o să fie alta atât de credincioasă soţului său, şi după moarte, cum e Crimhilda de la Worms – spuneau în versuri cântăreţii. Cât e Crimhilda de frumoasă, de albă şi cu graiul lin, nu ştim să mai fi fost vreodată femeie pe întreg pământul. Crimhilda nu are pereche în niciun fel, rege Atila...”

Regele nu avea soţie. Tânăr nu mai era de mult. Era bărbos, scurt de statură, însă puternic şi-ndrăzneţ. Viaţa şi-o petrecuse-n lupte. Feciorii îi pieriseră în bătălii pe-ntinsul lumii. Avea castele fără număr, dar îi plăcea mai mult să stea pe şa, în goana calului. Sau

într-un cort, pe pusta largă, sub pâlpâirea stelelor, şi să viseze biruinţe.

Acuma însă el, Atila, biciul de foc necruţător, uitase setea de mărire, şi-n sunetele unei harpe, şezând pe jilţul lui de lemn, între oşteni cu lănci în mână, visa pe preamândra Crimhilda.

Da. Pe Crimhilda o visa şi şi-o dorea cruntul Atila. Pe cea mai albă dintre toate femeile de pe pământ, pe dulcea soaţă a lui Sigfrid vroia s-o aibă de regină.

Şi, dornic să-şi trăiască visul, Atila a trimis la Worms solie îmbrăcată-n aur, cu daruri neasemuite, să roage pe mândra Crimhilda a-i fi soţie şi regină, în larga ţară a hunilor.

Solia lui era formată din Rudiger, mare margraf,[95]

alţi cavaleri, vasali ai săi, şi o ceată mare de huni.

— Să nu vă-ntoarceţi fără ea, a poruncit craiul soliei. Arătaţi-i cât o iubesc şi c-o voi face fericită.

Solia a sărit pe cai, şi-n tropot aspru de copite a pornit spre oraşul Worms, să ducă gingaşei Crimhilda vorbele craiului stăpân peste cetele hunilor.

Sosiţi la Worms, primiţi la curte, solii i-au arătat lui Gunter dorinţa craiului Atila de-a se-nsura cu sora lui.

Regele Gunter s-a-nvoit. Se bucura s-o ştie dusă, să poată scoate la lumină comoara Nibelungilor din apele râului Rin şi să se bucure de ea. Dar Hagen cel prevăzător i-a şoptit tainic la ureche să nu o lase pe Crimhilda să plece-n ţara hunilor. Atila este prea puternic. Şi, prin Atila, ar putea Crimhilda să-şi atingă ţelul, să-i pedepsească într-o zi. La fel l-a sfătuit Brunhilda.

La rândul său, mândra Crimhilda întâi n-a vrut să părăsească oraşul unde dormea Sigfrid.

Nici nu vroia să ia de soţ pe Etzel, craiul hunilor: bătrân, urât, scurt, încruntat – ea, care se îndrăgostise de mlădiosul tânăr Sigfrid, cu păr bălai şi ochi albaştri, care cânta şi dănţuia şi-i luminase inima cât fusese soţia lui.

Dar s-a gândit că se ivise prilejul cel mai nimerit să-şi împlinească vechiul gând: gândul ei de-a se răzbuna.

„Mă voi jertfi pe mine însămi!” a socotit blonda Crimhilda, şi s-a-nvoit, cu moartea-n suflet, să fie soaţa lui Atila.

S-a dus întâi şi şi-a plecat genunchii unde zăcea Sigfrid, lângă mormântul lui din Worms. Şi i-a cerut îngăduinţa să plece, ca să-l răzbune.

Ochii-i ardeau ca flacăra.

— Sigfrid, rămâi cu bine, Sigfrid... şoptea ea, albă la faţă ca o moartă. Mă duc, şi am să te răzbun...

S-a ridicat apoi şi-a mers unde o aştepta solia.

— Primesc, a spus soaţa lui Sigfrid. Voi fi regina hunilor. Pregătiţi cele de cuviinţă, şi am să părăsesc oraşul unde am pătimit atât.

Nimeni nu mai avea ce spune, nici regele, nici sfetnicii.

După ce s-a gătit de drum, Crimhilda a pornit călare spre Etzelburg, castelul sumbru unde o aştepta Atila.

Caii goneau şi ea plângea. Ceata de huni o însoţea pe cel din urmă drum al său.

Şi-aşa, gonind călări cu toţii, după un drum destul de lung, şi după multe întâmplări, s-au apropiat de la o vreme de locurile stăpânite de hunii regelui Atila, de locurile depărtate, unde urma să se petreacă cea mai grozavă întâmplare şi răzbunarea cea mai cruntă din câte le-au cântat, pe vremuri, poeţii de la

miazănoapte.

Craiul Atila a primit-o pe mult dorita lui mireasă cu un alai ne-nchipuit, format din cete de războinici şi cavaleri înzăuaţi, pentru că lângă hunii săi avea în slujbă cavaleri din alte ţări, ca Rudiger, margraf vestit, Ditrich de Berna, Hildebrand, şi alţi vasali care-l slujeau.

Coruri din sute de fecioare cântau Crimhildei, azvârlind asupra ei cununi de flori, când regele a-ntâmpinat-o pe ţărmurile Dunării şi a primit-o-n cortul lui.

N-a fost vreun om mai fericit decât regele hunilor când a văzut-o pe Crimhilda.

Şi nu a mai avut de-atunci altă dorinţă mai fierbinte decât ca dulcea lui mireasă să-i dăruiască un fecior.

Crimhilda se găsea acum în ţara hunilor lui Etzel. Şi regele acesta hun, aspru, războinic, nemilos, în faţa căruia o lume îngenunchea şi tremura, îşi adora tânăra soaţă, atât de albă, de frumoasă, venită din Burgundia. Deşi era destul de vârstnic, se-ndrăgostise de Crimhilda cu patimă, ca un flăcău. Îi citea voile din ochi şi, cu puterea lui uriaşă, i le-mplinea numaidecât.

Mai ales că blonda Crimhilda i-a dăruit, în scurtă vreme, şi-un băieţaş numit Ortlib, regele ar fi fost în stare să-i dea şi stelele de aur ce strălucesc noaptea pe cer.

Orice regină ar fi fost îndeajuns de fericită să aibă un astfel de soţ, care să-i pună la picioare tot ce poftea, cât ai clipi.

Numai Crimhilda suferea când se vedea lângă Atila, bărbos şi-atâta de urât, ea ce fusese altădată iubita inimii lui Sigfrid, cel mai frumos dintre viteji. Dorul de

cel ucis de Hagen o mistuia încă şi-acum, cu-aceeaşi aprigă vâlvoare. Şi nu voia nimic mai mult decât să-şi împlinească visul de a plăti moartea lui Sigfrid.

De-aceea doară se-nvoise să vie-n ţara hunilor, fiindcă ştia despre Atila că e bogat şi e puternic. Şi se gândise că prin huni va putea ea să pedepsească moartea întâiului său soţ.

Ce-ar fi urmat n-o mai privea, nu mai vroia nimic să ştie...

Şi iată că vine o zi când însuşi regele Atila a întrebat-o pe Crimhilda de ce o vede tot mâhnită, de ce-i cu ochii-nlăcrimaţi, şi nopţile de ce nu doarme, de ce suspină ne-ncetat? Ce suferinţă o mistuie?

— Spune-mi, regina mea frumoasă, rosteşte regele Atila, ce alinare pot s-aduc mâhnirii care te frământă? Numai o vorbă de-ai să-mi spui, şi ce nu poate face altul am să fac eu. Pun pentru tine ţara hună, spada, coroana şi oştenii în cumpănă, doar să-ţi aduc pe buze zâmbetul cel dulce şi rumeneala în obraji. Spune-mi ce ţi-ai dori, Crimhilda? Spune-mi cum să te ajut?

— Eşti bun şi nobil, a zis ea. Dar tu nu poţi să înţelegi că eu mă trag din altă ţară. Mi-e dor de apa Rinului, cu limpezimea-i de cristal sub scânteierea soarelui. Mi-e dor, Atila, şi de cerul sub care am copilărit şi de pădurile umbroase pe unde mă jucam ca fată. De munţi şi de câmpii mi-e dor. Dar mult, mai mult decât de toate, mi-e dor să mai aud cuvinte rostite-n limba strămoşească. De fraţii mei, să-i văd, mi-e dor...

— Ca să pleci în Burgundia ar fi prea greu, a spus Atila. Drumul e lung, obositor. Dar am s-aduc Burgundia aici, în ţara hunilor. Cum? Ai să vezi

numaidecât...

Şi regele-a bătut din palme. Un sfetnic s-a înfăţişat. Şi lui i-a poruncit Atila s-alcătuiască o solie de cântăreţi ce cunoşteau limba burgundă şi ţinutul regelui Gunter, de la Rin. Să li se dea poveri de aur, şi haine scumpe, şi-o scrisoare cu o pecete tot de aur.

Ajuns la Worms, să cheme curtea, pe Gunter şi pe fraţii săi, ca şi pe sfetnicul lor, Hagen, pe cavalerii regelui şi toţi câţi or mai vrea să vină la Etzelburg în ospeţie.

— Reginei mele îi e dor de fraţii ei, de toţi burgunzii, a spus Atila solilor. Venind aici, Crimhilda mea o să-i audă şi-o să-i vadă, şi astfel sufletul ei s-o alina. Dacă nu vor primi poftirea – s-a încruntat regele Atila – pot să se teamă de război! Eu însă îi doresc ca prieteni şi rude dragi ale Crimhildei.

Solii au şi încălecat pe caii iuţi ai lui Atila şi s-au pornit în goană mare spre ţara Rinului de sus, unde era Burgundia.

Sosind la Worms solii aceştia, şi-nfăţişându-se lui Gunter cu atâtea daruri şi scrisori, regele s-a înveselit, dorind să şteargă vrăjmăşia ce îi putea aduce vreodată şi alte supărări.

— Precum se vede, a zis el, sora mea a uitat cu totul cearta cea veche dintre noi. Şi soţul ei vrea să ne aibă ca oaspeţi dragi, în ţara sa. Ei bine, noi o să primim, şi vom porni spre Etzelburg, cât de curând se va putea...

Gunter s-a bucurat, şi-asemeni s-au bucurat şi fraţii lui, principii Giselher şi Gernot. S-au bucurat şi cavalerii, cărora le fusese dragă blonda Crimhilda, când era prinţesă în Burgundia. Numai preamohorâtul Hagen nu s-a înseninat de loc.

— Crimhilda n-a uitat nimic. Ea n-o să ierte niciodată moartea lui Sigfrid cel răpus de mâna noastră, la izvor. Comoara Nibelungilor, pe care i-am răpit-o noi, cufundând-o într-o vâltoare din apa Rinului albastru, o să ne-o ceară iar Crimhilda. Sunt de părere să nu mergem în ospeţie la Atila. Ne-aşteaptă moartea, rege Gunter...

Dar cei doi fraţi au stăruit pe lângă Gunter să pornească.

— Sigur, Crimhildei îi e dor. Să nu o facem să ne-aştepte, spuneau ei care mai de care.

Gunter, ce şovăise-ntâi la vorbele întunecate ale lui Hagen, unchiul său, ascultându-i pe cei doi fraţi şi-mbrăţişându-i, le-a rostit:

— Aşa e. Voi aveţi dreptate. Crimhilda se găseşte astăzi în depărtatul Etzelburg. Se simte tare-nstrăinată, cum ne-au încredinţat şi solii. Vrea să ne vadă. Îi e dor. Tu, Hagen – s-a-ndreptat spre sfetnic – dacă ţi-e teamă, nu veni. Rămâi la Worms, la adăpost. Dar noi plecăm cu toată curtea spre ţara regelui Atila.

Hagen s-a încruntat mai tare.

— Sunteţi nechibzuiţi, le-a spus. Acolo ne aşteaptă moartea. Dar am să merg şi eu cu voi. Să nu creadă blonda Crimhilda că m-am temut de mâna ei. Şi totuşi vă mai rog ceva...

— Rosteşte iute, eu sunt gata să-ţi fiu pe plac, unchiule Hagen, a dat răspuns regele Gunter.

— Lăsaţi-mă să-mi aduc pe cei mai vrednici cavaleri, să ne-nsoţească la Atila. Ştiţi doar că hunii sunt războinici. Primejdii pot să se ivească, oricum, în chip neaşteptat. Şi cavalerii mei să aibă sub hainele de purpură şi de mătasă zale bune, armuri şi săbii

ascuţite. Cu asta vă-nvoiţi măcar?

— Cu asta ne-nvoim, fireşte, a râs spre el regele Gunter.

Apoi s-au pregătit de drum, deşi la rândul ei, Brunhilda a stăruit şi s-a rugat de Gunter să nu se pornească spre ţara regelui Atila, cu toată curtea de burgunzi.

— Nu vreau să rămân văduvă, zicea Brunhilda. Nu pleca. Copilul vreau să aibă un tată! Nu vă încredeţi în Crimhilda. Crimhilda se va răzbuna... Ea nu ne poate uita crima...

Dar Gunter nu a ascultat aceste vorbe ale Brunhildei. A stăruit în hotărâre.

Şi, după cum spun cântăreţii, în scurtă vreme au pornit cu toţii către Etzelburg.

Şi-au mers, au mers, se povesteşte, au trecut prin Pădurea Neagră şi au ajuns de la o vreme pe ţărmul Dunării de sus. De-acolo se-ntindea pământul regelui hunilor cel aprig. Hotarele i le păzeau vasalii, cavalerii săi.

Regele Gunter, cu glas tare, a poruncit să se adune toţi cavalerii laolaltă. Şi să se facă tabără. Să se aprindă un foc mare. Să se desfunde trei butoaie cu bere şi cu hidromel. Şi cine vrea să dănţuiască.

Venise seara. Peste apă plutea o boare argintie, împurpurată de amurg. Cerul părea, în depărtare, spre Etzelburg, pătat cu sânge. Iară lui Hagen, mare sfetnic şi comandant al oştilor, i se tot năzărea că vede în apa Dunării lucind ochii lui Sigfrid cel ucis. Ochii aceştia îl priveau cu o mânie fără seamăn.

Poate ca să se liniştească, Hagen s-a depărtat cu calul de tabăra regelui Gunter. A călărit, îngândurat,

pe malurile Dunării, până ce zvonul veseliei nu s-a mai auzit de loc.

Deodată – slab ca o părere – a auzit un clipocit în valurile Dunării. Ager cum era totdeauna, Hagen şi-a îndreptat privirea spre locul unde auzise zgomot în apă. Şi a văzut în Dunăre că se zbenguiau nişte copile minunate. Iară pe ţărm stăteau zvârlite pene de lebădă ca neaua. Hagen a înţeles îndată că fetele ce se jucau erau zânele Dunării. Ele veneau către amurg şi se scăldau în apa clară, îşi puneau apoi penele şi se schimbau în lebede, zburând uşor spre asfinţit.

Fără să stea de loc pe gânduri, Hagen le-a şi luat penele care zăceau pe pajişte, şi a strigat cu glas puternic:

— Zânelor, dacă nu-mi răspundeţi la întrebarea ce v-o pun, nu mai primiţi aceste pene. Ba am să le arunc în foc. Voi vă veţi pierde toată vraja şi, devenite muritoare, o să pieriţi în Dunăre...

Zânele s-au speriat de moarte şi, depărtindu-se de ţărm, numai cu capetele afară, se jeluiau şi se rugau de Hagen cel ne-ndurător să nu le ardă penele.

Cosiţele lor lungi, de aur, păreau, sub focul revărsat din zariştea văzduhului, nişte comori care pluteau pe-ntunecimea Dunării. Şi pălălăile aurii îi aminteau cruntului Hagen comoara Nibelungilor, scufundată-n râul Rin.

Totuşi nu s-a înduplecat şi a strigat din nou spre zâne:

— Să-mi spuneţi, zânelor din valuri, care va fi destinul nostru, al celor ce călătorim spre ţara regelui Atila? De nu-mi veţi spune adevărul, nu voi avea milă de voi, şi am să vă ard penele!

Atuncea una dintre ele, regina zânelor din valuri, i-a dat astfel răspunse lui Hagen:

— De ne sileşti, atuncea fie! Află că o să fiţi primiţi la Etzelburg cu voie bună, cu cântece şi ospeţe. Regele hunilor vă este cu gânduri bune până azi…

— Nu minţi?

— Nu mint! a grăit zâna.

— Luaţi-vă dară penele!

Şi Hagen a zvârlit în valuri penele albe ce le luase.

Era în sine mulţumit. Teama cea rea îl părăsise.

Zânele s-au înveşmântat. S-au prefăcut în lebede şi au zburat spre asfinţit. Numai regina a rămas, rotindu-se prin înălţime, deasupra ţărmului, zicând:

— Hagen, eşti fiul Aldrianei, mătuşa mea, şi ai să afli ce ţi-am ascuns până acum, de teama să nu ne opreşti penele albe, ce ne dau putinţa să zburăm prin aer. Atila, regele, vi-i prieten, însă Crimhilda vă urăşte. Cât mai e timp, opriţi-vă din nebunescul vostru drum, a spus regina zânelor, şi a pierit peste păduri.

Iar Hagen a încălecat mai mohorât decât oricând, pornind şi el spre tabără.

Acolo, toţi se străduiau ca să găsească vreun mijloc să treacă apa Dunării.

Pe ţărmul celălalt era numai o plută şi-un plutaş. Însă acela nu vroia să-i treacă apa pe burgunzi, de teamă că vin cu război.

Hagen aflase de la zâne c-avea plutaşul un fârtat, de care-i era tare dor. Dându-se drept acel fârtat, curteanul l-a făcut să vie cu pluta până la ţărmul unde era regele Gunter cu cavalerii, aşteptând să poată trece Dunărea.

Era aşa cam spre amurg, şi-a trebuit să se apropie

plutaşul bine ca să vadă de e fârtatul lui, sau ba. Când a văzut înşelăciunea, s-a mâniat. A vrut să plece. Dar Hagen i-a sărit pe plută. Plutaşul l-a lovit cu vâsla pe sfetnicul cel neguros. Hagen s-a prăvălit pe scânduri, dar iute-a sărit în picioare. A scos din teacă sabia şi, cu o singură mişcare, i-a zvârlit capul de pe umeri.

Apoi au început să treacă oameni şi cai, pe rând, pe rând.

Aşa au trecut toată noaptea. Când a fost mai spre dimineaţă, pe plută s-au urcat şi Gunter, Gernot, şi Giselher.

După ce au ajuns la ţărm, Hagen a poruncit ca pluta să fie spartă în bucăţi. Iar bucăţelele de lemn să fie arse, şi cenuşa să fie aruncată-n valuri.

— De ce ai dat porunca asta? l-a întrebat regele Gunter.

— Pentru că bănui, rege Gunter, c-or să urmeze zile grele, şi, când se vor ivi primejdii, doresc ca niciun cavaler să nu gândească-n mintea lui c-ar fi vreo cale de scăpare. Drum de întoarcere nu e. Să lupte astfel mai cu spor...

Gunter a râs din nou de Hagen.

— Nu te-am văzut, unchiule Hagen, de când te ştiu atât de negru în presimţiri. Dar te înşeli... Totul o să se-ntâmple bine. Încrede-te-n regele tău!

Şi Gunter şi-a biciuit calul, pornind ca vântul înaintea coloanei lungi de cavaleri, către cetatea Etzelburg.

Vroia s-arate că nu are într-însul niciun fel de teamă. Şi totuşi, parcă dintr-o dată, ascultând vorbele lui Hagen, îl săgetase un fior.

Şi-au tot gonit aşa, călări, până ce s-a zărit castelul margrafului de Rudiger, vasalul regelui Atila.

Acolo au făcut popas.

Margraful i-a primit cu cinste. I-a găzduit. I-a omenit. Le-a-ntins mese îmbelşugate.

Şi-avea margraful o copilă frumoasă, proaspătă şi albă, aşa cum e un ghiocel, când se iveşte din zăpadă. La masă când au fost să stea, Volker cel vestit a început să cânte. Cânta atâta de măiestru, că inimile s-au muiat. Cânta cum vine un războinic din luptă la soţia sa şi îşi găseşte mângâiere. Şi-n acea clipă copiliţa lui Rudiger şi-a îndreptat ochii spre Giselher, viteazul, fratele regelui burgund.

El iarăşi se uita la ea cu dragoste şi se gândea că mult i-ar place să o aibă la Worms, ca soaţă, în castel.

Hagen cel priceput la toate a înţeles ce se-ntâmpla. I-a povestit taina lui Gunter.

Şi Gunter s-a înveselit. Şi fiindcă Rudiger era margraf vestit şi prea bogat, cunoscut peste mări şi ţări, i-a peţit-o pe fiica lui pentru mezinul Giselher.

Rudiger, şi mai mult ca Gunter, s-a bucurat de-această ştire. Fata era de măritat. Şi s-a-nvoit numaidecât.

Spre încântarea soaţei sale, ce purta numele Gotlinda, Rudiger a orânduit logodna între Giselher şi preaiubita lui copilă.

Tinerii s-au îmbrăţişat şi şi-au jurat în veci credinţă. El a făgăduit să vină la-napoiere şi s-o ia, cu toată zestrea ei, la Worms. Însă pentru că se grăbeau să plece către Etzelburg, au fost siliţi să se despartă.

Ea, subţirică şi sfioasă, ţinea pe Giselher de mână. Abia se stăpânea sărmana să nu-i ţâşnească lacrimile din ochii dulci, verzi-cenuşii.

Dar cu mâhnirile copilei şi-ale lui Giselher cel tânăr

nu puteau totuşi să-ntârzie. Şi cetele de cavaleri, având în fruntea lor pe Gunter, trebuiau iară să pornească.

Mai înainte de plecare, Rudiger şi soţia lui le-au adus daruri tuturor, dar mai ales lui Gunter, Gernot şi Giselher, logodnicul. Apoi lui Hagen negurosul.

Hagen însă n-a vrut să ia decât un scut mare, de-oţel.

— De ce nu vreţi şi alte daruri, aur şi pietre preţioase? a vrut să ştie Rudiger.

— Mă-nfăţişez unei regine-naintea căreia nu stau cu pietre scumpe, ci cu scutul, a rostit negurosul Hagen, dar Rudiger n-a priceput, el nu ştia de ce e vorba.

Şi-apoi au pornit în galop. Au gonit iarăşi peste câmpuri, şi prin păduri, şi peste ape, până ce s-a văzut în zare cetatea regelui Atila.

Heralzii au sunat prelung din trâmbiţele de aramă. Şi cavalerii au pornit să cânte tare un cântec vechi despre strămoşii lor burgunzi.

Cântând s-au apropiat de zidul ce mărginea, până departe, cetatea Etzelburg. Porţile mari, grele, de lemn, legate-n fier şi în aramă, s-au deschis înaintea lor. Şi-n faţa cetelor de huni s-a arătat însuşi Atila. Ţinea în mână un buzdugan, cum era datina la Huni.

— Bine-aţi venit în ţara noastră, le-a strigat regele Atila.

Şi cavalerii i-au răspuns:

— În pace am venit la tine, cu bucurie, ca la rude...

Apoi Atila s-a retras să mai dea unele porunci.

Sosind Crimhilda, i-a îmbrăţişat pe Gernot şi pe Giselher, fraţii mai mici, dar n-a rostit niciun cuvânt lui Gunter, regele burgund. Nici măcar nu i-a întins mâna,

şi nici nu s-a uitat la el.

Hagen atunci s-a mâniat şi a strigat către Crimhilda:

— Astfel primeşte o regină un rege, care-i e şi frate?

Crimhilda s-a întors spre el, l-a fulgerat cu o privire şi i-a răspuns cu un glas tăios.

— Cine eşti tu, tâlhar de rând, care cutezi să-mi mai vorbeşti? Cum de mai poţi deschide gura în faţă-mi cu obrăznicie? Sau ai venit să-napoiezi aurul ce mi l-ai furat? Păcat că nu mai sunt cu mine oştenii Nibelungilor pe care îi cârmuia-nainte Sigfrid. Ţi-ar reteza capul de câine, şi ochii care mă privesc neruşinaţi i-ar lua în suliţi...

Hagen a înţeles că moartea se învârteşte-n jurul lui, cu coasa ei neiertătoare. A hotărât să-şi vândă capul pe cât se va putea de scump. Şi a-nfruntat-o pe Crimhilda:

— Noi suntem astăzi Nibelungii, pentru că noi avem comoara. Iară comoara e ascunsă în adâncimea Rinului. Doi oameni îi cunosc sălaşul. Unul sunt eu. Celălalt Gunter. Dacă pierim, piere comoara, pentru că Rinul nu vorbeşte. Ea va rămâne pe vecie acoperită de vâltori, aşa cum am urzit chiar eu...

Crimhilda-şi întorsese capul şi se făcea că nu-l aude. Doar buzele şi le muşca, cu dinţii albi, până la sânge.

Şi-n acea noapte, cum se spune, Crimhilda n-a dormit o clipă, tot socotind cum să-şi atingă ţelul pe care-l urmărea de-atâţia ani, neostenită.

E drept că nici oaspeţii ei nu prea s-au odihnit acolo în Etzelburgul lui Atila. Hagen a stat mereu de veghe, până în revărsat de zori. Ba mai venise lângă el şi preamăiestrul cântăreţ Volker, cel totdeauna vesel, prietenul său nedespărţit.

Spre ziuă, o ceată de huni trimişi de regina Crimhilda au încercat să urce scara spre încăperile de sus, unde se odihneau burgunzii.

Hagen, simţindu-i, a fost gata să şi dea lupta cu duşmanul; dar Volker a-nceput să cânte un cânt burgund din vremea veche, şi hunii, cunoscând că este la uşa regelui o strajă, s-au şi retras, pe nesimţite.

Atila, plin de prietenie, străin de ce se petrecea, a pus la cale serbări mari, în cinstea oaspeţilor săi, în zilele care-au urmat.

Crimhilda nu-i împărtăşise nimic din tot ce plănuia.

El nu ştia că-n vremea asta un sol umbla printre burgunzi şi-i întreba pe fiecare dacă s-ar învoi să-l dea în mâna hunilor pe Hagen. Solul era trimis în taină chiar de soţia lui, Crimhilda.

— Noi nu ştim dacă Hagen e vinovat într-adevăr, îi răspundeau toţi cavalerii. Noi nu-i cunoaştem faptele. Dar dacă este, numai Gunter poate să-i ceară socoteală, cum e legea cavalerească. Noi nu putem să hotărâm.

Crimhilda s-a încrâncenat mai rău, aflând această veste.

„Nu-l dau pe Hagen? Foarte bine. De e aşa, nu am ce face. Gândeam că vor scăpa ceilalţi; dar vor pieri până la unul, plătind cu sângele vărsat nedreapta moarte a lui Sigfrid.”

Şi într-o ziuă, la amiaz, au fost poftiţi la un ospăţ regele, principii şi Hagen, ba chiar şi cântăreţul Volker, într-o clădire ridicată anume în ograda largă. Iar într-o altă încăpere. îndepărtată, din castel, au fost chemaţi să se înfrupte, la nişte mese îmbelşugate, toţi ceilalţi cavaleri burgunzi.

Atila a venit la masă, neînarmat şi, bucuros, i-a aşezat în jurul lui pe Gunter, pe Hagen, pe Giselher şi Gernot, şi chiar pe cântăreţul Volker.

Burgunzii au primit poftirea, dar au venit cu armele, încinşi cu spadele tăioase, cu suliţele-n mâna stângă, iar scuturile şi le-au pus la îndemână pe podele.

Atila s-a uitat mirat la rudele Crimhildei sale. Dar socotind c-aşa-i, pesemne, datina cavalerilor, să stea cu armele la masă, a cerut să s-aducă bere şi hidromel pentru burgunzi, la fiecare-un butoiaş. Iar el însuşi a cerut vin într-un vas pântecos de lut.

Crimhilda sta şi ea la masă, dar nu vorbea, nici nu râdea, doar cu urechea asculta ceva ce numai ea ştia că trebuie să se întâmple.

Mai încălzindu-se Atila de vinul care-l tot sorbea, a poruncit să i s-aducă feciorul lui şi al Crimhildei, un pui bălai ca mama lui, care avea numai doi ani.

— Priviţi ce fiu mi-a dăruit iubita mea soaţă Crimhilda, a glăsuit mândru Atila.

Şi şi-a dat fiul, să-l alinte, regelui Gunter de la Worms. Gunter l-a pus în braţele lui Giselher. Acesta l-a trimis lui Gernot, Gernot lui Volker. Şi acesta l-a dat, la rândul său, lui Hagen.

Când Ortlib se găsea la Hagen, s-a auzit un zvon de arme, şi-n sala mare a năvălit Dankwart, frăţânele lui Hagen.

— Trădare! a strigat acesta.

— Cum? Cine-a spus acest cuvânt, a-ntrebat regele Atila.

— Eu spun, a strigat iarăşi Dankwart. Toţi cavalerii – câţi erau cu mine, afară din castel – au fost răpuşi prin mişelie. Ni s-a adus un vas cu vin de către prinţul

Bodelin, fratele regelui Atila. Vinul ni l-a trimis Crimhilda. Ni s-a cerut să închinăm în în cinstea prinţului Ortlib. Câţi au băut au căzut morţi. Ceilalţi au fost măcelăriţi de către miile de huni conduşi de prinţul Bodelin. Numai eu nu am vrut să-nchin, şi am scăpat apoi luptând... cu greu am ajuns pân-aci.[96]

Hagen s-a săltat de pe scaun:

— Pentru Ortlib aţi închinat? Ei bine, să trăiască Ortlib!

Şi şi-a rotit spada sa, Balmung, retezând capul prinţului.

Crimhilda a-nceput să ţipe, să blesteme cu deznădejde. Atila şi-a ridicat fiul, care-i căzuse mort pe lespezi, urlând ca fiara şi gemând, bătându-se în piept cu pumnii, smulgându-şi părul, ca nebun, pentru că îşi iubea mult fiul.

Burgunzii şi-au prins scuturile. Hunii şi-au scos din brâuri arme: pumnale şi toporişti late. Şi lupta a-nceput cumplită, cu spade, suliţi şi topoare. Mese zburau prin încăpere. Butoaie se rostogoleau. Laviţe lungi, grele, de lemn, trosneau, unii izbindu-se pe alţii. Şi urletele s-auzeau până la marginea cetăţii. Iar sângele curgea ca un pârâu pe lespezi.

Lupta atât de-nvolburată a durat doar câteva ceasuri. Toţi hunii câţi erau acolo şi-au pierdut vieţile, pe rând, sub armele burgunzilor.

La masa cea îmbelşugată, unde domnise veselia, nu mai erau decât Atila, cu fiul său Ortlib în braţe, şi lângă el căta Crimhilda spre bătălia-ngrozitoare, cu o privire rătăcită, şi rostea numele lui Sigfrid.

Locul unde şedeau la masă era mai înalt cam cu cinci şchioape, şi bătălia se vedea în fiecare colţişor.

Suliţi zburau în jurul lor, şi toporişte, şi pumnale, dar ei nu se clinteau din loc.

Când hunii ce erau în sală au fost răpuşi până la unul, şi n-au rămas decât Atila lângă Crimhilda, regele Gunter le-a rostit:

— Plecaţi acum!

Atila, cu Ortlib în braţe, încovoiat, a ieşit primul. Barba îi şiroia de lacrimi. În urma lui păşea Crimhilda, cu ochii scânteind de ură şi c-un pumnal în mâna dreaptă, şoptind tot numele lui Sigfrid.

În acest timp se adunau alte cete de huni afară, în jurul sălii de ospeţe.

Ieşind Crimhilda în ogradă, l-a arătat pe micul Ortlib, ucis cu sabia de Hagen, şi a strigat spre luptătorii ce s-adunau în jurul ei:

— Oşteni, în numele dreptăţii, daţi-mi pe Hagen mort sau viu... Prinţul Ortlib a fost ucis de-aceeaşi mână ca şi Sigfrid. De-aceeaşi mână ce-a răpit comoara Nibelungilor.

Hunii s-au repezit ca lupii peste cei zăvoriţi în sală.

— Eu vă ordon ca să luptaţi, a rostit Gunter alor săi.

Şi lupta a-nceput din nou. În fruntea cavalerilor erau Gunter şi Giselher. Şi lângă ei se afla Hagen, cu sabia Balmung în mână. Gernot căzuse cel dintâi, şi lângă el se prăbuşise Volker, veselul cântăreţ.

În timp ce lupta se dădea tot mai avană-ntre oştenii regelui hunilor, Atila şi cavalerii de la Worms, Crimhilda a făcut un semn.

Cincizeci de huni s-au repezit cu lungi făclii din lemn de brad şi şomoioage unse-n smoală. Le-au săltat pe acoperiş.

Acoperişul, fiind de lemn, s-a şi aprins numaidecât.

Grinzile s-au pornit să ardă, cu vâlvătăi, peste oştenii regelui Gunter de la Worms. Pereţii s-au aprins şi ei. Din faţă îi lovea duşmanul, iară din lături şi de sus îi pârjolea focul uriaş, aprins şi înteţit de huni, cu şomoioagele de paie şi smoală care clocotea.

Spre seară, lupta a încetat. Burgunzi în viaţă n-au rămas decât doar doi: Gunter şi Hagen.

Ei singuri, şi tot mai luptau, făcând prăpăd între oştenii regelui hunilor, Atila.

— Cereţi-le să se predea, a spus Crimhilda la sfârşit, văzând că lupta nu-ncetează.

— Ne vom preda, au spus cei doi, dacă primim făgăduinţa că nu vom fi ucişi cu mâinile legate.

— Promiteţi-le orice, a poruncit atunci Crimhilda.

Dar cum au lăsat armele, cei doi au fost cetluiţi în fiare şi în ştreanguri groase, vârâţi în temniţe adânci.

Crimhilda a cerut să-i vadă.

Lui Gunter i-a vorbit întâi:

— Frate, i-a glăsuit Crimhilda, ţinând în mâna ei pe Balmung. A fost un şoim pe nume Sigfrid. Cu voia ta a fost răpus de veşnic mohorâtul Hagen. Cu voia ta mi s-a răpit comoara Nibelungilor, tot de duşmanul meu, de Hagen. Spune-mi unde-i acum comoara?

— Trimite-ţi şoimul să ţi-o afle, a răspuns Gunter sorei sale, ştiind că îl aşteaptă moartea.

Abia şi-a sfârşit vorbele, şi capul regelui burgund a fost retezat de pe umeri.

L-a cercetat apoi pe Hagen:

— Tu, cavaler fără credinţă, ucigaş şi tâlhar de rând, ai să-ţi plăteşti, în sfârşit crima. Dar stai... poate te răzgândeşti. Spune-ne unde e comoara Nibelungilor, pe care-a cucerit-o Sigfrid? În care loc, în râul Rin, ai

scufundat-o..., unchiule?

— Nu îţi sunt unchi. Îţi sunt duşman. Întreabă-ţi fratele, pe Gunter...

— Gunter? a spus atunci Crimhilda. Regele Gunter a tăcut...

Hagen nu s-a înspăimântat.

Ştia că tot ar fi zadarnic. Moartea era chiar lângă el, şi-l aştepta să-l ia în braţe.

A râs Crimhildei în obraz, cu un râs aspru, ca un strigăt. I-a răspuns batjocoritor:

— De tace Gunter, tac şi eu. Un vasal nu poate vorbi-naintea suzeranului. Toţi câţi au stăpânit comoara, afară doar numai de tine, s-au dus din lume. Plec şi eu. Şi poate c-ai să pleci şi tu. Şi duc cu mine, în mormânt, taina pe care vrei s-o afli.

Cum a rostit ultima vorbă, a lunecat şi capul lui, tăiat cu Balmung de Crimhilda, în ţipetele hunilor, care săltau în jurul ei.

— Sigfrid, acum eşti răzbunat. Sângele tău a fost spălat de un puhoi întreg de sânge... a spus Crimhilda cu glas tare, privind cu ochii rătăciţi, undeva către asfinţit, unde ştia că doarme Sigfrid. Pot să mă liniştesc şi eu...

Şi lacrimi i-au ţâşnit din ochi. Sabia i-a căzut din mâini.

Dar Hildebrand, vasal războinic şi vestit făurar de arme la curtea regelui Atila, care nu cunoştea povestea crimei lui Hagen şi-a lui Gunter, a ridicat sabia Balmung:

— Ne-ai poruncit, a zis Crimhildei, să ne luptăm cu oaspeţii. Ca buni vasali te-am ascultat, deşi nici nu ştiam ce urmăreşti de fapt. Barba mea albă mi-e

pătată cu sângele burgunzilor. Atila, care nu cunoaşte cuvântul milă, s-a-ngrozit de-atâtea crime săvârşite. Ultimii doi ni s-au dat prinşi. Unul ţi-e frate, altul unchi. Ne-ai poruncit să le jurăm că nu-i vom omorî legaţi. Noi le-am jurat, dar tu ai călcat jurământul nostru. După legea cavalerească aceasta e o mişelie. Se cade să plăteşti şi tu… Şi Hildebrand cu sabia a străpuns inima Crimhildei.

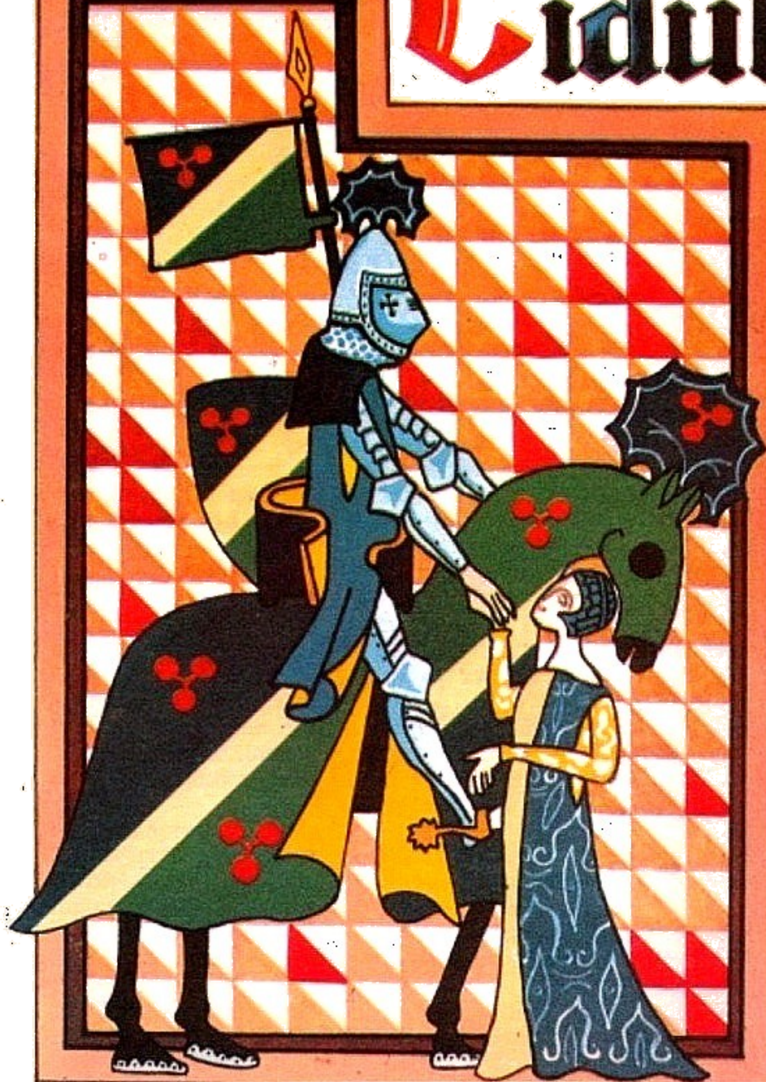
Ea a căzut cu un oftat, purtând încă-n privire umbra lui Sigfrid cel atât de drag.

— Astfel s-au petrecut, scumpi prieteni, prea sângeroasele isprăvi la Worms, apoi la Etzelburg, spunea pe punte cântăreţul ascultătorilor uimiţi, în vreme ce corabia se legăna uşor pe Rin, ieşind din munţi, trecând de Köln şi îndreptându-se spre Xanten, cetatea de unde plecase Sigfrid s-o caute pe Crimhilda, pe când era doar o copilă, şi fraţii ei o îndrăgeau.

Rotta mai răsună o dată. Şi cântecul se termină cu vorbele ce s-au păstrat, din cântăreţ în cântăreţ, de-a lungul vremurilor duse:

— Amar când aurul domneşte şi porunceşte oamenilor… Amar, amar de cei nedrepţi!…

Cidul

Cidul

Iată-ne acum în Spania, la Toledo, tot în acelaşi secol, la o serbare populară.

O mulţime gălăgioasă, bărbaţi de toate vârstele, femei şi cârduri de copii s-au adunat pe un tăpşan, la marginea oraşului.

Pentru copii s-au ridicat câteva scrâncioburi de lemn. Scrâncioburile se-nvârtesc, şi râsetele ascuţite ale copiilor s-aud până departe, în oraş.

Tobele bat. Tinerii cântă. O fată este în mijlocul unui mănunchi de danţatori şi se roteşte mlădioasă. Pare o pasăre în zbor. Ochii ei negri scânteiază. Obrajii i s-au rumenit de vâlvătaia danţului. Bărbaţii bat pasul pe loc sau se-nvârtesc în jurul ei, ţinându-şi palmele pe talie. Apoi s-avântă, se rotesc în nişte cercuri furtunoase.

Cei mai bătrâni privesc la ei. Gândul le fuge în trecut, la anii când la fel erau de tineri şi de furtunoşi. Şi bat din palme, strigând „bravo”! când fata s-a oprit din danţ, zvâcnindu-şi braţele în sus, ca o chemare spre văzduh.

Căldurile toropitoare din miezul zilei s-au lăsat purtate peste văi de vântul răcoritor dinspre apus.

Pasărea serii se coboară din vârful munţilor, învăluind locul în umbre.

S-au aprins şi făcliile.

Preagrasul cârciumar don Pedro, acela care stăpâneşte hanul „La berbecul de aur”, a întins mese lângă pinii din marginea tăpşanului.

La mese stau câţiva hidalgos[97] ce beau vin negru şi mănâncă peşte sărat sau caltaboşi aduşi pe tavă de hangiu şi fetele care-l ajută.

---

[78] Vedem din nou, ceea ce remarcăm şi în legendele anterioare, procedeul artistic al multor poeţi din evul mediu de a folosi alegoria visului pentru a putea prevesti întâmplări care urmează. În cunoscuta epopee germană, tălmăcită şi în limba română, povestirea începe chiar prin acest vis, care trebuie să anticipeze moartea dramatică a lui Sigfrid.

[79] Xantenul este un mic orăşel în partea de jos a Rinului, în apropiere de locul unde fluviul pătrunde în Olanda. Niederland înseamnă de altfel ţara de jos, pentru că de la Xanten înainte Rinul coboară mereu până se varsă în Marea Nordului. Astăzi numele de Niederland îl poartă Olanda.

[80] Walkiriile erau în mitologia scandinavă nişte zeiţe în slujba puternicului Odin. Legendele le înfăţişau călărind pe nişte cai albi, înaripaţi. Ele reprezentau, de fapt, victoriile eroilor. Iar când vitejii cădeau în luptă, walkiriile se avântau, precum spuneau legendele, le smulgeau sufletele şi le duceau stăpânului lor Odin, în Walhala. Aici, slujiţi tot de walkirii, eroii petreceau pe veşnicie, în lupte, jocuri de mari petreceri vesele, la care se sorbeau din plin bere şi hidromel. Richard Wagner în celebra sa tetralogie „Inelul Nibelungilor” face adeseori apel la aceste legende scandinave. De altfel, a doua parte a tetralogiei o constituie drama muzicală „Walkiria” (prima este „Aurul Rinului”, a doua „Walkiria”, a treia „Sigfrid” şi a patra „Amurgul zeilor”). Paginile acestor drame muzicale sunt superbe, mai ales în „Walkiria” renumita cavalcadă a walkiriilor.

[81] Ţara Nibelungilor era socotită a fi fost undeva prin Norvegia, în vreo regiune cu păduri dese şi misterioase. Nici nu este de mirare acest lucru fiindcă legenda s-a născut în cele mai de nord regiuni ale Europei. Imaginaţia vechilor scandinavi popula această regiune cu fel de fel de monştri, balauri, pitici, oameni ciudaţi şi cruzi, păduri întunecate şi comori fără seamăn.

[82] Prin acest simbol al comorilor blestemate de duhuri, vechii cântăreţi scandinavi înfierau pe toţi aceia care săvârşeau nelegiuiri numai pentru a stăpâni averi nemăsurate, ca apoi cu ajutorul lor să săvârşească alte crime împotriva umanităţii. De altfel compozitorul Richard Wagner a dat aceeaşi semnificaţie personajelor tetralogiei sale „Inelul Nibelungilor”. În această operă, după propriile sale mărturisiri, a protestat prin mijloace artistice „âmpotriva domniei aurului în lume şi împotriva tiraniei legilor făcute de stăpânii aurului”.

Mai sunt apoi neguţători ce stau sorbind vin din ulcele, şi mai ales meşteşugari – vestiţi făuritori de săbii şi alte arme din Toledo, olari, sticlari sau postăvari.

Mai la o parte, în picioare, beau vinul negru al lui Pedro oamenii mai umili: păstori veniţi cu lapte şi brânzeturi la târgul mare din Toledo, ţărani sosiţi şi ei cu treburi, rămaşi aici să înnopteze.

Se mai găseşte la o masă un cântăreţ, poftit anume.

În cinstea lui s-a pregătit vinul cel mai gustos pe care îl are Pedro-n hanul său. S-a fript un miel într-o frigare. Şi s-au mai copt nişte aluaturi ce-s tăvălite întâi

---

[83] Acest legendar fierar al scandinavilor era un fel de Hefaistos nordic, care făurea însă numai arme de luptă. Tot aşa cum în Lemnos, bunăoară, fumul care se ridica altădată din vulcani făcea să se creadă că dedesubt este fierăria subpământeană a zeului cel urât şi şchiop, la fel fumul care se înălţa dintr-un vulcan al muntelui Hecla făcea pe islandezi să creadă că sub munte este un mare atelier de arme.

[84] Multe din aceste elemente ale legendei nu sunt menţionate în epopeea germană, „Cântecul Nibelungilor”. Ele se găsesc însă în povestirile şi cântecele de care s-a ţinut seamă permanent la alcătuirea acestei lucrări. Nu trebuie să uităm — aşa cum s-a arătat şi mai înainte — că la baza tuturor ciclurilor de poezie germanice vechi stau „Eddele” scandinave. „Edda” însemană „strămoaşa” în limba scandinavă, pentru că ea cuprinde într-o formă poetică cele mai vechi legende ale normanzilor, cântate odinioară de scalzi — poeţii scandinavi.

[85] Aici e timpul să observăm că formulele de adresare diferă de la unele legende la altele. Am văzut de pildă la „Roland” că aceste formule sunt foarte complicate. Chiar într-o împrejurare grea şi plină de primejdii, când moartea era aproape, Olivier nu uită să-i vorbească prietenului său Roland, la plural, într-o formă ceremonioasă: „Senior Roland, îi spune el, sunaţi din cornul scump de fildeş, de aur şi cristal spre Franţa...” Această formă ceremonioasă o conţine în original poema „Cântecul lui Roland”, reflectând o anumită mentalitate a epocii feudale în care a fost scrisă şi noi am considerat că este bine să o păstrăm. În schimb, la „Igor” ca şi la „Sigfrid şi Crimhilda” formulele de adresare sunt simple: „Tu nu eşti feciorul lui Sigmund?” Trebuie să precizăm că şi în acest caz ne-am orientat în primul rând după poemele de largă circulaţie. Atât în „Cântecul oastei lui Igor”, cât şi în „Cântecul Nibelungilor”, ca şi în „Edda” scandinavă (care stă la baza epopeei germane) se folosesc aceste forme simple de vorbire pe care ni le-am însuşit.

în miere şi apoi în nucă pisată.

Copiii îşi ling degetele, mâncând din dulciurile acestea.

După ce s-au îndestulat toţi comesenii, cântăreţul, un bărbat smead, cu plete negre pe sub basmaua de mătase, cu o eşarfă peste mijloc şi-o vestă vânătă, cu

---

[86] Saxonii erau un trib germanic. În prima jumătate a secolului al XIII-lea ei se constituiseră într-un ducat la sud-est de Frizia. În ce-i priveşte pe dani este vorba de strămoşii danezilor de astăzi.

[87] De fapt, în dramele sale muzicale, Richard Wagner — urmând modelele scandinave mai vechi ale legendei — arată că Sigfrid, după ce răpune pe balaurul Fafner şi pune stăpânire pe un inel fermecat şi pe comoara Nibelungilor, porneşte nu în căutarea Crimhildei, ci a unei walkirii, o zeitate feminină ocrotitoare a eroilor, Brunhilda. El ajunge până la stânca unde doarme walkiria, înconjurată de un cerc de foc. Walkiria fusese condamnată la acest somn de puternicul zeu Wotan (Odin la scandinavi), pentru că nesocotise un ordin al său; ea se afla într-un somn magic pe un munte înalt, înzăpezit, de unde trebuia s-o salveze Sigfrid (Sigurd la scandinavi). Sigfrid o salvează şi astfel se înfiripă dragostea dintre ei doi. De altfel, pe muntele Felberg, aproape de Frankfurt am Main, se găsesc nişte stânci mereu înzăpezite, numite „patul Brunhildei”. De aici spuneau unii poeţi că ar fi fost salvată Brunhilda de Sigfrid. În „Cântecul Nibelungilor” străvechea legendă a fost transformată. Amestecul zeilor scandinavi a dispărut. Brunhilda se găseşte într-adevăr pe nişte stânci înzăpezite, dar ca regină a Islandei, de unde Sigfrid vine să o cucerească, drept soţie prietenului său Gunter. Trebuie să mai adăugăm că în alte legende se arată că Sigfrid fusese despărţit de walkiria Brunhilda, logodnica sa, după ce o salvase de pe stâncă, printr-o viclenie a mamei Crimhildei. Mama Crimhildei îi dăduse lui Sigfrid, după aceste legende, o „băutură a uitării”. Sigfrid o părăseşte pe Brunhilda, o uită şi se căsătoreşte cu Crimhilda. Mai târziu, într-adevăr el o cucereşte pe Brunhilda lui Gunter. Gunter se căsătoreşte cu Brunhilda. Iar Brunhilda începe să-l urască pe Sigfrid, fiindcă o uitase şi se răzbună, pricinuindu-i moartea.

[88] între diferitele variante ale legendei sunt mici deosebiri. Astfel, uneori se arată Volker însoţindu-l pe Gunter în călătoriile lui, alteori Dankwart, fratele lui Hagen. Tot aşa, în unele variante, Sigfrid o cunoaşte pe Crimhilda în cursul primului an petrecut la Worms, în altele abia după înfrângerea saxonilor.

[89] Turnirele erau nişte serbări cavalereşti, în cursul cărora cavalerii se întreceau în lupte cu lancea, sabia etc.

[90] Motivul acesta apare şi în „Iliada”. Ahile, ca şi Sigfrid, are un loc

nasturi mari de argint vechi, îşi ia ghitara[98] şi pătrunde până în mijlocul mulţimii, care-l aplaudă-nsufleţită.

Ca de atâtea alte ori el va cânta zeci de romanţe – romanceros – şi mai ales va aminti isprăvile pe care Cidul – Campeadorul[99] le-a săvârşit în viaţa sa.

— Cântecul nostru se începe, glăsuia el, în timp ce-şi

---

vulnerabil. La Ahile locul vulnerabil este călcâiul.

91 Se mai pot identifica aici, în legenda despre Sigfrid, urmele mitului solar pe care acesta îl întruchipa cu multe secole în urmă la scandinavi. În legendă Sigfrid ucide întâi balaurul şi se scaldă în sângele lui, căpătând puteri înzecite. Aici pare a fi vorba de răsăritul roşu al soarelui care creşte în putere spre miezul zilei. Apoi bălaiul Sigfrid (soarele în putere) este lovit de întunecatul Hagen (simbolul nopţii care se apropie) şi piere într-un lac de sânge (amurgul purpuriu).

92 Sfâşietor răsună şi până astăzi, în poemă, plânsul cel jalnic al Crimhildei, când şi-a văzut la uşa ei iubitul înecat în sânge:

Lăsându-se a fi purtată spre locul unde trupul viteazului zăcea,
Faţa lui frumoasă ridicându-i cu dalba ei mână i-o mângâia.
Şi oricât era spoit de sânge, de îndată cum spui, l-a cunoscut,
Că, spre jalea ei, însuşi viteaz domnitoru de pe al Nibelungilor ţinut!

Cu bocet duios tânguindu-se crăiasa, jălea sărmana ca pentru sine:
„Că nu un paloş sfărâmatu-i-a scutul. Văleu, nefericita de mine!
Ucisu-l-ai prin vicleană uneltire, răpus a fost numai prin trădare,
Să fiu să ştiu că cine-i vinovatul, cu cât of i-aş dărui nesăţioasă răzbunare”.

Şi toţi acei care ţineau de casă aşijderi în gura mare bocit-au,
Curteni şi jupâniţe pe-ntrecute după mândru crai iubit tinguit-au,
Dându-şi seama că de-acum mai departe nu l-or vedea până-n vecie.
Vai, cu câtă hăinie dase el Hagen ascultare la verşunata Brunhildei mânie!

93 Specialiştii remarcă în operele literare create pe baza legendelor nordice că unele personaje nu au acelaşi caracter de la început până la sfârşit, ci caracterul lor se schimbă o dată cu evenimentele pe care le trăiesc. Aşa de pildă, Crimhilda, care era atât de blândă şi supusă, devine după moartea lui Sigfrid de o cruzime neobişnuită şi aproape de necrezut.

94 în marile cântece ale lumii din miazănoapte, cum sunt: „Cântecul Nibelungilor” sau „Volsungasaga” islandeză, se află un element nou faţă de celelalte epopei ale evului mediu de mijloc. Am văzut, de exemplu, în „Igor” şi „Roland” că predomină voinţa bărbaţilor. În legendele de la miazănoapte,

mângâia ghitara, într-o înserare minunată, când vântul poartă pe meseta[100] – aroma ierburilor arse de soarele din timpul zilei, şi sunetele de cimpoaie, şi cântecele înfocate ale fecioarelor spaniole.

Diego Lainez din Bivar[101] şedea în casa lui de piatră, privind mâhnit, printr-o fereastră îngustă, cu pereţii

---

dimpotrivă, acţiunile se desfăşoară în urma pasiunilor şi a voinţei femeilor. Brunhilda este aceea care cere înfiorătoarea crimă împotriva lui Sigfrid. Iară Crimhilda va tulbura, în legendă, câteva regate, dezlănţuind teribila ei răzbunare împotriva fratelui şi a unchiului său, care-i uciseseră soţul. Acest fapt ne dovedeşte nouă un lucru — afirmat de altfel şi de Friedrich Engels — şi anume, că la popoarele germanice „urme de matriarhat se mai găsesc până târziu, în evul mediu.” „Ei (adică triburile germanice), spune Friedrich Engels, vedeau în femeie ceva sfânt şi profetic şi sfatul ei era ascultat în chestiunile cele mai importante”. Aşa se explică de ce legendele ne-o arată pe Crimhilda cum, pas cu pas şi cu răbdare, pregăteşte pedepsirea lui Hagen şi a lui Gunter. Ea rămăsese în Worms cu scopul de a plăti moartea lui Sigfrid, deşi avea un fiu încă mic şi acesta se găsea la Xanten, în Niderlanda. Nici dragostea pentru copil, pe care o are orice mamă, nu-i stăvileşte Crimhildei acest gând. Pentru împlinirea lui îşi jertfeşte copilul, se jertfeşte şi pe ea. Această voinţă neînduplecată la o femeie, în vederea pedepsirii cu orice preţ a sângelui vărsat prin mişelie, se explică prin acele deprinderi gentilice care mai străduiau încă la popoarele din miazănoapte, în epoca îndepărtată pe care o oglindesc în parte aceste legende.

[95] Margraf (în limba germană Markgraf) înseamnă conducător al unei provincii de frontieră.

[96] în epopeea citată de noi, Bodelin, fratele lui Atila, la îndemnul Crimhildei, i-a atacat cu armele pe burgunzii adunaţi în jurul lui Dankwart. Noi am preferat varianta care ni s-a părut mai expresivă a legendei, în care Bodelin aduce vasul cu vin otrăvit, cerându-le să închine în cinstea lui Ortilb. Asasinarea lui Ortilb, ca răzbunare, de către Hagen apare astfel mai justificată.

[97] Caballeros sau hidalgos sunt cavalerii spanioli, nobilii cei mai mici în ierarhia feudală a Spaniei. Unii dintre ei erau foarte săraci. De obicei, hidalgos erau vasalii infansonilor, nobilimea mijlocie; aceştia erau la rândul lor vasalii baronilor (numiţi în Aragon ricos hombres); iar baronii aveau ca suzeran pe rege. Cei mai mulţi nobili spanioli, aceia care se aflau direct în jurul regelui, erau granzii. Obligaţia vasalilor era de a participa la expediţiile războinice întreprinse de suzeranii lor.

[98] Ghitara este urmaşa directă a vielei menestrelilor (vihuela, în limba spaniolă), cu care cântau poeţii şi cântăreţii rătăcitori spanioli, numiţi juglari.

groşi, către meseta şi ciobanii care intrau în curtea lui să ducă oile spre staule.

Cerul era roşu ca para pe care o aprind ciobanii cu buruienile uscate la sărbătoarea mieilor, când pornesc turmele spre munte, unde-s păşunile mai verzi. Dar inima lui don Diego era mai neagră decât scrumul, care rămâne-n zorii zilei, când sărbătoarea s-a sfârşit,

---

Aceştia erau asemenea jonglerilor francezi (tot cântăreţi populari, care se confundau uneori cu menestrelii). Pe la sfârşitul secolului al XV-lea se pare că vihuela începuse să se transforme în ghitară, devenind apoi - după cum se ştie - instrumentul naţional al spaniolilor.

[99] Cidul a existat în realitate. El era un mic cavaler castilian, pe nume Rodrigo Diaz de Bivar. În istorie, Rodrigo n-a fost decât un căpitan în ostile regilor Fernando, Sancho şi Alfonso al VI-lea. S-a născut în anul 1043 şi a murit în anul 1099, la Valencia. Se ştie că teritoriul unde se află astăzi Spania fusese invadat de mauri cu începere din anul 711, când faimosul prinţ al deşertului Tarik a trecut prin Gibraltar. (De atunci, „coloanele lui Heracle”, cum i se spunea strâmtorii în antichitate, s-au numit „djebel Tarik” - stâncile lui Tarik - Gibraltar). Pe tot acest teritoriu nu rămăseseră, după invazia maurilor, decât unele stătuleţe independente, dintre care cel mai important era regatul castilian, stăpânit de Fernando şi urmaşii săi din secolul al XI-lea. Noi vom vorbi în legendă de Spania, pentru o mai bună înţelegere, deşi se ştie că poporul spaniol a început de fapt să se alcătuiască, în forma sa actuală, abia în cursul Reconquistei; iar limba spaniolă lua fiinţă în această perioadă, având la bază dialectul castilian. Valuri de sânge s-au vărsat pentru Reconquista - lupta împotriva arabilor. Cele mai mari sacrificii le-a făcut poporul, mai ales ţărănimea, apoi populaţia orăşenească şi micii cavaleri. Reconquista a durat cam de la sfârşitul sec. VIII-lea, până în anul 1492, o dată cu cucerirea Granadei. Însă etapa cea mai dramatică şi mai spectaculoasă, care a lăsat urme în legendă, este acea din perioada când a trăit şi a luptat Cidul. Pe seama lui s-au creat o mulţime de cântece şi de legende. Două poeme despre Cid sunt deosebit de importante. Unul este „Cântec pentru Cidul meu”, creat în anul 1140 şi al doilea „Rodrigo” (compus în secolul al XIV-lea, dar păstrat numai într-o prelucrare din secolul al XV-lea). Personajul principal al legendelor despre Cid Campeador (Cid - stăpân, campeador - ostaş) este unul dintre cei mai viteji căpitani ai luptei pentru Reconquistă, pe nume Rodrigo Diaz de Bivar. Acesta, deşi în realitate istorică a fost un feudal adeseori crud şi lipsit de scrupule, a căpătat, în imaginaţia cântăreţilor, cele mai nobile trăsături, devenind un reprezentant de frunte al aspiraţiilor naţionale spaniole. Din aceste poeme şi din altele s-au născut ulterior aşa-numitele *romanceros*, care tratează, în spirit popular, episoadele cele mai caracteristice şi îndrăgite ale legendei Cidului Campeador.

şi se coboară iar tristeţea în ochii fetelor, ce-şi văd iubiţii părăsindu-le.

— Să tacă fetele! striga de la fereastră don Diego. Să tacă şi cimpoaiele, nu pot să mai aud nimica. Nu înţelegeţi?

Şi don Diego îşi punea palmele sale scorojite peste urechi, şi se izbea mereu cu fruntea de masa ce se afla acolo-n mijlocu-ncăperii.

— Nefericit sunt, se văita. Spada îmi tremură în mâini, şi nu mai pot să mă răzbun... Cum l-aş ucide pe Lozano, pe contele al cărui glas răsună-ntâiul printre nobili la curtea regelui Fernando.[102]

— M-a insultat la vânătoare. M-a insultat în plină zi, pentru că fără voia mea am trecut pe pământul lui, şi i-am vânat un iepure. A-ndrăznit să mă pălmuiască. Supuşii mei toţi au văzut. Nici nu mai pot să părăsesc castelul strămoşesc, de piatră. Şi de-aş ieşi, mi-aş

Trecerea aceasta de la vechi cântece la poemă, şi de aici înapoi la cântece, la romanţe, ca şi transformările succesive, potrivite cu gustul maselor de ascultători ai fiecărei epoci, au prelungit viaţa legendei Cidului. Au făcut ca versurile sale să răsune mai târziu în lucrări renumite, ca tragedia „Cidul” a marelui scriitor francez Corneille, sau opera lui Massenet, cu acelaşi nume. Aceasta fără să mai amintim lucrarea spaniolă „Las mocedades dell Cid”, de Don Guillen de Castro y Belvis, de piesele lui Manuel Fernandez y Gonzalles şi Juan B. Diamante, ca şi de prelucrările în diferite limbi, ca: „Der Cid - nach spanischen Romanzen besungen” a lui Joh. G. Herder, „Il Cantare del Cid” a cura di Giulio Bertoni, „La legende du Cid Campeador, d'apres les textes de l'Espagne ancienne”, de Alexandre Arnoux etc., care ne-au fost şi nouă un preţios ghid în alcătuirea acestei lucrări, pe baza vechilor poeme şi romanţe spaniole.

[100] „Meseta” este marele podiş spaniol. Se numeşte astfel, pentru că are înfăţişarea unei mese. Ocupă aproape jumătate din suprafaţa Peninsulei Iberice. Meseta este despărţită în două de Sierra de Guadarrama, Sierra de Gredos, Sierra de Toledo şi Sierra de Gata. (Prin sierra se înţeleg lanţurile de munţi, cu vârfuri ca un ferăstrău.) Meseta de miazănoapte, de care este vorba în povestirea noastră, are o înălţime de 8-900 m şi constituie platoul Vechii Castilii. Meseta de miazăzi, înaltă de 6-700 m, formează platoul Noii Castilii. Aici se găseşte şi Madridul.

pleca fruntea în faţa tuturor, umil şi ruşinat peste măsură.

Nu pot să dorm, nici să mănânc. Aaa!... ce soartă ticăloasă, să fii bătrân, neputincios. Mai fericit aş fi să mor.

Şi iar îşi izbea fruntea albă de masă, hohotind amar, în timp ce în ograda largă tăcuseră toţi slujitorii, iar oile se grămădeau, împinse de ciobani, cu sila, într-un saivan încăpător...

— Să vie fiii mei tuspatru! strigă bătrânul don Diego. Să vină chiar acum la mine, aşa precum le poruncesc!

Şi fiii lui Diego Lainez, ascultând glasul mânios, s-au şi grăbit spre tatăl lor.

— Tu, cel mai mare, a spus Diego, vino să-ţi spun ceva, în taină...

Fiul s-a apropiat în grabă.

Tatăl i-a prins în gură degetul mic al mâinii drepte, şi l-a muşcat atât de crâncen, în cioturile-i de măsele, că era gata să-i desprindă oasele din încheieturi. Fiul a dat un răcnet groaznic. Lacrimile l-au năpădit şi a început să-şi roage tatăl:

— Lasă-mă, tată, fie-ţi milă, mă strângi de-o să-mi pierd răsuflarea.

Şi se ruga atât de jalnic, că tatăl şi-a descleştat dinţii.

— Nu eşti bun de nimic, băiete. Te vaieţi ca o biată babă. Tu n-ai să poţi să mă răzbuni.

Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu fiul al doilea. Apoi cu cel de-al treilea. La sfârşit a venit Rodrigo, care era şi cel mai tânăr dintre feciorii lui Diego.[103]

Rodrigo nu s-a-nfricoşat, n-a plâns şi nici nu s-a văietat, când tatăl l-a muşcat de deget. A rostit

ameninţător:
— Mare noroc ai că-mi eşti tată! De nu mi-ai fi, numai c-un deget ţi-aş scoate inima din piept…
Tatăl auzind vorba asta, l-a-mbrăţişat şi i-a grăit:
— Feciorul sufletului meu, mânia ta îmi potoleşte nemărginita mea mâhnire. Şi supărarea ta îmi place. Inima mea, privindu-te, simte o caldă mângâiere. Tu îmi vei răzbuna onoarea. Nemernicul conte Lozano m-a insultat la vânătoare. Deşi eşti tânăr, cel mai tânăr, şi încă n-ai fost în războaie, sunt sigur că-l vei pedepsi. N-o să te sperie gloria marelui conte de Lozano, puterea lui şi tot trecutul său vitejesc, neîntrecut, nici cetele de călăreţi ce-i are sub comanda lui, în slujba regelui Fernando. Du-te, Rodrigo, şi îmi spală ruşinea ce am îndurat-o, fiindcă am ajuns neputincios.
Tânărul fiu al lui Diego s-a repezit la panoplie, şi, luând o spadă, i-a răspuns:
— Din fiecare lacrimă pe care ai vărsat-o, tată, mi s-a născut în inimă o flacără nimicitoare. Prin tine, contele Lozano ne-a pălmuit întreaga spiţă. Îţi jur că am să te răzbun…
Şi, fără să mai stea pe ginduri, Rodrigo a încălecat, pornind galop peste meseta.
A galopat, a galopat, şi-n depărtare l-a zărit pe marele conte Lozano, urmat de slujitorii săi.
Din goana calului Rodrigo i-a strigat contelui:
— Opreşte! cine loveşte pe un bătrân neputincios nu-i un viteaz, conte Lozano. Pata cu care ai mânjit obrazul lui Diego Lainez o voi spăla numaidecât cu spada, în sângele tău…
— Hai, băieţele, dă-te-n lături, i-a răspuns contele Lozano. Să nu pun să te pedepsească slugile mele,

chiar acum, cu biciul, trântit jos, la scară, să plângi şi să-mi cerşeşti iertarea... Pleacă, atâta cât te rog.

— Sunt tânăr, a răspuns Rodrigo. însă onoarea nu aşteaptă ca să-i încărunţească părul, atunci când este înjosită.[104] Fereşte-te! începem lupta...

Lozano i-a strigat:

— Mori, câine. De e aşa nu te mai iert...

Dar n-a sfârşit cuvintele, şi spada cea strălucitoare a lui Rodrigo a fulgerat.

Lupta nu a durat prea mult. Săbiile se ciocneau flămânde, răspândind jerbe de scântei.

Caii săltau sub călăreţi şi îşi muşcau zăbalele.

— Te voi răpune ca pe-un miel! clocotea contele Lozano.

Rodrigo nu spunea nimic. Îşi sălta calul ne-ncetat în lupta cea încrâncenată, ce se iscase pe meseta, sub ochii slujitorilor. Doar sabia i se rotea, din ce în ce mai strâns, spre conte.

— Am să-ţi iau inima, Rodrigo, în vârful spadei, şi-am s-o dau tatălui tău ca-ntr-o frigare, mai râdea contele cel aprig.

Numai că râsul contelui s-a şi schimbat în rânjet, pentru că spada lui Rodrigo îi lunecă peste grumaz. Îi despărţi capul de trup, şi slujitorii începură să strige tare, spre castel:

— Feciorul lui Diego Lainez a tăiat capul contelui! Săriţi!... Săriţi într-ajutor!...

Iară Rodrigo-n vremea asta, luând capul contelui de plete, în goana calului sălbatic a pornit în galop spre casă.

Diego Lainez sta-n odaie, cu capul toropit pe masă, şi lăcrăma neîncetat.

— Ruşine mie, murmura.

Însă Rodrigo a intrat cu paşi răsunători în casă şi-a zvârlit pe podele capul marelui conte de Lozano.

— Tată, a spus, ridică-ţi fruntea. Alba ta frunte a fost spălată cu spada ce mi-o vezi în mână. Ochii duşmanului privesc de jos acum spre chipul tău. Şi mort e cine a-ncercat să ne răpească ieri onoarea…[105]

Bătrânul şi-a ridicat fruntea. A văzut capul lui Lozano şi a strigat, cu ochii-n lacrimi:

— Fiul meu preaiubit, Rodrigo, lasă-mă să te-mbrăţişez. Aşază-te în locul meu, pe acest jilţ înalt, de lemn. Acela care îmi aduce capul duşmanului de moarte, tăiat în luptă vitejească, va fi capul familiei.

Şi tatăl îl îmbrăţişa, şi-l dezmierda pe fiul său, şi îl silea să se aşeze pe scaunul de stăpân al casei.

În vremea însă când Rodrigo era în braţele bătrâne, slăbite şi tremurătoare ale părintelui său drag, s-au auzit de pe meseta ţipete înfricoşătoare.

S-au arătat din depărtări alţi călăreţi, înconjuraţi de-un nor de praf, ce cuprindea întreg podişul.

— Maurii!…strigau călăreţii. Maurii au intrat cu oastea iar pe pământurile noastre. Dau foc şi pradă satele. În urma lor arde pământul. Iau fetele, femeile, pentru haremuri şi oştire. Regele n-a ieşit la luptă să-şi apere feudele. Poate îi e frică de moarte. Nici marii nobili n-au ieşit. Nu le e scumpă libertatea. Dar noi vom muri pentru ea. Vom apăra Castilia, de-atâtea ori ameninţată de maurii năvălitori. Vom muri pentru libertate! Ne trebuie un conducător!…

Rodrigo s-a desprins din jilţul unde-l ţinea părintele. A alergat iute-n ogradă. Dintr-un salt a şi fost în şa. A galopat peste meseta, în calea călăreţilor.

— Opriţi-vă, le-a poruncit. întoarceţi caii şi veniţi în goana mare după mine. Spada cu care am spălat onoarea lui Diego Lainez vă va conduce azi în luptă.

— Dar eşti prea tânăr, i-au răspuns toţi călăreţii, într-un glas.. Nu ai nici douăzeci de ani...

— Nu vârsta hotărăşte-n luptă, ci vitejia şi puterea, a grăit tânărul Rodrigo. Veniţi acum, vă poruncesc!...

Şi ca un trăsnet din văzduh, au pornit în întâmpinarea maurilor năvălitori.

Atâta aştepta mulţimea de labradores – ţărănimea, meşteşugarii din oraşe – să lupte şi să izgonească, de pe pământul strămoşesc, pe maurii năvălitori.

Pe cale s-au tot strâns oşteni.

S-au strâns ca apele-n şuvoi.

Având în frunte pe Rodrigo, călări, cu armele în mâini, întâmpinându-i pe mauri, i-au biruit într-un scurt timp.

— Cidule, se rugau maurii, stăpâne, lasă-ne cu zile!...

Însă Cidul nu se-ndura:

— Prea mult sânge aţi vărsat voi, tot cotropind Castilia. E vremea să vă nimicim.

Şi maurii au pierit toţi.

Robii au fost eliberaţi, bărbaţi, femei, mai ales fete.

Iară mulţimea, adunată în jurul tânărului fiu al lui Diego, îi striga:

— Trăiască tânărul Rodrigo! El ne conduce să-i gonim din ţara noastră pe mauri.

Toţi îl iubeau şi îl slăveau.

N-a fost, pe cât se povesteşte, vreun alt tânăr luptător mai îndrăgit de tot poporul, decât era atunci Rodrigo.

Regele, auzind aceasta, i-a trimis fiului lui Lainez o

mantie, o sabie şi o bonetă de postav.

Fernando de Castilia a socotit că tânărul fiu al lui Lainez îi poate fi de mult folos, şi l-a chemat la curtea lui.

Mulţimea l-a oprit însă trei zile în mijlocul ei, spre a-l sărbători şi l-a numit de-atunci Campeadorul, apărătorul Spaniei.

În astă vreme, când Rodrigo era slăvit pentru victorie, în mijlocul poporului, la curtea din oraşul Burgos se-nfăţişase o copilă.

— Rege Fernando, plângea ea. Sunt fiica contelui Lozano, cel care v-a slujit cu cinste, şi care a fost doborât de fiul lui Diego Lainez. Am! venit să vă cer dreptate. Şi regele care n-ascultă o rugăminte, când e dreaptă, nu merită să mai domnească, nu merită să urce-n şa, să-şi pună pintenii de aur, nici să-şi mai dumice pe taler pâinea cea dulce de secară.

— Regele la-nceput se-ncruntă. Apoi răspunse tinerei ce sta-n genunchi în faţa lui, înveşmântată încă-n negru.

Dacă pe fiul lui Diego îl pedepsesc, aşa cum spui, frumoasă fiică-a lui Lozano, poporul se va răzvrăti. Mulţimile nădăjduiesc că fiind conduse de Rodrigo vor goni oştile maure departe, către miazăzi, poate le vor zvârli în mare. Ţăranii liberi, orăşenii, şi şi chiar mărunţii cabaleros luptă fiindcă-s conduşi de el. Eu şi cortesu[106] socotim c-avem nevoie de Rodrigo. Nu pot să-ţi împlinesc, Himena,[107] dorinţa de a-l pedepsi…

— Ba da, a spus tânăra fată, uimind pe rege şi pe nobili. El mi-a răpit ultimul sprijin, pe tatăl meu. Sunt singură. Vă cer să-l pedepsiţi, Fernando, ca el să-mi dea sprijin în viaţă, câte zile eu voi trăi.

— Dar bine, cum? a spus Fernando. Vorbeşte limpede, Himena. Nu înţeleg ce vrei să spui...

Tânăra fată s-a-nroşit:

— Îi cer să mă ia de soţie. Să vie pe tărâmul nostru. Aceasta să-i fie pedeapsa. Iară castelul lui Lozano să strălucească prin Rodrigo, acest viteaz fără pereche. Şi astfel să-şi plătească vina că l-a răpus pe tatăl meu...

Regele a-nceput să râdă.

— Am auzit întotdeauna că-n inimile fetelor se află taine nepătrunse de cugetul bărbaţilor, a spus Fernando, la sfârşit. Acuma văd că aşa e. Himena ne-a cerut osândă pentru feciorul lui Diego. Şi ca pedeapsă-l vrea de soţ. Dar ce mai vorbă, încuviinţez să fie pedepsit Rodrigo, şi să se-nsoare imediat...

Şi fără să mai stea pe gânduri, Fernando a trimis răvaş lui don Diego din Bivar să vie cu feciorul său, ca să-i sărute întâi mâna, apoi să-l dea de soţ Himenei pe acest tânăr ne-nfricat.

Diego a ascuns răvaşul, să nu-l găsească fiul său. Rodrigo a băgat de seamă:

— Tată pentru ce te fereşti? Ce răvaş oare ţi-a trimis astăzi regele?

Diego n-a putut s-ascundă:

— Regele nostru porunceşte să ne înfăţişăm la curte, dar eu vroiam să mă duc singur. Tu rămâi, fiule-n Bivar.

— Nu, tată, i-a răspuns Rodrigo. Oriunde o să mergi, de astăzi, voi merge alăturea şi eu, ca să-ţi fiu sprijin la nevoie...

Cu trei sute de cavaleri, prieteni şi rude, don Diego şi fiul său cel mic, Rodrigo, călăresc spre oraşul Burgos.

Toţi poartă haine de mătase, numai Rodrigo e-n armură. Toţi au pe creştet pălării, numai Rodrigo poartă coif.

Regele îi întâmpină:

— Vă mulţumesc că aţi venit...

Unii curteni din casa lui Lozano s-aud spunând cu glas încet:

— Rodrigo l-a răpus pe conte. Şi iată, e primit cu cinste.

— Eu sunt gata să mă răscumpăr sau să plătesc cu sabia, s-aude glasul lui Rodrigo.

Toţi care murmurau tac mâlc. Nu se aude nicio şoaptă.

Tatăl îi spune fiului:

— Hai acum să descălecăm, să sărutăm mâna întinsă a nobilului don Fernando, care e suzeranul nostru.

Şi don Diego se coboară, sărută mâna regelui.

Rodrigo sare de pe cal, dar spune tatălui său astfel:

— Pe oricine m-ar fi-ndemnat să mă cobor şi să sărut regelui mâna sa întinsă, l-aş fi lovit cu sabia. Fiindcă mi-o ceri tu, te ascult...

Când a îngenuncheat Rodrigo, spada i-a lunecat din brâu, sunându-i ameninţător. Regele s-a înspăimântat. A sărit de pe tronul său.

Însă fiul lui don Diego şi-a ridicat spada căzută şi l-a întrebat pe don Fernando pentru ce l-a chemat la curte.

Regele s-a mai liniştit. S-a aşezat din nou, şi-a zis:

— Pentru că tu i-ai doborât acestei nobile Himena sprijinul cel mai de nădejde, am socotit că trebuie s-o ocroteşti de azi-nainte. Şi am crezut că ar fi bine să te

căsătoreşti cu ea. Himena vrea să-i fii tu soţ...

Rodrigo, care la-nceput crezuse că vor fi primejdii, şi îşi ţinea mâna pe spadă, s-a aplecat către Himena şi i-a grăit în acest fel:

— Să ştii că eu nu l-am ucis pe don Lozano, tatăl tău, ci l-am învins în luptă dreaptă, de la bărbat la alt bărbat. Şi vina de a-l fi răpus în luptă dreaptă pe Lozano o voi plăti fiindu-ţi ţie apărător, tată şi soţ, până la căpătâiul vieţii. Primesc această cununie, rege Fernando, mă supun... Cer mâna ta, dona Himena![108]

Şi astfel, dintr-o întâmplare sângeroasă, pe meseta, s-a pornit nunta lui Rodrigo cu fiica contelui Lozano.

Ca dar de nuntă a primit Cidul vreo câteva feude, şi între altele Cardena şi aşezarea de păstori de la Soldana, lângă munţi. Fernando vroia să-l câştige pe Cid, ca pe-un oştean supus. Ştia prea bine că nu poate să se încreadă în curteni.

Vroia să aibă un vasal pe care îl iubea poporul: toţi orăşenii, labradores, gata să moară lângă el.

S-a hotărât să se serbeze cununia în catedrala de la Burgos, apoi la rege în palat.

În ziua când s-a făcut nunta, mireasa era îmbrăcată într-un veşmânt alb, din dantele. Peste mijloc purta un brâu dintr-o mătase liliachie. Iară la gât îi atârna un lanţ de aur, cu medalii. Deasupra avea o mantie tot albă, însă căptuşită c-o ţesătură argintie, care îi flutura în mers.

La rândul său, fiul lui Lainez avea o haină de postav negru, lucios, strânsă pe talie, însă cu mânecile largi. De sub tunică se vedea cămaşa albă ca o spumă, dintr-un tul de Arabia. Şi pantalonii negri, strimţi, aveau vipuşcă violetă, lată cam de trei degete. Pe părul cum

e abanosul avea Rodrigo o bonetă, dintr-un postav roşu închis. Şi în bonetă se afla înfiptă o pană de cocoş. La brâu ţinea o spadă scumpă. Spada şi-o câştigase-n luptă. Calul pe care-l călărea îl dobândise tot în luptă. Era un cal arab, subţire, lung şi înalt, şi foarte iute. Înţelegea tot ce-i spunea stăpânul său, Campeadorul. Şi calul se numea Babieca.

Un episcop şi zece preoţi i-au cununat pe don Rodrigo şi nobila dona Himena. Naş era însuşi regele.[109]

După ce slujba s-a sfârşit ce-i doi miri s-au îmbrăţişat. Încă o dată, feciorul lui Diego Lainez i-a jurat fetei lui Lozano c-o va iubi până la moarte.

În calea lor mulţimile se adunau, strigând voioase:

— Trăiască tânărul Rodrigo, cel mai viteaz dintre viteji şi duşmanul maurilor!

Şi azvârleau ghirlande verzi în drumul călăreţilor.

Pe la ferestre şi grilajuri se atârnaseră covoare, eşarfe galbene de in şi stofe colorate viu.

Bărbaţii aruncau cu mâna boabe de grâu asupra lor, după datina castiliană.

Câţiva năstruşnici, deghizaţi ca diavoli, tauri sau mauri, săreau, speriind femeile. Cântau cântece deocheate. Alţii râdeau sau aplaudau.

Lumea cânta şi ea în cor.

După ce au ajuns cu toţii la porţile palatului, naşul, regele Fernando, i-a îndrumat pe miri în sala unde se-ntindeau mese cu zeci de bunătăţi: viţei întregi fripţi în frigare, păstrăvi în unt, crapi în aluat. Apoi brânzeturi, prăjituri, dulceţuri, fructe fel de fel şi pâine albă, de grâu nou. Nu vă mai spun ce vin era...

Şi petrecând, tot petrecând, danţând sardana[110] şi glumind, a trecut şi de miezul nopţii.

Dar nici nu se sfârşeşte nunta, şi trâmbiţele se aud.

— Maurii iar au năvălit! vesteşte un cavaler pe rege.

Fernando face ochii roată la toţi mesenii, şi întreabă:

— Cine ia astăzi armele?

Toţi nobilii se fac că au câte un ghimpe la călcâi. Cată mai mult către podele. Niciunul nu priveşte-n sus.

Numai Rodrigo glăsuieşte:

— Să mi se-nşeuezee calul! Să mi s-aducă armele! Nici nu mă voi întoarece-acasă, până ce nu voi dobândi cinci regi mauri ca prizonieri...

Şi regele se-nveseleşte.

— Du-te, Rodrigo, şi să vii biruitor din nou la Burgos!...

Himena e înlăcrămată, Rodrigo o îmbrăţişează, şi-n noaptea nunţii iar porneşte ca o furtună, spre mauri.

— Încotro năvălesc maurii? a-ntrebat el pe luptătorii ce se strânseseră în preajmă-i.

— Spre Montes-Doca, au răspuns, cu ochii ţintă la Rodrigo, de unde aşteptau porunci.

— Acolo să pornim şi noi.

Şi într-un iureş a pornit spre Montes-Doca, urmat de mii de labradores şi însoţit de cavaleri.

Cetele de mauri umblau prin sate, jefuind, dând foc. Rodrigo s-a luptat cu ei, şi i-a învins, la rând, pe toţi, luându-le prada şi dând drumul bărbaţilor, femeilor şi fetelor ce erau robi.

Cu toţii mulţumeau, plângând.

După mai multe lupte grele, s-au apropiat de Montes-Doca, unde maurii petreceau în danţuri şi în cântece, în timp ce sângele curgea ca un râu roş pe

uliţe.

Viteazul fiu al lui Diego s-a repezit către castelul ce se afla în Montes-Doca, unde şedeau, la un ospăţ, cinci regi şi peste două sute de căpetenii de mauri, şi roabele le dănţuiau.

— Predaţi-vă, le-a strigat el.

Dar toate căpeteniile şi-au scânteiat săbiile albe, şi lupta a-nceput grozavă.

Mese şi scaune, vase scumpe, pocale, talgere de aur zburau prin încăperea largă. Şi mai ales, zburau, tăiate de fiul lui Diego Lainez, zeci, zeci de capete maure.

Niciunul dintre luptătorii maurilor nu au scăpat; iar regii s-au înfăţişat, îngenuncheaţi, lui don Diego, târându-şi frunţile pe lespezi.

— Stăpâne! Cidule, i-au spus. Primeşte-ne ca slujitori. De astăzi ne vei fi stăpân. Noi o să-ţi adăpăm calul. Şi noi ţi-l vom înşăua. Unul din noi o să te-mbrace, şi altul o să te hrănească, numai nu ne răpune viaţa...

Rodrigo a făcut un semn şi, în uralele mulţimii de prizonieri spanioli scăpaţi din mâinile maurilor, cei cinci regi au pornit în urma lui don Rodrigo – a Cidului – ca nişte slujitori de rând.

Aşa i-a dus până-n Bivar. Acolo au fost găzduiţi în încăperea slugilor. După ce i-a ţinut un timp, Cidul le-a-ngăduit celor cinci regi să plece, dacă jură că se vor socoti vasali, vor drege tot ce au stricat în satele Castiliei, vor mai plăti şi un tribut, şi nu vor mai porni cu oastea contra spaniolilor nicicând...

Cei cinci regi au jurat credinţă, pe legea lor, şi au plecat.

Ba, se mai spune că, ajunşi în cele cinci cetăţi

maure, regii l-au lăudat mult pe Cid, zicând că nu-i doar un viteaz neînfricat, biruitor, ci şi o inimă aleasă.

Apoi regii maurilor au trimis repede tributul, aşa precum juraseră.

Dar luptele cu alţi regi mauri au mai urmat, multe ca frunzele şi iarba. Rodrigo cu o oaste mică de caballeros înarmaţi, urmaţi de orăşeni şi de ţărani, s-a năpustit din Alicante la Oporto, şi din Malaga la Bilbao,[111] străbătând toate zările. A intrat poate şi-n Cordova, în parcurile din Granada, şi în Alhambra, în Sevilla. Zeci de oraşe a călcat Cidul-Campeador, în luptă cu nemiloşii regi mauri.

Au trecut lunile pe rând.

Himena a tot aşteptat, mai cu răbdare la-nceput, şi rău mihnită mai apoi.

Soţul său rar se arăta, numai în treacăt, prin Bivar.

După ce luase Calahorra, îi biruise pe mauri, gonindu-i din alba Coimbra. Aici, după izbânda dobândită, Fernando îl armase pe don Rodrigo cavaler, făcându-l port-stindard al său. Regele-i încinsese spada cu mâna lui peste mijloc. Era o spadă făurită chiar în Toledo de un meşter. Numele său nu i-l mai ştim…

Îl învestise cavaler, ştiindu-l sprijin de nădejde în luptele cu maurii. Viteaz ca el nu se afla altul în toată Spania. Iară poporul îl iubea.

Regele i-a încins deci spada, spunându-i astfel.

— Ruy Diaz,[112] viteze Cid-Campeador, te armez astăzi cavaler al curţii mele castiliene. Te vei purta ca un vasal dreptcredincios, şi eu în schimb îţi acord ocrotirea mea.

L-a sărutat apoi pe buze, ca mărturie a dragostei.

Regina i-a adus un cal purtat de cei doi paji ai săi.

Iară Urraca, fiica lor, infantă de Castilia, s-a apropiat; a cerut voie viteazului Campeador să-i pună chiar cu mâna ei pintenii la încălţăminte, semnul celei mai mari cinstiri.

Rodrigo a încuviinţat, şi fiica regelui Fernando, aplecându-se de mijloc, i-a pus doi pinteni lungi, de aur.

Urraca, după cât se spune, l-ar fi-ndrăgit pe don Rodrigo încă de mult. Şi ar fi vrut să-l ia de soţ. Însă era doar un hidalgo obişnuit, neînsemnat. Regele n-ar fi îngăduit.

Acum era un infanson.[113]

Era şi cavaler al curţii, şi port-stindard al lui Fernando. Regele însuşi îl armase. Era iubit în toată ţara. Nu era nimeni mai viteaz. Însă era căsătorit, iară soţia şi-o iubea.

I-a pus deci pintenii de aur, şi unii spun c-a lăcrămat infanta de Castilia, atuncea când s-a ridicat şi l-a privit pe don Rodrigo, viteazul Cid-Campeador.

După aceste întâmplări, oriunde se arăta Cidul, maurii erau izgoniţi, iar el trecea biruitor.

Dar iată că, pe lângă ei, se mai iveşte alt duşman. Şi nu maur, ci un creştin.

Se spune că-mpăratul Henric, ce domnea în Germania, s-a înţeles cu papa Victor să ceară din Castilia tribut, sub numele că el conduce pe regii creştini. Iar din acest tribut urma să ia o parte însuşi papa.

Scrie deci papa o scrisoare, cerându-i regelui Fernando să pună pe popor noi biruri. Iară din banii adunaţi să-i dea un tribut greu lui Henric.

„De nu veţi asculta porunca, spunea-n scrisoare papa Victor, vom veni în Castilia cu oastea şi te vom sili, rege Fernando, să plăteşti un tribut poate întreit.”

Primind Fenando vestea asta, adună nobilii în pripă, şi-ncep să ţină sfat cu toţii.

Nobilii glăsuiesc ca unul:

— Numaidecât să ne supunem! Cine poate lupta cu papa şi toate oştile creştine, pe care le adună Henric, când avem pe mauri în coaste?

Nu se sfârşise-ntreg consiliul, când Cidul a intrat în sala unde şedeau în adunare nobilii şi cu regele. Abia se întorsese dintr-o luptă, şi doar o zi de poposise-acasă.

— Să-l întrebăm şi pe Ruy Diaz dacă e bine să plătim vreun tribut împăratului, a spus îndată don Fernando.

Rodrigo s-a-ncruntat la chip. De supărare, vinele i s-au umflat ca nişte şerpi.

— Castilia e liberă! a răspuns el cu voce tare. Cine vă-ndeamnă la tribut vă-ndeamnă şi la dezonorare.

Fernando s-a sculat din jilţ!

— Ai rostit bine, Ruy Diaz.

— De vrea război, facem război. Papa şi Henric vin însoţiţi de regi vasali, mai zise Cidul. Noi o s-aducem pe ţărani, meşteşugari şi cavaleri. Şi-o să vedem de partea cui va fi dreptatea la sfârsit.

Nobilii mari şi-au plecat ochii din nou către podelele palatului regal din Burgos.

Au sunat trâmbiţe în sate şi în oraşe, pretutindeni, şi toţi vitejii au sosit la Burgos, pregătiţi de luptă.

Cam nouă mii de luptători s-au adunat acolo-n Burgos. Comandant peste ei l-a pus regele pe Campeador.

Nobilii mari nu au plecat. Cu toţii au rămas acasă.

Din partea papei şi-a lui Henric, pe cavaleri îi comanda Raymond, contele de Savoia. Armele lor sclipeau în zări.

— Predaţi-vă-mpăratului, au spus heralzii lui Raymond, trimişi Campeadorului. Plătiţi tributul chiar acuma, sau nu va mai rămâne viu niciun oştean, niciun scutier din oştile Castiliei.

— Să vină şi să-şi ia tributul din mâna mea, a răspuns Cidul.

Şi luptele au început.

S-au luptat unsprezece zile. Raymond, contele de Savoia, a fost trântit cu cal cu tot de-o lovitură a Cidului.

Deşi contele de Savoia fusese biruit de Cid, şi trebuiau să-ncheie pace, Henric şi papa au trimis o nouă oaste să-l lovească cu mişelie pe Rodrigo. Şi l-au lovit pe negândite, crezând că îl vor birui.

Înfrântă-a fost însă oştirea papei. Atât de rău a fost înfrântă, încât până la urmă papa s-a rugat să-nceteze lupta, zicând că nu mai vrea niciun tribut, nici pentru el, nici pentru Henric.

Toţi regii adunaţi la Roma au spus atuncea papii Victor:

— Cidul este nebiruit. Să încetăm războaiele. Mai bine să ni-l facem prieten… Nu ne mai trebuie tribut.

Au trimis soli să-ncheie pace. Şi don Rodrigo s-a întors cu slavă în Castilia.

Însă abia s-a-ntors Rodrigo, şi n-a trecut decât o zi, c-a început un nou război.

Trecuse vreme-ndelungată de când Rodrigo se afla mereu numai în bătălii. Curând Himena trebuia să fie

mamă.

Şi într-o zi s-a hotărât să se adreseze regelui.

A luat o pană şi i-a scris:

„Ce folos că m-am măritat cu-acel pe care l-am dorit, dacă sunt veşnic singură. Mi-aţi spus că-mi daţi ocrotitor, în loc de tată, pe Rodrigo. Nu am pe unul, nici pe cellalt. Nu îl lăsaţi să se întoarcă pe soţul meu, mărite rege, decât numai o zi pe an. Când vine, calul său Babieca este întreg stropit cu sânge. Rodrigo abia de-şi usucă spada de roua bătăliilor, şi trâmbiţele-ncep să sune. La uşă se adună cete de cavaleri, cu lănci şi săbii. Rodrigo sare-n fruntea lor, şi nu mai văd decât departe un nor uriaş, galben, de praf. Rămân iar singură un an. Vă rog, răspundeţi-mi, o, rege, alţi cavaleri nu mai aveţi? Alţi nobili nu mai ştiu să lupte? Când se va termina războiul? Curând eu trebuie să nasc, şi mi-aş vrea soţul lângă mine. Răspundeţi-mi, de socotiţi, însă rupeţi scrisoarea mea, să n-o citească ochi străini, şi să nu râdă de Himena”.

Regele a primit scrisoarea, şi i-a răspuns grabnic Himenei. Îi era teamă ca Himena să nu-l cheme cumva pe Cid. Şi el, îngrijorat, să se întoarcă.

„Cidul nu luptă pentru mine, ci apără întreaga ţară, i-a răspuns regele Fernando. De ce-i nedreptăţiţi pe rege şi soţul vostru, atât de rău? Nu-i scrieţi însă lui să vină la naşterea care s-apropie. La cel dintâi sunet de arme, Cidul ar fi din nou în şa. Maurii nu ne dau răgaz. Dar dacă el n-o fi de faţă la naşterea copilului, regele o să vă trimită sute, şi poate mii de daruri. Şi de s-o naşte un băiat, o să primească de la mine o sabie de-argint şi-un cal; de va fi fată, va avea şi zestre pentru măritiş. Scrisoarea voastră n-o voi rupe. Şi vă doresc

să-aveţi un prunc vioi, frumos şi sănătos.”

După ce s-a născut copilul, Rodrigo s-a întors acasă. Era o fată, şi Himena l-a implorat să nu mai plece, să nu rămână văduvă, cu un copil micuţ în braţe.

Rodrigo i-a făgăduit, dar n-a putut nici două zile să-şi păstreze acest cuvânt. A trebuit să plece iar, la sunetul de trâmbiţe.

Şi-a mai trecut încă un timp, şi don Fernando a murit.

Mai înainte de-a muri, Fernando şi-a-mpărţit în trei pământul care-l stăpânea, şi l-a lăsat feciorilor. I-a dat Castilia lui Sancho; regatul Leon lui Alfonso; şi Garcia a luat ţinutul Galiciei, din miazănoapte.

Pe când se împărţeau acestea, au venit cele două fete, donele Urraca şi Elvira.

— Tată, a glăsuit Urraca. Toţi au primit câte ceva. Pe noi, fetele, ne-ai uitat. Noi o să rătăcim prin lume, sărace, goale, şi flămânde.

— Cine-a vorbit? a spus Fernando, aproape gata să-şi dea duhul.

— Dona Urraca, fiica voastră, i-a dat răspunsul un călugăr.

— Urraca să aibă Zamora, cetatea ei de reşedinţă. E o cetate întărită. Nimeni n-o poate cuceri, a murmurat atunci Fernando. Toro să fie a Elvirei. Cine va îndrăzni să ia fetelor mele moştenirea să fie blestemat de mine şi de voi toţi. Ziceţi „amin”.

— Amin!... au spus toţi cei de faţă. Numai don Sancho a tăcut.

Atât a mai rostit Fernando. A închis ochii şi-a murit.

Cei trei infanţi s-au despărţit, devenind fiecare rege

pe teritoriul dobândit prin moştenire de la tată. Elvira a plecat la Toro. Iară Urraca, la Zamora.

Cidul l-a însoţit pe Sancho, ce dobândea Castilia. Era urmaşul lui Fernando, şi lângă el urma să stea.

Ca şi Fernando, noul rege l-a şi trimis pe Cid în luptă, să-i izgonească pe mauri, să-i apere Castilia.

Şi nu s-a mulţumit cu asta. A început război don Sancho şi contra celorlalţi doi regi, care-i erau fraţii săi buni. Întâi contra lui Garcia, să-i ia Galicia-nsorită.

Iar Cidul l-a urmat pe Sancho, şi pentru că-i era vasal, dar mai mult – poate – că dorea unirea celor trei regate. Numai unite într-un mănunchi, precum fuseseră-nainte, puteau să poarte mai departe războiul pentru libertate.

Garcia a fost prins de Cid şi închis în castelul Luna. Galicia a fost unită cu regatul Castilia.

Puterile Castiliei au mai crescut încă puţin cu ostile Galiciei.

Şi iar don Sancho a lovit pe celălalt frate, don Alfonso. I-a luat şi lui regatul Leon. Acesta a fugit de teamă chiar la Toledo, unde rege era maurul Ali Maimon.

Nu mai avea decât Zamora de cucerit, şi apoi Toro, şi ar fi stăpânit don Sancho întreg regatul tatălui, al vechiului rege Fernando.

Ca-ntotdeauna, regele a poruncit să-l însoţească în luptă vestitul Cid-Campeador.

Oricât de mult dorea unirea, Cidul acum a dat-napoi.

Când don Fernando îl făcuse odinioară cavaler, dona Urraca se plecase să-i lege pintenii de aur, cu mâna ei, şi lăcrămase. Şi asta Cidul nu uita.

El l-a rugat pe suzeran să nu se ducă la Zamora,

unde domnea dona Urraca, sau cel puţin să ia pe altul şi să-l lase pe el la Burgos. Dar datoria de vasal e crudă şi ne-nduplecată.

Don Sancho nu s-a învoit.

Cidul a trebuit să meargă, cu cei trei sute de viteji, în fruntea oştilor lui Sancho.

Pe drum, don Sancho îi spunea:

— Doresc atât de mult Zamora, încât aş da în schimbul ei toată Castilia străveche; căci nu am în Castilia altă cetate cum e ea. Seamănă cu un cuib de vultur. Din cuib poţi orişicând sări şi să loveşti orice duşman, însă în cuib n-ajunge nimeni... Du-te acuma la Urraca şi porunceşte-i să predea Zamora fără-mpotrivire, în schimb, eu am să-i dăruiesc un alt castel care l-o vrea. De nu va asculta porunca, vom lua Zamora cu asalt. Atunci nu va primi nimic, decât pâinea de cerşetoare.

Cidul era adânc mâhnit, totuşi a trebuit să meargă unde îi poruncea don Sancho. Vasalul este nevoit s-asculte pe stăpânul său, alminteri e dezonorat.

Dintr-un turn, unde se găsea, Urraca îl privea pe Cid când pătrundea în curtea castelului şi-l întreba:

— Ce vânt te-aduce, Ruy Diaz? Mi-aduci veşti bune de la Sancho?

Cidul s-a încruntat puţin:

— Veşti rele vă aduc infantă.

Şi i-a spus vorbele lui Sancho.

Urraca a-nceput să plângă. Nobilii s-au strâns lângă ea. Au întrebat-o ce se-ntâmplă. Când au aflat, unul din ei, un cavaler, Arias Gonzalo, a glăsuit:

— Nu ne predăm. Sancho, nici ajutat de Cid nu va putea să ia Zamora. Noi vom muri ca gentilomi, în

apărarea doamnei noastre. Daţi-i acest răspuns, Urraca.

Plângând, Urraca i-a rostit lui Ruy Diaz:

— Nu ne predăm! Du-i vestea asta lui don Sancho!

S-a-ntors Rodrigo la don Sacho şi i-a adus acel răspuns.

Don Sancho s-a mâniat rău:

— N-ai stăruit destul, Rodrigo! Şi am văzut de la-nceput că nu vrei să te străduieşti. De nu ai fi fost cavaler al tatălui meu, don Fernando, de nu l-ai fi slujit cu cinste, îţi luam viaţa numaidecât... Aşa te cruţ, însă îţi cer să părăseşti Castilia.

Cidul n-a rostit nicio vorbă.

Recunoştinţa regilor în ceasuri grele se cunoaşte.

S-a dus s-o vadă pe Himena. Abia născuse înc-o fată. Şi-a luat rămas bun de la ea şi de la fetele micuţe.

A părăsit Castilia.

Nu avea unde să se ducă. Şi-a lăsat calul, pe Babieca, să meargă unde o voi. Calul l-a dus până-n Toledo.

Recunoştinţa regilor în ceasuri grele se cunoaşte!

Numai că Sancho, fără Cid, era ca spada fără mână.

Zamora n-a putut-o lua.

Şi, sfătuit de ceilalţi nobili, Sancho a trimis o solie Campeadorului, rugându-l să-l ierte că l-a izgonit.

„Ca suzeran îţi poruncesc, însă ca prieten te implor să te întorci cât mai degrabă!” îşi încheia scrisoarea Sancho.

Nevoia l-a silit pe Sancho să se arate prietenos!

Cidul a fost înduplecat, şi s-a întors iar la Zamora.

Sancho l-a-ntâmpinat în drum. Iar oastea s-a înveselit că se înapoiase Cidul.

Lupta a început din nou.

Au mai trecut câteva zile, şi Sancho de Castilia a fost lovit de-un ucigaş.

A fost lovit în spate Sancho.

Nu e vreo vină mai grozavă decât să iei viaţa cuiva prin lovitură mişelească.

Sancho a fost lovit în spate cu un pumnal negru, arab.

Don Sancho zace-n cortul său şi se apropie de sfârşit. Suflă din ce în ce mai greu.

Sancho n-a fost un rege drept.

El a unit însă Castilia şi cu Galicia şi cu Leon. Poporul era bucuros. De mult râvnise la unire. Mai lesne se putea lupta contra viclenilor mauri, dacă erau uniţi cu toţii.

Însă un rege drept n-a fost. Şi-a lovit fraţii. I-a prădat. Pe cei viteji i-a umilit. Biruri a pus mereu prea mari.

Poporul n-a ţinut la Sancho. Rodrigo n-a ţinut nici el, dar lovitura pe la spate este o crimă-ngrozitoare, după legea cavalerească. Şi ea nu poate fi iertată.

Regele a murit acum. Mâinile-i sunt încrucişate. La capul lui lucesc făclii.

Şi tabăra s-a ridicat de lângă zidurile Zamorei.

Oştirile s-au depărtat, ducând cu ele pe don Sancho.

După ce s-a sfârşit şi slujba înmormântării lui don Sancho, în Burgos a sosit Alfonso.

El trebuia să stăpânească ţinuturile lui Fernando, pe care le unise Sancho.

Domniseră Fernando, Sancho, şi-acuma se-nscăuna Alfonso.

Toţi cavalerii s-au plecat noului rege, don Alfonso, i-

au sărutat mâna sa dreaptă, cum cerea datina străveche, recunoscându-l suzeran.

Numai Rodrigo a stat drept în faţa regelui Alfonso, căutându-i ochii şi rostind:

— De vă sărut acuma mâna, vă recunosc de suzeran, cum e legea cavalerească. Dar nu v-o sărut, don Alfonso, până ce nu-mi juraţi întâi, cu doisprezece cavaleri din neamul vostru, că nu sunteţi amestecat în omorârea fratelui, a lui don Sancho. S-a răspândit pe-aici un zvon şi trebuie să-l risipiţi, prin jurământ, în catedrală, mai înainte de-a urca pe tronul din Castilia.

Vorbele spuse de Rodrigo erau atât de îndrăzneţe, că don Alfonso s-a cutremurat.

Şi rege nu putea să fie, dacă Rodrigo-i sta-mpotrivă şi nu-i săruta mâna dreaptă.

Avea doar trei sute de oameni don Ruy Diaz – Campeadorul, însă viteji ca nişte lei. Alfonso ar fi fost biruit, izgonit din Castilia.

Cu spatele încovoiat, urmat de doisprezece nobili din neamul lui, Alfonso a intrat în biserică, şi don Rodrigo i-a rostit:

— Juraţi-ne acum, Alfonso, că n-aveţi nicio legătură cu asasinarea lui don Sancho. Juraţi-ne că, de minţiţi, să fiţi ucis, dar nu de nobili, ci de un trădător de rând, cum s-a-ntâmplat şi lui don Sancho. Şi nu într-o cetate mare, ci pe un câmp însingurat. Nu cu o spadă sau pumnal, având mânerul tot de aur, ci cu o seceră de fier. Inima să vă fie smulsă, dată la câini, de-i vinovată de omorârea fratelui.

Regele s-a îngălbenit. N-a mai putut să scoată-o vorbă. Atâta doară că un nobil s-a apropiat şi i-a şoptit:

— Juraţi, Alfonso, n-aveţi teamă. Nu s-a văzut încă

vreodată un papă excomunicat sau rege ispăşind vreo crimă... Juraţi. Pe urmă veţi vorbi cu Cidul altfel de cuvinte...

Şi Alfonso şi-a venit în fire. A răspuns tare Cidului:

— Jur toate astea, dacă vrei!...

Nobilii au jurat şi ei:

— Jurăm şi noi lângă Alfonso!

Auzind vorbele rostite de rege şi de cavaleri, Campeadorul şi-a plecat genunchiul drept şi-a sărutat mâna noului rege Alfonso:

— De astăzi sunt vasalul vostru, după legea cavalerească. Acum puteţi să-mi porunciţi, şi vă voi împlini porunca fără cârtire, don Alfonso.

Cum l-a văzut pe don Rodrigo îngenuncheat, recunoscându-l ca suzeran, regele Alfonso şi-a îndreptat pe loc spinarea. S-a încruntat şi-a glăsuit:

— Acum, Rodrigo, eşti silit să-mi împlineşti orice poruncă. Cine îşi calcă legământul faţă de suzeranul său este pe veci dezonorat. Şi pentru că m-ai bănuit, te exilez pentru un an. Soţia şi copilele vor sta însă aci, la noi, închise într-o mânăstire.

Rodrigo l-a privit în faţă pe noul rege don Alfonso:

— Aceasta vi-i prima poruncă de când v-aţi înscăunat, o, rege. Şi mă goniţi pentru un an. Eu însă voi sta patru ani departe de Castilia. Spada mea o să vă lipsească. Dar ea nu se va odihni. Spada mea va elibera pământuri noi de sub mauri. Pe mauri îi voi izgoni. Ce voi elibera, o, rege, va fi noua Castilie![114]

Cu trei sute de cavaleri, toţi unul şi unul, tineri vrednici, toţi încercaţi din greu în luptele cu maurii, având lănci albe şi lucioase, scuturi rotunde, lustruite, de-argint, cu ciucure la mijloc, Cidul s-a îndreptat spre

casă.

Dar în Bivar, când au intrat, niciun om nu se-arăta pe cale. Casele erau zăvorite. Obloanele erau lăsate. Regele poruncise astfel. Chiar casa lui era închisă. Şi porţile aveau un lacăt şi trei zăvoare mari, de fier. Oamenii lui erau plecaţi, goniţi din casa părintească.

Abia-abia, într-un târziu, s-a arătat o copiliţă. Avea nouă sau zece ani. I-a adus apă Cidului; plângând, i-a glăsuit aşa:

— Alfonso ne-a trimis poruncă să te lăsăm fără adăpost, să nu-ţi dăm mâncare sau apă. Şi dacă nu vom asculta, o să ne scoată la toţi ochii şi ne va arde casele. Iar unora le va lua viaţa. Oamenii regelui Alfonso văd tot ce facem şi ce spunem. Tare vom fi nefericiţi…

Cidul nu i-a răspuns copilei. A-ncălecat iar pe Babieca. Ochii-erau înlăcrămaţi, privindu-şi casa părintească.

Din spatele feresterelor, printre grilajuri, se uitau bărbaţii şi femeile, plângeau cu lacrimi arzătoare şi glăsuiau:

— Se duce Cidul. Castilia va fi orfană de spada cea mai ascuţită. Bivarul va fi întristat. Crud este regele Alfonso cu cel mai bun dintre vasali. Maurii iar vor năvăli, aflând că nu mai este Cidul.

Frică le este de mauri. Însă maurii sunt departe. Mai frică li-e de don Alfonso. Regele este lângă ei. Pedeapsa lui e şi mai aspră, decât goana maurilor prin satele Castiliei.

Crud este regele Alfonso!…

Cidul nu are niciun ban. Averea sa şi-a cheltuit-o în luptele date sub Sancho şi sub Fernando, cu maurii. Ce

i-a rămas i-a luat Alfonso, învinuindu-l – mincinos – că Cidul şi-a oprit o parte dintr-un tribut dat de mauri.

Cidul nu are niciun ban şi îl aşteaptă zile grele.

— Ce ne vom face? întrebă Cidul pe cavalerii credincioşi.

— Să-mprumutăm, dar cu ce gaj? glăsuiesc câţiva cavaleri.

— Cunosc doi oameni, zice Alvar, care ne vor împrumuta.

Se numesc Vidas şi Raquel. Noi le vom da în gaj o ladă sau două, pline cu pietriş. Lor le vom spune că-i argint. Sunt sigur că au să ne creadă... Toţi cred în tine, Cidule...

Cidul primeşte acest sfat. Îşi pune însă faţa-n palme şi glăsuieşte amărât:

— Nevoie, ticăloasă eşti! Cum sileşti tu pe unii oameni, care din fire sunt cinstiţi, să facă fapte ruşinoase, spre a scăpa din gheara ta...

Trimite apoi pe Alvar, să-i cheme pe cei doi bărbaţi care puteau să-l împrumute.

Pune în două lăzi pietriş. Le-nchide bine şi le-arată lui Vida şi Raquel, zicând:

— Doresc să mă împrumutaţi cu o mie de fiorini. Drept gaj vă dau aceste lăzi, ce-s încărcate cu argint. Să le păstraţi până la ceasul când am să pot să vă plătesc...

Cei doi s-au privit doar o clipă unul pe altul, şi-au răspuns:

— Nobile Cid, vă primim gajul. Vă dăm de două ori pe-atât, în schimbul gajului de argint.

Unul din ei a scos o pungă. Altul un săculeţ rotund, şi i-au numărat Cidului, nu cât ceruse el, o mie, ci două

mii de fiorini.

Aşa, cam spre sfârşitul nopţii, Cidul cu garda de viteji s-au îndreptat spre mânăstirea unde urmau să vieţuiască soţia Cidului, Himena, şi fiicele încă micuţe, spre mânăstirea din Cardena.

În zorii zilei răsunau clopote-n toate turlele, vestind plecarea Cidului. Heralzii regelui Alfonso vesteau şi ei pe la răscruci că Cidul a fost exilat pe un an din Castilia.

Şi oamenii se întrebau: „Cum rămâne Castilia, fără de spada Cidului? Cine-o să lupte pentru ea? Granzii şi regele Alfonso? Fără de Cid nu pot lupta. Crud este regele Alfonso cu cel mai bun dintre vasali!”

La mânăstirea din Cardena, Cidul, cu ochii înecaţi de lacrimi, îşi strânge-n braţe soaţa şi fiicele încă micuţe, ce se numesc Sol şi Elvira. Abia de se poate desprinde din braţele celor prea dragi, ca unghia ruptă din carne.

Iar clopotele sună într-una, vestind plecarea Cidului din ţinutul Castiliei, după porunca lui Alfonso.

Şi pleacă Cidul. Călăreşte în fruntea cavalerilor.

De cum ies din Castilia, ei îşi înalţă suliţele.

Stindardele lor fâlfâie. Mulţimea vine lângă el. Toţi cunosc faima Cidului. Toţi îl iubesc şi îl aclamă, cu toate că regele Alfonso l-a gonit din Castilia.

Apoi Cidul şi luptătorii, trecând prin Aragon, ajung de la o vreme-n Alcocer. Aşază tabăra pe-un dâmb, în douăzeci de corturi mari. De pe-acest dâmb se năpustesc către cetăţile maure. Cei trei sute de cavaleri se-acoperă de glorie. Unde izbeşte don Rodrigo, ziduri de piatră cad sfărmate. Castelele se prăbuşesc. Regii mauri, înfricoşaţi, îi trimit soli la Alcocer, să-i dea tribut în aur, fete frumoase şi cai

arabi... Dar el respinge acest tribut.

— Tot ce-mi doresc e libertatea pentru Spania! Şi asta o voi dobândi numai cu spada mea în luptă, le spune tuturor Rodrigo. Nici fetele nu le primesc. Eu mă gândesc doar la Himena, soţia mea cea mult iubită, care se află-n mânăstirea San-Pedro, din Castilia.

Cidul, şi mai înverşunat, se avântă-n luptă. Şi astfel el eliberează şi Toledo de sub stăpânul ei maur, gonindu-l pe Ali Maimon, prietenul regelui Alfonso.

Regele Alfonso se mânie, şi-i cere Cidului să-l lase pe Ali Maimon să se întoarcă în Toledo.

— Cum? Regele Castiliei doreşte să rămână încă mauri în Spania? Spuneţi-i că nu mă-nvoiesc. Toledo va rămâne liber... le-a spus Cidul celor care veneau din partea lui Alfonso. Mai mult încă, doresc să intru curând şi în Valencia.

Şi nu era pe acea vreme vreo cetate mai râvnită de toţi regii maurilor decât Valencia cea albă, mărgăritarul mărilor, împresurată de livezi, şi de grădini, şi de parfum... Ea avusese mulţi stăpâni mauri. Unul pe altul se goneau.

Cidul vroia să fie Valencia numai a Spaniei. Trimite deci soli pretutindeni, poftind pe cei ce sunt viteji să se adune-n jurul său. Trei zile îi va aştepta. În cea de-a patra va începe războiul.

S-au adunat cu grabă mare sute şi sute de hidalgos, de labradores, de orăşeni, care doreau şi ei să intre în frumoasa Valencie, alături de viteazul Cid.

Lupta a început cumplită şi nouă luni n-a încetat.

Abia în cea de-a zecea lună, pe porţile oraşului a intrat Cidul, victorios.

Mulţimea din Valencia s-a bucurat că vine Cidul, şi l-

a primit cu braţele deschise, cu surle şi cu mii de daruri.

Regii mauri s-au mâniat însă grozav.

Cel mai puternic dintre toţi e regele Marocului. El îşi adună cei mai buni, cei mai viteji oşteni mauri. Şi cu treizeci de mii de oameni porneşte spre Valencia.

— Valencia trebuie să fie numai a regilor mauri, strigă el spre oştenii săi.

Maurii se grăbesc călări spre cetatea Valencia.

Cidul le iese înainte.

Cum se izbeşte valul mării de stâncile din ţărm, aşa au izbit şi maurii în oştile lui don Rodrigo.

Maurii strigă, se jelesc, când Cidul îi rostogoleşte şi îi împinge, valvârtej, către corăbiile lor.

Puţini se mai întorc acasă. Regele din Maroc îşi smulge barba sa lungă, cenuşie, răcneşte ca un leu rănit:

— Blestemat fie don Rodrigo! Blestemată Valencia! Atâta oaste am pierdut sub zidurile ei dorite de către toţi regii mauri.

Trei ani s-a războit Rodrigo. A intrat într-al patrulea, de când se luptă cu maurii, să elibereze de sub ei cetăţile, oraşele.

Trei ani s-au scurs de când Alfonso l-a gonit din Castilia. Şi inima-i i-e arsă-n flăcări de dorul scumpei lui Himena, pe care Cidul o iubeşte mai mult ca sufletul din piept.

Oriunde poate intra Cidul. Oştilor lui nimic nu-i poate sta în cale, când lovesc. Doar în Castilia nu poate. Îi e vasal lui don Alfonso. I-a sărutat mâna lui dreaptă. Iar după legea cavalerească, cine îşi calcă jurământul e socotit drept trădător, poate fi omorât cu pietre.

Onoarea lui este pierdută pentru el şi copiii săi.

De-aceea Cidul îi trimite lui don Alfonso pe Alvar, cu bogăţii nemaivăzute, cu o sută de cai mauri şi douăzeci de regi învinşi; ba îi trimite şi o sută de chei ale oraşelor eliberate, cerându-i să-i înapoieze din mânăstire pe Himena şi cele două fete dragi.

Tot prin acelaşi sol trimite lui Vidas şi Raquel, în Burgos, cei două mii de fiorini, dându-le şi-o despăgubire de cinci sute de fiorini.

Îi spune lui Alvar Fanez:

— Cere lăzile înapoi. În ele nu era pietriş, ci aurul cuvântului pe care mi l-am dat în Burgos.

Alvar Fanez ajunge-n Burgos, se-nfăţişează lui Alfonso şi îi aduce darurile:

— Tot ce vedeţi, rosteşte el, e câştigat cu sabia de la mauri. Cidul, nobile don Alfonso, a liberat mai mult pământ decât întreg regatul vostru. Este Noua Castilie. O dăruieşte patriei! Cât timp Cidul va ţine-n mână spada lui cu mâner de aur, niciun maur n-o să cuteze să atace Castilia. El vă trimite aceste daruri, şi-n schimb vă cere pe Himena de la San-Pedro din Cardena.

Un grand, auzind cuvântarea, s-a sculat de pe jilţul său şi i-a grăit lui don Alfonso:

— Nu-l credeţi. Cidul e viclean. V-aduce daruri numai pentru a-şi revedea familia. Apoi el o să ne lovească. Nu va cruţa Castilia.

— Tăceţi, i-a strigat solul lui don Rodrigo. Nu vă îngădui. Cât timp Cidul nu e de faţă, eu însumi sunt Campeadorul, şi cine îmi ştirbeşte cinstea mi-o va plăti cu viaţa sa. Rege, nu ascultaţi minciuna care v-a fost acum rostită. Campeadorul nu dă lupte, decât pentru

eliberarea pământului de sub mauri. De nu-şi păstra cuvântul dat, Cidul putea oricând să intre în Burgos ca biruitor. El ar fi luat-o pe Himena, fără a trebuii s-o ceară.

Alfonso atunci s-a ridicat şi l-a cuprins pe solul lui Ruy Diaz pe după umeri.

Caii au fost înşeuaţi şi amândoi s-au îndreptat spre mânăstirea din Cardena.

— Dona Himena, a spus Alfonso, nobilul vostru soţ v-aşteaptă în oraşul Valencia. Puteţi pleca oricând voiţi...

Himena a-nceput să plângă. Neaşteptata bucurie aproape că îi luase graiul. S-a pregătit apoi de drum.

Şi însoţită de trimisul soţului ei şi de o gardă de cavaleri, dona Himena a plecat, luându-şi cu ea şi fetele.

A străbătut întâi Navarra, după aceea Aragonul. A ajuns în Valencia.

Cidul le-a ieşit înainte la două leghe jumătate, într-o pădure de stejari.

Himena şi copilele i-au sărutat Cidului mâna.

Dona Himena i-a grăit:

— Don Ruy Diaz, îţi mulţumesc că mi-ai redat din nou onoarea. Fetele, iată-le aici. M-am străduit să le cresc bine. Singur te poţi încredinţa.

Cidul şi-a-mbrăţişat soţia şi fiicele.

— Himena mea prea mult iubită, şi voi, fetele mele dragi, veniţi cu mine în cetate, le-a chemat el. De când v-aştept!...

Cred că-nţelegeţi bucuria lui don Rodrigo, re-ntâlnindu-şi soţia şi copilele, după atâta despărţire. Dar nici Himenei nu-i venea să-şi creadă ochilor, urcând în prea măreţul Alcazar,[115] palatul regilor mauri, ce

stăpâniseră-nainte Valencia strălucitoare.

La marginea Valenciei se legăna albastra mare, şi valurile-i scânteiau ca mii şi mii de-oglinzi, asemeni celor din palat. Iar casele se ridicau între grădini înmiresmate, pline de flori şi cântece.

— Acesta-i darul ce ţi-l fac, glăsuia Cidul soaţei sale, astăzi, când iar ne revedem.

Iar ea de-atâta fericire plângea domol la pieptul lui, în timp ce vântul aducea până la ei răcoarea serii şi cântecul unui juglar, ce suspina pe o ghitară, acolo, lângă Alcazar.

N-a trecut mult, şi din Castilia i-a venit ştire Cidului că suzeranul, don Alfonso, cere pe cele două fete, pe donele Sol şi Elvira, ca soaţe pentru doi infanti.[116]

Unul din miri era Diego, celălalt se numea Fernondo. Erau mari conţi de Carrion.

Tot cam pe acea vreme, Cidul a primit o solie mare, venită tocmai de departe, de la sultanul Persiei.

Solia i-a adus în dar săbii şi stofe preţioase, cai de Arabia sălbatici şi o cutie cu o unsoare făcută de un vraci persan.

Chiar mort să fi fost cineva, de era uns cu alifia pe care i-o aduceau solii, rămânea-ntreg şi părea viu, zece sau douăzeci de ani.

Solia i-a spus Cidului că el, sultanul Persiei, îl socoteşte mult mai mult decât pe-un conte sau un rege pe nobilul Campeador. Deşi este un cavaler ce-i duşmăneşte pe mauri şi-i goneşte din Spania, ar vrea totuşi să-i fie prieten. Şi-l pofteşte-n ţinutul lui, în Persia îndepărtată, ca oaspete când o dori.

Cidul i-a răspuns cuviincios, după ce-a primit solia, că-i mulţumeşte pentru daruri. Pe sultan l-ar dori de

prieten, dar s-a jurat, pe spada sa, că nu va face prieteşug cu vreun arab, atâta timp cât Spania nu va fi încă în întregime liberă.

Şi cum regele îl chema la Burgos, în vederea nunţii, Cidul s-a pregătit de drum.

Conţii de Carrion, aceia care îi cereau fetele, nu îl iubeau de fapt pe Cid. El nu era conte ca ei, ci doar un nobil de la ţară, ce lupta pentru Spania, alături de mici caballeros, de orăşeni, de labradores de tot felul.

„Dar e bogat, îşi spuneau ei. Stăpâneşte Valencia. Fetele or să aibă zestre mai mare ca nişte prinţese. Şi e puternic, respectat, deşi nu este mare nobil. Să i le luăm noi de soţii pe donele Sol şi Elvira.”

Mai înainte de a pleca însă la Burgos, Cidul a întrebat pe soaţa sa, dona Himnea, să spună ea cum socoteşte o astfel de căsătorie.

Dona Himena i-a răspuns:

— Nobleţea ta este în fapte, a lor e numai în blazon.[117] Nu-mi place încruscrirea asta. Dar dacă regele ne roagă, nu ştiu cum o să spunem nu...

Cidul a ascultat tăcut cele rostite de Himena. I-a dat dreptate-n tot ce-a spus. Şi-a plecat la Burgos cu o sută de cavaleri.

Regele l-a întâmpinat la două leghe depărtare cu o suită numeroasă. Apoi l-a poftit în palat. Voia să facă o împăcare deplină cu don Ruy Diaz. L-a dus chiar în iatacul său, şi acolo i-a glăsuit:

— Infanţii stăruiesc prea mult. Ei socotesc mare onoare să poată lua-n căsătorie pe fetele lui Ruy Diaz, care e astăzi mai presus decât mulţi regi, prin vitejie, deşi e doar un infanson. Valencia e căpătată nu printr-un drept de moştenire. E plătită cu sângele. Ar fi şi-o

cinste pentru mine să devenim rude apropiate. Te rog să te-nvoieşti, Ruy Diaz, cu cererea-n căsătorie a conţilor de Carrion!

Văzând atâta stăruinţă, nădăjduind în prietenie, în cinste şi în adevăr, Cidul s-a învoit şi el la nunta celor două fete.

Regele i-a chemat atunci pe cei doi conţi de Carrion, şi-n faţa granzilor spanioli le-a cerut să-i sărute mâna viteazului Campeador.

Alăturea de cei doi conţi, care se bucurau nespus că vor lua în căsătorie pe donele Sol şi Elvira, Cidul s-a reîntors în Valencia, unde îl aştepta Himena.

A pus să se orânduiască nunta copilelor iubite, cu toată onoarea cuvenită unor infanţi de Carrion, nepoţi ai regelui Alfonso.

Nunta s-a săvârşit cu pompă, în oraşul Valencia, vreme de o lună şi mai bine. Mirii şi-au luat în seamă zestrea. Şi fiecăruia i-a dat Campeadorul câte-o spadă. Diego a primit pe Colada, iară Fernando pe Tizona.

— Să fiţi amândoi demni de ele, le-a glăsuit Campeadorul, căci eu le-am smuls duşmanilor, în luptă crâncenă, dar dreaptă. Iar laşii nu le pot purta...

A mai trecut apoi o vreme. Era într-o după-amiază. Cidul se odihnea pe-o bancă de marmură, acoperită cu perne şi cu stofe scumpe, pe o terasă din palat. Abia de închisese ochii. Alăturea şedeau Bermudo, un bun scutier al Cidului, şi ginerii săi amândoi.

Cidului îi plăcea să aibă în cuşti lei, tigri şi-alte fiare. Deodată s-au auzit glasuri care umpleau întreg castelul:

— A scăpat leul cel mai crud din cuşca lui... Săriţi! Săriţi!

Într-adevăr, chiar pe terasa unde se odihnea Rodrigo, a năvălit un leu de o mărime uimitoare.

Bermudo, vrednicul scutier, şi-a scos din teacă sabia, să-l apere pe don Rodrigo. Dar ginerii, ca nişte iepuri, au luat-o care încotro. Fernando a nimerit sub banca pe care se odihnea Cidul; iară Diego a fugit într-un loc rău mirositor.

Trezit de ţipetele scoase de ginerii săi, don Rodrigo şi-a ridicat îndată capul; dar văzând leul, a zâmbit. Cu glasul lui răsunător, obişnuit să poruncească oştenilor în bătălii, a chemat leul lângă el. Leul îndată s-a supus, plecându-i-se la picioare.

Venind apoi şi paznicii, s-au minunat văzând cum Cidul cheamă leul cel fioros, şi-acesta intră în cuşca lui.

După ce a vârât în cuşcă leul cel fioros, Cidul s-a-ntors. Văzându-i pe cei doi infanţi de unde ies, s-a mâniat. S-a mohorât şi le-a rostit:

— Cum aţi putut fugi voi, conţi, având la cingătoare nişte spade bune, ca Tizona şi Colada? În paza voastră vream să las pământurile liberate şi oraşul Valencia. În mâna voastră mi-am dat eu copilele mult iubite. V-am crezut nişte cavaleri, şi voi sunteţi nişte fricoşi.

Vă-nchipuiţi că s-a aflat numaidecât în tot oraşul ce făptuiseră infanţii. Şi toţi râdeau în hohote.

Cidul mâhnit peste măsură, s-a avântat atunci pe cal, şi în galop a-nconjurat de zece ori Valencia, să nu-şi mai vadă ginerii, să-şi răcorească sufletul.

De-atunci-nainte, cei doi gineri l-au urât mult pe Ruy Diaz. Şi încă o-ntâmplare ce-a urmat le-a crescut ura şi mai mult.

Au venit veşti de la Sevilla că regele Marocului, Bucar cel înfricoşător, se pregăteşte să atace şi să ardă

Valencia.

— Prea mult au îndurat maurii ca Cidul să-i tot biruiască, glăsuia regele Bucar. Acum, lângă Castilia stăveche a lui don Fernando, este Noua Castilie, eliberată de Rodrigo. Va trebui să-l doborâm şi să-i smulgem Valencia.

Şi s-au mai scurs câteva zile. Din depărtare s-au văzut norii de praf roşu, înălţaţi de tropotul copitelor.

Lângă cetate au ajuns mulţimile de călăreţi şi altele de pedestraşi. Stăpânul din Maroc sosise cu alţi vreo douăzeci de regi, să zdrobească Valencia şi să-l ucidă pe Rodrigo.

Rodrigo şi-a urcat soţia şi fetele în Alcazar. Ginerii s-au urcat şi ei. Da-n timp ce Cidul fremăta, în aşteptarea bătăliei, ei tremurau cuprinşi de teamă, şi căutau locuri să s-ascundă.

— Voi doi puteţi rămâne-n turn, le-a spus Cidul plin de dispreţ. Puteţi privi de lângă soaţe cum vor lupta bărbaţii jos. Aci sunteţi la adăpost...

Conţii de Carrion, simţind vorbele Cidului căzând ca nişte lănci asupra lor, au murmurat:

— Venim şi noi!...

— Dacă veniţi, nădăjduiesc să nu mă faceţi de ocară şi să fugiţi pe undeva.

— N-o să fugim, au răspuns ei, deşi în mâinile de laşi spadele albe tremurau.

Tocmai atunci au fost vestiţi şi câţiva soli de la Bucar.

Solii mauri s-au arătat în faţa Cidului, zicând:

— Stăpânul nostru ne trimite să vă rostim că mult prea mult aţi adus rău maurilor. El vă cere Valencia. Şi dacă nu vă veţi supune, are mulţimi de călăreţi şi

pedestraşi, are maşini cu care poate azvârli pietre în zidurile Valenciei, încât sigur veţi fi învinşi...

Cidul le-a dat atunci răspuns solilor regelui Bucar:

— Trufia voastră nu e bună. Ea nu o să v-ajute-n luptă. Armele voastre nu-s mai tari decât dragostea de pământul pe care noi l-am moştenit, pe care voi ni l-aţi răpit şi ni l-aţi stăpânit cu sila. Aştept pe regele Bucar, să ne ciocnim cu armele.

Solii s-au întors la Bucar, să-i dea răspunsul Cidului.

Rodrigo a-mpărţit poruncile de trebuinţă.

Şi iată, dincolo de ziduri au sunat surle şi trompete. Tobele-au început să bată.

Himena şi fetele ei nu auziseră până atunci vreodată tobele bătând. Spaniolii nu foloseau tobe.

De zgomotul asurzitor, femeile s-au îngrozit. Credeau că tremură pământul.

Conţii s-au îngrozit mai mult decât toate femeile.

Cidul i-a liniştit pe toţi:

— Tobele bat pieirea lor, a celor ce ne-au năpădit... Să se deschidă porţile...

Porţile s-au deschis cu zgomot. Puntea cetăţii s-a lăsat, şi luptătorii au năvălit pe punte-n urma Cidului.

Maurii i-au întâmpinat, şi lupta a şi început.

Surlele ţiuiau spre boltă. Trompetele ţipau în vânt. Tobele bubuiau amarnic, şi armele se şi izbeau cu scrâşnet aspru, de oţel.

Din turn priveau dona Himena şi fetele cum unii se luptau, apărând libertatea, alţii dornici s-o gâtuie.

Praful se înălţa în slavă roşu şi galben-auriu, încât abia se mai vedeau toţi cavalerii între ei. Maurii dădeau chiote. Sângele lor umplea câmpia. Sub săbiile spaniolilor se prăbuşeau cu miile.

Oriunde era bătălia mai grea şi mai înverşunată, se năpustea Campeadorul, şi vai de cei ce întâmplarea îi aşeza în calea lui.

Bucar, regele din Maroc, a fost rănit şi a fugit. Alţii – cam optsprezece regi – au fost luaţi prinşi şi făcuţi servi, acolo, în Valencia. Numai doi regi s-au mai întors, alături de Bucar, acasă.

Toţi cavalerii s-au luptat neînfricaţi, zdrobind maurii, urmându-l pe Campeador. Numai ginerii săi, infanţii, nepoţii regelui Alfonso, se furişaseră ca laşii într-o pădure-nvecinată, gata să fugă mai departe, dacă era Cidul învins. Au stat acolo tremurând, până ce s-a sfârşit războiul. Atunci abia au cutezat să iasă iarăşi la iveală. Ba chiar, obrăznicindu-se, au cutezat să se strecoare în fruntea cavalerilor, alăturea de don Rodrigo.

Credeau că nimeni n-a văzut fapta lor mult prea ruşinoasă.

Numai că fapta ruşinoasă nu poate fi nicicând ascunsă. Oamenii din Valencia râdeau cu hohote de conţi, şi-i arătau cu degetul:

— Iată cum ştiu să lupte conţii, nobilii mari. De n-ar fi Cidul, cu ţăranii şi orăşenii, cu cavalerii lui mărunţi, acum era Valencia în palma regelui Bucar. Aşa s-a-ntâmplat deseori, când s-au pierdut cetăţile în ghearele maurilor...

Văzând că nu le-a izbutit ticăloşia, şi că sunt acum de râsul tuturor, cei doi infanţi de Carrion s-au înţeles cu unchiul lor, contele Assur Gonzalez, ce se găsea-n Valencia, să-i facă Cidului un rău şi să-l lovească-n inimă.

Cei mici la suflet îi urăsc întotdeauna pe cei mari, pe

cei puternici şi viteji.

S-au înţeles să se răzbune pe cel ce le făcuse cinstea de a-i primi-n palatul său şi a le da copilele, tot ce avea mai scump pe lume.

Au spus că se întorc în Burgos, la Alfonso. C-ar vrea pe urmă să-şi revadă domeniile Carrion. Şi şi-au cerut soţiile, să-i însoţească pe-acest drum.

Tatăl nu putea să-i oprească pe soţi să-şi ia soţiile. Însă le-a glăsuit astfel:

— Vă dăruiesc fetele mele să vă urmeze, cum doriţi, însă vă cer să vă purtaţi plini de respect şi dragoste, cum m-am purtat şi eu în viaţă cu nobila dona Himena...

Cei doi conţi au făgăduit. Cidul i-a pregătit de drum. Le-a dat cincizeci de-nsoţitori, hrană de-ajuns, îmbrăcăminte şi multe daruri pentru rege.

El însuşi i-a-nsoţit un timp, vreo patru leghe şi mai bine. Apoi şi-au luat cu toţii adio, şi cei doi conţi de Carrion, având cu ei soţiile, fetele Cidului, s-au dus către Castilia.

Însă conţii de Carrion puseseră cu unchiul lor la cale o faptă-atât de ticăloasă, cum nu se poate-nchipui.

Mult îl urau pe don Rodrigo, fiindcă-i certase cu asprime, văzându-i cât sunt de fricoşi. Dar neputând lupta cu el, pentru că tremurau în faţă-i, vroiau să se răzbune, laşii, lovindu-şi bietele soţii.

Nemernică, urâtă faptă e să loveşti pe o femeie, când vrei să lupţi cu un bărbat!...

Şi, ajungând într-o pădure, au zis că vor să se-odihnească. Au îndemnat pe-nsoţitori să meargă singuri mai departe.

Au coborât de pe catâri. Le-au desfăcut şi frâiele.

Apoi, ca nişte lupi flămânzi, s-au repezit la cele două sărmane fete ale Himenei şi ale Campeadorului.

Le-au dezbrăcat pe amândouă şi le-au legat de doi stejari.

— Ne răzbunăm pe tatăl vostru, scrâşneau din dinţi cei doi nemernici, înveşmântaţi în haine scumpe şi cu blazonul aurit.

Şi le-au lovit cu frâiele, până ce le-au umplut de sânge.

Ele strigau, dar oamenii ce trebuiau să le păzească se depărtaseră cu mult, şi nu puteau să le audă.

Apoi conţii de Carrion, mulţumindu-se cu aşa ispravă, s-au dus şi le-au lăsat acolo, înlănţuite de copaci, singure, în tăcerea nopţii ce coborâse între timp, gândind că au să le sfâşie fiarele din acea pădure, şi urma crimei va pieri, iar ei vor ticlui desigur o minciună.

Luna privea spre cele două copile ale lui Rodrigo şi-ale Himenei, şi plângea. Privighetorile cântau în jurul lor şi le jeleau. Şi frunzele se clătinau, de jalea asta, în copaci.

Dar don Rodrigo avusese la rândul său o bănuială.

În urma lor, la două ceasuri, a poruncit să plece Ordono,[118] să cerceteze ce se întâmplă, de nu au ginerii vreun gând.

Bietele fete, biciuite, plângeau, plângeau în taina nopţii…

Sosi însă călare Ordono.

El dezlegă numaidecât pe fetele lui don Rodrigo. Le-nveli în mantia lui. Le duse-ntr-un sat apropiat, scăpându-le de frigul nopţii, ca şi de fiarele flămânde, care urlau necontenit.

În zori, l-a şi vestit pe Cid un călăreţ trimis de Ordono.

Copilele au fost aduse a doua zi-n Valencia.

Nu vă pot spune ce durere l-a încercat atunci pe Cid!...

A vrut să se şi năpustească, cu spada-ntinsă, către Burgos, spre curtea regelui Alfonso, şi singur să-şi facă dreptate faţă de conţii Carrion.

L-au oprit însă fetele, şi mai ales dona Himena.

— Acela care s-a luptat cu-atâţia regi viteji, mauri, şi i-a învins în luptă dreaptă, îl sfătuia dona Himena, nu-i poate onora cu spada pe nişte laşi care lovesc femeile într-o pădure, chiar dacă sunt nobili spanioli...

Trei cavaleri plini de credinţă, auzind vorbele Himenei, au stăruit să lupte ei în numele lui don Rodrigo, ca să îl cruţe de ruşinea de a lovi pe nişte laşi cu spada lui biruitoare.

În zilele care au urmat, Cidul a cerut regelui, prin solii săi, să hotărască ziua şi ceasul judecăţii.

Alfonso a primit cererea, şi-a hotărât ca judecata să aibă loc, cum cerea Cidul – nu în vechea Castilie, ci în Noua Castilie, în marele oraş Toledo.

În ziua hotărâtă regele aştepta-n Toledo; conţii de Carrion erau de faţă; numai Rodrigo nu venea.

Şi au trecut treizeci de zile...

Atunci infanţii au strigat:

— Să fie Cidul osândit! E trădător. Se vede bine. Nu a venit la judecată...

Regele însă le-a răspuns:

— Nu pot să-l osândesc pe Cid. Aici e curtea din Toledo. Este Noua Castilie. Toledo el l-a liberat. Noua Castilie întreagă ar fi a lui, dacă Rodrigo nu ar fi vrut ca

să unească pământurile strămoşeşti. Toţi caballeros din cetate, toţi labradores ţin cu el.

Ar putea să se şi răscoale. Trebuie să mai aşteptăm...

Conţii erau grăbiţi să scape. Regele se grăbea şi el; dar se temea de orăşenii şi ţăranii care ţineau nespus la Cid.

În acea zi a venit Cidul cu trei sute de cavaleri. S-a-nfăţişat lui don Alfonso, la judecata din Toledo.

Cei trei sute de cavaleri erau înveşmântaţi la fel. Aveau şi armele la fel. Toţi purtau săbii de Toledo, bătute-n pietre preţioase şi cu mânere de argint. În fruntea lor era Rodrigo, înveş- mântat într-o mantie albă ca neaua de pe munţi. Armura era sub mantie, şi sabia în cingătoare.

Babieca s-a oprit în faţa curţii regale a lui Alfonso.

Şi au descălecat, întâi Rodrigo, pe urmă ceilalţi cavaleri.

Rodrigo i-a sărutat mâna regelui său. Regele l-a poftit să stea pe o bancă de marmură.

Toţi cavalerii lui Rodrigo s-au înşirat în jurul curţii, cu mâinile la cingători.

— Spuneţi, nobile Ruy Diaz, a spus Alfonso. Povestiţi tot ce s-a-ntâmplat.

Curtea şedea şi asculta.

Rodrigo a-nceput să spună cele care s-au petrecut.

— Viaţa mi-am dus-o în onoare, am luptat pentru Spania... Acum onoarea mi-e pătată de cei doi conţi de Carrion... Eu cer o dreaptă judecată...

— Era mult sub mândria noastră, au strigat conţii Carrion, ca să avem nişte soţii dintr-o familie măruntă, de infansoni, noi care suntem neam de regi...

Cidul n-a vorbit conţilor. Spre ei ochii nu şi-a-ndreptat. A rostit însă regelui:

— Nu i-am rugat să-mi ia din casă fetele mele preaiubite. Aţi stăruit mult, don Alfonso, să primesc încuscrirea asta, pe care eu nu am dorit-o, iară Himena a respins-o. Le-am dăruit şi două săbii: alba Tizona şi Colada, neîntrecută-n ascuţiş. Tizona, ştiţi, mi-am dobândit-o, luptându-mă la Barcelona; iară Colada la Brianda. Cu ce sunt vinovate oare aceste săbii minunate ca să atârne-n cingătoarea unor nevrednici, unor laşi? Mai înainte de orice să mi se-napoieze săbiile!...

Unii spun că în acea clipă cei trei sute de cavaleri au glăsuit ca un ecou:

— Să i se-napoieze săbiile!

Conţii ar mai fi vrut să spună că nu se învoiesc cu asta; dar cavalerii Cidului rosteau mereu ca un ecou:

— Să i se-napoieze săbiile!...

Alcazii sau judecătorii care alcătuiau curtea regală, aşa au hotărât şi ei:

— Să i se-napoieze săbiile!...

Regele a încuviinţat. Conţii au trebuit să scoată, din cingătorile de aur, acele săbii de oţel, şi să le-ntindă Cidului.

Cidul le-a luat, le-a cântărit. Şi-a dăruit-o pe Tizona viteazului oştean Bermudo şi pe cealaltă, pe Colada, lui Ordono, scutierul său.

— Mai bine stau în mâna voastră, deşi nu sunteţi conţi sau granzi, ci nişte simpli caballeros. Dar ştiu că le veţi onora în lupta pentru patrie.

Apoi s-a-ntors din nou spre rege:

— Acestor conţi, rege Alfonso, eu le-am făcut o

nuntă mare. Pentru ei m-am îndatorat ca să le dau o zestre bună. Le-am dăruit haine brodate, lanţuri de aur şi mătăsuri. Pe fete le-am înveşmântat în rochii fără de pereche, purtate numai de regine. Şi ei au luat tot acest aur, plecând către Castilia. Au luat întreaga avuţie. Dar fetele mi le-au lăsat fără veşminte peste trupuri, într-o pădure de stejari. Lupii au fost mai buni ca ei. Nu le-au făcut cel mai mic rău... Le cer înapoi aurul!

— Cere înapoi aurul! s-au auzit iar cavalerii.

Conţii ar fi vroit să spună că tot ce-i dat rămâne dat, dar cavalerii glăsuiau:

— Să i se dea şi aurul!

Alcazii au grăit şi ei:

— Să i se dea şi aurul.

Infantii socoteau că, dând înapoi Cidului avutul şi săbiile, au scăpat, dar Cidul a rostit din nou:

— Un cavaler este dator să apere orice femeie. Aşa jură când e armat. Cu-atât mai mult pe-aceea care îi e soţie, mamă, soră sau rudă cât de depărtată. Conţii nu numai că n-au stat în apărarea soaţelor, dar le-au bătut cu frâiele. Maurii înşişi nu-ndrăznesc să-şi lovească femeile. Fetele mele preaiubite au fost de conţi dezonorate, dar lovit greu am fost şi eu. Jignirea se plăteşte-n sânge. Conţilor, vă provoc la luptă pe voi şi pe don Gonzales, pe unchiul vostru cel mişel, care v-a sfătuit la rău, când era în Valencia.

Cei trei sute de cavaleri au glăsuit ca un ecou:

— Să fie osândiţi să lupte!

Şi curtea a încuviinţat ca infantii de Carrion şi unchiul lor să se măsoare cu trei scutieri ai Cidului.

— Dreptate vor avea aceia ce vor ieşi învingători.

Ceilalţi să fie socotiţi mincinoşi, laşi şi trădători, a hotărât la urmă curtea.

Cei doi infanţi de Carrion, auzind hotărârea luată, s-au îngrozit şi-au cerut curţii numai o mică păsuire, să se gătească pentru luptă. Alcazii au încuviinţat.

Până să se sfârşească totul, venise-amurgul la Toledo. Era o seară străvezie. Luna lucea printre copaci şi argintea palatele. Se aprindeau făcliile.

Cidul se pregătea să plece, când l-au vestit că e căutat de patru soli din Aragon, şi de alţi patru din Navarra. Trimişii aduceau scrisori.

Într-una îl ruga don Pedro, regele Aragonului, să-i dea pentru fiul său, Sancho, moştenitorul tronului, pe dona Sol, scriind aşa:

„Vă voi rămâne-ndatorat pe totdeauna, Ruy Diaz, dacă-mi veţi face această cinste, şi veţi da mâna fiicei voastre fiului meu moştenitor. Nu e pe lume alt viteaz mai mare decât Mio Cid, apărătorul Spaniei.”

Iară regele din Navarra cerea, la rându-i, pe Elvira – nu mai puţin înflăcărat şi respectuos pentru infantul Garcia.

Cu solii şi cu cavalerii, Campeadorul s-a pornit îndată spre Valencia. Şi-ajuns acolo a poruncit să se şi pregătească nunta.

Valencia s-a-nveselit. Şi nunţile s-au început, durând vreo nu ştiu câte luni.

În acest timp, cei doi infanţi din casa de Castilia porniseră spre Carrion, şi nu s-au mai înapoiat. Nimica nu-i înspăimânta mai mult ca gândul de-a lupta.

A trebuit să meargă curtea de la Toledo pe domeniul acelor conţi atât de laşi. Conţii, văzându-i pe scutierii cu care urmau să se lupte, au încercat să îi omoare în

timpul nopţii, pe ascuns. Dar uneltirea s-a aflat. Au fost siliţi să vie-n faţa arbitrilor şi să dea lupta.

Bermudo, lupta cu Fernando, iară Diego cu Ordono.[119]

Unchiul lor, răul Gonzales, avea în faţă pe scutierul cu numele de Nuno Bustos, alt cavaler neînfricat al lui Rodrigo de Bivar.

Bermudo, Ordono şi Bustos, în numele marelui Cid, i-au doborât pe cei trei conţi, silindu-i să muşte ţărâna şi să se recunoască-nvinşi. Chiar regele a trebuit, după atâta dezonoare, să îi declare trădători, sperjuri, şi laşi, şi mincinoşi. Dreptatea s-a făcut deplină. Prin vitejie s-a făcut...

...Şi încă ani, şi ani în şir, Cidul a dat şi alte lupte, eliberând multe cetăţi. Ba, era gata să pornească şi-n Africa, după mauri, când i s-a apropiat sfârşitul.

Bătrân, cu barba-ncărunţită, Cidul era în Alcazar, lungit pe patul său de aur, şi-şi aştepta ceasul din urmă.[120]

Vestea că e în pragul morţii se-ntinsese ca fulgerul în Spania, şi oamenii plângeau pe străzi, şi la răspântii, prin sate şi oraşe...

— Se duce Cidul, murmurau. Cum va rămâne Spania?...

Numai că vestea se aflase şi în cetăţile maure. Regii mauri s-au bucurat:

— Iată că se sfârşeşte Cidul. E timpul să pornim din nou. Întâi să luăm Valencia, oraşul cel mai minunat, cu verzi grădini şi cu palate, cu bogăţii şi fete mândre, şi cu fântâni răcoritoare, oraşul care-i aşezat pe ţărmul mării argintii...

Şi tobele au prins să bată în Spania şi-n Africa. Regii mauri s-au adunat. Erau cu toţii cam treizeci. În fruntea lor era Bucar, cel mai puternic dintre ei.

— Până ajungem noi sub ziduri, Cidul s-a stins, îşi spuneau toţi. Noi vom lovi Valencia... Şi o vom lua... Vom birui... Aha, ce-o să ne desfătăm, cum vom petrece în oraşul pe care l-a stăpânit Cidul!...

Oştile lor se îndreptau în goană spre Valencia, cu suliţele lungi de-oţel şi săbiile ascuţite, gata de luptă şi de moarte. Iar focuri, focuri s-aprindeau în urma lor prin Spania.

Cidul, lungit pe patul său, abia mai respira încet, încet ca un suspin. Viaţa mai pâlpâia în trup ca o făclie când se stinge, când e aproape de sfârşit.

Şi-afară, dincolo de ziduri, răpăiau tobe şi sunau arme, cu glasuri de oţel.

Cidul abia mai răsufla. Pe cei din jur nu-i mai vedea, ochii i se topeau în ceaţă. Numai auzul lui, deprins cu zgomotul de bătălii, tot mai simţea oştirile maurilor şi-atacul ce se pregătea.

— Aud afară, spunea el, arme maure răsunând şi tobe ce cheamă la luptă. Iar eu, peste câteva clipe, voi trece de hotarul vieţii. Nu pot să salt din patul meu, spada îmi va cădea din mâini. Dar vrea să dau ultima luptă, şi după ce n-oi mai fi viu... Ascultaţi dară ce vă spun! Cum închid ochii, luaţi-mi trupul şi mi-l îmbălsămaţi pe dată. Mi-l ungeţi cu-acea alifie ce mi-a trimis-o-n dar, de mult, sultanul Persiei. Când voi fi uns, o să par viu. Urcaţi-mă apoi pe cal, legat bine cu nişte ştreanguri, şi spatele ţinut în scânduri. Pune-ţi-mi sabia în mână! Urmat de luptătorii care m-au însoţit şi-n timpul vieţii, duceţi-mă în luptă. Şi ce va fi se va

vedea. Las tot avutul din Bivar săracilor ce rătăcesc cu talgerul în mâna dreaptă peste meseta castiliană. Aveţi grijă de calul meu şi îngropaţi-l dacă moare, să nu-l sfâşie cumva câinii. Pe mine să mă-nmormântaţi la mânăstirea din Cardena. Şi nu vreau ca la-nmormântare să curgă lacrimi nimănui. Lacrimile Himenei mele m-or mângâia îndeajuns...

Aşa a spus viteazul Cid, cu cea din urmă răsuflare. A închis ochii şi-a murit, făcând un semn către Himena – care zăcea la capul său, îngenuncheată, şi plângea – să-i împlinească voile numaidecât, fără zăbavă.

Porunca lui le era sfântă. Îmbălsămându-l şi ungându-l cu-acea unsoare fermecată de la sultanul Persiei, don Ruy părea c-a rămas viu. Faţa-i era tot proaspătă. Şi trupul nu i s-a-mpietrit.

S-au scurs douăsprezece zile de când Rodrigo se stinsese.

Maurii tot băteau la porţi. Ameninţau să le sfărâme.

Şi precum poruncise Cidul, i-au luat trupul lipsit de viaţă; i l-au suit pe cal, în şa, legat cu ştreanguri de mătase. Pieptul şi spatele l-au prins, pe sub veşminte-n nişte scânduri. I-au strâns şi sabia de mână, cu-o cureluşă subţirică.

Dona Himena a hotărât să se deschidă porţile, când a bătut de miezul nopţii. În fruntea oastei era Cidul. În urma lui s-au aşezat, în rânduri strânse, cavalerii.

Babieca, ce era deprinsă, de la stăpânul ei, ca-n luptă să se repeadă spre mauri, a şi pornit către duşmani.

Regii mauri, văzând că vine Babieca în galop spre ei, iară pe şa se află Cidul, voinic tot ca odinioară, cu sabia lucioasă-n mână, s-au îngrozit şi au strigat:

— Fugiţi, căci Cidul n-a murit! Se prăvăleşte-asupra noastră. Vai nouă... Hei, fugiţi... fugiţi!...

În urma lor s-au avântat în galop aprig cavalerii, conduşi de vrednicul Fanez, şi-au nimicit mii de mauri. Vreo zece mii s-au înecat. Alţi zece mii au căzut prinşi. Cam douăzeci de regi mauri au căzut morţi, şi alţi vreo zece prizonieri.

Astfel, şi-a-nvins, şi după moarte, Cidul-Campeador duşmanii.

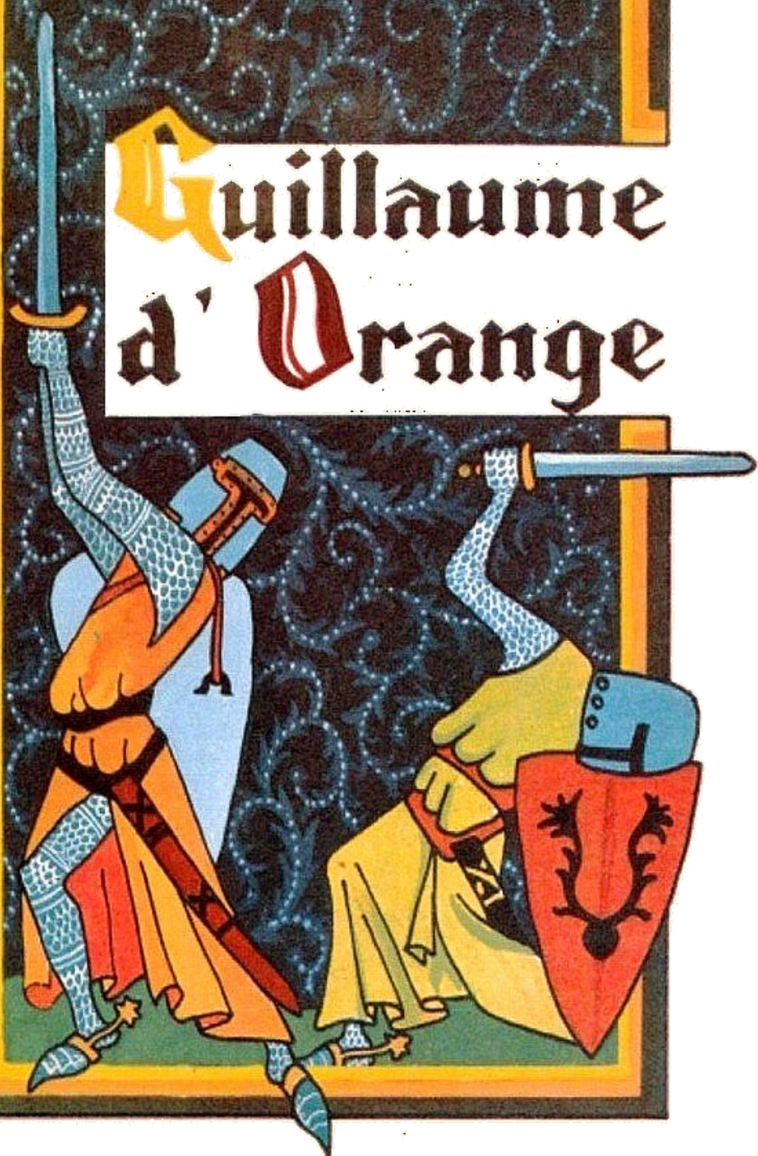
Cei vechi spuneau odinioară – şi-aşa am să vă spun şi eu – că regii din Castilia, din Aragon şi din Navarra, regii din toată Spania au venit să îi sărute mâna dreaptă, să i se-nchine, umiliţi, celui care fusese Cidul şi apărase Spania, eliberând oraşele şi biruindu-i pe mauri.

Trupul lui, precum el singur hotărâse înaintea morţii, a fost dus în Castilia, în mânăstirea din Cardena. Şi-acolo, fiindcă părea viu, nu l-au închis într-un mormânt. L-au aşezat pe-un jilţ înalt, având în mâna dreaptă spada, şi-alături celelalte arme.

În fiecare an poporul se aduna şi îl slăvea, făcea în cinstea lui serbări.

Legendele ne spun că Cidul a stat acolo zece ani. Apoi l-au aşezat într-un mormânt. Oasele lui s-au mistuit în veacurile ce s-au scurs.

Au rămas numai amintirea şi cântecele de demult despre viteazul don Rodrigo, numit Cidul-Campeador, care-a luptat până la moarte pentru iubita-i patrie.

Guillaume
d' Orange

Guillaume d’Orange

Să ne oprim o clipă în orăşelul Angoulême, unde am ascultat cândva, pe treptele unei fântâni, legenda despre Charlemagne şi despre cei căzuţi eroic în lupta de la Roncevaux.

Menestrelul[121] a ostenit.

Pune viela la o parte, şi-aşteaptă darurile contelui, ale celorlalţi mari seniori, ale călugărilor, stareţului, scutierilor, şi-ale mulţimii.

Acestea-s strânse într-un săculeţ lucios şi negru făcut din piele groasă, de catâr.

În vremea asta, menestrelul se apleacă, ia apă-n pumni şi-şi udă faţa. Vrea să şi soarbă puţintel, însă hangiul de la „Căpăstrul de argint” – fiindcă era şi el de faţă – aduce un ulcior cu vin. Este un vin chihlimbariu, dulceag şi cu miros de flori.

— Bea, menestrelule, spune hangiul, un bărbat 'nalt, cu nasul roşu. Ţi-ai binemeritat această gustoasă băutură…

Oamenii râd şi aplaudă cu bucurie, în vreme ce hangiul îşi şterge de şorţul verde de la brâu mâinile mari, pe care se preling stropii dulci şi chihlimbarii. În săculeţ s-a strâns destul. Contele însuşi îi trimite vreo

câţiva galbeni printr-un scutier şi, fiindcă i-a plăcut de cântăreţ, îl cheamă-n seara aceasta la castel.

Mulţimea de meseriaşi, calfe, oşteni şi vânători, care-şi făcuse socoteala că menestrelul va rămâne printre ei şi va cânta la han, în cursul nopţii, murmură şi-i nemulţumită. Dar nobilii şi stareţul nu iau în seamă împotrivirea lor...

Şi menestrelul însoţeşte alaiul contelui către castel.

Aşa se face că în acea seară, în timp ce-n vatra sălii de primire din castel se frig, în lungile ţepuşi de lemn, cinci căprioare dintr-o dată, iar doamnele, cu pălării înalte, acoperite cu voaluri, chicotesc lângă cavaleri – poetul cântăreţ îşi înstrunează iar viela.

Făcliile au fost aprinse, şi umbrele lor joacă sprinţare peste tot, sub bolţile înalte, cu grinzi de lemn, pe mesele unde-s aduse ulcioarele, pocalele şi talerele din metal scump, având deasupra încrustate, de meşterii din Angoulême, scene de vânătoare şi război.

Câinii aşteaptă de pe-acum, în jurul meselor, cu ochii aţintiţi către stăpâni, oasele ce-au să li se-azvârle.

Contele, sfătuindu-se cu oaspeţii, a hotărât să li se cânte de către menestrel „gesta” baronului[122] Guillaume d'Orange.

Vânatul a fost fript şi este-adus întreg pe mese, doar cu picioarele tăiate de la genunchi, şi având frunze verzi în jurul botului şi la urechi.

Nobilii-şi scot cuţitele şi taie hălci întregi de carne, având grijă, bine-nţeles, ca părţile cele mai bune să le ofere doamnelor. Vinul rubiniu şi puţin sticlos este turnat de paji în cupe.

Şi menestrelul glăsuieşte:

— Aşadar, astă-seară doriţi să vă cânt „gesta”

despre Guillaume...

— Precum ai auzit, rosteşte, cu gura plină, unul dintre seniorii de la masă, întărind hotărârea contelui. Guillaume d'Orange a fost un mare nobil, ca şi noi, şi nu o dată l-a întrecut în vitejie pe însuşi Charlemagne. Cât despre Louis, nici nu mai amintim...

— Aşa e! spun şi doamnele, îmbujorate de vinul în care au şi-nceput să-şi moaie buzele.

— Iară Vivien, rosteşte-alt cavaler, ridicând cupa, nu a fost cu nimica mai prejos decât Roland la Roncevaux...

— Să ascultăm!... Să ascultăm!... cutează să rostească (dar mai încet, ca să nu-i supere cu îndrăzneala lor pe marii nobili) pajii cu plete lungi, tăiate rotund deasupra umerilor, şi slujitorii ce au în grijă focul, frigările, ca şi butoaiele pline cu vinuri de toate felurile, rostogolite până lângă mese, şi chiar oştenii îmbrăcaţi în cămăşi de zale şi înarmaţi cu lănci şi săbii, ce stau de pază pe la uşi.

— Dacă-i aşa, mai spune menestrelul, făcând o plecăciune, întâi spre conte, ca stăpân al casei, apoi spre doamne şi spre domnişoare, ca şi spre ceilalţi mari seniori ce stau la mese aş vrea să v-amintesc, la început, de ziua când bătrânul Charlemagne se-ntorcea de la Roncevaux...

— Da, da! Când se-ntorcea pe la Narbonne, îl întrerupe contele pe menestrel, zvârlind un ciolan câinilor, ce se reped şi mârâie asupra lui, până ce unul mai voinic îl smulge celorlalţi şi se ascunde să-l roadă într-un colţ.

— Întocmai cum aţi spus, încuviinţează menestrelul, făcând să sune coardele vielei.

Deşi pierise regele Marsiliu, castelul din Narbonne mai era încă în mâna sarazinilor...

Şi împăratul, trist cu barba-n piept, s-a-ntors către baronii săi şi le-a rostit:

— Acela dintre voi, seniori, care va cuceri Narbonne-ul, izgonindu-i pe sarazini, îl va primi din partea mea, ca fief[123] nobiliar, pe veci...

Mulţi cavaleri, precum se ştie, s-au şi pornit cu armele. Dar cel care a izbutit să-i izgonească pe mauri a fost tânărul Aymeri.

Era întâia bucurie adusă împăratului, după moartea pairilor săi, şi mai ales a lui Roland, în strâmtoare, la Roncevaux.

Şi Charlemagne i-a dăruit castelul cu întreg ţinutul, aşa precum făgăduise.

Primindu-l, tânărul senior a jurat împăratului că el şi toţi feciorii lui vor ţine armele în mâini, şi nicicând nu vor osteni, luptând contra duşmanilor, cât timp aceştia vor roi pe la hotare, ameninţând castelele şi-oraşele.

Aymeri a avut şapte fii. Şi fiecare a luptat, cucerind împăratului castele şi fiefuri noi din gheara sarazinilor, până departe-n Spania. Dar, dintre cei şapte feciori, cel mai viteaz a fost Guillaume.

Guillaume, ajuns la vârsta tinereţii, trebuia să se-nfăţişeze, cum îi ceruse tatăl său, înaintea lui Charlemagne, şi să-i aştepte poruncile de suzeran.

Numai că tânărul Guillaume, plecând către Aix-la-Chapelle, n-a vrut să i se dea favoruri de către împăratul Carol, pe care vitejia lui nu le-ar fi meritat din plin. Şi-a hotărât ca mai-nainte de a sosi la

[123] Domeniul dat în stăpânire de un împărat, rege sau mare senior, vasalului său, cu obligaţia ca vasalul să-l ajute la vreme de război, se numea, în orânduirea feudală, fief.

Charlemagne să dobândească o victorie asupra sarazinilor.

— Astfel de om era Guillaume! spun toţi mesenii închinând din nou potirele cu vin. Grăieşte bine menestrelul... Zi-i mai departe... Ascultăm...

Câinii se-nvălmăşesc în ceată pe oasele aruncate de conte, doamne şi seniori, mârâind sau lătrând furioşi. Grăsimea scursă din frigări sfârâie ascuţit pe vatră şi-mprăştie în toată sala un fum rânced, înecăcios. Şi vinul curge ne-ncetat.

Şi cântăreţu-şi soarbe cupa, în care i s-a turnat vinul, apoi urmează astfel:

— Pe când Guillaume cu-o mică trupă de călăreţi trecea pe cale, iată, de pe un deal umbrit de o pădure de mesteceni, în trap, coboară o oştire de sarazini în şiruri lungi.

Lăncile lor luceau în soare şi scuturile zăngăneau peste armurile de fier.

Această oaste sarazină, care venea din Spania, având în frunte pe Tiebaut, un rege ce călcase Franţa şi arsese oraşele de multe ori până atunci, se îndrepta către Orange.

Orange-ul era stăpânit de un alt sarazin: Clariel. Iar Clariel avea o soră.

Orable se numea fecioara şi ea era făgăduită, de când avea doar nouă ani, bătrânului rege Tiebaut. Drept gaj de nuntă, regele primise-un cal numit Baucent, un cal ce semăna leit cu-acela al lui Charlemagne.

Acum Tiebaut şi sarazinii, cu flamurile înălţate, cu lănci şi scuturi, se-ndreptau călări spre bogatul Orange. Aici urmau să facă nunta Tiebaut şi sora lui

Clariel.

Căpetenia sarazinilor, observând grupul de francezi şi aflând cine îi conduce, strigă trufaşă lui Guillaume:

— În numele prinţesei mele, Orable, cea mai minunată dintre toate fecioarele, vreau să te nimicesc, Guillaume.

— Primesc această înfruntare! Am auzit de frumuseţea turburătoare a prinţesei. Ea e ca un boboc de floare, a râs fiul lui Aymeri. Şi tu ai barba cenuşie, urechile-ţi sunt clăpăuge, pletele albe, şi pe spate porţi o cocoaşă ca un sac...

— Da, sunt urât şi sunt bătrân, dar te întrec în voinicie, şi am să te răpun, Guillaume. Trupul ţi-l voi purta târâş până-n castelul din Orange. Şi câinii ţi-l vor sfâşia, chiar la ospăţul nunţii mele cu sora regelui Clariel, rosti la rândul lui Tiebaut, învineţindu-se la chip.

Guillaume îl luă peste picior:

— Calul pe care călăreşti ştiu că e gajul tău de nuntă, dăruit ţie de Orable. Numele său este Baucent. De-aceea jur că ţi-l voi lua. Şi, fiindcă eşti bătrân, Tiebaut, am să te las să scapi cu viaţă. Dar gloata am să ţi-o răpun. Iar tu nu ai să poţi fugi, decât călare pe un cal bătrân ca tine, fără dinţi, şi căruia-i voi tăia coada.

Aşa a şi făcut viteazul.

Înălţând flamura de luptă, Guillaume s-a năpustit cu grupul de cavaleri către duşman, în numele iubitei Franţe. De dimineaţă până seara s-au înfruntat cu-nverşunare. Şi, când pe cer a ieşit luna, mai trăiau nouă sarazini. Iar între ei era Tiebaut, ce călărea din răsputeri către castelul din Orange.

Şi regele Tiebaut zorea pe-un cal de rând fără de coadă. Căzuse de pe calul său, lovit de lancea lui Guillaume. Şi mândrul armăsar Baucent era sub şaua lui Guillaume.

Norocul lui Tiebaut a fost că a ajuns până-n Orange, cu calul şchiopătând sub el, şi s-a ascuns lângă Clariel.[124]

— Un cântăreţ, strămoşul meu, mai povestea despre Guillaume că, urmărindu-l pe Tiebaut, s-ar fi dus până la Orange. Şi-acolo a strigat spre străji să iasă-afară ori Tiebaut, ori Clariel, cu câte-o trupă de sarazini, şi să se lupte cu unul singur: cu Guillaume. Şi cine-o fi să biruie, al lui să rămână castelul.

Dar nici Tiebaut, nici Clariel, nici altul dintre sarazini n-au îndrăznit să îl înfrunte. Şi francezii au râs cu poftă, numindu-i laşi, iepuri fricoşi, şi cum le-a mai venit la gură.

— Însă acel strămoş al meu, mai glăsuieşte menestrelul, spunea, în cântecele sale, că doar o fată a-ndrăznit să se arate la fereastră şi să-l privească pe Guillaume. Şi-aceasta ar fi fost Orable.

Văzându-l cât era de chipeş, şi de voinic, şi de viteaz, şi-apoi zărindu-i pe Tiebaut şi Clariel cum tremurau, numai la gândul că Guillaume era-n apropierea lor, copila s-a cutremurat. Un simţământ cu totul nou i s-a născut în inimă.

— Pe cât cânta strămoşul meu, nici flăcăul lui Aymeri nu a rămas nepăsător în faţa frumuseţii fetei, şi-ntre ei doi, cât s-au privit, şi-a ţesut firul dragostea.[125]

În acest fel vom înţelege de ce fecioara i-a trimis, pe ascuns, veste lui Guillaume, să se ferească de o cursă

în care îl trăgea Clariel – ca altădată pe Roland, curtenii regelui Marsiliu.

Tot pe ascuns i-a dat de ştire că e silită de Clariel să se mărite cu Tiebaut; dar visul ei e să ajungă numai mireasa lui Guillaume. O vrăjitoare iscusită, venită din Arabia, ce stăpâneşte nişte taine cum încă nu s-au cunoscut, va face ca bătrânul mire să nu îşi poată împlini dorinţa de-a o lua cu el.

N-am să vă spun, cu amănuntul, întocmai cum s-a petrecut. Atâta pot să povestesc că, făcând nu ştiu care vrăji, de câte ori voia Tiebaut să se apropie de Orable, vedea în faţă-i lei şi urşi.

Şi-nfricoşat o lua la fugă...

Până la urmă, regele a fost silit s-amâne nunta, şi s-a întors în Spania.

— Vedeţi ce-a săvârşit Orable, din dragoste pentru Guillaume? îşi spun seniorii între ei.

Şi doamnele suspină toate:

— Dar ce bărbat era Guillaume!...

— De la Orange, Guillaume s-a dus – urmează iarăşi menestrelul – la curtea din Aix-la-Chapelle, la împăratul Charlemagne.

Vestea despre izbânda sa asupra oastei sarazine, aproape toată nimicită, sosise înaintea lui.

Şi împăratul Charlemagne râsese pentru-ntâia oară de când pierduse pe Roland, aflând cum a fugit Tiebaut pe un cal şchiop şi fără coadă, şi cum nici el, nici Clariel, şi nici alţi cavaleri duşmani nu îndrăzniseră să iasă şi să se lupte cu Guillaume.

Fapta aceasta l-a-ndemnat pe împăratul Charlemagne să aibă-ncredere în el şi să-l armeze cavaler.

— Este al doilea Roland, a spus bătrânul împărat seniorilor ce-l îndemnau să mai amâne hotărârea. Nu numai că-l armez îndată, dar lui îi voi încredinţa vechea mea sabie, Joyeuse, ce o păstram pentru Roland. Cu ea o să apere Franţa, când Charlemagne nu va mai fi...

Louis, fiul împăratului, văzând că tatăl îşi desprinde din cingătoare pe Joyeuse, ce şi-o dorise el atâta, după sfârşitul lui Roland, se spune c-a pălit de ciudă.

— Hei, cum să nu! spun oaspeţii contelui de la Angoulême. Era doar vorba de Joyeuse, de sabia lui Charlemagne... Şi, spune-ne, întreabă ei, a fost de-atunci a lui Guillaume?

— A lui a fost mândra Joyeuse, şi multe fapte-a săvârşit cu ea fiul lui Aymeri, luptând cu toţi năvălitorii.

Şi-a mai trecut încă un an, sau poate doi, sau chiar mai mulţi.

Îmbătrânise împăratul, şi-nţelegea că i s-apropie ceasul odihnei veşnice.

După ce şi-a zidit mormântul în biserica mânăstirii din dragul său Aix-la-Chapelle, a poruncit să se adune la curte cei nedreptăţiţi, care doreau să facă plângeri. Şi el să le facă dreptate.

Într-o duminică de vară, a strâns apoi pe toţi baronii în catedrală şi le-a spus:

— Seniori baroni, simt că făclia zilelor mele se va stinge. Nu-mi mai pot îmbrăca armura, pe cal nu mai pot galopa, şi oastea n-o mai pot conduce. Coroana mi-a ajuns prea grea. Am însă, precum ştiţi, un fiu. Louis! se întoarse împăratul către feciorul său, vorbindu-i c-un glas încă atât de straşnic că geamurile-au zăngănit. Uite, coroana-i lângă tine. Doar să întinzi mâna s-o iei.

Şi o poţi lua, dac-ai să-mi juri că nu vei face niciodată vreo nedreptate nimănui, că ai să ocroteşti orfanii, bătrânii şi pe văduve.[126]

— Şi nu uita! a urmat el, cu glas şi mai răsunător. De-ţi pui coroana mea pe frunte, duşmanii Franţei sunt şi-ai tăi, ai dreptul să-i asediezi şi să le arzi castelele. Poţi să-i ucizi fără de milă. Şi, de asemeni, prietenii iubitei Franţe sunt ai tăi, şi trebuie să-i onorezi.

Glăsuind astfel, Charlemagne şi-a îndreptat privirile către bătrânul Aymeri, care venise din Narbonne cu toţi cei şapte fii ai săi, având în dreapta pe Guillaume.

— Prietenii Franţei sunt şi-ai tăi! a glăsuit încă o dată, cu glas puternic, Charlemagne. Dar dacă tu, a mai spus el, cutremurând clopotniţa, simţi încolţind în inimă gândul cel negru al minciunii, al nedreptăţii sau trădării, ce-ncearcă pe prinţii cei răi, te rog, Louis, să nu te-apropii de aurul coroanei mele

Bătrânul împărat era acum ca o viforniţă. Ochii lui fulgerau pe Louis.

— Louis, hotărăşte! a mai tunat încă o dată Charlemagne, şi clopotele, zguduite de glasul său, au răsunat ca-n ceasuri de primejdie.

Louis, palid, slab, înveşmântat în haina scumpă de brocart, s-a clătinat. A întins mâna către coroana imperială, ce strălucea ca o văpaie pe altarul din catedrală, dar şi-a retras-o deîndată.

Iar Charlemagne s-a mâniat:

— Aşadar, Louis, nu îndrăzneşti!... Astfel de fiu am crescut eu? Am să-ţi tai pletele chiar azi şi-am să te-nchid în mânăstire. Eşti bun doar să tragi clopotele în zilele de sărbătoare...

În acea clipă a sărit, din umbră, unde se găsea, cel

mai viclean dintre baroni, Arneis, conte de Orleans, cu toţi vasalii după el.

— Mărite Charlemagne! a spus, Louis, fiul vostru, e prea tânăr. Dar dacă-mi daţi mie regenţa – nu pentru mult, pentru trei ani – sunt sigur c-am să izbutesc să fac din el un cavaler de care să puteţi fi mândru. La capătul acestor ani eu însumi îi voi da coroana.

Charlemagne sta în cumpănă.

Vasalii contelui d'Orleans îl îndemnau pe împărat să-i dea lui Arneis regenţa.

— Trădare! îşi şopteau ceilalţi. Coroana trebuie s-o aibă doar fiul împăratului, căci gloria lui Charlemagne se va răsfrânge-asupra lui, şi sarazinii se vor teme.

Numai că nimeni nu-îndrăznea să-i spună împăratului, deschis, ceea ce cugeta.

Deodată dintre cavaleri – cât timp Arneis lua coroana să şi-o pună pe capul său – se-avântă tânărul Guillaume:

— Charlemagne, asta e trădare şi mişelie! strigă el. Lăsaţi Franţa lui Arneis?

Şi fără altă încuviinţare, Guillaume îi smulge contelui coroana ce-o purtase Carol, şi o pune la locul ei. Vrea să-l străpungă pe Arneis cu sabia nepreţuită, primită de la Charlemagne. Însă îşi aminteşte-ndată că trădătorii nu-s ucişi cu spada-n luptă vitejească. Îl ia pe Arneis de plete, îl trage din biserică, târâş, pe lespezi, şi-l doboară cu pumnul, ca pe-un ticălos, spărgându-i osul de la tâmplă.

Se-ntoarce, ia din nou coroana – în timp ce toţi seniorii tac, privind uimiţi către Guillaume – şi i-o pune pe cap lui Louis.

— Voi sunteţi împăratul nostru, urmaş de drept lui

Charlemagne. Şi noi o să vă apărăm, şi vă jurăm credinţă, sire!

— Jurăm credinţă! strigă toţi.

Abia acum îşi vine-n fire Carol cel Mare şi grăieşte:

— Louis, fără acest cavaler n-ai fi fost astăzi împărat. Fii demn de Franţa, onorează-l dă-i dreptul ce i se cuvine şi bizuieşte-te pe el... Ultimul sfat care ţi-l dau este să fii cât mai viteaz, însă prudent şi înţelept în toate-mprejurările, ca să păstrezi gloria Franţei.

Astfel l-a-ncoronat Guillaume pe feciorul lui Charlemagne.

Vestea despre faptele celui ce-i era fiu lui Aymeri s-a răspândit până departe în lumea sarazinilor. Iar sarazinii-au hotărât să-i nimicească pe Guillaume, cel mai de frunte cavaler al împăratului francez.

Şi pornind iarăşi un război, sarazinii-au trimis în luptă pe un emir gigant, Corsolt, nebiruit încă de nimeni, ca să se lupte cu Guillaume. Lupta a fost nespus de grea.

Francezii s-au temut că fiul lui Aymeri va fi învins. Însă Guillaume nu s-a lăsat, şi l-a lovit atât de tare pe sarazin cu ghioaga-n cap, încât acesta a căzut ca bolovanul de pe cal.

Văzându-l cum s-a prăvălit, toţi sarazinii au strigat:

— Corsolt a căzut de pe cal şi clipele-i sunt numărate!

Guillaume, în mână cu Joyeuse, s-a repezit iar la gigant.

Acesta era în genunchi şi cu-amândouă mâinile îşi rotea sabia-n văzduh, nădăjduind să scape astfel de moartea care-l aştepta.

Învârtind astfel sabia, Corsolt i-a tăiat însă nasul,

lăsându-l cârn şi-nsângerat.

Neţinând seamă nici atunci de sângele ce-i şiroia, Guillaume s-a repezit cu furie şi l-a străpuns cu sabia pe cel mai tare şi-ndrăzneţ dintre emirii sarazini.

Aflându-se şi de această nouă victorie-a lui Guillaume, mulţi regi creştini şi sarazini i-au dăruit fiicele lor, ca şi domenii necuprinse, numai să vină lângă ei.

Însă Guillaume le-a dat răspunsul că nu-şi trădează suzeranul. Şi va rămâne-n slujba Franţei până la ultima suflare.

Abia se terminase lupta cu sarazinii, şi-a venit un emisar de la palat ca să-l vestească pe Guillaume că Charlemagne s-a stins din viaţă şi-a fost înmormântat la Aix. Numai că-ndată după asta, contele Richard de Rouen, năvălind din Normandia, cu oastea lui de cavaleri, a pătruns în palat la Louis. L-au luat cu ei pe împărat şi l-au închis în mânăstirea numită Saint-Martin din Tours.

— Louis este acuma-detronat, îi dă de ştire emisarul. Îi vor tăia părul pe creştet, şi-l vor sili – vor şti ei cum! – ca să rămână-n mânăstire îmbrăcând rasa de călugăr. După aceea, trădătorul doreşte să-l încoroneze pe Acelin, feciorul său, duşmanul lui Carol cel Mare, aşa cum şi-a jurat de mult.

— Cât timp trăiesc, a spus Guillaume, îmi voi păstra cuvântul dat lui Charlemagne în ziua când s-a-ncoronat feciorul său, în catedrala de la Aix.

Şi-a şi pornit, ca vijelia, cu ceata lui de cavaleri. A ajuns în oraşul Tours, aproape cam de miezul nopţii. Îndată i-au încercuit pe cavalerii trădători în mânăstirea Saint-Martin, şi zorii zilei au adus altă

victorie lui Guillaume.

Richard şi Acelin au fost pedepsiţi cu spânzurătoarea, la porţile oraşului. Călugării-au fost biciuiţi. Şi Louis a căzut în genunchi, sărutându-i picioarele lui Guillaume, salvatorul său.

— Nu, asta nu se poate, sire! i-a spus fiul lui Aymeri. Eu v-am jurat să apăr Franţa şi coroana lui Charlemagne. Şi nu-mi fac decât datoria. Vă rog deci să vă ridicaţi.

— Iar voi, Guillaume, conte viteaz, veţi fi de azi prietenul meu, a glăsuit în lacrimi Louis, şi sper că îmi veţi fi şi rudă, căci vreau să mă căsătoresc cu sora voastră, cu Blanchefleur. Mâine voi merge să-i cer mâna părintelui său Aymeri. Vom fi astfel ca nişte fraţi!...

Guillaume s-a-nveselit, aflând că fiul lui Carol cel Mare o lua pe sora sa Blanchefleur şi o făcea împărătească.

Amândoi s-au îmbrăţişat.

Nunta s-a făcut repede. Şi Guillaume a plecat din nou să se lupte cu sarazinii, în vreme ce-mpăratul Louis a rămas să-şi petreacă-n tihnă luna de miere cu Blanchefleur.

Luna de miere s-a lungit însă trei ani, ba şi mai bine, în mari petreceri la Paris.

Louis n-avea griji şi nici necazuri. Guillaume, cu sabia în mână, casca pe cap, şi în armură, i-a-nvins întâi pe sarazinii care-atacau hotarele neosteniţi, an după an. Apoi a dat o luptă grea şi cu germanii, ce vroiau să sfâşie pământul Franţei.

A cucerit imperiului: Bretania, Pointou, Provenţa şi-alte ţinuturi stăpânite mai înainte de duşmani, în timp

ce Louis sta la banchete, la joc de table şi la şah, cu alţi tineri de vârsta lui.

Odată, într-un scurt răgaz pe care i-l dădeau duşmanii, Guillaume se întorsese-acasă şi se găsea la vânătoare.

Tocmai vânase câţiva cerbi. Pădurea era înverzită, căci era iarăşi luna mai.

Soţii viteazului cântau.

Când, înaintea lor ieşi un tânăr cavaler, Bertrand, nepot de frate lui Guillaume.

— Bertrand! se bucură Guillaume. De unde vii? Ce s-a-ntâmplat?

— Seniore, îi răspunse-acesta. Am să vă spun tot adevărul. Acuma vin de la palat. Împăratul a împărţit baronilor fiefuri mari. Le-a dat domenii şi castele acelor ce petrec cu el. Şi numai voi aţi fost uitat. Cred că aţi fost nedreptăţi.

Guillaume atunci s-a mohorât, dar i-a răspuns nepotului:

— Nu-i nimic. Vina e a mea. N-am fost de prea mult timp la Louis...

Intrând în oraşul Paris, pe podul mic, Guillaume s-a dus în galop până la palat.

Acolo a descălecat, şi cum era, cu arcu-n mâini şi-n hainele de vânătoare, a intrat trântind uşile.

Louis s-a-nspăimântat, zărindu-l. Şi, ridicându-se-n picioare, l-a invitat să se aşeze lângă el, pe un jilţ înalt.

— N-am să mă-aşez, i-a spus Guillaume, însă-aş vrea să-ţi reamintesc că regi creştini şi sarazini mi-au dăruit fiicele lor şi mari averi, ca să-i slujesc. Şi-aş fi putut, în acest fel, să fiu atâta de puternic, încât să tremuri când mă vezi. Dar eu nu sunt decât al Franţei, şi după

jurământul dat lui Charlemagne, sunt şi al tău.

Toţi nobilii care primiseră fiefuri noi îi făceau semne monarhului să-şi ţină firea şi să-l înfrunte pe Guillaume.

Iar Louis, prinzând puţin curaj, îi rosti astfel contelui:

— Seniore, ai vorbit destul. Oricine altul mi-ar fi spus cuvinte asemănătoare, le-ar fi plătit cu viaţa. Te iert doar fiindcă-mi eşti cumnat!...

— Aşa!? a râs atunci Guillaume. Ce nobil eşti, seniore Louis. Îţi sunt cumnat? Ţi-ai amintit? Dar uiţi că te-am încoronat, că te-am salvat din mâinile lui Richard de Normandia? Uiţi că mi-e faţa rău ciuntită? Îmi e atâta de ciuntită încât roşesc când mă găsesc în mijlocul baronilor. Şi pentru ce am suferit? Ca să-ţi aduc ţie Provenţa. Am să-ţi reamintesc şi regii pe care i-am înfrânt în luptă, ca să-ţi măresc domeniile. Pe Amarande şi pe Julien, şi pe Guy de Germania. Dar de Othon îţi aminteşti? Înconjurase pe francezi, şi tu, desculţ, înfricoşat, fugeai de la un cort la altul, strigându-mă cu disperare. Ţi-am salvat viaţa, cavalerii, iar pe Othon, rege german, ce ar fi luat în stăpânire şi coroana lui Charlemagne, îl ţii şi azi închis în turn... Mai e nevoie să-ţi trezesc memoria... cumnate Louis?

— Nu, nu-i nevoie, a zis Louis, plecându-şi capul, ruşinat. Ştiu c-am greşit faţă de tine. Ai luptat mult. Şi eşti sărac, mult mai sărac decât oricare dintre baronii de la curte. Marchizul Beranger e mort. Îţi dau domeniile sale. Şi pe soţia lui ţi-o dau. E o femeie minunată. Va fi de azi soţia ta. Şi două mii de cavaleri, ce-au fost vasali marchizului, te vor sluji de azi-nainte...

Guillaume aude şi mânia îi potopeşte iară pieptul de luptător cinstit şi drept.

— Ascultaţi, voi duşmani ai Franţei, ascultaţi azi cum împăratul răsplăteşte pe cavalerii ce-şi dau chiar viaţa pentru el! a răcnit contele Guillaume, reamintind celor de faţă o întâmplare petrecută în urmă numai cu un an: într-o luptă cu sarazinii, Louis, cum îl ştiţi fără curaj, se răsturnase de pe cal. Fugea de colo până colo şi aştepta să vină moartea. Când, îl zăreşte Beranger. Neţinând seama de nimica, de viaţa lui şi de copilul care abia i se născuse, marchizul a gonit călare până la locul unde Louis căzuse între mărăcini. Descălecând, i-a dat lui calul, l-a ajutat să-ncalece. Louis a fugit, scăpând de moarte. Şi-n locul său i-a înfruntat pe sarazinii ce soseau marchizul Beranger viteazul. Iată al cui domeniu astăzi... mi-l dăruie cumnatul Louis. Dar vreau să ştie toţi seniorii că oricine va cuteza să intre în acest castel, dezmoştenind pe văduva şi pe fiul lui Beranger, cu sabia scumpă Joyeuse, primită de la Charlemagne, eu însumi am să-i retez capul...

— Vă mulţumesc, conte Guillaume, rostesc baronii care ţin de marchizatul Beranger. Sunteţi cu-adevărat urmaşul lui Charlemagne, slăvit să fie, şi odihnească-se în pace, în mânăstirea de la Aix!

Louis îşi plecase-atâta capul, încât fruntea îi atingea genunchii slabi şi colţuroşi. Şi abia-abia de murmură:

— Conte... cumnate, iartă-mă! îţi dau un sfert din toată Franţa, cu Chartres, cu Orleans, şi Tours, cu oraşe şi catedrale, castele, doamne şi ţărani. Nobile cavaler, primeşte darul acesta ce ţi-l fac, ca o răsplată pentru toate...

— Ha...ha...ha...ha...! a râs Guillaume. Atât am vrut.

Să recunoşti, cumnate Louis, că-mi eşti dator un sfert din Franţa. Dar nu primesc nimic. Nu vreau să clevetească pairii tăi că-ţi iau bucata de la gură. Ştii ce-ţi cer eu?

Împăratul a-ncremenit. Mai mult de-atâta îi va cere? Poate-i va cere toată Franţa.

— Îţi cer ce nici nu te-ai gândit că ai putea să-mi dai. Îţi cer oraşul Nâmes întâi. Apoi Orange-ul fastuos, ţinutul de pe râul Rhone şi porturile Spaniei.

— Dar bine, s-a bâlbâit Louis, acestea nu sunt ale noastre. Sunt ale sarazinilor... îţi baţi de mine joc, Guillaume!

— Nu. Nicidecum, i-a grăit el. Sunt ale sarazinilor. Vreau însă să le cuceresc.

— Ia stai... a cugetat Louis, înseamnă că tu vei avea... prea mult pământ... un singur conte...

— Le voi avea prin luptă dreaptă, izgonindu-i pe sarazini, şi tu, ca suzeran al meu, vei primi tot ce se cuvine...

— Aşa mai merge – a spus Louis, despovărat puţin de spaimă. Îţi dăruiesc ce mi-ai cerut. Şi poţi să mi le cucereşti... Numai că... pleci la luptă singur. Eu nu pot să îţi dau, Guillaume, niciunul dintre cavaleri. Şi altceva ce-ţi mai doreşti?...

— Doresc să-mi dai mănuşa ta, în semn că îmi încredinţezi domeniile pe care eu, în numele Franţei, şi-al tău, le voi lua de la sarazini...

— Îţi dau mănuşa, a spus Louis, trăgându-şi-o cam şovăielnic.

— Şi mai doresc să dau de ştire vitejilor din toată Franţa că pot să vină lângă mine. Cavalerii cei mai săraci, cu cai de rând şi haine proaste, au să câştige

bogăţii. Scutierii au să fie armaţi şi-or să devină cavaleri. Şi pe tinerii din popor, ce vor să lupte pentru Franţa, sunt gata să îi fac scutieri...

— Şi pe tinerii din popor? se minunează toţi baronii.

— Da, da! le râde-n nas Guillaume.

Apoi, în timp ce-şi ia adio, îi mai spune cu voce tare:

— Îţi dau şi eu un sfat acum: nu-i crede pe linguşitori şi pe trândavi, cumnate Louis. Se gândesc numai la petreceri, însă la greu te vor lăsa...

Guillaume a părăsit apoi palatul împăratului.

Scutierii lui au dat de ştire că-acei ce sunt viteji să vie, să se lupte cu sarazinii.

În curând oastea a fost strânsă. Erau în jurul a trei mii, cei mai mulţi dintre ei fiind tineri.

Printre aceştia se găseau unii ce nu aveau nici cal. Alţii, în loc de suliţă, ţineau în mână câte-un par.

Însă nicicând nu se-ntâlnise o oaste-atât de-nflăcărată, dornică de victorie, cum era oastea lui Guillaume.[127]

Întâi Guillaume a hotărât să intre în oraşul Nâmes. Dar Nâmes-ul era întărit şi, ca şi Troiei de demult, nu ar fi izbutit să-i spargă nici zidul, nici porţile tari.

Atunci a socotit că-i bine să folosească-un vicleşug.

Aşa cum şi-a ascuns Ulise oştenii într-un cal de lemn, Guillaume i-a vârât în butoaie. Butoaiele le-a pus în care. El şi cu câţiva cavaleri s-au prefăcut că-s cărăuşi şi aduc miere şi-alte mărfuri, pentru stăpânii de la Nâmes.

Străjerii-au văzut carele, şi lângă ele câţiva oameni, mânând domol boii-njugaţi. De unde să le dea prin minte că-n ele-ar putea fi oşteni?

Carele au intrat agale, scârţâind din încheieturi, în

marele castel din Nâmes. Au tras acolo într-un loc, de unde trebuiau cărate butoaiele în pivniţă.

Deodată tânărul Guillaume a pus mâna pe o secure ce o ţinea un sarazin, şi din câteva lovituri a sfărâmat butoaiele.

Cavalerii-au ţâşnit afară. I-au dezarmat pe sarazinii care păzeau intrările. S-au repezit pe scări, în sus. Au cucerit întreg castelul şi toate armele din el.

L-au prins pe regele din Nâmes şi l-au urcat pe un crenel. De spaima morţii regele a poruncit oştirii sale să se predea francezilor.

Guillaume a devenit stăpânul unui înfloritor ţinut. Şi-a-nveşmântat toţi cavalerii în stofe scumpe şi mătăsuri, le-a dat armuri, şi cai de preţ, şi arme de Arabia. Şi-a-nceput alte bătălii.

S-a întâmplat, în vremea asta, ca Guillaume să fie chemat; de tatăl său, la un consiliu în Narbonne. Se aflase despre Garin – unul dintre cei şase fraţi ai lui Guillaume – că se găsea în temniţă la Clariel.

Garin dispăruse de mult, într-o luptă cu sarazinii, şi toţi credeau că a murit. Acum însă venise veste că se găseşte la Orange. Că zilnic este chinuit. Însă regele Clariel e gata să-i elibereze, în schimbul micului Vivien, feciorul contelui Garin.

Regele din Orange voia să-l crească pe micul Vivien, în vârstă doar de şapte ani, asemeni unui sarazin. Să şi-l facă un luptător de-ncredere, cu care el să îi lovească pe francezi.

Aymeri şi feciorii săi s-au sfătuit vreme-ndelungă ce e mai bine de făcut. Mama micuţului Vivien nu se-ndura să-şi lase fiul deşi-i era dor de Garin.

Nădejdea rămăsese la Guillaume.

— Garin este un luptător, a rostit el până la urmă. Vivien e încă un copil. Nu poate purta armele. Este mai bine pentru Franţa să fie un războinic liber. Până va fi mare Vivien, o să găsim noi vreun mijloc să-l salvăm de la Clariel. Vom mai vedea ce va mai fi...

— Unchiule, a spus şi Vivien, luându-l de mână pe Guillaume, îţi mulţumesc că-l scapi pe tata. Mie de loc nu-mi este frică. Mă voi duce la sarazini, dar voi rămâne tot francez.

Mama a izbucnit în lacrimi. Dar Guillaume l-a îmbrăţişat şi l-a lăudat mult pe Vivien, fiindcă, deşi era copil, avea un suflet de viteaz.

— Şi-atunci când tu vei creşte mare, i-a mai spus unchiul său Guillaume, vom lupta amândoi, Vivien, ca să-i gonim pe sarazini.

Micuţul a bătut din palme, de bucurie, auzind făgăduiala lui Guillaume. Şi Aymeri a hotărât că se vor duce la Orange, să facă schimbul cu Garin.

În castelul de la Orange, bătrânul rege Clariel, având la dreapta pe Orable, i-a primit, mândru, pe francezii veniţi acolo fără arme.

Garin, adus din temniţă, aproape mort de slăbiciune şi chinurile îndurate, a fost dat contelui Guillaume, în schimbul micului Vivien.

Mama plângea îndurerată, crezând că nu o să-l mai vadă. Voind să aibă o amintire, ea i-a tăiat un smoc de păr şi-o bucăţică de hermină, din haina pe care-o purta.

— Lăsaţi-mă să rămân eu, îi implora Garin pe toţi. Mi-l vor ucide pe Vivien.

Dar sarazinii i-au împins, i-au scos pe toţi din încăpere, şi-apoi afară din castel.

Cât timp au stat însă acolo, Guillaume a privit-o din nou, îndeaproape, pe Orable. Atunci când o zărise el, întâia dată, la fereastră, mai era încă o copilă. Fusese numai un boboc, şi se schimbase-n trandafir. Inima i s-a tulburat lui Guillaume, asprul luptător.

Zadarnic îşi tot spunea el că nu se cade să-ndrăgească pe-o soră a duşmanului. Inima nu voia să ştie de-aceste gânduri înţelepte.

Iar fata, după ce francezii au părăsit cu toţi castelul, a privit lung în urma lor şi l-a rugat pe Clariel ca să i-l dea ei pe Vivien, până se va mai înălţa.

Aşa se face că Vivien, în loc să fie-ncredinţat vreunui cavaler arab, a fost crescut chiar de Orable.

Ea îl ţinea mereu în preajmă de câte ori cânta la harpă, de câte ori ieşea călare, şi-adeseori îl întreba de-şi aminteşte de Guillaume, de faptele-i de vitejie sau despre bunătatea lui. Şi mai vroia încă să ştie de-i îndrăgit cumva de doamne la curtea împăratului...

Vivien nu prea-i putea răspunde. Era prea mic, nu cunoştea atâtea câte ar fi vrut să afle de la el Orable. În schimb, îşi amintea mai des de mama sa, şi-atunci plângea.

A mai trecut astfel un timp.

Guillaume cucerise, prin luptă, alte ţinuturi şi castele, şi era cel mai mare nobil, cel mai bogat şi cel mai vrednic dintre toţi cavalerii Franţei.

Îşi ţinuse făgăduiala făcută împăratului, de-a-şi dobândi singur fiefuri, răpite sarazinilor.

Niciun alt conte nu avea vasali mai buni, mai credincioşi, decât Guillaume cel cu nas scurt.

Numai Orange-ul rămăsese neluat. Şi Guillaume nu îl ataca, de teamă că, izbind castelul, să nu cumva să

sufere aceea pe care-o iubea.

Nu ştia cum ar fi făcut să ia Orange-ul fără luptă, şi fără sânge, fără morţi.

Ar fi-ncercat el vicleşugul cu care cucerise Nâmes-ul, dar sarazinii-l cunoşteau şi erau mai prevăzători.

Dar iată că-ntr-o bună zi, la Nimes, în faţa zidurilor, se arătă un sarazin.

Cei de pe ziduri vor să ştie cine este şi ce doreşte.

— Eu sunt feciorul lui Garin, nepotul contelui Guillaume. Şi numele îmi e Vivien, le glăsuieşte sarazinul. Am numai hainele schimbate.

— Să intre, tună contele, auzind cine e la porţi, şi chiar el însuşi lasă podul. Aleargă înaintea lui, îl strânge-n braţe şi-l întreabă: Ai reuşit să fugi, Vivien?...

Guillaume plânge de bucurie că-l are-n braţe pe Vivien. Se bucură pentru părinţii ce-or să-l revadă pe copilul socotit mort de-atâţia ani.

— Vivien!... Vivien!... rosteşte el, şi-i udă tot chipul cu lacrimi. Hai, spune... Povesteşte-ne!... Ce s-a mai petrecut cu tine?...

Şi tânărul îi povesteşte cum l-a-ngrijit buna Orable, cum i-a fost mamă şapte ani. De câte ori a vrut Clariel să-l ia, să-l crească-n duşmănie faţă de Franţa şi francezi, fata i-a stat în apărare, şi l-a ţinut tot lângă ea. Acum, de vreo câteva zile, Clariel s-a dus dintre cei vii. Regină a rămas Orable. Dar sarazinii toţi îi cer să-şi respecte făgăduiala. Să se mărite cu Tiebaut, căci singură-n castelul ei nu va putea să şi-l păstreze, cât timp hălăduieşte-n Franţa teribilul conte Guillaume.[128]

— Şi Tiebaut ce are de gând?

— Tiebaut vine la Orange.

— Atunci, a hotărât Guillaume, trebuie s-ajung acolo

eu înaintea lui Tiebaut. A sosit vremea ca Orange-ul să intre-n stăpânirea Franţei... Şi ca frumoasa lui regină să fie-acum soţia mea... a murmurat doar pentru el.

— Cum ai să faci lucrul acesta?

— Tu ai să mă călăuzeşti. Cunoşti toate intrările şi vorbeşti limba sarazină. La rândul meu, am să mă-mbrac şi eu în haine sarazine. Iar dragostea şi cu curajul au să ne fie sfetnici buni.

Fără folos au încercat cavalerii să-i schimbe gândul, arătându-i că-i nebunesc. Guillaume a rămas neclintit.

Numai cu câţiva credincioşi şi cu nepotul său, Vivien, Guillaume a plecat spre Orange.

În Franţa s-a-ntins iute vestea că Guillaume a pornit să ia Orange-ul de la sarazini.

Mulţimile, auzind ştirea, plângeau pe uliţi şi spuneau:

— S-a dus de azi nădejdea noastră. Louis ştie numai să petreacă sau să se-nchine cuvios. Dar cine-o să ne stea în frunte, când vom lupta cu sarazinii, dacă Guillaume se prăpădeşte? Rău au făcut că l-au lăsat să se pornească spre Orange, numai cu câţiva cavaleri...

Atâta că, doar în trei zile, Guillaume, Vivien şi cavalerii, toţi îmbrăcaţi ca sarazini, au şi ajuns lângă Orange.

Vivien a intrat în castel şi a vestit-o pe regină că i-a adus un bijutier, ce vine din Arabia. Păcat numai că este mut. De vrea regina să-l primească, va avea însă ce-admira.

Regina a binevoit să-ncuviinţeze lui Vivien să-l aducă pe bijutier. Şi astfel a pătruns Guillaume, în ziua-aceea, în castel.

Iară castelul din Orange era minune de frumos.

Deasupra fiecărei porţi lucea câte-un vultur de aur. Sălile largi, din marmură, aveau pereţii-mpodobiţi cu stofe scumpe şi covoare.

Dintr-o fântână izvorau ape-n culori de curcubeu, în mijlocul grădinilor pline de păsări şi de flori.

Şi-ntr-o grădină, pe o bancă cioplită numai din smarald, şedea Orable, aşteptându-l. Cosiţele-i erau de aur, trupul subţire, delicat, iar ochii îşi schimbau culoarea – când verzi, cu aur, când căprui.

Guillaume, învelit în burnuz, căzu reginei la picioare.

— Arată-ne ce ai adus, făcu ea semn spre cel sosit.

Şi el îi arătă inele, topaze pentru cingători, safire de pus la ureche, mărgăritare pentru păr, şi ametiste, şi rubine.

Regina le privea pe rând, dar pe furiş căta spre meşter, să-i vadă chipul cât mai bine.

Iar ea era atât de mândră, de parfumată, de suavă, zâmbea atât de-ncântătoare, încât Guillaume nu mai putu să-şi ţină firea prea mult timp.

— Regină! îi şopti, prinzând-o în braţe pe cea îndrăgită. Mărturisesc că sunt Guillaume, căruia tu i-ai scris cândva, jurându-i c-ai să fii a lui. Priveşte ce ţi-am pus în deget! Este inelul de soţie. De astăzi eşti numai a mea...

Atunci Orable îl cuprinse la rândul ei pe după gât:

— Ştiu, ştiu, Guillaume, te-am cunoscut din clipa când te-ai arătat. Şi am să fiu soţia ta. Sunt mândră de acest inel. Dar n-am răgazul să-l admir, fiindcă acuma mi-este teamă că ai să fii descoperit, căci în Orange eu sunt păzită de douăzeci de mii de oameni, necruţători ca nişte lupi...

Contele-şi pregăti pumnalul:

— Am să mă lupt cu toţi, regină! Am lângă mine pe Vivien, şi încă şase cavaleri...

Regina tremura de spaimă:

— Nu, nu, Guillaume!... Nu te lupta. Căci am un plan cu mult mai bun. întoarce-te cu grabă-n Nâmes. Eu, între timp, îmi chem emirii, şi-am să le poruncesc să plece, cu oastea, în întâmpinarea regelui sarazin Tiebaut. Cum pornesc ei, tu te întorci cu cavalerii de la Nâmes, să iei Orange-ul. Facem nunta. Şi... te mai rog, a spus regina, să dai cruţare-n ziua nunţii tuturor sarazinilor care au fost supuşii mei.

— Fii sigură c-aşa voi face, a-ncredinţat-o, blând, Guillaume.

Guillaume iar a îmbrăţişat-o. S-a învelit apoi mai bine cu burnuzul peste obraz, să nu fie recunoscut, şi, împreună cu Vivien şi cu cei şase cavaleri, a părăsit grăbit Orange-ul.

Toate s-au petrecut întocmai, precum le-a ticluit Orable.

Emirii au plecat cu oastea, lăsând numai câţiva oşteni de strajă, să urce şi să lase podul pe care se intra-n Orange.

De cum s-au depărtat emirii, s-a arătat oastea franceză.

Orable a dat ordin gărzii să lase podul de îndată.

Şi ea, urcată pe un cal acoperit cu stofe scumpe, şi însoţită de o sută de fete-n văluri liliachii, intonând cântece de nuntă, le-a ieşit în întâmpinare celor care veneau din Nâmes.

Tobele au bătut prelung şi trâmbiţele-au dat de ştire tuturor de pe-acest pământ că dragostea li se-mplinea lui Guillaume şi reginei lui.

S-au întors apoi la castel, şi-au făcut nunta repede. Pe ziduri a fost înălţat steagul francez al lui Guillaume.

La nuntă, fata şi-a schimbat numele vechi, arab, Orable, într-altul, ales de Guillaume. Şi acest nume a fost Guiborg.[129]

Noaptea s-a scurs în cântece, în dansuri şi în veselie.

Guillaume şi draga lui soţie ar fi dorit ca acea noapte să nu se mai sfârşească-n veci. Dar zorii au adus cu ei bătăi de tobe, tropote şi strigăte de-ameninţare.

Se întorseseră emirii cu regele maur Tiebaut şi se mirau văzând pe ziduri pe cavalerii lui Guillaume.

Contele-a fost îndată gata să iasă şi să-nceapă lupta. Ştia că-i poate nimici, fiindcă-i avea în câmp deschis.

Însă Guiborg i-a amintit ce-i promisese la plecare: că-i va cruţa pe sarazinii care-i fuseseră supuşi.

A ieşit însă ea, Guiborg, pe zidurile din Orange, înveşmântată într-un văl, cum este caisa pârguită, şi cu obrajii rumeniţi.

Emirii au îngenuncheat. Doar Tiebaut a rămas ţanţoş, pe calul său negru, arab, privind-o pe Guiborg cu ură.

În tot Orange-ul şi-n castel s-a făcut linişte deplină.

— Emirii mei! a spus Guiborg. Îmi iau adio de la voi. Orange-ul nu a fost al nostru. Noi, sarazinii, l-am răpit cu sila, vărsând sânge mult. Sângele trebuie plătit. Şi eu îl voi răscumpăra. Căci inima mi s-a aprins de când eram copilă încă, pentru Guillaume, cel mai viteaz dintre toţi cavalerii Franţei. Uitaţi-vă la regele venit aici din Spania. Este urât, bătrân şi rău. Nu vreau să fiu a lui Tiebaut, pe care nu mi l-am ales. Eu sunt

astăzi a lui Guillaume. Părăsiţi deci acest ţinut. Luaţi-vă şi familiile. Soţul meu nu vă va lovi. Îşi va păstra acest cuvânt. Dar cine va mai cuteza s-ameninţe pământul Franţei să ştiţi că-i şi duşmanul meu.

Astfel a glăsuit Guiborg, făcându-le un semn de-adio, şi-a coborât pe scările unde o aştepta Guillaume.

Atunci Tiebaut a scos un urlet:

— La luptă, sarazini! La luptă! Avem oastea din Spania şi pe aceea din Orange. Să luăm castelul încă azi. Să-i spânzurăm şi pe Orable, şi pe Guillaume, aici, la porţi! Sunt însetat de răzbunare...

Barba lui albă-i flutura, iară buzele-i veştede şi dinţii galbeni îi erau scăldaţi în spumele turbării.

— Sarazini! urla ca o fiară. Să pornim la atac acum.

— Să ne gândim încă o clipă la cele ce ne-a spus Guiborg, mai şovăiau câţiva emiri.

Dar Tiebaut nici n-a vrut s-audă. A poruncit să li se taie capetele acelora ce mai stăteau în cumpănă, şi-a-nceput mânios atacul.

Cavalerii s-au apărat. Şi sarazinii n-au putut să se apropie de castel.

Până la urmă, chiar Tiebaut a trebuit însă să fugă, căci oastea îi era slăbită, şi-şi dădea seama că Guillaume, doar cu o singură izbire, putea să i-o sfărâme toată, şi el să cadă prizonier.

Oşteanul care se luptase cel mai aprig în apărarea Orange-lui a fost Vivien, nepotul contelui Guillaume, crescut în castel de Guiborg, care-l iubea ca pe un fiu.

După plecarea lui Tiebaut, cu-ntreaga oaste sarazină şi emirii – spre Spania – a fost chemat să-şi ia răsplata nepotul contelui Guillaume.

În marea piaţă din Orange, de faţă stând toţi

cavalerii, Guillaume armează mai întâi o sută de tineri francezi, ce-şi dovediseră virtutea în numeroase bătălii.[130]

La urmă se iveşte-n piaţă Vivien, ce călca pe covorul gros, din mătase vişinie, întins pe pietre până-n locul unde, pe-o bancă de argint, aşteaptă contele Guillaume alături cu Guiborg a lui.

Statura sa atletică, umerii largi, şi talia îngustă, se potrivesc cu părul blond, căzându-i în bucle pe umeri, cu fruntea-i largă, pasul zvelt şi cu privirea lui deschisă.

Guillaume îi prinde pintenii, îi pune platoşa şi casca şi îi încinge sabia. Pe urmă îi rosteşte-aşa:

— Să fii ca şoimul între păsări. Să ai curaj, forţă, credinţă. Să-i loveşti pe duşmanii tăi, care-s şi-ai suzeranului.

— Seniore, răspunse Vivien. Vă jur, în faţa tuturor, că niciodată vreun duşman nu va putea să se apropie de cel care vă e nepot, mai mult decât lungimea lăncii, şi niciodată n-am să fug de pe câmpul de bătălie, oricâţi duşmani m-ar ataca...

Cuvântul rostit de Vivien cutremură pe cei de faţă. Căci nu era vreun cavaler care, rănit şi copleşit de numărul duşmanilor, să nu-şi afle scăparea-n fugă.

Doamna Guiborg îl strânge-n braţe, ca pe un fiu ce va pleca la luptele cavalereşti, iar ochii mari îi lăcrimează.

— Nu plângeţi, doamnă, spune el. Păstraţi-vă amărăciunea pentru când n-oi mai fi în viaţă. Astăzi uraţi-mi doar „drum bun”!

— Victoria să-ţi încunune cu lauri fiecare luptă! urează contele Guillaume nepotului său la plecare.

C-un singur salt, Vivien e-n şa. Calul îi simte pintenii, şi se saltă-n două picioare.

Trâmbiţa sună-asurzitor, şi cei o sută de voinici, abia armaţi în ziua asta de contele Guillaume d'Orange, îşi şi înalţă lăncile – şi caii tropotesc pe pod.

Toţi ies afară din Orange, alergând către bătălii.

Au trecut de atunci trei ani.

Vivien a avut lângă el doar şapte dintre verii săi, toţi fii de conţi, la fel ca el, din familia Aymeri, şi o sută de luptători. Dar s-au mai strâns apoi şi alţii, şi ajunseseră cinci mii.

Mulţimile, înflăcărate de lupta lor, îi ajutau să-i gonească pe sarazini din Aquitania, Toulouse, Provenţa şi alte regiuni.

N-a mai rămas niciun oraş în ghearele duşmanilor.

Urmărindu-i pe cei învinşi, au debarcat şi-n Spania. Le-au cucerit castelele. Unul singur le-a rezistat, un castel ce era zidit de-un neam de sarazini giganţi, care făcuseră mult rău, jefuind Franţa an de an.

Acest castel a fost aprins. L-au ars până la temelii. Şi cei cinci sute de giganţi, ascunşi în el, au fost răpuşi, plătindu-li-se crimele. Şi pe vrăjmaşii fără viaţă i-au suit pe-o corabie. Iar ea a fost încredinţată unor alţi patru sarazini, ca s-o ducă lui Deramed, cel mai crud dintre regii lor.

Deramed se afla-n Cordova, într-un palat din marmură, pe-un tron din fildeş şi din aur, şi-n faţa sa, îngenunchiaţi pe-un covor de mătase albă, erau alţi patruzeci de regi. Şi, între aceştia, şi Tiebaut.

Se sfătuiau de patru zile. Deramed tocmai le spunea:

— Avem o oaste cum n-a fost de când e lumea şi pământul... Sunt cinci sute de mii de oameni. Priviţi,

câmpiile sunt pline numai cu săbii de oţel, cu căşti şi lănci strălucitoare! Va trebui să luăm din nou oraşele, castelele şi tot ce este mai frumos, tot ce a fost eliberat până acuma de Guillaume şi de Vivien, nepotul său...

Dar sarazinul n-a putut să-şi termine cuvintele, şi-au şi sosit-naintea lui cei ce-aduseseră răpuşii de săbiile lui Vivien.

Deramed şi-a vârât în barbă ghearele şi-a început s-o smulgă.

— Cine-a făcut lucrul acesta? răcnea la rându-i Tiebaut.

— Vivien, nepotul lui Guillaume. Şi-a spus că să vă fie pildă, rosteau trimişii sarazini.

— Pentru că limba v-a rostit cuvintele francezului, vă zvârl drept hrană câinilor! i-a şi osândit Deramed.

Cei veniţi cu corabia au fost ucişi şi daţi la câini.

Şi, la ordinul regelui, ce poruncea celorlalţi regi, au început să se îmbarce, în multe sute de corăbii, oştirile de sarazini, cu cai, cu arme, cu merinde, cu tot ce-aveau de trebuinţă, ca să-i răpună pe francezi.

Drumul victoriei trebuia să-nceapă de la Aliscans,[131] pe-o plajă unde se găseau Vivien cu cavalerii săi. Voiau apoi să ia Orange-ul şi să ajungă la Paris.

Marea gemea sub apăsarea corăbiilor sarazine. Cerul era ca păcura. Şi pe-o corabie mai mare, pe-un tron de aur, Deramed şedea-ncruntat şi blestema. Blestema şi-şi jura în sine că pe Guillaume şi pe Vivien el singur o să-i spânzure.

Pe plaja de la Aliscans, la poalele unui castel, Vivien şi-a întins corturile. Şi-n corturi se găseau cinci mii de tineri luptători francezi. Numai cinci mii de luptători.

Marea vuieşte, şi deodată deasupra ei răsună zgomot de corn, de fluier şi de tobe.

Flota duşmană se arată de după nişte stânci înalte. Se desfăşoară repede, umplând toată lărgimea zării. Iar pânzele-s atât de albe, şi laturile vaselor atâta de împodobite cu aur de Arabia, încât marea se luminează până-n străfundurile ei.

Cavalerii s-au adunat în rânduri strânse, înarmaţi, urmându-l fără şovăire pe Vivien, comandantul lor.

Cei şapte veri ai lui Vivien sunt, de asemeni, lângă el. Prin ei va da comenzile. Dar unul dintre ei rosteşte:

— Senior Vivien, de fiecare dintre ai noştri se găsesc, în tabăra lui Deramed, câte o sută de duşmani. Ştim c-aţi jurat să nu fugiţi, oricât de mulţi ar fi vrăjmaşii. Dar nu vă călcaţi jurământul, de vă retrageţi în castel, unde vom fi la adăpost. Şi, între timp, daţi-i de ştire unchiului vostru din Orange, să ne vie în ajutor... Dar solul trebuie să plece chiar în clipita asta, altminteri va fi prea târziu...

— Seniorii mei, spuse Vivien. Onoarea noastră ne sileşte să nu chemăm în ajutor, cât timp încă nu ne-am luptat. Vreţi oare s-aruncăm ocara asupră-ne şi-a celorlalţi, care se trag din Aymeri? Şi-n cântece vreţi să se spună că ne-am ascuns într-un castel, până-am primit întărituri? Asta n-o voi îngădui!...

— Ce nenoroc ne aşteaptă astăzi! grăiesc şi ceilalţi fii de conţi. Vivien, cel care ne conduce, este mult prea orgolios. Cum să luptăm cu sarazinii? Dacă ar fi doar nişte porci, şi-ar trebui – ca să-i ucidem – să trudim cel puţin o lună. Noi nu ne vom mai revedea castelul, pruncii sau soţia...

Vivien le-ascultă vorbele.

— Seniorilor, rosteşte el. Aceluia ce-i vin în minte – în clipele acestea grele, când sarazinii-au debarcat, şi-naintează-n rânduri strânse – castelul, pruncii sau soţia, şi nu gândeşte doar la Franţa, poate să plece dintre noi. Nu se numeşte cavaler!

Cei şapte fii de conţi atunci au strigat tare, într-un glas:

— Montjoie! Vivien, vă vom urma!

Sarazinii s-au revărsat ca valurile peste ţărm.

Primul rând a început să cadă. A căzut şi al doilea. Şi-al treilea s-a prăbuşit. Şi încă douăzeci de rânduri de sarazini s-au spulberat sub lăncile francezilor.

Numai că veneau altele şi altele... cum vin lăcustele flămânde spre lanurile de grâu copt.

Vivien priveşte împrejur.

— Seniori! le glăsuieşte el celor trei mii de cavaleri ce se găsesc încă în şa. Să răzbunăm pe cei căzuţi!

Strigătul de atac: „Montjoie” iese din toate piepturile cavalerilor lui Vivien.

Armele-şi sună cântecul. Lăncile se ciocnesc cu lănci, şi săbiile se izbesc cu săbiile duşmanului.

De trei ori tânărul Vivien şi-a dus la luptă cavalerii.

N-au mai rămas decât cinci sute. Şi toţi au armurile, caii şi săbiile-mpurpurate, de parc-ar fi plouat cu sânge. Şi nu-i niciunul dintre ei să nu fi fost lovit de lănci, de buzdugane şi săgeţi.

Vivien însuşi se află-n frunte, şi-n jurul lui se face gol. Cad sarazinii ca o pleavă.

Seara învăluie cu umbre întregul ţărm la Aliscans.

Curând se va lăsa şi noaptea. Giulgiul ei o s-acopere această plajă, unde Franţa a-ntâmpinat pe sarazini, unul în faţa a o sută. Şi morţii n-or să se mai vadă.

Vivien abia-şi mai mişcă braţul. Trupul îi este plin de răni.

— Până răsar iar zorile, îi spun cei şapte fii de conţi, niciunul nu vom mai trăi. Niciunul nu-l va revedea pe nobilul conte Guillaume. De ar fi fost astăzi aici – noi aşteptându-l în castel – ar fi pierit toţi sarazinii. Vivien, ce ordine ne daţi?

Vivien îl cheamă pe Girart, cel mai drag dintre verii săi.

— Vere, îi glăsuieşte el. Ne-am luptat azi din răsputeri. Putem să intrăm în castel. Şi tu aleargă la Guillaume. Spune-i tot ce s-a petrecut. Aşteptăm ajutorul său.

Şi cavalerii, cu Vivien, intră-n castelul de pe ţărm, în care valurile bat, tocmai în clipa când pe cer răsare şi întâia stea.

Girart goneşte peste câmp. Calul îi cade. El se smulge din scările de-argint curat şi fuge, fuge să aducă ajutor celor de pe ţărm.

Casca îl strânge. Şi-o azvârle. Armura i se pare grea. Şi ea rămâne părăsită. La fel se-ntâmplă şi cu lancea, cu-ncălţămintele de fier.

Păstrează numai sabia.

Şi-aleargă. Cade. Iar se saltă. Abia mai poate respira.

Aerul e, în pieptul său, fierbinte, ca într-un cuptor.

Trece o zi, şi încă una. Girart aleargă ne-ncetat.

„Repede!... îşi şopteşte el. Mai repede!... Mai repede!...” şi goneşte mai încordat.

Ajunge până la Orange.

Guillaume e-n sala de primire, cu buna lui doamnă Guiborg.

Soarele a apus de mult, şi bolta este presărată cu

picături de diamant.
Guillaume priveşte pe fereastră şi vede-un tânăr alergând din răsputeri către castel, numai cu o sabie în mână.
Lumina lunii îl spoieşte cu varul ei şi nu se văd rănile ce-i brăzdează chipul. Dar contele îl recunoaşte.
Coboară înaintea lui.
— Moartea s-a cuibărit pe plaja unde-am luptat cu sarazinii, gâfâie ostenit Girart. N-a mai rămas decât o mână de cavaleri, dar toţi răniţi. Ei vă aşteaptă în castel să le veniţi în ajutor.
Doamna Guiborg este aproape şi-aude veştile aduse.
— Seniore, îi rosteşte ea lui Guillaume, dragul ei bărbat, e ceasul încercărilor. Ca să-ţi aduni o oaste mare, desigur, nu mai este timp. Vivien al nostru e rănit. Iar cavalerii din Orange, dacă ar şti cât sunt de mulţi duşmanii debarcaţi pe plajă, n-ar porni cu curaj la luptă. Dă-mi voie, pentru-ntâia oară – şi pentru cea din urmă oară – să rostesc, astăzi, o minciună, şi cincisprezece mii de oameni, cu flamurile fluturând, vor porni către Aliscans.
— Să fie precum gândeşti tu, îngăduie Guillaume soţiei.
Ea îşi usucă lacrimile, urcă pe scări şi intră-n sala unde se află cavalerii.
— Seniori! le glăsuieşte ea, c-o veselie mincinoasă. Sarazinii au debarcat pe plaja de la Aliscans. Însă ai noştri i-au învins. Deramed a murit cu barba într-o mocirlă mucedă. Şi cei care-au rămas cu zile s-au ascuns într-o insulă. Duceţi-vă şi-i nimiciţi. Seniorul meu o să vă dea fiefuri din domeniul său. Iar cui îi trebuie soţie, eu am aproape două sute de fete care

mă slujesc, fiice-ale regilor învinşi. Ştiu să danseze şi să cânte. Sunt îmbrăcate în mătăsuri. Au toate lăzi cu nestemate. Şi vi le dau, să vi le-alegeţi... dar numai celor mai viteji.

Baronii sar cu zgomot mare.

— Doamnă Guiborg, noi suntem gata. Contele nostru unde e?

— Lui i s-a-nşeuat Baucent, şi-acum i se îmbracă-armura.

— Ne-o îmbrăcăm, pe loc, şi noi...

În donjon, turnul cel mai-nalt, la Aliscans, stă azi Vivien, şi cată către depărtări, încotro a plecat Girart.

Castelul este-ncercuit. Şi luptătorii nu mai au merinde – decât caii morţi – şi apă-n valurile mării.

De nu vine curând Guillaume, cine o să-l mai apere?

— Seniori, grăieşte soţilor nepotul contelui Guillaume. Nu auziţi dinspre Orange un sunet, încă slab, de corn?

— Nu, n-auzim, spun cavalerii. Febra vă sună în urechi... şi ce-auziţi sunt năluciri...

— Seniori, rosteşte iar Vivien. N-auziţi tropotul de cai?

— E doar marea cu valurile, ce izbesc în castelul nostru, mai murmură un cavaler. Nimic nu e adevărat. Până diseară vom muri.

Dar, dintr-o dată, toată plaja parcă se saltă în picioare, Vivien ridică braţele.

La orizont, dinspre uscat, pe o colină, se arată Guillaume în faţa oştilor.

Vivien apucă-n mână cornul. Sună din el atât de tare, că rănile-i se redeschid.

— Aduceţi-mi calul şi lancea, şi daţi-mi câţiva stropi

de vin, din ce păstraţi pentru-ntâlnirea cu nobilul conte Guillaume. Vreau să plătesc duşmanilor sângele fraţilor căzuţi... rosteşte către cavaleri.

Vivien este urcat pe cal, i se dau hăţurile-n mâini, i se încinge sabia. Buzele i se umezesc.

Niciunul dintre cavaleri n-a vrut întâi să îl ajute, pentru că el e plin de răni. Numai voinţa îl mai ţine. Încolo este ca şi mort.

Însă Vivien le-a poruncit.

Vasalii trebuie s-asculte.

Podul se lasă, şi mănunchiul de cavaleri însângeraţi se-avântă iar spre sarazini.

Guillaume ar vrea să se apropie de dragul său nepot Vivien, să-l sprijine în bătălie. Dar iureşul duşmanului nu-i dă răgaz nicio clipită.

Îşi fac doar semn cu lăncile.

Şi Guillaume strigă lui Vivien:

— Întoarce-te cât mai e timp! Eşti prea slăbit. Intră-n castel!...

— Montjoie! îi răspunde Vivien. Seniore unchi, eu mi-am jurat să cad cu faţa la duşman, aşa cum a căzut Roland.

Lui Guillaume îi dau lacrimile. Doamna Guiborg, la despărţire, l-a rugat să-şi călăuzească astfel în luptă cavalerii, încât să nu piardă niciunul. Dar mai-nainte de oricine, să i-l aducă pe Vivien.

Numai că asta nu se poate. E limpede de la-nceput că sarazinii-i vor învinge. Cavalerii sunt osteniţi de goana-n care au venit. Soarele îi izbeşte-n faţă, şi-abia de-şi mai zăresc duşmanii.

Sângele curge în şuvoaie. Armurile, pe care caii calcă în tropot, bubuie. Iară francezii-s prea puţini. Se-

neacă-n marea sarazină.

Duşmanii i-au încercuit.

Deramed, căţărat cu tronul pe-un deal clădit din cei răpuşi, face cu sabia un semn.

— Să mi-i ucideţi mai întâi pe Guillaume şi nepotul lui!

Ziua a devenit ceţoasă. În depărtări bat clopote. Şi pe valuri se leagănă, ca vârfurile crengilor dintr-o pădure-n toiul iernii, catargele corăbiilor.

Atâta sânge n-a mai curs decât în valea Roncevaux!

În jurul celor care cad, se văd movile sarazine. Şi cea mai-naltă dintre ele este în faţa lui Vivien.

Dintre oştenii contelui au mai rămas întâi o mie, pe urmă-o sută, apoi zece.

Şi-acum, când seara s-a lăsat, n-a mai rămas decât Guillaume.

Pe el nu l-au putut răpune. Sabia lui a retezat atâta oaste sarazină, câtă au douăzeci de regi.

Dorind parcă s-acopere prăpădul de la Aliscans şi-nfrângerea francezilor, noaptea s-a coborât mai iute şi cerul s-a înnourat. Nu se zăreşte la un pas.

Numai movila de duşmani culcaţi în tină de Vivien, şi cea pe care se găseşte tronul lui Deramed se văd – îngrozitoare monumente clădite de zeul Război.

Guillaume nu mai are nici cal. Baucent al său s-a prăpădit, împiedicându-se de morţi, bâjbâind doar cu mâinile, contele-l caută pe Vivien, lângă movila de duşmani.

Ştia prea bine că e mort, căci l-a văzut chiar el căzând. Totuşi îl strigă-ncetinel.

Îi răspund numai bufniţele.

Îl caută, îl caută, şi-l găseşte.

Îl recunoaşte deîndată. Nepotul lui ţine în mână – şi-abia de i-o poate desprinde – sabia albă de oţel, ce are un mâner de aur, semănând cu un şoim în zbor, pe care el însuşi i-a dat-o la Orange, când l-a înarmat.

Îl ia în braţe ca pe-un prunc, să nu-l găsească sarazinii, atunci când or să-i caute trupul. Să nu mai poată Deramed să-i taie capul fără viaţă, să i-l înfigă într-o ţeapă, şi-aşa să-l ducă-n Spania.

În barba lui Guillaume curg lacrimi însângerate şi amare.

— Vivien! şopteşte el. Vivien! Eşti încă un copil, şi-ţi dai, cu-atâta generozitate, viaţa ta netrăită Franţei.

Plânge Guillaume. Şi, când ajunge lângă zidul castelului, sapă cu sabia o groapă. Pe fundul ei pune un scut. Deasupra trupul lui Vivien. Şi-alături de el armele. îl acoperă cu alt scut. Şi grămădeşte bolovani, ca să nu scurme nici şacalii, nici lupii şi nici sarazinii.

Îngenunchează lângă groapă. Plânge-ndelung, cu hohote.

Apoi, Guillaume porneşte singur, cu capu-n piept, către Orange.

Merge pe jos, dar nu mult timp. Luna îşi scoate dintre neguri un ciob scânteietor de-argint. Şi, în lumina ei, zăreşte pe un emir, care pornise, cu zece oameni înarmaţi, să cerceteze locurile.

„Pentru Vivien îi voi răpune!” îşi spune contele Guillaume.

Şi singur, fără cal, Guillaume începe lupta. Cât ai clipi, sunt doborâţi. Guillaume le lasă armele. Se mulţumeşte să ia calul. Urcă pe el. Şi îşi urmează, în acest fel, drumul călare.

Era şi timpul potrivit.

La Aliscans – cum poruncise regele Deramed – duşmanii, cu facle-n mâini, cercetau plaja, căutând pe contele Guillaume şi pe nepotul lui, Vivien, să li se taie capetele, să fie duse-n Spania, să li se-arate tuturor, şi să se afle că, din Franţa, cei mai viteji apărători s-au dus în lumea morţilor.

Dar, negăsindu-i pe cei doi, Deramed, spumegând de furie, a bănuit numaidecât despre Guillaume că s-a salvat, luându-l cu el şi pe Vivien.

A chemat iute patru regi şi le-a strigat să se pornească repede-n urma lui Guillaume, să-l întoarcă la Aliscans, ca el să-i poată tăia capul.

Au pornit ei, dar prea târziu. Guillaume sosise la Orange.

Guiborg îl aştepta pe ziduri.

– Unde sunt cavalerii noştri? Unde-i nepotul tău Vivien? îl întreba ea lăcrămând. Nu pot să cred că te-ntorci singur. Şi-n urma ta, în depărtare, zăresc ostile sarazine...[132]

— Guiborg!... Guiborg!... am fost învins. Numai eu am scăpat cu viaţă, deşi aş fi dorit să mor. De-aceea vreu să merg la Louis. El este împăratul Franţei. Nădăjduiesc să-mi dea o oaste, cu care să mă pot întoarce, să-i nimicesc pe ucigaşii nepotului nostru Vivien. Atâta mă nelinişteşte: că vei rămâne singură. În Orange nu se mai găsesc astăzi decât femeile.

— Dragul meu soţ, i-a rostit ea, voi înarma femeile, şi cu ele voi apăra Orange-ul până te întorci. Du-te şi ai încredere în devotata ta Guiborg...

Un cal aleargă peste dealuri. În şa, pe el, călătoreşte un bărbat între două vârste, ţinând în mână pe Joyeuse. Dar capul i-e plecat spre piept. Şi-n barbă,

cele dintâi fire, albe ca fulgii de zăpadă, i-au răsărit abia de-o zi.

Bărbatul nu zăreşte luna, nici soarele nu vrea să-l vadă, nici câmpul înflorit, nici pomii.

Vede doar sânge-n ochii lui şi trupul zvelt al lui Vivien aşezat între două scuturi.

Iată castelul din Laon, unde şedea-mpăratul Louis, la acea vreme petrecând, cu toţi baronii lângă el, şi-l aştepta pe Aymeri, cu doamna şi toţi fiii săi, să-i viziteze în curând, ca s-o revadă pe Blanchefleur.

Louis tocmai ridica o cupă, când un baron i-a dat de veste c-afară-i contele Guillaume, slab, prăfuit, fără de cască, trist şi învins, şi cere voie să intre la-mpăratul său.

— Guillaume? s-a mirat împăratul. Acest nebun se războieşte de ani şi ani cu sarazinii, şi nu poate să înţeleagă că trebuie să părăsim castelele de la hotare în mâinile duşmanilor.

Cei mai mulţi dintre cei de faţă, dornici să stea şi să petreacă, l-au aprobat pe împărat:

— Mai bine intre sarazinii, decât să ne dăm viaţa noi!

— Vremea lui Charlemagne s-a dus! a râs însăşi împărăteasa.

Tocmai atunci intră Guillaume.

Barba îi este răvăşită.

— Louis, spune împăratului. Am fost învins la Aliscans. Orange-ul este asediat, şi-i apărat doar de femei. Vivien, nepotul meu, e mort. Şi Deramed aduce încă, din Spania, sute de mii de sarazini, ce-s înarmaţi, aşa cum nu s-a mai văzut. Şi tronu-ţi e primejduit. Eu am jurat să nu gust carnea, nici vinul să nu mai mi-l beau, să nu mă culc lângă Guiborg, să dorm pe

scândură sau lut, atâta timp cât sarazinii ameninţă imperiul Franţei. Însă venind aici, la tine, niciun paj nu s-a repezit să-mi ţină calul, lângă scări. Baronii nici nu mă privesc. Chiar sora mea, împărăteasa, văd că se uită cu dispreţ, fiindcă mă vede azi învins.

— Ne-am săturat să tot aflăm cum umbli ca o vijelie dintr-un hotar într-alt hotar, şi cum mulţimea te aclamă, fiindcă te lupţi cu sarazinii. Acuma însă eşti sărac şi Louis nu te va ajuta!... l-a înfruntat împărăteasa. O să găsim noi vreun mijloc să-l împăcăm pe Deramed.

— Aşa e, dă din cap şi Louis. Blanchefleur a mea are dreptate. Prea mult te-ai vânturat, Guillaume, şi oaste noi nu vrem să-ţi dăm...

Guillaume ridică sabia, şi toţi baronii-nţepenesc, căci nu e la palat vreunul să poată sta-naintea lui.

— Aşadar, însăşi sora mea e cea care-l împiedică pe Louis să-şi facă datoria. Dacă e astfel, va muri...

Louis tremură şi se ascunde în spatele unei coloane. La Guillaume nu poate privi. Pe faţa lui nu se mai vede decât o cruntă hotărâre de a-i pedepsi pe cei prea laşi.

Poate Blanchefleur ar fi murit, poate ar fi pierit şi alţii sub acea crâncenă mânie, de nu sărea în apărare Aelis cea îmbujorată, copila împăratului. Guillaume o numea Căprioara.

— Unchiule, iart-o! cădea fata în genunchi înaintea lui. Nu mă lăsa fără de mamă. Adevărat e, ţi-a greşit. Dar dacă trebuie să curgă sângele azi, cu orice preţ, taie-mi mai bine mie capul.

Şi Aelis şi-a plecat pe masă capul cu pletele bălaie, lăsându-şi gâtul dezvelit.

Nu era fată mai frumoasă, în toată-mpărăţia Franţei,

decât gingaşa Aelis. Şi toţi baronii o-ndrăgeau. Iar cei fără soţii n-aveau alt vis decât s-o ştie stăpână în castelul lor.

Câţi fii de împăraţi şi regi nu au cerut-o pe Aelis! Dar ea vedea numai pe unul. Acela-i însă prea sărman, deşi e mai voinic ca toţi, şi se numeşte Rainouart.

Acuma Aelis aşteaptă ca unchiul ei să-i taie capul.

Împărăteasa a fugit şi Louis abia de mai respiră.

Dar Guillaume se înduplecă. O mângâie pe Căprioară şi o ridică-ncetinel, privindu-i ochii-nlăcrămaţi:

— Pentru tine o voi ierta, deşi nu merită Blanchefleur...

S-a întâmplat ca-n acea clipă să intre-n sala tronului Aymeri, cu soţia lui, şi cu ceilalţi şase feciori. Şi-aflând ei despre ce e vorba, Aymeri a promis astfel:

— Guillaume, eu cel dintâi îţi dau cavalerii mei din Narbonne şi aurul tot din castel.

— Şi noi, au spus cei şase fraţi, venim cu tine şi-ţi aducem câţi luptători şi arme-avem.

Atunci au mai sărit şi alţii, care stăteau mai la o parte:

— Vă însoţim şi noi, Guillaume!

— Dar feciorul lui Charlemagne ce ne-aduce la Aliscans? a stăruit iarăşi Guillaume.

Abia de data asta Louis a-nţeles, poate, c-a greşit:

— Îţi dau şi eu o-ntreagă oaste, arme şi bani. Asta îţi dau. Dar îţi pun câteva condiţii. Întâi, să nu mă luaţi cu voi... pentru că sunt... prea prins, cum ştiţi, cu grijile împărăţiei.

— Nu, nu te luăm, a râs Guillaume. O să ne descurcăm şi singuri... şi altceva ce îmi mai ceri?

— Să stai astăzi cu noi la masă. Şi să-l sărbătorim cu

toţii pe Aymeri, pe tatăl vostru, venit aici de la Narbonne...

Guillaume s-a îmblânzit pe loc, auzind despre tatăl său. A făcut semn că se-nvoieşte să stea la masă cu Louis şi cu împărăteasa.

Împărăteasa s-a întors. I-a cerut lui Guillaume s-o ierte, făgăduindu-i c-o să fie, de-atunci-nainte, soră bună.

Pe Aymeri l-au aşezat în capul mesei, cu soţia. Lângă el pe Guillaume d' Orange.

Abia pe urmă, lângă ei, s-au aşezat Louis şi ceilalţi.

La coada mesei, părăsit, sta un voinic cu trup uriaş, care era foarte stângaci. Răsturna toate cupele în râsetele celorlalţi.

Spre el îşi tot îndreaptă ochii Aelis, fără încetare, neţinând seama de aceia care mereu fac haz de el.

— Cine e tânărul acela? întreabă Guillaume pe-mpărat, zărind-o iarăşi pe Aelis cum îl priveşte, printre gene, pe chipeşul flăcău uriaş.

— L-am cumpărat, răspunde Louis, de la nişte neguţători. Numele lui e Rainouart. Se zice că-i fecior de rege. Dar fraţii lui, dorind să-i ia moştenirea de la părinţi, i-au dat nu ştiu ce băutură, făcându-l să se ameţească, şi l-au vândut piraţilor. Aceştia l-au vândut, de-asemeni, unor neguţători, pe mare. Şi de la ei l-am cumpărat. Are putere fără seamăn. Smulge o casă din pământ. Ştiindu-l însă prostănac, îl ţin doar la bucătărie. Azi abia i-am îngăduit să intre-n sala de ospăţ, însă să stea la coada mesei, pentru că râd mai toţi de el. E o povară, crede-mă.[133]

— De stă degeaba, dă-mi-l mie, i-l cere contele Guillaume. Doresc să-l iau la bătălie şi să-i încerc

puterile.

— Ia-l dacă vrei! Mănâncă mult! se bucură-mpăratul Louis.

— Vrei, tinere, să mergi cu mine la Aliscans? zice Guillaume.

— Merg, cum să nu, spune uriaşul. Poate-am noroc să-i întâlnesc pe-aceia care m-au vândut. Am o măciucă pentru ei. Uite-o acolo, răzimată, făcută dintr-un trunchi întreg, legată cu cercuri de fier. Aceasta este arma mea.

Cei de la masă izbucnesc în hohote prelungi de râs. Numai Guillaume e mulţumit c-are şi-un astfel de voinic.

Oastea se strânge. Şi porneşte întâi şi-ntâi către Orange. Orange-ul a fost pustiit. Din toată fosta-i strălucire n-a mai rămas decât un turn. Turnul cel mare: Gloriete. L-au apărat femeile, conduse de doamna Guiborg.

Totul din preajmă a fost ars. Cioturi de bârne, pietre sparte, cioburi de sticlă-s peste tot. Grădinile-s părăginite. Şi păsările au zburat.

Turnul – atâta a scăpat, şi asta fiindcă e făcut numai din piatră de granit. Iar înăuntru, la creneluri, au stat femeile-n armuri, cu căşti pe cap, şi s-au luptat la fel ca şi bărbaţii lor.

Sarazinii, văzând că turnul nu poate fi luat cu asalt, au fost siliţi să se retragă din nou până la Aliscans. Acolo se vor întări, şi-or să pornească iar la luptă să-l facă prizonier pe Louis, pe fiul lui Carol cel Mare.

A uitat însă Deramed că mai e viu încă Guillaume.

Şi Guillaume porunceşte astfel:

— Mâine suntem la Aliscans şi vom începe bătălia!

— Dar la Orange cine rămâne? se-ngrijorează Aymeri, uitându-se spre nora sa, care îi e nespus de dragă, fiindcă o ştie şi vitează, şi credincioasă soţului.

— La Orange, să păzească turnul, o să rămână Rainouart. El face cât o-ntreagă oaste, zâmbeşte contele Guillaume.

Oastea porneşte-acum în tropot. Răsună câmpul până-n zări. Praful se-nalţă în văzduh, ca nişte nori ce umplu cerul. Guillaume, conducătorul oştii, este în fruntea tuturor. Astăzi se va hotărî lupta dintre francezi şi sarazini.

Iată castelul Aliscans. La poalele lui e-ngropat viteazul tânăr între scuturi.

De pe dealul unde-au ajuns, văd marea plină de corăbii. Numărul lor este prea mare, şi nu l-ar putea socoti nici birnicii-mpăratului.

Deramed şi-a adus alte oşti. Sunt turci, persieni şi sarazini, şi alte cincisprezece neamuri, cu alţi vreo douăzeci de regi. Francezii nu sunt niciun sfert. Şi, dintre ei, vreo zece mii, cavalerii-mpăratului, văzând mulţimea de corăbii, încep să tremure ca varga.

— O să pierim şi noi cu toţii, murmură ei înfricoşaţi, aşa cum a murit Vivien.

Contele de Orange se-ntoarce către aceşti fricoşi şi spune:

— Suntem în pragul bătăliei. De ea atârnă soarta Franţei. Cui îi e teamă să se-ntoarcă. Noi o să ne luptăm şi singuri.

Fără s-aştepte altă vorbă, aceştia se întorc şi fug.

Ceilalţi le-aruncă vorbe grele, îi numesc laşi şi trădători. Numai că frica-i copleşeşte. Şi asta-i face pe fricoşi să se zorească şi mai tare pe calea ce duce-

napoi.

În acest timp, Guillaume începe să rânduiască oştile: cine să meargă înainte, cine să vie după ei, cine să facă legătura. Le cercetează armele. Le dă apoi parolele.

Acelaşi lucru se întâmplă şi în tabăra sarazină, unde stăpân e Deramed, iar, ajutorul lui, Tiebaut.

Doar cei fricoşi gonesc pe cale să se ascundă unde pot.

În drumul lor l-au întâlnit pe preavoinicul Rainouart.

El rămăsese la Orange. Însă nu avea linişte. Doamnei Guiborg i se părea că-l cunoaşte pe Rainouart, de undeva, şi că-l văzuse foarte de mult, când era mică.

L-a întrebat cine era, dar el nu a vrut să-i răspundă. I-a cerut însă să-i dea voie să nu mai stea ca un trândav pe lângă turnul din Orange, ci să plece la Aliscans ca să-l vegheze pe Guillaume, în timpul marei bătălii.

Doamna Guiborg s-a învoit. Doar mai păzise şi-nainte Orange-ul, cu femeile. Să plece deci Rainouart iute, şi să-l vegheze pe Guillaume. Ba, la plecare, i-a încins şi-o sabie peste mijloc, pe cea mai mare din castel.

Acum, aflând în drumul său pe cavalerii de la curte, Rainouart se înfurie tare, şi, dând o dată cu măciuca, doboară patru dintre ei.

— Laşilor! strigă Rainouart. Aţi părăsit oastea franceză? credeaţi că aţi scăpat de moarte? Dar eu am să vă culc pe toţi!...

— Iartă-ne!... Iartă-ne, seniore! Ne întoarcem la Aliscans, şi o să fim cei mai viteji... Ne vom lupta-n

primele rânduri... strigă ceilalţi, înfricoşaţi.

— Bine, grăieşte Rainouart. Eu o să merg pe urma voastră. Cine va da un pas-napoi să-şi ia adio de la viaţă...

Aşa se face că Guillaume văzu deodată pe fugari venind în goană înapoi, cerându-i umiliţi iertare şi dreptul de a se lupta cu sarazinii, pân-la moarte, aflându-se-n primele rânduri.

Guillaume a început să râdă. Oastea întreagă-a râs de ei. Dar nu era timp mult de glumă.

S-a dat semnalul de atac: trei sunete de corn mai lungi, urmate de alte trei scurte.

Tot câmpul s-a înfiorat. Marea a clocotit şi ea. Vântul a încetat să sufle. Soarele s-a-nălţat pe cer, privind cele două mari oşti, gata să-nceapă bătălia.

— Montjoie, seniori! a spus Guillaume.

— Montjoie! s-a auzit pe dealul unde era oastea franceză, ca un ecou ce-a răsunat până aproape de Orange.

Scutul cel mare-al lui Guillaume lucea pe deal ca o oglindă şi îi orbea pe sarazini. Sabia lui părea de foc.

Primele rânduri se-ntâlnesc. Cad cei dintâi dintre francezi, dar şi un val de sarazini.

Francezii se reped din nou. Guillaume îşi taie-o cale largă, pătrunde între sarazini. Şi moartea, care se-arătase miloasă cu năvălitorii, seceră-acum cu miile.

Chiar laşii, ce fuseseră întorşi de Rainouart la luptă, se dovedesc viteji.

Astăzi duşmanul tremură.

— Montjoie! se-aude peste tot.

Iar Rainouart dă cu măciuca, doborându-i pe călăreţi. Caii rămaşi fără stăpân nechează şi o iau la

goană.

Rainouart nu se mulţumeşte. Intră voios şi-n apa mării, şi răstoarnă, corăbiile, cum ai întoarce nişte străchini.

Deramed începe să urle.

— Fugiiiţi!... Hai să fugim cu toţii!... Cerul ne-a părăsit de tot... Guillaume şi diavolul acesta cu o măciucă-n mâna dreaptă ne vor ucide negreşit...

Aşa urla şi-şi smulgea barba:

— Atâta oaste sarazină, şi alte douăzeci de neamuri, şi-atâţia regi căzuţi în luptă!... Moartea este la Aliscans, lângă Guillaume şi Rainouart, însă ne seceră pe noi...

Şi-ntr-adevăr, până la urmă, când sarazinii doborâţi au fost zvârliţi în apa mării, atât erau de-nghesuiţi, că se făcuse-un fel de pod.

Franţa era din nou salvată.

Guillaume s-a-ntors lângă Guiborg. Rainouart a mărturisit doamnei Guiborg că erau fraţi. Tatăl lor, rege sarazin, răpise o biată femeie din comitatul de Toulouse. Aceea era mama lor. Ca să nu afle acest lucru, fata, de mică a fost dusă la Clariel, fratele vitreg. Şi-aici s-a hotărât ca ea să se mărite cu Tiebaut, un soţ de arme-al tatălui.

La fel a fost cu Rainouart. Fiindcă avea mamă franceză, fraţii lui vitregi l-au vândut.

Rainouart, după bătălie, a devenit baron al Franţei. Guillaume a peţit pentru el pe Aelis cea drăgăstoasă, pe fiica împăratului, care abia îl aştepta.

La nunta lor au petrecut cei mai vestiţi seniori de-atunci, şi prinţi, şi regi, şi împăraţi.

Şi-a mai trăit mulţi ani Guillaume. Şi a luptat încă

destul, şi l-a avut pe Rainouart alăturea în orice luptă. De-aceea l-a ales urmaş.

După ce a murit Guiborg, Guillaume a cugetat că-i drept ca să nu se mai bucure nici el de bunurile lumii, când draga lui era-n mormânt.

S-a retras într-un loc pustiu, hrănindu-se numai cu fructe şi cu legume, bând doar apă, gândindu-se numai la ea.

— De-acolo – spun legendele – a mai ieşit însă o dată, ca să-l salveze iar pe Louis, de sarazini şi de saxoni.

S-a reîntors după aceea în locurile dintre munţi, unde-şi făcuse o colibă, numai din ramuri de stejari, ca să trăiască-n pustnicie.[134]

Iar când a fost să-nchidă ochii, se zice că ar fi şoptit acelora care aflând că e pe moarte s-au grăbit să vină la coliba lui:

— Noi toţi murim, dar vreau ca Franţa să fie liberă mereu şi să nu moară niciodată.

Şoptind cuvintele acestea, el şi-a dat ultima suflare.

Şi-atunci, poate printr-o-ntâmplare, dintr-un hotar în alt hotar, în Franţa, cât e ea de mare, au sunat toate clopotele.

Şi-aşa sunau de tânguios, că mulţi au început să plângă.

Vestea s-a răspândit ca vântul:

„Guillaume s-a stins. Şi-n veci de veci nimeni nu-l va putea uita!”...

Gudrun

Gudrun

Corabia plutea pe Rin, în jos, spre Marea Nordului. Se auzea muget de valuri.

Cântecul despre Sigfrid se sfârşise.

— Frumoase sunt legendele cu întâmplări de pe uscat, glăsui un neguţător cu-o faţă mare, roşie. Dar mie, unul – vă spun drept – îmi plac mai mult acelea-n care se-amintesc fapte din vechime, trăite-n largurile mării...

— Poate unde călătorim atâta cu corăbiile!... adăugă alt neguţător.

— Şi noi am vrea să auzim acum poveşti din lumea mării, rostiră mai mulţi marinari.[135]

— De se-nvoieşte-naltul oaspe, care se află-aici pe punte, alături de suita sa – atâţia prea cinstiţi vasali – noi am putea să vă cântăm despre fermecătoarea Gudrun,[136] au răspuns minesengerii.

Baronul îşi mişcă panaşul, în semn că el se învoieşte. Şi cavalerii-ncuviinţară:

— Puteţi cânta! Vă ascultăm...

— Cântaţi-ne, vă ascultăm! ziseră şi neguţătorii.

— Ne vor cânta şi despre Gudrun, strigară ceilalţi

călători, nestăpânindu-şi bucuria.

Apoi se făcu linişte. Şi, în acordurile rottei, se-ncepu cântecul străvechi.

Tinerii amintiră-ntâi că peste apele din nord vântul se-abate deseori. Marea vuieşte din adânc, sub ghearele furtunilor.

Bărbaţii din aceste locuri sunt înalţi, aspri şi vânjoşi. Vorbesc puţin. Dar armele le poartă-adesea-n bătălii, şi nu se îngrozesc de mare, nici când ea se învolburează, izbindu-se de stânci, urlând, nici când pe faţa ei se văd corăbii pline de duşmani, cu suliţele scânteind, plutind spre porturile lor. Pentru că ei nu ştiu ce-i teama de coasa nemiloasei morţi.

Şi totuşi, pe aceste ţărmuri creşteau copile mlădioase, cu ochii limpezi azurii, frumoase – cum spuneau poeţii – ca Frija cea cu păr de aur, soaţa puternicului Odin, stăpânul zeilor germani.

Iar dintre toate-aceste fete, cea mai gingaşă a fost Gudrun, fiica lui Hetel cel bătrân, regele hegelingilor, care-a domnit în Matelana.[137]

Şi, cât era ziua de mare, Gudrun gonea cu calul său, ca o walkirie, pe ţărmuri, sau prin vâlcele, sau pe munţi. O-nsoţea doar o prietenă, blânda fecioară Hildeburg, copila unui prinţ danez, care căzuse într-o luptă. Fiind orfană, îşi aflase în Matelana adăpost, de când era încă micuţă. Aici crescuse lângă Gudrun şi lângă fratele ei Ortwin, pe care-i socotea drept fraţi. Se zbenguiseră-mpreună toţi trei în Marea Nordului. Şi se-avântaseră în valuri, râzând de furia apelor. Sau călăriseră pe caii, repezi ca vântul ai lui Hetel. Şi Wate, căpitanul oastei, îi învăţase să se lupte cu sabia, arcul sau lancea.

Numai că, iată, crescuseră cu toţii mari. Ortwin era flăcău în lege. Şi dintr-o dată se simţise sfielnic lângă Hildeburg. Gudrun râdea când o vedea pe Hildeburg cum se roşeşte, când Ortwin o poftea la danţ. Dar şi ea se simţea mai altfel. Căta spre zări şi suspina, şi aştepta să se ivească, din ceaţa mării, cineva pe care încă nu-l aflase. Alteori îi venea să plângă. O-mbrăţişa pe Hildeburg, prietena dragă, şi-i spunea:

— O, Hildeburg, simt o durere că îmi străpunge inima. Nu înţeleg nici eu de ce... O presimţire grea m-apasă... Ce-o să se-ntâmple-n viitor?

Era rândul lui Hildeburg să râdă de tristeţea ei. Dar grabnic se risipea totul. Încălecau din nou pe cai, şi-n goana mare tropoteau către castelul-nalt, de piatră, unde în fiecare seară cântau poeţi rătăcitori – cum îi plăcea regelui Hetel.

Fetele se înfiorau când auzeau cum răzbunase mândra Crimhilda de la Worms moartea iubitului ei soţ.

— Cât l-a-ndrăgit! îi şoptea Gudrun prietenei sale Hildeburg.

Şi Hildeburg se-mpurpura, cătând spre Ortwin, ce era acum şi el între bărbaţi, purtând o sabie la brâu, sorbind din cupă hidromel.

Iar cântăreţii, după ce stăteau câtăva vreme-n Matelana, plecau pe cale, mai departe, purtând pe umăr, agăţată, rotta, sau fidelul sau harpa.[138]

Se îndreptau spre-alte castele. Şi-acolo-aceştia povesteau că se găsesc la Matelana două fecioare minunate. Una e Hildeburg, daneza. Pare c-a îndrăgit-o Ortwin şi că-i va fi noră lui Hetel.

Cealaltă se numeşte Gudrun şi e copila regelui. Când

râde ea, socoţi că sună toţi clopoţeii de argint ce-i poartă Frija pe veşminte. Ochii ei sunt tulburători. Sub vânturile aprige cresc florile arareori. Dar iată că pe stâncile şi în nisipul Matelanei a răsărit un trandafir, cum nu s-a mai văzut nicicând în ţările de miazănoapte.

Aşa o cântau pe prinţesă poeţii cavaleri, în versuri. Şi cântecele lor zburau pe aripile vântului, până în locurile unde părnântu-şi are căpătâiul şi începe domnia gheţei.

Curând, nu era loc pe lume să nu se fi aflat de Gudrun şi frumuseţea-i fără seamăn, de darurile ei alese, ca: bunătatea, graiul dulce, inima-i dreaptă şi curată. Şi-n cântec nu-i mai spuneau Gudrun, copilei de la Matelana, ci Trandafirul Nordului.

Aflându-se acestea toate, au început să se ivească pe ţărmurile Matelanei corăbiile cu peţitori.

Şi primul s-a înfăţişat vestitul rege din Morlanda,[139] un tânăr-nalt şi încruntat, cu-o-nfăţişare maiestuoasă, înveşmântat numai în aur şi-nconjurat de cavaleri cu haine scumpe, de mătase, peste armurile de fier.

Purta tot numele de Sigfrid, ca şi viteazul de la Xanten, dar nu era bălai ca el. Ci avea pletele şi barba roşii ca purpuriul serii.

Era însă bogat, puternic, şi dobândea tot ce-şi dorea, cu braţul şi cu sabia.

În ţara sa erau copile frumoase cum sunt florile. Dar auzise că se află, pe coasta hegelingilor, un trandafir atât de mândru, că nu era altul la fel.

Şi-a hotărât să-l aibă el, să-l răsădească în Morlanda,

---

[139] Morlanda sau Moorlanda înseamnă în limba germană ţinut mlăştinos. Trebuie să fie vorba despre vreo regiune mlăştinoasă de la ţărmurile Mării Nordului, poate la nord de gurile Rinului.

ca să-l desfete-n ceasurile când se-ntorcea de la război.

Cu trei corăbii s-a dus Sigfrid şi a cerut-o de soţie pe Gudrun, tatălui său Hetel, spunând că-n schimb o să-l ajute pe rege oricând va voi ca să se lupte cu duşmanii sau să-şi apere Matelana.

Hetel se bucura să aibă de partea lui un prinţ ca Sigfrid.

Însă regina, doamna Hilda, s-a-mpotrivit, n-a vrut ca Gudrun să ia pe umerii ei fragezi, prea timpuriu, o căsnicie. Şi Hetel a încuviinţat aceste gânduri ale Hildei.

— Mai treacă doi, poate trei ani, şi vom mai sta atunci de vorbă, spusese Hetel, la sfârşit.

Sigfrid, regele din Morlanda, se încruntase auzind un răspuns care nu-l dorea.

— Bine, să fie precum spuneţi. Însă nicicând n-aş vrea să aflu că vreun alt prinţ s-ar bucura să aibă trecere mai multă în faţa voastră, rege Hetel! grăise Sigfrid, mohorât.

— Nu. De-asta să nu aveţi grijă, i-a dat răspuns regele Hetel.

Şi Sigfrid s-a întors acasă. Însă-nainte de-a pleca s-a îngrijit ca să-i rămână un credincios în Matelana.

El trebuia să înştiinţeze pe tânărul rege-al Morlandei de tot ce se-ntâmpla-n castel.

După corăbiile lui Sigfrid au poposit şi altele în largul port al Matelanei.

Într-un amurg s-a arătat un vas cu pânze, dintre ceţuri. Vasul s-a îndreptat spre port. Străjerii l-au văzut din turlă. Oştenii au sărit la ţărm, cu lăncile, să stea de pază.

Însă din vas s-a coborât un cavaler cărunt şi mândru, într-o mantie de mătase. A spus că el este trimisul stăpânului din Niderlanda.

Regele său, tânărul Herwig,[140] întreabă pe regele Hetel dacă poate veni ca oaspe, în Matelana, în trei zile.

Lui Hetel i-a plăcut că Herwig are purtări cavalereşti. Şi l-a poftit să-i viziteze castelul oricând va voi.

Într-adevăr, peste trei zile, corăbiile din Niderlanda s-au arătat la orizont. Pluteau ca nişte lebede, mari, albe şi puţin greoaie, având sus, pe catarg, emblema regatului din Niderlanda – un mistreţ negru, cu colţi mari.

Pe plaja mării se-adunase curtea lui Hetel să-i primească. Şi de pe stânci privea mulţimea. Iar din castel – la o fereastră – vegheau Gudrun şi Hildeburg.

Primul vas care a sosit a fost acela al lui Herwig.

Frumos tânăr mai era Herwig! Cu umeri largi, mijloc; subţire, sprinten, voinic şi mlădios.

Sabia îi bătea pământul.

S-au îndreptat către castel, pe drumul pietruit cu lespezi.

Însă, în vreme ce urcau, Hetel a observat că Herwig şi cavalerii Niderlandei nu poartă mantii preţioase, nu au nici zale de argint, iară mânerele, la săbii, nu sunt bătute-n pietre scumpe, ci le sunt simple, de oţel.

Ştia că regele-i sărac, dar cât e de sărac văzuse abia în acea zi, avându-l în vizită la Matelana.

L-a ospeţit totuşi pe Herwig cu cinste, ca pe orice rege.

Dar tânărul nu avea tihnă. Dorea s-o vadă pe Gudrun.

Şi s-a-ntâmplat ca într-o zi să se găsească pe o bancă, într-una din grădinile castelului din Matelana. Şezând, visând, a auzit o voce caldă de fecioară cântând un cântec de demult. S-a ridicat, s-a furişat, şi pe-o terasă a văzut-o pe Gudrun lângă colivii. Îşi hrănea păsărelele.

Poate chemată de privirea regelui Herwig, s-a întors.

Şi, dintr-o dată, ochii lui albaştri şi străbătători au întâlnit ochii Gudrunei. Din acea clipă, cât se spune, Gudrun l-a îndrăgit pe Herwig, care venea din Niderlanda – precum venise altădată Sigfrid la draga lui Crimhilda.

Herwig atunci şi-a făcut vânt, şi-a sărit zidul, pe terasă.

A-ngenunchiat în faţa ei, scoţându-şi sabia de la brâu şi atingând cu ea pământul, semn de supunere deplină.

I-a sărutat mâna copilei şi apoi i-a rostit aşa:

— Gudrun, mă-nchin în faţa ta. Eşti mai frumoasă şi mai albă decât au rostit cântăreţii. Nici soarele, când se revarsă în zorii zilei, peste mare, nu e ca tine de bălai. Inima-mi s-ar opri să bată, de nu ai vrea să-mi fii soţie, tu, Trandafir al Nordului.

Gudrun, simţindu-i sărutarea pe mâna dreaptă, a pălit. Iar inima-i bătea nebună, într-un vârtej ameţitor. Şi îi venea parcă să strige: El este cel mult aşteptat. O!... Herwig, fii bine venit!

A doua zi s-au revăzut. S-au revăzut şi-a treia zi, şi alte multe seri în şir. Ba, într-o seară, tânărul i-a pus în deget un inel. Gudrun a sărutat inelul; l-a ascuns într-un văl subţire. Şi vălul l-a vârât în sân. Şi-apoi, într-una dintre zile, Herwig şi-a luat inima-n dinţi şi i-a cerut

regelui Hetel să-i dea mâna copilei sale. Însă acesta i-a răspuns că Sigfrid, regele Morlandei, a fost cel dintâi peţitor. I-a făcut o făgăduială. El nu-şi poate călca cuvântul. Iar fata-i şi prea tânără.

Tuturor le plăcuse Herwig, numai că era prea sărac, şi ei doreau pentru prinţesă un regat mare şi puternic...

De-aceea Hetel l-a-ndemnat să se întoarcă-n Niderlanda, altă soţie să-şi găsească, uitând-o pe Gudrun a lui.

Cuprins de prea mare mânie, s-a-ntors Herwig în Niderlanda. Nu îi mai trebuia nici hrană, nici somn sau vreo petrecere. Doar cântece mai asculta, rostite lin de minesengeri. Şi sunetele unei rotte îi aduceau lacrimi în ochi, fiindcă îi aminteau de ceasul când dăruise dragei sale inelul şi o sărutase.

Totuşi a încercat s-o uite, şi a plecat în bătălii, pe tot întinsul mărilor. Şi pretutindeni căuta moartea; însă moartea îl ocolea. Şi dorul îi creştea într-una.

Curtenii chibzuiseră să îl însoare cu prinţese care de care mai frumoase. Dar el pe Gudrun o iubea şi o vedea mereu-nainte-i, fie plimbându-se-n grădina castelului din Matelana, fie în ziua despărţirii, când ea îşi flutura năframa de pe turnul cel mai înalt, părând un porumbel de nea, ce se topea încet în soare.

Numai că-n timp ce el lupta, voind s-o uite pe copilă, la Matelana a sosit alt prinţ şi mai din miazănoapte.

Era fiul regelui Ludwig din Nordlanda cea friguroasă,[141] şi purta numele de Hartmut.[142]

Odinioară, pe când Hilda era tânără şi frumoasă, regele Hagen, tatăl ei, l-avea pe Ludwig ca vasal. Nordlanda era socotită ca zestrea tinerei prinţese.

Însă Ludwig s-a răzvrătit, nu a mai vrut să-l recunoască drept suzeran pe tatăl Hildei, şi şi-a călcat astfel credinţa faţă de regele Irlandei.

Din zestrea Hildei s-a pierdut această ţară de la nord. Însă nici Hilda, şi nici Hetel, căruia ea în tinereţe îi fermecase inima şi îl făcuse s-o răpească, nu se-mpăcau cu acest gând. Îl socoteau pe cruntul Ludwig tot un vasal, ca-n alte vremi. Şi iată că acum feciorul lui Ludwig cel necredincios plecase cu corăbiile să ceară în căsătorie pe fata Hildei şi-a lui Hetel, pe Trandafirul Nordului.

La drept vorbind, regele Ludwig nu l-ar fi îndemnat prea mult pe fiul său Hartmut să plece. Cugetul lui nu-i prea da pace că îşi călcase jurământul faţă de Hagen, tatăl Hildei. Dar soaţa lui, reaua Gerlinda, îl aţâţa necontenit:

— Normanzii, spunea ea lui Hartmut, sunt astăzi regii mărilor. Ludwig e rege peste regi. Şi dacă Gudrun e atâta de chipeşă, precum se spune, ea trebuie să fie-a ta...

Hartmut deci a plecat s-o ceară pe Gudrun tatălui ei, Hetel, regele hegelingilor.

Ajuns însă la Matelana, s-a dat drept doar un prinţ saxon, venit într-o călătorie cu o suită nu prea mare, de doisprezece cavaleri.

Hartmut era înalt ca bradul. Mergea cu pasul legănat, cum merg pe punte marinarii. Avea o faţă

măslinie, arsă de vânturile mării. Era chipeş la-nfăţişare. Rar fată care să-l zărească, să nu suspine după el. E drept că inspira şi teamă. Pentru că Hartmut ţinea veşnic mâna pe garda săbiei, din cingătoarea lui de aur. Se mânia din te miri ce, şi-ntr-o clipă zbura capul celui cu care se certa.

Obişnuit numai cu lupta, căta bănuitor în preajmă, ca nu cumva să îl lovească vreun duşman neaşteptat.

În război era nemilos, şi vai de ţara sau castelul unde lovea Hartmut cu oastea. Rareori rămânea vreo casă nearsă şi nejefuită, rareori rămâneau oamenii vii.

Acesta era peţitorul Hartmut din ţara Nordului. Şi el a cumpărat o slugă ca să-i arate, pe furiş, pe Gudrun, cât e de frumoasă.

Şi ce-o dorise pân-atuncea pe principesa Matelanei, dar ce-a dorit-o mai târziu, după ce-a izbutit s-o vadă!

Atunci s-a-nfăţişat lui Hetel şi Hildei sale, aducând din pântecul corăbiei daruri în aur şi argint, stofe şi pietre preţioase, mărturisind şi cine e.

— Eu sunt fiul regelui Ludwig, a spus el plin de curtenie. Între regatul Nordului şi cel al hegelingilor e duşmănie de mult timp. N-aţi vrea să se încheie pacea? Iată, eu mă ofer chezaş. Daţi-mi pe fiica voastră, Gudrun. Noi amândoi vom stăpâni, cândva, cele două regate unite bine-ntr-un mănunchi...

Hilda nu l-a lăsat pe Hartmut să-şi termine cuvintele:

— E vreme multă, a spus ea, de când Ludwig, vasalul nostru, a-ntârziat să ne trimită omagiul său şi darurile. Întoarce-te la tatăl tău şi spune-i că noi aşteptăm tributul încă neplătit mai mult de douăzeci de ani...

Hartmut era un prinţ puternic, crud, ne-ntrecut în

bătălie, dar nu lipsit de-nţelepciune. S-a stăpânit şi a urmat:

— Voi spune tatălui meu totul… Dar vă întreb încă o dată: primiţi ca Gudrun?…

Însă Hilda se şi sculase de pe tron şi se pornise spre cămări, lăsând pe Hartmut în mijlocul neterminatei cuvântări.

Hetel s-a ridicat şi el:

— Nu, Hartmut, i-a grăit la rându-i, pe Gudrun n-o vom da ca pradă normanzilor, de bună voie…

N-a mai avut Hartmut ce face. Şi-a strâns în grabă cavalerii, s-a suit pe corabie, pornind spre Ţara Nordului.

Negru de-atâta supărare, Hartmut s-a-ntors în ţara sa, şi s-a jurat că nu va trece prea multă vreme şi, cu oastea, îl va smulge din Matelana pe Trandafirul Nordului.

— Cu sila o să facă nuntă, cum voiesc eu, a strigat Hartmut în faţa cavalerilor. Gudrun trebuie să fie-a mea!…

Au trecut astfel şase luni. Şi regele din Niderlanda, frumosul Herwig, dându-şi seama că n-o poate uita pe Gurdun, a hotărât s-o cucerească în luptă dreaptă, sau să moară.

Şi-a pregătit corăbiile cu trei sute de cavaleri şi au pornit spre Matelana, având la proră steaguri negre, în semn că vin cu armele şi sunt gata pentru război. Din largul mării i-a strigat regelui hegelingilor, care era urcat pe ziduri cu luptătorii Matelanei:

— De nu mi-o dai de bună voie, pe Gudrun, astăzi, de soţie, fii gata să ne înfruntăm!…

Regele Hetel i-a răspuns:

— Să hotărască armele!...

Şi trâmbiţele au sunat. Iar cavalerii lui de fier, în frunte cu bătrânul Wate, s-au repezit să-ntâmpine pe regele din Niderlanda.

Pe-aceleaşi ţărmuri, unde Herwig i se plecase dragei sale, acum suna vaierul morţii şi săbiile se ciocneau. Dar cavalerii Niderlandei, deşi erau mult mai săraci, erau mai încercaţi în lupte. Oastea lui Hetel da-napoi. Ortwin căzuse prizonier. Sân- gele şiroia pe ţărm.

Şi-atunci... atunci s-a arătat în mijlocul oştenilor, alergând fără nicio teamă, albă, ca o zeiţă-a păcii şi-a înţelegerii-ntre oameni, fecioara cea neprihănită, fiica regelui Matelanei.

Lăncile se loveau cu scrâşnet. Şi săbiile se ciocneau, făcând un zăngănit năprasnic.

Ea alerga printre oşteni, vârându-se unde era măcelul mai înverşunat, fluturând o năframă albă.

— Pace! le striga tuturor. Nu mai loviţi. Gândiţi-vă că aţi fost prieteni altădată, că aţi stat la aceeaşi masă şi-aţi ciocnit cupele de vin. Pentru ce să vă omorâţi? Pentru ce vă priviţi cu ură?... Mai bine amintiţi-vă câte văduve vor rămâne şi câţi oameni schilozi vor fi. Câţi prunci vor plânge după tată. Câtă durere, câte lacrimi, câte suspine s-or isca în urma războirii voastre.

— Fereşte-te! îi striga Hetel. Ce cauţi aici, copila mea?

— Pacea o caut, iubite tată! Pacea-ntre voi, asta doresc. Căci lumea nu-i orânduită ca oamenii să se sfâşie şi să îşi verse sângele, ca fiarele fără de cuget...

Pe-ncetul sunetul cel aspru al armelor se potolea.[143]

— De vreţi o victimă a urii, uite, loviţi-mă pe mine. Dar cruţaţi celelalte fiice, şi fii, şi văduve, şi mame, de

jalea care va urma.

— Herwig, strigă apoi Gudrun, apropiindu-se de-acela care venise cu război. Hai! domoleşte-ţi supărarea şi-ntinde-o mână prietenească regelui Hetel, tatăl meu.[144]

Herwig şi Hetel ascultară. Îşi întinseră mâinile, şi amândoi se-mbrăţişară. Şi în acea clipită plaja păru o mare pe furtună. Astfel de strigăte ţâşniră din piepturile celor care până atunci se omorau.

— Trăiască preabuna prinţesă! Trăiască Gudrun! se-auzea.

Femeile plângeau pe ziduri, de bucurie că vedeau săbiile iar vârâte-n teacă. Copiii alergau la porţi, se aruncau în braţele părinţilor scăpaţi de moarte. Şi cei care luptaseră până atunci cu-nverşunare îşi strângeau mâinile, zâmbind.

Ortwin a fost eliberat. Răniţii-n grabă oblojiţi. Morţii culeşi şi duşi la groapă.

Apoi stăpânul Matelanei a dat de veste tuturor că-n timp de două săptămini Gudrun o să se logodească, şi-n două luni va face nunta cu regele din Niderlanda.

Uralele au izbucnit, şi s-au pornit către castel.

Şi iată c-a sosit şi ceasul logodnei, cel mult aşteptat!...

Herwig credea şi nu credea că stă cu draga lui alături, mână în mână, gând în gând, şi-aşa vor sta pe totdeauna.

Hetel tocmai se ridicase să le ureze fiicei sale şi regelui de Niderlanda zile senine, fericite şi dragoste neîntinată. Ţinea o cupă grea, de aur, plină cu vin, în mâna dreaptă. Şi apucase să rostească.

— Fiţi fericiţi, Gudrun şi Herwig... când, dintr-o dată,

de afară, s-au auzit glasuri de spaimă.

Doi cavaleri din Niderlanda veniseră la Matelana, ca să aducă-o veste neagră iubitului lor stăpân Herwig.

Sigfrid, regele din Morlanda, cel dintâi dintre peţitorii la mâna albă a Gudrunei – căruia Hetel îi dăduse, cândva, şi unele speranţe – se mâniase-ngrozitor. Aflase că viteazul Herwig o va avea el de soţie. Şi, însetat de răzbunare, ştiind că Herwig nu-i acasă, se năpustise-n Niderlanda, arzându-i ţara, jefuind-o.

Auzind vestea asta Hetel a pus la loc pe masă cupa. Gudrun a început să plângă. Herwig s-a ridicat din jilţ. Şi-a îmbrăţişat logodnica şi i-a rostit înflăcărat:

— Gudrun, mă duc să-mi apăr ţara năpăstuită de duşmani. Regele Sigfrid de Morlanda, din gelozie pentru tine, a săvârşit această crimă.

— Te voi urma şi eu curând, a glăsuit regele Hetel. Îi eşti logodnic fetei mele, îmi eşti ca fiu… Voi porunci să se armeze întreaga flotă-a Matelanei. Wate se va-ngriji de tot. Şi vom porni-n câteva zile spre ţara ta, s-o apărăm.

Ortwin a cerut învoirea de a pleca şi el la luptă, alăturea de tatăl său şi de logodnicul Gudrunei.

După ce Herwig a plecat, Hetel s-a pregătit de drum. Corăbiile au fost încărcate cu arme, cai de soi, bucate.. Şi în trei zile au pornit, conduse de bătrânul Wate, spre ţărmurile Niderlandei.

Au plutit ei ce-au tot plutit pe mările însingurate, şi au ajuns de la o vreme. Ţărmul era tot pustiit. Tabăra regelui Morlandei se-afla pe-o coastă, lângă locul unde se înălţa castelul. Vasele lui se legănau, prinse cu lanţuri, lângă mal.

Mult mai încolo, bine-ascunse după o stâncă, se

găseau corăbiile regelui Herwig.

El încercase să dea lupta cu oştile regelui Sigfrid, dar având cavaleri puţini nu izbutise să-l înfringă şi să-l alunge de pe ţărm.

Ţara era întreagă arsă. Iară castelul sfărâmat. Ferestrele şi uşile se clătinau, desprinse-n vânt.

Venind şi Hetel, bătălia a re-nceput cu toată furia, pe mare, ca şi pe uscat.

— Luptaţi! striga tânărul Herwig, cetelor lui de cavaleri. Doborâţi-i fără cruţare pe-aceia care au dat foc căminelor în lipsa noastră.

— Luptaţi! îi îndemna şi Hetel pe cavalerii Matelanei. Am venit ca să răzbunăm pe ginerele nostru, Herwig.

— Luptaţi! striga la rându-i Sigfrid. Am fost dezonorat ca rege. Şi am pierdut-o pe frumoasa copilă de la Matelana. Herwig şi Hetel să-mi plătească.

Şi s-au luptat ei multă vreme. În bătălia cea cumplită corăbiile s-au aprins. Vântul bătea din răsărit şi înteţea rugul imens, ce strălucea până departe, pe suprafaţa apelor.

Din toată flota morlandeză, ca şi din cea a Matelanei, şi-a Niderlandei, s-au ales numai câteva cioturi negre şi răvăşite printre valuri, şi-o mână de cenuşă albă, pe care-a spulberat-o vântul şi-au înghiţit-o apele.

Nici zece ani de-atunci-nainte nu mai puteau fi de ajuns ca toate-aceste trei regate, învrăjbite de război, să îşi refacă flotele.

— Ce nebunie sunt trufia şi vrajba oarbă dintre regi, zicea poetul minesenger, căci moartea hâdă, sărăcia şi deznădejdea le-nsoţesc!…

Cum povesteam, trei regi erau atunci pe ţărm, cu

ostile, câte scăpaseră din valuri. Nici Sigfrid nu putea să plece, să mai ajungă în Morlanda. Nici Hetel şi cu fiul său, tânărul Ortwin, nu aveau cum să se-ntoarcă-n Matelana. Iar Herwig, regele logodnic, nu era-n stare să-i ajute. Nu-i rămăsese nicio barcă. Nu avusese-o flotă mare nici înainte de război. Acum n-o mai avea de loc.

Trecuseră câteva zile. Răbdau din greu de frig, de foame. Luptele nu mai încetau. Pe când se frământau cu toţii, neştiind ce-ar putea să facă, pe mare s-a văzut o barcă. Barca a acostat la ţărm. Din ea s-a coborât un crainic, venit tocmai din Matelana.

Cerul să fi căzut pe Hetel, şi nu l-ar fi lovit mai rău, decât vestea-nspăimântătoare pe care i-a adus-o solul.

De cum plecaseră la luptă regele Hetel şi cu Ortwin, cineva, nu se ştia cine, dar o iscoadă-n orice caz – a dat de ştire în Nordlanda.

La-ndemnurile soaţei sale, Ludwig şi-a şi strâns cetele:

— Aşadar, a venit momentul!... a glăsuit spre cavaleri. În Matelana nu e nimeni, care s-o poată apăra. Hetel – când fiul nostru Hartmut i-a peţit-o pe fata lui – ne-a rostit vorbe de ocară. Iar Hilda încă şi mai şi. A spus că noi suntem prădalnici... Suntem piraţi, a vrut să spună. Să-i arătăm, dar, ce putem, bătrânului preatrufaş, Hetel. Iar Hilda mi-a cerut tribut. Hai să-i plătim; dar cum ştim noi!

Gerlinda-i aţâţa mai rău pe Ludwig şi pe fiul său:

— Duceţi-vă! Veniţi cu Gudrun! Şi ardeţi toată Matelana. Să-i frigeţi inima reginei care-a-ndrăznit să ne înfrunte.

Şi, numai în puţine zile, Ludwig şi Hartmut, cu

normanzii, pe corăbii, având la proră capete mari, verzi, de balauri, au şi ajuns în Matelana.

Ca fiarele s-au repezit, arzând pământul Matelanei. Nu se vedea în toată zarea decât pojarul caselor. Şi nu se auzeau decât plânsete, vaiet şi suspin. Corăbiile normanzilor, pline de-atâtea avuţii, te miri că nu se scufundau. Ba mai urcaseră-n corăbii şi cele mai frumoase fete de pe pământul Matelanei. Şi între ele se afla şi Gudrun cea fermecătoare.

— Pe Gudrun? Mi-au luat-o pe Gudrun? striga bătrânul rege Hetel.

— Şi-au luat-o şi pe Hildeburg? a tresărit cu spaimă Ortwin.

— Da, da, le-au luat pe amândouă. Au luat şi-alte şaizeci de fete, îi încredinţa crainicul. Nici nu pot povesti durerea ce-a bântuit în Matelana. Mamele hohoteau pe ţărm şi îşi smulgeau cosiţele văzând pe fiicele lor dragi pierdute pentru totdeauna în ceţurile nordului... Şi însăşi buna doamnă Hilda s-a târât la picioarele regelui Ludwig din Nordlanda, rugându-l să ia orice vrea din Matelana, dar să-i lase pe dulcea sa copilă, Gudrun. Ludwig, cu inima de gheaţă, a dat răspuns că doamna Hilda l-a socotit cândva vasal. Şi-o suzerană nu se cade să se târască în ţărână, în faţa unui biet vasal, ba să-i mai ceară şi favoruri...

— Dar Hartmut? Hartmut ce-a făcut, când mi-a răpit logodnica?... Cum s-a purtat el cu Gudrun? ...îl cerceta pe vestitor şi regele din Niderlanda.

— Hartmut?... Ar însemna să mint, dacă n-aş spune c-a avut faţă de ea purtări frumoase. I-a oferit prinţesei braţul, s-o urce pe corabie. Dar Gudrun n-a vrut să primească sprijinul său, şi-a urcat mândră,

urmată-întâi de Hildeburg, şi-apoi de celelalte fete. În cală pregătiseră un lăcaş căptuşit cu stofe şi cu covoare, pentru fete. Atâta am putut să văd. La despărţire i-a strigat reginei Hilda:

— Mamă scumpă, spune-i lui Herwig că-i rămân pe totdeauna credincioasă. Dragostea mea, chiar de departe, va fi o floare neatinsă. Şi tu, mamă, nu suferi. Eu am puterea să aştept ca să se-ntoarcă iar lumina, după întunecimea nopţii. Nu ştiu de ce se află oameni ce vor să-şi afle mulţumirea din suferinţa altora... Dar nu vreau să se verse sânge, nici chiar pentru salvarea mea.

— Pe-aceste vorbe-ale Gudrunei, cala a fost acoperită. Glasul fetei înăbuşit.

Regina Hilda a rămas pe ţărmul Matelanei noastre, între dărâmături şi fum, privind corăbiile normande, care se depărtau de ţărm.

De-atuncea însă e bolnavă. Nici astăzi nu şi-a revenit.

— O, rege Hetel! a strigat frumosul şi viteazul Herwig. Dragostea mea pentru Gudrun a cufundat ţările noastre în lacrimi, sânge şi amar. Încerc azi ultimul asalt contra lui Sigfrid de Morlanda. Am să-l înving. Şi-n noaptea asta o să pornesc în urmărirea lui Hartmut, prinţul de la nord, şi-mi voi redobândi iubita...

Asaltul însă nu l-a dat.

Wate i-a sfătuit pe Hetel şi pe Herwig să-ncheie pace cu Sigfrid, regele Morlandei.

— Acum duşmanul nostru-i Ludwig. Sigfrid nu-l va ierta nici el pe regele normanzilor, c-a năvălit în Matelana şi ne-a răpit-o pe Gudrun, i-a învăţat bătrânul Wate, care era şi bun războinic, dar şi un sfetnic

încercat.

Hetel a socotit că sfatul e înţelept, şi l-a primit. Herwig a judecat la fel. Şi Ortwin s-a-mpăcat cu gândul că trebuie să-ncheie pace.

Un sol cu flamura regală s-a dus în tabăra lui Sigfrid.

Iar Sigfrid, când a auzit că Ludwig a venit cu flota şi a răpit-o pe Gudrun, s-a învoit să facă pace cu cei doi regi: Hetel şi Herwig.

Pacea s-a încheiat îndată, pe ţărmurile Niderlandei. Dar ce folos? Fără corăbii erau parcă legaţi de mâini.

Toţi regii se-adunaseră pe acea coastă-a Niderlandei, cătând fără nădejdi spre larg.

Wate se frământa zadarnic.

Şi, tot zadarnic, le cânta bătrânul minesenger Horand un cântec vechi despre strămoşii regelui hegelingilor, care-au pierit luptând pe mări.

Pe când se petreceau acestea, s-a arătat, pe negândite, din depărtare un catarg.

De Niderlanda se-apropia un vas mare, plutind încet.

— Vin alţi duşmani! a strigat Wate.

— La arme! au poruncit Hetel, Herwig şi Sigfrid, de îndată.

Şi cavalerii – în armuri, cu lănci şi săbii – s-au grăbit să fie gata de război.

Dar când se apropie mai bine corabia aceea mare, se desluşi c-avea pe punte nu nişte cavaleri sub arme, ci doar nişte sărmani fugari. Erau pe punte şi femei, bătrâni, bolnavi de toată mâna. Veneau dintr-un ţinut pe care îl pustiiseră, de-asemeni, piraţii mărilor, normanzii, şi îşi căutau un adăpost, pe-un ţărm cât mai îndepărtat. Numai că fiind marea furioasă, toţi suferiseră din greu. Aveau nevoie de odihnă, de

îngrijire şi de apă, pentru bolnavi, pentru copii.[145]

Un bătrân ce şedea la proră, ţinând loc de conducător, a strigat către cavaleri:

— Îngăduiţi, oameni ai luptei, să poposească pentru-o vreme, aici, nişte năpăstuiţi?

— Îngăduim, a răspuns Herwig, ca un stăpân al locurilor.

Şi ancora s-a coborât, cu scârţâit, în apa mării.

Fugarii şi-au făcut pe ţărm o tabără pe timpul nopţii.

Nu mai puteau de fericire că simt, din nou, sub tălpi, pământ.

Atunci însă... atunci, lui Wate, războinicul mult încercat, i-a încolţit un gând viclean.

Ce-ar fi să ia corabia acestor bieţi oameni fugari şi să pornească-n urmărirea jefuitorilor normanzi?

Gândul şi l-a şoptit lui Hetel. Hetel l-a-mpărtăşit lui Herwig, şi-apoi lui Sigfrid de Morlanda.

S-au înţeles doar din priviri.

Din gură-n gură, cavalerii au purtat ordinul lui Hetel. Degeaba Horand, cântăreţul, s-a dus-naintea regilor, spunându-le că nu e bine să săvârşească-o nedreptate.

Hetel l-a-mpins pe cântăreţ, s-a urcat cel dintâi pe punte, şi a strigat celorlalţi regi ca să ia pildă de la el.

Până să poată vedea bine sărmanii oamenii ce se-ntâmplă, cavalerii s-au îmbarcat.

Câţi au vroit să le stea-n faţă, au fost trântiţi pe loc în valuri. S-a dat semnalul de plecare. Şi-n blestemele celor care vedeau c-au fost prădaţi de regi, corabia a şi pornit.

În acel ceas, se povesteşte că s-a-nteţit mai rău furtuna. Dar niciunul n-a ţinut seama de urletele vântului şi de mânia apelor, de moartea care îi pândea

din hăurile vinete. Corabia plutea cu greu. Părea în noapte, o fantomă, care aici urca pe creste, şi-aici se prăbuşea sub valuri.

Şi înfruntând acea furtună, au plutit fără de răgaz, spre coastele normanzilor.

Aici ar fi de povestit că şi Ludwig cu fiul său, plecând cu prada din castelul regelui Hetel, au avut parte pe drum doar de furtuni.

Şi fiind vasele prea-ncărcate cu-atâta pradă: avuţii, aur, obiecte, stofe scumpe şi cele şaizeci de copile, abia puteau înainta, căci vântul le bătea în faţă. De-aceea Ludwig hotărî să s-abată din drumul lor şi să găsească o insulă unde să facă un scurt popas.

Dar Hetel, Herwig, Sigfrid, Ortwin şi ne-ntrecutul bătrân Wate, cu oastea lor de cavaleri, îi urmăreau neobosiţi.

Voiau să apuce să se bată cu răpitorii chiar pe mare, până când ei nu ajungeau în întăritul lor Nordland. Acolo nu puteau pătrunde. Aveau doar o corabie. Şi nici gând nu putea să fie ca să-şi refacă marea flotă pierdută lângă Niderlanda, încă mulţi ani de-atunci încolo.

Şi plutind ei, cum povesteam, au întâlnit nişte pescari. Iar aceştia văzuseră corăbiile normanzilor trase pe-un ţărm de insulă. Era insula Wolpensand.[146]

De-acolo hotărâse Ludwig să-şi ducă pe-ndelete prada până în ţara lui normandă, când se va potoli furtuna.

Hetel a poruncit îndată să se îndrepte cârmele către insula Wolpensand. Au plutit dar, nu multă vreme, şi Herwig i-a strigat lui Hetel:

— Iată-i! Piraţii nordului, într-adevăr, se-află-aici, au

acostat în Wolpensand. Îngăduiţi, o, rege Hetel, să-ncepem lupta chiar acum.

— Săriţi pe ţărm, a grăit Hetel, şi nu vă-nduioşaţi de nimeni care va cere îndurare... Tâlharii mi-au răpit copila, pe Hildeburg – prietena ei – iubita inimii lui Ortwin, şi-averile din Matelana.

— Logodnicele noastre sunt acolo-n tabăra lui Ludwig, în braţele normanzilor, şi noi vrem să le răzbunăm! au strigat tare cavalerii.

Şi lupta a-nceput îndată cu-o furie nemaiîntâlnită. Armurile şi căştile lovite de securi şi spade, de lănci şi pietre, scânteiau. Iar gemetele de durere ale oştenilor căzuţi umpleau tot cerul nordului.

Întreaga zi ei s-au luptat. Şi cântăreţii povestesc că de atâtea izbituri săbiile se-nroşiseră, parcă erau vârâte-n foc. Nici dintr-o parte, nici dintr-alta, nu dădea nimeni înapoi. Ba, parcă se-ndârjeau mai mult.

În acest timp veni şi noaptea.

Jerbele de scântei ţâşneau din săbiile înroşite pe ţărmul mării-n Wolpensand, ca-n fierăria unde Surt, gigantul înfricoşător,[147]

îşi pregăteşte armele să lupte cu zeii germani şi să-i doboare din înalt. Totuşi scânteile acestea nu puteau risipi întreaga întunecime ce cădea ca un linţoliu peste zi. Pe cer nu se vedeau nici luna, nici stelele strălucitoare.

Iară în noaptea tot mai neagră, nimeni nu mai era în stare să desluşească-n vălmăşag cine era, sau nu, duşman. Prietenii îi loveau pe prieteni. Şi sângele curgea-n zadar.

Încât măcelul a-ncetat.

Abia se potolise lupta, şi cavalerii se găteau pentru

odihnă, desfăcându-şi armele lor zăngănitoare, alţii legându-şi rănile, când peste locurile luptei s-a auzit un glas puternic:

— Hei, rege Ludwig, te-am căutat întreaga zi în bătălie. Dar te-ai ascuns ca un mişel. Te temi să dai ochii cu mine? Jefuitor, tâlhar de rând, care ataci femeile când nu-s acasă luptătorii! Vino, de-ai cât de cât obraz faţă de cavalerii tăi... Vino să ne-nfruntăm în săbii!...

Strigase Hetel spre normanzi.

Un murmur viu s-a înălţat din tabăra duşmanilor. Cu astfel de cuvinte grele nu mai fusese înfruntat nicicând vreun alt rege normand.

Ludwig a şi luat sabia şi a răspuns din cortul său:

— Viu, rege Hetel, nu ai teamă. Viu ca să-ţi sap aici mormânt...

Şi, la lumina focurilor din cele două tabere, s-au arătat Ludwig şi Hetel purtându-şi săbiile-n mâini.

Hetel avea pe cap un coif, împodobit cu-aripi de-oţel. Lui Ludwig îi lucea pe frunte coroana de rege normand.

S-au repezit ca nişte lupi.

Furtuna se mai potolise. Marea gemea încetişor, ca fiara după ce-i rănită, şi lingea ţărmul nisipos. Şi aerul era ca plumbul. Atârna greu şi mohorât peste tărâmul nordului.

Nici la un pas n-ar fi zărit Ludwig pe Hetel, hegelingul, de n-ar fi fost aprinse focuri în taberele oştilor.

Şi săbiile s-au izbit. Din ele-au izbucnit scântei. Şi după-o luptă de trei ceasuri, unul pe altul s-au rănit. Hetel a căzut jos, pe pietre. Armura lui era cam grea. S-a ridicat însă gemând şi iar s-a repezit spre Ludwig.

Până la urmă însă Ludwig a izbutit să îi înfigă lui Hetel lancea sub bărbie.

Bătrânul rege-al Matelanei a-ngenunchiat şi, horcăind, şi-a plecat capul spre pământ. Wate a şi sărit atuncea, cercând să-l sprijine pe rege. Dar Hetel i-a şoptit o dată cu ultimul suspin al său:

— Wate, aştept să mă răzbuni!...

Lui Wate i s-a scurs pe chip o lacrimă până în barbă. Nu lăcrămase niciodată acest puternic luptător.

— Fii sigur, rege, c-am s-o fac. Închide ochii liniştit. Wate îşi va păstra cuvântul. Ludwig o să-şi sfârşească viaţa sub mâna şi sabia mea... i-a rostit el cu glas adânc.

Apoi l-a ridicat pe Hetel şi l-a purtat domol, în braţe, spre focul hegelingilor.

Toţi cavalerii îl urmau, alături de Ortwin şi Herwig, cântând un cântec vitejesc, rămas din timpurile vechi.

Dincolo-n tabăra vrăjmaşă, Gudrun şi cu soaţele ei ascultau cântecul acela în care se vorbea de Odin, cel ce-i primeşte pe războinici. Iară walkiriile sale le-ntind cupe cu hidromel.

Ştia că-i cântec pentru morţi.

Auzise şi bătălia, şi clinchetele armelor.

Dar nu putea de loc să creadă că cel răpus e tatăl său.

Sta-n cortul ei şi asculta, strânsă-ntre fetele răpite din Matelana, de normanzi. Un fior rece-o scutura.

Iară inima i se strânsese ca sub o volbură de gheaţă.

Sta-n cortul ei şi tremura.

Şi regele normanzilor era destul de greu rănit. Sângele îi curgea din braţ. Dar fiul său îl ajută să se întoarcă până-n cort, unde îl obloji cu grijă.

— Hartmut, îi spuse regele, după ce rana se închise. Pe cât mă pricep eu la lupte, mâine în zori vom fi învinşi. În tabăra lor este Wate. De el mă tem eu cel mai mult... Furtuna s-a cam potolit. Sunt de părere să plecăm acum cât ei sunt tulburaţi şi nu au timp să privegheze corăbiile de la ţărm.

— Va fi aşa cum porunceşti, a răspuns Hartmut tatălui.

— Ai grijă ca pe nesimţite... să ne urcăm şi să pornim. Lasă aicea corturile, să nu se ştie c-am plecat...

— Dar Gudrun s-ar putea să strige, şi să-i vestească pe ai săi...

— Ameninţ-o că de-o să strige le omorâm pe Hildeburg, ca şi pe celelalte fete... De mila lor ea va tăcea...

Cum a cerut regele Ludwig, aşa a poruncit şi Hartmut. Şi spre norocul lor bătea vântul spre Ţara Nordului.

Încet, încet, s-au strecurat, s-au urcat iute pe corăbii, au întins toate pânzele, şi au plutit către Nordlanda.

Spre dimineaţă, hegelingii au ridicat un rug uriaş. L-au aşezat, pe rug, pe Hetel, cântându-i cântece de jale.

Şi Ortwin, cu o faclă-n mâini şi cu durerea strânsă-n piept, a aprins crengile de pin.

Focul a izbucnit uşor, licăritor şi cu scântei, învăluind trupul lui Hetel. Cenuşa lui au aşezat-o într-o urnă scobită-n piatră, clădind deasupră-i o movilă, în care au înfipt o lance.

Apoi, neîncetând să cânte, cavalerii şi-au pus din nou căştile lor grele, de fier, şi s-au întors către

duşman. Dar pas de unde să-l mai ia.

Mai erau corturile-n zare, însă normanzii nicăieri.

Au cercetat loc după loc, prin Wolpensand, şi n-au găsit nici rămăşiţă de normand.

Plecaseră, neîndoielnic.

Herwig era cel mai furios. Fusese-acolo, lângă Gudrun, şi-acuma iarăşi o pierdea.

— S-o luăm îndată după ei şi să-i ajungem, să-i lovim! îşi îndemna el cavalerii. Ortwin, tu ne vei însoţi?...

— Sigur că da, glăsuia Ortwin. Ludwig şi Hartmut vor plăti crimele ce le-au săvârşit... Wate, să ne gătim de drum!...

Sigfrid, regele din Morlanda, era gata, de-asemenea, să-i însoţească pe regele din Niderlanda şi pe Ortwin de Matelana.

Bătrânul Wate-şi înălţase flamura spre oştenii săi, când iarăşi Horand, cântăreţul, s-a dus în faţa regilor, spunându-le în acest fel:

— V-am sfătuit şi-n Niderlanda ca să nu faceţi nedreptatea ele a răpi corabia acelor bieţi oameni fugari. N-aţi ascultat, şi iată, Hetel e sub movila de pe ţărm. Gândiţi-vă că-n vremea asta normanzii s-au depărtat mult. Şi vântul, care-a bătut ieri spre miazănoapte, s-a-ntors. Astăzi ne este împotrivă. Până s-ajungem în Nordlanda, Ludwig va fi la adăpost. Castelul va fi apărat. N-o să putem să debarcăm. Oştenii ne sunt osteniţi. Să ne întoarcem. Şi să-ncepem să construim o nouă flotă. Să pregătim alţi cavaleri. Şi astfel vom putea-ntr-o zi să debarcăm noi în Nordlanda. Pe Ludwig să-l urcăm în lănci...

Cei trei regi au rămas pe gânduri. Cântăreţul ştia ce

spune. Drumul nu le era cu spor. Pierdeau zadarnic alţi oşteni.

Sigfrid a rostit cel dintâi:

— Horand a spus doar adevărul...

Ortwin a întărit şi el:

— Cred că Horand are dreptate...

Şi Herwig, cel mai îndârjit, a trebuit să se supună părerii celorlalţi doi regi, pentru că singur n-avea cum să mai ajungă până-n nord.

Plini de mâhnire, cei trei tineri, cu cavalerii ce-i aveau, s-au dus către corabie.

Au plecat – Sigfrid în Morlanda, Ortwin spre Matelana lui, şi Herwig către Niderlanda.

Nu au rămas în Wolpensand decât câteva corturi goale şi o movilă de pământ, având o lance-nfiptă-n ea.

La despărţire, cei doi tineri, Ortwin şi Herwig şi-au jurat că orice-ar fi să se întâmple, să se întoarcă într-o zi şi să-şi scape iubitele din ghearele duşmanilor.

— Cunoscând dar acestea toate, spuseră minesengerii, să ne întoarcem iar la Gudrun, la Hildeburg şi celelalte copile de la Matelana.

Aflaseră pe drum că Hetel fusese doborât de Ludwig. Gudrun plânsese disperată.

Ajunse apoi în Nordlanda, la ţărm au fost întâmpinate de Gerlind, soţia lui Ludwig, şi de Ortrun, copila ei.

— În sfârşit, a rostit regina, fiica lui Hetel cel trufaş binevoieşte să coboare pe ţărmul unui prinţ normand... Şi, izbucnind în râs sălbatic, mândra Gerlind a mai urmat: Ce zicea tatăl tău, fetiţo? Că Ludwig e vasalul

său, şi Hartmut, viteazul meu fiu, nu este demn de mâna ta? Ei bine, a sosit şi vremea ca să te rogi tu singură de Hartmut să-ţi fie bărbat.

Gudrun abia se coborâse pe ţărmul aspru din Nordlanda. Durerea pentru tatăl ei o mistuia până-n adânc. Nu ştia ce-i aduce soarta aici, în Ţara Nordului, şi totuşi s-a întors spre Gerlind şi a privit-o drept în ochi:

— Vă înşelaţi! i-a spus reginei. Eu sunt logodnica lui Herwig! Şi am să fiu soţia lui. Herwig nu este un războinic din cei ce jefuiesc cetăţi, când sunt plecaţi apărătorii. Nu luptă cu femeile, nu lasă pruncii-nfometaţi, şi mamele jelind amar. Şi totuşi, nu mă aşteptam din partea voastră, doamnă Gerlind, să insultaţi pe o prinţesă, în loc să-i uraţi „bun venit”, cum este datina la noi...

Gerlind a pus mâna pe spadă. Şi capul blond al dulcei Gudrun ar fi căzut atunci în mare, de nu ar fi oprit-o Hartmut.

— Mamă, a glăsuit reginei. Eu am făcut, e drept, o crimă, doar ca s-o dobândesc pe fata regelui hegelingilor! Şi nu doresc s-o pierd acum, prin vorbele necugetate pe care le-aţi schimbat voi două... Ortrun!... a grăit sorei sale, te rog, ai grijă tu de ea. Cu vremea se va îmblânzi şi va primi să-mi fie soaţă. Du-te, Gudrun, du-te cu Ortrun. Poţi să o iei pe Hildeburg şi poţi să iei şi alte fete din cele-aduse în corăbii să te slujească, să te simţi, la noi, la fel ca şi în Matelana...

Aşa a-nceput, în Nordlanda, captivitatea-ndelungată, în care Gudrun a zăcut vreme de treisprezece ani.

La început, Gudrun a fost tratată ca un oaspete. Lângă ea şedeau Hildeburg şi toate celelalte fete. Ba,

după cât se povesteşte, se-mprietenise şi cu Ortrun, sora cea mică-a prinţului. Ortrun era gingaşă, bună. Se-nduioşa până la lacrimi de soarta fetelor răpite. Iară Gudrun îi era dragă şi încerca s-o mângâie. Cânta ca să-i aline dorul de mamă, frate şi logodnic.

— O să vă-ntoarceţi într-o zi, spunea Ortrun către Gudrun. Fratele meu va înţelege că tu nu poţi să-l îndrăgeşti. Şi am să-i mai vorbesc şi eu. El nu-i atât de rău cum pare. Luptele l-au asprit prea mult. Mai greu va fi cu mama noastră. Regina Gerlind e prea mândră, şi s-a simţit greu insultată, când tatăl tău, regele Hetel, l-a izgonit din Matelana pe Hartmut care te peţea... Dar o să treacă toate astea. Sunt sigură că o să treacă... Haide acum să ne plimbăm cu toate fetele pe ţărm şi să privim mânia mării...

Ortrun o lua de gât pe Gudrun, o-mbrăţişa cu dragoste şi-i dezmierda părul de aur, ce-i luneca-n cosiţe lungi şi mătăsoase, pân' la glezne.

Uneori însă, venea Hartmut. Ce-i drept, era politicos, însă întunecat la faţă, şi ochii-i scânteiau sub frunte, ca două flăcări albăstrii.

— Gudrun, de ce nu te-nvoieşti să-mi fii soţie, şi, curând – când se va stinge tatăl meu – regina mea peste Nordlanda. Tu ştii că luptătorii noştri stăpânesc toate apele. Iar eu voi fi stăpânul lor. Vei fi regină peste regi. Uită-l pe Herwig. E departe. Din Niderlanda nu mai vine nimeni aicea să te scape. Tu, Trandafir al Nordului, eşti cea mai potrivită soaţă pentru un luptător ca mine. Fii înţeleaptă, te supune... Şi am să-ţi fac o nuntă mare, cum nu s-a mai văzut pe lume. Iară la nuntă am să-ţi dau un munte-ntreg de nestemate. Îl am ascuns în tainiţe pentru aceea ce va fi soţia şi

stăpâna mea. Nicio regină n-o să aibă veşminte mai costisitoare, din catifele şi mătăsuri, podoabe de argint şi aur, sute de cai negri ca noaptea, cu care poţi călători pe nesfârşitele-mi întinderi, sub ceţurile nordului. Ba îţi voi face şi-un castel mai-nalt decât oricare altul, şi-l voi podi cu mozaic, ca regii de la miazăzi; pe-acoperiş voi pune aur şi îţi voi face o grădină chiar în castel, cum am aflat că ar avea regii mauri. Primeşte doar să-mi fii soţie, şi nu mă umili prea mult.

Gudrun îi asculta cuvântul. Ochii i se uscau de plâns şi faţa i se împietrea. Îşi strângea pletele la sân, se ridica, şi, cu mândrie, îi răspundea prinţului Hartmut:

— Nu eu te umilesc pe tine, deşi ai merita s-o fac. Cuvântu-mi ar putea să fie ca piatra sură, colţuroasă, să te lovească în obraz, chiar dac-ar fi să-mi aflu moartea, după aceea, de la voi... M-ai luat din casa părintească, pe care-ai jefuit-o toată. Şi, mai ales, m-ai dspărţit de Herwig, logodnicul meu, căruia eu îi voi rămâne credincioasă până la moarte. De ce nu vrei să îndrepţi răul pe care tu mi l-ai făcut? Să ne laşi să plecăm acasă, şi-apoi să se încheie pace? Tu nu poţi înţelege, Hartmut, că răul ne-ndreptat aduce întotdeauna un alt rău? Nădejdea voastră stă-n aceea că Herwig nu va îndrăzni să vină-n întăritul Nordland! Credeţi că el nu va-nfrunta pe aprigii oşteni normanzi, fiindcă voi ştiţi că n-are flotă, că e un rege prea sărac. Dar nu vă legănaţi în vise nici tu, nici mama ta, Gerlind. Chiar dacă nu sunt lângă Herwig, chiar dacă nici nu voi mai fi, mă simt a lui cu sufletul. Lanţul cel dulce-al dragostei ne-a legat strâns pe amândoi. Ş-aşa va fi pe veşnicie. Te rog acum însă să pleci, să mă laşi

iară singură, să nu mă întristezi mai mult.

Şi Hartmut, Hartmut îndrăzneţul, lovit de vorbe-atât de grele – recunoscând că-i adevăr în tot ce-i spusese copila smulsă de el din Matelana – îşi aplecă pe dată fruntea, ieşind afară din odaie.

Regina Gerlind îl văzu şi crunt se mânie în sine.

Era nespus de rea regina. Ochii îi erau ca de şarpe, şi gura, cu buze subţiri, scotea doar cuvinte de hulă.

Toţi luptătorii din Nordlanda, cât erau ei de îndrăzneţi, simţeau o teamă-n inimă, numai când o vedeau pe Gerlind. Căci ea se supăra prea lesne, şi-atunci pe nimeni nu ierta. Pe Ludwig ea-l făcuse crud. Ea îl silea pe prinţul Hartmut să fie neîndurător. Ea-i trimisese-n Matelana, să o răpească pe Gudrun. Şi-acum, văzând pe fiul ei izgonit iarăşi de copilă, se mâniase şi mai rău.

Prin vorbele-i meşteşugite, îl îndemnă pe prinţul Hartmut să plece la un nou război, cu oştile, pe-ntinsul mării.

— Pleacă, şi lasă-mă pe mine să o înduplec între timp, îi glăsui regina Gerlind. Când ai să te întorci acasă, ea singură se va ruga... Da, în genunchi se va ruga, să te-nvoieşti a-i fi tu mire...

Hartmut a plecat la război, precum îl îndemnase Gerlind şi cum încuviinţase Ludwig. Corăbiile-i au umplut marea. Şi în corăbii, luptătorii, înarmaţi, dârji şi fioroşi, cântau cu glasuri groase astfel:

— *O! Halala! Pe lumea asta*
Noi suntem regii mărilor,
Săbii de aur vrem s-avem,
Şi cele mai frumoase fete

Să ne danţeze-n danţ vioi,
În timp ce vom sorbi din cupe
Licoarea dulce: hidromel.
O! Halala! Pornim la luptă.
Coastele s-or împurpura,
Curând, de focurile noastre
Şi sângele care va curge...
O! Halala! Pornim la luptă
Noi suntem regii mărilor...

Dar abia dispărură-n zare corăbiile, având la proră capete mari, verzi, de balaur, abia de se topiră-n ceţuri lucirile de lănci şi săbii, şi glasurile aspre, groase, se mistuiră-n depărtări, că Gerlind se şi repezi în încăperile Gudrunei.

— Nu ai primit să fii regină... ei, bine, vei fi slujnică! îi strigă fetei, cu mânie.

— Mamă! se ridică Ortrun numaidecât în apărare. Nu este drept... Ce vrei să faci?

— Tu, Ortrun, îi mai rosti Gerlind, ai dovedit o slăbiciune ne-ngăduită pentru Gudrun, ce ne jigneşte pe noi toţi... Vei sta de astăzi înainte închisă în odaia ta. Cu Gudrun nu mai poţi vorbi. Pieri dinainte-mi chiar acum!...

Şi apoi Gerlind porunci ca fetele din Matelana să-şi schimbe-ndată toate rochiile cu haine proaste, peticite.

— De-azi-nainte o s-aveţi grijă de păsări şi de porci. Veţi locui cu slugile! ţipă regina mai departe. Iară Gudrun va spăla rufe, şi va dormi, nu-n încăpere, ci jos, în grajdul vitelor, pe paie umede, murdare!

— Dacă îi hotărâţi Gudrunei această nemiloasă soartă, vreau s-o împărtăşesc şi eu! zise şi Hildeburg,

daneza. Fratele ei, Ortwin, acela ce stăpâneşte Matelana, îmi este drag, iar eu, cu Gudrun, de mici am crescut împreună, nedespărţite niciodată.

— Bine, de ţii atât la ea, şi nu vreţi să vă despărţiţi, dormi şi tu, Hildeburg, în grajd! Dar veţi spăla-mpreună rufe. Şi nu uita că în curând vine toamna cu ploile. Apoi şi iarna, când pe-afară va ninge şi va îngheţa. Ce zici? Acum mai dormi cu Gudrun?

— Adevărata prietenie nu se-nspăimântă nici la greu, i-a dat răspuns trufaşei Gerlind, prinţesa Hildeburg, daneza.

Şi, precum a hotărât Gerlind, toate fecioarele răpite au fost îndată coborâte în încăperea slugilor, iar Gudrun şi cu Hildeburg într-un grajd vechi, dărăpănat.

Venise toamna cea vrăjmaşă. Marea vuia şi se izbea, ca un balaur negru-vânăt, de stâncile Ţării de Nord. Şi, printre stânci, în haine rupte, desculţe şi mai mult flămânde, Gudrun şi Hildeburg spălau, zi după zi, rufele-n mare. Mâinile le-ngheţau în apă. Vântul le biciuia obrajii. Şi-adeseori cădeau pe cale, când se-ntorceau către castel, împovărate tot mai mult, cu muncă, de regina Gerlind.

Noaptea, când se culcau trudite, n-aveau cu ce se înveli, şi tremurau ca două frunze, până în ziua următoare, când, nedormite, se sculau, luau legăturile cu rufe şi se porneau iar către mare.

— Gudrun, grăia câteodată cu deznădejde Hildeburg, priveşte c-a trecut şi toamna. A venit iarna cea geroasă. Pământul tot e îngheţat. Şi primăvara se apropie. Curând apoi va fi şi vara, când bărcile normanzilor or să se-ntoarcă de la pradă. Hartmut, sătul de aşteptare, te va sili atunci la nuntă. Şi pe noi

ne va mărita cu luptătorii lui sălbatici. Ce-o fi cu Herwig şi cu Ortwin? Poate că nu vor mai sosi!

Şi Hildeburg o lua pe Gudrun de gât şi începea să plângă.

— Nu trebuie să ne lăsăm pradă tristeţei, Hildeburg. Herwig, desigur, va veni! Şi cu el va sosi şi Ortwin, fratele meu, iubitul tău, îi spunea Gudrun prietenei. Fii tare, draga mea, fii tare! Mai e puţin şi vom scăpa...

Şi cântăreţii povesteau, în vremurile de demult, că-n acest fel a trecut vara.

Şi-au mai trecut şi alte veri. Hartmut s-a-ntors cu luptătorii. Au adus iarăşi pradă multă şi fete – care mai de care mai mândre, mai încântătoare. Dar Hartmut nu voia să ştie decât de Gudrun cea frumoasă, de Trandafirul Nordului, cea prefăcută-n slujnică de mama lui, de cruda Gerlind.

Şi ea îl înfrunta mereu.

— Va veni Herwig, îi spunea. Şi mă va lua-ntr-o bună zi. Sunt sigură că va veni. Decât să fiu soţia ta, mai bine mor pe ţărmul mării!

— Atunci să moară, zicea Gerlind, aflând ce-i răspunsese Gudrun fiului său, prinţului Hartmut. Şi o punea la munci mai grele, s-o nimicească mai curând.

Şi au trecut şi alte toamne. Au venit alte ierni la rând. Şi treisprezece ani s-au scurs, parcă s-ar fi târât pe drum. Gerlind se făcea tot mai aspră şi chinuia nespus pe fete. Când viscolul sufla turbat şi îngheţa totul în jur, când fiarele se ascundeau, de spaimă, în bârlogul lor, Gerlind le trimitea pe Gudrun şi Hildeburg la ţărmul mării, cerându-le ca rufele să-ntreacă-n albul lor zăpada.

Nu le ţinea pe-acestea-n viaţă decât dorul de-a-şi

revedea iarăşi căminul părăsit şi pe logodnicii iubiţi.

Gudrun îi arăta atunci prietenei sale Hildeburg inelul scump, micuţ, de aur, pe care i-l dăduse Herwig în seara când s-au logodit. Şi Hildeburg, roşindu-se, scotea şi ea din sân inelul pe care îl primise-n dar de la îndrăgostitul Ortwin.

Şi-aşa doar se mai mângâiau, în toiul nopţilor de iarnă, când valurile se izbeau de stâncile din ţărm, urlând, şi viscolul se strecura şi-n adăpostul lor de lemn, întunecos şi îngheţat.

Acuma trebuie să spunem că în castelul Matelanei, la fel ca şi în Niderlanda, se făcuseră pregătiri.

Herwig nu mai avea răbdare. Era sărac, şi cu greutate putuse să adune aur, ca să îşi facă noi corăbii.

Nopţile, toate nopţile, nu se gândea decât la Gudrun. Se zvârcolea şi făcea planuri cum o s-ajungă în Nordlanda şi cum o s-o îmbrăţişeze pe credincioasa sa iubită.

Oamenii lui, trimişi anume să cerceteze ce se-ntâmplă în ţinutul normanzilor, aflaseră că draga lui îndura chinuri peste chinuri, fiindcă nu se-nvoia să fie noră lui Ludwig şi Gerlindei.

Ortwin şi Wate, de asemeni, pregăteau o oştire nouă. Puţini mai rămăseseră dintre bătrânii cavaleri care fuseseră cu Hetel, regele mort în Wolpensand.

— Oastea pierdută-ntr-un război se-nlocuieşte anevoie, glăsuia cântăreţul Horand. La fel este când tai pădurea. Copacii se doboară lesne, dar alţii se ridică greu.

Numai că Wate se-ngrijise să pregătească noi războinici, chiar din clipa când se-ntorsese din lupta de

la Wolpensand. El strânsese pe toţi băieţii mai mari de şase-şapte ani şi-i învăţase să se lupte cu sabia, lancea şi arcul. Să călărească, să vâslească, să înoate în apa rece, să ia cu asalt zidurile.

Şi-acuma, după-atâţia ani, în Matelana se găsea o oaste mult mai pregătită decât o avusese Hetel.

Primiseră şi ajutoare: corăbii noi şi cavaleri de la regele din Morlanda.

Ceasul cel mare se-apropia.

Veştile alergau mai iute, din Niderlanda în Morlanda, şi de-acolo la hegelingi. Şi prin răvaşe se vorbea numai de Gudrun, Hildeburg, de celelalte prizoniere, ca şi de Hartmut şi de Ludwig, şi, mai ales despre Gerlind, „căţeaua cu părul cărunt şi cu colţii înveninaţi”, cum o numea într-una Wate.

Ceasul cel mare se-apropia!...

Venise iarăşi primăvara. Era pe la-nceputul ei. Sloiuri, ce-i drept, se mai vedeau în mare aproape peste tot. Însă şuvoaiele din munţi curgeau cu coame pe spinare. Şi păsările se-ntorceau la cuiburile părăsite. Soarele ridicase capul său lucitor, de după nori, cătând cu ochii mari spre oameni.

Gudrun cu Hildeburg erau, într-una din aceste zile, pe ţărmul mării şi spălau.

Picioarele le sângerau pe sloiurile de la ţărm. În acea zi ninsese iar. Vântul sufla din miazăzi. Ele spălau cu hărnicie.

Deodată au văzut zburând o lebădă deasupra lor.

Lebădă, în acele zile, când soarele şi-arată chipul, dar vântul încă şuieră, nu mai văzuseră nicicând.

Fetele şi-au înălţat capul. Cosiţele le fluturau.

Şi lebăda le glăsui:

— Dragele mele chinuite, Gudrun şi Hildeburg, să ştiţi că vremea rea se depărtează, şi vor veni zile senine... Astfel le spuse lebăda, şi-ntinzându-şi aripile, se depărtă din nou spre larg.

Ele tot nu se dumireau şi nu puteau să înţeleagă că lebăda care vorbise nu era pasăre de rând, ci era zâna mărilor, care voia să le vestească despre sfârşitul suferinţii pe care o-nduraseră.

— Lebădă!... Lebădă!... mai stai, strigară după ea, în cor, şi Hildeburg, şi blonda Gudrun.

Dar pasărea nu se întoarse, şi dispăru cât ai clipi.

Noaptea aceea fetele se frământară necurmat, gândind la ce-avea să se-ntâmple.

Vestiră şi pe celelalte tovarăşe de suferinţă despre ciudata lebădă venită până în Nordlanda, să le aducă bucurie, şi care – lucru minunat – le cunoştea şi numele.

A doua zi se începu altă viforniţă pe mare. Soarele-şi ascunsese faţa sub nişte nori întunecoşi. Un vânt tăios le muşca trupul celor două sărmane fete, plecate cu mormane grele de rufe, să le spele-n mare.

Din larg, valuri se năpusteau pe ţărm, cu spumă în torente. Şi valurile le-ngheţau mâinile şi picioarele. Iar prin veşmintele subţiri vântul trecea în voia lui.

Pe când spălau cu-atâta trudă rufele celor din castel, Gudrun auzi, dintr-o dată, un plescăit în apa mării.

Ridică fruntea puţintel, şi într-o barcă ea zări doi tineri cavaleri vâslind.

— Hildeburg! Vin doi cavaleri, apucă Gudrun s-o vestească. Priveşte... Vin spre noi cu-o barcă...

— Hai să fugim şi să ne-ascundem, răspunse fata ruşinată. Căci avem rochii peticite, suntem ca roabele,

desculţe, şi cavalerii au să râdă sau au să ne dispreţuiască.

Fetele se şi pregătiră s-o ia la fugă, după stânci. Gudrunei insă îi scăpă din mână o cămaşă scumpă, care era chiar a reginei. Marea o luase şi-o ducea. Dar unul dintre cavaleri prinse cu vâsla rufa albă.

Vântul sufla şi-i răvăşea Gudrunei părul peste ochi. Faţa abia i se vedea. Şi cavalerul întrebă:

— Vă rugăm, nu vreţi să ne spuneţi al cui este acest castel?

— Al regelui Ludwig, normandul, răspunse Hildeburg, daneza. Dă-ne cămaşa, să plecăm...

— Aşadar, e adevărat, se bucurară cavalerii, sărind numaidecât pe ţărm. Ne-a îndrumat bine pescarul cu care am vorbit în larg...

— Dar de-o prinţesă n-aţi aflat – pe nume Gudrun? Nu-i pe-aici? mai spune unul dintre ei.

Gudrun simţi că-şi pierde firea. Coşul pe care îl ţinea îi lunecă, şi rufele se risipiră toate-n valuri.

— Gudrun? şopti încet copila, Gudrun? Ea a murit de mult...

Atunci tânărul nou sosit îşi puse mâinile pe ochi şi începu să hohotească.

— Gudrun?... Gudrun s-a prăpădit?... Nu pot să cred!... Nu pot să cred!... Noi am întârziat prea mult...

— Dar Hildeburg, altă prinţesă? mai întrebă şi celălalt tânăr. De soarta sa nu ştiţi nimic?

— Hildeburg? A murit şi ea, spuse, la rândul său, daneza. Ortwin – căci el era acesta – se făcu galben ca un mort.

Văzând însă prinţesa Gudrun că dragii ei – iubit şi frate – se află-atât de zguduiţi, n-a vrut să-i mai

îndurereze. Şi-a dat cosiţele de-o parte, ţinându-le cu mâna dreaptă, şi apropiindu-se de Herwig, i-a spus:

— Atâta m-am schimbat că nu mă mai poţi recunoaşte, tu, rege Herwig şi logodnic?

— Nici tu pe mine? a rostit şi Hildeburg dragului său, chipeşul prinţ al Matelanei.

— Voi sunteţi? au strigat cei doi, şi ameţiţi de bucurie, nu ştiau cum să le privească, ce să le-ntrebe mai întâi, şi ei înşişi ce să le spună.

Până la urmă, fără vorbe, tuspatru s-au cuprins în braţe.

Şi amândoi şi-au sărutat iubitele cu mâini asprite, aproape goale-n vântul rece şi sub ninsoarea cenuşie, din cerul trist al nordului.

— Haideţi, veniţi cu noi în barcă, glăsui Herwig, mai întâi, strângând-o pe Gudrun la piept. Nu pot să te mai las aici...

— Nu, Herwig... şi nu, dragă Ortwin, spuneau Gudrun şi Hildeburg. Noi nu putem veni cu voi. Mai sunt şi celelalte fete.

Herwig şi Ortwin au zâmbit:

— Poate credeaţi că le-am uitat? Nu. Anii-aceştia n-au trecut, dragele noastre, în zadar. În Niderlanda, Matelana şi în Morlanda s-a făcut o flotă nouă, şi acum venim să vă scăpăm pe toate. Şi mai dorim să pedepsim întreaga crimă săvârşită de Ludwig, regele normand. În largul mării se găsesc corăbiile şi cavalerii, care aşteaptă doar un semn, ca să pornească la atac... Acum plecăm să vestim flota.

Şi-amândoi au sărit în barcă şi s-au îndepărtat de ţărm, fluturând mâinile spre fete.

Ele-au mai stat încă puţin, şi Gudrun i-a spus

prietenei:

— Haide acuma la castel!

— Dar rufele? s-a-ngrozit fata. Stăpâna ne va biciui.

— Robia ni s-a terminat, a grăit Gudrun. Lasă-le! De mâine vom fi libere.

Şi Gudrun a-nceput să râdă, întâia oară de când Hartmut o adusese în Nordlanda.

Apoi au plecat amândouă pe calea-ntoarsă, spre castel.

Regina le-a văzut venind.

— Unde sunt rufele, răspundeţi, slujnice leneşe? Răspundeţi!... De nu, pun să vă biciuiască...

Gudrun i-a dat răspuns reginei, ca-ntotdeauna, liniştită, şi neplecându-se de fel:

— Ar trebui să vă gândiţi, cel puţin azi, cum vă purtaţi cu noi, prinţese-n ospeţie. Şi aş putea să vă vestesc că mâine, poate, eu voi fi stăpână în castelul vostru...

Gerlind a încremenit.

— Vei fi stăpână? a zis ea. Atunci... dacă-nţeleg eu bine... te învoieşti a fi lui Hartmut soţie, începând de mâine.

Şi nemaiaşteptând regina niciun răspuns de la Gudrun, s-a îndreptat spre sala unde sta Hartmut – încruntat – pe-un jilţ şi asculta un cântăreţ spunând povestea despre Tyr, steaua norocului în viaţă, steaua care-i călăuzea pe oamenii din nord, pe mări.[148]

— Feciorul meu, i-a spus lui Hartmut. Cu biciul şi cu suferinţa am îmblânzit-o pe fecoiara regelui omorât de Ludwig. Du-te şi o ia în stăpânire. Va asculta porunca ta...

Hartmut s-a ridicat din jilţ.

— Gudrun? Mi se supune mie, acum, după atâţia ani?

Şi, alergând, s-a dus spre locul unde era Gudrun, în zdrenţe, şi-l aştepta. Ştia că Hartmut o să vină.

— Mi-a spus regina că de mâine doreşti a fi aici stăpână... a grăit Hartmut răguşit.

— Doresc, şi cred că am să fiu, i-a dat răspuns fiica lui Hetel.

Regina se grăbise-n urma prinţului Hartmut, fiul său.

— Aduceţi preotul îndată ca să-i cunune-n seara asta pe Hartmut şi prinţesa Gudrun, porunci unor slujitori.

Hildeburg se uita uimită. Nu cunoştea planul Gudrunei, şi tremura de frig şi spaimă.

— Ce ai de gând? o întrebă.

— Am să-ţi răspund, dar mai târziu, îi murmură Gudrun zâmbind.

Apoi se-ntoarse spre regină: Gerlind, voi m-aţi numit prinţesă. Dar eu mă văd încă în zdrenţe. Să mi se dea deci straiele cu care am venit aici, îi spuse ea, poruncitoare. Prinţesa Hildeburg, de-asemeni, vreau să-şi primească hainele potrivite cu rangul său. Şi toate celelalte fete să fie iar înveşmântate, precum erau în acea zi, când prinţul Hartmut le-a răpit. Nu azi, ci mâine am să fiu în braţele mirelui meu. Dar pân-atuncea vreau să am suita ce mi se cuvine.

Voia i-a fost îndeplinită. Veşmintele le-au fost aduse tuturor fetelor, îndată. Şi Gudrun a plecat spre sala unde se pregătise cina, urmată de-un măreţ alai.

În capul mesei şedea Ludwig, şi, lângă el, de-o parte, Gerlind, de cealaltă, prinţesa Gudrun.

Pe chipul ei se întorsese lumina de odinioară, şi strălucea de bucurie, nu fiindcă se găsea la masă cu

regele şi cu regina, ci pentru că-n curând urma să fie lângă dragu-i Herwig.

După ceremonia mesei, Gudrun s-a ridicat îndată, şi-urmată de alaiul său s-a dus în încăperile unde dormiseră-nainte de a fi fost trimisă-n grajduri.

Acolo, ea şi Hildeburg au povestit şi celorlalte ce s-a-ntâmplat de dimineaţă, cum au venit Herwig şi Ortwin, şi cum le vor elibera, poate chiar în aceeaşi noapte.

S-au strâns apoi lângă ferestre, privind cerul de plumb normand, desigur, cea din urmă oară.

Spre dimineaţă, s-au văzut întâi nişte catarge mici, apoi corăbiile de luptă. Pe punţi se aflau hegelingii, cavalerii din Niderlanda şi cei ai regelui Morlandei.

Pânzele erau vinete.

Trompetele au început să sune tare, de pe ziduri.

Ludwig şi Hartmut au ieşit pe ţărm, cu săbiile-n mâini, urmaţi de luptătorii lor.

Gerlind s-a înarmat şi ea.

Şi minesengerii cântau că lupta care a urmat a fost atât de-ngrozitoare, cum nu se mai văzuse încă, în miazănoapte, pân-atunci.

Wate, cu barba spulberată, şi sabia în mâna dreaptă, căută în primul rând pe Ludwig. Găsindu-l, l-a-ncolţit pe dată. Ludwig s-a tot dat înapoi – până se-mpiedică de-o stâncă, şi acolo Wate-i tăie capul.

— Hetel!... aşteaptă... Vine Ludwig, aşa cum ţi-am făgăduit! a strigat Wate, cu glas gros, spre zările înnegurate, unde credea că e Walhala.

În vremea asta, prinţul Hartmut lupta, la rândul lui, cu Ortwin. Şi fiind un luptător destoinic şi mai puternic decât Ortwin, era mai gata să-l răstoarne, cu lancea, şi să îl ucidă.

Dar chiar atunci fiul lui Ludwig ridică ochii spre castel. Şi în dreptul unei ferestre văzu pe mama sa, Gerlind, dându-i unui oştean o armă, şi înţelese că regina trimisese pe-un ucigaş ca să îi ia viaţa Gudrunei. Îşi dete seama totodată că ceea ce voia Gerlind întrecea orişice măsură, faţă de-o fată chinuită vreme de treisprezece ani.

Şi neţinând seama de sine că se afla-n primejdie, Hartmut îi porunci de jos normandului care pleca să o lovească pe Gudrun:

— Mişelule, n-o asculta pe mama mea, regina Gerlind! Să nu-i faci niciun rău prinţesei, altminteri vei avea de-a face cu mine însumi, mai târziu.

Normandul s-a înspăimântat de-ameninţările lui Hartmut. N-a ascultat-o pe regină. Şi Gudrun a rămas în viaţă.

Această faptă l-a salvat, după aceea, şi pe el, precum se va vedea îndată. Căci Herwig a băgat de seamă că Ortwin e ameninţat de Hartmut, prinţul din Nordlanda. Şi-a sărit iute-n ajutorul fratelui preaiubitei sale, lovindu-l pe Hartmut cu lancea. Era chiar gata să-l răpună. Şi poate îl şi răpunea, dar Ortwin l-a rugat să-l ierte, spunându-i că Hartmut oprise mâna oşteanului normand, trimis la Gudrun, s-o ucidă.

Astfel l-au luat doar prizonier.

La porţile-nalte, de fier, pe care le-ncuiase Gerlind, Wate, cu hegelingii lui, loveau cu-atâta-nverşunare, încât părea că însuşi Tor se coborâse din Walhala şi izbea tare cu ciocanul, dorind să intre în castel.[149]

Porţile au fost sfărâmate. Şi Gerlind, prea înfricoşată, aflând că Ludwig a căzut şi că normanzii sunt învinşi, şi-a pus haine de slujnică, şi a fugit până la Gudrun.

Căzându-i înainte, îi săruta picioarele şi o ruga, plângând, s-o ierte, să o scape de he- gelingi.

Gudrun, cu inimă miloasă, văzând-o în nenorocire, şi-a uitat toată supărarea şi a ascuns-o în încăpere, după o draperie largă. Tocmai atunci intra şi Wate. Necruţător, războinicul a întrebat-o unde-i Gerlind. Şi cum Gudrun n-a vrut să-i spună, Wate şi-a pus oştenii săi să scotocească peste tot, până-au aflat-o pe regină. Degeaba Gudrun l-a rugat să mai amâne pedepsirea. Wate nu s-a înduplecat. El a târât-o pe Gerlind, de sub ochii fecioarei Gudrun, pe scările de la intrare, şi-acolo, dintr-o lovitură i-a despărţit capul de trup.

Voia s-o taie şi pe Ortrun, ca fiind din neamul ucigaş. Abia a apărat-o Gudrun, povestindu-i despre copilă că, încă de la început, îi dovedise dragoste şi îi fusese ca o soră în vremurile de restrişte. Până în ultimele zile nu încetase să o roage pe mama ei să se- mblânzească şi să nu le mai chinuie pe Gudrun şi pe Hildeburg.

Dintre oştenii nordului prea puţini au scăpat cu zile. Castelul a fost ars şi el. Şi toate-ntăriturile au fost sfărmate, nimicite, şi pietrele zvârlite-n valuri.

Wate voia să-i pedepsească şi mai departe pe normanzi. Şi Herwig, Ortwin şi oştenii regelui Sigfrid din Morlanda erau chiar gata pregătiţi să intre în afundul ţării, să jefuiască şi să ardă.

Însă tot Gudrun i-a rugat să mai amâne hotărârea, zicând că îi este dor de Hilda, de mama ei ce o aşteaptă de-atâţia ani, cu-nfrigurare. Să nu mai întârzie deci pe coastele normanzilor.

Numai la vorbele acestea, regii şi cu bătrânul Wate s-au învoit să mai amâne, pentru o vreme, pustiirea

pământurilor de la nord.

Încet, încet s-a stins şi focul. Şi trâmbiţele-au amuţit. Herwig cu Ortwin şi cu Wate, cu fetele eliberate, au pornit către Matelana.

În drum, au făcut un popas pe coastele Wolpsensand, unde-ntre timp se înălţase un monument regelui Hetel, alături de o mânăstire.

S-au plecat toţi şi-au pus coroane la capul celui ce pierise în luptă cu bătrânul Ludwig.

Ca prizonieri, aveau cu ei pe Hartmut şi pe sora lui – pe care-o ocrotea Gudrun – şi zece cavaleri normanzi.

Pe Hartmut a vrut să-l înjunghie de două ori bătrânul Wate, pe când călătoreau pe mare. Dar Herwig iar i-a amintit cum el a scăpat-o pe Gudrun, când mama lui, reaua regină dăduse ordin s-o ucidă. Şi l-a rugat să mai amâne şi-această pedepsire. A doua oară l-a scăpat, de-aceeaşi moarte, prinţul Ortwin, spunând că vrea să-l aibă rob.

Vă-nchipuiţi, de bună seamă, cum i-au primit în Matelana pe-aceia care se-ntorceau – mai ales pe prinţesa Gudrun şi pe prinţesa Hildeburg. Ţărmul vuia de aclamaţii. Wate o însoţea pe Gudrun. Şi fata a căzut la pieptul mult încercatei sale mame.

Mama şi-a luat cu ea copila într-un iatac şi-au stat de vorbă. Şi-au amintit de fostul rege, de zilele de multe trecute. Au plâns şi s-au îmbrăţişat.

Apoi s-a dat un ospăţ mare, la care-a luat parte şi Sigfrid, venit anume din Morlanda. Şi, la acest ospăţ de seamă, Wate, cu glasul răguşit, fiindcă sorbise multe cupe, a început să cânte tare gloria hegelingilor ce pier luptând pe-ntinsul mării şi-n insulele nisipoase, căci ei se urcă în Walhala şi stau alăturea de Odin.

A luat apoi încă o cupă cu hidromel şi a golit-o în cinstea celui îngropat în Wolpensand, sub o movilă, în care a înfipt o lance.

— Hetel! a glăsuit bătrânul, scoţându-şi sabia din teacă, şi stând parcă în faţa umbrei pe care-ar fi dorit s-o vadă. În nord am contenit măcelul, doar fiindcă Gudrun se grăbea să îşi îmbrăţişeze mama. Şi socotesc că am greşit. Căci setea mea de răzbunare nu este încă potolită. Şi cred, Hetel, că nici a ta. Voi face însă din feciorul, pe care l-ai adus pe lume, cel mai războinic dintre regi. Eu îl voi însoţi în lupte şi îl voi sfătui pe Ortwin. Şi nu voi avea linişte până ce ultimul normand nu va plăti, cu viaţa lui, moartea ta de la Wolpensand. Iar Ortwin va avea alături pe Herwig, ginerele tău, ca şi pe Sigfrid din Morlanda. Îi voi sluji pe câteştrei, şi-i voi uni pentru război!...

Spunând cuvintele acestea, Wate şi-a ridicat spre slăvi sabia lată, de oţel, de-atâta ori însângerată, şi-a mai strigat din răsputeri:

— În numele strămoşilor, care nu cunoşteau iertarea, îi voi uni pe tineri pentru război!...

— Uneşte-i, însă pentru pace! a glăsuit atunci Gudrun, ridicându-se de la masă şi apropiindu-se de Wate. Sânge a curs, şi prea destul. Castele-au ars, şi au pierit atâţia prunci nevinovaţi. Nu răzbunare, ci dreptate, iată ce doresc tinerii!

— I-adevărat ce spune Gudrun, a întărit şi Hildeburg.

Şi Hilda a rostit la fel.

— Tu, Wate, nu te supăra, a mai urmat prinţesa Gudrun, lipindu-se de pieptul lui, ca-n vremea când era micuţă şi când Ortwin o necăjea. Tu ne-ai crescut când eram mici. Ne-ai fost asemeni unui tată. Dar suferinţă

a fost destulă. Vrem pace, Wate, nu război...

Şi tot atunci, se povesteşte că ar mai fi sosit acolo, pipăind lespedea cu băţul, şi cântăreţul regilor, Horand, cu părul alb ca spuma de pe întinsul mărilor.

În urma luptelor purtate, bătrânul îşi pierduse văzul.

Şi el a început să cânte cu glasul lin, tremurător:

— Gudrun a noastră-are dreptate. Ascultaţi!... O să vină ziua când oamenii vor azvârli, ca nişte lucruri ruşinoase, săbiile, lăncile, torţele cu care aprind căminurile. Prea mult sânge a fost vărsat din voia asprilor războinici...

Wate privea descumpănit. Dar nu-şi cobora sabia. Cu barba şi părul vâlvoi, se-asemăna cu zeul Odin.

Deodată se-nroşi la chip. O depărtă puţin pe Gudrun, şi glăsui cu glas de tunet, privindu-l cu dispreţ pe Horand:

— Vreţi pace? Asta-i slăbiciune. Cât timp trăieşte încă Hartmut, fiul lui Ludwig şi-al Gerlindei, va nutri-n inima-i de fier ură faţă de Matelana şi de noi, care l-am învins... Vreau răzbunare pân-la capăt... Gudrun, tu nu te-amesteca în treburile regilor... Şi tu, Horand, mai bine taci. Nu-i niciun drum spre prietenia cu cei din nord. Aşa să ştiţi!...

Gudrun privi întâi la Wate, apoi la Herwig şi la Sigfrid, şi spuse tuturor astfel:

— Întotdeauna e o cale ce duce către prietenie. Şi datoria cea dintâi a unui rege ar trebui să fie tocmai de a afla această cale. Mă ierţi că am vorbit şi eu, amestecându-mă, nu, Wate? – în treburile regilor!...

Oaspeţii s-au pornit să râdă. Cupele iarăşi s-au umplut. Prinţesele au dănţuit. Dar vorbele ce s-au rostit nu le-a putut nimeni uita. Şi tot mai mult îşi

făceau drum, spre inimile tuturor, cuvintele prinţesei Gudrun.

Mai toţi doreau să fie pace, afară doar de-unii războinici, precum era bătrânul Wate!

Dar cum puteau să fie Hilda, Herwig şi Sigfrid foarte siguri că Hartmut, dac-ar fi fost liber, n-ar fi pornit, un nou război? Astfel se întrebau cu toţii. Şi nimeni nu găsea răspuns.

Cu toate astea se-auzise că Hartmut era vizitat de-o altă principesă: Hergart.

Hergart era sora lui Herwig. Cât timp fuseseră plecate Gudrun şi Hildeburg în nord, doar Hergart de-o mai mângâiase şi îi ţinuse de urât reginei hegelingilor. Şi ei îi era tare milă de acest prinţ rănit normand.

Hartmut fusese greu lovit în bătălia lui cu Herwig.

Când l-au adus în Matelana se afla în primejdie. Căci rănile-i erau deschise şi avea mare fierbinţeală. Vracii spuneau că va muri.

Ortrun primise-ncuviinţarea să-şi îngrijească fratele. Iar Hergart s-a împrietenit cu Ortrun, chiar de la-nceput.

Amândouă l-au îngrijit pe Hartmut, prinţul de la nord, până ce s-a făcut mai bine. Şi azi aşa, şi mâine-aşa, lui Hartmut i s-a făcut dragă copila ce îl îngrijea alăturea de sora lui.

Fără de ea nu mai putea să stea tihnit o zi întreagă. Inima lui, sălbăticită de aţâţările Gerlindei, se îmblânzea încetişor, şi-n fiecare zi mai mult. Privirea i se înmuia, ca gheaţa într-o zi cu soare.

Sunt vinovat, mărturisea sorei lui Herwig prinţul Hartmut. Mai drept era dacă muream. Aş vrea să-ndrept totul acum, să schimb firea normanzilor, dar

am făcut atâta rău, încât le simt privirile celor din jur, ca nişte lănci.

Ar mai fi vrut ca ea să ştie că-i singura lui alinare pe care şi-o mai poate-afla, dar nu-ndrăznea să glăsuiască. Gemea în sine, şi tăcea.

Într-o zi, după vindecare, pe când şedea el în grădină, cu capu-n palme, pe o bancă, aude-o vorbă cunoscută.

Stăteau de vorbă, pe-altă bancă, regina Hilda şi cu Hergart.

Era o seară minunată. Cerul părea bătut în ţinte de aur şi de pietre scumpe, ca mantia împărătească. Marea vuia încetişor, ca rotta bătrânului Horand.

— Începem să uităm mâhnirea, spunea regina, doamna Hilda. În castelul din Matelana vezi numai tineri fericiţi... Gudrun se va căsători cu Herwig. Ortwin cu Hildeburg, daneza. Sigfrid a cerut-o pe Ortrun... Ortrun e o copilă bună. Merită şi ea fericirea...

— Mai sunt unii nefericiţi! a suspinat prinţesa Hergart.

— De cine vrei să spui anume? s-a mirat mult regina Hilda. Cine mai e nefericit?

— E Hartmut, prinţul din Nordlanda. Suferă mult, o ştiu prea bine. Şi se căieşte preadestul...

— De unde ştii, a zis regina, că suferă atât de mult? Şi ce-i dori tu pentru el?

— Eu?... aş dori să fie liber. Nu cred că va mai face rău...

— Te-nşeli, a grăit iarăşi Hilda. Aşteaptă numai răzbunarea. Oameni ca el nu uită lesne înfrângerile suferite. Urăsc prea mult pe-nvingători.

— Totuşi, a stăruit copila... şi-a mai rostit încă ceva;

dar Hartmut n-a mai auzit cuvintele spuse la urmă.

Din acea zi, prinţul Nordlandei s-a luminat puţin la faţă, şi-o privea cu alţi ochi pe Hergart. Şi nu mai suferea ştiind că Gudrun va fi a lui Herwig, în vara ce se apropia.

Când s-a-ntâmplat, nu prea se ştie. Nu ştiu nici vechii minesengeri. Însă regina i-a chemat pe toţi sfetnicii Matelanei, pe cavaleri, şi i-a-ntrebat:

— Noi socotim că prinţul Hartmut a suferit din plin, pierzându-şi castelul, rudele apropiate şi cavalerii cei mai buni. Şi ar fi bine să-l iertăm. Ce ziceţi? Sunteţi de părere?

— Să nu-l iertăm, a strigat Wate. Fiul Gerlindei, al şerpoaicei, nu merită nicio iertare. Mai bine-i retezam eu capul.

A luat atunci cuvântul Horand:

— Pe cât ştiu eu, a grăit el, prinţul din nord e un viteaz. Mai bine să ni-l facem prieten. De-am mai găsi şi vreun temei prin care să-l legăm de noi...

— Temeiul este şi găsit... a spus, zâmbind, frumoasa Gudrun, privind către prinţesa Hergart, care s-a-mpurpurat de tot.

A mai trecut puţină vreme. Hilda şi-a-mpodobit castelul cu flori, covoare, stofe scumpe şi-aurării scoase din lăzi.

Şi-n faţa cavalerilor, l-a chemat mai întâi pe Ortwin.

I-a aşezat pe cap coroana de rege-al hegelingilor. Şi Wate i-a dat sabia ce o purtase tatăl său. Iar Hilda i-a dăruit mâna prinţesei Hildeburg, daneza, pe care Ortwin o iubea încă de când era copil.

Pe Herwig l-a unit cu Gudrun.

Uralele s-au auzit, spun unii, până în Nordlanda.

După aceea l-a chemat pe regele Sigfrid de Morlanda. Pe el l-a cununat cu Ortrun. Amândoi se-ndrăgiseră. Şi cel din urmă-a-ngenunchiat, în faţa Hildei, însuşi Hartmut. A cerut tuturor iertare, şi-n primul rând frumoasei Gudrun. Ea l-a iertat şi i-a adus de mână pe fecioara Hergart, sora lui Herwig, soţul ei. Şi alte şaizeci de fecioare, care fuseseră cu Gudrun în Nordlanda cea friguroasă, şi-au adus mirii-n faţa Hildei.

Hilda le-a dat încuviinţarea să facă nunta lângă regi, şi pe mirese le-a-nzestrat.

Nunta s-a început cu zgomot, şuvoi de băuturi şi râset.

În Matelana se vedeau pe străzi, pe case, numai flori. Tinerii-ndrăgostiţi danţau.

Cât a durat, nunta, nu ştim. Desigur, multă, multă vreme, însă ce ştim e că la nuntă Gudrun a cerut mirilor să-şi jure unul altuia că-şi vor fi prieteni credincioşi, că nu se vor certa nicicând şi vor păstra între ei pacea atâta cât vor vieţui.[150]

Apoi Ortwin şi Hildeburg au petrecut perechile care plecau spre ţara lor, urându-le la toţi drum bun.

Lacrimi au curs, bine-nţeles, mai ales Hildei, fiindcă Gudrun se depărta din nou de ea. Dar şi-au promis să se revadă cât de curând şi cât mai des.

Marea era strălucitoare, parcă-nvelită în argint. Şi niciun vânt, din cele rele, nu bântuia de nicăieri.

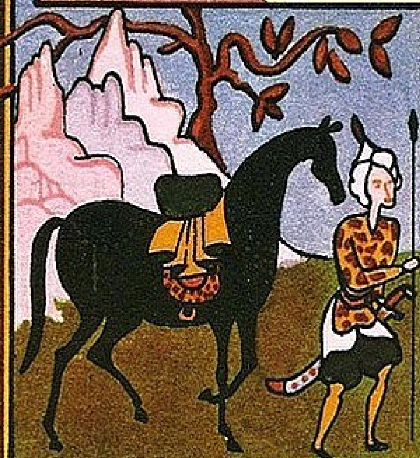
Pe mare-au plutit trei corăbii, cu trei perechi de-ndrăgostiţi, către trei ţări şi trei castele din larga Mare a Nordului.

Şi Horand sta pe ţărm, cătând spre depărtări necunoscute, pe care nu le pot privi decât acei fără de văz. Sta şi cânta încetinel, mângâind strunele de rottă:

— Eu ştiu că o să vie-o zi când strigătele de război vor trebui să se preschimbe, pe veci, în cântece de pace!...

Şi-aceia care-l ascultau, stând, lângă cântăreţ, pe ţărm – mai ales oamenii de rând – spuneau că el are dreptate şi că zăreşte peste veacuri...

Viteazul în piele de tigru

Viteazul în Piele de Tigru

Tot în aceeaşi zi – când minesengerii cântau, pe puntea unei corăbii de pe Rin, legenda înţeleptei Gudrun – pe o potecă-ngustă, şerpuitoare, agăţată de unul dintre munţii prăpăstioşi ai Georgiei[151], urca domol un grup de cântăreţi.

Bărbatul care păşea-n frunte avea în braţe-un ciong.[152]

Ceilalţi duceau cu ei cimpoaie sau tobe. Şi cel din urmă ţinea de căpăstru un cal cu coamă vânătă, ce clătina pe spate doi desagi, în care se găseau veşmintele de lână, călduroase, şi-un cojoc bun de aşternut.

Printre coroanele copacilor se vede-n înălţimi un vultur, şi, doar puţin mai jos de locul unde pluteşte el, ţâşneşte dintre stânci o fortăreaţă.

Pe zidurile ei se află, de strajă, câţiva oşteni, în mâini cu suliţe şi arcuri, care – aşa cum stau, cu căştile rotunde pe cap şi îmbrăcaţi în hainele de zale – seamănă, în bătaia soarelui, cu nişte torţe vii.

— Hei! Cine sunteţi voi? le strigă cântăreţilor, zărindu-i, unul dintre oştenii de pe ziduri. Nu mai înaintaţi un pas, sau veţi primi în piept câte-o săgeată...

Auzind vorbele străjerului, coloana se opri.

Vântul foşnea printre copaci, ţiuind ca-ntr-o zi de toamnă.

Bărbatul, care merge-n frunte, ridică-n braţe ciongul, arătându-l.

Ceilalţi îi repetară gestul, făcând acelaşi lucru cu tobele şi cu cimpoaiele.

— Suntem gruzini, la fel ca voi, glăsui primul.

— Gruzini, adăugară şi ceilalţi. Şi cântăreţi...

— Am auzit, vorbi din nou conducătorul grupului, că preamăritul eristav,[153] având de împlinit porunci de la slăvitul nostru rege, ar fi sosit în fortăreaţă. Iar noi, cum sunt poruncile, am şi venit la fortăreaţă, să-i dezmierdăm urechile cu cântece şi cu poveşti.

— Dacă-i aşa, coborâţi puntea, rosti căpetenia străjii, oştenilor din jurul său. E limpede că-s cântăreţii. Măritul eristav i-aşteaptă...

Cei şase cântăreţi intrară, după ce puntea se lăsă. Legară calul de un stâlp, apoi păşiră mai departe, în curtea mică, întunecoasă, podită cu lespezi de piatră, dreptunghiulare, cenuşii.

Un izvoraş murmura dulce, în partea de apus a curţii, curgând direct din muntele pe care se-nălţa zidirea.

Un canar auriu cânta în colivia lui de fier, înălţând imnuri soarelui ce nu se revărsa aici, decât numai o dată-n zi, la ceasul când venea amiaza.

Şi fiindcă-acum era amiaza, curtea se lumina pe-ncetul. Şuvoiul cald curgea de sus, dezmorţind lespezile reci, izvorul şi bietul canar.

Şi tot în acest ceas ieşi în curte, să se-ncălzească,

---

[153] Eristav, stăpân al unei provincii, în Georgia sclavagistă şi feudală, asemănător, într-o anumită măsură — ca rang şi funcţie administrativă — cu ducii europeni.

mult prea-măreţul eristav, un bărbat vârstnic, uscăţiv, cu nas subţire, coroiat, şi buze galbene, ca iasca.

Acesta era îmbrăcat cu un caftan din stofă scumpă, la guler cu blană de jder. Pe deasupra, purta un şal.

Şi el se aşeză pe-un jilţ adus îndată de oşteni.

Cei şase cântăreţi i se plecară. Eristavul le măsură dintr-o ochire hainele cu mâneci largi şi găitane, cămăşile din pânză albă şi încălţările de piele, legate cu curele lungi.

— Vă aşteptam, le spus el, scurt, ţintuindu-i cu o privire ca de pasăre răpitoare, în timp ce-n jur se adunau mai toţi oştenii de pe ziduri.

Bărbatul care avea ciongul îngenunchie pe-o lespede în faţa eristavului. Şi ceilalţi, ca la o poruncă, făcură toţi acelaşi lucru.

— Stăpâne, zise. Porunceşte! Ştim să-ţi cântăm legende vechi, cum e a regelui Vahtang, acela care, urmărind un fazan roşu, l-a ţintit în locul unde e Tbilisi,[154] şi a întemeiat oraşul. Ştim câte povestiri pofteşti. Dar mai-nainte de orice ştim să-ţi cântăm din Rustaveli[155] – rege-al poeţilor kartveli[156]...

— Cântaţi-mi, dar, din Rustaveli: „Viteazul în piele de tigru”, dete răspunsul eristavul. Altă poveste mai frumoasă nu cred să se mai afle...

— Aşa e, ziseră oştenii. Altă poveste mai frumoasă nu ştim să se mai afle.

Întâiul dintre cântăreţi făcu atunci un semn cu mâna. Şi-o tobă durui mărunt. Un cimpoi îşi vesti intrarea, c-un ţipăt lung, catifelat. Şi toate celelalte tobe îşi împletiră sunetele cu cele-ale cimpoaielor.

Se auzi pe urmă ciongul. Pe strunele-i armonioase, întâiul dintre cântăreţi îşi plimbă degetele lin, făcându-l

parcă să vorbească.

La urmă glasul începu:

— Se povesteşte că-n Arabia, în ţara cea mistuită de arşiţe, domnea cândva un împărat cu numele de Rostevan.

Şi avea craiul acesta avuţii în aur, nestemate şi castele – cât nu se poate-nchipui. Dar toate avuţiile acelea nu preţuiau în faţa împăratului cât Tinatina, fata lui.

Şi asta pentru că, aşa cum a descris-o Rustaveli, n-avea pereche-n frumuseţe, decât cu stelele din cer.[157]

Dar, de era frumoasă fata, la fel de chipeş, se găsea la curtea împăratului un făt-viteaz, cu numele de Aftandil. El străjuia pământul ţării, conducând ostile arabe, el era flacăra pustiului, fulger nimicitor pentru duşmani.

Oh! Fetele, când îl vedeau pe Aftandil, zburând cu călăreţii săi peste colinele arabe, îşi pierdeau cumpătul şi suspinau. Priveau pierdute-n urma lui, dorindu-şi-l toate de soţ.

Numai că el iubea doar una şi-aceea era Tinatina.

În vremea când vă povestesc, craiul se hotărâse însă – simţindu-se cam ostenit – s-o urce lângă el, pe tron, pe multgingaşa Tinatina. Şi-apoi încetul cu încetul, s-o înveţe să cârmuiască, astfel ca, în puţină vreme, doar ei să-i rămână coroana.

Aflând aceasta Aftandil s-a întrebat în sinea lui: „Dacă se va urca pe tron, mai am eu dreptul s-o-ndrăgesc?” „De ce nu? şi-a răspuns tot el. Deşi-s conducător de oaste, neam de emiri, bogat, puternic, stăpân peste-un întreg ţinut, nu-i cer nimic iubitei

mele, afară doar de-un singur drept, acela de-a-i sluji cu cinste. De a lupta-n numele ei, şi de-a muri, de-o fi nevoie, cu chipu-i scump în inimă”.

Deci, după ce craiul arab i-a-ncredinţat copilei sceptrul, aşezându-i cu mâna lui pe frunte coroana de aur, bătută în mărgăritare, după ce i-a dat sfaturi bune, cum trebuie să stăpânească un imperiu atât de mare, a hotărât şi un ospăţ la care să se veselească.[158]

Pe când toţi petreceau în tihnă, iar Tinatina întindea celor din jur – curtenilor şi slujitorilor săi – aur, şi nestemate, pe tipsii (cum era datina arabă), Rostevan s-a posomorât.

Vizirul ţării, Aftandil şi alţi emiri, văzând pe chipul lui Rostevan amărăciune, s-au adunat în jurul său.

— Mărite crai, l-au întrebat, de ce te-ai întristat deodată? Au, poate, nu-ţi este pe plac că Tinatina dăruieşte curtenilor şi căpeteniilor de oaste atâtea pietre preţioase, şi pungi cu bani, şi vase scumpe?

Întâi, craiul n-a vrut să spună de ce-l cuprinsese mâhnirea pe negândite, la ospăţ. Însă văzând neliniştea din ochii dragei lui copile, s-a îndurat să le răspundă:

— Vedeţi voi, anii vieţii mele eu înţeleg că-s pe sfârşite. În urma mea las o copilă. Şi ea-i crescută cu blândeţe, iar vremurile sunt prea grele. Afară de-Aftandil, eu nu văd pe altul s-o poată ajuta, cu braţul tare, la necazuri. Şi chiar el, este mult prea tânăr. Bărbăţia – la noi, arabii – e măsurată prin virtutea de a şti să ţintim cu arcul. Îmi pare rău, dar socotesc să Tinatina n-o să aibă un braţ voinic şi un ochi ager, aşa cum l-am avut doar eu. Socot că un ţintaş ca mine nu mai e-n toată-mpărăţia...

Aftandil a-nceput să râdă.

— De ce râzi? s-a supărat craiul.

Tânărul i-a cerut iertare:

— N-am vrut să te mâhnesc, slăvite. Dar vorbele ce le-ai rostit au făcut să-mi răsară-n minte un gând destul de îndrăzneţ. De nu te superi, ţi-l voi spune...

— Fii fără grijă, i-a spus craiul. Doresc să-ţi aflu acest gând...

— N-ai vrea cumva, mărite crai – pentru a şti care din noi e cel mai bun ţintaş din ţară – să pornim la o vânătoare? Săgeţile ţi le cunoaşte oricine în Arabia. Pana lor este poleită. Şi ale mele se cunosc. Au crestătură la mijloc. Deci câte fiare au să cadă sub arcul tău şi-al meu, vom şti cu cea mai mare uşurinţă...

Craiul l-a-mbrăţişat pe tânăr:

— Îndemnul tău îmi e pe plac. Să ne gătim de vânătoare, mâine, când zorile răsar. Oştenii să ne fie martori. Te voi învinge, Aftandil.

— Mărite crai, cum ţi-a fi voia! a râs tânărul comandant al oştilor Arabiei, privind ţintă spre Tinatina.

A doua zi de dimineaţă, cum fusese-nţelegerea, craiul, voinicul Aftandil, curteni, oşteni şi slujitori, cu arcuri şi tolbe pe spate, s-au şi pornit la vânătoare.

Şi când sălbăticiunile înfricoşate-au năvălit, mânate de hăitaşi, din urmă, cel dintâi craiul le-a ţintit. Apoi voinicul Aftandil. Nicio săgeată nu zbura fără să îşi atingă ţinta.

Fiarele-ngenunchiau străpunse, cu boturile la pământ. Sângele lor uda ţărâna.

Soarele strălucea-n înalt. Un pârâu murmura pe-o vale. Şi Aftandil râdea voios, cu hohote răsunătoare.

— E ceasul când vom număra sălbăticiunile vânate şi vom vedea câte săgeţi lipsesc din fiecare tolbă! hotărî dintr-o dată craiul.

— Martori, treceţi şi număraţi fiarele şi săgeţile! le ceru tânărul comandant oştenilor din urma sa.

Se începu numărătoarea. Şi după ce se termină, văzură că pe Rostevan îl întrecuse Aftandil, căci cel din urmă doborâse douăzeci de sălbăticiuni mai mult decât stăpânul său.

Toţi se-aşteptau ca Rostevan să se arate mâniat.

Dar craiul se înveseli şi porunci să se gătească la umbra deasă, sub copaci, un ospăţ pentru vânători.

Simţea bătrânul Rostevan pe Aftandil ca pe un fiu, şi inima i se-ncălzea, ştiind că draga lui copilă va avea un ocrotitor, aşa cum îi fusese el.

Şi astfel, craiul, Aftandil şi toţi oştenii lor, călări, căutând un loc pentru popas, ajunseră de la o vreme pe ţărmul unui pârâiaş, ce izvora din nişte oaze limpezi şi pline de verdeaţă.

Pe acel ţărm şedea un tânăr întristat, care lăcrăma. Obrazul lui lucea-n lumină, cum este soarele-n amiaz, când se înalţă dogorind şi te orbeşte, de-l priveşti. Iară pe trupul musculos flăcăul avea un veşmânt croit din blana unui tigru. Chiar şi turbanul de pe cap era făcut dintr-o fâşie tăiată din această blană.

La brâu avea o sabie, şi-alăturea un buzdugan. Şi totuşi tânărul plângea şi suspina neostenit.

Durerea lui era atâta de-adâncă şi zguduitoare, încât nu văzu călăreţii, nu le-auzi nici vocile. Şi craiul, minunat la culme de o asemenea-arătare, porunci unui rob să meargă şi să-l poftească pe străin să vie înaintea sa şi să îi spună cine e.

Acesta se şi repezi să ducă vorba craiului. Însă străinul, cufundat în preamâhnita lui gândire, nici nu-l văzu, nici auzi, şi nici nu-i dete vreun răspuns.

„Pesemne mă nesocoteşte!” cugetă craiul Rostevan, şi, mâniat, strigă spre oaste să plece doisprezece oameni şi să-l aducă pe-acel tânăr legat în ştreanguri de mătase.

Şi doisprezece călăreţi şi-au şi scânteiat săbiile, şi-au pregătit frânghiile cu care să-l ia rob pe tânăr, şi-au tropotit spre pârâiaş.

Numai că tânărul acela – purtând pe el veşmânt de fiară – fără măcar să-ndrepte ochii către oştenii craiului, a-ncălecat atunci pe-un cal, care păştea în iarbă, alături.

Oştenii l-au înconjurat, desfăcându-şi frânghiile. Dar cel înconjurat de ei nici nu s-a ostenit să-şi scoată sabia scumpă de la brâu. Ţinea un bici în mâna dreaptă. Şi, când i-a fulgerat cu biciul, toţi doisprezece au căzut, într-o clipită, la pământ.

— Să se pornească toată oastea, a mai răcnit, înfuriat, craiul şi să-mi aduceţi pe străin, să mi-l zvârliţi în pulbere, aici la picioarele mele.

La semnul împăratului, oastea sălbatică, pe cai, se avântă către străinul care pornise-n trap domol spre hotarele Arabiei.

Doar Aftandil nu se mişcă.

El îl privea încremenit, ameţit parcă de o vrajă, pe tânărul înveşmântat în haina galbenă de blană.

Şi oastea, repezindu-se, părea că îl va mătura pe viteazul cel misterios, că-ntr-o clipită îl va lua şi-l va târî până la crai.

Atâta numai că străinul nici măcar nu s-a tulburat.

Sabia-i cu mâner de aur, bătută-n pietre nestemate, a rămas neatinsă-n brâu. Şi tânărul şi-a rotit iarăşi doar biciu-i înfricoşător peste oştirea craiului. Şi aceasta s-a prăvălit parcă lovită de un val.

Apoi s-a dus şi dus a fost...

Calu-l purta ca-ntr-un vârtej.

Până să se dezmeticească Rostevan-craiul şi Aftandil, viteazul în piele de tigru a pierit, parcă n-ar fi fost...

A rămas craiul locului, mai tulburat ca la-nceput:

„Cine-o fi fost acest viteaz? Ce taină o ascunde oare? De ce era atât de plâns? De ce atât de mânios?” Şi cum de nu s-a-nspăimântat de-un împărat cum era el, însoţit de o-ntreagă oaste, şi de-un voinic ca Aftandil?

— Aftandil, tu pricepi ceva? voi să ştie Rostevan.

— Mărite crai, glăsui el. Totul s-a petrecut prea iute. Şi nu pot să să mă dumiresc. De nu ar fi atâţia martori: curteni, ostaşi şi slujitori, aş socoti că am visat... sau că-i doar o închipuire... Văzându-l pe acel viteaz, cu haina din piele de tigru, m-am simţit parcă-nfiorat, n-am izbutit nici să deschid gura, şi să-l provoc la luptă. Ce-a fost nu pot să înţeleg...

Craiul privea posomorit, ascultându-l pe Aftandil.

— De azi-nainte – a rostit el lui Aftandil şi celorlalţi – să ştiţi că eu nu mai am tihnă, până nu aflu desluşit cine este acest viteaz, care e numele ce-l poartă şi pricina durerii lui.

După ce s-au întors acasă, Rostevan a trimis în lume o mulţime de slujitori, să facă tot ce-or fi în stare şi să-l găsească pe viteazul care îi doborâse-oştenii, numai cu plesnete de bici.

Slujitorii au colindat Arabia şi alte ţări, scotocind casele de-a rândul, căutându-l vreme de un an, dar nu l-au aflat nicăieri.

Înapoindu-se pe urmă, slujitorii-au îngenunchiat în faţa stăpânului lor, mărturisindu-şi neputinţa de a-l găsi pe-acel viteaz:

— Stăpâne, oricât l-am căutat, şi cât am întrebat prin lume, n-am putut să descoperim vreun tânăr în blană de tigru... De vrei, poţi să ne pedepseşti, dar noi ne ştim nevinovaţi. Am încercat să te slujim neobosiţi, fără răgaz, aşa precum ne-ai poruncit.

— Plecaţi! le-a şoptit Rostevan, privind spre zări posomorât.

Şi slujitorii au plecat, păşind lin de-a-ndaratelea. S-au dus însă la Tinatina, îngenunchind şi-n faţa ei şi povestindu-i ce-au păţit:

— Crăiasa noastră, i-au spus ei. Tatăl tău este mâniat că n-am putut să-i împlinim poruncile ce ni le-a dat... Mângâie-l tu pe Rostevan...

S-a întristat şi Tinatina.

Ştia că de mai mult de-un an Rostevan mânca doar în silă. Nu mai voia să se-odihnească şi se muncea atât de mult în cugetu-i neliniştit, că însăşi ea, copila lui, prinsese teama că-ntr-o zi tatăl său nu cumva să piară.

Dar dintr-o dată Tinatina zâmbi acelor slujitori ce-i stăteau încă la picioare:

— Nădăjduiesc să-i pot aduce mângâiere tatălui meu... Plecaţi. Nu fiţi îngrijoraţi...

Şi Tinatina l-a chemat tainic pe Aftandil al ei, într-un amurg înfiorat de vântul care susura, de şoaptele pustiului şi clipoceala din havuz, şi i-a grăit încetinel:

— Mă iubeşti tu cu-adevărat, preaîndrăzneţe

Aftandil?

— Mai mult decât flămândul hrana sau decât însetatul apa, mai mult decât iubeşte-arabul oaza-nverzită, răcoroasă, decât iubeşte vraja nopţii privighetoarea cea măiastră. Sunt gata, scumpă Tinatina, să fac orice în lumea asta, doar ca să văd cum înfloreşte zâmbetul pe obrazul tău...

— Atunci ascultă, i-a spus ea. Ştii bine, tata nu mai are linişte să se odihnească din ziua când l-a întâlnit pe-acel străin viteaz şi tânăr, care purta blană de tigru. Vrea să cunoască taina lui. Numai tu ai putea s-o afli. Du-te şi-l caută pe viteaz. Trei ani ai vreme să-l găseşti. După trei ani întoarce-te. De nu vei izbuti nici tu, înseamnă că acea-ntâmplare a fost numai o nălucire, şi-acel viteaz nici nu există. Iar când te vei întoarce acasă doresc să fiu soţia ta.

Şi Tinatina şi-a plecat fruntea ei cea încununată pe umărul lui Aftandil.

Tânărul a cuprins-o atunci peste mijlocul mlădios şi i-a rostit vorbele-acestea:

— Mult preaiubită Tinatina, îmi eşti crăiasă şi stăpână. Însă de-ai fi cea de pe urmă fecioară a pustiului, din dragostea care ţi-o port, aş împlini voinţa ta, de-ar fi chiar să plătesc cu viaţa. Dar nu. Voi fi biruitor, căci tu-mi vei fi mereu în gând. Mă duc acum la tatăl tău ca să-l vestesc ce-am hotărât. Apoi pornesc către ţinutul al cărui domn şi emir sunt, să pun la cale treburile, pe timpul cât voi lipsi eu. Şi după-aceea calul meu va alerga ca vijelia, către hotarele arabe. Pornesc, şi am să aflu taina. Şi dacă nu voi fi în stare, nu merit să fiu soţul tău...

N-a apucat să mai grăiască niciun cuvânt spre el

fecioara, şi-a auzit afară tropot de armăsar zorind ca vântul peste pustiul argintat de razele blânde-ale lunii.

Şi-a zburat Aftandil prin lume, dintr-un hotar în celălalt. Trei ani a tot zburat prin lume, fără să poată da de urma străinului misterios, care purta blană de tigru.

A suferit foamea şi setea, a dormit pe pământul gol, privind lucirea stelelor. A tremurat ades de frig. Şi uneori a fost muşcat, în inimă, de deznădejde.

„Socot că e mai bună moartea, îşi spunea în acele clipe, decât să mă întorc acasă, fără vreo veste pentru crai...”

Şi iarăşi îşi venea în fire, şi singur se îmbărbăta: „Cât timp mai am încă putere, voi lupta fără de răgaz să împlinesc vrerea iubitei şi-ndatorirea ce mi-am luat-o!”

Şi călărea tot mai departe, şi mai departe, către zări...

Călătorind aşa, odată, pe când trecea printr-o pădure, a întâlnit câţiva bărbaţi. Unul din ei era rănit. Abia putea să mai respire. Trupul îi era plin de sânge.

— Ce e cu voi? a vrut să ştie tânărul călăreţ arab.

Şi-acei bărbaţi, tremurând încă, i-au lămurit că erau trei prinţi plecaţi la vânătoare. Umblau fără de slujitori, căci le plăcea să fie singuri. Dar, cu puţin mai înainte, văzuseră într-o vâlcea un tânăr făr de pereche, mândru şi zvelt, voinic ca leii. Călărea pe un cal mai negru decât e noaptea înnorată. Sabia şi-o ţinea la brâu. Privea în jur fără să vadă. Şi, ceea ce era ciudat, purta o haină şi-un turban croite din blană de tigru.

— Unul din noi, au rostit prinţii, i-a dorit hainele şi arma, celălalt calul... Şi acesta, l-au arătat ei pe rănit,

gândea să-l poată face rob. De aceea l-a chemat la luptă... Dar tânărul nu i-a răspuns scoţându-şi sabia din brâu, ci l-a plesnit numai cu biciul, şi iacătă-l cum a ajuns. Nu ştim de mai scapă cu viaţă... Apoi, fără să ne privească, s-a depărtat în trap uşor, cum zboară ceaţa către nori.

— Şi-acuma, spuneţi, unde e? a tresărit ca dintr-un somn emirul din Arabia.

— Priveşte! încă-l poţi zări. Se urcă, printr-o rarişte, colo, spre culmea dealului... i-au arătat ei pe voinicul, pe care Aftandil al nostru de trei ani îl căuta prin lume.

De bucurie, Aftandil ar fi dorit să chiuie, să joace singur prin pădure, dar vreme n-avea de pierdut.

Luându-şi rămas bun de la prinţii care-l plângeau pe cel rănit, porni la rându-i prin vâlcea, pe urma călăreţului, care gonea nepăsător, urcând spre culmea unui deal.

L-a urmărit vreo două zile şi două nopţi, fără oprire. Ar fi putut să-l şi ajungă, pentru că tânărul viteaz în haină din blană de tigru călărea deseori şi-n trap. Dar hotărâse-n sinea lui să fie mai prevăzător.

În cea de-a treia zi văzu că se-apropiau de-un şir de munţi înneguraţi şi păduroşi. La poalele lor se zărea un râu sclipind ca o oglindă. Şi, lângă râu, îşi arăta o peşteră gura sa neagră.

Tânărul în piele de tigru îşi îndreptă calul spre râu, şi, străbătându-l printr-un vad, trecu pe malul celălalt.

Auzind tropotul prin vad, o fată gingaşă, subţire, cum e suliţa trestiei, frumoasă ca un trandafir, dar tristă şi înlăcrimată, ieşi din peşteră pe ţărm şi prinse calul de dârlog.

Voinicul sări de pe cal. Amândoi se îmbrăţişară.

— Surioară dragă, grăi el, Asmata, fiinţă ne-ntinată, am fost iarăşi la ţărmul mării, dar valurile ei albastre nu pot să-mi mai arate drumul către iubita mea furată... pierită ca într-un mormânt...

Astfel rosti frumosul tânăr, îmbrăţişând-o pe copilă. Şi-apoi, cu feţele mâhnite, pătrunseră în peşteră.

Aftandil n-auzea ce-şi spun. El se urcase-ntr-un copac, şi de acolo îi privea, întrebându-se-n sinea lui de tainele ce le-ascundeau toate aceste întâmplări.

Şi, fiindcă nu putea pricepe, rămase noaptea să vegheze, să vadă ce se mai întâmplă în peştera de lângă râu.

Noaptea trecu în linişte.

Spre dimineaţă, tânărul în haina de blană de tigru ieşi iarăşi din peşteră, îşi luă rămas bun de la fată, încălecă pe calu-i negru, trecu râul, prin vad, în goană, şi se pierdu în depărtări.

„Acum cred c-a sosit prilejul să dezleg taina pentru care am plecat din Arabia!” cugetă-n grabă Aftandil.

Şi, coborându-se din locul unde veghease toată noaptea, se avântă şi el pe cal, trecând la rândul său prin vad.

Fata, auzind pasul calului, crezu că poate se întoarce, din cine ştie care pricini, acela care-abia plecase, şi ieşi iar din peşteră.

Când îl văzu pe Aftandil, falnic, cu faţa măslinie, şi înarmat, venind spre ea, o luă la goană ca o ciută:

— Tăriei!... Unde eşti, Tăriei? striga, de spaimă, alergând, şi lacrimi îi curgeau pe chip. Lasă-mă... Lasă-mă... Străine... Lasă-mă, nu te apropia... Îl ruga ea pe Aftandil.

Numai că Aftandil ştia c-acesta, fără îndoială, îi era

singurul prilej de-a afla ceea ce dorea.

Din goană, cum era călare, se aplecă şi prinse fata, o trase lângă el, pe şa:

— Frumoasă fată, spuse el. Nu-ţi fie frică. Nu mai plânge. Sunt un om bun şi n-am venit cu gând ascuns la peşteră...

— Dar cine eşti? se zbătea fata.

— Vei afla-ndată, îi răspunse. Pe-acela care a plecat, zburând cu calul prin poiene, pentru iubita mea îl caut, de trei ani, poate şi mai bine...

Şi, oprind calul, Aftandil se coborî cu fata-n braţe. Îi dete drumul, şi-ncepu să-i povestească cine este, de unde vine, pentru ce. Îi spuse şi de Tinatina, de craiul Rostevan, de toate.

Îi arătă că nu putea s-ajungă soţul Tinatinei, decât dacă dezlega taina.

Fata se linişti pe-ncetul.

— Atunci eşti un medjnun, viteze, îi grăi ea înduplecată, adică un îndrăgostit, ca-n cântecele de demult. Medjnunul nu poate fi decât cinstit, gata de luptă, de jertfă pentru draga lui...

— Sunt un medjnun, răspunse el.

— Dacă-i aşa, îi rosti ea, cred c-aş putea să te ajut. Sper să-l înduplec pe Tăriei, viteazul în piele de tigru, să nu îţi facă niciun rău... Şi, dac-o vrea, ţi-o povesti durerea care-l mistuie...

— Copilă, cum să-ţi mulţumesc? izbucni Aftandil voios, văzând că gingaşa fecioară îi răspundea cu prietenie.

— O fac în numele iubirii, îi răspunse mişcată fata, ascunzându-l în peşteră.

Seara, când munţii îşi aprind coamele verzi sub

purpuriul soarelui care asfinţeşte, şi luna îşi arată chipul din undele mării albastre, Tăriei se-auzi sosind. Calul lui tropoti pe prund.

Asmata îi ieşi în cale, şi, ca în seara dinainte, îi prinse calul de dârlog. Se-mbrăţişară amândoi. Tăriei intră în peşteră, şi copila îi aşternu, într-un ungher, o blană moale, pe care să se odihnească.

În acest timp, i se frigea, pe jar, carne de căprioară, câteva fructe se aflau pe o tipsie de metal, şi apă rece de la râu îl aştepta într-un ulcior.

Dar până să se frigă carnea, Asmata-l luă cu binişorul, spunându-i cât e de grea viaţa, când n-ai alăturea un prieten.

— Tu fugi de oameni. Nu e bine! îi rosti fata mai departe.

— Aşa e! murmură Tăriei. Ce bine este să ai prieteni! Prieteni cari să te-nţeleagă, să-ţi fie sprijin la durere şi bucurie, orişicând.

— De-ar fi vreunul în peşteră, l-ai lăsa tu nevătămat? îl întrebă la urmă fata.

— Îţi jur că astfel m-aş purta...

Atunci Asmata-ntinse mâna şi-l arătă pe Aftandil, ascuns în fundul peşterii.

— Încrede-te în el, Tăriei. E un medjnun, asemeni ţie...

Tăriei i-a dat mâna, frăţeşte. Amândoi s-au cuprins în braţe, legându-se să fie prieteni.

La rugămintea lui Tăriei, cel dintâi tânărul arab începu să-şi istorisească întâmplările vieţii sale.

Focul din vatra încropită în peştera întunecată le zvârlea umbre peste chipuri.

Într-un târziu, Tăriei a spus:

— Văd, o iubeşti pe Tinatina. Dar eu sunt mai nefericit. Tu ştii unde îţi e iubita. Ştii că te-aşteaptă, c-o găseşti la-napoierea ta acasă. A mea însă a fost furată, şi-o caut prin lume necurmat, fără să pot s-o mai găsesc. Marea mi-a-nchis cărările... Ascultă, dacă vrei să afli, la rândul tău, ce-am pătimit...

Şi Tăriei a început să-şi depene povestea lui.

— De loc eu sunt din India... Dar India, deşi e una, era-mpărţită-n şapte ţări. Şase din ele s-au unit de mult sub craiul Parsadan. Numai a şaptea rămăsese încă sub craiul Saridan. Saridan a fost tatăl meu. Şi dorind el ca India să fie mai puternică, şi-a unit şi ţinutul său cu toate celelalte şase.[159]

În semn de cinste, tatăl meu a primit de la Parsadan înalta slujbă de-amirbar, conducător al oştilor. La moartea bunului meu tată, fiindcă atuncea împlinisem vârsta de cincisprezece ani, craiul a socotit că-i bine să fiu numit eu amirbar. Tu zici că eşti conducătorul oştilor din Arabia. După cum vezi, în India, aveam şi eu aceeaşi slujbă. Şi tot ca tine, Aftandil, am îndrăgit-o pe copila celui care mi-era stăpân, pe fata împăratului: draga-mi Nestana-Daredjana. Numele ei se tâlcuieşte prin „Fata-cea-fără-de-seamăn-cu-nici-o- alta-pe-pământ”! Fiindcă, aşa cum credem noi cei care suntem indieni, nu poate fi asemuită decât cel mult cu soarele în frumuseţe, strălucire, lumină binefăcătoare, în tot ce este bun şi drept!

Aftandil sta şi asculta cele rostite de Tăriei, fără să scoată vreun cuvânt. Dar auzind despre Nestana, fata de care povestea Viteazul în piele de tigru, gândul arabului fugea către iubita-i Tinatina. Numele ei se tâlcuia, de-asemeni, în „Rază de soare”.

— Şi, cum spuneam, urmă Tăriei, pentru copila lui, Nestana, Parsadan construi palate cu temelie de bazalt, cu bolta-n licăr de rubine şi cu grădini înmiresmate, cum doar prin vis se pot visa. Privighetori zburau prin ramuri de chiparoşi şi trandafiri împurpuraţi, cum sunt obrajii unei fecioare-ndrăgostite. Iar ape limpezi clipoceau, ţâşnind din largi fântâni de aur.

Ca să vegheze peste toate: peste palate şi grădini, şi, mai ales, peste Nestana, slăvitul nostru împărat pusese pe o soră-a lui, al cărei nume e Davara.

— Să o fereşti de ochi străini, altminteri vei plăti cu capul, îi hotărâse Parsadan.

Cu toate astea, într-o zi, când veneam de la vânătoare laolaltă cu împăratul, eu am zărit-o pe Nestana. Era-mpreună cu Asmata şi alte două slujitoare, care-o vegheau şi zi, şi noapte, după poruncile Davarei, într-un turn al palatului.

Văzând atâta frumuseţe, sufletul mi s-a tulburat. Mi s-a-mpăienjenit privirea. Am ameţit şi am căzut.

Împăratul se-ngrijorase. Vracii nu ştiau ce să-mi facă. Doar eu înţelegeam prea bine că m-am îndrăgostit pe viaţă de fata împăratului.

Ce nu ştiam, era că fata se-ndrăgostise, ca şi mine, cât ne privisem ochi în ochi, o clipă poate, nu mai mult.

După un timp, cu îndrăzneală, Nestana mi-a trimis pe-Asmata cu un răvaş, în care ea mărturisea că mă iubeşte, că ştie tot ce pătimesc şi că va fi numai a mea.

Dragostea ne prinsese-n laţul ei fermecat pe amândoi, şi-Asmata, fata asta blândă, pe care-o vezi aici cu mine, însoţindu-mă la necaz, purta scrisorile-

ntre noi.

Numai că tot pe acea vreme, hataii,[160] neam de trădători, uneltea contra Indiei, gândind că pot să o dezbine. Ţara era-n primejdie.

„Du-te, înfrânge-i pe hatai, îmi mai scria Nestana mea, şi-ntoarce-te cu glorie”.[161]

I-am trimis ştire hanului hatailor să se supună lui Parsadan şi să-nceteze cu uneltirile-i viclene. Însă hanul lor mi-a răspuns că nu-i pasă de craiul nostru.

Am ridicat atunci oştirea şi am pornit către hatai,

Mai înainte de-a pleca, am avut însă fericirea de-a o vedea pe draga mea.

M-am furişat până-n iatacu-i. Asmata m-a călăuzit. Şi am aflat-o pe Nestana odihnindu-se pe o scoarţă din ţesătură ruginie, într-un veşmânt verde ca frunza, şi-alături se găsea o pernă.

Pe pernă m-am aşezat eu.

Fecioara mi-a mărturisit că nu mai poate să-şi ascundă simţirile ce mi le poartă. Şi că de la-ntâia privire schimbată de noi amândoi s-a socotit că mi-e soţie, cu inima, până la moarte.

— Dar înainte de orice, India e-n primejdie. Du-te şi-nvinge-i pe hatai, m-a mai rugat iubita mea.

Dorinţa ei mi-era poruncă, şi zâmbetul ei, talisman.

Cu toată oastea după mine, m-am repezit ca o furtună către Hataia răzvrătită.

În zadar hanul din Hataia a vrut să-mi întindă-o cursă, să mă-nvingă prin şiretlic. Oştenii mei s-au avântat ca ulii între prepeliţe, sângele s-a vărsat ca apa, şi duşmanul a fost învins.

Cei mai mulţi au pierit în luptă, ceilalţi ne-au căzut prizonieri, şi i-am legat de cai cu ştreanguri. Pradă am

luat nenumărată. Şi regele hatailor îmi cerşea viaţa pentru-ai săi, şi pentru sine mai întâi.

Eram rănit, dar nu-mi păsa.

I-am trimis împăratului prada pe-o mie de cămile şi de catâri buni de samar. Iar dragei mele i-am aflat un veşmânt scump, cum nu se vede, dintr-o urzeală de mătase, în ţesătura căreia părea că strălucesc tăciuni şi licăresc mărgăritare.

Aflând de-această biruinţă, Parsadan însuşi a venit să mă întâmpine pe cale.

S-a-ntins o masă ca-n poveşti, şi Parsadan m-a întrebat cum am de gând să-l pedepsesc pe hanul căzut mie rob.

I-am dat răspuns că socotesc iertarea cea mai dreaptă faptă pentru cel slab şi biruit.

Împăratul mi-a dat dreptate, şi i-a dat drumul hanului, să se întoarcă-n ţara lui.

Ce-a fost apoi, arabule, cu greu mai pot să-ţi povestesc. Mulţimea ne-a primit cu slavă, cu strigăte şi cu urale. La fereastră, Nestana mea mă aştepta sorbindu-mă din ochii ei strălucitori. Împărăteasa m-a cuprins, sărutându-mă ca o mamă. Şi împăratul mă lăuda, spunând că-s ca şi-un fiu al lui.

De fericire, nu vedeam nimic din ce se petrecea în jurul meu şi la palat. Gândeam că a sosit prilejul să-i cer mâna Nestanei mele.

...Când împăratul m-a poftit să vin la curte într-o zi. M-a aşezat la dreapta lui, în faţa celorlalţi curteni, şi ne-a vestit c-a hotărât să o mărite pe Nestana.

Soţul ales iubitei mele, de când avea doar patru ani, era feciorul şahului din marea cetate Horezm,[162] cel mai puternic dintre crai, după stăpânul Indiei.

Cortegiul din Horezm sosise. Nunta urma să aibă loc, şi fiul şahului privea prea mult către Nestana mea.

— Nu vreau să fiu decât a ta, spunea Nestana-nfiorată. Şi de mă laşi în braţele celui venit de la Horezm, te socotesc un trădător. Cu tine vreau să-mpărăţesc, după ce tata va muri, nu cu-n străin din altă ţară...

Plângea, şi, deznădăjduită, căta în ochii mei scăpare.

Pe minte mi s-a coborât o ceaţă neagră, ca de moarte. N-am putut să mă stăpânesc. M-am repezit doar cu o sută de oşteni credincioşi – ca vântul – în tabăra Horezmului. Şi, până să se dumirească, mirele din Horezm pierise.

Poţi tu să crezi, arabule, că n-a fost mică supărarea împăratului Parsadan! Dacă eram în faţa lui, mă ucidea, cred, deîndată. N-aş fi îndrăznit să îi răspund.[163]

Însă, cu călăreţii mei, mă aflam dincolo de porţi. Şi nu ştiam că-n vremea asta stăpânul Indiei dăduse poruncă grea unor oşteni s-o pedepsească pe Davara, fiindcă aceasta nu aflase că fiica lui mă îndrăgea.

Davara, fiinţă fără suflet, a biciuit-o pe Nestana, până aproape să-i ia viaţa. A dat-o apoi unor robi s-o ducă dincolo de mare, şi-acolo să o părăsească, lăsând-o pradă fiarelor. Şi ea însăşi, cruda Davara, şi-a vârât un jungher în piept.

Asmata, izbutind să scape din mâinile lui Parsadan, m-a tot căutat până-n cetatea ce-mi rămăsese moştenire de la părintele-mi iubit – şi unde eu mă-adăposteam – rugându-mă s-o scap, prin luptă, pe Daredjana de la moarte. M-am repezit la ţărmul mării cu o ceată de credincioşi. Ne-am suit pe-o corabie şi

am colindat un an de zile marea şi ţărmurile sale. Soţii mei de călătorie au pierit toţi, în luptele date cu cei ce locuiesc ostroavele şi ţărmurile, şi în furtunile cumplite care ne-au încercat mereu. Dar pe Nestana-Daredjana n-am izbutit s-o regăsesc.

Într-un târziu, după un an, cum îţi spuneam chiar adineauri, numai eu singur m-am întors

Am regăsit-o pe Asmata. Şi de-atunci nu mai pot să văd chip omenesc în ochii mei. Fug de cetăţi şi de mulţimi. Alerg doar în locuri pustii şi vieţuiesc în peşteră, îngrijit de fecioara asta, pe care-o socotesc drept soră şi care, ca şi mine, plânge pe cea pierdută pentru noi...

Tăriei oftă, şi-n ochii lui roua durerii străluci. Iar Aftandil îl întrebă:

— Şi cum, n-ai aflat nicio urmă, n-ai auzit niciun cuvânt despre fata pe care-o cauţi?

Viteazul în piele de tigru îşi frânse un geamăt în piept.

— Odată, spuse mai departe, am întâlnit pe-un alt voinic, pe craiul Nuradin-Pridon, dintr-un oraş de lângă mare, ce e numit Mulgazanzar.[164]

În ziua când l-am întâlnit, ţărmul îi era cotropit de o mulţime de vrăjmaşi. Văzându-l că e-n cumpănă, m-am repezit în ajutor. Duşmanii au fost biruiţi. Drept mulţămită, acest crai m-a poftit în oraşul său, fiind primit ca un împărat. Povestindu-i apoi c-o caut de-a lungul coastelor pe-aceea căreia i-am jurat credinţă, regele insulei mi-a spus că a zărit cândva-ntr-o barcă doi bărbaţi înfiorători, ducând cu ei pe o copilă de-o frumuseţe fără seamăn.

Barca plutea întins pe mare. Şi până să-şi dea seama

bine craiul Pridon ce se-ntâmpla, urma ei s-a pierdut în zare.

Am înţeles că-n acea barcă fusese însăşi draga mea.

Jalea m-a potopit mai aspră, inima mi s-a sfâşiat. Nestana mi se depărta din calea tristei mele vieţi.

Pridon a legat prietenie cu mine până la mormânt şi s-a jurat să cerceteze mereu întinsul mărilor cu vestiţii lui corăbieri. Dar până azi, precum se vede, n-a izbutit încă nimic.

De-amărăciune şi durere, te miri că mi s-au rătăcit, de la o vreme, minţile? Că umblu singur prin coclauri, cum am fost şi-n Arabia, sau mă ascund în peşteră? Asmata, singură, surioara, mi-a rămas pe acest meleag. Şi amândoi fără nădejde, dar zi de zi, şi ceas de ceas, gândim la draga mea Nestana, şi dorul nu ni-l ostoim.

Alerg din când în când la ţărmuri. Privesc marea fără sfârşit, şi deznădejdea îmi apasă inima parcă şi mai mult, mai ales când îmi amintesc că-n lume mai e bucurie, dar eu nicicând n-o s-o mai am.

Aceasta mi-e povestea, frate. Du-te acum la craiul tău, şi, povestindu-i întâmplarea, slujind-o pe iubita ta, încântătoarea Tinatina, fii fericit tu, Aftandil!...

Aftandil, care-l ascultase pe Tăriei până atunci, fără a-i spune vreun cuvânt, se ridică, îl luă de umeri, îmbrăţişându-l voiniceşte.

— Mi-ai povestit despre Pridon că s-a legat să te ajute. Dă-mi voie-acum, Tăriei, să fac pentru tine acelaşi lucru. Pornesc azi spre Arabia, însă nici două luni n-or trece şi-o să mă înapoiez. Toţi trei, tu cu Pridon, cu mine, vom da de urmele Nestanei, oriunde ar fi şi-o vom salva, prietene drag!...

Şi-aşa s-a pornit Aftandil, înapoi, spre Arabia. Calul lui a zburat ca gândul, peste coline şi câmpii. N-avea răbdare să ajungă lângă iubita-i Tinatina, să-i ducă dezlegarea tainei viteazului înveşmântat în haine din blană de tigru, să-i liniştească inima tatălui ei, lui Rostevan.

Oştenii ce erau pe turnuri, din depărtare, l-au zărit. Chimvale, surle, harfe, tobe – toate-au sunat în cinstea lui.

Nimeni n-a fost mai fericit în acea zi ca Tinatina. Ochii ei străluceau ca para. Buzele îi erau mai roşii, obrajii mai îmbujoraţi. Nici craiul Rostevan, bătrânul, nu ştia cum să se arate mai mulţumit că-l revedea.

În toată vremea cât fusese tânărul comandant de oşti plecat să-l caute pe Tăriei, Rostevan se temuse-n sine să nu se afle acest lucru peste hotarele arabe. Duşmanii să nu năvălească, ştiind că sabia-i lipseşte. Şi-acum, că se-ntorsese-n ţară, că totul se sfârşise bine, era nespus de mulţumit. Îi povestea lui Aftandil prin ce îngrijorări trecuse.

Iar Aftandil nu îndrăznea să-i spună de făgăduiala ce i-o făcuse lui Tăriei, de-a se întoarce-n două luni la peştera de lângă râu.

Astfel trecu o săptămână, trecură două, şi-ncă una.

Pe Aftandil îl urmărea vedenia viteazului, în haina-i galbenă de tigru, rătăcind trist şi-nsingurat, pe ţărmul mării argintii, cătând în toate zările, cu palma streaşină la ochi, plângând ades nealinat.

N-avea o clipă linişte. În sinea lui se întreba: „Dacă-ntr-o zi Tăriei îşi pierde minţile cu desăvârşire şi se azvârle de pe-o stâncă în valul mării, şi se stinge? Va trebui să am curajul şi să-l vestesc pe Rostevan că

sunt dator să nu întârzii nicio clipită, şi să plec, aşa cum am făgăduit. Tăriei nu poate să trăiască, de nu o salvăm pe Nestana din ghearele cui s-o afla”.

Atât îl urmăreau de mult pe Aftandil aceste gânduri, încât umbla tot tulburat. Nu-i mai plăceau petrecerile, nici cântecele fermecate ale fecioarelor arabe, noaptea când cerul înstelat pare-un turban imens, albastru, bătut în ţinte aurite şi coborât peste pustiu. Nu-i mai plăceau nici jocurile cu săbiile din zorii zilei, când cerul pare o tipsie pe care-Abhar cel din legendă a încărcat-o cu jăratic, ca să-şi hrănească armăsarii ţinuţi legaţi de-un stâlp de aur, la vămile văzduhului.

Nu-i mai plăcea viteazului decât să-şi mângâie mereu luciul tăios al săbiei, rămasă de la tatăl său, şi arcul să şi-l încordeze.

Iar într-o noapte înstelată se strecură chiar sub fereastra iubitei sale Tinatina, şi-i glăsui:

— Stăpâna mea, acum e vremea să pornesc spre peştera însingurată. Ţi-am povestit despre Tăriei. Tu îmi cunoşti făgăduiala...

Tăcerea nopţii-ncremenise lângă fereastra zăbrelită unde frumoasa Tinatina privea tristă spre Aftandil.

— Pleci iar? şopti ea, în sfârşit. Ştiu, jurământul a ţi-l ţine e lucrul cel mai preţuit. Dar eu? La mine te-ai gândit? Ce mă voi face-n lipsa ta?

Astfel îl întreba fecioara, înfiorându-se de spaima că Aftandil – în luptele la care sigur va lua parte – ar putea să fie rănit, sau doborât de vreun duşman.

— Tu ştii, îi spuse el în şoaptă, că nu e prieten cel pe care suferinţele prietenului îl pot lăsa nepăsător... Doresc ca mâine, prin vizir, să-l vestesc şi pe tatăl tău. Deşi el se va mânia...

— Îi va fi teamă pentru ţară, cum i-a mai fost şi în trecut. Să nu se afle că lipseşti, că sabia-ţi nu este gata să apere Arabia. Dragul meu, nu te supăra.

Noaptea trecuse şi lăsase în inima lui Aftandil hotărârea de-a nu se abate de la ceea ce socotea că e-ntâia-i datorie.

Aşa cum bănuise el, Rostevan, auzind vestirea că Aftandil iar va pleca, se mâniase-ngrozitor.

Văzând deci că nu-i altă cale, tânărul comandant de oşti plecă în taină spre Tăriei, lăsând în urmă-i un răvaş către craiul Arabiei, în care îi cerea iertare pentru-ndrăzneala de-a porni fără de învoiala lui, şi îl ruga, în cazul când nu avea să se mai întoarcă, să-i împlinească-un testament. Testamentul suna astfel:

„Doresc să fie eliberaţi toţi robii din ţinutul meu. Averile să mi se-mpartă celor săraci, bolnavi şi slabi. De-asemeni vreau să se ridice case pentru copiii-orfani şi să se construiască poduri peste prăpăstii, peste râuri, la îndemâna orişicui. Cu dărnicie să se dea tuturor ce-au de trebuinţă”.[165]

Aşa se face că din nou roibul lui Aftandil zbura peste coline, prin pustiu. Sabia de oţel albastru a cavalerului arab se pregătea de bătălii, pentru Tăriei, prietenul său, în vreme ce în mintea lui strălucea chipul Tinatinei şi-i auzea cuvintele:

— Du-te, iubite, şi-l ajută pe prietenul tău indian. Şi întoarce-te-n Arabia – şi cu Tăriei, şi cu Nestana, şi cu Pridon, de vor voi. Iar eu te voi primi cu flori.

Şi a zburat, a tot zburat, până ce a ajuns arabul la peştera lui Tăriei.

Acesta se îmbolnăvise de suferinţă şi necazuri. Şi-şi cam pirduse minţile. Cu greu l-a trezit Aftandil şi l-a

făcut să înţeleagă că el venise să-l ajute. Dar şi mai greu l-a hotărât să se îndrepte către ţărm, şi să-i arate încotro este oraşul lui Nuradin-Pridon, cu care Tăriei legase cândva trainică prietenie.

Într-acolo-a călătorit Aftandil şaptezeci de zile, şi-a ajuns în Mulgazanzar, oraşul craiului Pridon. (Prinţul arab plecase singur, fiindcă Tăriei era bolnav.)

După ce craiul a aflat că Aftandil e prietenul lui Tăriei din India, n-a ştiut cum să-l ospeţească, cu ce daruri să-l mai îmbie şi cum să-i facă mai plăcută şederea în oraşul lui.

I-a arătat, la rândul său, unde zărise, într-o zi, barca în care o copilă era purtată de doi oameni cu chipuri înfiorătoare.

— Uite, de-a lungul ţărmului, a rostit craiul Nuradin, a plutit barca, într-acolo, unde zăreşti un promontoriu. Până să chem vreo câţiva oameni şi să pornim în urmărire, barca s-a şters din ochii mei...

— Am să încerc eu să găsesc unde au dus-o pe Nestana! i-a glăsuit lui Nuradin-Pridon tânărul cavaler arab.

— Îngăduie-mi, a spus Pridon, să-ţi dau patru însoţitori, o platoşă ce e făcută în aşa fel, încât securea sau paloşul nu o pot sparge, şi-un cal mai aprig decât focul, mai iute decât zboară vântul.

— Primesc, s-a-nvoit Aftandil. Acuma, ca şi Tăriei, mi-eşti frate. Tustrei suntem uniţi în gânduri şi în simţiri, până la moarte.

— Să ai în toate biruinţă, i-a mai urat Pridon, voios, lui Aftandil, la despărţire. Şi de găseşti cumva vreo urmă, cheamă-mă, frate, cât mai grabnic. Ca vrabia am să mă salt. Abia aştept să-mi scald şi eu sabia-n

sângele vrăjmaş al celor care au zdrobit fericirea lui Tăriei, răpindu-i pe Nestana lui.

S-au strâns în braţe cu căldură. Şi Aftandil, prinţul arab, a purces iarăşi mai departe.

Tărie-n tot ce săvârşise îi da doar chipul Tinatinei, purtat de el în inimă...

A umblat peste munţi şi văi, şi prin pustiuri, şi prin codri, întrebându-i pe fiecare de n-au zărit-o pe Nestana, târâtă de doi oameni răi.

Au trecut astfel, cum se spune, trei luni şi încă zece zile.

Şi cum călătorea, pe cale a întâlnit o caravană, care venea de la Bagdad, cu multe mărfuri pe cămile. Neguţătorii se aflau pe ţărm, lâng-o corabie. Dar nu-ndrăzneau să-şi urce marfa, fiindcă piraţii bântuiau.

— Vai nouă, strigau negustorii, piraţii-au să ne jefuiască. Ba, poate, au să ne ucidă. Mai înainte au dat foc altei corăbii din Bagdad. Ce ne vom face noi pe mare?...

Aftandil, auzindu-le cuvintele de deznădejde, i-a-mbărbătat, încredinţându-i că e oştean arab, armat, şi nu se teme de primejdii, şi că el îi va apăra...

Neguţătorii, liniştiţi, s-au urcat pe corabie. Şi-ntr-adevăr, după scurt timp, din zări s-au arătat piraţi, cu flamuri negre pe catarg.

Neguţătorii, îngroziţi, s-au ascuns iute pe sub bănci, pe după uşi, în saci şi-n lăzi, şi, tremurând, îşi aşteptau sfârşitul – spintecaţi de săbii sau arşi în focul ce urma să mistuie corabia.

Doar Aftandil – cu-o ghioagă-n mână – şi oamenii lui Nuradin au rămas neclintiţi pe punte. Piraţii – care cum săreau pe vasul neguţătoresc – erau primiţi cum se

cuvine.

Lupta s-a dat mai multe ceasuri. Marea era învolburată. Însă viteazul comandant al oştilor Arabiei, până la urmă, i-a răpus pe toţi piraţii, curăţind apele de ei. Prăzile lor: mărfuri şi aur, covoare, pietre preţioase au fost aduse de pe vasul pirateresc pe celălalt.

Corabia piraţilor a fost arsă în largul mării.

Neguţătorii nu ştiau cum să-l mai laude pe viteaz, şi îl numeau „stăpânul” lor.

— Cum am putea să-ţi mulţumim, multpreaviteazule arab? îl întrebau neguţătorii. Ale tale sunt prăzile smulse de voi de la piraţi, de-asemeni mărfurile noastre. Îţi datorăm şi vieţile, căci fără tine ajungeam să hrănim peştii mărilor.

Aşa strigau neguţătorii, sărutându-i lui Aftandil mâinile şi picioarele, lăudându-l cât puteau mai tare, cu cele mai alese vorbe.

Dar Aftandil n-a vrut să audă, n-a luat nimic din avuţii.

— Drumul meu are alte ţeluri; mărfurile nu-mi trebuiesc. De vreţi însă să mă slujiţi, puteţi s-o faceţi. Iată cum!...

— Oricum ar fi, noi o vom face, au glăsuit neguţătorii.

— Să mă ascundeţi printre voi! Să mă daţi drept neguţător, conducătorul caravanei. Să nu povestiţi nimănui că sunt oştean, şi ce-am făcut.

— Atâta tot?

— Atâta tot!

Neguţătorii s-au mirat că tânărul oştean arab doreşte-atâta de puţin. Dar au primit numaidecât propunerea ce le-o făcea. Vorba lui le era poruncă. L-

au îmbrăcat cu un caftan şi straie de neguţător. Şi-au plutit apoi mai departe. Marea era prielnică.

În puţin timp, s-a arătat la ţărmul mării un oraş, cu turle şi cu case mari, cu grădini pline de verdeaţă. Zeci de corăbii-şi legănau catargele, ca nişte aripi, în portul acestui oraş.

Iată oraşul Gulanşaro,[166] au glăsuit neguţătorii. Aici se face dever bun. Putem să poposim la ţărm.

Şi, după ce au coborât de pe puntea corăbiei, neguţătorii şi-au întins mărfurile-ntr-o piaţă mare, aflată aproape de ţărm.

Ţărmul şi piaţa, unde ei îşi desfăcuseră tarabe, aparţinea unui bărbat, al cărui nume era Usen.

Usen, bărbat cinstit şi vrednic, avea slujba de staroste peste negoţul din oraş. Şi, după obiceiuri vechi, orice neguţător venea trebuia să-şi înfăţişeze marfa, întâi şi-ntâi, lui Usen.

Aşa au fost siliţi să facă şi cei care veniseră cu Aftandil în Gulanşaro.

Numai că Usen se-ntâmplase să nu fie atunci acasă. Plecase-ntr-o călătorie. Şi locul său i-l ţinea Fatma, soţia starostelui Usen.

Prin târg se răspândise vestea că au sosit în Gulanşaro nişte neguţători vestiţi, cu mărfuri scumpe din Bagdad. Şi că în fruntea lor se aflǎ un tânăr chipeş ca un zeu. Oamenii se îngrămădeau să-l privească pe Afatandil.

Fatma, femeie primitoare, i-a pregătit şi un ospăţ.

Ospăţul s-a întins cam mult – durând aproape toată noaptea. Şi, dintr-o vorbă-n altă vorbă, limbile s-au mai dezlegat.

După ce Fatma a aflat cum înfruntase Aftandil cetele

de piraţi, pe mare, a început să-i povestească, la rândul ei, o întâmplare care o zguduise mult.

— Şedeam odată, i-a spus Fatma, la o fereastră şi visam, privind către aria mării. Deodată-am auzit ţipând şi-am văzut o corabie sau, mai curând, o barcă mare, în care doi oameni urâţi, negri, buzaţi şi fioroşi, care veneau din India, duceau o fată prizonieră. Fata era de-o frumuseţe cum nu mi-a mai fost dat să văd. Ea se zbătea-n braţele lor. Îndată am trimis un pâlc de oameni credincioşi, s-o scape. Aceştia s-au grăbit spre barcă. Indienii-au sărit la ei. Şi-n lupta ce s-a dat pe ţărm, indienii şi-au pierdut viaţa.

Pe fată am ascuns-o aici, în casa unde te găseşti. I-am dat veşminte strălucite, căci părea fată de-mpărat...

— Cum se chema această fată? întrebă Aftandil deodată, străbătut de o bănuială.

—Nestana-i era numele...

—Nestana? strigă Aftandil. Hai spune... spune mai departe...

Şi Fatma-şi continuă povestea, arătând cele ce urmează:

—Atât era fata de mândră, încât am socotit că-i bine să o ascund, să n-o arăt, ca nu cumva să-i vie gândul cuiva s-o fure şi s-o vândă... Îmi era dragă, ca şi cum ar fi fost chiar copila mea. Ziua, pe-ascuns, mergeam la ea, o priveam ceasuri nesfârşite, şi nu mă săturam s-o văd. Toate-ar fi fost bune şi astăzi, dacă Usen, bărbatul meu, n-ar fi pălăvrăgit prea mult în faţa împăratului ce stăpâneşte Gulanşaro.

Iar împăratul are-un fiu. Şi-acesta, auzind că fata este atâta de frumoasă, a poruncit să fie-adusă cu

grabă mare la palat.

A venit oaste de la curte şi-a luat-o pe biata copilă. Au îmbrăcat-o în veşminte de aur şi mărgăritare. Pe pletele ei încreţite, cu firele ca de mătase, curtenii i-au pus o cunună din pietre roşii, de rubin.

Împăratul şi curtea sa, mulţimea care o zărise, nu mai vorbea în vremea asta decât de frumuseţea fetei, strălucitoare ca de astru.

Iar eu plângeam, căci mi-era dragă, şi îmi era milă de ea, ştiind că e nefericită.

Soţul meu Usen nu-ndrăznea, după prostia ce-o făcuse, nici să se mai întoarcă acasă.

Aşa se scurse ziua, noaptea, şi încă nu mă ostoiam, când auzii de-afară: „Fatma!... Fatma, surioară, unde eşti?”

— Era Nestana? pricepu ce se întâmplase Aftandil.

— Nestana, da! glăsui Fatma. Nestana dăruise totul: rubine şi mărgăritare, aur, colane şi brăţări, eunucilor care o păzeau. Şi-aceştia, lacomi de-avuţii, în timp ce ceilalţi petreceau, o sloboziseră pe fată. Fugiseră apoi şi ei.

Am luat-o în braţe pe copilă, vărsând din ochii-mi râu de lacrimi. Nu ştiam unde s-o ascund. Dar ea, nespus de curajoasă, n-a vrut să stea, şi mi-a cerut să-i dau un cal înşeuat.

Îndată i-am pregătit calul. Copila a sărit pe el. Ne-am sărutat, şi ea s-a dus.

Abia s-a smuls din braţe-mi fata, că au şi năvălit oştenii de la palat cu zarvă mare, şi au căutat-o peste tot.

Dar cum puteau s-o mai găsească?

Nestana se dusese-n lume. Zadarnic o mai

urmăreau.

Aftandil, ascultând povestea, nu îşi credea urechilor. O regăsise pe Nestana? Viteazul în piele de tigru o va putea îmbrăţişa? Călătoria sa fusese cu-atâta spor, de la-nceput?

— Şi-acuma unde e Nestana? izbucni el, nerăbdător.

— Nestana?... Îşi plecă ea fruntea, şi lacrimile începură să-i curgă-n poală, în şirag. Am uitat, prietene, să-ţi spun că, dându-i cal, i-am dat şi arme, şi-am îmbrăcat-o ca flăcău, ca să poată călători mai lesne către ţara ei... Dar... dar... oftă femeia, pe drum a fost descoperită că nu era flăcău, ci fată...

— De cine? sări Afatandil, zvâcnindu-i inima în piept.

— De blestemaţii vrăjitori pe care îi numim kadjeţi.[167]

Aceştia cutreieră lumea şi, unde pot, fac numai rău. Au o regină ca un diavol ce locuieşte-ntr-o cetate de care, dacă te apropii, eşti doborât de-un fel de raze, ce se împrăştie din ziduri. Zece mii de oşteni kadjeţi sunt straja zidurilor negre, şi alţi trei mii păzesc la porţi. De vor ei pot să te orbească, să te prefacă în cenuşă, pot seca marea într-o clipă, şi vara o prefac în iarnă, răscolesc vânturi, ploi, zăpezi, şi încă multe alte rele pot săvârşi, pe voia lor. Acolo, în neagra cetate, au pitulat-o pe Nestana, şi Dulardhut, reaua regină, a hotărât să o mărite cu un nepot al ei, Rosan. Toate acestea le-am aflat de la un rob, care-a scăpat de la kadjeţi, printr-o-ntimplare pe care nu ţi-o povestesc...

— Nici nu am vreme pentru asta, rosti atuncea Aftandil. Şi trebuie să afli, Fatma, că eu, de sunt în Gulanşaro, pentru Nestana am venit...

— Pentru Nestana?

— Vreau s-o scap...

— Dar tu eşti un neguţător, a spus femeia, hohotind. Nici nu ştii cum se ţine arma...

— Nu ştiu? a râs şi Aftandil. Atunci, priveşte... a zis el, ducându-se să-şi ia veşmântul de mare cavaler arab. Şi-a luat şi sabia ascunsă între mătăsuri şi covoare. Ce zici acum? a întrebat. Eu, Fatma, sunt conducătorul oştilor din Arabia. Crăiasa mea e Tinatina, şi-n numele ei am venit, ca să-l ajut pe Tăriei, un amirbar din India. Lui Tăriei i s-a răpit comoara inimii: Nestana. Şi în numele prieteniei mă voi lupta, cu preţul vieţii, ca ea să fie liberă şi să trăiască fericită în braţele viteazului în haină din blană de tigru.

— Numai tu singur vrei să lupţi? s-a temut Fatma pentru tânăr.

— Încă un prieten mai avem, a răspuns Aftandil, voios. Pe craiul din Mulgazanzar. Tustrei suntem uniţi ca fraţii, în numele sfintei dreptăţi, al dragostei şi libertăţii...

Astfel glăsui Aftandil. Iar Fatmei nu-i venea să creadă că preachipeşul cavaler, ce semăna cu un luceafăr, era tânărul oaspete, venit aseară-n casa ei, în haine de neguţător.

Prin grija Fatmei, ce ţinea în casă pe un rob kadjet, a fost vestită şi Nestana că se cunoaşte soarta ei. Şi că-n curând cei trei fârtaţi vor porni să o libereze din gheara vrăjitorilor şi a reginei Dulardhut.

Aftandil a trimis îndată craiului Nuradin o ştire, pe ţărmul din Mulgazanzar, că a găsit-o pe Nestana.

Aflând de-aceste întâmplări, Tăriei întâi şi-a pierdut firea. Bucuria l-a copleşit. Dar apoi, liniştindu-se, împreună cu Aftandil, a pornit spre Mulgazanzar, unde

îl aştepta Pridon. Îi însoţea însă şi-Asmata.

Craiul Pridon a înarmat trei sute dintre-oştenii săi.

S-au suit pe corăbii bune şi au plutit spre ţărmurile blestemaţilor vrăjitori.

Numai Asmata a rămas în ţara craiului Pridon, urându-le vitejilor să izbândească-n drumul lor.

Lui Tăriei nu-i venea să creadă că se îndreaptă către locul unde era Nestana sa, că o s-o vadă în curând. I se părea totul un vis. Şi-n gând cânta imnul de slavă nepreţuitei prietenii. Fiindcă fără de prietenia strânsă cu ceilalţi doi viteji, Nestana ar fi fost pierdută, şi el însuşi ar fi pierit încrâncenat, stors de durere, de dorul pentru draga lui.[168]

După ce au plutit trei zile, în zare li s-au arătat tărâmurile ceţurilor în care locuiau kadjeţii. Au tras la ţărm cu multă grijă, şi-acolo au ţinut un sfat.

Noaptea era în toiul ei. Luna lucea deasupra mării ca o făclie vânătă.

Caii abia se auzeau peste pustiul mohorât şi străjuit de stânci uriaşe, în care nu hălăduiau decât şerpi negri, cucuvele şi-un soi de lei înaripaţi. Pe jos era numai cenuşă, şi paşii cailor sunau înăbuşit, ca pe-un covor.

Întâi văzură turlele castelului kadjeţilor. Apoi, din desişul de stânci, se dezveli zid după zid. Pe lângă porţile de fier erau miile de străjeri, înţepeniţi ca nişte stane. Din ochii lor ţâşneau scântei, iară din săbii izvorau un fel de raze-ucigătoare, în stare să-ardă inima şi s-o preschimbe toată-n scrum.

— Sunt de părere, a spus Pridon lui Tăriei şi Aftandil, să mă lăsaţi s-arunc spre turnuri o sfoară lungă, de mătase. Pe ea mă caţăr până sus. Când s-o isca acolo

larmă, străjerii ce sunt lângă porţi se vor urca şi ei spre turle. Atunci să năvăliţi voi doi şi oştenii din ţara mea.

— Ba nu, s-a grăbit Aftandil să îşi rostească gândul lui. Mai bine, şi fără primejdii, e să mă schimb de haine eu, să spun că-s un neguţător şi-aşa să intru în castel. Acolo-am să scot sabia – şi vai şi-amar de vrăjitori!...

— Ce spuneţi voi e înţelept, a spus la urmă Tăriei. Dar eu doresc să intru-n luptă de la-nceput cu vrăjitorii. Vă sfătui deci ca fiecare, cu câte-o sută de oşteni, să lovim porţile kadjete. Noi trei suntem, şi ele-s trei... Vă învoiţi?

— Ne învoim...

Poate-aţi văzut cândva furtuna dezlănţuită între munţi! Sau aţi călătorit vreodată prin vreun pustiu bătut de vânt, când cerul se întunecă, şi valuri roşii, de nisip, zboară pe sus ca nişte duhuri, şuierând înfiorător! Sau marea poate aţi văzut-o când se frământă uneori, gemând sub ceruri plumburii, răscolindu-şi adâncurile!

Aşa s-au năpustit vitejii asupra porţilor kadjete. Şi cel dintâi şi cel mai straşnic s-a luptat însuşi Tăriei. Sub mâna lui s-au prăbuşit cei mai mulţi dintre vrăjitori.

Porţile au căzut şi ele, ca zidul stufului din baltă, călcat de mândrii călăreţi, luptători pentru libertate. Pentru că sfânta libertate dă aripi celor ce-o iubesc. Şi razele ucigătoare ale vrăjmaşilor, kadjeţi, şi zidurile, lanţurile, armele cele mai tăioase nu pot să se împotrivească celor ce luptă pentru ea.

Oamenii înrobiţi acolo de nemiloşii vrăjitori, ieşind afară, s-au unit cu cetele de luptători.

Iar surlele kadjeţilor şi urletele lor de groază răsunau peste şapte mări. Armele celor zece mii de străjeri

vrăjitori cădeau în bălţile fierbinţi de sânge, şi-acolo-şi pierdeau strălucirea.

Este drept că şi jumătate din cei trei sute de oşteni, veniţi alături de Pridon, şi-au dat, de-asemeni, vieţile.

Dar viaţa dată de-un viteaz în numele a ce e drept, şi luminos, şi-adevărat, nu e pierdută în zadar.

Kadjeţii au fost nimiciţi. Regina lor s-a aruncat din turlă, sfărâmându-se. Ţara de veacuri subjugată a văzut, în sfârşit, pierind ceaţa care-o acoperea. Soarele a lucit mai viu. Codrii au foşnit reînviaţi, izvoarele au murmurat, şi marea a-nceput să cânte.

Vitejii au purces spre casă, cu voioşie şi cu cântec. Primul popas a fost făcut în Gulanşaro, în oraşul unde fusese-ntâi Nestana. Şi buna Fatma, revăzând-o, a-mbrăţişat-o ca pe-o fiică, şi-a plâns, însă de bucurie.

Nestana, sărutându-i mâna, i-a mulţumit Fatmei, din suflet. Iar vitejii i-au dăruit grămezi întregi de nestemate, aduse din Kadjetia şi au silit-o să le ia, căci nu voia să le primească.

După aceea au plecat către ţinutul lui Pridon.

Aici îi aştepta Asmata. Şi ea nu se mai sătura să o sărute pe Nestana, de bucurie c-o vedea. Amândouă şi-au povestit – câte-şi pot spune două fete, despărţite de-atâta timp, şi care-s bune prietene, aproape ca două surori.

Bine-nţeles că a urmat nunta, prin care s-a-mplinit iubirea lui Tăriei pentru Nestana, şi a Nestanei pentru el.

Iar nunta a fost ca-n poveşti. Oaspeţii au fost cu miile. Vinul a curs neîncetat, ca râul ce vine din munte. Chimvalele şi tobele, trâmbiţele şi harfele se-ntreceau, care mai de care, să îi aţâţe pe nuntaşi la danţuri care

nu-ncetau, decât ca să înceapă iarăşi.

Viteazul în piele de tigru şi cu Nestana lui de mână au străbătut Mulgazanzarul, prin mijlocul unei mulţimi ce le ura viaţă-ndelungă, dragoste fără de sfârşit şi-un număr mare de urmaşi.

Sfârşindu-se această nuntă, au pornit spre Arabia. Acolo s-a-ncins altă nuntă, tot pe atâta de frumoasă, între viteazul Aftandil şi preafrumoasa Tinatina.

Rostevan, craiul cel bătrân, a hotărât, cu-acest prilej, că el se trage la o parte şi îi lasă cârmuitori, peste ţara Arabiei, pe fiica lui şi Aftandil.

Între timp, fiindcă-n India murise craiul Parsadan, tatăl Nestanei-Daredjana, a fost ales ca împărat Viteazul în piele de tigru, viteazul fără de pereche, şi-a devenit şi ea crăiasă. Nunta lor a fost cea mai mare. Şi Tăriei le-a dăruit văduvelor, orfanilor şi altor oropsiţi ai vieţii daruri din cele mai de preţ. La fel au făcut şi Pridon şi craiul din Arabia.

Despărţirea a fost mai grea. Dar cei trei prieteni şi-au jurat să stea uniţi până la moarte. Să fie gata-n orice clipă să-şi sară iute-n ajutor, dacă va fi cândva nevoie.

Nevestele lor, de asemeni, îmbrăţişându-se fierbinte au hotărât să se socoată surorile cele mai bune.

Aşa s-au despărţit aceia care luptaseră-mpreună ca binele să biruie şi fericirea să domnească. Şi fiecare a pornit spre ţara sa de baştină.

Ciongul tăcuse. Şi tăceau tobele şi cimpoaiele.

— S-au despărţit dară vitejii, rosti la urmă cântăreţul. Dar inimile le-au rămas pentru vecie împreună, să cânte-un imn înălţător: imnul cel sfânt al prieteniei şi al unirii-n luptă dreaptă, pentru ca omul să-şi trăiască, în

libertate, zilele şi dragostea pe-acest pământ...

Artur și cavalerii mesei rotunde

Artur si Cavalerii Mesei Rotunde

Aici... aici! strigă poetul, făcând un semn cu mâna spre călăreţi. Opriţi-vă!

Caii negri ca smoala, strânşi în zăbale, se opriră, lovind pământul cu copitele şi nechezând.

Ţărmul aspru şi dantelat – cu colţi de piatră vineţi ieşind din mare şi o puzderie de insuliţe zvârlite parcă de cineva, de sus, şi risipite până-n larg – se cobora în acest loc. Şi-o plajă prunduită mărunt, şi numai bună pentru acostat se arătă deodată dintre stânci.

Era de dimineaţă, într-un ceas nu prea departe de amiază. Marea suna înăbuşit din tobele ei nevăzute, ascunse în adânc. Şi valurile jucăuşe îşi repezeau cornițele de spumă, ca ale unor iezi neastâmpăraţi, până pe prund. Apoi, oftând uşor, se retrăgeau.

Grupul de călăreţi venea de la Carhaix, castelul mândru, cocoţat, ca un cuib de vultur, pe promontoriul din Penmarch, unde se-afla pe acea vreme ducele de Bretania.

În frunte se găseau, de-altminteri, tânărul fiu al ducelui şi cu poetul de la curte, un bărbat încă nu prea

vârstnic, într-o haină portocalie, cu guleraş îngust, de blană, şi cu o harpă după umăr.

Câteva doamne îi urmau, şi şapte sau opt cavaleri le încadrau cu curtenie.

La o distanţă nu prea mare, se-nvălmăşeau, pe cai de rând, câţiva oşteni urmaţi de slugi, gata oricând la o poruncă.

Poetul îi călăuzea. Şi-aşa, cum se găsea călare, le arătă celor din jur plaja ivită dintre stânci.

— Aceasta este, seniori, plaja pe care am făgăduit să v-o arăt azi-dimineaţă. Aici au debarcat britonii,[169] când au venit din insulă, după ce regele Artur[170] a pierdut cea din urmă luptă. Fiindcă voiau să fie liberi, nu robi anglo-saxonilor…

El sări cel dintâi din şa. Apoi tinerii cavaleri. Iar aceştia le ajutară şi pe doamne să se coboare, luându-le de pe cai, de mijloc.

O ceaţă tulbure, lăptoasă îşi târa pântecul pe mare, asemenea unui balaur.

Iarba se clătina pe dealuri. În depărtare se zărea un munte-nalt, având pe culme un turn străvechi şi ruinat.

Slugile puseră covoare. Se aşezară toţi pe ţărm. Şi fiul ducelui rosti:

— Ne-aţi promis, nobile poet,[171] nu numai să ne arătaţi locul unde au debarcat strămoşii, când au venit din insulă, ci să ne povestiţi, de-asemeni, câte ceva despre Artur şi despre cavalerii lui.

Poetul se-aşeză pe-o piatră. Un slujitor i-aduse harpa.[172]

Era o harpă nu prea mare. Dar rama ei de lemn dreptunghiulară – doar puţin arcuită sus – era bătută în argint.

— Cântaţi, preanobile poet, stărui fiul ducelui.

— Sunt multe secole de-atunci. Rege-al britonilor era tânărul Uther Pendragon. Şi, deşi tânăr, Pendragon luptase cu neînfricare contra celor care-ncereau să-i năpădească ţărmurile.

Şi avusese Pendragon izbânzile acelea toate, fiindcă ştia să preţuiască sfaturile celor bătrâni şi-nţelepciunea barzilor.

Cine mai poate azi să vadă în viitor, cum vedeau barzii în vremurile de demult? Cine mai ştie şi mai poate să cânte azi cum cântau ei?

Iar dintre toţi barzii aceştia cel mai de seamă a fost Merlin.[173]

— Merlin era fiu de zeiţă... Îndrăgostită de un demon... spuseră-ncet câteva doamne.

— Când a crescut ceva mai mare, a plecat să cunoască lumea. A trecut munţi, câmpii şi ape, şi-a ajuns la o peşteră, unde se adunau toţi barzii în zilele când înverzeau stejarii din Britania, urmă poetul povestirea.

Merlin a ascultat acolo vechile cântece britone. Le-a ascultat zile şi nopţi. Şi-a citit dintr-o carte veche, scrisă cu litere de aur, de Ossian, marele bard.[174]

Din carte şi din cântece, învăţăcelul a-nţeles mai mult decât toţi ceilalţi tineri care erau în peşteră. A-nvăţat să citească-n stele şi să ghicească viitorul şi gândurile oamenilor.

Iar într-o zi, când s-a trezit, şi soarele scălda-n lumină grota şi falnicii stejari foşnitori de pe malul mării, Merlin avea la gât un lanţ din veriguţe de aramă, de care atârna o stea din aurul cel mai curat, şi-n braţe mângâia o harpă făcută toată din argint, pe ea cu

pietre de smaragd, cum nu se mai văzuse încă, şi poate nu s-o mai vedea.[175]

Merlin porni atunci să cânte, şi glasul lui răsunător vesti că se va naşte-un prunc în castelul lui Pendragon. Şi-acesta îi va birui pe duşmanii britonilor.

Iar barzii înţeleseră că tânărul fusese-ales de zâna Inspiraţiei să fie primul dintre ei, şi că fusese dăruit şi cu puteri vrăjitoreşti.

Îi puseră eşarfa-albastră – pe care-o purtau vrăjitorii, peste umăr şi peste mijloc – şi o cunună de mesteacăn, de prinţ al barzilor regali.

Merlin făcu apoi un cerc în faţa grotei cu un băţ. Puse o piatră-n acest cerc şi, făcându-se nevăzut, ajunse-n câteva clipite înaintea lui Pendragon.[176]

Pendragon se găsea în luptă cu ducele de Tintagil, ce-ngăduise ca saxonii să debarce pe-un ţărm de mare, aflat în stăpânirea lui.

Merlin, cu darul ce-l avea, făcu să se încheie pace pentru câteva săptămâni, iar ducele de Tintagil să fie invitat de rege cu doamna sa la un ospăţ.

Soţia ducelui, Igraena, avea un păr cum e mătasea şi-un zâmbet ca al primăverii.

Şi-n timp ce se găseau la danţ, Merlin aprinse o făclie într-un ungher întunecos, şi inima lui Pendragon, atât de rece până-atunci, se încălzi pentru Igraena. Ba, profitând de un prilej, regele îi mărturisi că o iubeşte şi nu poate să mai trăiască fără ea.

Igraena se-nroşi la faţă, auzind vorbele acestea, şi ducele de Tintagil – crezând că doamna-i e bolnavă – o întrebă ce s-a-ntâmplat. Ea se împurpură mai tare. Şi, fiind femeie credincioasă, îi spuse soţului său totul.

---

[175] Steaua semnifica la celţi darul profeţiei, iar harpa era simbolul inspiraţiei.

Ducele, mâniat la culme, porunci doamnei şi suitei să îl urmeze şi să plece, pe dată, toţi de la ospăţ.

Această faptă, nu frumoasă – cu care şi-a-nceput Merlin meşteşugul de magician – n-a fost de nimenea lăudată. Dar tainele vrăjitoreşti sunt anevoie a le cunoaşte. Şi astăzi n-am putea pricepe de ce Merlin şi-a oprit ochii asupra doamnei ducelui, şi nu asupra alteia. Fiindcă femei erau pe-atunci, la curtea regelui, destule, şi toate mândre, pe alese.

Şi, cum-necum, lui Pendragon alta nu i-a mai trebuit, în afară doar de Igraena.

Bine-nţeles că după asta războiul a reînceput. Ducele şi-a ascuns soţia în castelul său Tintagil, şi el însuşi s-a tras cu oastea în alt castel, la Terrabil.

Şi fiind atât de-ndrăgostit, regele Uther Pendragon l-a chemat pe Merlin la sine şi l-a rugat să-i dea o mână de ajutor, ca s-o câştige pe doamna de la Tintagil.

Merlin a surâs mulţumit.

Totul se petrecea întocmai precum pusese el la cale.

— Sir Uther, i-a spus regelui. Chemându-mă, aţi făcut bine. Din câţi pot face vrăji pe lume, eu singur pot să vă ajut ca să pătrundeţi la Igraena, şi ea însăşi, de bună voie, să vă încolăcească gâtul cu braţele-i albe şi moi. Altminteri nimeni n-ar fi în stare să ia castelul Tintagil, căci zidurile-i sunt prea tari. Însă vă cer şi eu în schimb...

— Orişice-ar fi eu îţi voi da, s-a bucurat mult Pendragon.

— Vă cer, a repetat Merlin, ca primul prunc ce-l veţi avea de la preanobila Igraena, să mi-l daţi mie să vi-l cresc. Şi să aveţi încredere în bardul vostru vrăjitor. Cât veţi trăi să nu-ntrebaţi unde va fi acest copil şi ce

se va-ntâmpla cu el. Destinul său va fi măreţ...

— Alt preţ nu poţi să-mi ceri, Merlin? l-a întrebat regele Uther.

— Preţul nu-i hotărât de mine. Vi-l cere chiar viitorul ţării şi al poporului briton. Anglii, şi iuţii, şi saxonii, cu bărcile lor ascuţite, vă dau târcoale ne-ncetat. Voi nu-i vedeţi cum ne-nconjoară, ca lupii stâna-n miezul iernii, ca să ne verse sângele?

— Bine, Merlin. Să fie astfel, dacă tu crezi că se cuvine... a glăsuit regele Uther. Şi pe Igraena când o văd?

— O veţi vedea în noaptea asta. Daţi ordin cavalerilor ca să atace Terrabilul – unde se află ducele, alături de saxonii lui – cu cât mai multă violenţă, şi să dureze luptele, dacă se poate, până-n zori.

— Aşa voi face! s-a-nvoit regele Uther Pendragon, mistuit de dorinţa sa de a-ntâlni-o pe ducesă.

Şi luptele au re-nceput cu o-ndârjire fără seamăn.

Între timp, bardul-magician a făcut nişte semne-n vânt, a luat o ramură de pin şi a înfipt-o în pământ. Şi-a scos din deget un inel. L-a dat regelui Pendragon şi i-a cerut să se gândească la înfăţişarea ducelui, duşmanul său din Terrabil.

Cum şi-a pus regele inelul, gândindu-se la-nfăţişarea duşmanului din Terrabil, chipul i s-a schimbat îndată. La fel şi trupul, hainele, ba chiar şi sabia, şi calul, şi vorba, şi mişcările. Regele Uther Pendragon s-a prefăcut numaidecât în ducele de Tintagil.

Merlin l-a dus lângă un lac, şi regele, oglindindu-se, s-a minunat nespus de mult de-această vrajă a lui Merlin.

Apoi, călare, a pornit către castelul Tintagil. Acolo,

cum se înţelege, străjile-ndată i-au deschis, crezând că-i însuşi ducele. Regele a pătruns în curte, a urcat scările în fugă. Şi, fără să mai stea pe gânduri, a deschis uşa la iatacul în care se afla Igraena.

Ea sta visând lângă fereastră, ţinând o harpă mică-n mână. Şi prin fereastră se zărea doar o fişie subţirică de cer catifelat, albastru, pe care stelele clipeau.

— Sir Tintagil? s-a mirat ea, căci îl ştia la bătălie. Cum aţi venit? Nu vă luptaţi? Cum aţi ieşit de sub asediu? Regele Uther Pendragon şi-a retras oare cavalerii?

— Nu. Nu, Igraena, a rostit cu răsuflarea-ntretăiată falsul duce de Tintagil. Dar am venit, luptând cu lancea, pentru că dorul mă ardea, să vă cuprind din nou în braţe. Iar saxonii m-au ajutat să pot ieşi de sub asediu. Veniţi, şi-ncolăciţi-mi gâtul cu braţele. Atât aştept...

Ducesa, după cât se spune, nu-l iubea mult pe soţul său, şi prietenia cu saxonii nu-i-o încuviinţa de loc. Dar fiind soţie preasupusă, s-a îndreptat spre domnul său şi i-a încolăcit grumazul, mai blândă ca o mieluşea...

De dimineaţă, falsul duce şi-a luat rămas bun de la doamna din Tintagill, şi a plecat.

Merlin îl aştepta pe câmp, cântând din harpa lui măiastră.

Ascultind cântecul acesta, a ştiut Uther Pendragon care e drumul cel mai bun, pe unde se putea feri de cavalerii ducelui, şi mai cu seamă de saxoni.

Pe malul unui râuleţ, Merlin şi Uther s-au oprit. Regele i-a înapoiat bardului-vrăjitor inelul. Acesta l-a stropit cu apă. A spus apoi nişte cuvinte, din care Uther n-a-nţeles decât că-i rostea numele. A scos, la urmă, o

oglindă. Regele s-a privit în ea. Şi-aşa, uitându-se-n oglindă, a văzut cum i se schimbau ochii şi trăsăturile. Şi s-a făcut iar Pendragon.

Şi-acum mai trebuie să spun că ducele de Tintagil murise-n seara din ajun – cu patru ore înainte ca regele să fi ajuns lângă frumoasa lui Igraena. Murise la primul atac, lovit cu-o lance în grumaz de-un cavaler al regelui.

Vă-nchipuiţi cât s-a mirat doamna Igraena, auzind că ducele a fost răpus încă de la lăsarea serii... şi totuşi la ea a venit cu patru ceasuri mai târziu.

După această întâmplare – mândra Igraena rămânând văduvă fără apărare, şi regele neavând soaţă – au sosit nişte peţitori la castelul din Tintagil. Şi au cerut-o pe Igraena să fie, în Britania, doamna lui Uther Pendragon.

Cu peţitorii se dusese şi bardul-vrăjitor Merlin. El trebuia să o convingă. Ce i-o fi spus nu se mai ştie. Dar peţitorii s-au întors cu mare zarvă la castel, ca să-i vestească regelui răspunsul bun din Tintagil.

S-a făcut nunta, şi-au trecut lunile câte se cuvin. Doamna Igraena a născut cel dintâi prunc soţului său.

Era un băieţel vioi, cu nişte ochi licăritori, de culoarea oţelului. Pe cap avea un păr roşcat, ca frunza de mesteacăn toamna.

Au vrut să-i dea o jucărie, dar el a cerut sabia. A prins-o bine de mâner şi-a ridicat-o drept în sus, parcă era un beţişor.

Igraena s-a înfricoşat.

— Ce prunc i-acesta? a zis ea. Are putere de bărbat...

— Nu ştiu cum e, i-a răspuns Uther, însă copilul e

promis mai înainte de-a se naşte. Şi astăzi trebuie să-l dăm...

— N-am să vi-l dau, a spus Igraena, şi lacrimile i-au ţâşnit din ochi, ca apa din fântână. Vreţi să mi-l luaţi, pricep prea bine, fiindcă-e al lui Tintagil.

— Nu! Nu-i al lui! a grăit Uther. Este al meu. Şi iată cum... Şi regele i-a povestit cum a sosit el la castel, atunci, în noaptea bătăliei, cu-nfăţişarea ducelui, şi cum, drept preţ pentru aceasta, a promis că-şi va da copilul unui vestit bard-magician. Acum acel ce-l ajutase a venit ieri să-şi ceară preţul, şi nu-l mai poate amâna, decât călcându-şi vorba dată. Şi vorba nu şi-o va călca... căci i-ar putea pândi primejdii din partea vrăjitorului. Şi apoi, ca s-o liniştească, i-a povestit cum prezisese Merlin că flăcăiaşul lor va împlini nişte isprăvi fără de seamăn pe pământ, luptând pentru Britania.

— Dac-i aşa, a zis regina, cu lacrimile şiroind, înţeleg c-am să-mi pierd copilul şi că nu-l voi mai revedea. Cel puţin hai să-i dăm un nume. Ca astfel să mi-l strig în gând, când o să mă cuprindă dorul de bietul băieţaş pierdut...

— N-avem, iubita mea Igraena, după făgăduiala dată, nici măcar dreptul să-i alegem numele care l-am dori. Numele său a fost ales...

— A fost ales? Fie şi-aşa... a hotărât buna Igraena, dându-şi copilul soţului, să-l ducă din braţele ei în cele ale lui Merlin.

— A fost ales! Dar tu şi eu nu-l vom cunoaşte niciodată, pentru că el va străluci abia când noi o să dormim, jos, în cripta castelului, somnul odihnei veşnice...

După aceea, regele a coborât pe o scăriţă,

cunoscută numai de el, ieşind afară din castel, unde îl aştepta Merlin. Vrăjitorul a luat copilul, l-a vârât sub mantia sa, şi, fără de niciun cuvânt, s-a îndreptat pe-o potecuţă, către desişul codrului.

Şi astfel s-au despărţit Uther şi nobila doamnă Igraena, pe totdeauna de copil.

De ce-a făcut aceasta toate Merlin noi nu putem pricepe!

De ce-a ales-o pe Igraena să fie mamă şi de ce l-a despărţit apoi de ea pe băieţaşul nou-născut rămâne-o taină pentru noi!...

Destul e că Merlin, plecând, s-a dus la un castel, pe care îl stăpânea baronul Hector, un bun vasal al regelui.

A pus copilul lângă pod, şi-alăturea un bileţel:

„Aveţi grijă de-acest băiat, ca şi cum ar fi fiul vostru. Numele lui este Artur. Şi nu povestiţi nimănui că este un copil găsit. Altminteri, vor cădea pe voi blestemele mele cumplite. Dacă însă veţi asculta tot ceea ce v-am îndemnat, veţi coborî în casa voastră mulţumire şi bogăţii”. Şi jos semna: „Un vrăjitor”.

Pentru că nobilii pe-atunci prea rar cunoşteau vreunul carte, sir Hector a chemat la sine pe trei călugări învăţaţi. Tustrei au privit bileţelul. Şi după-o trudă de trei ceasuri i-au tâlcuit cuvintele.

Sir Hector, un om temător de forţele vrăjitoreşti, a luat aminte şi-a cerut soţiei şi vasalilor să nu sufle niciun cuvânt despre această întâmplare.

— Artur va fi ca şi al nostru. Toţi câţi îl vor vedea să creadă că e născut din spiţa mea. Ne-am înţeles.

— Ne-am înţeles! au spus soţia şi vasalii.

Şi-au început să treacă anii.

Artur creştea mult mai voinic decât ceilalţi copii din casă. La patru ani trăgea cu arcul, doborând ursul în pădure. La şase ani se lua la trântă cu un flăcău de optsprezece. La zece, ar fi fost în stare să lupte chiar într-un turnir.

Însă, deşi creştea în casă, trecând drept fiul lui sir Hector, baronul nu se bucura ca băieţaşul pripăşit s-o ia-naintea celorlalţi născuţi chiar de soţia sa...

Şi Artur n-a crescut ca prinţ, ci ca un băietan de rând. Căra şi lemne din pădure, ştia să cureţe vânatul, să-l pregătească pentru iarnă, să pescuiască, să vâslească, ştia să lupte-n orice fel, cu sabia, ghioaga sau pumnul. Iară la trântă era primul în toată Ţara Galilor.

— În timpul cât Artur creştea, precum cântau străvechii barzi, Merlin a venit în pădurea numită astăzi Brocéliande,[177] spune poetul arătând, departe-n zare peste munţi.

— Şi-acolo a întemeiat faimoasa şcoală a zânelor, îşi arată priceperea feciorul ducelui breton.

— Da. Şcoala zânelor, surâde poetul tânărului prinţ.

— Pe Viviane[178] cum a întâlnit-o? întreabă glasul de vioară al unei doamne subţirele.

— Viviane, îi răspunde poetul, era fata unui senior cu numele de Dyonas. Avea cam cincisprezece ani. Casa lui Dyonas era lângă pădurea Brocéliande. Într-o zi, fata se plimba printr-o poiană din pădure. De-odată-i iese înainte un tânăr îmbrăcat în haine dintr-o mătase liliachie. De gât, cu un lănţug de-aramă, îi atârna o pelerină. Pe cap purta o tichiuţă ornată cu-n panaş din pene albe şi negre, de cocor.

Tânărul, salutând copila, a întrebat-o unde-i drumul.

Ea i-a răspuns după cuviinţă, dar, cum se-ntâmplă-ntotdeauna, au mai schimbat câteva vorbe.

Şi Viviane a-ncercat să afle cine era chipeşul tânăr şi de-avea rang cavaleresc.

Tânărul i-a destăinuit că-i doar în parte cavaler. Dar meşteşugul lui de bază este acel al artelor. Iar numele îi e Merlin.

— Ce arte îndrăgiţi anume? a vrut copila să mai ştie.

— Arta de-a ghici gândurile, de a putea citi-n viitor, de-a schimba înfăţişarea oricărui om, cum doresc eu...

Copila a bătut din palme.

— Dar arta de-a schimba un pom într-o grădină încărcată cu trandafiri? Asta o ştiţi?

Drept alt răspuns, Merlin a scos un beţişor din buzunar şi a făcut cu el un semn, către-un stejar negru bătrân. Şi îndată s-a arătat o grădină plină cu flori, în locul unde înainte fusese numai un copac.

Viviane a bătut iar din palme, şi a sărit într-un picior, ispititoare şi zglobie:

— Ce frumuseţe!... Ce parfum!... Merlin, seniore, vă implor. Învăţaţi-mă şi pe mine arta aceasta minunată.

Merlin privea şi el uimit la fata cea fermecătoare.

— Bine. De vrei, atuncea vino mâine, în zori, lângă fântâna ce e în mijlocul pădurii...

— Lângă fântâna Baranton?

— Da, lângă ea, zise Merlin. Te-aştept. Dar să nu întârzii.

Şi-apoi, fără de rămas bun, Merlin pieri din ochii fetei.

A doua zi cine venea, pân-să răsară soarele, printre copacii Brocéliandei? Cred că vă-nchipuiţi: Viviane.

Hăţişuri şi tufe de scai, pe care pân-atuncea fata nu

le văzuse niciodată, i se iveau într-una-n cale. Îi rupeau rochia de mătase, îi zgâriau faţa, mâinile şi, mai ales, picioarele. Era toată plină de răni. Altă copilă s-ar fi-ntors, de oboseală şi de spaimă, căci prin pădure ţopăiau şi nişte cete de pitici, nu mult mai mari ca nucile, care ţipau, se legănau prin crengile copacilor sau i se agăţau de rochie. Dar ea n-avea decât o grijă: să nu-ntârzie vreun minut de la-ntâlnirea cu Merlin.

Astfel ajunse la fântână.

Lângă fântână, aşezaţi în iarba moale, se găseau un bătrân gârbovit şi sur, cu-o barbă până la pământ, în faţă cu-o carte de aur, şi, lângă el, zece pitici şi alte unsprezece fete.

Acestea erau toate zâne. Una din ele preschimba tocmai o floare-ntr-un pârâu. Aceasta se numea Morgana.Era o soră a lui Artur. Dar fraţii nu se cunoşteau. Fiindcă, aşa cum povesteam, Artur fusese luat de mic, dus în castelul lui sir Hector şi se găsea încă acolo obişnuindu-se cu munca şi meşteşugul armelor.

Viviane a cunoscut îndată în dascălul îmbătrânit trăsăturile tânărului pe care-l întâlnise ieri.

— Tu eşti Merlin! i-a rostit fata.

Şi vrăjitorul s-a mirat c-a putut fi recunoscut.

Morgana s-a uitat atunci cu luare-aminte la Viviane. Ea, dintre toate zânele pe care le-nvăţa Merlin, ştia cele mai multe taine.

— Merlin, i-a spus zâna Morgana. De astăzi ne vom despărţi. Mi-am terminat învăţătura. Dar... i-a zâmbit ea răutăcioasă, să ştii că noua ucenică te va întrece într-o zi, în tot ceea ce ştii să faci... Te-aş sfătui să te păzeşti...

Vrăjitorul s-a-nfiorat. O presimţire l-a cuprins. S-a uitat bine la Viviane. Dar ea era atât de mică, şi de firavă, şi de albă, încât n-ai fi putut să crezi că ar putea măcar să calce un fir de iarbă în picioare. Necum să poată face rău.

— Merlin! l-a strigat ea cu-o voce subţire şi copilărească. Sunt dornică să aflu totul. Haide, arată-ne ce ştii...

Şi a-nceput învăţătura.

Mulţi ani s-a ocupat Merlin de-nvăţătura zânelor. De-atunci s-au înmulţit atâta zânele din Bretania!

— Pentru că numai pe la noi, prin ţinutul Bretaniei, şi peste Marea Mânecii, în Anglia, se mai găsesc zâne din vremea lui Merlin. Din alte părţi s-au risipit. Eu astfel ştiu, şi-aşa vă spun, făcu poetul un popas din povestirea lui, lăsând pentru o clipă harpa jos.

După un timp porni să cânte din nou despre zâna Morgana.

Zâna Morgana-şi făurise, în Brocéliande, un castel mare, nevăzut. Avea şi-n adâncimea mării un alt palat, alb, de cleştar, de aur şi mărgăritare. Şi-acolo îi slujeau Morganei sute de zâne mai micuţe, peşti, şi delfini, şi-alte dihănii: broaşte ţestoase, crabi şi melci, dar de-o mărime uimitoare.

Şi mai avea o insulă, cu numele de Avalon, ca şi castelul, nevăzută, departe-n largul mărilor.

Numai că despre-acestea toate veţi mai afla foarte curând.

A povestit apoi poetul despre Viviane cea mititică.

Şi ea se prefăcuse-n zână, cu-nvăţătura lui Merlin.

Avea un lac în stăpânire. Un lac, de-asemeni

nevăzut. Lacul era în Brocéliande. Pe suprafaţa lui pluteau nuferi ca nişte flori de gheaţă. Şi frunzele late şi mari acopereau străfundul lui, unde Viviane îşi făurise ca şi Morgana, un palat.

Palatul ei adăpostea pe un copil numit Lancelot,[179] menit a fi cel mai viteaz dintre vitejii regelui regilor, Artur. Acolo îl creştea Viviane, după ce i-l răpise mamei şi tatălui: regele Ban, domn în ţinutul Benoïc. Şi unii cred că îl răpise, sfătuită de magician. Pentru că bardul-vrăjitor îşi alegea din insule sau de-aici, din Bretania, pe cei care erau meniţi să fie soţii lui Artur în mari isprăvi cavalereşti.

— Nu-l uitaţi însă pe Artur! glăsui fiul ducelui. Ne-aţi povestit despre Merlin. Întoarceţi-vă la Artur...

— Mă voi întoarce la Artur, zise poetul cântăreţ. La el mă voi întoarce-acum. Ascultaţi ce vă povestesc[180]...

În vremea când se petreceau în Brocéliande acestea toate, Artur se făcuse-un flăcău, cum altul nu se mai afla pe coastele Britaniei.

Se povesteşte că, luptând cu nişte cete de saxoni, Artur a înfruntat el singur câteva sute de duşmani şi a luat prizonieri doi regi, eliberând trei mii de robi, care se şi aflau în bărci, laolaltă cu prăzile.

Era un tânăr foarte înalt, cu părul roşu-auriu şi ochi albaştri-cenuşii. Purta vestă şi pantaloni făcuţi din piele de viţel, având la brâu un pumnal lung şi-n mâna dreaptă o suliţă. Şi alteori avea şi-o ghioagă, bătută cu ţinte de fier.

Vai de acela ce era izbit de ghioaga lui Artur. N-ar fi putut scăpa cu zile, nici măcar dacă ar fi fost un zeu.

De altfel, cine îl vedea trecând cu calul, în galop, pe

coastele Britaniei, pândind cetele de saxoni, ieşindu-le singur în cale, fără să vrea l-asemuia cu zeul Gwydion,[181] acela ce-i ocroteşte pe britoni.

Ar fi acum să mai adaug, iubiţii mei ascultători, spunea poetul cântăreţ, că în anii aceia crunţi saxonii năvăliseră spre toate coastele britanice. Păreau o mare înfuriată, tălăzuindu-şi apele, ca s-acopere insula, să o sfărâme în bucăţi.

Regele Uther Pendragon, tatăl viteazului Artur, era şi el mereu în şa. Însă abia mai prididea să facă faţă luptelor, care aveau loc pretutindeni, pe coastele Britaniei.

De-atâta trudă, de necazuri, regele Uther şi Igraena, prea-credincioasa lui soţie, încărunţiseră ca munţii iarna, când cad zăpezile. Şi, rămânând tot singură, şi-ngrijorată pentru rege, care lupta fără odihnă, Igraena s-a simţit bolnavă. A bolit ea ce a bolit, în taină, fără să se plângă, şi într-o zi şi-a închis ochii, plecând de pe acest tărâm.

Uther i-a supravieţuit încă doi ani, şi tot mai greu putea să pună stavilă atacurilor de pe coaste.

A venit apoi bătălia de pe câmpia Saint-Albans. O! Ce-au mai plâns pe harpe barzii, când bătălia s-a sfârşit.

Cu eroism s-au apărat britonii de năvălitori.

În faţa lor, unde-au căzut, erau movile de saxoni, cu trupuri goale pân-la mijloc, cu braţele puternice, având încheietura mâinii, în care ţineau suliţa, strânsă într-un inel de fier.

Pendragon a văzut prăpădul, şi-a înţeles că-n acea zi saxonii deschiseseră o poartă spre Britania.

Cu numai câţiva călăreţi, regele Uther Pendragon s-a

întors în castelul său.

Trei zile n-a scos nicio vorbă.

În cea de-a patra şi-a chemat baronii împrejurul lui.

— Seniori vasali, le-a rostit el. Am fost învins, cum ştiţi voi toţi – prima înfrângere din viaţă. Un zid s-a sfărâmat în faţa saxonilor năvălitori.

Braţul îmi este ostenit. Am avut numai un fecior. Nu ştiu ce s-a ales de el, fiindcă e-n casa altuia...

Şi zicând astfel, şi-a-ndreptat privirile spre magician. Merlin l-a întrerupt pe rege şi l-a-ntrebat atunci aşa:

— De-aţi şti c-o să se-arate vrednic de neamul şi de spiţa voastră, luptând pentru Britania, redându-i toată strălucirea, aţi vrea să-l binecuvântaţi?

— Din toată inima! a spus, răsuflând greu, regele Uther. Îi las şi sabia aceasta...

— De sabie n-are nevoie, căci regii din Britania au datoria să-şi câştige sabia singuri, cum ştiţi bine, aşa precum v-aţi câştigat-o şi voi, Uther, odinioară...

— Merlin, cum spui tu e mai bine. Veghează-l pe feciorul meu... Nu-l lăsa pradă fiarelor care ne sfâşie pământul. Îmi promiţi tot ce-ţi cer, Merlin?

Merlin a clătinat din cap, în semn că o să facă totul, aşa cum regele-i cerea.

Apoi Uther s-a îndreptat către arhiepiscopul de Canterbury şi i-a spus:

— Să mă-ngropaţi în criptă, jos alături de Igraena mea...

Arhiepiscopul, şi el, s-a înclinat spre Pendragon:

— Va fi astfel precum doriţi, senioare Uther Pendragon. Dar încă nu v-a venit vremea să-nchideţi ochii. Încă nu...

Numai că Uther îşi plecase capul pe-o parte şi

dormea... Au trebuit să îl întindă baronii pe o năsălie.

L-au îngropat apoi în pripă, căci timpurile erau grele, şi baronii s-au adunat să-l aleagă pe noul rege.

— Merlin, spune-ne unde este fiul acela al lui Uther, despre care ne-a amintit în ultimele sale clipe, strigau baronii într-un glas. Altminteri o să punem rege pe cel mai vrednic dintre noi. Arhiepiscopul aşteaptă hotărârea ce o vom lua.

Dar vrăjitorul le-a răspuns:

— Are dreptul să fie rege numai acela care poate să-şi cucerească sabia din insula zânei Morgana...

— Din Avalon,[182] din insula cea nevăzută a Morganei?... Cine poate pătrunde-acolo? Cum este acea sabie?

— Sabia este făurită pe-o nicovală, sub pământ, în focul care arde veşnic, de Ogyrvan,[183] bardul gigant. Mânerul ei e de onix, iar lama de oţel curat, strălucitor ca diamantul. Se află pe un munte înalt, în gheara vulturului negru. Iar muntele e străjuit de balaurul cu trei boturi ca trei vulcani, din care curg, ziua şi noaptea, pălălăi. Cine se duce să o ia?

Din câţi baroni au încercat însă s-ajungă-n Avalon, niciunul nu s-a mai întors.

Zânele le-au încurcat drumul, ori ei înşişi s-au înecat în valurile clocotinde din jurul Avalonului, văzând teribilul balaur azvârlind foc asupra lor.

Într-o zi, tânărul Artur se războia tocmai pe ţărm cu-o ceată de năvălitori. Îi biruise şi-i silise să se înapoieze-n bărci.

Ostenit, după bătălie, el se opri la un izvor, să soarbă apă proaspătă.

Pe când sorbea, văzu un bard, la subţioară cu o

harpă, oprindu-se chiar lângă el.

— Tinere sir, îi grăi bardul. Al cui pământ este acesta ce-l apăraţi cu-atâta râvnă?

— Pământul i-al britonilor, răspunse tânărul Artur. Al lor este din moşi-strămoşi. Şi al lor trebuie să rămână. De-aceea mă lupt pentru el. Dar de-ntrebaţi de acest colţ de arătură şi pădure, sau de castelul ce-l vedeţi că-i înălţat pe promontoriu, sunt stăpânite de sir Hector, părintele meu preaiubit.

— De vreţi cu-adevărat victoria contra năvălitorului, îi spuse iarăşi vrăjitorul, eu pot să vă dau ajutor să dobândiţi o sabie cum nu s-a mai văzut pe lume.

— Unde e sabia aceasta?

— Este acolo-n Avalon! îi arătă Merlin cu mâna, undeva către asfinţit. Şi cine are sabia nu poate fi înfrânt nicicând, decât dacă ar fi trădat de cineva din neamul său...

— Am să mă duc s-o cuceresc! se hotărî pe loc Artur.

— Călăuză am să-ţi fiu eu! surâse bardul, mulţumit.

O barcă se afla la ţărm. Urcară amândoi în ea.

Marea porni să se agite. Dar Artur nu se-nfricoşa. Vâsli. Vâsli plin de curaj. Vâsli o zi, o săptămână, poate şi două, sau o lună, şi, iacătă, văzură marea fierbând, fierbând ca-ntr-un cazan sub care focul e aprins.

Din sânul mării se-nălţau fum, pietre şi bucăţi de fier. Toate ţâşneau întâi în sus, şi cădeau apoi ca o ploaie peste oricine îndrăznea să-şi ducă barca mai departe. Dar insula nu se zărea.

Merlin făcu întâi o vrajă rotind în văzduh braţele şi rostind nu ştim ce cuvinte, şi insula se arătă.

Abia atunci văzu Artur că insula era-nverzită, plină de pomi şi de grădini. În mijlocul ei se găsea un palat

mare, de cleştar. Şi din palat – de la ferestre – şi din grădini se iţeau zâne, privind mirate la Artur.

În insulă era şi-un munte. Şi muntele era păzit de un balaur cu trei boturi, cam de mărimea a trei case, suite una peste alta. În vârful unei stânci, pe munte, se vedea desluşit un vultur cu penele negre-tăciune, ţinând o sabie în gheare.

Şi sabia părea de flăcări, atât de tare strălucea.

— Vulturul negru ţine-n gheare sabia care e călită de Ogyrvan, în focul veşnic din mijlocul pământului, îl lămuri bardul Merlin pe feciorul lui Pendragon. Balaurul îl străjuieşte. De obicei doarme în pace. Dar, cum vede pe cineva străin în locurile-acestea, începe să arunce flăcări. Te încumeţi să lupţi cu el pentru gloria celţilor?...

— Mă încumet! zise Artur.

— Cu pumnalul şi suliţa?

— Cu pumnalul şi suliţa.

— V-am încercat doar, sir Artur, spuse atunci bardul Merlin. Însă aţi fi pierit luptând, şi celţii au multă nevoie de braţul vostru de oţel. Am eu cu totul un alt mijloc să domolim pe-acest balaur, străjer al Avalonului.

Şi Merlin începu să cânte din harpa lui o melodie, cum cânta numai Ossian. Iară balaurul, pe dată, auzind cântecul de harpă, îşi lăsă capetele hâde la marginea grădinilor, şi începu să sforăie.

Artur a tras barca la ţărm.

Şi Morgana s-a coborât din palatul său fermecat şi a luat mâna lui Artur.

— Sunt sora ta! l-a-ncredinţat, deşi lui nu-i venea să creadă. Până azi nu m-ai cunoscut, căci Uther

Pendragon te-a dat, de mic, acestui vrăjitor. Şi el te-a încredinţat, la rându-i lui sir Hector, ca să te crească. I-adevărat ce spun, Merlin?

— I-adevărat, a rostit bardul. Voi aveţi dreptul la coroana regelui Uther Pendragon. Urcaţi! Luaţi-vă sabia din gheara vulturului negru. Şi să ne-ntoarcem, plini de falã, pe pământul strămoşilor. Să adunaţi în jurul vostru cei mai de seamă cavaleri, Să-i goniţi pe năvălitori.

Artur a urcat muntele în goana mare, ca şi cum nu ar fi mers, ci-ar fi zburat.

Sabia azvârlea în juru-i un şuvoi luminos de raze. Şi razele se-mprăştiau în culori ca de curcubeu. Din când în când, din ea ţâşneau fulgere lungi strălucitoare, ce-i luau vederea lui Artur.

Însă acesta, fără teamă s-a căţărat până pe culme.

Vulturul, privit de departe, nu arăta atât de mare. Însă de-aproape se vedea că e înalt cât un stejar. O aripă de-a lui putea să învelească o clădire. Ciocul său ameninţător părea un paloş arcuit. Şi labele-i erau armate cu zece căngi tari, de oţel.

Iar glasul lui – când croncănea spre tânărul cel îndrăzneţ, care urca spre cuibul său – se-asemăna cu tunetul.

Zărindu-l pe prinţul Artur, vulturul se-nălţă în aer. Apoi se repezi deodată să-i vâre sabia în piept. Artur cu suliţa-l lovi. Dar pasărea nu se lăsă, şi, rotindu-se prin văzduh, îl atacă din nou pe tânăr.

Acesta se prinse cu-o mână de-un colţ de stei, şi cu cealaltă izbi tare cu suliţa.

Luptând cu sârg, lovind mereu, se căţără până pe culme. Aici cuprinse vulturul întâi de cioc, apoi, sărind,

îl apucă bine de gât, şi-l strânse-n braţele-i voinice.

Degeaba pasărea-ncerca să-l sfâşie cu ghearele. Zadarnic îşi mai rotea ciocul. Tunetul din gâtlejul ei se peschimba în horcăit.

— Cruţă-mă, prinţule Artur, rosti atunci cu glas de om. Ai cucerit cea mai de preţ comoară a britonilor: sabia de oţel albastru, făurită în focul veşnic. Numai că ia aminte bine. Dacă o prinde-n mâna dreaptă, în timpul luptei, un viteaz, îi dă acestuia curajul de-a-nvinge orişicâţi duşmani. Dar dacă o atinge-un laş, ea îi înţepeneşte braţul. Te încumeţi şi-acum s-o iei?

Artur nu răspunse nimic. În schimb întinse mâna dreaptă. Luă sabia. Şi pe mânerul ei citi:

„Această sabie vrăjită – flacără vie de oţel – se numeşte Excalibur. Ea nu poate fi stăpânită decât de regele Artur, în apărarea libertăţii şi gloriei britonilor”.

Fiul lui Uther coborî, şi, jos, zânele-l aşteptau, având în mijloc pe Morgana.

Cu toate intonau un cântec prin care îl slăveau pe fiul regelui Uther Pendragon şi al preanobilei Igraena. Merlin le însoţea cu harpa.

Bardul îi puse lui Artur deocamdată o cunună din rămurele de stejar. Şi îl conduse pân-la ţărm, sprijinindu-l de braţul stâng, cum se cuvine regilor.

La rândul său, zâna Morgana, regina valurilor mării, îi aşternu perne brodate cu aur şi cu nestemate, şi-o-nvelitoare pe mătase, în barca ce sta priponită c-un lanţ de-aramă, lângă ţărm.

Şi-n cântecele zânelor, barca porni, fără vâslaşi, spre largul mării liniştite de astădată prin puterea şi prin poruncile Morganei[184].

La Londra,[185] adunaţi în sala cea mare-a tronului

regal, baronii şuşoteau într-una:
— Pe cine să-l alegem rege, ca să ne fie nouă bine?
Şi fiecare ar fi vrut ca să se urce el pe tron.
Arhiepiscopul era pe jilţul lui, cu cârja-n mână, şi le grăia baronilor:
— S-au scurs, de când l-am coborât pe Uther Pendragon în criptă, câteva luni, şi de atunci niciun viteaz n-a cucerit sabia regilor britoni, de care ne vorbea Merlin.
— Ce-a spus Merlin e doar poveste, glăsuiră mai mulţi baroni. Sabia de pe Avalon nici nu există-n adevăr...
Afară bubuia furtuna, cu trâmbe de zăpadă lungi, bătând în toate zidurile şi zgâlţâind ferestrele.
— A venit vremea, rosti altul, să-l alegem pe noul rege. Saxonii ne înghesuie, iară noi stăm şi aşteptăm să se ivească vreun viteaz cu-o sabie din Avalon...
— Când o să sune miezul nopţii, aşa precum ne-am înţeles, şi o să vie Anul nou, îl vom alege negreşit, strigă puternic alt baron. Arhiepiscopul să-şi facă, după datină, întrebarea de-i sabia la cineva...
— El să îşi facă datoria. Noi nu ne supărăm de loc... râseră-n hohot alţi baroni.
Tocmai în clipa când râdeau, porniră clopotele Londrei să bată pentru miezul nopţii.
Arhiepiscopul, gemând de bătrâneţe, se-nălţă din jilţul lui şi aşteptă să înceteze clopotele.
Se ridicară şi baronii.
Vântul bătea vijelios peste întreg întinsul Londrei, şi clopotele răsunau ...trei... şase...nouă ... unsprezece ....şi încă una ... miezul nopţii...
— Seniori baroni, zise bătrânul. Acum a venit Anul

nou. Eu vă voi face întrebarea: E cineva, între voi toţi, care a fost în Avalon, să ne aducă sabia făurită pentru urmaşul regelui Uther Pendragon?

— Nu. N-a fost nimeni. Nu se vede? se bucurară toţi baronii.

Şi fiecare-n mintea sa se şi închipuia pe tronul regelui coborât în criptă.

În acea clipă, cântau barzii că s-ar fi auzit un glas, de undeva, de la ferestre. Poate era al lui Merlin!

— Ba da! O are cineva...

— Şi paşi au răsunat pe trepte. Şi-n sala mare a intrat un tânăr cu-o glugă pe cap, având o sabie în mână.

Iar sabia arunca flăcări, şi-un trăsnet scurt a izbucnit, c-un bubuit îngrozitor, lovind o bârnă din tavan.

Şi bârna s-a aprins pe loc.

Sub flăcările orbitoare, care ţâşneau din sabie, toţi baronii şi-au plecat ochii, strigând însă din răsputeri:

— Arde palatul!... Ardem toţi! S-aducă apă slujitorii!...

— Nu e nevoie! a rostit bardul Merlin, ivindu-se din spatele unei coloane. Bârna de sus e putredă. Şi doar ce-i putred o să ardă. De astăzi, în Britania, va fi un nou cârmuitor. În jurul lui or să se-adune alţi cavaleri, cei mai viteji. Ei or să înnoiască lumea, în numele a ce e drept, înălţător, cinstit şi bun.

Şi Merlin a făcut un semn, iar flăcările-au pâlpâit tot mai încet, tot mai încet, până ce nu s-a mai văzut nicio scânteie în tavan.

Atunci Artur şi-a coborât sabia sa înflăcărată, şi şi-a vârât-o-n cingătoare. Şi cum şi-a desprins degetele de pe mânerul preţios s-au stins pe loc şi flăcările.

Arhiepiscopul, baronii şi slujitorii grămădiţi la uşi, ca nişte ciorchini vii, au îndrăznit să îl privească îndeaproape pe Artur.

— Cine sunteţi? l-a întrebat arhiepiscopul pe prinţ.

— Eu sunt cel care vă aduce sabia scumpă, de oţel, lucitoare ca diamantul, făurită de Ogyrvan pentru spaima duşmanilor, a spus fiul lui Pendragon.

— Vouă vi se cuvine tronul, a zis arhiepiscopul.

— Ba nu-i aşa! au protestat baronii, nedându-i răgaz. Coroana nu poate fi luată de nimeni, oricât de viteaz, de nu are sânge regal.

— Aşadar, trebuie să spun, a cuvântat din nou Merlin, că acest tânăr prinţ Artur este fiul lui Pendragon, crescut în casa lui sir Hector, şi dus acolo chiar de mine.

— Asta nu e adevărat... Nu poate fi adevărat... au protestat în cor baronii, bătând cu săbiile-n masă. Să stea sir Hector mărturie...

Pe când se petreceau acestea, poporul, oamenii de rând – aflând că un viteaz, Artur, îşi cucerise sabia stăpânită de vulturul din insula zânei Morgana, şi va porni cu ea la luptă contra năvălitorilor – se adunase furnicar înaintea palatului şi-a catedralei:

— Artur vrem să ne fie rege! Cu el în frunte vom lupta contra saxonilor. Artur!... Artur!... Vrem pe Artur!

Au fost siliţi să cheme-n grabă pe sir Hector de la castel, ca să depună mărturie.

Mărturia a fost depusă în noaptea care a urmat. Sir Hector a destăinuit că Artur nu e fiul lui, ci e doar un copil găsit lângă podul castelului. Şi cel dintâi a-ngenunchiat chiar el, în faţa lui Artur, jurând că îi va fi vasal.

Pe urmă s-au plecat şi ceilalţi, deşi pe-ascuns mai murmurau că poate nu-i Artur feciorul regelui Uther Pendragon, şi-o fi orânduit Merlin doar lucrurile-n aşa fel, încât să iasă cum vrea el.

N-au mai avut însă ce face. Mărturisirea se făcuse de către bardul vrăjitor şi sir Hector, în prima noapte care-i urma Anului nou. Iar sabia era acolo şi începea să verse foc, de cum îi atingea mânerul fiul lui Uther Pendragon.

Au fost siliţi să-l recunoască drept rege în Britania.

Arhiepiscopul i-a pus pe cap coroana strămoşească. Baronii l-au condus în grup până la tronul mult râvnit de fiecare dintre ei.

Cu toţii au îngenunchiat şi i-au jurat supunere.

După ce i s-a pus coroana, şi după ce s-a aşezat pe scaunul tatălui său Uther, noul rege a glăsuit:

— Vă mulţumesc că m-aţi ales, dar eu nu pot să socotesc că am ucenicit destul. Şi am de gând să intru-n garda vreunui rege din vecini, pentru un timp, şi să-l slujesc numai ca simplu cavaler.

— Cum? Regele Britaniei să fie simplu cavaler, în garda nu ştim cărui rege? au exclamat, uimiţi, baronii.

— Am hotărât. Şi-aşa va fi, le-a grăit regele Artur. Spuneţi-mi numai în ce ţară atacă azi mai crunt saxonii?

Baronii-au privit stingheriţi unii spre alţii. Nu ştiau. Numai Merlin, scoţând bagheta, rotind-o împrejurul său şi ascultând-o la ureche, i-a răspuns astfel lui Artur:

— Regele cel mai încercat de năvălirile saxone se numeşte Leodogan, şi el domneşte-n Carmelida.

— Rege Artur, au spus baronii. Leodogan nu vă cunoaşte, căci n-a fost la încoronare. Dar el o să se-

nfăţişeze. Vă va jura supunere, va deveni vasalul vostru. Şi nu se cade să slujiţi, voi, suzeranul, un vasal.

Artur a râs însă cu poftă:

— Deocamdată n-a jurat, şi nu-i sunt încă suzeran. Şi nu am să mă ruşinez, de voi sluji în garda lui. Voi lua cu mine pe Merlin. Cine mai vrea să ne-nsoţească?

S-au ridicat numaidecât doi viteji din Britania: regele Ban de Benoïc şi regele Bohor de Gannes. Amândoi se găseau la Londra. Fuseseră la-ncoronare şi erau ispitiţi să meargă în ajutorul Carmelidei.

S-au mai găsit şi-alţi cavaleri dornici de luptă şi onoare.

Caii au fost înşeuaţi. Cavalerii-au încălecat, şi după o călătorie, nici mult prea lungă, dar nici scurtă – pe mare ca şi pe uscat – au fost pe ţărmurile unde Leodogan se războia cu triburile de saxoni.

Îndată au intrat în luptă.

Merlin cânta oştenilor. Şi tânărul Artur, având la dreapta şi la stânga sa pe cei doi regi: Bohor şi Ban, s-au repezit ca nişte lei în mijlocul saxonilor, urmaţi de ceilalţi cavaleri.

Duşmanii, câţi vedeau ţâşnind din sabia lui Artur flăcări, urlau de spaimă şi fugeau.

Cumplită a fost bătălia. Ţărmul a fost însângerat. Şi capetele retezate ale saxonilor cădeau ca nişte nuci, toamna, din pom.

De n-ar fi fost atunci în luptă Artur, Merlin, Bohor şi Ban, şi ceilalţi cavaleri britoni, Leodogan şi-ar fi pierdut întreg pământul Carmelidei.

Aşa, saxonii-au fost înfrânţi. Şi câţi au mai scăpat cu zile abia de au putut sări în bărcile lor lungi, de lemn, vâslind către Saxonia.

După ce au fugit saxonii, Leodogan i-a invitat, cu curtenie, pe Artur, pe ceilalţi regi şi cavaleri, să vină în castelul său.

Intrând cu toţii în castel, s-au întins nişte mese lungi. În faţa meselor erau patru bufoni şi doi jongleri, ca să distreze oaspeţii.

La masă se găseau şi doamne. Şi printre ele, cea dintâi, încântătoarea Guinever, fiica regelui Carmelidei.

Atât de mândră era fata, ca rosmarinul când se-nalţă în miezul verii prin grădini.

Ea sta la masă-n faţa lui. Şi-Artur nu bea, nici nu mânca, ci se uita la Guinever.

Către sfârşitul ospăţului, Guinever a turnat în cupe vin aromat, cu mâna sa, cum era datina britonă.

Cu-acest prilej a glăsuit:

— Prea nobili cavaleri, vă rog să-mi faceţi cinstea şi să beţi acest vin pregătit de mine cu-arome aduse din Orient.

— În cinstea voastră îl voi bea! i-a răspuns regele Artur.

În vremurile de demult, vechii britoni nu-şi întrebau oaspeţii nici cum se numesc, şi nici din ce ţinuturi vin. Dar regele Leodogan era curios peste măsură să ştie cine îl salvase în lupta dată cu saxonii. A întrebat deci pe ascuns pe câţiva dintre cavaleri. Dar ei n-au vrut să-i dea răspuns, fiindcă Artur voia să fie în faţa lui Leodogan numai un simplu cavaler.

Şi-a mai trecut o săptămână. Saxonii iar au încercat să pătrundă în Carmelida, dar sângele lor a roşit mai tare valurile mării.

S-a petrecut şi-a treia oară acelaşi lucru, când saxonii au năvălit în Carmelida, cu o mulţime de aliaţi,

având în frunte, de-astă dată, pe ducele Germaniei.

Această luptă a fost mai grea, şi-a durat mult mai multă vreme. Însă Artur, cu cei doi regi şi cavalerii ce-l urmau, au rămas tot învingători.

Şi-aşa, pacea s-a înscăunat.

Bătrânul rege al Carmelidei ar fi voit să mulţumească în chip cu totul deosebit acelor cavaleri străini, al căror nume nu-l ştia.

Artur se pregătea să plece. Îi venea însă foarte greu. Guinever, floarea Carmelidei, îi tulburase inima. De-aceea s-a înveselit când bătrânul Leodogan i-a invitat să mai ia parte la încă un mare ospăţ.

Cu-acest prilej s-au pregătit nişte serbări strălucitoare.

Şi-n timp ce se-nchinau la masă potirele pline cu vin, Merlin îl urmărea pe-Artur, cum nu-şi mai dezlipea privirea de pe frumoasa Guinever.

— Mărite rege, i-a spus el, atunci, în taină, lui Artur. Nu socotiţi c-a venit vremea să vă alegeţi o soţie?

— Aşa e, sir! au glăsuit Bohor, şi Ban, şi cavalerii. Acum vă trebuie-o regină. Şi Guinever e şi frumoasă, şi înţeleaptă, e şi blândă. Fericit cine o va lua pe fata asta de soţie.

Artur era însă pierdut. Nu avea timp să le răspundă.

— Iubiţi, Artur, pe cineva? a stăruit bardul Merlin.

Regele a mărturisit:

— Da, o iubesc pe Guinever.

— Atunci e foarte bine, sir. Peţiţi-o, deci pe Guinever. Ne va fi o stăpână bună.

Artur s-a-nveselit pe loc, şi l-a rugat pe bardul său ca s-o ceară pe Guinever tatălui ei, Leodogan.

Vorbea Artur, însă cu ochii o cerceta mereu pe fată,

mândrindu-se că ea avea un mijlocel – să-l prinzi în palmă – şi glezne albe, braţe lungi, umerii drepţi, şi peste umeri un păr de aur revărsat. Iar faţa... faţa-i semăna cu soarele de dimineaţă, când se iveşte peste culmi, atât de tare-i strălucea în prospeţimea tinereţii, şi-a frumuseţii fecioreşti.

S-a întâmplat că tot în noaptea când s-a desfăşurat ospăţul, să nu se poată stăpânî nici regele din Carmelida şi să-l întrebe pe Merlin – a doua sau a treia oară – cine era stăpânul lui.

— Stăpânul meu, a răspuns bardul, este cel mai viteaz bărbat din câţi se află pe pământ. Poartă numele de Artur. El va uni Britania într-un mănunchi, precum a fost în vremurile de demult. Toţi regii îi vor fi vasali. Iar eu, de vreţi poate să ştiţi sunt bardul-magician Merlin. Am darul de a prevesti. Şi ce vă spun se va-ntâmpla...

Leodogan s-a minunat:

— Acesta este deci Artur? El va fi suzeranul meu. Păcat că nu are regină...

— La fel am cugetat şi noi, a zis şiretul bard Merlin. Şi tocmai îi căutăm soţie...

— De ce să vă mai osteniţi, a spus regele Carrnelidei, când, iată, am eu o copilă, ce-i ca un nufăr răsărit şi gata, gata să-nflorească?

— Fata-i frumoasă, e cuminte, s-a învoit bardul Merlin. Ştie să cânte, să danţeze... Are atâtea însuşiri, încât un lucru nu-nţeleg: cum de nu ai căsătorit-o până acuma, cu vreun alt rege?

— A fost peţită deseori, i-a dat răspuns Leodogan. De asta nu vă fie grijă. Dar n-am vrut s-o căsătoresc cât timp eram tot în război. Nici peţitorii nu-mi plăceau.

Dar pe Artur l-aş vrea de fiu.

— Atunci nunta-i ca şi făcută, l-a-ncredinţat bardul Merlin. Şi lui Artur îi place fata.

Apoi Merlin l-a înştiinţat pe regele Britaniei c-a peţit-o pe Guinever. Artur a dănţuit cu ea. Leodogan s-a ridicat la masă cu o cupă-n mână şi i-a vestit pe cavaleri că-n două zile o să fie logodnă mare la castel.

Poate s-ar fi făcut şi nunta. Însă Artur a primit ştire că tatăl său adoptiv, Hector, a fost învins în Logria, de două cete de saxoni, şi stă acolo asediat.

A cerut voie deci să plece socrului său, Leodogan, ca să-l salveze pe sir Hector de cetele de-asediatori.

Nunta s-a amânat cu-o lună.

În dimineaţa despărţirii, potrivit datinii britone, logodnica s-a-nfăţişat cu un lighean de-argint în mână, în care era apă caldă. I-a spălat regelui Artur mâinile, gâtul şi obrazul. Şi după ce i le-a spălat, i le-a uscat cu un şervet brodat chiar de mâinile ei.

L-a ajutat să îşi îmbrace armura grea de cavaler. A-ngenunchiat în faţa lui, punându-i pintenii de aur. Şi, la sfârşit, i-a aşezat pe umeri o mantie scumpă, albă ca gândul ei curat, bătută toată-n diamante. Acesta era darul său făcut în clipa despărţirii.

Amândoi s-au îmbrăţişat. Şi Artur şi-a pus singur coiful.

Cavalerii-au încălecat şi au pornit în trap întins către ţinutul lui sir Hector.

Din fericire pentru toţi, cavalerii au ajuns la timp, tocmai în ceasul când saxonii încercau să se caţere pe zidurile castelului.

Cu piepturile dezvelite, pline de păr încâlcit, roşu şi cu mustăţile lor lungi, aproape până la urechi, cu

gleznele şi braţele prinse-n inele de aramă, saxonii păreau nişte fiare.

Dar cavalerii lui Artur, în frunte cu Bohor şi Ban, i-au luat în lănci, ca în frigări, i-au sfârtecat cu săbiile, şi capetele retezate le-au zvârlit, de pe stânci, în valuri.

Apoi, ca o trâmbă de vânt, au măturat şi alte cete care se mai găseau pe ţărm.

Aşa a dobândit Artur înc-o victorie de seamă. Au urmat multe altele sub flamurile libertăţii.

Saxonii însă s-au înţeles să se unească şi cu anglii, să-i ia alături şi pe iuţi. Ba au chemat în ajutor şi alte neamuri de germani. Şi împreună s-au pornit să-l nimicească pe Artur.

Această mare bătălie de care pomenesc toţi barzii, ce trebuia să hotărască soarta poporului briton, a avut loc la Argoëd, pe coastele oceanului.

Merlin însuşi a-ncălecat, urmând în luptă pe Artur.

Se povesteşte că pe valea ce duce de la Argoëd către un golf cu-acelaşi nume, se întinsese-un lac de sânge. Un lac de sângeotrăvitor, căci era sânge de duşmani.

Şi sângele s-a închegat. Şi multă vreme n-au crescut în valea de la Argoëd nici flori, nici pomi, nici buruieni. Şi căprioarele fugeau la trei zile de mers de-acolo. Nici câinii nu se apropiau. Caii săreau şi nechezau. Doar bufniţele şi şacalii, şi şobolanii albi de stânci se povesteşte că trăiau în valea de la Argoëd. În noaptea dinaintea luptei, Merlin visase o zeiţă – zeiţa Inspiraţiei.

Şi-n somn zeiţa-i glăsuia:

— Merlin, de vrei, ne logodim. Şi-atunci tu vei putea cânta atât de minunat la harpă, încât toţi cei ce-or auzi vor merge ne-nfricaţi la luptă. Ca totul să se

împlinească spre binele britonilor, şi ca Artur să biruie, tu trebuie însă să-mi juri credinţă. Şi să-mi mai juri că niciodată nu vei fi pradă vreunei fete, femei sau zâne, pe pământ, oricât ar fi ea de frumoasă. Primeşti, Merlin, logodna mea, şi-mi juri ceea ce ţi-am cerut?

— Primesc! a glăsuit Merlin. Şi-ţi jur, zeiţo, să-mplinesc dorinţa-ţi, fără şovăire.

Zeiţa Inspiraţiei i-a pus pe deget un inel. S-a făcut apoi nevăzută.

Trezindu-se de dimineaţă, Merlin avea, într-adevăr, pe degetul său inelar, veriga ce-o primise-n vis.

Şi luându-şi harpa, a-nceput să le cânte britonilor victoria pe care ei urmau s-o aibă-n acea zi. Cuvintele i le şoptea zeiţa Inspiraţiei. Cavalerii-au pornit la luptă, iar Merlin le-a cântât astfel, încât aceştia n-au ştiut ce este frica nicio clipă. Au mers la moarte surâzând, strigând, parcă erau la nuntă:

— Trăiască regele Artur! Trăiască neamul de britoni!

Când s-a sfârşit, într-un târziu, această glorioasă luptă, nu mai era niciun duşman. Artur a poruncit ca bardul să-l însoţească spre castel, mergând alături, mână-n mână.

Pe-o pernă roşie, de mătase, dusă de pajii regelui, se aflau sabia şi harpa, încrucişate, laolaltă, în semn că arta ajutase ca armele să biruie.

Mulţimile eliberate întâmpinau pe-nvingători, şi mai cu seamă pe Artur, cu cântece şi aclamaţii.

A fost cea mai mare victorie avută de britoni vreodată. Şi veştile s-au răspândit în toate ţările germane, până departe, către nord. Şi scalzii, cântăreţii lor, spuneau că regele Artur nu e un om obişnuit. Ci-i însuşi zeul Gwydion, care a luat chip

omenesc, aşezându-şi pe cap coroana regelui Uther Pendragon, spre gloria britonilor.

Pacea orânduindu-se, Artur l-a trimis pe Merlin, cu o sută de cavaleri, la socrul său, Leodogan, ca să i-o dea pe Guinever.

Nunta s-a săvârşit la Londra. Guinever a primit coroana. Baronii au îngenunchiat, jurând că vor păzi onoarea lui Artur de Britania şi a reginei Guinever.

Şi-atunci, precum se povesteşte – poate cu sfatul lui Merlin – Artur s-a dus într-o pădure, unde creştea un stejar falnic. Vârful lui se-nălţa la cer, acest stejar fiind semănat de însuşi zeul Gwydion.

Artur a pus să îl reteze, şi a făcut din lemn o masă, ce n-avea cap, şi n-avea coadă. O masă mare şi rotundă.[186]

La masă puteau să încapă o sută cincizeci de persoane.

Şi regele a dat de ştire:

— Câţi or să stea în jurul Mesei – o sută cincizeci de viteji – regi, sau baroni, sau cavaleri, vor fi egali toţi între ei. Vor avea cinste deopotrivă. Datoria lor cea dintâi este s-ajute pe cei slabi, bătrânii şi femeile. Să lupte pentru libertate, contra năvălitorilor. Onoarea să le fie scumpă, cum li-e lumina ochilor. Purtările cât mai alese. Şi toate biruinţele să şi le-nchine fiecare – ca un omagiu meritat – acelei doamne căreia i-a dăruit şi inima.

Astăzi, când au scos capu-n lume Invidia şi Lăcomia, cavalerii Mesei Rotunde vor trebui să-i ocrotească pe cei lipsiţi de apărare şi-astfel să apere dreptatea.[187]

După această cuvântare, s-a dat de veste tuturor că în castelul lui Artur, pe coasta Ţării Galilor – s-a aşezat

Masa Rotundă, şi pot să vină-n jurul ei cavalerii cei mai viteji, mai drepţi, mai nobili şi mai buni.

N-a trecut mult, şi la castel au început să se adune bărbaţii cei mai îndrăzneţi. Şi printre cei dintâi au fost regele Ban de Benoïc şi regele Bohor de Gannes, care îl însoţiseră pe regele Artur în lupta din Carmelida, cu saxonii; feciorii regelui Bohor: Lionel şi Bohor de Gannes, veri buni şi prieteni cu Artur bine-nţeles, Leodogan, deşi era bătrân ca lumea, dar se simţea tot în putere şi dornic de a fi şi el bun cavaler între ceilalţi. Au mai venit Ivain şi Keu – ultimul fiind frate vitreg lui Artur de Britania, căci era fiul lui sir Hector, Gawain şi Mordred – doi nepoţi – şi numeroşi alţi cavaleri.

Dar printre ei, cel mai de seamă era Lancelot, fiul lui Ban, nepotul lui Bohor de Gannes.

— Pe el, reaminti poetul tinerilor ascultători, de mic îl răpise Viviane, zâna din fundul lacului. Se prefăcuse-n lebădă, cât timp copilul se juca pe-o pajişte, lângă castel, şi, după ce-l ademenise să se urce pe gâtul ei, pornise repede în zbor.

În fundul lacului crescuse, într-un palat de marmură, dar asta nu-l împiedicase să iasă şi pe ţărm, afară, şi să cutreiere pădurea şi tot ţinutul Brocéliandei.

Prin vrăjile ce stăpânea, Viviane menise ca băiatul să-şi uite casa şi părinţii, şi să-şi închipuie să zâna e mama lui adevărată.

Într-o zi, tânărul văzu prin pădure doi cavaleri, călări pe nişte armăsari care-şi muşcau zăbalele, şi armele lor îi făceau să semene cu nişte zei.

Salvaseră pe o copilă răpită de nişte tâlhari, înapoind-o tatălui. Părintele ei ar fi vrut să le dea aur şi veşminte din cele mai costisitoare, dar ei se-

mpotriveau, spunând că nu le trebuie răsplată.

— N-aţi auzit de cavalerii Mesei Rotunde? au zis ei. Noi facem parte dintre soţii lui Artur de Britania, şi-aceasta ne e datoria: să-i ajutăm pe cei mai slabi sau cei lipsiţi de apărare.

Lancelot s-a-napoiat acasă, în ziua-aceea, turburat.

— Mamă, i-a rostit el Vivianei, în timp ce intra în palat. Cine e regele Artur, şi ce este Masa Rotundă?

— De ce? l-a întrebat Viviane, cu inima strânsă de teamă, fiindcă ea socotise altfel: să-l ţină pe Lancelot de-a pururi – voios şi pe vecie tânăr – în palatu-i de marmură, ferit de primejdiile vieţii. Şi-i ascunsese pân-atunci câte se povesteau prin lume despre Artur, Masa Rotundă şi despre faptele-mplinite de îndrăzneţii-i cavaleri.

Dar după ce frumosul tânăr îi povesti tot ce văzuse, şi stărui în întrebare, zâna Viviane îşi dete seama că în zadar se străduise ca să-i ascundă atâta vreme isprăvile cavalereşti.

Cât se temuse ca flăcăul să nu afle despre Artur şi despre Masa lui Rotundă, şi să nu fie ispitit să li se-alăture şi el!

Şi iată că în Brocéliande intraseră nişte tâlhari care răpiseră o fecioară. Cavalerii Mesei Rotunde porniseră numaidecât, şi o salvaseră pe fată. Aşa-i văzuse tânărul şi le aflase faptele.

Zâna Viviane fu nevoită să-i povestească pe-ndelete despre Artur, Masa Rotundă, şi despre-o seamă de isprăvi săvârşite de cavaleri. Iar el, ascultând-o pe zână, simţea în sine o putere care-i creştea neîncetat în braţele lui tinereşti.

Când zâna îşi sfârşi povestea, tânărul puse

întrebarea:

— Mamă, te rog să-mi spui şi mie dacă la Masa lui Artur se mai găseşte vreun loc liber?

— Se mai găseşte! oftă zâna. Ştiam eu c-ai s-ajungi acolo. Am încercat să te împiedic, sau cel puţin să te-ntârzii. Dar văd că nu e cu putinţă. Peste trei zile te voi duce până la tronul lui Artur, să te armeze cavaler. Şi, pentru că ne despărţim, mă văd silită să-ţi destăinui că tu nu eşti copilul meu. Ci, tată ţi-e regele Ban, iar mamă ţi-este doamna lui, din castelul de Benoïc. Mai înainte de-a pleca către castelul lui Artur, cred că e bine să te duci să-i săruţi mâna mamei tale şi să te pleci regelui Ban, ca să-ţi dea binecuvântarea. Te-aşteaptă grele încercări.

Lancelot a împlinit întocmai ceea ce îi ceruse zâna.

S-a dus întâi la Benoïc, spre bucuria mamei sale şi a părintelui său Ban, care îl socoteau pierdut.

Şi ei l-au binecuvântat.

După aceea, însoţit de doamna lacului, Viviane, Lancelot a pornit spre Artur.

— Au trecut marea chiar prin locul în care suntem noi acum, zice poetul cântăreţ, şi-au ajuns în Britania. De-aici, călări s-au îndreptat către castelul lui Artur.

În acea zi, Artur vâna. În pădure, la Camelot.

Deodată a văzut sosind, pe drumul ce tăia pădurea, un cortegiu impunător.

În frunte se aflau doi paji, ducând doi cai albi de căpestre. Pe unul dintre cai era un pavilion

de câmp uşor, însă bogat împodobit. Pe celălalt se legănau două cufere încărcate cu veşminte cavalereşti. Urmau patru scutieri călări, purtând o cască argintată, un scut, de-asemeni argintat, o lance şi o sabie. Şi

după ei veneau Lancelot şi doamna lacului, Viviane, pe alţi doi cai acoperiţi cu huse albe, de mătase, şi-având pe spate şei de fildeş, pe care meşteri iscusiţi gravaseră scene de luptă. Rochia Vivianei, din samit, era tivită cu hermină. Şi tânărul purta pe umeri o mantie largă, de serj, ce-i flutura uşor în vânt.

Armurile, îmbrăcămintea, armele, husele şi caii erau de culoarea zăpezii. Zâna Viviane se-asemăna cu o petală de crin alb. Era pură şi graţioasă. Nu-i dădeai paisprezece ani. Şi, dacă regele Artur nu ar fi fost căsătorit, inima i s-ar fi zbătut, văzând-o pe zâna Viviane. De Lancelot ce să vă spun? Ochii-i albaştri scânteiau. Trupul lui zvelt se legăna uşor în pasul calului. Şi-n mâna dreaptă ţinea frâul, iar stânga sprijinită-n şold. Calul lui se afla în urma calului zânei, la trei paşi.

Şi după ce regele Artur s-a-ntâlnit cu Lancelot şi zâna, au mers cu toţii la castel.

Sus, pe terasă, se găsea regina, doamna Guinever.

— Acesta este tânărul pe care l-a crescut, în lacul din Brocéliande, zâna Viviane, a spus regele Guineverei. Ce ziceţi, doamnă, ce voinic? Priviţi ce ochi cutezători!

Însă regina nu avea nevoie să-i arate altul ce fel de ochi are flăcăul. Ea îi văzuse singură. Şi-acuma se înspăimânta de ce simţea-n inima ei. Încerca să se stăpânească, să-şi pună frâu simţirilor. Dar, printr-o vrajă neştiută, simţea că o iubire nouă o va lega de-acest flăcău.

Cu-aceeaşi tainică simţire, Lancelot înţelegea prea bine că Guinever a lui Artur va fi singura fiinţă-n lume de care se va-ndrăgosti.

În el se da o luptă cruntă:

„Cum îndrăznesc să-mi ridic ochii către soţia lui Artur, ce-a-ntemeiat Masa Rotundă, şi căruia vreau să-i slujesc până la moarte, cu credinţă? îşi spunea tânărul în sine. Vreau să-mi smulg dragostea din piept – cu inima, dacă-i nevoie. Deşi, văd bine, n-am să pot. Orice îndrăgostit visează să îşi trăiască dragostea. Doar eu voi fi silit să lupt ca ea să nu mi se-mplinească. Numai în taină am să-nchin toate victoriile mele iubitei doamne Guinever...”

Şi astfel şi-a făcut intrarea, la curtea regelui Artur, Lancelot, care va deveni cavalerul cel mai temut dintre toţi câţi a adunat Masa Rotundă-n jurul ei.[189]

Viviane s-a-napoiat acasă, în palatul de marmură pe care şi-l făcuse-n lac, cu ajutorul lui Merlin.

I-a fost însă nespus de greu să se întoarcă singură. O îngrozea pustietatea. Îi era ciudă că pleca, lăsându-l pe Lancelot la curte. Şi, în necazul ei, credea că Merlin este vinovat. De nu făcea el vrăjile, Artur nu se urca pe tron, şi nu avea Masa Rotundă. Lancelot, atunci, îi rămânea.

Şi mai ştia zâna Viviane că Merlin, bardul, o-ndrăgea. L-a poftit deci s-o însoţească, ca să revadă Brocéliande, unde fusese-odinioară faimoasa şcoală a zânelor.

Merlin s-a-nduplecat îndată. Zâmbetul ei îl ameţea, ademenindu-l s-o-nsoţească.

S-au prefăcut în două păsări, zburând către Bretania.

Aici, într-un amurg de vară, Viviane a început să-i spună cât e de singură şi tristă în lacul său din Brocéliande.

— Merlin, rămâi în Brocéliande, i-a şoptit la ureche zâna şi i-a cuprins gâtul cu braţul.

Pădurea fremăta domol.

— Să-mi dai sărutul de logodnă şi să îmi spui cuvântul magic prin care eu te pot păstra pe totdeauna lângă mine. Nu vreau să rămân singură, l-a mai rugat zâna pe bard.

Merlin parcă era în vis. În starea asta era gata să-i spună zânei orişice.

Dar se-auzi atunci un glas, sunând ca harpele cereşti:

— Merlin, nu-ţi călca jurământul! Ţi-am pus în deget un inel...

Zâna, speriată, tresări.

Merlin se deşteptă din somn şi-şi trecu mâna peste ochi. Zeiţa Inspiraţiei – căci ea era – îi porunci:

— Întoarce-te lângă Artur. Acolo este locul tău...

Merlin se ridică îndată. Îşi luă harpa din nou în braţe şi, făcând semne cu bagheta, se prefăcu în norişor. Un norişor alb-sângeriu, plutind către Britania.

Şi-aşa s-a-ntors lângă Artur.

Harpa lui a sunat din nou, cât timp Artur s-a războit cu picţii, cu caledonienii şi scoţii cei înverşunaţi.[190]

A cântat apoi şi în lupta dusă în ţările germane, până în Scandinavia.

Cavalerii Mesei Rotunde s-au umplut toţi de glorie, în luptele acestea grele, prin care se asigurau hotarele Britaniei.

Dar primul între cavaleri a rămas tot Lancelot du Lac. De zeci de ori a înfruntat moartea pe mări sau pe uscat. Sabia lui a retezat mai multe capete duşmane decât taie secerătorul spicele, când se pârguiesc.

La-napoiere a fost primit, la porţi, de însăşi Guinever, care, la-ndemnul lui Artur, i-a sărutat obrazul drept –

răsplata celui mai viteaz.

Acest sărut al Guineverei i-a tulburat mai mult simţirea fiului adoptiv al zânei.

Şi, ca să-şi uite patima şi să nu aibă a roşi în faţa regelui Artur, Lancelot s-a dus departe-n lume, să dea lupte cavalereşti.

Cu calul a cutreierat insulele britanice, şi-a avut zeci de biruinţe. A trecut şi pe continent, în locul unde se născuse. Pretutindeni a împărţit dreptatea celor în nevoie, dar gândul de la Guinever nu a putut să şi-l desprindă.

Şi-a cucerit şi un castel, pe care-l stăpâniseră germanii înainte vreme, devenind duce de Guiene.

Un singur lucru n-a putut: să dobândească un potir cu însuşiri miraculoase, al cărui nume era Graalul.[191]

Pe-acesta-l căutau cavalerii Mesei Rotunde de mult timp, socotind că aflarea lui le va aduce biruinţe şi fericire veşnică.

Atâta numai că potirul nu putea fi zărit de nimeni de n-avea inima curată, aşa cum este lacrima. Iară inima lui Lancelot se mistuia pentru soţia lui Artur de Britania.

Umblând aşa, mereu pe drumuri, Lancelot află că în Corbin, oraşul regelui Pelles, era un vrăjitor cumplit care făcuse multe rele.

Auzind veştile acestea, cavalerul porni-ntr-acolo.

Vrăjitorul luase pe fata regelui din Corbin cu sila şi o-nchisese într-un turn.

Stătea fata de ani de zile în gheara vrăjitorului, şi nimeni nu putea s-o scape.

Câţi îl chemaseră să lupte, ca s-o salveze pe copilă, pieriseră lângă Corbin.

Acum l-a chemat şi Lancelot pe preahainul vrăjitor.

Acesta s-a schimbat în urs, apoi într-o cumplită haită de lupi turbaţi şi sângeroşi, iar, la sfârşit, într-o panteră.

Însă Lancelot, fără de teamă, l-a nimicit pe vrăjitor, după o luptă de cinci zile. Spărgând apoi şi nişte porţi, a intrat într-o încăpere cu pereţii de fier încins, unde sta fata zăvorâtă şi toropită de dogoare.

Copila se numea Elaine, şi vrăjitorul o-nrobise fiindcă ea nu-l voia de soţ.

Eliberând-o pe Elaine, cavalerul Mesei Rotunde închise-n camera de fier pe nemilosul vrăjitor, înteţind mai-nainte focul.

Mulţimea, văzând fapta asta, îi ieşi lui Lancelot-nainte, rugându-l să-i dea ajutor să scape şi de-un şarpe groaznic.

Şarpele-acesta vieţuia într-o groapă de lângă ţărm, unde-l pusese vrăjitorul. Şi îi dădeau dihaniei pe lună câte un copil, ca să se sature cu el. Altminteri, intra în oraş şi săvârşea mai mari cruzimi.

Fără să stea de loc pe gânduri, urmat de oamenii de rând, cavalerul porni spre ţărm.

Şarpele tocmai aştepta să i se-aducă prada vie. Era flămând şi şuiera.

Cavalerul Mesei Rotunde sări în groapa şarpelui şi-l ciopârţi cu sabia. Bucăţile tăiate însă ţâşniră singure afară şi se schimbară-n porci mistreţi.

De fiare se-ngriji mulţimea, le doborî cu ghioagele.

Astfel scăpă Lancelot pe rege şi orăşeni de vrăjitor, ca şi de nesătulul şarpe.

Şi regele, drept mulţumire, oferi cavalerului ţara şi pe copila sa.

Cavalerul ar fi primit, de nu ar fi fost Guinever, clipă de clipă-n mintea lui. Dar el, în chip curtenitor, respinse toate darurile, şi vru să plece mai departe.

Şi toate-ar fi fost foarte bune, dacă Elaine n-ar fi simţit că îl iubeşte pe acela care-i dăduse libertatea şi o scăpase de la chin.

Fata avea o doică, Brisen. Ea ştia vrăji nenumărate.

— Brisen, a chemat-o Elaine. Am să te rog un singur lucru. Să faci în aşa fel, încât să mă sărute cavalerul mai înainte de-a pleca.

Şi Brisen a făcut astfel, încât nobilul cavaler să soarbă o cupă cu vin. Însă vinul era vrăjit.[192]

Cum a sorbit cupa cu vin, lui Lancelot i s-a năzărit că Elaine ar fi Guinever. Şi că frumoasa Guinever nu e soţia lui Artur, ci este chiar soţia lui.

De braţ, ca nişte tineri soţi, s-au afundat printre copacii pădurii de lângă castel. Şi Lancelot a îmbrăţişat-o pe fiica regelui Pelles.

Dar cum i s-a desprins din braţe, a înţeles cine era şi ce s-a întâmplat cu el.

— Îmi vei plăti, i-a strigat el copilei regelui Pelles. Jurasem să nu-mbrăţişez nicio femeie, toată viaţa, fiindcă iubesc pe o regină. Dragostea mea nefericită nu se va împlini nicicând, dar mi-am călcat azi jurământul, din vina ta. Te voi ucide...

Elaine i-a căzut în genunchi, spunându-i cât îl îndrăgea, şi că un nobil cavaler nu poate omorî pe-aceea căreia el i-a dăruit mai înainte libertatea. L-a mai rugat apoi, plângând, să o păstreze de soţie.

Cavalerul i-a dat iertarea, dar a plecat şi mai mâhnit, spre alte lupte vitejeşti, ca s-o uite pe Guinever, care nu-i mai ieşea din minte.

La timpul ce se cuvenea, Elaine a dobândit un fiu, numit de mamă Galaad. Când Galaad a împlinit vârsta de foc a tinereţii, a cucerit singurul scaun – numit „scaunul primejdios” – ce-l mai avea Masa Rotundă neocupat până atunci. Şi-având un cuget nepătat şi-o vitejie fără seamăn, Galaad a plecat în lume să cucerească vasul Graal. După lupte nenumărate a izbutit să afle Graalul, spre mulţumirea lui Artur.

— Astfel s-a împlinit şi-această atât de mare-nfăptuire, rosti poetul cântăreţ, pe care astăzi nu v-o spun, căci iată, se coboară noaptea, şi stelele clipesc pe cer. Va trebui să ne întoarcem, în scurtă vreme, la castel.

— Nu mai-nainte de-a sfârşi însă legenda lui Artur, îl rugă fiul ducelui.

— Şi-am vrea să ştim: cu Guinever, şi cu Lancelot, şi cu Merlin ce s-a mai petrecut apoi? rosti alt tânăr cavaler.

Poetul îşi urmă povestea:

— Pe timpul când domnea Artur şi mai era Masa Rotundă, iubirea se socotea sfântă, era nobilă şi frumoasă. Cavalerii curtau o fată cam şapte ani, mai înainte de-a dori să se logodească. Doar rareori era altfel... Căci de-ndrăzneau să ia cu forţa vreo copilă sau vreo doamnă, plăteau nesocotinţa asta, cum a plătit Méliagrance, despre a cărui făptuire, nevrednică de-un cavaler, am să vă povestesc acum...

Venise toamna, timpuriu, şi păsărelele plecau.

Cavalerii Mesei Rotunde se întorceau, când venea toamna, de pe-unde colindaseră. Şi fiecare-şi povestea faptele ce le săvârşise.

Lui Artur îi plăcea s-audă pe cavaleri istorisind cum

împărţiseră dreptatea, în numele Mesei Rotunde, prin braţul lor neobosit.

Iară reginei Guinever, în vremea asta, îi năzărea să rătăcească prin pădure, privind copacii desfrunziţi.

Într-o zi, pe când se plimba, urmată de trei cavaleri, văzu că este-nconjurată de peste-o sută de bărbaţi în frunte cu Méliagrance.

Méliagrance, un cavaler care-l ura mult pe Artur, dar o-ndrăgea pe Guinever, se hotărâse s-o răpească, s-o ducă în castelul lui.

Această faptă josnică n-o săvârşise până-atunci, fiindcă în preajma Guinever ei erau mereu mulţi cavaleri şi se-ntorsese şi Lancelot, în ospeţie, la Artur.

Atunci însă Lancelot şedea cu regele Artur la masă şi-i povestea o întâmplare trăită, nu de mult, pe mări. Lângă regină se găseau numai sir Keu, sir Sagramor şi sir Gawain – cel mai iubit dintre nepoţii lui Artur.

Méliagrance, încercuindu-i, ceru reginei să-l urmeze.

— Vreţi să-l dezonoraţi pe rege? O să plătiţi această faptă! răspunse, mândră, Guinever.

În apărarea Guineverei, Gawain sări primul la luptă urmat de Sagramor şi Keu. Dar numărul îi copleşi.

Răniţi, ei încă se luptau, când Guinever – voind să scape pe cei trei cavaleri cu viaţă – îi strigă trădătorului:

— Încetaţi lupta! încetaţi... Vă voi urma, Méliagrance, dar numai dacă îmi cruţaţi pe cei trei nobili cavaleri care mi-au stat în apărare, şi îi lăsaţi să mă urmeze acolo unde mă veţi duce...

Regina Guinever plângea.

Méliagrance, preamulţumit că izbutise într-un fel, s-a grăbit să se învoiască, poruncind oamenilor lui să

înceteze bătălia.

Apoi conduse la castel – ce-i drept, cu multă curtenie – pe doamna regelui Artur, ca şi pe cei trei cavaleri, gata mereu s-o ocrotească, deşi se aflau greu răniţi.

Méliagrance nădăjduia că fapta lui n-o să se afle, fiindcă o săvârşise tainic, repede şi pe neaşteptate.

Însă regina, cumpărând un paj de-al lui Méliagrance, îl şi porni spre Camelot, ca să vestească mişelia.

De cum se-află la Camelot trădarea lui Méliagrance, Lancelot ceru îngăduinţa să îl răzbune el pe rege. Artur primi, şi cavalerul îşi chemă pajii să-l îmbrace în hainele grele, de fier, îşi luă armele şi porni, cu grabă mare, spre castelul vicleanului Méliagrance.

Pesemne însă că trădarea – ce şi-ncepuse a-şi face loc prin tărâmul Britaniei – umbla de-o parte şi de alta.

Méliagrance află şi el că Lancelot este pe drum, gata să lupte şi să ia castelul unde se afla soţia regelui Artur.

Şi-orândui treizeci de oameni în calea lui, cu arcuri bune, să stea de veghe toată vremea, ascunşi în dosul unor arbori, la marginea pădurii.

— Când îl vedeţi că se arată, ţintiţi cu arcurile bine, le porunci el oamenilor. Dar nu-l ochiţi pe cavaler, ci-i doborâţi doar armăsarul. Pe jos el nu poate veni, fiindcă armura i-e prea grea...

Slugile lui Méliagrance au împlinit poruncile. Iar cavalerul a rămas fără de armăsarul lui. Nu mai putea înainta decât ca melcul, sub armură.[193]

Tocmai trecea o cărucioară pe două roate mari, de lemn, trasă de doi cai răpciugoşi, bătrâni, cu pielea jupuită, trimisă de Méliagrance s-aducă lemne din pădure.

Vizitiii erau un tânăr şi un bătrân, bunicul lui. Aceştia la-nceput au râs, auzindu-l pe cavaler că vrea să urce-n cărucioară, pe urmă s-au împotrivit, de teamă să nu-i pedepsească stăpânul lor, Méliagrance.

Lancelot n-avea chef de glume, când era vorba de regină.

Ameninţind cu sabia, el s-a urcat în cărucioară. Şi cei doi vizitii l-au dus în râsul celor ce-l vedeau, în huiduieli şi în ocări, căci îl credeau vreun condamnat, vreun pus la stâlpul infamiei – până aproape de castelul vicleanului Méliagrance.

Văzându-l pe Lancelot ajuns la poalele castelului, Méliagrance s-a înspăimântat şi a rugat-o pe regină să mijlocească pentru el, făgăduindu-i să-i dăruiască întreg ţinutul şi castelul, jurând că îi va fi vasal.

Regina s-a înduplecat, şi-a mijlocit de la fereastră cruţarea lui Méliagrance. Acesta i-a cerut iertare, recunoscându-se vasal, şi dându-i lui Lancelot castelul, domeniul şi oamenii săi.

De-atunci Lancelot a fost numit, în loc de „cavalerul alb”, cum se chemase pân-atunci, fiindcă umbla numai în alb, „Cavalerul cu cărucioara”.

După această întâmplare, duşmanii regelui Artur şi ai reginei Guinever au început să uneltească. În frunte se găsea Mordred.

Acesta îşi făcuse planul să pună mâna într-o zi pe cununa Britaniei. Se-nţelesese cu saxonii ca să le vândă ţara lor. Şi, fiind nepotul lui Artur, îi urmărea orice mişcare, îi ştia toate gândurile.

Trădarea îşi făcuse aripi şi zbura prin Britania.

După o veche prevestire, dacă trădarea se-ntrona, cavalerii Mesei Rotunde aveau să-şi piardă gloria, să

piară unii în război, ceilalţi, luptându-se-ntre ei.

Cât timp viteazul cavaler Lancelot era lângă Artur, Mordred era neputincios.

Cum putea să-l înlăture?

Mordred ştia despre Lancelot că o-ndrăgea pe Guinever. Înţelegea şi că regina avea aceleaşi simţăminte pentru viteazul cavaler.

Şi-atunci Mordred a pus la cale să folosească dragostea, şi chiar prin ea s-azvârle ura între Artur şi cel mai bun dintre toţi cavalerii săi.

Fără Lancelot, Masa Rotundă nu mai avea niciun temei. Şi fără de Masa Rotundă, Artur îşi înjumătăţea puterile de luptător.

— Ascultaţi cum a izbutit Mordred în uneltirea lui, rosti poetul cântăreţ către ascultătorii săi.

Întâi acesta aşteptă o zi când regele urma să plece, cu soţii săi, la vânătoare. Ticlui apoi o scrisoare, să pară a fi chiar a reginei, prin care ea chema să-i vină Lancelot în ajutor, zicând că o pândesc nişte primejdii.

Bine-nţeles că în scrisoare cavalerul era rugat să nu destăinuie secretul nici unui om din Camelot, însă să vină negreşit.

Mordred fugi, după aceea, la Artur, şi-l vesti, în taină, c-a doua zi soţia sa are-o-ntâlnire cu Lancelot, în încăperile reginei.

Regele, om cinstit şi drept, l-a mustrat aspru pe Mordred că răspândeşte astfel de zvonuri asupra credincioasei doamne şi a iubitului său prieten şi vasal credincios Lancelot.

Totuşi, când regele-ntrebă ce cavaleri îl însoţesc a doua zi la vânătoare, Lancelot răspunse că nu merge, fiindcă se simte cam bolnav.

Atunci Mordred se apropie de regele Artur şi-i spuse, cu o privire veninoasă, că zvonul se adevereşte. Lancelot rămâne la castel, lângă regina Guinever.

— Lancelot îmi este prieten bun. El nu îmi va păta onoarea, glăsui regele Artur, neascultând nici de-astă dată pe trădătorul său nepot.

Şi făcu semnul de plecare.

Toţi cavalerii se porniră, urmându-l pe regele Artur, însoţiţi de scutieri şi paji, în sunetele cornului.

Castelul rămăsese singur. Sau cel puţin aşa părea.

Pe turnurile lui înalte fluturau flamurile albe, şi la creneluri se vedeau coifurile străjerilor.

Nu se mai auzea nici cornul, nici larma vânătorilor.

În acea clipă, sir Lancelot – fără lance sau sabie – ieşi pe-o sală întunecată şi podită cu lespezi mari. Coborî într-un balconaş, trecu iar printr-un coridor, ocolind toate locurile de unde putea fi văzut de slujitoarele reginei, şi, iată... Încăperea ei.

Deschise uşa şi intră. Era încă în zori de zi. Însă regina-l însoţise pe soţul său pân-la peron, şi se-mbrăcase într-o rochie de culoarea lăstunului, cu mânecile foarte largi.

Trecuseră atâţia ani de când venise la castel şi o văzuse pe regină.

Dar pentru el era aceeaşi, aşa cum o cântau poeţii: oglindă vie-a frumuseţii. Nu se schimbase cu nimic.

Înaltă, albă, cu obrazul ca piersicile când se coc, Guinever îl privi mirată, când îl văzu, pe negândite pătrunzând în odaia ei.

Ochii ei negri-cenuşii îi erau calzi şi mângâioşi.

Părea doar puţin palidă.

— Regină, rosti cavalerul, îngenunchind în faţa ei.

Stau şi aştept poruncile. M-aţi chemat, iată, şi-am venit. Orice-mi veţi cere am să fac.

Guinever n-apucă să spună niciun cuvânt, că de pe sală se 308 auziră glasuri aspre, sunet de arme, tropote.

Mordred, nepotul lui Artur, îl părăsise pe acesta şi se-ntor- sese pe ascuns, cu alţi vreo zece cavaleri.

Şi-acestora le povestise că Lancelot are întâlnire cu Guinever, în mare taină. Şi ei, dacă-i sunt credincioşi, au datoria să-i găsească şi să le-arate tuturor că Lancelot este trădător.

Lucrul se petrecuse-ntocmai.

Şezând la pândă, cavalerii văzură pe Lancelot trecând, sărind dintr-un balcon într-altul, intrând în camera reginei.

Şi, pe când el sta-ngenunchiat şi aştepta poruncile reginei sale, Mordred strigă către ceilalţi:

— Ieşiţi, şi să-l legăm în lanţuri. E înţeles cu Guinever. A fost chemat chiar de regină. Dezonorează pe Artur.

Auzind zgomotele-acestea, regina a pălit la faţă, cu toate că pe inimă nu se ştia cu nicio pată. Ea îl iubise pe Lancelot. Dar, ca şi el, se străduise să-şi înăbuşe dragostea.

— Guinever, zise cavalerul, ridicându-se în picioare. Nu mi-aţi scris ieri?... Nu m-aţi chemat? Nu aţi fost în primejdie?

— Nu v-am chemat, murmură ea. Dar acum moartea vă-nconjoară. Desigur că e o capcană.

— Ieşiţi afară, Lancelot! Voi l-aţi dezonorat pe rege! Şi ştiu că sunteţi înăutru, striga Mordred, cu glasul spart. Predaţi-vă de bunăvoie.

— Nu, nu vă duceţi, vă ucid, îl îndemnă încet regina. Ei ştiu, Lancelot, că n-aveţi arme...

— Veniţi voi singuri şi mă luaţi, spuse la rându-i cavalerul, celor care-l chemau de-afară.

Mordred nu îndrăzni să intre. Împinse însă pe-alt baron, pe uşă-n camera reginei.

Lancelot îl prinse iute-n braţe. Şi până să apuce-acesta să îşi înalţe sabia, îl trânti, cu o lovitură, pe lespezile încăperii.

Îl dezarmă apoi îndată. Luă scutul şi sabia-n mână. Şi desfăcu larg de tot uşa.

— Nemernicilor! le strigă. Aţi pus la cale-o mârşăvie. Mi-o veţi plăti şi chiar acum!

— Fugiţi! ţipă atunci Mordred, ştiind că-i cel mai vinovat. Lancelot pe toţi ne va răpune.

Şi baronii se risipiră, ca nişte potârnichi fricoase, care-ncotro, cât ai clipi.

După ce fură iarăşi singuri, Lancelot îi grăi iar reginei:

— Mordred şi cu ceilalţi baroni or să alerge la Artur, şi or să ne învinuiască de ceea ce n-am făptuit. Suntem prada unei minciuni şi v-am pricinuit un rău, pe care-l cred nimicitor. Sunt gata să vă iau cu mine, să v-ascund în castelul meu şi să vă apăr pân-la moarte.

— Nobile prieten, spuse ea. Dacă aş face acest lucru, ar însemna să recunosc că-s vinovată, şi de-acea am fugit de la Camelot. Rămân aici, şi-am să dau seama în faţa regelui Artur.

Lancelot îngenunchie din nou, se ridică, îşi luă adio, coborî scara fără grabă, încălecă pe-un cal – şi-n trap porni către castelul său.

Mordred, în acest timp, fugi cu ceilalţi până la Artur,

începând să-i învinuiască pe Guinever şi pe Lancelot că au avut o întâlnire în încăperile reginei.

Lui Artur nu-i venea să creadă. Însă cei nouă cavaleri – căci unul era leşinat sub năprasnica lovitură primită-n camera reginei – jurară pe ce-aveau mai sfânt că nu era nicio minciună în tot ceea ce povesteau.

S-a făcut foarte multă zarvă.

Unii strigau că-i vinovată soţia regelui Artur, şi alţii că este curată cum curge apa din izvor.

Pentru că nu se împăcau, după străvechea datină, au hotărât s-o judece în consiliul cavalerilor, fără ca soţul să ia parte. Şi judecata să se facă în catedrala de la Londra.

Artur s-a retras în castel. Şi consiliul a judecat-o.

Mordred era acuzatorul.

Fără ruşine, ticălosul a-nvinuit-o pe regină de-nşelăciune şi trădare, drept mărturie aducându-l pe cavalerul doborât de Lancelot cu o lovitură.

Sentinţa dată de consiliu, rostită de arhiepiscop, a fost că doamna Guinever, dezonorând rangul regal, va trebui să fie arsă pe un rug mare,-n piaţa Londrei.

Ultimul ei cuvânt a fost:

— Spuneţi-i regelui Artur că mor, dar sunt nevinovată. Şi nu mă-nfricoşez de rug...

Dar lacrimile îi curgeau, în pârâiaşe, pe obraz.

Artur, când a aflat sentinţa adusă de arhiepiscop, şi-a plecat fruntea şi a spus:

— Deşi dovezile sunt clare, mi-e teamă că aţi osândit pe o femeie fără vină. Lancelot va încerca s-o scape. De va veni cu armele, va trebui să îi răspund. De-aici o să se nască ura.

Tocmai aşa s-a petrecut. Reginei i s-au sfâşiat a

doua zi hainele scumpe. Şi, învelită într-un sac, a fost urcată de călugări pe rugul unde-o aştepta supliciul arderii pe-ncetul.

Pe când ea se afla pe rug, şi un călugăr se-apropia cu o făclie, să dea foc grămezilor de uscături, în piaţa Londrei au pătruns, călări şi bine înarmaţi, cu zgomot, zece cavaleri. În frunte se afla Lancelot, cu sabia în mâna dreaptă.

— Faceţi-mi loc! porunci el, împingând sutele de oameni care se grămădiseră şi o jeleau pe Guinever, cea osândită pe nedrept.

Cavalerii din jurul lui îi încolţiră pe Mordred, ca şi pe cavalerii săi, dându-le lovituri cu lancea.

Lancelot, călare cum era, tăie cu sabia frânghia ce o ţinea pe Guinever legată de stâlpul din mijloc. Şi ea, încă înspăimântată, se pomeni luată în braţe de îndrăzneţul cavaler.

Calul porni în tropot mare.

— Trăiască Lancelot viteazul! Trăiască doamna Guinever!

Ceilalţi îi ocroteau din urmă pe Lancelot cu regina-n braţe.

Şi lui i se părea c-aleargă, nu spre castelul său, ci-n rai.

În timp ce ei fugeau astfel, Mordred îl şi vesti pe rege de cele ce s-au petrecut.

Artur se găsea în castel, ascuns în cea mai mititică şi mai pustie încăpere.

Era cu faţa prinsă-n pumni.

— Masa Rotundă a pierit. După această întâmplare, mulţi cavaleri mă vor trăda. Duşmanii au să ne atace. Britania va suferi...

— Lancelot nu trebuie lăsat. Să-i luăm castelul cu asalt, îl îndemnă pe loc Mordred, bucuros că se dezbinau cavalerii Mesei Rotunde, şi planul lui se împlinea. Lancelot a fost un trădător...

— Lancelot a fost un cavaler, îi glăsui dreptul Artur. A apărat-o pe regină. Şi eu, cu toate că nu cred în vina lui, sunt nevoit să-l asediez şi să-l atac, pentru că mi-a ştirbit onoarea, venind cu arma-n piaţa Londrei...

Luptele au durat mult timp. Lancelot şi-a apărat castelul, căutând să nu-i pricinuiască regelui său prea multe pierderi. Nici regele nu l-a lovit pe cavaler atât de greu, şi nici castelul nu i-a ars.

Din prietenia de-altădată atâta le mai rămăsese. Luptau să-şi apere onoarea – unul pe-a lui, şi celălalt pe a reginei Guinever – dar nu voiau să se ucidă, şi nici să-şi facă prea mult rău.

Până la urmă, sir Gawain, şi alţi vreo câţiva cavaleri, ce îndrăgeau Masa Rotundă, au stăruit pentru-mpăcare, căci lupta nu se mai sfârşea.

Regina s-a înapoiat, călăuzită de Lancelot şi-o suită de cavaleri, înveşmântaţi în velur alb şi cu eşarfe argintii, pe cai cu huse de mătase.

Lancelot însă n-a mai rămas la Camelot, lângă Artur, ci, mâhnit, s-a înapoiat în castelul său din Guiene.

Nici Artur n-a rămas acasă. Şi, fiindcă în regatul Franţei se ridicaseră duşmani şi uneltiseră cu Roma împotriva Britaniei, şi-a pregătit două corăbii, îmbarcându-se la Cardiff, cu o sută de cavaleri.

— A debarcat în Armorica, aici, pe plaja unde stăm, le arătă din nou poetul acelora ce-l ascultau, şi a înaintat spre Franţa.

Acolo lupta s-a decis într-o ciocnire violentă, ce-a

avut loc între Artur şi renumitul rege Flore.

Flore biruise pe danezi şi-nspăimântase omenirea, dar îl trădase pe Artur.

Acum Artur îl pedepsea.

Flore nu fusese doborât încă de nimeni pân-atunci. Artur l-a culcat în ţărână, şi capul i l-a retezat.

Regatul Franţei s-a supus.

Abia se întorsese-acasă. Se pregătea să stea la masă cu oaspeţii ce şi-i poftise, regii Islandei, Danemarcii, şi încă şapte sau opt regi, când de afară s-a vestit că au sosit la Camelot cei doisprezece senatori ai împăratului roman. Aceştia, îmbrăcaţi în toge, pe creştet cu cununi de aur, intrând în sală au grăit:

— Ne-a trimis împăratul Romei, preaputernicul Lucius, să vă certăm, rege Artur. Voi, călcând legile divine şi ale Romei, aţi învins în luptă pe regele Flore. Regele ne era vasal, şi Franţa atârna de noi, şi ne plătea tribut anual. Să ne daţi Franţa înapoi!

Artur, ascultând vorbele azvârlite de senatori, simţea cum sângele începe să-i clocotească în tot trupul. Ruşinea îi potopea pieptul – faţă de oaspeţii străini şi faţă de baronii săi – fiindcă fusese insultat în casa şi la masa lui. Dar fiind el gazdă, şi având în faţă nişte soli străini, ce mai erau şi foarte vârstnici, s-a stăpânit, şi n-a pus mâna pe sabia Excalibur, ca să le taie capetele şi să-i înveţe să se poarte.

— Seniorilor, le-a răspuns el, ridicându-se în picioare şi încercând să fie calm. Voi, care vă numiţi romani, deşi vă trageţi dintr-un neam născut pare-se-n altă ţară,[194]

şi lumea toată vă urăşte, pentru că vreţi să stăpâniţi ce este al celorlalte neamuri, sunteţi acum oaspeţii

mei. Potrivit datinei britone, noi vă poftim întâi să staţi la masa noastră, să mâncaţi, dacă vă plac mâncărururile, şi să sorbiţi cupe cu vin.

— Noi nu ne aşezăm cu sclavii, a spus aspru un senator. Aţi uitat oare că aţi fost învinşi cândva de Iuliu Cezar, c-aţi fost siliţi să daţi tribut? Roma vă cere azi din nou să deveniţi supuşii ei şi să plătiţi ce se cuvine stăpânitorilor de drept.

Artur a râs:

— Noi, sclavii voştri? E drept c-am fost învinşi de Cezar, fiindcă eram neînarmaţi, năzuiam să trăim în pace. Însă britonii n-au pe lume nimic mai scump ca libertatea. Şi, după secole de luptă, v-au azvârlit legiunile în apa mării, o ştiţi bine... Sau poate nu vă amintiţi?

— Pentru noi aţi rămas tot sclavi! Vă cerem Franţa şi tributul... l-a întrerupt, cum nu se cade, bătrânul senator pe rege. Şi dacă nu vă veţi supune, Roma, cu toate oştile, se va-ndrepta asupra voastră, şi vă va nimici astfel, ca nici urma să nu rămână din tot ce este azi briton.

Artur a râs atunci mai tare:

— Îngăduiţi-mi, a zis el, să mă consult cu cavalerii.

S-au retras într-o încăpere alăturată din castel, şi regele i-a întrebat pe regii prieteni şi baroni:

— Ce spuneţi voi de cutezanţa pe care o arată Roma?

— Ne mirăm cum v-aţi stăpânit! şi-a dat părerea sir Gawain.

— Regele Flore a uneltit cu Lucius, împăratul Romei, a rostit regele Islandei, să vă ia iarăşi libertatea. Iar soarta Franţei s-a decis în lupta dreaptă-ntre doi regi.

— Răspunsul care se cuvine e unul singur: „armele”, a spus regele Danemarcii.

Mordred a prins această vorbă:

— Plecaţi! l-a îndemnat şi el. În ţară voi rămâne eu. Vă sunt nepot şi cavaler. V-am dovedit că-s credincios. Lăsaţi-mă guvernator. Voi străjui tronul, castelul, şi pe regina Guinever.

— Aşa voi face! a zis Artur.

S-au întors unde senatorii îi aşteptau plini de mândrie, şi Artur i-a vestit că-i gata să se-nfrunte cu oastea Romei, dar libertatea nu şi-o vinde, şi nici n-o dă de bunăvoie.

Când senatorii au adus răspunsul regelui Artur, Lucius, împăratul Romei, şi-a anunţat pe toţi aliaţii c-a venit timpul să doboare pe Artur de Britania, şi să-i ia ţara în robie.

Pe-ascuns, dar cu-nvoirea Papei, acesta a chemat la luptă şi pe toţi regii sarazini, măcar că ei erau păgâni, blestemaţi de biserică.

Roma strânsese două sute de mii de oameni înarmaţi. Sarazinii din Spania trimiteau încă jumătate. Iar sudanul din Babilon făgăduia-mpăratului, dacă-i ia fata de nevastă, că-i dă încă cincizeci de mii. Dar cununia să se facă în legea sarazinilor.

— Pentru ca ţara lui Artur să fie-a mea, a răspuns Lucius, vă iau copila de soţie, în legea voastră sarazină, şi-o fac împărăteasa Romei.

În totul, se strânsese oaste, în tabăra romanilor, până la cinci sute de mii.

Artur avea a zecea parte.

Şi el s-a îmbarcat la Dover, cu cavalerii credincioşi, încredinţându-i lui Mordred, înşelătorul său nepot,

castelul, tronul şi regina.

A trecut marea şi-a ajuns pe coasta Franţei, la Calais, tocmai în ziua când veneau, din miazăzi, ostile Romei, îndreptându-se spre Paris.

Dar din Paris i-a sosit ştire că Franţa ţine cu Artur, şi doar pe el şi-l vrea stăpân, şi nu pe Lucius al Romei.

Lupta s-a dat peste trei zile, lângă Paris, pe o câmpie, la marginea unor păduri.

Izbind în piept oştirea Romei, cât era ea de numeroasă, Artur a-mpins-o înapoi. Gawain i-a răpus pe sudan şi pe regele Spaniei. Şi Artur de Britania, tăindu-şi o cărare largă, a pătruns pân-la pavilionul în care se găsea-mpăratul, sub ocrotirea a cinci mii de cavaleri bine-narmaţi.

Acolo a fost o luptă scurtă. Împăratul a vrut să fugă, cu cavalerii lui cu tot. Artur însă l-a urmărit şi, ajungându-l, l-a silit să muşte repede ţărâna.

Armura din aur curat a împăratului roman zăcea acum într-o băltoacă.

Cei doisprezece senatori, lăsându-şi fala la o parte, au venit iarăşi la Artur, având cenuşă peste plete. Cu umilinţă l-au rugat să-i ierte pentru cele spuse, acolo, în Britania şi l-au poftit să se îndrepte către întinsurile Romei şi să primească-a fi-mpărat.

— Trăiască împăratul Romei şi-al lumii! a strigat Gawain, bunul nepot al lui Artur.

Dar bine nu s-a stins ecoul acestui strigăt, când sir Keu l-a înştiinţat că au sosit patru soli din Britania, de la regina Guinever.

— Rege Artur, au grăit solii, ne pare rău că vă aducem veşti proaste de la Camelot.

— Ce s-a-ntâmplat? a vrut să ştie Artur, în mintea

căruia gândul trădării n-avea loc.

— Cum aţi plecat din portul Dover, l-au lămurit solii pe dată, Mordred a început trădarea. A răspândit nişte scrisori, de bună seamă mincinoase, venite, zicea el, din Franţa, prin care se vestea în ţară că aţi murit lângă Paris. Apoi, făgăduind că el, de va fi rege, va-nceta orişice luptă cu duşmanii, predând ţara saxonilor, mulţi cavaleri fără de suflet, ce nu pun preţ pe libertate, au şi trecut de partea lui. Poporul e nemulţumit. Însă Mordred îl asupreşte prin cavalerii trădători, care nădăjduiesc să aibă, sub cârmuirea lui, onoruri, şi să-şi adune bogăţii.

— Mordred a îndrăznit cumva s-atingă şi Masa Rotundă? a-ntrebat tânărul Gawain.

Mordred s-a şi urcat pe tron. Şi cea dintâi poruncă a lui a fost să spargă în bucăţi Masa Rotundă a lui Artur. Apoi i-a poruncit reginei să se gătească pentru nuntă. Vrea, peste două săptămâni, ca să o ia el de soţie, au răspuns solii, plecând capul. Rege Artur, în clipa asta, când voi sunteţi stăpânul lumii, va trebui să vă gândiţi să vă recuceriţi soţia, castelul şi Britania.[195]

Artur, pentru întâia oară, şi-a dat seama – dar prea târziu – că-n lume este şi trădarea.

— Să se ridice tabăra, a poruncit el lui Gawain, să pornim spre Britania!

În drum, aş vrea să vă mai spun, trecând pe lângă Brocéliande, şi făcând tabăra acolo, Merlin s-a dus în timpul nopţii să o revadă pe Viviane.

Gândul la ea nu îi da pace. Noapte de noapte o visa.

Zâna era-n palatul său, din lacul fermecat şi-adânc, unde crescuse Lancelot.

Luna ţesea pânze de-argint pe suprafaţa lacului.

— Viviane! a strigat-o Merlin.

Şi zâna s-a înfăţişat, sub forma unei flori de nufăr, la suprafaţa lacului.

S-a întrupat apoi în zână şi l-a cuprins pe după gât, cum făcuse şi-odinioară.

— Merlin, tare sunt singură. Merlin, nu mă mai părăsi, învaţă-mă acel cuvânt cu care să te pot lega de mine pentru totdeauna...

— Artur va da ultima luptă, şi trebuie să-l însoţesc, a rostit bardul-vrăjitor, în timp ce lacul şi pădurea se clătinau sub ochii săi, şi lumea-ntreagă îi părea un vast ocean de muzică. Am venit doar să te revăd.

În ochii zânei, verzi ca lacul, s-a ivit o lucire rea:

— Artur mi l-a luat pe Lancelot, şi tot Artur mi l-a gonit...

— Artur i-un rege bun şi drept, a glăsuit bardul Merlin. Şi trebuie să-l însoţesc.

— Pleacă, dar dup-această luptă întoarce-te iarăşi, Merlin.

— Aşteaptă-mă. Mă voi întoarce...

— Ca să te cred, lasă-mi în gaj harpa pe care ai primit-o în peştera lui Ossian.

Zâna l-a strâns mai tare-n braţe, lipindu-se de pieptul lui. Merlin n-a mai putut gândi. I-a dăruit harpa de-argint, bătută-n pietre nestemate, cum n-a mai fost şi nu va fi vreo altă harpă pe pământ.

Viviane a luat această harpă şi, sărutându-l înc-o dată, s-a făcut iar floare de nufăr, şi-apoi a dispărut în lac.[196]

Merlin s-a-ntors la tabără.

În zori, au pornit mai departe.

S-au îmbarcat toţi cavalerii, într-o tăcere ca de

moarte.

Artur cel drept, de când aflase că Mordred, cavalerul său, îl înşelase şi-l minţise, vânzând ţara saxonilor, nu mai ştia ce-i zâmbetul.

Chipul lui nobil, altădată senin şi vesel, se-ncruntase.

Îşi amintea de prevestirea făcută de Merlin cândva, că-n ziua când se va ivi trădarea în Britania, va fi învins şi nimicit.

Britania se şi vedea, cu coastele ei nisipoase, săltându-se parcă din valuri, ca să-l zărească pe Artur.

Însă pe ţărm nu erau prieteni, să îl aclame, ca-n trecut, ci cavalerii trădători, şi-alături cete de saxoni, ce-i doreau moartea lui Artur.

— Eu voi începe debarcarea, vesti Artur pe cavaleri.

Gawain însă-l rugă pe rege:

— V-am însoţit neobosit în toate bătăliile. Vă rog ca azi să mă lăsaţi să comand eu în locul vostru corpul briton de debarcare!

— De ce îmi ceri favoarea asta? îl întrebă regele Artur.

Gawain i se uită în ochi, deschis, cinstit, ca totdeauna:

— Findcă voi aveţi doi nepoţi: unu-i Mordred, şi altul eu. Iar Mordred v-a dezonorat, trădându-vă şi vânzând ţara, şi sfărâmând Masa Rotundă. Vreau ca întâia lovitură să şi-o primească de la mine.

Şi se rugă atât de mult să-i dea lui cinstea de-a-nfrunta pe trădători, la debarcare, încât Artur încuviinţă. Şi făcu planul de bătaie:

— Voi veţi atinge primul coasta… Vedeţi c-or să vă-ntâmpine cu-o ploaie de săgeţi la mal… Întindeţi puntea şi săriţi, ferindu-vă cu scuturile, şi atacaţi

numaidecât, căutând să despărţiţi saxonii de cavalerii lui Mordred.

Mai dete-apoi şi-alte porunci, şi bătălia începu.

În timp ce Gawain acosta cu cea dintâi corabie, şi altele se apropiau, la dreapta şi la stânga ei, în sunetul trompetelor, se auzi şi-un cânt de harpă. Un glas jalnic o însoţea.

Artur întoarse puţin capul, şi îl văzu pe bardul său – nu cu o harpă de argint, cum avusese-n Avalon – ci cu o alta, fără preţ. Merlin nu mai era Merlin, ci-un cântăreţ ca toţi ceilalţi.

— Merlin, întrebă regele, unde ţi-e harpa de argint?

Merlin roşi, şi nu răspunse.

Şi bătălia a urmat.

Trei zile s-au luptat cu furie. Gawain a căzut între primii. Sângele lui a înroşit nisipurile de la Dover. Dar, înainte de-a muri, a doborât trei regi saxoni. Pe ceilalţi doi i-a retezat bunul său prieten Sagramor.

Şi portul Dover a fost luat din mâinile saxonilor.

Când l-a văzut pe Gawain mort, palid, cu părul năclăit de sângele prelins din tâmplă, inima lui Artur s-a frânt. Şi poate pentru-ntâia oară regele a scos din piept un geamăt.

Mordred, văzând înfrângerea, a încercat să se ascundă în turnul castelului Dover. Însă oamenii din popor – aflând că Artur nu e mort, că s-a-ntors în Britania şi-i izgoneşte pe saxoni şi cavalerii trădători – au ieşit înaintea lui. Şi, blestemându-l pe Mordred, aceştia l-au împiedicat să se ascundă în castel şi l-au lovit cu bolovani.

De spaimă-atunci nemernicul s-a retras către Winchester, unde se grămădiseră anglii prădalnici şi

saxonii.

Artur însă l-a urmărit. L-a ajuns lângă Winchester. Şi l-a silit iarăşi să lupte. A luat apoi şi Winchester-ul, cu sprijinul poporului, nimicindu-i şi pe saxoni, şi pe mişeii lui Mordred.

Luptau însă unul la zece, şi cavalerii lui Artur se-mpuţinau din ce în ce.

E drept că în Britania, spre miazăzi şi spre apus – afară de ţinutul Cornwal – nu mai era niciun duşman.

Mordred, cu câţi îi rămăsese, se retrăsese în Cornwal.

Artur l-a urmărit şi-aici, dând cea din urmă bătălie, pe ţărmul mării-ntr-un amurg.

Cu sabia-i Excalibur, din care se ridicau flăcări şi ţâşneau trăsnete într-una, Artur şi-a doborât duşmanii, până-a rămas doar unul singur, trădătorul baron Mordred.

Printre movile de cadavre, Artur, cu sabia în mână, îl urmărea neobosit.

Fugind, cu ochii rătăciţi, şi având spume-n jurul gurii, Mordred se-mpiedică deodată.

Artur ajunse lângă el.

Lupta ţinu foarte puţin. Artur ridică sabia. Dar, folosind această clipă, preaticălosul cavaler săvârşi ultima lui crimă. Apucă lancea şi, de jos, o-nfipse-n pieptul lui Artur.

Excalibur căzu de-asemeni pe capul lui Mordred, tăindu-l, de sus şi până jos, în două.

Artur se clătină uşor şi se lăsă într-un genunchi, cu ochii împăienjeniţi, dar ţinând sabia în mână.

Din urmă, slab şi-nsângerat, venea ultimul cavaler pe care-l mai avea Artur, sir Keu, fratele lui de lapte. Şi

acesta se repezi să îl ajute pe Artur.[197]

— Să vă urc iute pe un cal şi să ne ducem la castel, zise sir Keu, îngrijorat.

— Nu, frate, îi răspunse Artur. Acuma nu mai e nevoie. Sângele mi s-a scurs din trup. Te rog, ca ultimă dorinţă, ia-mi sabia Excalibur şi arunc-o în apa mării...

— Sabia voastră fermecată nu trebuie zvârlită-n valuri. Daţi-mi-o mie, sir Artur. Voi încerca s-o onorez, şi după ce nu veţi mai fi.

— Nu, dragul meu baron şi frate, a spus încet de tot Artur. Eu i-o menisem lui Lancelot. Însă de el m-a despărţit Mordred, prin viclenia lui. Dacă Lancelot era cu noi, n-am fi trăit acest prăpăd. Aruncă sabia în mare... nu mă sili să-ţi poruncesc...

Sir Keu a trebuit s-asculte.

Azvârlind sabia în mare, din valuri s-a ivit o mână. O mână albă de femeie. A prins sabia de mâner şi a rotit-o de trei ori.

Din apă s-a auzit cântec. Voci blânde, line, de femeie.

Şi harpe răsunau din valuri.

Iar marea foşnea liniştită lângă stâncile încruntate, pe care-şi dormeau cavalerii Mesei Rotunde somnul veşnic, alături de duşmanii lor.

Sir Keu s-a-ntors lângă Artur, vestindu-l că i-a-mplinit voia.

— Acuma pleacă! l-a rugat. Şi să purtaţi din gură-n gură, din veac în veac, cuvintele pe care azi ţi le rostesc. Artur se va înapoia. Artur nu moare niciodată, ca gloria britonilor.

Sir Keu l-a sărutat pe-Artur.

— Pleacă, şi nu întoarce capul, a spus şi mai încet

Artur.

Sir Keu s-a depărtat plângând. Dar n-a putut să se abţină.

Şi, ascunzându-se în dosul unei stânci mari, a încercat să vadă ce se mai întâmplă.

Zâna Morgana, într-o rochie ţesută din brocart de-argint, s-a arătat din apa mării. Sub razele amurgului apa părea însângerată. Regina valurilor mării era urmată de-un cortegiu de zâne, cu harpele-n mâini.

Cântând, ele s-au apropiat de locul unde sta Artur. Morgana l-a cuprins de mijloc, şi, sprijinindu-l, l-a adus până la ţărm, unde deodată s-a ivit o corabie.

S-au suit în corabie. Vântul a început să sufle, şi a purtat corabia către insula Avalon.

Abia se depărtaseră, şi pe câmpie a ajuns Lancelot, în goana cea mai mare, vestit, se pare, de Merlin.

El străbătuse-o cale lungă, pe mare, ca şi pe uscat, dar ajunsese prea târziu.

Se spune că atunci Lancelot a plâns pe coastă ca un prunc, şi-l striga-ntr-una pe Artur, căindu-se că nu-i venise regelui său în ajutor.

Lancelot a-nmormântat vitejii care căzuseră pe ţărm. Şi a clădit o mânăstire în acel loc al bătăliei, în care s-a călugărit.

Regina, doamna Guinever, a-mbrăcat rasa monahală, trăind încă puţină vreme, după sfârşitul lui Artur, în rugăciuni şi umilinţă.[198]

Pe Merlin, fiindcă îşi pierduse harpa de-argint şi nu-l slujise cum se cuvine pe Artur în ultimele bătălii, se zice că mulţimile îl huiduiau şi îl goneau, iar copiii-l loveau cu pietre.

Atunci, voind să fie liberi, s-au îmbarcat strămoşii

noştri de pe coasta Cornwalului, plutind pe-ntinsul mărilor până-aici, în Bretania, să-şi afle o nouă patrie.

Cât îl priveşte pe Merlin, el s-a întors în Brocéliande.

Zâna Viviane i-a luat bagheta, făcând un cerc în jurul lui. L-a adormit, l-a fermecat. La dus în fundul lacului cel nevăzut de muritori.

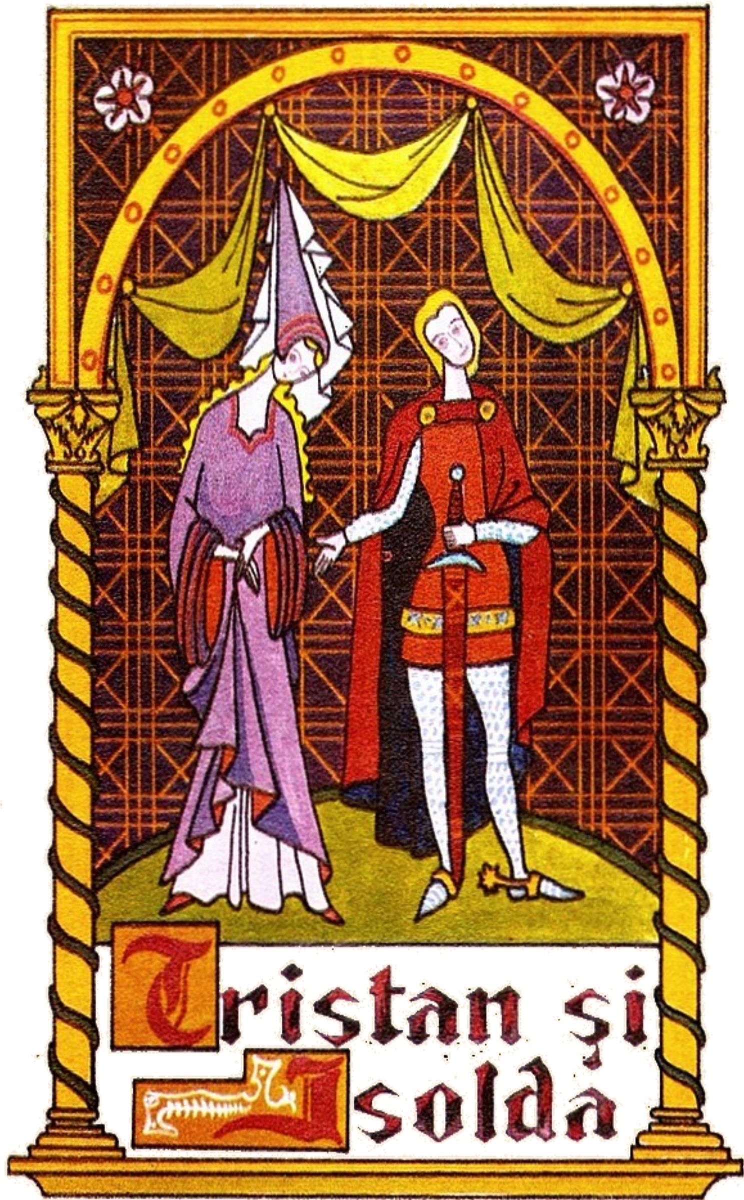
De-atunci Merlin doarme vrăjit, în palatul de marmură, cu capul pe genunchii zânei, ce îl veghează ne-ncetat, rămânând veşnic tânără.[199]

Însă barzii cei vechi cântau că nu se ştie dacă-n ziua când Artur se va-napoia, la rând cu cavaleri lui, luaţi de Morgana-n Avalon, şi va suna tare din corn, ca să ne cheme iar la luptă, Merlin nu s-o trezi şi el. Şi, luându-şi harpa de argint din braţele zânei Viviane, n-o face să răsune iar cântece vechi, ce nu le ştim, şi-abia atuncea le-om afla.

— Aceasta, e nobile doamne, şi mari seniori, vechea poveste, aşa precum o ştiu şi eu, despre Artur şi cavalerii vestitei lui Mese Rotunde.

Mâine, de mai aveţi răbdare, din nou ne-om aduna pe ţărm, şi-aşa cum v-am făgăduit, am să vă spun altă poveste.

Noaptea s-a coborât. Priviţi! Să ne întoarcem la castel…

Tristan și
Isolda

Tristan si Isolda

Nobilii mei ascultători, mi-aţi poruncit să vă cint, astăzi, legenda lui Tristan şi a Isoldei cea bălaie,[200] zise poetul cântăreţ, în după-amiaza următoare.

Pe fruntea lui cădeau pieziş raze de soare purpurii, făcându-i parcă o cunună. Iar degetele-i lungi şi slabe îi lunecau uşor pe harpă. Şi, de sub degetele sale, se-mprăştiau sunete-n stoluri ca nişte păsări cântătoare, dar nevăzute de ceilalţi.

Departe, o corabie îşi fâlfâia pânzele-n vânt, asemeni unui pescăruş cu aripile legănate de undele

---

[101] Bivarul este o mică localitate din vechea castilie, de pe meseta de miazănoapte, la o mică depărtare de oraşul Burgos, odinioară reşedinţa regală. Aici îşi avea proprietatea sa tatăl Cidului, Diego Lainez, urmaşul unuia dintre primii judecători ai Castiliei.

[102] Fernando I, regele Castiliei în 1033, al Leonului în 1037, al Galiciei în 1054. La moartea sa, în anul 1065, şi-a împărţit regatul între fiii şi fiicele sale.

[103] în unele cântece se spune că Rodrigo era fiul natural al lui Diego Lainez, mama sa fiind o femeie din popor.

[104] în capodopera „Cidul”, a scriitorului francez Corneille, se spune:

„Je suis jeune, il est vrai, mais aux îmes bien nee
La valeur n-attend pas le nombre des annees”.

(„E-adevărat, sunt tânăr, dar pentr-un suflet mare
Valoarea nu aşteaptă ca vârsta s-o măsoare" — Traducere de St. O. Iosif.)

văzduhului.

— Spre-acele zări este Cornwalul, arătă el spre Anglia. De-acolo ne-au venit strămoşii după ce-a fost înfrânt Artur, cândva, sub ghearele trădării, lăsând în urma lui durere.

Dar mai-nainte, când Artur stătea încă pe tronul lui, în Cornwal stăpânea un rege al cărui nume era Marc.

Aici lupta se dă, ca şi în unele variante spaniole, între Rodrigo şi conte, fără nici o prezenţă străină. De altfel uciderea contelui Lozano se face, după unele romanţe, cu pumnalul, nu cu sabia.

[105] Asupra materialului poetic al vechii Spanii după care ne-am călăuzit, al condiţiilor şi al concepţiei în care a fost creat, ni se furnizează informaţii într-o serie întreagă de studii şi texte comentate critic, atât de autori spaniolii ca Ramon Menendez Pidal sau Gonzales Palencia Angel, cât şi de alţii, arabi (Ibn-Abd al Hakam), sovietici (B. M. Karass), germani, francezi, mexicani, brazilieni etc. Un interesant studiu îl constituie: „Historia de la literatura nacional espagnola” de Ludwig Pfandi.

[106] Cortezul era numai adunarea nobililor şi a clericilor. De la mijlocul secolului al XIII-lea înainte încep să intre în cortez şi reprezentanţii oraşelor.

[107] în limba spaniolă se scrie Jimena. Transcriem însă Himena, aşa cum se pronunţă.

[108] în tragedia *Le Cid*, Corneille a schimbat aceste fapte povestite în romanceros. Corneille a trebuit să dea lui Rodrigo şi Himenei trăsături ce se potriveau cu gustul celor ce au trăit cam cu o jumătate de mileniu mai târziu, în Franţa. Şi fiind un meşter iscusit, punând mult patos şi lirism, marele scriitor francez clasic Corneille a dat lumii o capodoperă. În romanceros, isprăvile lui don Rodrigo de Bivar nici nu se sfârşesc aici, ca în tragedia lui Corneille. Ele abia încep, după ce Himena devine soţia lui don Rodrigo, la rugămintea regelui.

[109] în istorie, naşul tinerei perechi n-a fost, ca în legendă, don Fernando, ci fiul său Alfonso al VI-lea. Faptul că Rodrigo se căsătorea cu fiica duşmanului ucis de el nu trebuie să ne mire, după cum nu trebuie să ne mire nici faptul că dona Himena îl cerea de soţ. (De altfel nici uciderea tatălui Himenei nu a fost confirmată de istorie.) Erau atunci cu totul alte moravuri, mai dure. De aceea Corneille, în tragedia lui, a simţit nevoia să modifice datele legendei spaniole. Astfel, el a arătat că Cidul şi Himena se iubeau mai dinainte; iar Himena, deşi îl adora pe don Rodrigo, îi cere moartea, şi nu acceptă să se căsătorească cu el, decât după o serie de întâmplări şi condiţii puse de ea, ca să-şi poată înăbuşi, în acest fel, remuşcările.

[110] Un fel de horă. Numele sardanei vine de la Cerdana, localitate catalană.

[111] Aceste localităţi sunt fiecare în alt punct cardinal al Spaniei.

Din Tintagil – castelul său – regele Marc veghea şi el marea şi coastele britone, să nu le calce vreun duşman. Şi la nevoie se-nsoţea cu alţi buni prieteni, ca Rivalen, regele de la Loonois.

Tocmai fusese-o bătălie, înverşunată, de curând. Marc se aflase-n bătălie într-o primejdie de moarte. Rivalen nu precupeţise sângele lui ca să-l salveze. Fără

---

[112] Ruy Diaz nu este altceva decât prescurtarea numelui lui don Diego.

[113] Infansonii erau nobilii de categorie mijlocie. Prin posesiunile pe care le căpătase de la rege, şi prin căsătorie, Rodrigo devenea mai mult decât un hidalgo, devenea un infanson. În calitatea sa de port-stindard regal, în bătălie avea dreptul să-l reprezinte pe suzeran.

[114] Din acest loc legenda se bazează în cea mai mare parte pe „Poema de Mio Cid” şi pe romanţele alcătuite pe temeiul ei.

[115] Alcazar se numea palatul regilor mauri. Alcazare se găseau şi în Cordova, Sevilla etc.

[116] Infanţii erau copiii născuţi din familiile regilor Spaniei şi Portugaliei, care nu erau însă prinţi.

[117] Fiecare familie nobilă avea un anumit blazon, un însemn, care se punea pe scut, pe stindard şi pe alte obiecte. După acest blazon se ştia ce loc ocupa respectiva familie în ierarhia nobiliară, şi cât de veche îi era nobleţea.

[118] După alte cântece, nu Diego Ordono, nepotul Cidului, a aflat în pădure pe donele Elvira şi Sol, ci Alvar Fanez.

[119] în unele romanţe se arată că sabia Colado a fost primită de Alvar Fanez, nu de Ordono (Ordonez). Tot aşa, în locul lui Ordono se vede Martin Antolinez luptând la Carrion.

[120] în realitate, Cidul a murit destul de tânăr, după cum confirmă istoria, la vârsta de 56 de ani, în anul 1099, în Valencia.

[121] Guillaume d'Orange este un personaj istoric, la fel de real ca şi Roland, Cidul sau Igor. După notele lăsate de el însuşi pe un act din anul 804, este fiul contelui franc Theodoric şi al Audei. (Auda-Oda, la rândul ei, este fiica lui Garol Martel, majordom al statului franc între anii 715—741). Împăratul Carol cel Mare (Charlemagne), căruia Guillaume îi era rudă apropiată, îl numeşte în anul 790 conte de Toulouse. În această calitate devine unul dintre cei nouă conţi însărcinaţi să administreze regatul Aquitaniei, creat de Carol cel Mare, pentru fiul său Louis. Lui Guillaume i se încredinţează apărarea zonei celei mai primejduite de invazia sarazinilor, ca şi însăşi viaţa regelui Louis, ce locuia la castelul Narbonnais de Toulouse. (Louis, primul urmaş pe tronul lui Carol cel Mare, este cunoscut în istorie sub numele de împăratul Ludovic cel pios.)

Trei ani mai târziu, în anul 793, Guillaume izbuteşte, într-adevăr, după

de sabia lui Rivalen, Marc s-ar fi dus lângă strămoşi, în cripta de la Tintagil.

Şi de vărsase atâta sânge, Rivalen – pe lângă dorinţa de-a fi alături de-un bun prieten, de-a-mpiedica pe anglo-saxoni să năvălească în Cornwal – mai avusese un motiv.

Acesta era dragostea. Rivalen o iubea pe sora lui

---

lupte grele, şi prin mari sacrificii omeneşti, să oprească atacul armatelor sarazine, care luaseră Narbonne şi ameninţau oraşele Carcasonne şi Toulouse, şi să salveze astfel Franţa. Peste încă doi ani reuşeşte chiar să treacă la contraofensivă. În anul 805 zdrobeşte puternica rezistenţă din Munţii Pirinei, pătrunde în Spania şi cucereşte Barcelona. Pe urmele victoriilor lui Guillaume, fiul lui Carol cel Mare, Louis, vine în Spania să primească actul de supunere al regelui musulman, care stăpânise mai înainte Barcelona.

În anul următor, bătrân şi ostenit, contele Guillaume se retrage într-o mânăstire, din care se pare că a mai ieşit încă o dată, înainte de moarte, aşa cum consemnează legenda, pentru a lua parte la o ultimă acţiune războinică. Moare în 812.

Vitejia lui Guillaume şi biruinţele dobândite de el împotriva celor ce ameninţau libertatea şi integritatea Franţei au impresionat încă din timpul vieţii sale pe oamenii din popor. Aceştia au văzut, în condiţiile de atunci, pe omul care întruchipa o bună parte din aspiraţiile lor.

Astfel s-au creat pe seama lui şi a vitejiei sale o mulţime de cântece lirico-narative. Fantezia cântăreţilor populari a făcut să înflorească din aceste cântece imaginea unui erou care şi-a închinat viaţa apărării hotarelor Franţei, în faţa atacurilor sarazine.

Mai târziu, cântecele acestea adunate de către poeţii cavaleri — trubadurii şi truverii — au fost prelucrate în sensul intereselor marilor feudali. În faţa epopeii imperiale carolingiene, care-l prezenta pe Carol cel Mare drept cel mai mare apărător al unităţii, măririi şi libertăţii Franţei (din cadrul căreia face parte şi „Cântecul lui Roland”), apare acum marea epopee feudală. Eroul ei este Guillaume. În această epopee, familia imperială — şi, mai ales, Louis, primul său moştenitor — este pusă în inferioritate, uneori direct ridiculizată, scoţându-se în evidenţă, dimpotrivă, vitejia, devotamentul marilor feudali. Se arată că lor li se datoreşte, într-o mare măsură, înfrângerea musulmanilor invadatori, şi deci libertatea şi gloria Franţei din epoca de la sfârşitul secolului al VIII-lea şi începutul celui de-al IX-lea, şi se încearcă să se tragă de aici o serie de concluzii înguste, generatoare, în folosul clasei feudale.

Pentru noi, epopeea lui Guillaume d'Orange (figura lui fiind realizată în legendă, ca şi aceea a lui Charlemagne, din contopirea faptelor mai multor

Marc din Cornwal, pe Blanchefleur.

Socotind că-i prea tânără şi nu a sosit încă vremea să fie soaţă unui rege, Marc amâna căsătoria, deşi fata era şi ea îndrăgostită de Rivalen.

După această bătălie, Marc hotărî ca, drept răsplată, Blanchefleur să poată face nunta cu regele din

---

personaje cu nume asemănătoare), are importanţă prin aceea că reflectă, în tot ce are mai valoros, marile şi permanentele idealuri populare ale epocii respective, slăvind prin eroul ales principiul libertăţii şi vitejia.

Legenda ne-a fost păstrată în numeroase cântece (aproape douăzeci), majoritatea tipărite în limba franceză şi traduse în cele mai importante limbi vest-europene, după textele vechi, originale, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. Dintre acestea, un loc deosebit îl ocupă aşa-numitul „La Chançun de Willame” (Cântecul lui Guillaume), al cărui manuscris din secolul al XIII-lea a fost descoperit în chip senzaţional abia în anul 1903, ca proprietate a bibliofilului englez George Dunn. Manuscrisul se găseşte în prezent la British Museum, fiind scris în dialect anglo-normand şi cuprinzând un total de 3.553 de versuri asonante.

În alcătuirea lucrării de faţă s-au folosit textele originale, tipărite, ale „cântecelor” din ciclul lui Guillaume d'Orange, aşa cum au fost menţionate pe parcurs, o serie de legende populare franceze pe această temă, precum şi unele studii şi prelucrări, de: Gaston Paris, Marcelle et Georges Huismann, Joseph Bédier, Ferdinand Lot, M. Ph. Aug. Becker, A. Jeanroy, Paul Tuffrau etc.

[122] Titlul de baron, în ierarhia nobiliară franceză, este mai mic decât acela de conte şi mai mare decât cel de cavaler. Totuşi, nobilii de la curtea lui Charlemagne, a lui Ludovic piosul şi a celorlalţi monarhi feudali care le-au urmat, sunt numiţi de obicei, în cântece, cavaleri, dar cel mai des baroni. Paul Tuffrau (în opera citată mai sus) precizează: „Guillaume d'Orange a fost marele baron, după cum Charlemagne a fost marele împărat”.

[124] Aceste amănunte legendare, aflate în cântecele şi povestirile în proză despre copilăria şi tinereţea lui Guillaume sunt, în cea mai mare parte, produsul fanteziei trubadureşti, adevăratele date biografice fiind redate de noi mai sus.

[125] în cântecul „Les enfances Guillaume” se arată că Orable (sau Oriabel) l-ar fi îndrăgit pe Guillaume fără să-l vadă, doar auzind despre vitejia lui. Ni s-a părut însă mai plauzibilă — pentru cititorul de astăzi — versiunea orală franceză a legendei, după care sora lui Clariel (sau Clariaus) l-ar fi văzut pe Guillaume de pe zidurile Orange-ului, şi astfel s-ar fi îndrăgostit de el.

[126] Cântecele medievale franceze fac adeseori aluzii la spiritul de dreptate pe care trebuie să-l dovedească cei puternici faţă de popor.

[127] în acest capitol al povestirii, se pot observa multe puncte comune între

Loonois.

Cine erau mai fericiţi decât Rivalen şi Blanchefleur în timp ce urcau împreună, la sărbătoarea nunţii lor, pe drumul presărat cu flori şi în uralele mulţimii, de la capelă spre castel?

Însă în ziua următoare – pe când Blanchefleur cânta

---

trăsăturile şi întâmplările lui Guillaume cu acelea ale Cidului. Ca şi eroul spaniol, Guillaume este nedreptăţit de monarh şi pleacă să-şi cucerească singur fiefurile de la sarazini. Dar, tot ca şi Cidul, feudalul francez rămâne credincios suzeranului său — aşa cum cerea pe atunci morala cavalerească — cu toate că-l dispreţuia.

[128] Ca în toate legendele evului mediu, şi — de altfel — ca în toate cele din antichitate, cântăreţii au creat o mulţime de versiuni, ale căror date se bat uneori cap în cap. Baza episodului luării Orangelui se găseşte, desigur, în cântecul cu acelaşi nume: „Chanson de la Prise d'Orange”. Dar în unele legende Orange-ul este cucerit ca şi Nâmes-ul, Guillaume prefăcându-se că este negustor — şi abia atunci dobândeşte şi calul Baucent. În această versiune, tatăl lui Clariel murise de mult, spânzurat de Aymeri la Narbonne. De asemeni, Vivien nu este schimbat cu tatăl său, Garin, la Orange, ci la Luiserne. De aceea, la Nâmes, la Guillaume, nu vine Vivien, ci un alt cavaler evadat. Iar Vivien are o serie de aventuri, ajunge în mâinile piraţilor, de unde scapă, îşi alcătuieşte o armată şi luptă şi el contra sarazinilor. Contradicţiile de acest gen — destul de numeroase, atât în textele originale, cât şi în diferitele studii şi prelucrări care au fost consultate — am încercat să le rezolvăm prin ponderea acordată celor mai cunoscute forme orale.

[129] Numele dat de cântăreţi, în legendă, soţiei lui Guillaume — Guiburc sau Guiborg — provine din cel istoric, real: Vuitburgh. Cântăreţii au mai născocit, ca să înfrumuseţeze legenda, despre Guillaume, că Vuitburgh-Guiborg nu era o prinţesă francă, ci una arabă, al cărei nume ar fi fost Orable sau Oriabel. În acest fel, căsătoria lui Guillaume a căpătat şi ea un caracter aventuros, oarecum romantic, ca de altfel tot episodul cu cucerirea Orange-ului. Într-unele din variantele legendei, nunta lui Guillaume are loc înainte de sosirea lui Tiebaut, într-altele, dimpotrivă, abia după înfruntarea pe care Guiborg o face regelui sarazin din Spania.

[130] Tinerii care urmau să fie armaţi îşi dovedeau mai întâi bărbăţia, participând încă din adolescenţă la o serie de lupte, unde deprindeau temeinic meşteşugul armelor. Numai aceştia, numiţi „bacheliers”, puteau deveni apoi cavaleri.

[131] în ce priveşte plaja de la Aliscans, numită şi L’Archamp sau Larchamp, nici istoricii, nici geografii, nici literaţii nu s-au putut pune încă de acord întru totul, ca în cazul Roncevaux-ului. Trebuie să fi fost vreo bătălie, undeva, pe

la geam, hrănindu-şi păsărelele, un emisar din Loonois vesti pe regele Rivalen că ţara lui e cotropită, în întregime, de duşmani.

Un duce trădător, Morgan, un prieten al saxonilor, năvălise în Loonois, arzând casele şi prădând.

Rivalen trebuia să plece degrabă spre ţinutul său,

---

vreun ţărm de mare, a cărei amintire — bineînţeles mult înflorită cu vremea — să fi fost păstrată de cântăreţi. În ce priveşte poziţia geografică a plajei de la Aliscans s-a presupus că ar putea să fie sau pe coastele Spaniei, pe lângă Barcelona, sau la Oceanul Atlantic, cam prin locul Bordeaux-ului de astăzi, dar cel mai probabil pare că „gesta” se referă la partea de miazăzi a Franţei, în zona oraşului Arles. În orice caz, bătălia — pregătită poetic cu meşteşug, de către cântăreţi, în „Chanson de la Chevalerie Vivien”, şi desfăşurată larg în poemul „Aliscans” — urmăreşte să creeze un fel de paralelă eroică între Roland şi Vivien. Ca şi Roland, Vivien nu cheamă pe unchiul său în ajutor decât în ultima instanţă. Şi, tot ca Roland, Vivien moare pe câmpul de luptă, sacrifieându-şi tânăra lui viaţă pentru patria ameninţată de duşmani.

[132] Scena legendară a sosirii lui Guillaume la castelul Orange se aseamănă întrucâtva cu aceea a reîntoarcerii lui Ştefan cel Mare la cetatea Neamţului, cântată în poezia epică de poetul Dimitrie Bolintineanu. În majoritatea cântecelor franceze, soţia lui Guillaume nu-l primeşte în castel, până ce acesta nu obţine mai întâi o biruinţă împotriva unei armate sarazine, care ducea cu ea nişte prizonieri francezi.

[133] Ca şi alte figuri asemănătoare din folclorul românesc şi universal, Rainouart apare la început ca un prostănac, de care râd toţi, şi care este aşezat la coada mesei. Mai târziu el îşi va arăta calităţile şi va deveni urmaşul lui Guillaume. În „Chanson de Rainouart” sunt încă multe alte episoade, unele pline de umor popular francez. Multe cântece îl arată pe Rainouart drept fiu al regelui Deramed sau Desrame, căsătorit cu o femeie franceză răpită, prin care se justifică bunele lui sentimente faţă de Franţa.

[134] Ultimele legendare întâmplări din viaţa lui Guillaume d'Orange sunt povestite în „Chanson du Moniage Guillaume”. În legendă, Guillaume se retrage întâi la mânăstirea din Aniane, apoi întemeiază, alături de oraşul Montpellier, sihăstria care se va numi mai târziu: „Saint- Guilhem-du-Desert” — Sfântul Guillaume din Pustiu.

[135] Mulţi istorici literari, ca de pildă Dr. Johannes Scherr, în „Allgemeine Geschichte der Literatur” afirmă că epopeea „Cântecul Nibelungilor” este „Iliada” germanilor, iar „Gudrun” este „Odiseea” lor. Ca şi „Iliada”, „Cântecul Nibelungilor” se desfăşoară mai mult pe „pământul tare”, glasul cel mai puternic este al urei şi dorinţei de răzbunare, iar finalul său este tragic, lăsând în urmă numai ruine şi moarte. Pe câtă vreme epopeea „Gudrun”, la

să-l apere, mai înainte de-a fi cu totul ruinat.

Luându-şi dar tânăra soţie şi cavalerii, se porni cu o corabie spre ţară.

Cu grijă, îşi ascunse-ntâi soţia sa la Kanoël, în cel mai întărit castel, dând-o în paza lui Rohalt, un vasal bun şi credincios. Apoi, strângându-şi toţi baronii, începu lupta cu Morgan.

---

fel cu „Odiseea”, se petrece mai mult în largul mărilor, este dominată de ideea de iertare şi împăciuire, iar sfârşitul ei este fericit, urmat de-o serie întreagă de nunţi. Alt învăţat, Dr. Karl Lüpeck, afirmă în a sa „Geschichte der Literatur aller Völker”' că „Gudrun” reprezintă cea mai desăvârşită „poezie germană a mărilor”, din toate timpurile. Este nespus de greu însă să reproduci frumuseţea originală a unei astfel de poezii, scrisă în limba unui popor care are alte deprinderi de viaţă şi tradiţii decât noi, şi într-o epocă atât de depărtată.

[136] Numele străvechi, de origină scandinavă, pare că nu este, de fapt, Gudrun, ci Kudrun, aşa cum se arată în majoritatea ediţiilor germane. Epopeea „Gudrun” are probabil înfăţişarea actuală, pe baza prelucrării cântecelor populare — care au circulat prin toate ţinuturile locuite de germani — de către un poet cavaler rătăcitor, cam prin anii 1210—1212. În orice caz, este limpede că, alături de „Cântecul Nibelungilor”, cea mai de seamă creaţie poetică populară a germanilor din evul de mijloc este „Gudrun”. Poema aceasta are la origină o legendă despre o prea frumoasă fiică de rege, răpită de un prinţ din miazănoapte şi dusă-n ţara lui. Epopeea „Gudrun”, ca şi „Cântecul Nibelungilor” de altminteri, laudă în versurile ei statornicia neclintită în dragoste, tăria în faţa crudelor lovituri ale soartei. Şi, totodată, evocă obiceiuri şi o lume care de mult au dispărut. În versurile ei răsună încă strigătele de luptă ale normanzilor, războinicii neîndurători, care porneau cu îndrăzneală, în cete de câte 60—100 de oameni, pe bărcile lor lungi, având la proră capete înfricoşătoare de balauri, sculptate în lemn, şi cutreierau întinsul mărilor. Se ştie că normanzii pluteau astfel, fără busolă, urmând cel mai adesea „calea lebedelor”, până în Anglia, Islanda sau Groenlanda. Pătrundeau însă şi în Oceanul Atlantic, şi în Marea Mediterană. Acostau, de obicei, la gurile marilor râuri, ca: Tamisa, Rinul, Sena etc. şi de acolo pătrundeau în interiorul ţărilor, dând foc castelelor, oraşelor şi satelor, luând bogate prăzi: aur, obiecte scumpe şi cele mai frumoase fete.

[137] Hegelingii, despre care se povesteşte în epopeea „Gudrun” se găseau undeva pe coastele şi insulele Mării Nordului, cel mai probabil în Frizia. Se pare că ţinutul hegelingilor ar fi fost pe acele vremuri unul dintre cele mai înfloritoare. Se cunoaşte, de altfel, în istorie atacul unui prinţ normand asupra Friziei în anul 887, atac care s-a soldat cu înfrângerea invadatorilor.

În privinţa stabilirii locului unde s-a aflat ţara hegelingilor şi a configuraţiei

La început îl birui. Porni în urmărirea lui. Dar luptele nu se sfârşiră.

Timpul trecea chinuitor pentru Blanchefleur, ce-şi dădea seama că va fi mamă în curând.

Aşa se scurseră pe-ncetul nouă luni de-aşteptare grea. În cea de-a noua se văzu un călăreţ venind în goană către castelul Kanoël.

---

sale, o contribuţie importantă se pare că a avut-o G. Martinius, în lucrarea sa: „Das Land der Hegelingen wiedergefunden ostfriesischen Harlingerlande”, Norden, 1879.

Epopeea s-a născut, ca mai toate marile poeme medievale, dintr-o serie de cântece lirico-narative, în care realităţile istorice s-au amestecat cu o mulţime de elemente legendare. Aceste cântece au evoluat, fiind purtate dintr-un loc într-altul, şi au fost închegate de cântăreţii normanzi într-un tot unitar, desăvârşindu-se, după cât cred cei mai mulţi cercetători moderni, în secolul al XI-lea.

În cuprinsul epopeii se găsesc trei părţi distincte. În cea dintâi este vorba de un rege legendar, probabil tot islandez, dar care domneşte, după legendă, undeva prin Olanda şi al cărui nume este Sigband. Fiul acestuia, Hagen, un copil de numai 7 ani, a fost răpit de un grifon (animal mitic, zburător, jumătate leu, jumătate vultur) şi dus pe o insulă pustie. Aici copilul, după ce înfruntă toate vitregiile vieţii în sălbăticie (evocând, în cântece de o mare frumuseţe, lupta primară a omului cu forţele oarbe ale naturii), salvează trei fiice de rege, răpite şi ele de grifon, şi se căsătoreşte cu cea mai frumoasă dintre ele, Hilda.

În partea a doua a epopeii, Hagen şi Hilda au o fiică, căreia i-au dat tot numele de Hilda.

Fiindcă Hagen îşi păzeşte cu străşnicie fiica, şi-i ucide pe cei care i-o cer de nevastă, regele hegelingilor, Hetel, se hotărăşte s-o dobândească prin viclenie. El trimite trei oameni credincioşi: pe războinicul Wate, neguţătorul Frute şi cântăreţul Horand — acesta din urmă un fel de Orfeu germanic. Ei se prefac că sunt neguţători. Horand o vrăjeşte pe prinţesa Hilda cu cântecele sale şi o atrage pe corabia hegelingilor, ca să-i arate frumuseţile aduse de Frute, şi, sub apărarea armelor teribilului Wate, corabia porneşte în larg. Hagen o urmăreşte. Ar fi început un război groaznic. Dar Hilda intervine şi aduce pacea între tatăl ei şi răpitori. Această acţiune a Hildei prevesteşte pe aceea, mai amplă, a Gudrunei, reprezentând, în acel ev războinic, dorinţa de viaţă paşnică a femeii germane.

Partea a treia a epopeii, şi totodată cea mai importantă -— care poartă şi numele eroinei sale principale, fiind un adevărat imn închinat păcii şi bunei înţelegeri — este povestită în lucrarea de faţă. Textul original al epopeii a fost copiat întâia oară din ordinul împăratului Maximilian, pentru biblioteca

Călăreţul îşi purta lancea înfăşurată în mătase. Însă mătasea era neagră, neagră – aşa cum e durerea.

Numaidecât se lăsă puntea.

Abia atunci se dumiriră că solul aducea cu sine scutul şi lancea lui Rivalen, însângerate amândouă.

Blanchefleur îl aştepta pe tron.

---

castelului Arnbras din Tirol. Aici a fost găsit în anul 1819, a fost publicat în mai multe ediţii, transpus în germana modernă şi comentat de o serie de specialişti, ca A. Keller, K. Simrock şi alţii.

[138] Pe lângă rottă, instrument asemănător chitarei antice, cântăreţii germani mai foloseau fidelul (totuna cu viela franceză şi vihuela spaniolă) şi harpa. (O harpă mică având 5 până la 9 coarde.)

[140] Scandinavii folosesc în legendă, în loc de Herwig, mai mult numele de Sigurd. Dar Sigurd nu este altceva decât forma veche, la germanii de nord, a lui Sigfrid. S-a preferat însă numele de Herwig, deoarece cântăreţilor li s-a părut probabil nepotrivită întrebuinţarea, în cuprinsul aceluiaşi poem, a unui nume în două feluri: Sigfrid şi Sigurd. (în poeme figurează atât Sigfrid de Morlanda, cât şi Sigurd de Niderlanda.).

Niderlanda înseamnă Ţara de jos. Prin acest nume se înţelege astăzi Olanda. În epopee, Herwig nu este însă decât regele unui ţinut nu prea mare, probabil acela care se întinde la miazăzi de locul unde Rinul se varsă în Marea Nordului şi care se numeşte acum Seelanda.

[141] Nordlanda înseamnă ţara de la miazănoapte, aşa cum erau denumite în general regiunile locuite de normanzi. Am „evitat intenţionat numele de Normandia, pentru a nu se confunda cu regiunea care poartă acest nume pe coastele de vest franceze, cu toate că sunt unii cercetători care cred, pe baza faptelor istorice amintite mai înainte, că ţara regelui Ludwig s-ar fi putut să se afle şi acolo. După cele mai autorizate păreri, Nordlanda, despre care se cântă în această epopee, pare să fi fost pe coastele Danemarcii actuale, poate în peninsula Jutlanda.

[142] Ordinea în care s-au prezentat peţitorii la Matelana este variabilă în diferite variante ale legendei, care circulă şi azi în ţările de miazănoapte ale Europei. Uneori, după Sigfrid se prezintă Hartmut, şi al treilea — Herwig. Alteori vine de la început Hartmut.

În expresiva traducere a prof. Virgil Tempeanu,(„Gudruna" — Editura pentru literatură universală — Bucureşti, 1966.) începutul poemei sună astfel (cap: „Cum Hartmut a peţit-o pe Gudrun”):

Faima se răspândise pân' la normanzi, că fată
Cum e domniţa Gudrun nici c-a trăit vreodată,
Aşa era de mândră la trup, aşa de-aleasă,

Cavalerul îngenunche şi îi rosti vestea cea rea.

Morgan, învins şi umilit, îl atrăsese într-o cursă pe regele din Loonois, şi prin trădare-l ucisese.

Mormântul regelui Rivalen se-afla acum pe coasta mării, în scobitura unei stânci, deasupra căreia erau o cască şi o sabie.

Regina, fără nicio vorbă, se-ntoarse în odaia ei. Ochii

Că Hartmut, craiul falnic, dorea de mult să-i fie-a lui mireasă.

Suntem însă datori să precizăm că în povestirea de faţă, ca şi în celelalte, n-am urmărit să dăm doar o transcriere sau un rezumat al respectivei epopei, ci ne-am străduit să folosim acele elemente — fie ale poemelor, fie ale variantelor în proză — care ni s-au părut a fi cele mai autentice, mai semnificative, cu rezonanţele cele mai adânci şi mai apropiate de idealurile epocii noastre. Iată de ce, în elaborarea acestei povestiri, am încercat să creăm o sinteză între vechile legende orale scandinave — cel mai adesea daneze, cu largă circulaţie în ţările nordice — şi textele traduse în limba germană modernă, prelucrate sau comentate de specialişti ca: K. Müllenhof, J. Haupt, W. Wilmanns, Hermann Schneider, Paul Piper, Otto Jiriczek, H. A. Junghaus. Dintre lucrările româneşti am avut la îndemână atât o povestire în proză, tipărită la Piatra Neamţ, în tipografia „Lumina" (alături de „Cântecul Nibelungilor"), sub semnătura lui V. A. Trifu, cât, mai ales, frumoasa traducere în metrică originală germană, amintită mai înainte, a prof. Virgil Tempeanu.

[143] în legendele germane ale evului de mijloc, aşa după cum s-a mai arătat şi în primul volum al acestei lucrări, femeia joacă un rol precumpănitor. Ea poate să aţâţe pasiunile, ura şi dorinţa de răzbunare cum se întâmplă bunăoară cu Brunhilda şi Crimhilda în „Cântecul Nibelungilor" — şi poate să le înfrâneze, sau cel puţin să le îmblânzească, aşa cum se petrece cu Hilda, Gudrun, şi cu celelalte personaje feminine din această epopee maritimă germană.

[144] în poemul amintit (în traducere românească), Gudrun se adresează astfel tatălui său:

— „Atâta sânge curge, o, Hettel, scumpe tată,
Acuma către vale, că zidurile toate
Sunt din belşug stropite.
Mai răi ca dânşii oaspeţi nu se poate!"

Iar, în continuare, regelui din Niderlanda îi grăieşte în felul următor:

secaţi nu-i lăcrămau. Doar buzele îi erau albe, şi dinţii-i clănţăneau uşor.

În dimineaţa ce urmă, regina născu un băiat cu părul cum e spicul copt. Îl sărută, şi-şi dete duhul.

Jalea domnea în tot castelul.

Consiliul cavalerilor se întruni numaidecât şi îl alese pe Rohalt ca să conducă Loonois-ul până ce fiul lui

---

— „Vă rog ca împăcarea acum să se grăbească,
Ca braţele să poată odihna s-o găsească!
De dragul meu s-o faceţi! O, Herwig, mare rege,
Să-mi spui ce prieteni, oare, mai buni decât pe noi îţi poţi alege?”

[145] Alteori, pe cele cinci corăbii sosite în Niderlanda se găsesc nişte pelerini care se întorc din Ierusalim.

[146] Asupra locului unde se găseşte insula numită Wolpensand sau Wulpensand s-au făcut numeroase presupuneri. Cântăreţii se referă fie la o insulă de lângă coasta vestică a Danemarcii, fie la o alta, de la gura râului Schelde (Escaut).

[147] După străvechile legende scandinave, sfârşitul domniei zeilor germani — crepusculul zeilor, cântat şi în muzică de Richard Wagner — urma să aibă loc după o îngrozitoare bătălie cu giganţii. În această bătălie, Surt, o fiinţă fabuloasă, trebuia să-i conducă pe giganţi la luptă crâncenă împotriva zeilor.

[148] Normanzii nu se orientau după steaua polară, ci după o alta — steaua dublă din constelaţia Girafei — pe care o socoteau o stea a norocului şi căreia-i aduceau jertfe. Steaua aceasta purta numele lui Tyr, un zeu mai vechi decât Odin în mitologia scandinavă.

[149] Alături de Odin (zeul războiului), cel mai important zeu la popoarelor nordice era Tor (numit de germanii din miazăzi Donar), un fel de Zeus — Jupiter, care putea azvârli tunete şi fulgere din cer. El era reprezentat întotdeauna cu un ciocan în mâna dreaptă.

[150] Pentru aceste motive ale legendei, Gudrun a fost socotită, în ţările din miazănoapte, drept o eroină nu mai puţin însemnată decât aceia care luptau pentru ţara lor cu armele. Însă o eroină de altă categorie. O eroină a păcii. Căci dorinţele ei de bună înţelegere şi prietenie între popoare — deşi exprimate în legendă de o prinţesă — aparţineau în fond cântăreţilor. Iar cântăreţii nu făceau decât să reflecte cele mai fierbinţi aspiraţii de pace ale mulţimii, şi mai ales ale femeilor din popor, sătule de atâtea măceluri, jafuri şi nedreptăţi săvârşite de regii şi războinicii lor din evul mediu.

Finalul poemului este cum nu se poate mai grăitor în această privinţă:

...Jurară să stârpească

Rivalen va putea să primească tronul.

Şi fiindcă pruncul n-avea nume, şi trebuia să i-l aleagă, Rohalt rosti în acest fel:

— Alt nume nu-i mai nimerit pentru feciorul lui Rivalen, venit pe lume într-o vreme când suferinţa ne-nconjoară, decât Tristan – fiul tristeţii.

— Morgan şi cavalerii săi, dacă vor şti că a rămas din

Pe-acei ce vor în lume zavistia şi ura să domnească.

[151] Georgia sau Gruzia, aşezată în Caucaz, pe ţărmul Mării Negre, este un ţinut cu o istorie şi o cultură milenară. De pământul acesta se leagă numele lui Prometeu, cel atât de cântat de poeţii elini. Aici (în străvechea Colhida), pe malul râului Rion, în palatul soarelui, se spune că ar fi fost dumbrava unde era păstrată lâna de aur, pe care o râvneau elinii. După ce argonauţii, în frunte cu Iason, au răpit lâna de aur, colhidienii au pornit în urmărirea lor. Ajungând până la ţărmurile noastre, ei au pus — după cum spune legenda — temeliile oraşului Tomis (Constanţa de astăzi).

Mica şi muntoasa Georgie este o ţară plină de frumuseţi şi bogăţii. Pe teritoriul ei se găsesc atât piscurile acoperite cu zăpezi veşnice ale Caucazului, cât şi ţărmurile Mării Negre, ce nu cunosc iarna în această parte a lumii.

De-a lungul istoriei sale, poporul georgian a avut de înfruntat invaziile perşilor, grecilor, romanilor, arabilor, horezmienilor, mongolilor etc. Poporul a luptat însă neobosit, întotdeauna, pentru libertatea şi unitatea sa.

Sub domnia regelui Gheorghe al III-lea, şi mai ales a fiicei sale Tamara (1184-l213), Georgia îşi realizează, printr-o luptă îndârjita, unitatea şi integritatea. Însă, curând, năvălirile mongolilor pun capăt acestei independenţe. Ţara este sfâşiată în mai multe părţi. Jaful întrece orice măsură. Deoarece mulţi dintre nobilii feudali pactizaseră cu năvălitorii, iar alţii priveau nepăsători, poporul georgian s-a răsculat în mai multe rânduri. În anul 1260, când are loc povestirea noastră, s-a dezlănţuit o astfel de răscoală (majoritatea răsculaţilor fiind ţărani), care de altfel a fost înăbuşită în sânge.

La începutul secolului al XIX-lea, în faţa repetatelor invazii turceşti, un rege georgian a făcut alipirea Georgiei la Rusia.

Din anul 1921, „Ţara dintre zăpezi şi portocali” poartă numele de Republica Socialistă Sovietică Georgiană.

[152] Ciongul este un instrument tradiţional muzical cu coarde, semănând în parte cu vechea cobză românească. De multe ori cântecul ciongului este însoţit de cimpoaie şi tobe.

[154] Legenda spune că regele Vahtang I Gorgasali (Cap de lup) ar fi plecat odată din capitala sa, Mţheta, la vânătoare. Urmărind un fazan, a ajuns între trei munţi plini de semeţie. Aici Vahtang a săgetat fazanul. Pasărea a căzut într-un loc de unde ţâşnea un izvor cu apă fierbinte. Până să ajungă regele la

spiţa regelui un prunc, vor încerca să ni-l ucidă, mai spuseră alţi cavaleri. Tristan va trebui ascuns.

— Nu vor afla, zise Rohalt. Despre Tristan vom spune toţi că-i al meu şi-al soţiei mele. Vă învoiţi?

— Ne învoim!

— Juraţi deci că vom păstra taina!

— Jurăm! au glăsuit baronii.

---

izvor, fazanul a fost gata fiert şi bun de mâncat. Fermecat de frumuseţea acelui loc apărat de munţi, şi unde izvorau din pământ ape fierbinţi, Vahtang a hotărât să ridice aici noua sa capitală, căreia i-a dat numele de Tbilisi (tbili, în limba georgiană, însemnând cald), în amintirea acestei întâmplări.

[155] Şota Rustaveli este cel mai însemnat dintre poeţii georgieni. El s-a născut în satul Rustavi, pe la sfârşitul secolului al XII-lea. Viaţa şi activitatea sa poetică sunt învăluite în legendă. Într-o miniatură târzie, din secolul al XVII-lea — operă a unui pictor anonim — se poate vedea un bărbat frumos, tânăr şi visător, cu ochii migdalaţi şi faţa smeadă. Acesta este aşezat pe moliciunea unui covor ţesut din fire de mătase verde. Mâna i-a alunecat în lături. Tânărul pare că visează, cumpăneşte, dar se poate bănui că peste o clipă pana sa va începe să aştearnă din nou, pe albeaţa hârtiei, semnele negre ale cuvintelor alese cu migală şi meşteşug. S-a spus despre tânărul pictat în această miniatură că ar fi Rustaveli, omul care a înaripat, cu arta lui, generaţii după generaţii. În 1960 s-a descoperit, sub un strat de vopsea de pe zidul unei mânăstiri, unde a locuit înainte de moarte poetul, un portret — de astă dată absolut autentic — reprezentându-l bătrân.

Poetul — aşa cum spune tot legenda, şi după cum se dovedeşte din opera sa — era un om foarte cult. Călătorise în Bizanţ şi în alte centre vestite. Cunoştea filozofia platoniană, poemele homerice, literatura lui Firdousi şi Nizami, şi câte altele, pe care nu le mai înşirăm aici.

Ba, după cât se povesteşte, poetul ar fi fost şi un slujitor de seamă al frumoasei regine a Georgiei: Tamara. Dornică de a fi slăvită, regina i-a cerut lui Şota Rustaveli să creeze o operă poetică fără de seamăn pe lume, pe care să i-o dedice ei. Poetul i-a ascultat porunca, dar a scris o epopee la care el visa mai de mult. A scris: „Viteazul în piele de tigru”. Cu multă iscusinţă şi-a aşternut Rustaveli versurile sale în această operă. El povesteşte acolo despre arabi, indieni şi alte soiuri de oameni din Asia sau Africa. În realitate însă ne descrise evenimente ale Georgiei din timpul său: natura patriei, spiritul georgian, felul de viaţă şi obiceiurile lui.

Poetul afirmă, în prolog, că opera „Viteazul în piele de tigru” îşi are izvorul într-o povestire persană:

Am aflat izvod poveştii de obârşie persană,
Ce-a trecut din mână-n mână — perlă fără de prihană —

Tristan a rămas pentru toţi fiul baronului Rohalt.

Şapte ani au trecut apoi. Şapte ani grei, fiindcă Morgan era acum stăpânul ţării. La şapte ani, cum se cuvine, Tristan a fost încredinţat unui bărbat, ca să-l înveţe să mânuiască armele.

Bărbatul era Gorvenal, fostul scutier al lui Rivalen. Şi Gorvenal la învăţat, plin de răbdare, câte toate, pe

---

În istorii vechi kartvele ce-au dat versului meu hrană,
Ânsetat de-aceea care-mi răscoleşte-n suflet rană.

Se prea poate ca poemul să aibă la bază vreo legendă persană, care, fie că a fost cunoscută direct de poet, fie că a pătruns în alte legende georgiene, de unde a luat-o apoi Rustaveli, deşi mulţi cercetători contestă acest lucru.

O dovadă că poate să fie astfel o constituie însă şi versurile din încheierea poemului:

...Scris-am eu astă poveste cu viteji de peste zare;
Fapte mândre din vechime, datini luai din vechi izvoare,
Şi le-am pus în stihuri pentru a urechii încântare.

Oricum ar fi, eroii şi faptele cuprinse în poem au trecut — ca şi viaţa autorului lor — în legenda populară georgiană.

Acest fapt ne-a făcut să prezentăm în proză, tinerilor noştri cititori, alături de celelalte legende cântate în marile poeme din veacul de mijloc, şi „Viteazul în piele de tigru”, deşi opera aceasta este singura care are un autor binecunoscut.

De altfel, trebuie să precizăm că „Viteazul în piele de tigru” a fost scris cam totodată cu „Cânteeul despre oastea lui Igor”, în vremea când în Franţa se născuse „Cântecul lui Roland”, şi când se alcătuiau, în Germania, „Cântecul Nibelungilor”, iar în Spania „Cidul”. Opera seamănă, în esenţa ei, cu un bun roman cavaleresc, având destule puncte comune cu asemenea romane, cum ar fi acela din ciclul „Cavalerilor Mesei Rotunde”, de pildă.

Se mai spune că poetul Rustaveli ar fi fost îndrăgostit de stăpâna sa, căreia i-a şi închinat marele său poem:

Eu, Rustaveli, plăsmuindu-mi cIntecul, eram nebun,
Viaţa chiar mi-aş da-o celei căreia oşti se supun.
Sunt sleit. Îndrăgostitul nu-i cruţat... Şi-aş vrea s-o-mbun.
Să mă ierte prin iubirea-i, ori de tot să mă răpun.

Regina Tamara, după legendă, l-ar fi încărcat la început pe poet cu onoruri, i-ar fi aşezat cu mâna ei o cunună de lauri pe frunte, sărbătorindu-l

lângă arta de-a lupta.

Tristan domesticea şi fiare. Imita graiul păsărilor. Era un cântăreţ la harpă neîntrecut în Loonois. Ştia să compună şi versuri.

Avea doar cincisprezece ani, însă părea de optsprezece. Era voinic şi când trecea călare-ntre ceilalţi scutieri, mulţi îl asemuiau cu Borvo, zeul poeziei

---

ca pe un rege.

De aceea, este aproape de neînţeles cum tot ea s-a putut îndura, mai târziu, să-l exileze pe poet, ca altădată împăratul Augustus pe Ovidiu.

Se prea poate ca dragostea poetului faţă de Tamara să se fi răcit cu vremea, ca inima lui să se fi îndreptat către o altă femeie, şi lucrul acesta s-o fi mâniat pe regină, care s-a hotărât să-l pedepsească. Mai este posibil si ca dragostea poetului pentru stăpâna lui să fi iscat gelozia prinţului osetin David Soslan, al doilea soţ al Tamarei, şi acesta să fi cerut înlăturarea rivalului său de la curte, şi chiar din ţară, cu toate că finalul poemului este închinat de Rustaveli lui David, pe care îl numeşte zeu.

În orice caz — aşa sau altminteri — poruncile Tamarei nu puteau fi călcate, şi Rustaveli, acest „Homer al Georgiei”, cum a mai fost numit, a închis ochii într-o chilie mânăstireaseă din Ierusalim, acolo unde i s-a găsit portretul pe zid. A închis ochii, ars de dorul Georgiei sale scumpe, al poporului şi al prietenilor, blestemând poate pe aceia care îi dăduseră cea mai grea osândă ce se poate da unui om: de a muri departe de ţărmul pe care s-a născut.

El a murit, dar opera sa: „Viteazul în piele de tigru” (în original: Vephis-tcaosani) a rămas, fiind considerată cel mai măreţ monument al literaturii georgiene şi unul dintre cele mai importante ale lumii.

[156] Georgia se numeşte, în limba poporului său, Kartlia, iar locuitorii îşi spun kartveli.

[157] în versurile poemului „Viteazul în piele de tigru”, Tinatina este este descrisă astfel:

Iar urmaşi, decât o *fiică, n-avea alţi Rostan asemeni;*
Soarele, luceferi, stele — fetei lui îi erau gemeni,
Şi nebun stătea privind-o orişicare dintre semeni.
Ca s-o lauzi, n-ar ajunge graiuri câte-n prunduri cremeni..

[158] în istorie, la fel s-a petrecut cu regina Tamara. Tatăl ei, regele Gheorghe al III-lea (1154—1184), i-a încredinţat tronul şi coroana, încă de când era în viaţă, fapt cu totul neobişnuit, nici în Georgia, nici în ţările învecinate. Tamara a domnit până în anul 1213, şi meritele ei constau în faptul că s-a străduit să realizeze unitatea ţării. Graniţele Georgiei se întindeau, în această perioadă, de la ţărmurile Mării Negre, la acelea ale Mării Caspice. Poemul

şi cântării la celţii de odinioară. Iar tinerele baronese se prăpădeau de dorul lui, şi-şi fluturau batistele, şi încercau în fel şi chip să-l fure cu privirile.

El rămânea nepăsător. Le răspundea curtenitor, dar rece ca un sloi de gheaţă.

— Fiul baronului Rohalt, îşi şopteau nobilele doamne, nu ştie ce e dragostea. Este frumos, la fel ca Borvo, dar

---

„Viteazul în piele de tigru” s-a născut ca o reflectare a dorinţei şi luptei poporului georgian pentru unitate, integritate teritorială, dezvoltarea economică şi culturală.

[159] Prin această idee a unirii tuturor ţinuturilor Indiei, sub un singur stăpânitor, Rustaveli susţinea de fapt, în poem eforturile pentru unificarea Georgiei, depuse de regina Tamara, împotriva feudalilor care urmăreau fărâmiţarea ei.

[160] Se pare că prin hatai Rustaveli înţelege anumite triburi mongolo-tătare care sălăşluiau pe undeva, spre nord.

[161] Epoca la care se referă poemul se caracterizează prin continua primejdie a invaziilor din afară. De aceea, în versurile sale, Rustaveli face mereu îndemnuri de împlinirea îndatoririlor patriotice din partea fiecărui locuitor, în sensul de a lupta pentru apărarea ţării.

[162] Horezmul a fost un stat puternic, ale cărui frontiere — în secolele XII-XIII — erau râurile Eufrat, Volga şi Golful Persic. Georgia a avut de, suferit în cursul istoriei sale multe atacuri din partea Horezmului.

[163] Tăriei arată că, dacă ar fi fost lovit de împăratul său, n-ar fi răspuns nu din teamă, sau din lipsă de putere, ci pentru că aşa cereau obiceiurile cavalereşti, care pătrunseseră, în bună parte, în secolele XII-XIII, şi în Georgia. Georgia se găsea la încrucişarea drumurilor dintre occidentul european şi orientul asiatic, şi primise influenţe din amândouă părţile.

[164] Nu se cunoaşte nici un ţinut sau oraş Mulgazanzar. Numele acesta — ca şi altele din povestire (de pildă acela al Nestanei) — este persan. Se pare că înseamnă „oraşul de lângă ape”. Astfel de numiri sunt puse de Rustaveli probabil pentru a dovedi că poemul său are la bază o legendă persană (vezi citatul de la nota 5).

Victor Kernbach face în „Prefaţa” tălmăcirii sale următoarea interesantă supoziţie, referitor la această problemă:

„Desigur, însă, că izvoarele de altă natură, înrâuriri laterale au existat. Ele fac parte din şcoala artistică a fiecărui poet. Şavteli, Ceahruhadze, Honeli, Tmogveli şi anonimii poeţi populari au fost dascălii naţionali ai lui Rustaveli. Dascăl i-a fost şi Homer, dascăl i-a fost şi Firdousi. În anumite privinţe, elementele mitologice şi fantastice, hiperbolizările dezvoltate pe panta fabulaţiei au, în Asia (şi nu numai în Asia), origină comună. Aşa se explică,

inimă n-are de loc. E îngheţat ca tatăl său, ce nu cunoaşte altceva decât calul şi luptele.

Însă baronul se mândrea şi se uita cu bucurie cum fiul regelui Rivalen se făcuse, prin îngrijirea lui Gorvenal, un tânăr vrednic, puternic, îndrăzneţ, serios, ai cărui ochi nu se lăsau furaţi de fiecare doamnă ce îi zâmbea de la balcon.

---

bunăoară, o asemănare uimitoare între prietenia (născută dintr-un conflict), dintre Aftandil şi Tăriei, eroii lui Rustaveli, şi prietenia lui Ghilgameş şi Enkidu, din străvechiul poem babilionian, descoperit şi restabilit la vreo şase secole după moartea lui Rustaveli. Dar legendele trăiesc milenii, perpetuate de popor, din generaţie în generaţie, şi n-ar fi exclus ca această asemănare să-şi aibă izvorul într-o inspiraţie de natură folclorică. Într-o măsură, trimiterea lui Aftandil de către Tinatina prin lume, spre cucerirea dragostei pe calea sacrificiilor, seamănă bine şi cu cazul lui Harap-Alb, ceea ce nu înseamnă că Ion Creangă ar fi cunoscut opera lui Rustaveli. Dar străvechile legende au penetrat, în felurite basme, în folclorul tuturor popoarelor, şi aici poate să stea tot secretul sursei de „obârşie persană” a poemului rustavelian”.

[165] Testamentul lui Aftandil, prin care acesta hotărăşte să fie eliberaţi robii şi ajutaţi cei sărmani, nu este altceva decât un îndemn direct, în acest sens, al poetului Rustaveli, adresat celor puternici din zilele sale.

[166] Nu se cunoaşte unde ar putea să fi fost Gulanşaro, deşi după după descrierea lui, ca un centru comercial, cu foişoare şi cerdacuri, s-ar putea să fie un oraş grecesc. Numele, tot în persană, înseamnă „oraş al trandafirilor”.

[167] Kadjetia era o ţară imaginară a răului, locuită de vrăjitori.

Una dintre cele mai realiste imagini a cetăţii kadjete ne-a dat-o pictorul georgian S. Cobuladze. Cetatea se ridică pe un munte înalt, aşa cum se văd în Georgia multe aşezări medievale, dominând împrejurimile cu severitatea ei cenuşie, tainică şi ameninţătoare.

Iată cum sunt descrişi kadjeţii în versurile lui Rustaveli:

Iar „kadjeţi” le zice numai că trăiesc ei laolaltă,
Şi întru vrăjitorie iscusinţă au înaltă.
Vatămă toată lumea, şi-mpotriva lor unealtă
Nimeni n-are. Ei pe-oricine ca pe-un jir de praf îl saltă.

Şi minuni jac: ei duşmanii şi-i orbesc ori şi-i descarnă,
Vânt turbat stârnesc, corăbii de pe mare le răstoarnă.
Ca pe glie merg pe ape, seacă mări, pot ploi să cearnă,
Şi de vor, din zi jac noapte şi din arşiţă jac iarnă.

„Va fi un rege drept şi bun, îşi spunea-n taină, deseori. Tristan ne va scăpa ţinutul de regele Morgan cel Rău”.

Numai că toate visurile, toate speranţele – pe care şi le făcuseră Rohalt şi prietenii lui de credinţă, că fiul regelui Rivalen o să domnească-n Loonois, spre spaima trădătorilor – s-au risipit, aşa cum zboară petalele de

---

De-asta zisu-le-au vecinii, lor, kadjeţi sau vrăjitori:
Dar sunt oameni ca şi noi, întrupaţi şi muritori.

[168] Ca şi în povestea franceză a contelui Roland, în naraţiunea despre Viteazul în piele de tigru, un loc important îl ocupă ideea necesităţii prieteniei dintre oameni, în lupta pentru biruinţa binelui, a iubirii şi fericirii pe pământ. Poemul lui Rustaveli merge mai departe, arătând rostul prieteniei dintre oameni de diferite naţionalităţi: Aftandil este arab, Tăriei indian, iar Pridon Nuradin din ţinutul imaginar Mulgazanzar. Pe toţi îi uneşte însă ideea că, alăturându-se unul altuia, pot nimici răul şi pot face să biruie astfel dreptatea şi adevărul.

„Cine nu caută prietenia aproapelui acela îşi este lui însuşi un duşman de moarte”... se spune în poem.

Prin toate aceste elemente, şi prin altele, prietenia este înfăţişată ca un sentiment uneori mai înalt chiar decât dragostea. De pildă, Aftandil îi spune vizirului: „Ai uitat, vizirule, că prietenia este mai dezinteresată decât dragostea...” Deşi dragostea, la rândul ei, este cântată ca sentimentul care poate da naştere celor mai nobile fapte. Tăriei luptă împotriva duşmanilor Indiei, din dragoste pentru Nestana. Aftandil pleacă să-l caute pe Tăriei, din iubire pentru Tinatina. Eroii au încredere în oameni, în prietenie, în dragoste. Ei sunt optimişti, convinşi că fericirea se poate afla nu prin credinţa în nu ştiu care zei, ce-i vor aduce, după moarte, în cer, ci prin prietenia şi dragostea pe care le pot avea numai pe pământ. Poemul reflectă, în acelaşi timp, drepturile femeii la fericire. Ele îşi aleg pe acela pe care-l vor de soţ, şi numai lui îi dăruiesc dragostea. Au personalitate. Iau parte la conducerea statului. Raţionează la fel de lucid ca şi bărbatul, şi sfaturile lor sunt pline de înţelepciune.

[169] Vechii locuitori ai insulei britanice (Anglia propriu-zisă) se numeau britoni sau briţi şi erau de origine celtică.

În secolul I al erei noastre, Britania a fost subjugată de romani. Britonii, mai cu seamă cei din regiunile muntoase ale Ţării Galilor (Wales), au luptat din greu contra legiunilor romane. La începutul secolului al V-lea, romanii au părăsit ţara. Britania n-a rămas însă multă vreme liberă. Curând au început invaziile triburilor germanice: ale saxonilor, care veneau din teritoriul aflat între râurile Elba şi Rin, ale anglilor şi ale iuţilor, din Danemarca de azi, şi, îndeosebi, din Iutlanda.

trandafir, când se porneşte vântul rece.

Tristan sta într-o zi pe ţărm.

Cânta un lais compus atunci, visând cu ochii-n depărtări.

Iar glasul lui umplea văzduhul. Delfinii se săltau din apă şi pescăruşii se lăsau, din zbor, alăturea de el, ca să-i asculte cântecul.

Anglo-saxonii s-au purtat cu cruzime faţă de populaţia celtică locală, exterminându-i pe britoni, transformându-i în sclavi sau oameni dependenţi, care munceau pentru ei şi le plăteau tribut. Ca să-şi păstreze libertatea, o parte din aceste triburi şi-au părăsit ţara. Au emigrat cu bărcile, din insulă, peste mare, ajungând până în Peninsula Armoricum, pe continent. (A se face deosebire între Ţara Galilor, situată în vestul Angliei şi Galia de pe continent — Franţa de astăzi.)

Britonii, stabilindu-se în Armoricum, au numit pământul acesta, situat la ţărmul mării, între gurile Loirei şi Senei, în amintirea ţării părăsite de ei, Mica Britanie sau Bretania. Este provincia Bretagne, la început ducat independent, apoi — prin căsătoria Anei de Bretania cu Carol al VII-lea, în 1491 — unită cu Franţa.

În ce priveşte vechiul nume al peninsulei bretone: Armoricum, acesta însemna, în limba celtică, Ţărmul mării.

La începutul acestei povestiri, imaginarul poet breton încearcă să evoce ascultătorilor săi istorica sosire a britonilor pe coasta de apus a Franţei, în secolul al VI-lea, căutând chiar să indice unul dintre locurile de debarcare.

Menţionăm că în tot cursul povestirii vom folosi numele de Britania, pentru a desemna teritoriul actualei Anglii, şi pe acela de Bretania, când vrem să indicăm peninsula franceză.

[170] Britonii s-au apărat cu vitejie în faţa atacurilor copleşitoare anglo-saxone (numite de obicei, în legende, numai saxone). Luptele au durat un secol şi jumătate. Şi chiar la capătul acestei perioade îndelungate, tot mai rămăseseră în partea de apus a Britaniei, în regiunile Wales şi Cornwal, ca şi în nordul Scoţiei sau în Irlanda, uniuni de triburi care s-au consolidat în principate şi regate celtice neatârnate. Irlanda, de altfel, şi-a mentinut independenţa până la sfârşitul secolului al XV-lea.

Lupta eroică, de apărare a libertăţii în faţa năvălirilor anglo-saxone, a fost cântată cu mult patos de către barzii celti, încă din secolul al V-lea.

Poporul a întruchipat acest ideal de independenţă într-un personaj istorico-legendar numit Artur.

Artur era simbolul eroismului, al spiritului de neatârnare, al demnităţii, onoarei, dreptăţii, cinstei şi multvisatei măreţii celtice. De aceea, barzii i-au acordat în cântece multe dintre însuşirile zeului lor Gwydion.

Deşi un erou legendar, Artur are la bază un personaj istoric autentic.

Dar, spre nefericirea lui, nişte piraţi din miazănoapte se coborâseră pe ţărm, în timpul nopţii, şi pândeau din dosul unor stânci înalte.

Văzând că până şi delfinii stau să-i asculte cântecele, piraţii s-au mirat nespus.

— Vom lua pe un astfel de tânăr comori întregi, dacă-l vom vinde, şi-au spus piraţii între ei…

Acesta a fost căpetenia unei uniuni de triburi celtice, care a apărat cu curaj partea de vest a Marei Britanii (Wales) de năvălirile saxone. Istoricul Nenius, în „Historia Britonum” scrisă probabil pe la sfârşitul secolului al VIII-lea sau începutul celui de-al IX-lea, confirmă această realitate (ce e drept, contestată de alţii).

Domnia lui Artur este plasată, după unele păreri, între anii 450-475, după altele, între anii 516-537 (542?). Încă din primul an al domniei are o mare biruinţă asupra saxonilor. Urmează alte lupte. Iar moartea i-ar fi survenit în Cornwal, de mâna nepotului său Mordred, care-i trădase pe britoni şi se aliase cu duşmanii.

În cântecele barzilor şi în legende, aceste modeste date istorice au căpătat însă proporţii extraordinare. Artur a fost înfăţişat nu ca şeful unei uniuni locale de triburi celtice, ci ca un mare rege al insulelor britanice, cărora el le asigurase libertate deplină, nimicindu-i duşmanii şi ajungând, cu cavalerii săi, până în ţările scandinave, în Franţa, în Italia etc. Cade însă şi el până la urmă, dar lovit de trădare.

În imaginaţia poporului, Artur nu moare. Ci, rănit numai, este dus în Avalon — o insulă a zânelor din mijlocul Oceanului — unde el aşteaptă clipa cea mai potrivită să se întoarcă, spre a reface imperiul şi gloria de altădată a celţilor.

[171] La nici un alt popor din Europa vestică se pare că nu au fost onoraţi poeţii-cântăreţi mai mult decât la celţi. Aceştia se numeau barzi şi formau un fel de castă privilegiată, venerată şi protejată de legi. Celţii credeau că barzii lor primeau de la zei nişte însuşiri deosebite, având chiar uneori puterea să facă farmece, spre binele poporului lor. În afară de aceasta, barzii erau socotiţi păstrătorii tradiţilor populare. Datorită lor s-a perpetuat spiritul eroic de luptă împotriva invadatorilor.

Fiind socotiţi instigatori la revoltă, romanii au încercat de altfel să-i distrugă, dar ei au fost ascunşi şi apăraţi de popor, îndeosebi în regiunea Wales, în Scoţia şi în Irlanda. Aşa se explică faptul că îi găsim pe barzi în Irlanda până la sfârşitul secolului al XVII-lea, iar în Scoţia până la mijlocul secolului următor.

Moştenitorii barzilor celţi — poeţii-cântăreţi din Bretania — se bucurau, de asemenea, de o trecere deosebită, atât în mijlocul poporului, cât şi al marii nobilimi.

Şi, făurindu-şi iute-un plan, piraţii s-au zvârlit asupra fiului regelui Rivalen, l-au cetluit în ştreanguri tari, i-au pus în gură un căluş, l-au dus pe o corabie, şi au pornit spre miazănoapte, unde domneau regii normanzi, cu gândul să li-l vândă lor.

Tristan, deşi legat în ştreanguri, nu încetase să se zbată.

---

[172] Poeţii bretoni, cei populari (jonglerii), cât şi cei nobili, cavaleri (numiţi în nordul Franţei truveri, şi în sud trubaduri), au preluat de la barzi şi instrumentul muzical numit harpă. Se pare că harpa a fost adusă întiia oară în Irlanda, din Egipt. (Ântre Egipt şi lumea celtică au existat legături de negoţ, încă din cele mai vechi timpuri). De la irlandezi, harpa s-a răspândit în toată Britania, în ţările scandinave, la germanii de miazăzi, în Franţa etc.

Harpele erau de mai multe mărimi, dar toate aveau coardele de lungime inegală şi se cânta la ele, ca şi astăzi, cu degetele de la ambele mâini în acelaşi timp. De asemeni, erau harpe cu rame simple, de lemn, sau unele — adevărate bijuterii — cu rame din metale preţioase, de argint sau de aur, şi împodobite cu pietre nestemate.

[173] Merlin descinde, ca şi alte personaje ale legendelor arturiene, direct din mitologie (bardul-magician Myrdiin). El cunoaşte toate ştiinţele, ştie să vadă în viitor, poate să le înveţe şi pe zâne meşteşugul de a face farmece (până ce va cădea el însuşi pradă uneia dintre zânele instruite de el). Pe lângă darul magiei, pe care şi-l foloseşte aproape exclusiv în slujba regelui Artur şi al mitului pe care acesta îl reprezintă, Merlin are şi darul inspiraţiei, fiind considerat un fel de Orfeu celtic. El poartă în deget inelul de logodnă cu zeiţa Inspiraţiei, şi în braţe o harpă de argint. Cu timpul, gravitatea cu care era privit Merlin în cântecele barzilor celţi începe să se piardă, şi el devine, în unele legende, eroul unor întâmplări pline de haz.

[174] Ossian — fiul unui rege celt independent, pe nume Find-Fingal, a cărui domnie este plasată în secolul al III-lea, în ţinutul Morven — se pare că a fost unul dintre cei mai însemnaţi barzi. În Walles, Scoţia şi Irlanda, se mai pot vedea şi astăzi nişte grote, numite ale lui Ossian, în care se spune că ar fi locuit faimosul bard, împreună cu învăţăceii săi. Tot acolo pretind unele tradiţii că Ossian şi-ar fi scris sau dictat unui învăţăcel poemele. Despre această presupusă carte se aminteşte în povestirea noastră. Cunoscând vechile cântece şi legende celtice ajunse până în zilele sale, învăţătorul scoţian James Macpherson a scris în anul 1763 aşa numitele „Opere ale lui Ossian” („The Works of Ossian”). Deşi create de el însuşi, pe motive tradiţionale, Macpherson a pretins că opera sa reprezintă numai traducerea poemelor originale ale lui Ossian. În jurul acestor scrieri au fost dispute înverşunate, unii susţinând originalitatea poemelor, alţii contestând-o. Adevărul s-a dovedit până la urmă. Dar opera lui Macpherson, având calităţii

Braţele tari i se-ncordau, slăbind mereu frânghiile. Şi cine îndrăznea să se-apropie, să strângă iarăşi nodurile, primea cumplite lovituri, cu capul şi picioarele.

Cu cât se zbătea el mai tare, pe mare se iscau furtuni. Furtunile se înteţeau la strigătele lui Tristan.

---

remarcabile, a produs o puternică impresie asupra celor mai mari scriitori din Europa, ca: Goethe, Herder, M-me de Staël, Chauteaubriand, Byron, Lamartine şi Puşkin. Despre împăratul Napoleon se spune că citea şi recitea cu pasiune aceste poeme.

În poeme sunt cântate faptele glorioase ale regelui Fingal şi ale ostaşilor săi, care au murit apărându-şi ţara, şi se deplânge lipsa de curaj şi micimea sufletească a celor care l-au urmat.

[176] Mitologia cetlică se aseamănă, din unele puncte de vedere, cu cea greco-romană. Găsim, de pildă, acelaşi interes pentru întâmplările miraculoase: transformări, dispariţii şi apariţii neaşteptate. Pădurile şi lacurile sunt populate cu zâne, genii ale apelor — un anumit fel de nimfe zeiţe — uriaşi, pitici etc., etc. În plus, există vrăjitori — unii buni, alţii răi. Literaturile engleză, franceză şi germană şi-au însuşit multe din aceste elemente ale mitologiei celtice. În această privinţă am da ca un exemplu elocvent numai elementele mitologice celte care se găsesc în creaţia celui mai mare scriitor anglo-saxon, William Shakespeare (vezi, bunăoară, „Visul unei nopţi de vară”, „Macbeth” etc.).

[177] Antica pădure Brocéliande, legată, în majoritatea legendelor arturiene, de numele lui Merlin, se găseşte în Bretania, în apropiere de localitatea Ploermel, în aşa-zisa „Vale a zânelor”. Se pare că într-adevăr aici, într-un destul de larg amfiteatru, înconjurat de păduri dese şi misterioase, ar fi fost cândva unul dintre cele mai importante locuri de închinăciune celtice.

În pădurea Brocéliande, turiştilor li se arată faimoasa fântână Baranton, despre care se spune că era locul preferat de petrecere al zânei Viviane, două pietre mari acoperite cu muşchi, şi aşa numitul mormânt al magicianului Merlin.

[178] Legenda zânei Viviane a fost povestită, cu multă pricepere, după vechile legende, de scriitoarea Yvonne Ostroga, în volumul: „Quand les Fées vivaient en France”, prefaţat de acad. Paul Bourget.

[179] Lancelot du Lac (numit astfel pentru că fusese crescut de zâna Viviane, doamna lacului) este cavalerul cel mai frumos, mai puternic şi mai viteaz al regelui Artur. Fiind socotit de origină bretonă, în poemele franceze i se acordă o atenţie deosebită.

[180] Inspirându-se din legendele orale şi din cronici, în secolul al XII-lea Geoffroy de Monmouth a scris primele povestiri despre Artur în „Historia

Corabia era purtată ca o sărmană ţandără peste întinsul apelor şi trosnea din încheieturi.

Puntea era mereu spălată de valurile înălţate până la cerul plumburiu.

Şi când a vrut să se apropie maimarele piraţilor de Tristan, fiul lui Rivalen, un val mare la răsturnat, şi-abia de a scăpat cu viaţă, cu ajutorul alor săi.

Regum Britanniae". Tot el ne-a lăsat şi „Vita Merlini" şi „Prophetia Merlini".

Pe la sfârşitul secolului al XII-lea, o poetă: Marie de France (franceză de origină, după cum îi spune numele şi se recomandă ea însăşi: „Marie, j'ai nom, et suis de France"), care trăia în Anglia, la curtea regelui Henric II Plantagenetul, compune o serie de poeme epice scurte, numite lais-uri (din celticul laid-cântec). În aceste lais-uri — un fel de mici nuvele în versuri, ca: „Lanval", „Chèvrefeuille" etc. se găsesc multe elemente arturiene. Însă acela care face celebru, prin creaţia sa literară, ciclul legendelor despre Artur şi cavalerii Mesei Rotunde, este poetul Chrétien de Troyes. Acesta — folosind atât povestirile în limba latină ale lui Geoffroy de Monmouth, cât şi poemele create în Anglia — scrie, după anul 1160, în versuri octosilabice, o serie de epopei renumite, intitulate: „Erec et Enide", „Cligès", „Le Chevalier au lion", „Le Chevalier à la charette" şi „Perceval le Gallois". Toate aceste opere au fost scrise pentru contesa de Champagne, fiica lui Ludovic al VII-lea, mare amatoare de povestiri cu aventuri şi dragoste. Aceste creaţii artistice valoroase ale lui Chrétien de Troyes, cel mai talentat truver al epocii sale, sunt adevărate romane în versuri, şi ele au găsit mulţi imitatori.

Astfel, atât în Anglia, cât şi în Germania, au apărut în secolele XIII-XIV numeroase romane legate de personalitatea legendară a lui Artur, Merlin şi a unor cavaleri ai Mesei Rotunde, ca: Lancelot, Gawain, Ivain, Perceval etc. Cel mai bun roman arturian englez este considerat: „Sir Gawain şi Cavalerul Verde", însă operelor engleze le sunt superioare cele germane ale poetului Wolfram von Eschenbach.

Operele acestea cuprind însă, în esenţă — în măsura în care au asimilat vechile cântece şi legende populare — chemarea la luptă a barzilor pentru apărarea libertăţii celtice. Dar în ele se afirmă, în acelaşi timp, mesajul poeţilor cavaleri, care reflectă aspiraţiile oamenilor din epoca feudală maturizată, când condiţiile economice se schimbaseră, ca urmare a dezvoltării comerţului cu ţările orientale şi a intensificării relaţiilor băneşti. Poeţii recomandă astfel un minim de dreptate şi omenie, prin acordare de ajutor celor slabi şi lipsiţi de apărare. Condamnând brutalitatea din epoca eroică de consolidare a feudalismului, ei opun, grosolăniei războinicilor,gingăşia feminină. De aceea creează pentru femeie şi dragoste un adevărat cult, nădăjduind poate ca astfel lumea să devină mai bună, mai blândă şi mai frumoasă. Din această pricină — alături de principiul onoarei —

De trei zile pluteau pe mare, şi nicio clipă nu-ncetase vântul turbat, ce înteţea din ce în ce mai mult furtuna.

— Se pare, zise un pirat, că acest tânăr cântăreţ e îndrăgit de zeul mării. De când l-am cetluit în ştreanguri furtunile nu se opresc.

— Aşa e, spuseră şi alţii. Să-l azvârlim, legat, în

---

iubirii i se acordă locul cel mai înalt în literatura cavalerească.

Iată de ce literatura cavalerească a însemnat totuşi o manifestare progresistă a culturii medievale, care a captivat interesul cititorilor secole de-a rândul (până ce s-a banalizat în unele forme desuete).

În lucrarea de faţă am încercat să scoatem la iveală, alături de străvechile elemente celtice, o parte din ceea ce au avut mai valoros, ca idealuri etice, romanele cavalereşti.

De cel mai mare ajutor în această privinţă ne-au fost opera lui Edmond Faral: „La légende arthurienne” — în care se găsesc publicate vechi date şi texte istorice şi legendare cu privire la regele Artur, lais—urile Mariei de France, operele lui Chrétien de Troyes, lucrarea lui Thomas Malory: „Morte Darthur” — în redactarea lui William Caxton, Jaques Boulanger: „Les romans de la Table ronde”, Alexandre Arnoux: „La légende du Roi Arthur et les chevaliers de la Table ronde”, precum şi o serie de studii elaborate de Joseph Bédier, E. Schuré, Jean Frappier, Germaine Sneyers, Robert Lafont etc.

[181] Zeul Gwydion semnifica, la început, în Ţara Galilor, numai forţa solară. Pe urmă a devenit un zeu cu însuşiri războinice, un fel de Odin celtic, care avea însă, în timp de pace, misiunea de a asigura oamenilor dreptatea, belşugul şi progresul.

[182] Avalon era o insulă imaginară, aşezată în mijlocul „mării sălbatice”, păzită de un balaur îngrozitor şi care se găsea sub stăpânirea zânei Morgana.

Aici se povestea că erau primiţi în ospeţia zânei Morgana cei mai mari viteji, pentru odihnă, păstrându-şi tinereţea veşnică.

[183] Gigantul Ogyrvan era socotit drept cel dintii bard. Fiica lui era Gwenhwyar, luată de soţie de zeul Gwydion. Din numele ei a derivat acela al soţiei lui Artur: Guinever sau Gènievre.

[184] în alte legende, Artur îşi capătă sabia în ziua de Crăciun, scoţând-o dintr-o crăpătură a unei stânci ivite, prin farmec, în faţa catedralei din Londra, după ce toţi baronii nu izbutiseră să facă acest lucru. Am preferat însă motivul celtic mai vechi, aşa după cum este consemnat parţial în „La Bretagne chevaleresque” şi „Merlin” de Edouard Schuré, şi cum s-a păstrat, de altfel, până în zilele noastre, în multe povestiri populare, nu numai în Bretania, ci şi în Anglia.

De asemenea, după alte legende, Merlin nu se iveşte lângă Artur, decât după ce acesta este înscăunat ca rege. La fel ca în povestirile anterioare, ne-

mare, să se-nece.

— Nu, nu! se-mpotrivi pe dată maimarele piraţilor. Dacă se-neacă, s-ar putea să pătimim şi alte rele. Mai bine-l aruncăm în apă, dezlegat, şi ducă-se unde-o pofti. Să se înece sau să scape, cum o fi voia zeului.

Furtuna răscolea adâncul, săpând asemenea prăpăstii în faţa corăbierilor, încât îi prindea ameţeala,

---

am silit să reducem contradicţiile ce se ivesc în nenumăratele versiuni ale legendelor arturiene la fiecare pas.

[185] După Geoffroy de Monmouth, numele oraşului Londra vine de la acela al zeului celtic Ludd, frate cu zeul Gwydion. Legenda spune că zeul Ludd ar fi fost unul dintre cei dintâi regi britoni. Colina Ludgate din Londra nu este, după această legendă, decât mormântul său. Se pare, de altfel, că, întradevăr, pe această colină a fost cândva un templu celtic, în mijlocul unei dese păduri de stejari.

[186] Masa Rotundă se iveşte o dată cu evoluţia legendei arturiene, dar ea îşi are origina tot în vechile tradiţii şi credinţe celtice. Sfatul celţilor se aduna totdeauna în cerc. Masa rotundă însemna la celţi perfecţiunea, contopirea raţiunii cu sentimentul, puritatea, conştiinţa şi dragostea dintre oamenii însufleţiţi de aceleaşi aspiraţii.

Geoffroy de Monmouth nu pomeneşte însă Masa Rotundă. Prima menţiune ne-o dă Robert Wace, cel mai vechi truver cunoscut. Din versurile aşa-numitului „Roman de Brut” reiese lămurit că Artur însuşi ar fi făcut-o, pentru ca toţi cavalerii Mesei Rotunde să se poată aşeza în jurul ei cu drepturi egale.

Mai târziu, legendele au evoluat, unele arătând că Masa Rotundă ar fi fost creată, prin vrajă, de Merlin, iar altele că ar fi fost dată ca zestre Guineverei de către tatăl său Leodogan din Carmelida, care la rândul său ar fi primit-o, în urma unei fapte de arme, de la regele Uther Pendragon, tatăl lui Artur.

Noi am ales versiunea după care Artur însuşi şi-a făurit Masa Rotundă dintr-un stejar semănat de zeul Gwydion.

Oricum ar fi însă, de la această legendară masă arturiană se zice că ar fi rămas tradiţia ca, atunci când este nevoie să se ia unele hotărâri importante de către nişte persoane care să aibă drepturi egale, indiferent de funcţiile lor, acestea să se aşeze la o „masă rotundă”.

[187] Poeţii legau numele lui Artur nu numai de ideea de libertate, ci şi de aceea de drepta-te (de care au fost atât de însetaţi şi oamenii din evul mediu). De aceea prezentau, în operele lor, pe cavalerii Mesei Rotunde ca fiind animaţi de cele mai nobile sentimente şi având o desăvârşită curăţie sufletească.

Celţii credea că, având puritate, omul este capabil să atingă perfecţiunea prin forţele sale şi să învingă în orice împrejurare.

Potrivit acestor credinţe, se arată în legende cum cele mai grele

numai uitându-se în jos.

— Să-i dăm dar drumul? întrebară câţiva piraţi, cuprinşi de frică, pe cel care îi conducea.

— Daţi-i! răcni el prin furtună.

Tristan, auzind ce vorbeau, stătu o clipă locului.

Unul veni cu-o sabie şi-i tăie toate ştreangurile. Iară Tristan, când se văzu eliberat din legături, ca un leu

---

întreprinderi, ca aflarea Graalului, bunăoară, vor putea fi duse la bun sfârşit numai de către acei cavaleri care au viaţa sufletească de o curăţenie desăvârşită, cum sunt Galaad sau Perceval. Iar Artur va fi înfrânt, numai când între cavalerii Mesei Rotunde îşi va face loc gândul necurat, minciuna, intriga şi trădarea.

[188] Cavalerii, în vreme de campanie, îşi aduceau cu ei un pavilion, în care să locuiască. De cele mai multe ori, pavilionul era format numai dintr-un cort simplu, aşezat pe un schelet de lemn sau de fier. Câteodată pavilionul, mai cu seamă când era vorba de înalţi demnitari sau regi, era o adevărată căsuţă. Scutierii duceau armele, scutul şi casca. Iar caii erau înveliţi în huse — îmbrăcăminte de pânză sau chiar de stofă — care-i acopereau aproape în întregime. Uneori li se puneau şi lor nişte paveze de fier peste mijloc şi nişte apărători de piele groasă, sau tot din metal, la cap.

[189] Lancelot — cum s-a mai spus— este personajul care, alături de Artur, devine eroul celor mai numeroase cântece, legende şi romane.

Din analiza evoluţiei acestui personaj se poate observa cel mai bine cum temele populare antice, cântate de barzii bretoni, au fost remodelate de recitatorii erudiţi din Franţa şi transformate în aventuri de curte şi amoroase. Cântecele despre Lancelot au fost purtate din Bretania în Champagne. La cererea lui Filip de Flandra, ca să-i facă plăcere contesei Maria, pe care o adora, talentatul poet Chrétien de Troyes scrie, între altele, „Le Chevalier à la charette”, cea mai tipică poveste medievală de aventură şi dragoste. Aici, ca şi în alte povestiri, pentru a le face mai picante, se ajunge ca să i se impute lui Lancelot, direct, legături amoroase, vinovate, cu regina Guinever.

Astfel, din lais-urile bretone, poetul face o opera franceză, de curte, în care aventurile de dragoste primează.

De altfel, de la Chrétien de Troyes înainte, în romanele cavalereşti iubirea devine un fel de religie.

În afară de marile romane în versuri, ca acela amintit mai înainte, despre Lancelot s-a scris şi un roman fluviu, în proză, compus în cinci părţi. Cele cinci părţi sunt inegale ca valoare şi par a fi fost scrise fiecare de altă persoană, probabil într-o confrerie — asociaţii de menestreli din evul mediu.

În lucrarea de faţă încercăm să dăm mai puţină atenţie acestei evoluţii târzii a structurii personajului şi să scoatem, în schimb, la lumină — în limitele posibile şi cu transformările impuse, absolut necesare — aspectul său

tânăr se-azvârli peste bordul corăbiei, pe coama-naltă a unui val.

Şi valul îl purtă deasupra, peste întinsu-acelei mări, până când se zări un ţărm.

Valul atunci îl aruncă pe-o plajă largă, aurie; porni cu zgomot înapoi şi se topi-n adâncul mării.

---

celtic mai vechi.

[190] Picţii, caledonienii şi scoţii îşi aveau aşezările pe teritoriile de astăzi ale Scoţiei şi Irlandei.

[191] Anumite povestiri de origină celtică arată pe Artur pornind într-o expediţie pe mare, ca să găsească o căldăruşă magică, care avea virtuţile unui talisman, fiind purtătoare de noroc. Într-un poem galic se arată chiar cum Artur, la întoarcerea din această expediţie, nu mai avea cu sine decât şapte oameni în viaţă, din cetele ce-l însoţiseră la plecare.

Legenda, după creştinarea ei, s-a transformat, în sensul că talismanul-căldăruşă celtic a devenit aşa numitul Graal. Acesta era un potir imaginar, în care, după legendele biblice, Iosif din Arimateea ar fi adunat câteva picături din sângele lui Isus, în timp ce acesta se găsea pe cruce. Aflarea Gaalului ar fi avut consecinţe favorabile pentru activitatea cavalerilor Mesei Rotunde. El nu putea fi aflat decât de către un cavaler de o mare puritate sufletească. Fiindcă Lancelot iubea pe soţia suzeranului său, nu putea fi el omul acesta. De aceea, poeţii au născocit legătura fără de voie a lui Lancelot cu fiica lui Pelles, care l-a născut pe Galaad, cavalerul fără pată.

Un alt cavaler neprihănit, căruia, de asemenea, i se atribuie aflarea Graalului este „Perceval le Gallois”, cum se intitulează şi unul din romanele lui Chrétien de Troyes. După Chrétien de Troyes tema a fost reluată de poeţii Wolfram von Eschenbach şi de Robert de Boron. O operă muzicală celebră „Parzival” (Perceval) — a scris, pe tema Graalului, marele compozitor german Richard Wagner.

[192] Băutura vrăjită — filtrul — despre care se spune că putea să aibă influenţă şi asupra sentimentelor oamenilor este tot de origină celtică. Vom regăsi o astfel de băutură şi în legenda următoare.

[193] Armurile cavalerilor medievali erau neînchipuit de grele. Aceştia se îmbrăcau întâi cu o cămaşă de zale, apoi puneau o platoşă, sub care se agăţau nişte pulpane din fâşii de oţel, care atârnau în faţă, dar erau despicate la spate, ca nobilul să poată sta călare. În picioare încălţau nişte ghete acoperite cu benzi de oţel, îşi puneau jambiere pe pulpe şi apărătoare pe coapse. Pe braţe aveau, de asemeni, nişte apărători, şi mănuşi de fier pe mâini. Pe cap purtau casca, de care atârna o pânză de oţel pe ceafă, şi avea o vizieră în faţă, ce se putea ridica şi coborî după dorinţă. Lancea şi sabia erau şi ele foarte grele, încât ne mirăm astăzi cum de le mânuiau cavalerii

Furtuna încetă pe loc.

Ud tot, Tristan de Loonois se ridică şi o porni pe ţărmul unde tatăl său debarcase cu ani în urmă, ca să-i dea ajutor lui Marc. Tot de aici plecaseră el şi Blanchefleur spre Loonois, fericiţi, însă şi mâhniţi de ştirea care le sosise că ducele Morgan, vicleanul, le

---

când luptau cu ele. Este de la sine înţeles că, purtând asemenea poveri complicate, de fier, cavalerii nu se puteau îmbrăca singuri şi nici nu se puteau deplasa decât călare. Aşa se întâmplă cu Lancelot, căruia în drum spre castelul Méliagrance i se doboară calul. Neputând nici să se dezbrace singur, şi nici să meargă mai departe pe jos, este nevoit să se urce într-o cărucioară, spre hazul tuturor, căci un asemenea mijloc de transport era socotit degradant în evul mediu. În cărucioară erau duşi numai condamnaţii, sau cel mult călătoreau cu ea oamenii de rând. Pe această temă, Chrétien de Troyes a scris renumitul roman: „Le chevalier à la charette” — temă reluată şi în alte multe povestiri.

[194] Este o aluzie la legenda prin care Roma a fost întemeiată de supravieţuitorii de la Troia, după ce cetatea lor a fost nimicită de ahei, în frunte cu regele Agamemnon.

[195] Un rol important îl au în legendele Mesei Rotunde cei doi nepoţi ai lui Artur: Gawain şi Mordred. Originea lor — ca personaje de legendă — este mitologică. Gawain este personificarea luminii şi a binelui. Numele lui celtic este Gwalchmai — şoim de mai. El este întotdeauna de partea lui Artur. Celălalt este Mordred, în mitologia celtică Medrawt, simbolul întunericului şi răului. El îi trădează pe Artur şi pe cavalerii Mesei Rotunde, aducând sfârşitul gloriei şi libertăţii britone.

[196] într-un poem de o mare frumuseţe intitulat: „Viviane”, scris de poetul englez lord Alfred Tennyson — care este şi autorul poemelor arturiene: „Idilele regelui” — Viviane îl ia de la început ca pradă pe Merlin, fermecându-l cu vorbele ei de dragoste. În alte cântece, Merlin este vrăjit de Viviane şi închis sub o piatră, într-un izvor, sau în lacul nevăzut din pădurea Brocéliande.

[197] Ultimii cavaleri rămaşi în viaţă sunt, după unele legende, sir Lucain şi fratele său, sir Bédivier; după altele sir Keu şi sir Girflet (sau numai singur sir Keu). Pe unul din aceştia îl însărcinează Artur să-i arunce sabia în mare sau într-un lac, ca s-o vestească astfel pe zâna Morgana de sfârşitul lui, dar aceştia (în anumite versiuni) încearcă s-o ascundă sau s-o fure. Artur îşi dă seama că ei nu au aruncat sabia în apă, îi ceartă şi-i sileşte să-i îndeplinească voia. În acest chip sabia se reîntoarce în insula Avalon.

[198] Prin creştinarea legendei arturiene s-au introdus în ea unele elemente religioase, cerute de biserică. Unul dintre acestea este şi călugărirea

jefuia ţinuturile, arzând ce nu putea răpi.

Tristan trecu printr-o pădure, şi-ntâlni nişte vânători.

Aceştia hăcuiau un cerb pe care îl vânaseră, şi-l despicau simplu, în patru, după-obiceiul locului.

Însă prinţul din Loonois îi învăţă să-i scoată pielea, să-l cureţe de măruntaie şi să aleagă pentru rege şi pentru cavalerii săi coapsele, muşchii şi ficatul.

De altă parte aşeză capul, picioarele, spinarea, bucata moale de la pântec – bune de fript pentru scutieri, paji, vânători şi alţi slujbaşi.

Apoi orândui şi ceata. Şi spuse vânătorilor să sune în anume fel când se apropie de castel, aşa ca regele să ştie că poartă-n furci, cu ei, un cerb.

Astfel făcură vânătorii, şi regele se minună, aflând aceste noi deprinderi aduse de la Loonois.[201]

Ţinuta prinţului Tristan, chipul de-o mare frumuseţe şi felul de-a vorbi ales, însă modest, curtenitor, îi minunară pe baroni.

Îl întrebară cine e şi cu ce rost a venit în Cornwal, iar el răspunse că e fiul unui neguţător breton, plecat în lume, s-o cunoască.

Seara, în timp ce cânta bardul regelui Marc, Tristan luă harpa şi îl acompanie încet.

Sunetul harpei întrecu tot ce ştiau regele Marc, baronii lui şi bardul însuşi despre acest fel de-a cânta. Căci de pe coardele subţiri şi-armonioase se-auzi, la început, susurul ploii de primăvară, prin frunziş, apoi

---

personajelor rămase în viaţă. Într-o versiune a legendei, Lancelot, călugăr, a rămas să vegheze, până la moarte, sau mormintul lui Artur, sau capela ridicată pe locul unde regele şi-a avut sfârşitul.

[199] După cum pieirea lui Artur însemna sfârşitul virtuţii şi al libertăţii celtice, adormirea lui Merlin, sub vrăjile zânei Viviane, semnifica încheierea epocii de creaţie a barzilor.

cum ploaia înceta, şi sturzii, grangurii moţaţi şi celelalte păsărele porniră iar să ciripească. Un căprior boncăni tare, chemându-şi soaţa în desiş. Albinele sălbatice zumzăiau parcă de-undeva, atât de-aproape, că mesenii priviră toţi în jurul lor.

Şi, la sfârşit, Tristan sună din harpa lui, ca dintr-un bucium, îndemnând la petrecere, la veselie şi la danţ.

Regele Marc luă-n mână cornul prins în verigă de aramă, care-i ţinea loc de potir, şi închină către baroni:

— Fiţi veseli, strigă el, seniori, cum ne îndeamnă acest tânăr.

Şi dete vinul peste cap.

Prin barba-i roşie, vârstată cu firişoare argintii, un pârâiaş gălbui de vin se strecură până pe haină.

— Tinere oaspete, grăi. Te facem bard la curtea noastră, şi, de eşti vrednic, precum pari, şi-n meşteşugul armelor, te vom arma şi cavaler.

Tristan se ridică atunci şi mulţumi regelui Marc de cinstea ce i se făcea.

Un simţământ nelămurit îl îndemna spre acest om, ce-i era unchi, fără ca el să ştie încă acest lucru.

Aşa a început Tristan şederea sa în Tintagil.

A luat parte la multe lupte şi întreceri cavalereşti. Şi el în toate era primul, fie că purta armele – pe mare, ca şi pe uscat, – fie la marile ospeţe, când le cânta baronilor.

Se spune că nu se afla nicio copilă în Cornwal să nu fi fost îndrăgostită de tânărul din Loonois. Dar, tot ca şi în ţara sa, nici uneia nu îi spusese vreun cuvânt de dragoste.

Inima-i nu ştia să mintă.

El se gândea numai la ziua când se va-ntoarce-n ţara

sa şi-l va goni din Loonois pe ucigaşul lui Rivalen.

Astfel de gânduri nutrea el. Nu avea timp de dragoste.

Şi s-a-ntâmplat că tot atunci, Rohalt, cu o corabie, colinda dintr-o ţară-ntr-alta, să îl găsească pe Tristan.

Cutreierând, de la o vreme, Rohalt a poposit şi-n Cornwal.

Vă-nchipuiţi ce bucurie a fost pe Rohalt, credinciosul, când la aflat în Tintagil pe cel atâta de căutat.

Şi-au povestit unul şi celălalt câte trăiseră-ntre timp.

Rohalt a spus că-n Loonois oamenii nu mai pot să-ndure asprimea regelui Morgan. Şi toţi nutresc încă nădejdea că fiul nobilei Blanchefleur şi-al lui Rivalen se găseşte încă în viaţă, şi-o să vie, să-l izgonească pe tiran.

Cu-acest prilej, bunul Rohalt destăinui şi lui Tristan, şi regelui din Tintagil, că erau rude apropiate, Tristan fiind lui Marc nepot.

Regele Marc îl sărută şi apoi îi mărturisi:

— Fără de tatăl tău, nepoate, astăzi nu mai eram în viaţă. Şi Cornwalul era pierdut în ghearele saxonilor. Venind însă aici, la mine, el şi-a primejduit regatul. Morgan i-a atacat ţinutul, cât timp Rivalen a lipsit. Şi de-aici li s-a tras şi moartea, întâi lui, apoi mamei tale. Încât, Tristan, sunt vinovat pentru că îţi lipsesc părinţii, şi n-ai nici ţară, şi nici tron.

— Ţara mi-o voi recuceri, se hotărî pe loc Tristan. Şi îmi voi răzbuna părinţii.

— Iar loc de tată, dacă vrei, am să-ţi ţiu eu, glăsui Marc.

Se-mbrăţişară amândoi, ca rude bune, şi Tristan, fiind prinţ de sânge fu armat numaidecât de unchiul

său.

Apoi feciorul lui Rivalen se pregăti să se întoarcă în ţara sa, în Loonois.

La despărţire, Marc îi spuse că nu mai este-atât de tânăr, că voinicia i-a scăzut, şi tare i-ar fi trebuit un braţ şi-o minte iscusită cum le avea numai Tristan. Ce se va face fără el?

Tristan zâmbi, dar nu promise că se va-ntoarce-n Tintagil. Se urcă pe corabie, şi marinarii ridicară pânzele-n vânt. Şi ea porni.

— Prea multe amănunte nu ştim asupra felului în care s-au dat luptele-n Loonois, contra cotropitorilor, zise poeţul cântăreţ.

Pesemne, însă, cavalerii şi tot poporul s-au unit, aflând că s-a înapoiat prinţul Tristan, moştenitorul drept legiuit al lui Rivalen. El a luptat cu vitejie, având alături pe Rohalt, şi Morgan a fost biruit.

Dar când au vrut să-i dea coroana, prinţul Tristan şi-a amintit cum Marc din Cornwal îi spusese că se socoate tatăl său, că-i singur, cam slăbit de vreme, şi-are nevoie de-un braţ tânăr. Pe de-altă parte se simţea îndatorat şi lui Rohalt, ce îl ferise-n vremuri grele de duşmănia lui Morgan, şi apărase Loonois-ul.

Şi-aşa, în timp ce-l îmbiau să ia coroana şi să urce pe tronul regelui Rivalen, prinţul Tristan le-a cuvântat:

— E drept ca tatăl să domnească înaintea fiului său. Şi până astăzi eu am fost moştenitorul lui Rohalt. Şi-aşa voi fi şi de-azi-nainte. Îl rog deci să primească tronul. Cât mă priveşte, voi răspunde dorinţei unchiului meu Marc, şi mă voi duce în Cornwal.

Rohalt nici nu gândea să urce pe tronul regelui Rivalen. Însă Tristan a stăruit.

— Cel puţin dacă n-aţi pleca, a dat atunci răspuns Rohalt, la stăruinţa lui Tristan. Tot aşa l-am rugat cândva pe tatăl vostru, pe Rivalen, fie-i slăvită amintirea, să nu se ducă în Cornwal. Din prietenie pentru Marc, Rivalen a plecat. De-aici s-a tras nenorocirea. Mi-e teamă pentru voi, Tristan.

Auzind vorbele acestea, Tristan zâmbi încrezător:

— Seniore, rege, spuse el, Marc mă iubeşte ca pe-un fiu. Şi nu-nseamnă că nenorocul, dacă la urmărit pe tata, o să mă bată şi pe mine. Eu voi pleca. Am hotărât...

Dar când se-napoia în Cornwal, află, de cum atinse ţărmul, că Marc e tare supărat.

Tristan încălecă pe calul ce era gata pregătit şi-l aştepta de mult în port, şi porni iute spre castel.

Acolo, în sala cea mare, Marc adunase toţi baronii. În faţa tronului stătea un uriaş cam de patru metri, într-o armură de oţel. Uriaşul se numea Morholt. Era cumnatul regelui ce stăpânea ţara Irlandei. Lângă el mai erau, de-asemenei, alţi doisprezece cavaleri, având toţi armele în mâini.

Uriaşul tocmai cuvânta:

— Cornwalul a plătit tribut Irlandei patruzeci de ani. De cincisprezece ani încoace însă nu vreţi să-l mai plătiţi. Tributul se socotea astfel: în primul an ne dăruiaţi aramă – trei sute de livre; în cel de-al doilea, argint; aur în cel de-al treilea – mereu aceeaşi cantitate. În cel de-al patrulea, ei bine! râse Morholt, lărgindu-şi gura, de îi ajunse la urechi – dădeaţi trei sute de băieţi, pe care noi vi-i făceam robi, şi încă trei sute de fete, cu care să ne desfătăm, când ne întoarcem din război. Regele nostru vă întreabă: Vreţi

să plătiţi ce datoraţi? Corabia noastră e-n port. De nu, avem oştirea gata. Şi suntem gata de război...

Marc nu privea către Morholt.

Dar Morholt întrebă din nou:

— Vreţi să plătiţi, sau vă răpunem?... Deşi – râse din nou Morholt, lovind cu lancea de podea, de zgudui întreaga sală şi s-auzi până în port – s-ar mai găsi un mijloc ca să scăpaţi de datorie, şi asta pentru totdeauna...

Regele Marc ridică fruntea, baronii se neliniştiră, şi Morholt batjocoritor, urmă cuvântul început:

— Puteţi scăpa, precum v-am spus, doar dacă unul dintre voi cutează să îmi stea în faţă. Să ne luptăm cu armele...

Morholt râdea clocotitor, izbindu-şi palma de genunchi. La fel râdeau şi cavalerii care erau lângă uriaş, în sala tronului lui Marc.

— De e vreunul, eu sunt gata să ne luptăm cum o vrea el. Luăm câte-o barcă şi plecăm pe-o insulă în largul mării, căci nu doresc să fiţi de faţă când îl voi hăcui-n bucăţi, ca pe un iepure sau cerb. Şi-acolo o să ne-nfruntăm...

Marc îşi plecase iarăşi capul.

Baronii se-ascundeau pe rând, în spatele coloanelor, căci se temeau toţi de Morholt.

— Atunci, de nu vreţi să luptaţi, înseamnă că plătiţi tributul, întinse mâna către rege uriaşul Morholt din Irlanda.

Marc era gata să rostească: „Plătesc tributul”, când, deodată, din cealaltă parte a sălii, o voce spuse răspicat:

— Mă voi lupta eu cu uriaşul, pentru poporul din

Cornwal.

Oricât era de greu, Morholt se răsuci ca o sfârlează.

Întotdeauna el fusese trimis de regele Irlandei să ceară altor ţări tribut. Şi nicăieri nu-i răspunsese încă nimeni în acest fel.

Se-ntoarse deci şi îl văzu pe tânărul Tristan păşind cu pasul sigur către Marc.

— Rege, vă rog îngăduiţi-mi să dau eu lupta cu uriaşul. Mi-aţi cerut braţul. Îl aveţi. Azi m-am întors din Loonois, unde nu am primit coroana, ca să vă stau în ajutor. De ce să piară Cornwalul?

În sala mare-a tronului era tăcere ca de moarte.

— Unchiule Marc, îngăduiţi să ne-nfruntăm cu armele! rosti iar tânărul Tristan.

— Pe Morholt nu la învins nimeni! răspunse rar regele Marc.

— Aşa e. Nimeni nu la-nvins, şoptiră-nspăimântaţi baronii. Altfel ne-am fi luptat şi noi.

Iar cavalerii lui Morholt îşi zăngăniră armele şi râseră, strigând aşa:

— Şi nimeni nu-l va birui...

Morholt privea triumfător spre rege şi baronii săi.

— Poate că eu îl voi învinge! zise Tristan, neşovăind.

Regele Marc se ridică:

— Tristan, sunteţi nepotul meu şi cavalerul cel mai brav. Vă-ncredinţez onoarea mea, soarta ţinutului Cornwal şi viaţa celor şase sute de tineri, ce ne sunt ceruţi astăzi de regele Irlandei. Morholt, când vreţi să vă luptaţi?

— Mâine în zori, răspunse el, izbind iar lancea de podea, nedumerit de ceea ce se petrecuse pe negândite-n Tintagil.

A doua zi de dimineaţă, Morholt şi Tristan se urcară în câte-o barcă fiecare.

Marc şi baronii adunaţi pe ţărmul mării se uitau cum pleacă bărcile în larg. Iar tinerii şi fetele, pe care îi cerea Morholt, erau de-asemenea pe mal, cu părinţii şi rudele.

Fetele şi femeile plângeau pe tânărul Tristan, ştiind că nu se va întoarce.

Barca uriaşului Morholt avea pânzele purpurii, şi-a lui Tristan pânzele albe.

Morholt acostă cel dintâi. El îşi legă cu grijă barca de un copac, de lângă mal. Dar Tristan, după ce ajunse, împinse cu piciorul barca în care se aflase el.

— De ce faci asta? întrebă uriaşul Morholt pe Tristan.

— Pentru că unul dintre noi nu se va-ntoarce-n Tintagil, răspunse tânărul Tristan.

Şi bătălia începu.

Toţi cei care erau pe mal au stat trei zile ascultând. Nici unuia nu i-a fost foame, nu i-a fost sete, şi nici somn.

Ciocniri de arme se-auzeau, şi gemete câteodată. Dar nicio barcă nu sosea în portul de la Tintagil.

În cea de-a treia zi, deodată, se auzi un răcnet groaznic.

— Tristan al nostru a murit! strigară cei din Tintagil. Pentru ce l-am lăsat să plece?

Într-adevăr, la puţin timp, barca uriaşului Morholt, cu pânzele ei purpurii, se apropie de Tintagil.

— Trăiască neînvinsul Morholt! urară tare cavalerii trimişi de regele Irlandei. Iată-l, din nou a biruit! Ucis este Tristan al vostru.

Numai că de la prora bărcii se zări, făcând semn cu

mâna, Tristan, şi nu uriaşul Morholt.

— Cum? Cum? ţipară irlandezii. Morholt e mort? Nu... nu se poate. Ce o să spună regele, dar mai ales regina noastră, care-i e soră lui Morholt?

Însă poporul din Cornwal îl luă pe umeri pe Tristan, îi cântă imnuri ce-n vechime li se cântau eroilor, îi azvârli cununi de flori şi îl slăvi ca pe un zeu.

— Tristan al nostru ne-a scăpat copiii şi oraşul nostru! Slavă şi cinste lui Tristan! Cum l-ai învins? Hai, povesteşte!

— Morholt m-a încolţit cumplit, răspunse tânărul erou. Era gata să mă răpună. L-am doborât însă cu lancea. Cu ghioaga i-am sfărâmat coiful. Şi l-am lovit cu sabia. Însă acuma... şi eu simt că mă pierd... cad... o, rege Marc...

Atunci abia văzură Marc, baronii lui şi tot poporul, că de sub coasta lui Tristan, din partea dreaptă izvora un pârâiaş de sânge negru. Sângele mirosea urât.

Baronii se îndepărtară, neputând îndura mirosul. Trimiseră însă un vraci. Acesta, după ce privi sângele care izvora din rana prinţului Tristan, îi spuse regelui că rana e făcută de-o suliţă al cărui vârf a fost muiat, mai înainte, în otravă. Şi niciun leac nu se cunoaşte contra otrăvii folosite... Doar irlandezii de-ar putea... Numai că ei n-or să-l ajute nicicând pe un duşman al lor.

Purtat pe-o targă de mulţime, Tristan fu dus pân-la castel. Dar nu rămase lângă el decât scutierul Gorvenal, care atunci îl însoţise din Loonois în Tintagil.

Şi Gorvenal îl străjuia, fără să ţină socoteală că Tristan era otrăvit, şi-i oblojea rana deschisă, din care sângele curgea.

Dar când Tristan îşi reveni, ceru să fie dus, pe targă, într-o colibă lângă ţărm.

Apoi rugă pe Gorvenal să-i afle-o barcă fără vâsle. Să-i pună-n barcă numai apă, într-un burduf, să-şi ude gura. Şi să-i dea harpa de argint, pe care a-nvăţat să cânte de când era de şapte ani.

Tristan nu mai avea putere să mânuiască sabia. Şi vâsla îi era prea grea, doar coardele subţiri şi lungi de mai putea să le mângâie.

Iar marea... marea îl chema cu necuprinsul ei albastru, cu valurile-i înspumate şi cu singurătatea ei.

Privea în larg fără puteri şi îl ruga pe Gorvenal:

— Grăbeşte-te, grăbeşte-te!...

Căci Gorvenal întârzia dinadins şi nu pregătea cele cerute de Tristan.

— Şi unde oare te vei duce, nefericitul meu copil? întrebă, întristat, scutierul. Şi cine te va îngriji? Cine-o să-ţi spele rănile?...

Tristan încercă să zâmbească:

— Marea cu stropii ei de spumă o să mă spele, Gorvenal, vântul o să mă răcorească. Şi alinare-mi va aduce harpa, cu cântecele ei. Fii fără grijă, Gorvenal. Nu ştiu, dar am o presimţire că noi doi ne vom revedea. Du-mă cu barca până-n larg, şi-apoi întoarce-te acasă...

Plângând, scutierul Gorvenal îl urcă-n barcă pe Tristan. Vâsli până în largul mării. Acolo-l sărută pe frunte, şi lăsând barca-n voia ei, sări în apă şi porni, înotând, către Tintagil.

Iar când ajunse el pe ţărm, barca nici nu se mai zărea.

Tristan plutea, purtat de valuri, spre depărtatul

necuprins.
Marea-l spăla cu stropi de spumă, şi vânturile-l răcoreau. Buzele şi le umezea cu apa dulce din burduf.
Drept alinare avea harpa.
Îl îngâna marea cea largă cu şoaptele adâncurilor. Şi luna noaptea presăra păienjenişul ei de raze pe rănile prin care viaţa i se scurgea încetişor.
Cânta şi se uita la cer.
Bolta era ca de cristal. Visa că e pe-o pajişte, lângă castelul părintesc, într-un turnir, şi doamnele îl aclamau din răsputeri.
În ochi îi licări, o clipă, numai umbra unui surâs. Mâna cu care mângâia coardele harpei lunecă...
Capul i se lăsă pe spate, pe partea dinapoi a bărcii.
Doar coardele, pe care mâna lipsea acum, mai fremătau.
În jur i se făcu-ntuneric.
„A venit noaptea?” se gândi.
Apoi nu mai ştiu nimic.
Moartea venise, pe furiş, lângă Tristan, şi îl privea.
Trecu timp cât o fi trecut...
Lui Tristan îi părea acum că-i pe nisip la Tintagil, întors după înot, din larg. Şi mama sa, doamna Blanchefleur – pe care nici n-o cunoscuse – venise-alături şi-i punea mâna ei albă, răcoroasă, pe fruntea lui înfierbântată de soarele toropitor.
Şi mâna ei era uşoară; şi se simţea atât de bine.
Vru să sărute mâna mamei.
Întredeschise puţin ochii. Dar îi închise de îndată...
Unde era? Şi ce văzuse?
Văzuse parcă o-ncăpere în care toate străluceau ca soarele-ntr-o zi de mai. Dar ce anume le făcea să aibă-

această strălucire nu putea încă să-şi dea seama.

Deasupra lui, uşor plecată, era o zână, sau un înger, fiindcă o fată pământeană nu putea fi aşa frumoasă.

Părul i-era ca aurul. Şi-i luneca moale pe umeri, în vălurele, ca mătasea. O mână i-o ţinea pe frunte, vrând să-i alunge fierbinţeala, şi cu cealaltă încerca să-i picure uşor pe buze o băutură aromată, din buruieni întăritoare.

Numai o clipă-şi cufundase Tristan privirea în azurul ochilor zânei, şi simţise că îl cuprinde o ameţeală.

„Ce-nseamnă asta? se gândi. Şi ce vrajă mă împresoară?”

Tristan cel îndrăzneţ şi mândru, Tristan ce nu privea spre doamne când fluturau batistele şi-aruncau flori în drumul său, acum nu-ndrăznea să-şi deschidă ochii din nou şi să se uite spre zâna cea cu păr de aur, de teamă ca ea să nu piară.

Îi simţea mâna, şi pe buze picurul dulce-aromat al băuturii-ntăritoare.

Totuşi, gândi că trebuie să-ncerce iarăşi s-o privească.

Deschise ochii cu curaj, şi ea-i păru şi mai frumoasă.

— De-aş avea harpa, să o cânt, cât timp mai este lângă mine, şopti Tristan pe negândite.

Ea-l auzi.

Se ridică.

— Cine sunteţi? îl întrebă.

— Un cântăreţ, zise Tristan, în urechi încă ascultând ecoul glasului copilei. Nu... nu plecaţi! o rugă el. Sunteţi o zână, sau un înger?...

Dar fata râse cristalin, cum sună nişte clopoţei:

— Sunt fata regelui Irlandei. Numele meu este

Isolda.

— Isolda... repetă Tristan numele fetei, uşurel. Isolda cea cu păr de aur... Isolda,... sună ca un cântec...

Şi fata regelui Irlandei îi povesti că într-o seară, nişte pescari – ce se-ntorceau cu bărcile pline de peşte, către portul din Weisefort, castelul regelui Irlandei – au auzit sunând pe mare o muzică fără pereche.

— „Cine să fie?” se-ntrebau. „A-nviat bardul Ossian? Sau e vreo muzică zeiască?”

Tot cercetând, au găsit barca în care se afla Tristan. Plutea în voia valurilor.

Când l-au găsit, Tristan zăcea aproape fără răsuflare. Mâinile îi căzuseră cu câteva clipe-nainte de pe coardele de metal. Dar coardele mai fremătau.

Văzând că e un cântăreţ, şi e-n primejdie de moarte, pescarii n-au mai pregetat. Un cântăreţ e ca şi-un zeu, căci muzica este cerească. L-au luat îndată-n barca lor. L-au dus în portul Weisefort.

Femeile pescarilor au încercat să-l lecuiască pe tânărul găsit în barcă, de soţii lor, cu harpa-n braţe. Dar văzând că nu reuşesc, ele-au vestit-o pe regină.

— Regina este mama mea, zise Isolda lui Tristan. Şi se pricepe cel mai bine să lecuiască un bolnav. Ştie să facă băuturi cu fel de fel de vrăji şi taine, din buruieni, frunze şi flori. Multe le-am învăţat şi eu. Atâta i-a-ntrebat regina pe cei ce te-au găsit pe mare: Dacă nu eşti cumva din Cornwal. Pe oricine-ar fi ajutat, însă nu şi pe-un cornwalez. Pentru că unchiul meu, Morholt, cel mai de seamă luptător pe care îl avea Irlanda, a fost ucis de-un prinţ, Tristan. Şi acest prinţ este din Cornwal. Tu, bardule, de unde eşti?

— Eu... m-am născut în Loonois, spuse Tristan, fără

să mintă. Dar... nu-ncetaţi... mai povestiţi!... o rugă el, dornic s-audă şi mai departe glasul fetei... Pe mine cine m-a-ngrijit?... Cine m-a scos din gheara morţii, dându-mi a doua oară viaţa?

Isolda îşi înclină capul.

— Regina, fiind încă în doliu, după Morholt, fratele său, v-a dat în seama mea – şopti. V-am îngrijit cum am putut. Sunt fericită că-n sfârşit v-aţi vindecat... şi, în curând, o să puteţi pleca acasă...

„Mai bine nu mă deşteptam, gândi Tristan, închizând ochii. Aşa, va trebui să plec... Isolda, sufletul mi-e plin de chipul, de făptura ta!...”

Zilele verii au trecut. Şi toamna iar şi-a trimis solii, vântul hain şi ploile.

Tristan era gata de drum.

Nu mai putuse amâna niciun minut înapoierea. Acuma, sănătos fiind, nu mai putea să stea ascuns, şi ar fi fost recunoscut de cavalerii irlandezi, care fuseseră în Cornwal.

Barca se zbuciuma la ţărm, legată cu un lanţ de fier.

Tristan se avântă în barcă. Începu să ridice pânza.

Isolda era la ponton. Vântul sufla şi-i lipea rochia de trupul-nalt şi subţirel. Îi răvăşea părul de aur. În ochii ei se răsfrângeau tristeţea zilelor de toamnă şi negurile de pe mări...

Vântul bătu în pânza bărcii. Barca zvâcni. Şi se porni – cal nărăvaş – săltând pe valurile mării.

Şi, curând, nu se mai văzu.

În castelul din Tintagil, Tristan, pentru a zecea oară, îi povestea regelui Marc câte se petrecuseră pe drum, ca şi la Weisefort.

Se re-ntorsese primăvara. Printr-o fereastră se

zăreau marea, cu valurile-albastre, bătând asemeni unei inimi, cocorii lunecând pe cer şi bărcile pescarilor, ieşind întâia oară-n larg, după viforniţele iernii. Într-o livadă de pe ţărm îşi desfăceau merii, pe ramuri, florile mici, roz-sângerii.

Parfumul lor se risipea cu dărnicie în văzduh şi ajungea până la Marc.

Regele sta pe-un jilţ de lemn, lângă fereastră, şi-asculta câte îi povestea nepotul.

Chipul său aspru, împodobit de barba roşie-argintie, i-era uşor brăzdat de timp.

— Este atâta de frumoasă copila regelui Irlandei? îl întreabă el pe Tristan.

— Nici visele nu pot să-ţi spună, zise Tristan înflăcărat. Nici zânele nu pot să aibă un păr de aur ca al ei.

Regele Marc zâmbi uşor, băgând de seamă-nflăcărarea fiului sorei lui, Blanchefleur.

Privindu-l, regele văzu cât de frumos era Tristan.

Ochi-i erau învăpăiaţi, când arăta către Irlanda, acolo unde se afla neasemuita lui Isolda.

Ce bine s-ar fi potrivit! (Căci Marc parcă vedea şi el aievea fata din Irlanda, atât de bine zugrăvită în povestirea lui Tristan.)

„Dar Tristan este încă tânăr, îşi spuse-atunci regele Marc, şi-n viaţă o să întâlnească şi alte fete, negreşit. Eu nu am iubit niciodată, veşnic prins numai cu războiul. Şi sunt puţin trecut cu vârsta. Nu mai am vreme să aştept”.

În timpul cât regele Marc se frământa cu-aceste gânduri, s-au anunţat câţiva baroni.

De mult, aceştia îl rugau să-şi ia, în sfârşit, o soţie.

Mulţi dintre ei se mai temeau că Marc, fără moştenitori, va lăsa tronul lui Tristan. Asta nu le era pe plac. Invidia era de vină. Fiindcă Tristan îi biruise în orice joc cavaleresc, şi la turnire, şi-n întreceri. Iar doamnele prea-l admirau şi îi făceau toate ochi dulci, şi la petreceri fiecare ar fi danţat numai cu el.

Cavalerii îl pizmuiau, şi tare n-ar mai fi dorit să-l vadă pe la Tintagil, necum urmaş la tronul ţării.

Îl întrebară deci pe rege de s-a gândit la vreo soţie. Şi cam pe când căsătoria? Altminteri ei îl părăsesc. Se-ntorc în castelele lor şi îi rămân lui Marc duşmani.

Pe când îi glăsuiau astfel, în încăpere au pătruns două gingaşe rândunele, ţinând în ciocuri două fire de păr ca aurul curat.

Rândunelele-au coborât şi-au pus în faţa lui Tristan acele fire de păr blond.

Tristan s-a-nveselit atunci:

— Acestea-s fire din cosiţa Isoldei cea cu păr de aur, unchiule Marc, a rostit el. Prin ce vrajă le-or fi adus rândunelele pân-la noi?

Regele Marc s-a hotărât.

— Seniori, baroni, a rostit el, m-aţi întrebat cine-i mireasa. E fata din al cărui păr au fost smulse aceste fire... Cine porneşte s-o aducă?

— Dar asta e o viclenie, au spus baronii, mâniaţi. Tristan o fi pus-o la cale. Cine cutează să se ducă pe pământul duşmanilor?

— Cine? a zâmbit regele, şi s-a întors către nepot.

Tristan se ridică îndată de pe jilţul pe care sta alături de regele Marc.

Afară sunau clopotele cu dangătul lor cel mai trist. Poate murise cineva.

— Tristan! a spus regele Marc. Eu te-am armat. Îmi eşti vasal.

— Vasalul, au grăit baronii – sperând că Tristan va pieri, dacă va merge în Irlanda – nu trebuie să şovăie când e vorba de suzeran.

— Eu mă voi duce în Irlanda, a spus Tristan baronilor.

Şi faţa-i era palidă.[202]

S-a-mbarcat pe-o corabie, cu o ceată de cavaleri, îmbrăcaţi ca neguţători. Şi au plutit către Irlanda.

Pe de-o parte, Tristan voia s-ajungă cât mai repede şi s-o revadă pe Isolda, şi pe de alta ar fi vrut să nu ajungă niciodată s-o ia şi s-o ducă lui Marc.

Când au sosit la Weisefort, locuitorii din oraş umblau de colo până colo, înfricoşaţi şi tremurând.

Tristan şi cavalerii lui şi-au întins întâi mărfurile pe cheiul de la Weisefort, ca să nu işte bănuieli, apoi au întrebat ce este şi ce se-ntâmplă în oraş.

O femeie le-a povestit că un balaur se-aşezase la marginea oraşului, şi-n fiecare zi cerea să i se dăruiască-o fată.

Muriseră atâtea fete, încât peste puţină vreme n-ar fi rămas decât Isolda. Şi monstrul înfricoşător ar fi cerut-o şi pe ea.

De-aceea, regele Irlandei a dat de veste-n toată lumea că cine va putea ucide balaurul o să primească mâna frumoasei lui Isolda.

— Şi azi, le-a povestit femeia, s-au dus din nou câţiva baroni, în frunte cu Aguyngueran, intedentul castelului, să lupte cu balaurul. De altfel, nu e zi în care să nu încerce câţiva tineri. Dar, care cum îl văd în faţă se-ntorc şi fug de rup pământul… altminteri sunt

ei sfâşiaţi.

Tristan, aflând toate acestea, se-ntoarse la corabie, îşi luă un cal şi armele, şi, fiindcă oamenii fugeau, se întoarse neobservat, să-ntâmpine balaurul.

Acesta avea un corp lung de patru stânjeni şi mai bine, acoperit cu solzi lucioşi. Din ţeastă îi creşteau trei coarne, ca nişte suliţe de fier. Urechile îi atârnau până aproape de pământ, şi botul cu colţi ascuţiţi era mai larg ca un butoi. Iară din bot, ca tuturor balaurilor de pe lume, îi curgeau flăcările-n valuri.

Tristan se avântă cu calul înaintea balaurului şi îl izbi întâi cu lancea. Lancea se frânse-n solzii lui.

Balaurul se răsuci, îşi roti coada şi izbi cu coarnele groase, de fier, mugi şi apucă în gheare scutul cel mare al lui Tristan, sfărâmându-l ca pe-un nimic.

Tristan lovi cu sabia.

Dar sabia nu-l pătrundea.

Deodată, fierul îi străpunse o parte moale de la gât. Tristan o trase. Lovi iar. Şi aşa îi sfârtecă gâtlejul. Din acel loc ţâşniră-afară valuri de foc şi de miasme.

Tristan lovi, lovi, lovi...

Monstrul se prăbuşi în bot, vărsând cele din urmă flăcări. Apoi se răsturnă, zvâcnindu-şi coada şi ghearele de fier, iar ochii i se stinseră.

Atunci prinţul de Loonois îi tăie limba, s-o păstreze ca mărturie-a faptei sale.

Vru să pornească spre castel. Merse puţin, şi dintr-o dată simţi în cap o ameţeală.

Începu să se clatine. Se târî totuşi mai departe, şi-acolo, lângă-o mlaştină, căzu cu faţa la pământ.

Miasmele ce le vărsase monstrul încornorat, din gât, îl otrăviseră pe prinţ.

În acel timp, atras de zgomot, s-a ivit, cum se povesteşte, Aguyngueran, de undeva.

Văzându-l pe Tristan zăcând şi-nţelegând că va să moară, îl trase până-ntr-un desiş, şi-acolo-l înveli cu frunze. Tăie apoi cu sabia capul dihăniei răpuse, şi se întoarse la castel, spunând c-a dat o luptă grea, însă este învingător şi c-o va cere pe Isolda, dreaptă răsplată pentru el.

Isolda însă, bănuind că-i la mijloc o-nşelăciune, ştiindu-l pe Aguyngueran că-i un fricos fără pereche, se hotărî să cerceteze, la faţa locului, ea însăşi, să vadă ce s-a petrecut.

Şi chemând-o pe Brangien, slujitoarea ei de credinţă, şi însoţite de un câine, se duseră în locul unde zăcea balaurul răpus.

Se-ntunecase, când ogarul, adulmecând totul în preajmă, descoperi ascuns sub frunze pe-adevăratu-nvingător.

— Acesta este cântăreţul pe care ni la adus marea din Loonois, tresări fata. Pe care noi l-am vindecat. S-o fi întors să mă salveze şi să mă ceară de nevastă. O, zei, dar este-aproape mort! Aguyngueran a vrut să-l piardă, şi la târât aci-n tufiş. Să-l ducem iute la castel. Să-i salvăm viaţa... Repede... El pentru mine s-a întors... Pentru mine putea să moară...

Isolda şi cu slujitoarea îl ridicară pe Tristan şi îl suiră pe un cal, ducându-l până la castel. Aci-l urcară pe furiş până în camera Isoldei.

Îi scoaseră îndată-armura. Şi-alt slujitor îl dezbrăcă.

Corpul aproape îngheţat i-l adânciră într-o baie, pregătită cu buruieni care cresc numai în Irlanda. Dar dezbrăcându-l slujitorul găsi şi limba de balaur,

ascunsă în armura lui, dovada netăgăduită a vitejiei lui Tristan.

Îi deteră şi-o băutură făcută tot din buruieni. Şi-n timp ce el îşi revenea, Isolda şi cu Brangien începură să-i cureţe sabia, hainele şi-armura.

Sabia lui o luă Isolda.

Era îngustă, mlădioasă. Cu ea lovise pe balaur.

Şi, încercând s-o cureţe, descoperi o ştirbitură.

Isoldei inima-i stătu.

În craniul unchiului Morholt, când el fusese-adus din Cornwal, se găsise o bucăţică ruptă din sabia duşmană, care-i scurtase zilele.

Bucata de oţel aflată în capul unchiului Morholt era aici, într-o cutie. O scoase şi o aşeză în ştirbitură săbiei. Într-adevăr, se potrivea.

Tristan tocmai îşi revenise. Se ridicase şi-o privea.

— Ştiu cine eşti! îi spuse ea. Iar noi cu toţii am jurat, când te găsim, să te ucidem, şi astfel să îţi răsplătim moartea viteazului Morholt. Eu îmi voi face datoria...

— Ucide-mă, zise Tristan. Sabia e în mâna ta. Dar vreau să-ţi amintesc, Isolda, că nu eu am venit aici ca să-l lovesc pe unchiul tău. Ci el ne-a provocat la luptă, cu silă şi batjocură. Lupta s-a dat cinstit, pe faţă, aşa cum a poftit Morholt. De scăpa el, eram eu mort. Acuma poţi să mă loveşti...

— De ce?... De ce, strigă Isolda, mi-a fost sortit să fiu salvată de ucigaşul lui Morholt? Ştiu... ştiu ce vrei acum, Tristan. La fel ca şi uriaşul Morholt, care îşi alegea din Cornwal pe cele mai frumoase fete, ai venit să mă cucereşti şi să mă duci în ţara ta, şi-aşa să te răzbuni pe noi...

— Aşa gândeşti? zise Tristan. Cată atunci în haina

mea şi vei găsi un medalion. Îţi va vorbi el pentru mine...

— Brangien, caută medalionul, zise Isolda slujitoarei.

Şi-n medalion, când îl deschise, găsiră cele două fire de păr, ca aurul curat, aduse-n cioc de rândunele, până-n castelul Tintagil.

Isolda se împurpură.

— Tristan, rosti ea prinţului. Mă iartă pentru-nvinuiri.

În două zile trebuia ca preaviteazul cavaler ce-l doborâse pe balaur să vie-n faţa regelui şi să o ceară pe Isolda, aducând mărturiile.

Aguyngueran orânduise ca-n sala tronului să fie aşezat capul de balaur, pe câţiva bolovani de piatră.

Pe când râdea el bucuros cu prietenii şi aştepta să se ivească regele, începură să intre-n sală şi cavalerii lui Tristan.

Aceştia lepădaseră hainele de neguţători şi îmbrăcaseră veşminte bogate şi strălucitoare.

— Cine sunt cavalerii-aceştia? îi întreba Aguyngueran pe cei mai apropiaţi baroni. Cum au sosit tocmai în ziua când eu o peţesc pe Isolda, pe fiica regelui Irlandei?

Dar nimeni nu ştia să spună.

Şi Aguyngueran îşi începu o cuvântare încărcată cu fel de fel de linguşiri faţă de regele Irlandei, arătând capul de balaur. Că-i retezat, zicea, de el, şi c-a scăpat-o pe Isolda de un sfârşit îngrozitor. Deci, cucerind-o pe prinţesă, ea trebuie să fie-a lui.

După ce îşi sfârşi cuvântul, se ridică blonda Isolda.

— Rege! îi spuse tatălui. Este-un bărbat aici în sală care îţi poate dovedi că baronul Aguyngueran este şi laş, şi mincinos. Însă trebuie să-mi juraţi, întâi de toate,

că-i iertaţi greşelile sale mai vechi, oricât ar fi ele de mari.

— Îţi jur, surâse regele.

Atunci Tristan se arătă. Şi regele se minună văzându-l cât era de mândru, în hainele-i de purpură, şi-având o sabie la şold bătută în mărgăritare.

Însă baronii irlandezi care fuseseră în Cornwal îl cunoscură pe Tristan.

— El e Tristan, strigară ei. E ucigaşul lui Morholt...

— Dar regele i-a dat iertare! le opri strigătul Isolda. Şi el a scăpat Weisefortul, şi pe copilele Irlandei, şi chiar pe mine, spuse ea.

Tristan ceru baronului Aguyngueran s-arate limba balaurului doborât. Acesta nu avea de unde. Tristan, în schimb, făcu dovada.

— Îl numesc, glăsui Tristan, pe-acest baron, Aguyngueran, şi mincinos, şi ucigaş, căci a voit ca eu să mor, şi, dacă el nu recunoaşte, îi cer să ne luptăm chiar azi cu săbiile-n faţa voastră.

Aguyngueran, înspăimântat, recunoscu învinuirea.

Isolda era fericită.

Regele spuse hotărât:

— Tristan! Ai dovedit deplin în ce măsură-ai meritat-o pe fata mea, blonda Isolda. Îţi ascultăm acum cuvântul...

Tristan, înfierbântat de luptă, uitase că venise-acolo, nu pentru el, ci pentru Marc.

Acuma se dezmetici.

O câştigase pe Isolda şi o pierdea-n acelaşi timp.

Şi-a dus uşor mâna la piept, şi a privit-o pe Isolda până-n străfundul ochilor, de parcă i-ar fi spus adio!

Apoi a glăsuit astfel, deşi simţea în inimă durerea

care-l străpungea:

— O cer în faţa tuturor pe fiica voastră, ca soţie şi ca regină pentru Marc, unchiul meu, regele din Cornwal, al cărui sol sunt în Irlanda.

Isoldei nu-i venea să creadă.

Aşadar, totul nu fusese decât minciuni şi amăgire? Vorbele lui şi medalionul... şi firele de păr, pe care prin vrăji, ea i le trimisese în ciocul rândunelelor?...

— V-o dau, a rostit regele. Prin luptă dreaptă aţi cucerit-o. Şi este-o cinste pentru noi – ca şi un semn de prietenie – că fata mea va deveni regină, de-astăzi, în Cornwal...

Tristan se apropie de fată. Şi regele îi uni mâna cu-a fetei lui, blonda Isolda.

Fecioara a înclinat capul. Iar părul ei cel mătăsos i-a curs pe piept în râu de aur, cum lacrimi îi curgeau din ochi.

— Mai bine nu te-aducea vântul, Tristan, pe coastele Irlandei, a spus încet de tot Isolda. Acum mi-ai furat dragostea. M-ai amăgit şi mă azvârli în braţele unchiului tău. Simt că prin tine am să pier...

Dar cine-a stat să ia aminte la lacrimile unei fete? Şi nunta s-a făcut îndată, chiar în castelul Weisefort.

La nuntă, locul regelui din Cornwalul îndepărtat la ţinut solul lui, Tristan, cum era datina pe-atunci.

El i-a dat dragei lui inelul.

I-a ţinut mâna albă, mică, şi i-a jurat să o iubească, plin de credinţă, pân-la moarte.

Se petrecea la fel ca-n visul ce şi-l ţesuseră amândoi. Se-aflau la nuntă împreună. Îşi jurau vorbe de credinţă. Cu toate astea, era altfel. Soţul Isoldei se numea – nu cum sperase ea, Tristan – ci Marc, un om necunoscut.

Tristan salvase viaţa fetei, şi ea pe-a lui, de două ori.

Trăiau, de fapt, unul prin altul. Şi totuşi viaţa-i despărţea.

Legea cea aspră îi răpise lui Tristan sufletul din piept.

— De-acum-nainte merg spre moarte, îşi murmura sieşi Tristan. Mi-am împlinit îndatorirea de sol, curtean şi cavaler. Dar cum aş mai putea trăi, ştiind că ea-i soaţa lui Marc şi că eu singur i-am adus-o? Nu. Înţeleg că s-a sfârşit.

După ceremonia nunţii, s-au urcat în corabia care îi aştepta la ţărm.

Mama Isoldei, pricepută la vrăji şi băuturi de leac, mai înainte de plecare a pregătit o băutură pe care-a dat-o Brangienei.

— Copila mea, i-a spus regina. Şi tu ai să te duci în Cornwal. Ai crescut cu Isolda mea, aveţi aproape aceeaşi vârstă. Şi ai slujit-o cu credinţă. Îţi dau această băutură. E o licoare fermecată. E un filtru de dragoste...

Şi regina i-a arătat un şip plin cu un vin roşcat.

Băutura era făcută din nişte flori şi buruieni, care cresc numai în Irlanda. Şi ea avea puteri vrăjite. Dacă doi tineri îl sorbeau, ei se legau pe veşnicie cu-o dragoste nemărginită. Nici moartea nu-i mai despărţea.

— Vinul acesta ai să-l dai Isoldei mele şi lui Marc, când va fi ziua cununiei, i-a spus regina Brangienei.

Slujitoarea a luat licoarea şi a ascuns-o-ntr-o lădiţă, unde erau şi alte şipuri. Însă pe-acest şip de la urmă la însemnat cu-o panglicuţă, ca nu cumva să se încurce cu celelalte dinainte.

Cu bucurie şi tristeţe călătorea din nou Tristan spre ţara unchiului său Marc. Cu bucurie, fiindcă ea era alăturea, pe punte. Şi cu tristeţe, căci Isolda urma să fie-a altuia.

Călătoreau de patru zile. Isolda, într-un cort, pe punte, cu slujitoarea Brangien, şedea ascunsă şi plângea. Lui Tristan nici nu-i răspundea, dacă-i punea vreo întrebare.

Se întâmplase ca atunci să fie nişte zile calde. Cerul era de-un roşu stins, cum e nisipul din Cornwal. Şi vântul, ca o pasăre ce-a ostenit deasupra mării, îşi închisese aripile.

Iar pânzele corăbiei se-asemănau cu un cimpoi din care aeru-a ieşit. Atârnau moi şi dezumflate.

Căldura îi înăbuşea.

Şi cavalerii îl rugară pe comandantul lor, Tristan, să-ngăduie să se oprească pe-un ţărm unde creşteau copaci, ca să mănânce nişte fructe şi să bea apă proaspătă, să stea o clipă la răcoare, să prindă astfel noi puteri.

Tristan le-ndeplini dorinţa.

Şi-aşa se coborâră toţi.

Pe punte nu se mai găseau decât Isolda şi cu el.

Isolda a ieşit din cort şi, sprijinită de un stâlp, privea ca oarbă peste mare. Nici n-auzea din depărtare vocile celor debarcaţi, strânşi laolaltă, bucuroşi, lângă izvorul răcoros.

Tristan se apropie de ea. Obrazul fetei se roşise, încins de-atâta fierbinţeală câtă aveau văzduhurile. Şi-o milă mare îl cuprinse, căci o vedea cât suferă.

Nenorocirile Isoldei de la Tristan i se trăgeau. De nu sosea el în Irlanda, n-ar fi văzut-o şi nici Marc n-avea

de unde s-o cunoască, n-ar fi ajuns soţia lui.

Voind să-i domolească setea, Tristan intră iute sub cort, unde ştia că Brangien are şipuri cu băuturi.

De-o parte era o lădiţă. Şi în lădiţă se găseau mai multe sticle şi sticluţe. Una avea o panglicuţă prinsă la gât cu un semn roşu.

„Pesemne asta-i băutura ce-i place cel mai mult Isoldei, gândi Tristan numaidecât, şi Brangien a însemnat-o”.

Tristan luă şipul şi fugi, pe punte, unde sta Isolda. Fără o vorbă, i-l întinse.

Isolda, negândind nimic, pe cât era de încălzită, luă şipul şi sorbi cu sete.

Mai rămăsese jumătate din vinul roşu, pregătit cu-atâta grijă de regină. Dar fetei îi era destul.

Şi-napoindu-i lui Tristan sticla cu vinul fermecat, el bău ce mai rămăsese.

În acea clipă se-ntorceau cavalerii de pe uscat. Cu ei venea şi Brangien.

Ea îi văzu pe cei doi tineri privindu-se, parcă ei înşişi s-ar fi sorbit atunci cu sete. Văzu şi sticla însemnată cu panglicuţă roşie. Era însă golită toată. Şi înţelese că acolo o întâmplare-ngrozitoare se petrecuse-n lipsa ei, fiindcă Isolda şi Tristan sorbiseră vinul cel roşu, dat la plecare de regină, acel filtru de dragoste, a cărui vrajă nu putea să o mai risipească nimeni.

Brangien începu să plângă.

Înţelegea că-i vina ei, căci nu veghease-ndeajuns.

— O! Nici nu pot să povestesc ce s-a mai întâmplat atunci, grăi poetul cântăreţ. În inimă ei au simţit un foc aprins şi un vârtej, pe care nu ştiu să le cânt. Ştiu însă că s-au sărutat, în timp ce Brangien plângea.[203]

— Am încercat să mă-nfrânez, a spus Tristan. Am vrut să fiu bun cavaler, şi bun nepot, şi am făcut tot ce-am putut, deşi am suferit că Marc ne-a silit să ne despărţim. Dar inima nu vrea s-asculte. Eu nu ştiu ce s-a petrecut...

Şi-ntr-adevăr, până atunci nu aflaseră de licoare, căci Brangien ţinuse taina. Şi amândoi nu pricepeau de ce – oricât se străduiau să-şi stăpânească inima – ea-i îndemna unul spre altul, fără s-o poată înfrâna.

— Corabia zboară prea iute către Cornwal, şoptea Isolda spre dragul ei Tristan, oftând. Aş vrea s-o pot ţine pe loc. Sau s-o scufund în apa mării. Cu tine să rămân mereu...

Însă corabia plutea...

Şi-oricât de-ncet a plutit ea, tot a ajuns până-n Cornwal.

Străjerii-au trâmbiţat de sus, de pe creneluri, cu putere.

Regele-a coborât pe ţărm, cu cavalerii-n urma lui.

Şi el a prins-o pe Isolda de mâna albă şi subţire – luând-o din mâna lui Tristan – s-o ducă în castelul său.

Era nespus de fericit, văzând-o pe blonda Isolda atât de dulce, de gingaşă, de tânără şi proaspătă.

„Ea o să-mi dea iar tinereţea”, se bucura regele Marc.

Faţa lui aspră, înconjurată de barbă scurtă, roşie, însă vârstată cu argint, se luminase şi zâmbea.

Iară Tristan plângea pe ţărm, singur, uitat de toată lumea, în genunchi, la debarcader – în timp ce marea îl stropea cu valurile sale reci – gândind la părul ei de aur, la buzele ca de coral şi la privirea ei din urmă, de căprioară înjunghiată, când Marc a tras-o spre castel.

Îi venea să ia sabia şi să alerge după Marc. Şi să i-o smulgă pe Isolda, pe draga lui, fără de care ştia că nu poate trăi.

Dar legile erau mai tari decât pornirea lui nebună. Şi toate-nvăţăturile, ce le primise de copil, îl ţintuiau şi îi dădeau puterea de-a lupta cu el, de a-şi înfrânge, la sfârşit, dragostea cea mistuitoare.

Şi anii-au început să curgă.

Isolda era, lângă Marc, regină în ţinutul Cornwal. Iară Tristan numai baron.

De câte ori se întâlneau, Tristan i se pleca supus, Isolda se uita la el cu o privire-ndurerată. Apoi se întorcea spre ceilalţi şi le zâmbea, însă silit.

Tristan se stăpânea cu greu.

Amândoi sufereau cumplit.

Iată însă că un alt nepot al lui Marc, ducele Andret, duşman de moarte-al lui Tristan – şi numai din invidie – le pândea fiecare pas.

Iar din privirile schimbate de cei doi tineri, şi-a dat seama că ei încă se mai iubeau.

Şi-mpreună cu alţi baroni, s-a furişat pe lângă rege strecurându-i, pe nesimţite, otrava bănuielilor.

— Reginei încă-i este drag Tristan, prinţul de Loonois, care pe ea a cucerit-o, cu armele, precum se ştie, şi v-a adus-o pân-aici numai fiindcă era vasal, şi trebuia să se supună. Se vede asta din priviri. Mai bine-i ca Tristan să plece. Numele vostru ne e sfânt! Să nu se-ntmâmple ceva rău... au glăsuit linguşitorii.

Regele Marc s-a încrunat. L-a chemat pe Tristan la sine, şi i-a cerut să părăsească, pentru o vreme, Cornwalul. Să plece chiar a doua zi.

Tristan a vrut să se supună. Şi era gata să

pornească.

Însă l-a săgetat un gând: Cum ar putea pleca din Cornwal, fără să-i spună rămas bun Isoldei lui cu păr de aur? Dar dacă nu se mai revăd? Dacă el moare între timp de dorul care-l chinuie?

Sufletul îi ardea în piept.

Şi-aşa s-a hotărât s-o vadă întâi de toate pe Isolda, orice-ar fi fost să se-ntâmple, şi să îi spună rămas bun.

Luându-l pe Gorvenal cu sine, Tristan s-a dus într-o căsuţă din Tintagil şi s-a ascuns.

Cu ajutorul Brangienei, multcredincioasa slujitoare, i-a dat Isoldei întâlnire la poalele unui copac, a unui pin, într-o livadă, lângă un lac, la marginea castelului.

Isolda s-a cutremurat.

Dacă venea, făcea o faptă prin care-l supăra pe Marc. Dar, dacă nu voia să vie, nu era oare şi mai rău? Tristan nu deznădăjduia? Şi-n deznădejde nu putea – el, ce era vijelios! – să îşi reteze firul vieţii?

Isolda deci s-a hotărât să-l întâlnească pe Tristan.

Dar la castel se mai afla şi-un pitic cocoşat: Frocin. Frocin era şi vrăjitor. El se aliase cu Andret, fiindcă Tristan era frumos, era iubit, îi ajuta pe cei sărmani şi lupta-n apărarea lor, cum se-ntâmplase când Morholt venise să ia tinerii, cu ani în urmă, în Irlanda.

Acum, prin vrăji, Frocin aflase de întâlnirea lui Tristan cu multiubita lui Isolda, sub acel pin de lângă lac. Îl înştiinţase pe Andret, şi-acesta pe regele Marc.

Regele, auzind aceasta şi dorind să se-ncredinţeze, cu ochii lui, de ce se-ntâmplă, s-a urcat seara în copac, luându-şi şi arcul cu săgeţi.

Peste puţin, într-adevăr, veni Tristan lângă copac.

„Aşadar, nu este minciună, îşi spuse Marc. Am să-l

ucid” – şi-şi puse o săgeată-n arc.

Insă Tristan, cum sta pe ţărm, şi privea visător, în lac, îi văzu umbra regelui care-şi punea săgeata-n arc.

Cum s-o vestească pe Isolda, şi cum să nu se dea de gol? Teamă-i era doar pentru ea.

Îşi muncea mintea ce să facă, se frământa... dar prea târziu...

Isolda lui se şi ivi, albă, subţire, diafană, plutind parcă printre copaci.

— Tristan, rosti ea, unde eşti?

În acea clipă, cum şoptea, apropiindu-se de copac, luna se arătă senină şi lucitoare printre crengi.

Ca şi Tristan, văzu şi ea umbra lui Marc cu arcu-n mâini.

„Nu e nimic, gândi Isolda. Regele are ce-auzi.”

Şi-i spuse tare lui Tristan:

— Tristan, deşi am fost a ta, şi tu m-ai dat regelui Marc, cum altul nu ar fi făcut-o, duşmanii nu se potolesc. Şi totul din invidie. În jurul nostru s-a ţesut un des păienjeniş de intrigi. De-aceea eu te sfătuiesc să pleci din Cornwal chiar acum şi să nu te mai înapoiezi, chiar dacă ai să fii rugat. Regele şi-a plecat urechea la glasul clevetirilor. Şi nu doresc să-ţi afli moartea, fiindcă ai fost preacredincios cuvântului ce i l-ai dat...

— Acelaşi lucru-l socoteam şi eu, preanobilă Isolda. Vreau să v-asigur c-am să plec, şi încă pentru totdeauna, dar ţin să vă spun rămas bun, ca uneia ce-i datorez viaţa mea toată, spuse el.

Regele atunci se ruşină de bănuielile avute. Coborându-se din copac, luă pe Isolda şi Tristan, şi îi întoarse la castel.

Dar le ceru ca niciodată blonda Isolda şi Tristan să

nu-şi vorbească între ei, decât doar în prezenţa sa.

Duşmanii nu se liniştiră nici după această întâmplare.

Andret, Frocin şi cu ceilalţi stăteau, neobservaţi, de veghe: doar-doar vor dibui ceva... să-i poată spune regelui, şi să-l răpună pe Tristan.

Iar el n-avea altă dorinţă, decât să schimbe un cuvânt cu cea mai dragă decât viaţa, sau cel mult să-i atingă mâna, mâna ei aibă şi micuţă, luată de Marc din mâna lui.

Însă-şi da seama că pândeau duşmani la fiecare colţ, că ea era-n primejdie, că însuşi Marc încuraja această goană-n urma lor.

Pe vremea-aceea, regele dormea cu rudele-apropiate în una şi aceeaşi sală.

Numai că iată, într-o seară, când ceilalţi se culcaseră, regele Marc îi porunci nepotului Tristan să plece în zori de zi la Camelotr la curtea regelui Artur, cu o scrisoare de la el.

Apoi, cam către dimineaţă, regele Marc se ridică, urmat şi de ceilalţi baroni, ieşind afară din castel.

Tristan nu se mai stăpâni.

„Este prilejul, se gândi, să schimb o vorbă cu Isolda, mai ales fiindcă am să plec, astăzi, la regele Artur, şi nu ştiu dacă-n calea mea nu mi s-a-ntins cumva vreo cursă, şi dacă n-am să pier pe drum.”

Se ridică din pat, cu grabă.

Era în revărsat de zori.

Şi între patul regelui şi cel al său văzu, pe jos, un strat subţire de făină.

Îşi dete seama deîndată. Frocin făcuse acest lucru. Şi regele era-nţeles şi cu Frocin, şi cu Andret.

Totuşi dorinţa de-a vorbi cu fiica regelui Irlandei birui prevederile. Ca să nu calce prin făină, dar să ajungă la Isolda, se încordă, făcu un salt, şi-ajunse alăturea de ea.

În clipa când sări Tristan, intrară-n sală regele, baronii lui şi vrăjitorul.

Regele porunci să-i lege şi pe Isolda, şi pe el. Să nu se facă judecată. Dar să se pregătească rugul. Şi cei ce se iubeau să ardă, să fie prefăcuţi în scrum.

Ziua veni însângerată, în sunete de trâmbiţe.

Crainicii regelui chemară pe cornwalezi să se adune, să vadă execuţia.

— Nu vrem să moară nici Tristan, acela care ne-a scăpat, prin lupta lui, de irlandezi, şi nici regina cea frumoasă, buna Isolda, nu... nu vrem, striga mulţimea-nfuriată.

Dar regele nu ţinu seamă. Şi când rugul se ridică, trimise-ntâi după Tristan.

Pe când îl aduceau pe cale, în ştreanguri, ca pe un tâlhar, îi întâlni bunul Dinas, un baron prieten lui Tristan.

Şi acesta, cu sabia, îi tăie legăturile.

— Nu se cuvine, zise el, ca un baron, cum e Tristan, să fie dus legat în ştreanguri. De fuge, aveţi săbiile...

Porniră apoi mai departe, trecând pe lângă o capelă.

Oamenii se opreau aici să se închine uneori.

Capela se găsea pe-o stâncă, la marginea unei prăpăstii. Şi-avea o scobitură-n piatră, pe unde iarna ieşea fumul.

— Mai înainte de-a muri, rosti Tristan baronilor care-l călăuzeau spre rug, daţi-mi voie să intru-aici şi să îmi fac o rugăciune.

Şi fiindcă îi îngăduiră, Tristan pătrunse în capelă. Dar cum era de subţirel şi mlădios, se strecură prin coşul cel îngust de piatră, ieşi afară şi sări, de sus, în valurile mării.[204]

Şi marea clocotea acolo ca un balaur printre stânci.

— S-a înecat, spuse Dinas, văzându-l cum se prăbuşise. S-a pedepsit singur Tristan. Vestiţi-l pe regele Marc.

— Dacă-i aşa, glăsui Marc, când auzi această ştire, să mi-o aduceţi pe regină.

Isolda fu şi ea adusă. Însă mulţimea clocotea.

— Nu vrem s-o ardeţi pe regină! Isolda e nevinovată! Altă pedeapsă-i puteţi da...

Atunci... atunci se arătă, în faţa regelui, un om respingător peste măsură, şi care se numea Yvain. Trupul i-era tot plin de plăgi. Obrazul lui părea mâncat pe jumătate de un lup. Din nas n-avea decât un ciot. Şi era îmbrăcat în zdrenţe murdare şi mirositoare.

Mulţimea toată-i făcu loc, fiindcă Yvain era lepros.

În urma lui Yvain mergea, tăcută şi îngrozitoare, o ceată mare de leproşi toţi plini de răni putregăite şi toţi cu zdrenţele curgând, răspândind o duhoare grea, ce-i îneca pe privitori.

Femeile-şi acoperiră ochii, să nu-i vadă trecând. Însă Yvain cu soţii săi veniră la trei paşi de rege.

— Măria voastră, îi zise el, cu-o voce spartă, ascuţită, vreţi s-o ucideţi pe Isolda, c-a stat de vorbă cu Tristan. Dar, ia gândiţi-vă că rugul o s-o prefacă prea curând într-o grămadă de cenuşă. Şi suferinţa-i s-a sfârşit. Noi suntem ocoliţi de oameni şi arătaţi cu degetul. Neveste nu avem de mult. Daţi-ne-o dară pe Isolda!... Isolda se va-mbolnăvi de lepră, ca şi noi ceilalţi. În loc de rochii

foşnitoare şi blănuri scumpe, de samur, o să-i atârne zdrenţele. Ce vreţi pedeapsă mai grozavă? Trupul ei alb va putrezi, încă de vie, rege Marc!...

— Nu!... Nu mă daţi leproşilor! plângea pe rug blonda Isolda, cutremurându-şi umerii de-nfiorare şi de spaimă. Mai bine daţi foc rugului.

Numai că regele rânji cu gura strâmbă spre Isolda. Mânia îl făcea nebun.

— Luaţi-o! strigă leproşilor. Să putrezească vie fiind. Şi chipul ei frumos acum să facă silă tuturor...

Yvain se repezi ca fiara. Dezlegă legăturile.

Mulţimea se ruga în cor:

— Nu, rege Marc! Nu face asta! Căci cerul te va pedepsi...

— Luaţi-o! răcni încă o dată regele Marc către leproşi.

Aceştia o înconjurară, şi-n groaza celor ce priveau fapta cea crudă a lui Marc, şi fără de asemănare cu nicio alta pe pământ, Yvain o trase pe Isolda, de păr, către sălaşul lor, săpat în stâncă, lângă mare.

Oamenii se împrăştiară, şi-şi blestemară regele, afară numai de Andret, piticul blestemat Frocin, şi alţi câţiva baroni vicleni...

Atâta doară că Tristan, sărind în mare, nu săvârşise fapta asta pentru el, ci doar cu gândul la Isolda, voind s-o scape de osândă. Iar el putea apoi să moară.

Din fericire, chiar de mic făcuse-astfel de sărituri, pe coastele din Loonois, apoi, de-asemeni, în Cornwal. Avu noroc. Nu se lovi. Şi, înotând sub apa mării, se-ntoarse repede la ţărm.

În vremea asta, Gorvenal, de ajuns de prevăzător, trăgând nădejde că Tristan totuşi scăpase, îl căuta.

Se întâlniră amândoi pe-o plajă lângă Tintagil, acum pustie, fiindcă toţi fuseseră chemaţi de Marc, să vadă execuţia.

Gorvenal îi aduse calul. Ba îi dădu şi sabia, pe care el i-o tăinuise sub mantie, când îl legau din ordinul regelui Marc, în zorii zilei, la castel.

Tristan încălecă pe loc, şi vru să plece către rug, să lupte iar pentru Isolda. Nu făcu însă zece paşi, şi un convoi se arătă.

Convoiul era de leproşi.

În fruntea lor păşea Yvain, trăgând de pletele-i de aur pe-o tânără fără puteri, care abia se mai zbătea.

Ceilalţi ţipau de bucurie, şi ca maimuţele săreau, fiindcă cea mai frumoasă fată din câte se găseau pe lume era acuma prada lor.

În timp ce ei ţipau bezmetici, îl şi văzură pe Tristan.

Convoiul stătu locului.

Numai Yvain o mai ţinea de plete pe blonda Isolda.

— Isolda! o chemă Tristan, Isolda, iată, sunt aici! şi s-avântă către leproşi.

Când leproşii se risipiră, şi nu rămase decât ea, trântită pe nisipul plajei, cu părul revărsat în valuri, oftând ca un copil bolnav, Tristan o ridică sfios.

— Tristan, îi şopti ea. Tristan, ţi-am adus numai nenoroc...

Tristan o mângâie pe păr. Urcă pe cal, cu ea în braţe.

Şi, însoţiţi de Gorvenal, se-ascunseră într-o pădure, să stea în ea cu fiarele, fiindcă la curte cu baronii şi regele nu mai puteau.

Tristan de mic crescuse-un câine, pe care îl chema Husdent. De când fusese luat Tristan de cavaleri şi dus spre rug, Husdent nu mai mânca nimic. În schimb nu

înceta o clipă să-şi muşte lanţul, să se zbată, scurmând podelele de piatră.

Întreg castelul răsuna de lătrături şi urlete. Regele Marc nu mai putea o clipă să închidă ochii.

Au hotărât deci să-i dea drumul, dar să vadă pe unde-o ia, poate că-i duce spre Tristan. Fiindcă Yvain îi înştiinţase că nici Tristan nu era mort, şi că le-o luase pe Isolda. Să afle unde s-au ascuns.

Câinele, negru şi voinic, scăpând din lanţ, o luă la fugă întâia oară spre capelă. Şi o porni spre plaja mării. De-aici o luă către pădure.

Şi-n pădure-i pierdură urma. Dar el ajunse la Tristan.

Pădurile creşteau pe-atunci atât de mari şi încâlcite, încât era nespus de greu ca să-i mai afle pe fugari. Afară de-asta, prin hăţişuri nu se putea merge în grup. Şi nimeni nu avea curajul să-l întâlnească pe Tristan – decât dacă erau mai mulţi. Căci Tristan i-ar fi pedepsit. Desigur, i-ar fi doborât. Săgeata lui nu dădea greş.

Şi-aşa, baronii hotărâră să se oprească deocamdată, dar să-l trimită pe Frocin, poate că el îi va găsi.

La început Tristan făcu iubitei sale, în pădure, o colibă din ramuri verzi, şi-o presără toată cu flori. Dar iată că veni şi toamna. Săpă atuncea un bordei.

Tristan dresase pe Husdent ca să-i ajute la vânat, fără să latre nicidecum. De cum afla unde-i vânatul, câinele îi călăuzea, în linişte – sau pe Tristan, sau pe scutierul Gorvenal.

Husdent părea un câine mut.

Numai când buna lui stăpână, Isolda, îl mângâia blajin, Husdent abia de mârâia, închizând ochii, bucuros.

Vara mâncaseră şi fructe: mere şi pere de pădure.

Dar iarna aveau numai carne, bine-nţeles, când o găseau.

Hainele lor, subţiri, de vară, erau acum ferfeniţite. Tristan şi Gorvenal scutierul au trebuit să pregătească, în iarnă, blănuri de-nvelit.

Isolda nu era deprinsă cu greaua viaţă de pădure. Pe lângă frig şi umezeală, răbdau de foame deseori, sau mâncau numai rădăcini.

Dar ei nu vedeau toate astea. Căci dragostea le da puteri.

Tristan îi închina Isoldei versuri în fiecare zi. Seara se-aşeza lângă foc, cu harpa-n braţe, şi-i cânta. Şi-n versuri nu-i vorbea decât de ce simţea inima lui, văzând-o cât e de frumoasă, şi ştiind cât de dragă i-e.

Păcat că nu şi-a scris Tristan aceste lais-uri de amor, şi astfel nu ni s-au păstrat. Căci alte lais-uri mai frumoase nu s-au mai scris de când e lumea, şi, sigur, nici nu s-or mai scrie...

Isolda era fericită, fiindcă Tristan era cu ea; şi nu ştiau că, prin pădure, Frocin, piticul, îi căuta.

Şi-acesta, până la sfârşit, a putut să le dea de urmă, să le descopere sălaşul, vestindu-l pe regele Marc.

Trecuse vitregia iernii. Şi păsărelele cântau. Pădurea înverzise toată. Fiori răsăreau prin luminişuri.

Era o zi moleşitoare.

Tristan şi cu blonda Isolda se întorseseră-n coliba de primăvară, din bordei. Iară Tristan împrospătase coliba lor cu ramuri verzi şi presărase în ea flori.

Gorvenal nu era acasă. Se dusese la vânătoare, luându-l cu el şi pe Husdent.

Nefiind câinele la colibă, regele şi suita lui se apropiară de colibă, privind printr-o deschizătură.

Într-un colţ se afla ulciorul, alături un arc cu săgeţi, o suliţă şi două ghioage. De-o ramură, ca de-un cârlig, spânzurau câteva veşminte. Mai multe piei de animale erau azvârlite într-un colţ. Şi-n mijloc se vedea un pat. Era un pat făcut din ierburi, şi presărat apoi cu flori. Pe pat se-odihneau amândoi. Dar între ei lucea, albastră, lama tăioasă-a unei săbii: semnul deplinei curăţii.

Regele Marc, care venise aprins de gânduri ucigaşe, se-nveseli numaidecât.

După ce fără îndurare o dăduse leproşilor, în acea zi de neuitat, pe cea care-i era soţie, regelui îi păruse rău. Fiindcă atunci când rămăsese fără de tinereţea ei, înţelesese că-i bătrân. Şi ar fi vrut s-o ia-napoi.

Acum se bucura din plin, văzând lama strălucitoare pusă ca stavilă-ntre ei.

Plin de prudenţă, regele se aplecă, luă sabia, şi o înlocui cu-a sa. Iară Isoldei îi schimbă inelul, cu inelul lui.

Aceasta trebuia să-nsemne că i-a găsit; este-ntre ei; şi ar fi gata de iertare.

Când s-au trezit şi au văzut sabia regelui în locul aceleia a lui Tristan, iară pe degetul Isoldei inelul său, au înţeles că îi pândea primejdia. Nu mai aveau unde fugi.

Mai se găsea-n acele locuri, într-o chilie, de sub munte, şi un călugăr pustnicit. Acesta se numea Ogrin.

Ogrin îi certa pe Tristan de câte ori îl întâlnea, spunându-i că trebuie-ntoarsă Isolda stăpânului ei.

Aflând de-această întâmplare, Ogrin îl certă şi mai rău. Dar Tristan se împotrivi:

— Isolda nu-i a lui. I-a mea. Eu am văzut-o-întâia oară şi m-am îndrăgostit de ea. Şi ea pe mine m-a

ales...

Bătrânul pustnic se-ncruntă:

— Regele Marc ţi-a arătat întotdeauna dragoste. Şi tu îi datorezi la fel...

— Eu, pentru el, am părăsit regatul de la Loonois. Şi cu credinţă l-am slujit, înfruntând moartea şi luptând şi cu uriaşul irlandez. Iară Marc cum m-a răsplătit? Prin vorbe, da, el mă iubea ca pe o rudă apropiată. Dar cu fapta m-a osândit, folosind drepturile sale, de rege şi de suzeran, să-i dau pe draga mea Isolda, pe care nici n-o cunoştea.[205]

— Noi de aceea ne-am născut... Suntem făcuţi de Dumnezeu să suferim pe-acest pământ! hotărî pustnicul, lovind cu cârja într-un copac.

— Nu cred, îi răspunse Tristan. Ne-am născut să fim fericiţi, şi nu să trăim în dureri. Durerile noi ni le facem. Ni le fac oamenii haini, acei ce sunt lipsiţi de suflet. Afară de-asta, vreau să ştii că am murit de două ori: şi de otrava lui Morholt, ca şi de a balaurului. Şi Dumnezeu m-a părăsit. De-asemeni şi regele Marc. Iară Isolda mi-a dat viaţa...

— Regele Marc îi este soţ...

— Da. Însă eu am cucerit-o, prin jertfa mea, luptându-mă...

— Sfânta biserică romană i-a unit printr-o legătură ce nu poate fi desfăcută...

— Pe noi ne-a unit dragostea. Amândoi am băut licoarea, a cărei vrajă niciun preot nu poate să o risipească.

— Lui Marc i-a jurat ea credinţă...

— Dar eu i-am ţinut mâna-n mână, atunci, în ziua cununiei. Isolda nu la vrut pe Marc. Pe ea n-a întrebat-o

nimeni! Iar regele, ca suzeran, cu sprijinul bisericii, în numele lui Dumnezeu, mi-a luat-o pe Isolda mea.[206]

— Tristan, glăsui pustnicul, ameninţând cu semnul crucii. Şi în faţa lui Dumnezeu, ca şi în faţa legilor, Isolda însă a rămas soaţa lui Marc, regele tău...

— Regele Marc a azvârlit-o leproşilor, şi a sortit-o unei pieiri chinuitoare. Arunci ceva, şi-i tot al tău, fiindcă eşti tare şi-aşa vrei? Eu am scăpat-o, e a mea...

— Dar nu uita c-o chinuieşti, ţinând-o în mizerie, de-atâta vreme, de doi ani. Oamenii toţi o vor huli. Acuma-i încă tânără. Dar nu gândeşti la bătrâneţe? Dacă nici tu nu vei mai fi, va ajunge o cerşetoare, aşteptând mila tuturor. Iar după moarte, lângă tine, în iad îşi va găsi sălaş...

Tristan se prăbuşi-n genunchi.

— Nu pentru mine, pentru ea, te roagă să nu sufere...

— Numai un drum e, fiule, rosti pustnicul la sfârşit. Marc este gata să vă ierte. Dă-o-napoi soţului său, cruţ-o, Tristan, şi de ruşine, şi de osânda veşnică. Iar tu însuţi porneşte-n lume, cât mai departe de Cornwal, şi uit-o... uit-o pe Isolda. Căieşte-te cât mai e timp. Numai aşa poţi împăca şi legea, şi biserica...

Şi, ca s-o cruţe pe Isolda de alte multe suferinţe, Tristan atunci s-a-nduplecat.

Cu moartea-n suflet s-a întors Isolda la stăpânul ei. Tot astfel a plecat Tristan.

Mai înainte de-a pleca, în sala tronului, a spus:

— Cine cutează să arunce vreo vorbă rea despre Isolda să îşi susţină-nvinuirea, luptându-se cu armele!

Niciun baron nu i-a răspuns. Cine-ndrăznea să îl înfrunte pe preaputernicul Tristan, ce-l doborâse pe

Morholt?

La despărţire, el i-a dat Isoldei sale pe Husdent. Dacă Isolda-i poruncea, câinele sfâşia pe-oricine. Şi ea i-a dăruit inelul pe care îl purta în deget, în ziua când la întâlnit întâia oară pe Tristan – un inel mic, făcut din jasp.

Şi anii iar au început să treacă unul după altul…

Feciorul regelui Rivalen s-a reîntors în Loonois, primit cu cinste de Rohalt, care a vrut iar să-i dea tronul. Însă Tristan nu la primit.

De-aici s-a dus în Galia, la nobilul duce Gilain.

Şi ducelui i-a câştigat, la şah, un căţeluş vrăjit, adus din insula Morganei, din Avalonul depărtat. La gât acest căţel vrăjit – cu blana în zece culori – purta un clopoţel de aur. Şi cine-asculta sunetul acestui clopoţel de aur îşi uita suferinţele.

Tristan i la trimis Isoldei, printr-un poet al ducelui, ca ea să-şi uite dragostea şi să îl uite şi pe el.

Însă Isolda n-a primit ca doar Tristan să sufere, iar ea să îşi aline dorul.

„În bucurie, şi-n dureri, eu sunt legată de Tristan”, şi-a spus încet blonda Isolda, şi-a zvârlit într-un lac adânc vrăjitul clopoţel de aur.

Dar nici Isolda şi nici Tristan nu mai puteau să vieţuiască departe unul de cellalt.

Tristan îşi petrecea tot timpul doar în războaie, socotind că armele îl vor lovi, şi astfel o să se sfârşească.

Mult timp la slujit pe Artur, pe regele Britaniei, fiind soţ cu cavalerii săi în luptele din Frizia, Spania şi Germania. Dar moartea-l ocolea mereu, poate anume ca să-i lase întreagă, mare, suferinţa.

— Pe când lupta prin Spania, a auzit că pe la noi, prin ţinutul Bretaniei, zise poetul cântăreţ, pustia contele Riol, stăpân al domeniului Nantes.

Iar ducele Bretaniei – Hoël era numele lui – se retrăsese la Carhaix, castelul de pe ţărmul mării, în care locuim azi noi.

---

[200] Povestea lui Tristan şi a Isoldei face parte dintre cele mai îndrăgite şi mai cunoscute legende din evul mediu, având largă răspândire până în zilele noastre. Originea sa este foarte veche. Face parte din legendele celtice, şi, ca şi legenda lui Artur, are legături directe cu mitologia. În biografia poetică a lui Tristan (Drystan) găsim multe elemente comune cu acelea ale lui Borvo (un fel de Apolo celtic). Tristan pare a fi fost pentru celţi un erou deosebit. Dintr-o serie de detalii ale legendei ne dăm seama că, prin Tristan, vechii celţi (poate chiar cu multe secole înaintea erei noastre) întruchipau forţa şi mintea omenească atotbiruitoare în mijlocul naturii sălbatice şi adeseori primejdioase. Tristan ştie să vieţuiască în adâncul pădurii, găsindu-şi în ea un adăpost sigur, hrană şi îmbrăcămintea necesară, asemeni primilor celţi. Ştie să navigheze, şi cutreieră mările din sudul Britaniei, în Irlanda, în Galia (Franţa) şi în Armoricum (peninsula bretonă), indicând astfel strânsele legături care au existat între aceste ţinuturi locuite odinioară de celţi. Arma lui preferată este arcul, instrumentul muzical cel mai ales, harpa, în fiinţa lui sunt contopiţi un Heracle şi un Orfeu celtic. El este un luptător fără prihană, în slujba celor slabi, şi totodată un mare artist, care cultivă frumosul şi compune versuri, rostite apoi cu acompaniament de harpă.

[201] Mulţi presupun că Tristan era — la vechii celţi — şi născocitorul artei de a vâna, ca şi al aceleia de a naviga.

[202] Cu multă măiestrie au încercat să motiveze poeţii cavaleri, în versurile lor, de ce Marc îngăduie şi într-un anume fel chiar îl îndeamnă, fără nici o remuşcare, pe nepotul său, pe care susţinea că-l iubeşte ca pe un fiu, să plece într-o expediţie, despre care îşi dădea perfect de bine seama că era atât de periculoasă, încât putea să-l coste viaţa. Fiindcă, pretindeau ei, baronii îl obligau neapărat să se căsătorească şi să aibă un copil, şi în acest fel moştenirea coroanei să nu-i revină lui Tristan — pe de-o parte — şi, pe de alta, fiindcă regele credea că fata cu părul de aur nu va putea fi cucerită.

[203] Goidelii, strămoşii irlandezilor (tot o ramură a celţilor), dădeau mirilor, în seara nunţii, nişte băuturi făcute din plante, pe care ei le sorbeau împreună. Simbolul se pare că era acela al beţiei comune a dragostei, pe care trebuiau s-o trăiască tinerii căsătoriţi.

În legenda lui Tristan, acestei licori i se acordă de obicei un rol hotărâtor, deşi tinerii se cunoscuseră şi, cu siguranţă, se îndrăgiseră mai dinainte. Prin efectul ei justifică poeţii şi comportarea de mai târziu a eroilor.

Şi în castel se închisese cu Kaherdin, feciorul său, şi cu iubita lui copilă, ce se chema, printr-o-ntâmplare, Isolda cu mâinile albe. Riol voia să ia cu sila pe fiica ducelui Hoël.

Cavalerii Mesei Rotunde – dintre care prinţul Tristan făcea de multă vreme parte – aveau întâia datorie de-a-i ajuta pe cei mai slabi, de-a-nfrunta pe năvălitori.

---

[204] Alte variante arată că Tristan a sărit pe o lespede de piatră. În Cornwal există chiar o astfel de lespede la ţărmul mării, numită: „Saltul lui Tristan”. Am preferat însă varianta populară germană, mai verosimilă a saltului în apă.

[205] Legenda cuprinde, în esenţa sa, un protest violent împotriva celor puternici. Aceştia, la adăpostul legilor stabilite de ei şi consfinţite de biserică, îşi puteau permite să despartă pe doi tineri care se iubeau, săvârşind astfel — cum spune un învăţat francez — „o nelegiuire legală”.

Se presupune chiar că, în forma iniţială a legendei, Marc o răpea făţiş pe iubita nepotului său, şi îşi legaliza crima prin căsătorie.

Din nefericire nu ni s-au păstrat nici cântecele barzilor celţi, nici măcar forma în care s-a concretizat legenda în Anglia, după invazia anglo-saxonă.

Avem numai nişte fragmente din poemele compuse de doi truveri din secolul al XII-lea: Béroul şi Thomas.

Pe baza lor s-au scris iniţial două versiuni în limba germană, de către Eilhart d'Oberg şi Gottfried von Strassbourg; apoi una în limba norvegiană, de un călugăr Robert şi, mai târziu, altele în limbile engleză, franceză, italiană etc.

În povestirea acestei legende ne-am orientat — în ce priveşte în special organizarea materialului şi unele întregiri — întâi după prelucrarea europeană cea mai cunoscută, aceea a lui Joseph Bédier, apoi după lucrările germane ale lui Will Vesper şi W. Golther, socotite a fi cele mai fidele textului vechilor poeme.

Am ţinut seamă de o serie de studii făcute asupra legendei de unii oameni de ştiinţă, ca: J. Frappier, P. Ionin, Robert de Beauplan etc. Ne-am întors, de câte ori am simţit nevoia, la versiunile originale ale lui Béroul şi Thomas, publicate în redactarea lui E. Muret şi J. Bédier, precum şi la unele versiuni populare, germane, engleze şi franceze, contemporane, căutând să desprindem de-acolo tâlcurile mai adinci şi mai apropiate de înţelegerea noastră de astăzi ale legendei.

[206] Probabil că legenda lui Tristan a suferit prin secolele XI—XII mari transformări, ca şi multe altele, pentru a putea fi pe placul ascultătorilor de la curte. Cu acest prilej s-au ivit şi numeroase variante. Gustav Cohen, un cercetător francez, în lucrarea sa: „Un grand romancier d'amour et d'aventure au XII-e siècle: Chrètien de Troyes” scrie pe bună dreptate: „Ceux qui font profession de conter et qui parlent de la légende de Tristan la

Pornindu-se către Carhaix, Tristan îi ajută în luptă pe duce şi pe fiul său. El însuşi îl luă prizonier pe contele Riol de Nantes, şi-acesta fu zvârlit curând într-o temniţă cu guzgani.

Isolda cu mâinile albe era scăpată de Riol. Şi tatăl, ducele Hoël, şi fratele ei, Kaherdin, nu mai puteau de bucurie, căci contele Riol era un om de o cruzime rară. Şase neveste avusese, una mai mândră decât alta. Şi toate şase se găseau în cripta din castelul lui. Isolda cu mâinile albe ar fi avut aceeaşi soartă, dacă Riol n-ar fi ajuns înlănţuit în temniţă.

Kaherdin, fiul lui Hoël, era un tânăr de ispravă, sincer şi foarte inimos. Se-mprietenise cu Tristan, şi-l socotea ca pe un frate. Îl preţuia, fiindcă Tristan nu cunoştea frica de moarte, ba dimpotrivă, se vâra acolo unde vieţile erau cosite cel mai des.

Tristan, cu firea lui deschisă – deşi atâta de mâhnit – îi devenea, drag orişicui, prin chipul său încântător, prin zâmbetul curat şi bun, prin cântecele lui la harpă.

Ducele nu mai contenea cu laudele şi să-l cinstească. Iară Isolda, fiica lui, îl privea doar şi suspina.

— Un astfel de viteaz e bine să fie înrudit cu noi! a rostit ducele Hoël.

Şi-mpreună cu Kaherdin s-au înţeles să facă astfel, încât Tristan s-ajungă soţul Isoldei cu mâinile albe.

Tristan iarăşi nădăjduia că draga lui cu păr de aur,

---

traitent bien diversement”.

Cu toate acestea, se pare că în toate variantele legenda păstrează clară înfierarea căsătoriei impuse şi nefireşti între un vârstnic şi o tânără. Cere dreptul femeii de a-şi alege singură soţul. Şi cântă forţa incomparabilă şi eternă a iubirii, singura în drept să unească pe doi tineri într-o adevărată căsătorie.

având micuţul clopoţel al zânelor din Avalon, şi ascultându-i sunetul, o fi-nceput poate să-l uite, să-şi liniştească sufletul.

„Dar dacă eu, gândea Tristan, nu pot să mă mai stăpânesc, şi plec la ea, şi iar o tulbur, şi-o fac din nou să sufere? Primind această cununie, aş aşeza o stavilă în calea nebuniei mele şi a dorinţei arzătoare pe care-o am să o revăd, şi-abia de pot s-o mai înfrân...”

Şi-astfel, Tristan s-a învoit să facă nunta cu Isolda, copila ducelui Hoël.

Nunta a fost însă ciudată.

Corul cânta, şi ducele a unit mâna lui Tristan cu-a fiicei sale preaiubite.

Isolda cu mâinile albe i-a jurat lui Tristan credinţă.

Dar el, parcă plutea în vis. Privea spre duce, spre mireasă, asculta glasul preoţilor, însă în minte nu vedea decât un păr moale, de aur, şi auzea doar glasul celei care era în Tintagil.

— Blondă Isolda! şoptea el. Blondă Isolda, iartă-mă!...

Iar ducele, şi oaspeţii, şi preoţii nu-nţelegeau ce-i cu Tristan şi de ce spune astfel de vorbe încâlcite, când nici mireasa nu e blondă – ci are părul castaniu – şi nici n-are de ce-l ierta, ci este toată numai zâmbet, şi fericire şi-aşteptare.

În sfârşit, nunta s-a făcut. Şi însoţiţi ele Kaherdin, mirii s-au dus în încăperea unde urmau să locuiască.

Tristan a vrut să-şi scoată haina. Atunci i-a lunecat din deget inelul cel verde de jasp.

În ochi i s-a ivit din nou Isolda cea cu păr de aur.

Şi, surâzând şi mai mâhnit, Tristan şi-a-ntins pe jos mantia, culcându-se chiar lângă prag, lăsându-şi

singură mireasa.

Şi cum asemenea-ntâmplări sunt anevoie-a le ascunde, ducele şi feciorul său au aflat ce se petrecuse.

Kaherdin l-a întâmpinat, într-o zi, pe Tristan în prag. I-a spus că îi aflase taina. Şi, în numele sorei sale, se socoteşte înjosit. Pentru ce o dispreţuieşte pe fiica ducelui Hoël, Isolda cu mâinile albe?

Atunci Tristan n-a mai putut să îşi ascundă gândurile.

Fiindcă ţinea la Kaherdin, Tristan l-a chemat în grădină să-i povestească viaţa lui. Şi-apoi singur să judece.

Şi, ascultându-l pe Tristan cât suferise când Isolda, de mână cu regele Marc, s-a îndreptat către castel, iar el, rămas pe ţărmul mării, îngenunchiase şi plângea, Kaherdin s-a simţit mişcat.

Şi şi-a dat seama că Tristan avea gândul cel mai curat. Dar ori de câte ori voia să o privească pe mireasă, în minte-i apărea cealaltă, Isolda lui cu păr de aur, cu ochii parcă-nlăcrimaţi – şi sufletul îi îngheţa.

Kaherdin însă l-a rugat să n-o lase pe sora sa. Să se retragă, dacă vrea, aşa precum ceruse singur, într-o-ncăpere, sus, în turn.

Tristan s-a-nvoit bucuros.

Alţi ani apoi de-atunci s-au scurs.

Dar nici Isolda, nici Tristan n-au încetat să sufere.

Cum au putut trăi, nu ştim, unul departe de cellalt.[207]

Ea era tot şi tot mai pală, şi mai slăbită, şi mai tristă. Iar el lupta necontenit.

Barzii cei vechi mai povesteau că totuşi, pe ascuns, Tristan, nemaiputindu-se opri, s-a dus s-o vadă pe

Isolda. Întâi ca un neguţător, pe urmă ca un pelerin. Dar n-a putut nici să-i vorbească. A treia oară s-a-mbrăcat în hainele unui nebun, pe cap cu părul tuns în cruce, cu hainele în cinci culori. Şi, ţopăind ca un bufon şi făcând zeci de strâmbături, pe buze cu râs mincinos, a ajuns până la castel.

Regele Marc şi toţi curtenii au râs în hohote văzându-l. Draga lui nu la cunoscut sub haina asta de bufon. Şi numai câinele, Husdent, s-a repezit, cu labele, pe pieptul lui, lingându-i faţa şi mâinile stăpânului.[208]

Isolda se temea într-una de cursele baronilor. Însă atunci a înţeles, ceea ce inima-i spunea, că-n faţa ei era Tristan.

Câteva clipe şi-au vorbit, singuri fiind într-o-ncăpere.

— Iubita mea, i-a spus Tristan. Acuma trebuie să plec. Şi ştiu că n-am să te mai văd. Şi fără tine am să mor.

— În sufletul meu n-ai să pieri, i-a şoptit stins blonda Isolda.

Se pare că şi Marc aflase cine se-ascunsese atunci sub hainele împestriţate şi sub tunsoarea caraghioasă, şi hotărâse să-l vâneze ca pe un lup, ce da târcoale unei mioare în ocol.

Tristan s-a întors la Carhaix, luând parte şi la alte lupte şi-ajutându-l pe Kaherdin.

Se povesteşte într-un cântec că Marc ar fi trimis cândva să i s-aducă, din Irlanda, otrava-n care se muiau săgeţile şi sabia.

Şi, după-această întâmplare, Tristan a fost lovit în luptă, la poalele unui castel, pe care-abia îl cucerise, cu o săgeată otrăvită.

Cine-o fi tras nu s-a aflat; nu ştim de Marc e vinovat.

Atâta ştim despre Tristan c-a fost adus lungit pe scut.

— Urcaţi-mă sus, în castel, a glăsuit încet Tristan. Să pot vedea întinsul mării şi zările către Cornwal. Şi tu, i-a spus lui Kaherdin, te du degrabă la Isolda. Spune-i că i-am fost credincios până în ultima clipită. Marc nu se poate supăra. Eu l-am cinstit îndeajuns, şi nu i-am înjosit onoarea, chiar dacă mi-a răpit iubita. Isoldei dă-i acest inel, pe care ea-l purta în deget în ziua când ne-am cunoscut. Roag-o să vină, dacă vrea, ca să ne spunem bun rămas. Şi, dacă vine, să înalţi pe catargul corăbiei o pânză albă; dacă nu, să ridici alta-ntunecată ca noaptea-n care mă cobor...

— Tristan, nu trebuie să mori, i-a dat răspunsul Kaherdin. Isolda cea cu păr de aur mă va urma, fără-ndoială. Şi fericirea ta furată de Marc din Cornwal se va-ntoarce...

— Te du... degrabă, Kaherdin. Şi nu întârzia pe drum, căci clipele-mi sunt numărate... Aleargă la blonda Isolda...

Şi Kaherdin s-a repezit cu o corabie uşoară, zburând până la Tintagil.

Iară Isolda, auzind, s-a ridicat albă din jilţ.

— Ţi-am fost supusă, rege Marc. Te-am ascultat întotdeauna, şi când mi-ai zdrobit inima, aşa cum cereau datina şi legile bisericii. Acuma însă vreau să plec. Să-i spun rămas bun lui Tristan. El m-a adus în ţara asta. Şi pentru tine s-a luptat. Şi mă voi duce, rege Marc, să-i alin ultima clipită, de te-nvoieşti tu sau de nu[209]...

Marc a-nţeles că orice rău îşi are marginile sale. Şi a

încuviinţat Isoldei să-l urmeze pe Kaherdin.

Şi a plutit corabia, până ce s-a zărit, departe, castelul ducelui breton.

Atunci feciorul ducelui şi-a amintit să-nalţe pânza, cu veste bună, pe catarg.

Dar între marinarii-aceia câţiva erau tocmiţi de Marc, cum spun unele cântece, sau de Isolda cu mâini albe, aşa cum grăiesc altele. Pânza pe care-au înălţat-o nu a fost albă ca de nea, ci neagră cum este mormântul. Kaherdin n-a băgat de seamă. Tristan privea de la fereastră. Când a văzut corabia, la început s-a-nveselit; dar, când a zărit pânza neagră, ochii i s-au înceţoşat, inima i-a-ncetat să bată.

Corabia sosind la ţărm, Isolda a sărit grăbită şi a fugit către castel, cu mâinile împreunate, cu rochia albă fluturând.

— Tristan! striga ea. Am venit... Tristan, aşteaptă-mă, Tristan!...

Dar el dormea somnul cel lung, lângă fereastra mititică, de unde se puteau privi zările largi, către Cornwal.

— Tristan, mai stai încă puţin! Aşteaptă-mă să viu şi eu!...

Dar clopotele mânăstirii de pe faleza din Penmarch şi-ale capelei din Carhaix vesteau plecarea lui Tristan.

Când a intrat în încăpere, Isolda cu mâinile albe plângea la căpătâiul lui.

— Doamnă, i-a glăsuit Isolda cu păr de aur, este vremea să îmi daţi mie locul vostru. Lăsaţi-mă să mă apropii. Mi-am câştigat, prin suferinţă, dreptul de-a fi în veci cu el.[210]

Barzii spuneau că după moarte au fost aduşi la

Tintagil, şi amândoi înmormântaţi în câte-o raclă de smarald.

Regele Marc nu s-a-nvoit ca să rămână împreună.

Da'n noaptea când i-au îngropat, a răsărit un trandafir din racla prinţului Tristan. Şi trandafirul a crescut. A-mbrăţişat racla Isoldei.

Marc a cerut să se reteze din rădăcină trandafirul. Dar în cealaltă dimineaţă crescuse iar, mai înflorit.[211]

Degeaba îl tăiau, căci noaptea creştea la loc, şi-nvăluia lăcaşul somnului Isoldei.

Au fost siliţi să-l lase-aşa. Dragostea lor a biruit[212]...

NOTE: